

Inhoudsopgave

	KERNBEGRIPPEN UIT DE HEILIGE SCHRIFT	3
	LES 1: WAT IS BELIJDENIS DOEN?	6
	LES 2: BIJBEL & BELIJDENISGESCHRIFTEN	10
	Algemene en bijzondere openbaring	10
	Oude en Nieuwe Testament	10
	Eigenschappen van de Bijbel	12
5	De Bijbel is onfeilbaar	12
	De Bijbel is genoegzaam tot zaligheid	14
	De Bijbel is duidelijk	15
	Schijnbare tegenstrijdigheden	16
10	De Bijbel is noodzakelijk	16
	De Bijbel is de Zelfopenbaring van God	16
	Hoe moeten we de Heilige Schrift lezen?	17
	De prediking	17
	Over valse predikers	17
	Canoniek en apocrief	18
15	De belijdenisgeschriften	19
	LES 3: DE ENIGE TROOST; WET EN EVANGELIE	21
	De Heidelbergse Catechismus	21
	Frederik III de Vrome	21
	Inzet, opbouw en inhoud van de Catechismus	21
	Wet – Evangelie – Wet	24
20	Schriftbewijzen voor de bevindelijke volgorde Wet – Evangelie	24
	LES 4: GOD, ZIJN NAMEN EN EIGENSCHAPPEN; DE DRIE-EENHEID	26
	Gods Eigenschappen	27
	Gods Namen	32
	Bewijsteksten van de leer der drie-eenheid	36
	LES 5: PREDESTINATIE, VERKIEZING EN VERWERPING; AANBOD VAN GENADE	44
	Verwerping	46
25	Aanbod van genade	47
	LES 6: SCHEPPING & WERKVERBOND	48
	Engelen en duivelen	49
	Gods beeld	50
	Onsterflijke ziel	53
	Cultuurmandaat	54
30	Het geweten	55
	Werkverbond	55
	Het nut van de kennis van de schepping	56
	LES 7: GODS VOORZIENIGHEID	58
	Gods daden	63
	God gebruikt middelen, in het bijzonder engelen	66
	LES 8: ZONDEVAL EN ERFZONDE, ZONDEKENNIS EN ZONDESTRAF	68
35	Zondekennis	71
	Algemene en bijzondere zondekennis	72
	Middel tot zondekennis	74
	Waarom is zondekennis én -belijdenis nodig?	74
	De straf op de zonde	75
	LES 9: GODS DRIEVOUDIGE GERECHTIGHEID	78
	LES 10: DE MIDDELAAR; CEREMONIËN; GENADEVERBOND	82
40	Ceremoniën	82
	Het genadeverbond	85
	LES 11: JEZUS, CHRISTUS, GODS ENIGGEBOREN ZOON, ONZE HEERE	87
	Jezus	87
	Christus	88
	Christen	91
45	Gods eniggeboren Zoon	92
	Heere	93
	Zoon des mensen	93
	LES 12: DE STAAT VAN CHRISTUS' VERNEDERING	94
	Vrucht van Christus' vernedering	97
	LES 13: DE STAAT VAN CHRISTUS' VERHOOGING	99
	LES 14: DE HEILIGE GEEST EN ZIJN WERK; CHARISMATA	102
	De zonde tegen de Heilige Geest	106
50	Charismata	106
	LES 15: DE CHRISTELIJKE KERK	108
	LES 16: GELOOF EN WEDERGEBOORTE	116
	De wedergeboorte	122
	LES 17: VERGEVING & VERZOENING; RECHTVAARDIGING EN HAAR WELDADEN	124
	Rechtvaardiging	126

	Beleving van de rechtvaardiging	127
	Rijkdom van de rechtvaardiging	128
	Vruchten van de rechtvaardiging	128
	Adoptie	128
5	LES 18: DE SACRAMENTEN	131
	Sacrament en geloof	131
	Trouwring	133
	LES 19: DOOP	134
	Besnijdenis en doop	134
	Is dopen onderdompelen?	136
10	Wat de doop inhoudt	137
	Ook de kinderen?	137
	Waarom wij kinderen dopen	139
	LES 20: AVONDMAAL & TUCHT	145
	De mis	146
	Voor wie het avondmaal is	146
	Tucht	147
15	LES 21: HEILIGMAKING EN DANKBAARHEID; BEKERING EN GOEDE WERKEN	149
	Middelen tot heiliging	151
	Bekering	152
	Goede werken	155
	LES 22: GODS WET; EERSTE & TWEDE GEBOD	157
	Het Eerste Gebod	159
	Het Tweede Gebod	162
20	In de kerk	164
	De dreiging en de belofte bij het Tweede Gebod	165
	LES 23: DERDE TOT EN MET TIENDE GEBOD	167
	Het Derde Gebod	167
	Het Vierde Gebod	169
	Zondag	171
25	Het Vijfde Gebod	171
	De belofte bij dit gebod	174
	Het Zesde Gebod	174
	Het Zevende Gebod	175
	Het Achtste Gebod	177
30	Een praktisch voorbeeld	178
	Het Negende Gebod	179
	De schade die roddelen aanricht	180
	Het Tiende Gebod	180
	Conclusie	181
	LES 24: GEBED	184
35	Verhoring	186
	Het Gebed des Heeren	187
	De Aanspraak	188
	De Eerste Bede	189
	De Tweede Bede	190
40	De Derde Bede	190
	De Vierde Bede	191
	De Vijfde Bede	192
	De Zesde Bede	192
	De Lofprijzing – doxologie	193
45	Amen	194
	LES 25: DE WEDERKOMST VAN CHRISTUS; ESCHATOLOGIE	195
	Het chiliasme	196
	A-chiliasme	197
	Post-chiliasme	197
	Pre-chiliasme	198
	ONDERWERPENREGISTER	1

Kernbegrippen uit de Heilige Schrift

'Bedéling – Het woord 'bedéling' (Grieks: *oikonomia* < economie) wordt in de Bijbel gebruikt voor heel het **bestuur**, het **beheer** van een huis of een bedrijf.² Andere woorden: het **beheer**, de **regeling**, **inrichting**, **bediening**, **uitvoering** van het Oude (of Nieuwe) Testament.³ Het gaat daarbij om de manier waarop God met Zijn volk omgaat: in de oude bedéling van Zijn verbond (die zich alleen uitstrekt tot de Joden) is de ceremoniële wet van kracht en is het teken van dit verbond de besnijdenis. In de nieuwe bedéling of uitvoering van hetzelfde verbond (dat nu over de grenzen van het Joodse volk uitbreidt) is de ceremoniële wet in Christus vervuld en is het teken van dit verbond de doop.

Duivel – Het Griekse woord '*duivel*' betekent 'door elkaar werper', 'verwarring stichter'.

Eren – het Hebreeuwse woord betekent: zwaar doen zijn, van gewicht achten. Je eert iemand wanneer je zijn woorden gewichtig acht. Het tegenovergestelde is: licht achten.⁴

Gemeenschap – Het woord 'gemeenschap' wordt in de Bijbel gebruikt voor de relatie tussen God en ons, en die tussen mensen onderling, en ook met betrekking tot dingen. Het betekent op de een of andere manier 'deel hebben aan iets'⁵, 'omgang hebben met iemand'⁶ 'één zijn met iemand'.⁷

Geweten – Het geweten (consciëntie) ons hart als Gods stem, waardoor Hij ons waarschuwt en leidt. Het beschuldigt ons na een zonde en spreekt ons vrij, wanneer we niet hebben gezondigd (of menen niet te hebben gezondigd).

Goedertierenheid – Het Hebreeuwse woord (*Chesed*) wordt ook vertaald met weldadigheid. De kanttekeningen omschrijven het op I Samuël 20 vers 14⁸ als volgt: dat is, goeddadigheid, of de vriendschap en trouw die zij elkaar gezworen hadden.

Hart – Het hart is in de Bijbel het diepste innerlijk van de mens (zijn persoonlijkheid, wat hem tot die unieke mens maakt), waarin zijn inzicht, zijn wil en zijn genegenheden werkzaam zijn. Daarom geloven wij met ons hár, hebben wij hárte, enz.

HEERE – Deze Naam is de weergave (geen vertaling) van de meest persoonlijke Naam van onze God, in het Oude Testament. In het Hebreeuws staat JHWH, uitgesproken als 'Jehovah' of 'Jahweh'. Jehovah betekent zoiets als 'De Zijnde, Die altijd onveranderlijk vanuit Zichzelf bestaat en alles doet bestaan, en Die toch nabij is als Onderhouder en Verlosser, en Die betrouwbaar is in al Zijn beloften'.

De eerste keer dat deze Naam in de Heilige Schrift voorkomt⁹, schrijven de vertalers in de kantlijn: *na de voleinding van het werk der schepping, wordt hier voor de eerste keer God de naam van JEHOVAH gegeven, betekende: de Zelfstandige, de Zelfwezende, van Zichzelf zijnde van eeuwigheid tot eeuwigheid, en de*

¹ Op enkele uitzonderingen na heb ik de (hoofd)inhoud van de verwijsteksten, in **hedendaags Nederlands**, in voetnoten geplaatst.

² Voorbeeld: **Lukas 16:2** En hij riep hem (de rentmeester), en zei tot hem: "Hoe hoor ik dit van u? Geef rekenschap van uw rentmeesterschap (*oikonomia*); want u zult niet langer rentmeester kunnen zijn.

³ **I Korintheërs 9:17** Indien ik dat (namelijk het evangelie verkondigen) gewillig doe, dan heb ik loon, maar indien onwillig, de uitdeling (*oikonomia*) is mij evenwel toebetrouwd.

⁴ **I Samuël 2:30** Die Mij eren, zal Ik eren^a, maar die Mij versmaden, zullen licht geacht worden.

^a van gewicht / belangrijk achten.

⁵ **Mattheüs 23:30** Als wij in de tijden van onze vaders waren geweest, zouden wij met hen geen gemeenschap gehad hebben aan het bloed der profeten (HSV: hadden wij niet met hen meegewerkt om het bloed van de profeten *te vergieten*).

I Korintheërs 10:16 De drinkbeker der dankzegging, die wij dankzeggende zegenen, is die niet een gemeenschap aan het bloed van Christus? Het brood, dat wij breken, is dat niet een gemeenschap aan het lichaam van Christus?

I Korintheërs 10:18 Hebben niet degenen die de offeranden eten, gemeenschap met het altaar?

II Korintheërs 1:7 Wij weten, dat, zoals u gemeenschap hebt aan het lijden, u ook zo gemeenschap hebt aan de vertroosting.

Ezeziërs 5:11 Heb geen gemeenschap met de onvruchtbare werken der duisternis, maar bestraft ze ook veeleer.

Filippenzen 3:10 Opdat ik Hem ken, en de kracht van Zijn opstanding, en de gemeenschap aan Zijn lijden, Zijn dood gelijkvormig wordend.

Filippenzen 4:14 U hebt er goed aan gedaan, dat u met mijn verdrukking gemeenschap gehad hebt.

I Timotheüs 5:22 Heb geen gemeenschap aan de zonden van anderen.

Openbaring 18:4 Ik hoorde een stem uit de hemel, zeggende: "Ga uit van haar, Mijn volk, opdat u aan haar zonden geen gemeenschap hebt.

⁶ **Johannes 4:9** De Samaritaanse vrouw zei tot Jezus: "Hoe begeert U, Die een Jood bent, van mij te drinken, die een Samaritaanse vrouw bent?" Want de Joden houden geen gemeenschap met de Samaritanen.

⁷ **I Korintheërs 1:9** God is getrouw, door Wie u geroepen bent tot de gemeenschap van Zijn Zoon Jezus Christus, onze Heere.

I Korintheërs 10:20 wat de heidenen offeren, offeren zij aan de duivelen, en niet aan God. En ik wil niet, dat u met de duivelen gemeenschap hebt.

II Korintheërs 13:14 De genade van de Heere Jezus Christus, en de liefde van God, en de gemeenschap van de Heilige Geest, zij met u allen. Amen.

Hebreeënen 10:33 ... als u gemeenschap gehad hebt met degenen die zo (slecht) behandeld werden.

I Johannes 1:3 Wat wij gezien en gehoord hebben, verkondigen wij u, opdat ook u met ons gemeenschap zou hebben, en deze onze gemeenschap ook zou zijn met de Vader, en met Zijn Zoon Jezus Christus.

I Johannes 1:6-7 Als wij zeggen, dat wij gemeenschap met Hem hebben, en wij in de duisternis wandelen, dan liegen wij, en doen de waarheid niet. Maar als wij in het licht wandelen, zoals Hij in het licht is, dan hebben wij gemeenschap met elkaar, en het bloed van Jezus Christus, Zijn Zoon, reinigt ons van alle zonde.

⁸ Zult gij niet de weldadigheid des HEEREN aan mij doen, dat ik niet sterf?

⁹ **Genesis 2:4** Dit zijn de geboorten van de hemel en de aarde, toen zij geschapen werden; ten dage dat de HEERE God de aarde en de hemel maakte.

Oorsprong of Oorzaak van het wezen van alle dingen; waarom ook deze Naam de ware God alleen toekomt. Onthoud dit eens en voor al: waar u voortaan het woord HEERE met hoofdletters geschreven vindt, dat daar in het Hebreeuws het woord JEHOVAH of korter JAH staat. In Exodus 3 vers 13-15¹⁰ verklaart God wat deze Naam betekent: Ik zal zijn, Die Ik zijn zal. Ook vertaald met: "Ik ben Die Ik ben". Dat is: Ik ben altijd Dezelfde.

Deze Naam verschaft aan Gods volk een krachtige belofte van de blijvende Goddelijke aanwezigheid in hun leven. God is bij en in het midden van hen. Verder betekent de Naam "Ik zal zijn Die Ik zijn zal", dat er groei is in de kennis van God door levenslang met Hem om te gaan. Ten slotte zegt deze Naam dat God Zichzelf blijft, Zich niet laat manipuleren, ondanks dat Hij Zijn Naam aan Zijn volk bekendmaakt.

Deze Naam is onderscheiden van de Naam 'Heere', die wel een vertaling is, en wel van het Hebreeuwse woord

'Adonai'. De Naam 'Adonai' betekent 'Gebieder en Eigenaar'.

Hoop – Het Bijbelse gebruik van het begrip 'hoop' is ongelijk aan ons dagelijkse gebruik. Wij kunnen zeggen: "Ik hoop dat ik weer beter word", en we bedoelen niets meer dan: "Ik wens dat ik weer beter word."¹¹ Wanneer de Heilige Schrift het over de christelijke hoop heeft, gaat het over een levende hoop¹², gepaard met zekerheid, gegrond op Gods genadebeloften. Wie deze hoop heeft, kan er iets over zeggen¹³, want ze wordt ervaren¹⁴, is op de Bijbel gegrond¹⁵, heeft Christus en Zijn werk als inhoud¹⁶ en bewijst zich in een zondeschuwend leven.¹⁷

Ootmoed – De juiste gedachte over jezelf denken. Nederig zijn.¹⁸ Ootmoed wordt steeds in de Bijbel aangeprezen¹⁹; en het tegenovergestelde hoogmoed / verwaandheid / zelfgenoegzaamheid / eigendunk wordt steeds veroordeeld.²⁰ Ootmoed is niet psychisch, een laag zelfbeeld hebben. Maar ware ootmoed ontstaat door kennis van (a) jezelf, je zonde; (b) God, Zijn Majesteit; (c) Christus, Zijn offer dat nodig was om jou te verlossen.²¹ Hiertegenover geldt ook: gebrek aan kennis van jezelf en je zonde, God en Zijn Majesteit, Christus en Zijn offer is de oorzaak van alle hoogmoed.

Satan – Het Hebreeuwse woord 'satan' betekent 'tegenstander', 'beschuldiger'.

Van nature – Deze uitdrukking²² duidt niet op onze door God goed geschapen natuur, maar op onze door de zonde van Adam slecht geworden natuur.

Weldadigheid – zie goedertierenheid.

Wil – van besluit of bevel. Omdat de Bijbel vertelt dat God alles doet wat Hij wil (= wat Hij heeft besloten)²³; en dat er veel gebeurt wat Hij niet wil (= wat Hij heeft verboden), onderscheiden wij in God een wil van Zijn bevel (wat Hij ons beveelt) en een wil van Zijn besluit (wat Hij besloot te doen). Gods wil van besluit lijkt wel eens te strijden met

¹⁰ **Exodus 3:13-15** Toen zei Mozes tot God: "Zie, wanneer ik kom tot de kinderen van Israël, en tot hen zeg: "De God van uw vaders heeft mij tot u gezonden"; en zij mij zeggen: "Hoe is Zijn Naam?", wat zal ik tot hen zeggen?" En God zei tot Mozes: "IK ZAL ZIJN, DIE IK ZIJN ZAL." Ook zei Hij: "Zo zult u tot de kinderen van Israël zeggen: "IK ZAL ZIJN heeft mij tot u gezonden." Toen zei God verder tot Mozes: "Zo zult u tegen de kinderen van Israël zeggen: "De HEERE (Jehovah), de God van uw vaders, de God van Abraham, de God van Izak, en de God van Jakob, heeft mij tot u gezonden." Dat is Mijn Naam eeuwig, en dat is Mijn gedachtenis van geslacht tot geslacht."

¹¹ Dit gebruik kent de Schrift ook in alledaagse dingen, zoals **Ruth 1:12** Wanneer ik al zei: "Ik heb hoop, of ik ook in deze nacht een man had, ja, ook zonen baarde..." en **Lukas 6:34** Indien u leent aan hen van wie u hoopt terug te ontvangen...

¹² **I Petrus 1:3** Gelooft zij de God en Vader van onze Heere Jezus Christus, Die naar Zijn grote barmhartigheid ons heeft wedergeboren, tot een levende hoop, door de opstanding van Jezus Christus uit de doden.

¹³ **I Petrus 3:15** Wees altijd bereid tot verantwoording aan een ieder die van u rekenschap afleest van de hoop die in u is.

¹⁴ **Romeinen 5:2,5** Door Wie wij ook de toeleiding hebben door het geloof tot deze genade waarin wij staan, en roemen in de hoop op de heerlijkheid Gods. En de hoop beschaamt niet, omdat de liefde Gods in onze harten uitgestort is door de Heilige Geest, Die ons is gegeven.

¹⁵ **Romeinen 15:4,15** Al wat te voren geschreven is, is tot onze lering te voren geschreven, opdat wij, door lijdzaamheid en vertroosting der Schriften, hoop hebben. De God nu der hoop vervulde u met alle blijdschap en vrede in het geloven, opdat u overvloedig bent in de hoop, door de kracht van de Heilige Geest.

¹⁶ **Kolossenzen 1:27** God heeft willen bekend maken, welke de rijkdom van de heerlijkheid van deze verborgenheid is onder de heidenen, welke is Christus onder u, de Hoop der heerlijkheid.

¹⁷ **I Johannes 3:3** Een ieder die deze hoop op Hem heeft, die reinigt zichzelf, zoals Hij rein is.

¹⁸ Het Griekse woord is *tapeinos*, waar ons woord 'tapijt' van is afgeleid: waar iemand over loopt...

¹⁹ **I Petrus 5:6** Verneder u onder de krachtige hand Gods, opdat Hij u te zijner tijd verhoogt.

²⁰ **Spreuken 21:4** Hoogheid van ogen, en trotsheid van hart, ..., zijn zonde.

Lukas 14:11 Een ieder die zichzelf verhoogt, zal vernederd worden; en die zichzelf vernedert, zal verhoogd worden.

Lukas 16:15 Hij zei tegen hen: "U bent het, die uzelf rechtvaardigt voor de mensen; maar God kent uw harten. Want wat hoog is onder de mensen, is een gruwel voor God."

Romeinen 11:20 Wees niet hooggevoelend, maar vrees.

I Timotheüs 6:17 Beveel de rijken in deze tegenwoordige wereld, dat zij niet hoogmoedig zijn.

Jakobus 4:16 Nu roemt u in uw hoogmoed; alle zodanige roem is boos / verkeerd.

²¹ **Mattheüs 11:29** Neemt Mijn juk op u, en leert van Mij, dat Ik zachtmoedig ben en nederig (*tapeinos*) van hart; en u zult rust vinden voor uw zielen.

Jakobus 4:6 Hij geeft meer genade. Daarom zegt de Schrift: "God weerstaat de hovaardigen, maar de nederigen (*tapeinos*) geeft Hij genade."

²² **Efeziërs 2:3** Wij waren ^avan nature kinderen des toorns, zoals ook de anderen.

^a Kanttekening: *Of door de natuur; dat is van onze geboorte of moeders lijf aan.*

²³ **Psalm 115:3** Onze God is toch in de hemel, Hij doet al wat Hem behaagt.

Jesaja 14:27 De HEERE der heerscharen heeft het in Zijn raad besloten, wie zal het dan verbreken?

Zijn wil van bevel. Voorbeeld: God wil dat Farao het volk Israël laat gaan, maar God Zelf zorgt ervoor dat Farao het niet doet.²⁴ Hoewel wij God niet begrijpen, vertrouwen we Hem.

Zweren – gebeurt in de Bijbel door te zeggen

- 5 - óf: "Zo waarachtig als (de HEERE) leeft"²⁵
 - óf: "Zo / Indien²⁶ ... zal gebeuren / gedaan worden" (wat betekent: "Het zal absoluut niet gebeuren")
 - óf: "Zo doe de HEERE mij (en zo doe Hij daartoe)..."²⁷ wat betekent: God mag mij straffen, als ik niet zo doe.

²⁴ **Exodus 4:21-23** De HEERE zei tot Mozes: "Terwijl u heentrekt, om terug te keren naar Egypte, zie toe, dat u al de wonderen doet voor Farao die Ik in uw hand gesteld heb. Maar Ik zal zijn hart verstokken, dat hij het volk niet zal laten gaan. Dan zult u tot Farao zeggen: "Zo zegt de HEERE: "Mijn zoon, Mijn eerstgeborene, is Israel. En Ik heb tot u gezegd: "Laat Mijn zoon trekken, dat hij Mij dient!", maar u hebt geweigerd hem te laten trekken; zie, Ik zal uw zoon, uw eerstgeborene doden!"

²⁵ **Ruth 3:13** Blijf deze nacht over. Voorts in de morgen zal het geschieden, als hij u lost, goed, laat hem lossen; maar als het hem niet lust u te lossen, dan zal ik u lossen, zo waarachtig als de HEERE leeft.

²⁶ **Psalm 95:11** Daarom heb Ik in Mijn toorn gezworen: "Zo (= als) zij in Mijn rust zullen ingaan!"

Jeremia 38:16 Toen zwoer koning Zedekia aan Jeremia in het verborgene: "Zo waarachtig als de HEERE leeft, Die ons deze ziel gemaakt heeft: Indien ik u zal doden, of indien ik u zal overgeven in de hand van deze mannen die uw ziel zoeken!"

²⁷ **Ruth 1:17** Waar u zult sterven, zal ik sterven, en daar zal ik begraven worden. Zo doe de HEERE mij en zo doe Hij daartoe, als niet de dood alleen scheiding zal maken tussen mij en u!

Les 1: Wat is belijdenis doen?

De uitdrukking *belijdenis doen* heeft in de Bijbel betrekking op

1. schuldbelijdenis²⁸
2. ervoor uitkomen dat we Gods Naam hoog hebben²⁹, Hem liefhebben, bij Hem (willen) horen, Hem prijzen.

In de Bijbel komen we belijdenis doen onder andere tegen bij Johannes de Doper. Hij doopte mensen nadat zij belijdenis deden van hun zonden.³⁰ Zij die zich lieten dopen, beleden daarmee daadwerkelijk dat zij geloof hechtten aan zijn verkondiging van de Messias en Zijn werk. In Handelingen 2 vers 41 werden alleen zij tot de gemeente toegelaten die het door Petrus gepredikte woord graag aannamen, dat is: die beleden: "Wij zijn het er van harte mee eens." Petrus doet belijdenis van wat hij gelooft, wanneer Christus aan Zijn discipelen vraagt (Mattheüs 16 vers 15): "Wie zegt u, dat Ik ben?" Deze belijdenis heeft als inhoud Wie Christus is. Op deze belijdenis grondt Jezus Zijn kerk; niet op Petrus die belijdenis deed, en niet op zijn daad van het belijden, maar op de inhoud van die belijdenis, namelijk dat Jezus de Christus is, de Zoon van de levende God.³¹

In de eerste christelijke gemeenten werd je, wanneer je als jood of heiden christen wilde worden, eerst drie jaren doopleerling, waarin je levensgedrag werd geobserveerd. Vervolgens kreeg je een tijd van intensieve catechisatie (zo'n 35 lessen van zo'n drie uur), daarna deed je belijdenis, werd je gedoopt en nam je deel aan het avondmaal.

In de dagen van Luther en Calvijn werd er een nauw verband gelegd tussen doop – catechese – avondmaal. Dit onderwijs op weg van de doop naar het avondmaal moest volgens de Dordtse Synode van 1618-1619 thuis worden gegeven, door de ouders; op de school, door de schoolmeesters; en in de kerk door de voorgangers. Zo kon iemand rekenschap geven van wat hij beleed. Had hij eenmaal belijdenis afgelegd, dan was (en is het nog steeds) zaak deze belijdenis ook te bewaren, eraan vast te houden.³²

Belijdenis doen is 'ja' zeggen tegen God en heeft te maken met

- de doop
- het avondmaal
- het Woord van God, de leer der waarheid
- de praktijk der godzaligheid
- het lid worden van de kerk.

Het Griekse woord voor belijden (*homologeō*) betekent: hetzelfde zeggen, overeenstemmen, beloven, openlijk bekennen. Je zegt iemand na die jou voorzegt: God naspreken. Nu kunnen we dat op twee manieren doen: onoprecht (als we zo belijdenis doen, liegen we) of oprecht, omdat het geloofsbeleving is in ons hart!

Het tegenovergestelde van belijden is verloochenen. Christus belijden betekent openlijk ervoor uitkomen dat je bij Hem hoort, dat je Hem vertrouwt. Dit kan ook plaatsvinden in het kader van vervolgingen, of dat (allerlei) mensen vragen wat je gelooft en waarom.³³ Hem verloochenen is ontkennen dat je bij Hem hoort. Wie Hem belijdt voor de mensen, zal Hij ook belijden voor Zijn Vader, maar wie Hem verloochent voor de mensen, van die persoon zal Christus voor Zijn Vader zeggen: Ik hoor niet bij hem, hij hoort niet bij Mij³⁴.

(1) In de **doop** zegt God drie dingen tegen ons:

- Ik heb recht op jou.³⁵
- Ik beloof jou Mijn genade (Ik schenk jou **beloftegewijs** Mijn genade).
- Ik eis van jou liefdesgehoorzaamheid, dankbaarheid.

Hieruit volgt, dat elke gedoopte verplicht is belijdenis te doen. God roept ons daartoe, of we het kunnen of niet...

²⁸ **Psalm 32:5** Mijn zonde maakte ik U bekend, en mijn ongerechtigheid bedekte ik niet. Ik zei: "Ik zal belijdenis van mijn overtredingen doen voor de HEERE"; en U vergaf de ongerechtigheid van mijn zonde.

²⁹ **I Koningen 8:33** Wanneer Uw volk Israël geslagen zal worden voor het aangezicht van de vijand, omdat zij tegen U gezondigd zullen hebben, en zij zich tot U bekeren, en Uw Naam belijden, en tot U in dit huis bidden en smeken zullen...

Jona 1:9 En hij zei tot hen: "Ik ben een Hebreër; en ik vrees de HEERE, de God des hemels, Die de zee en het droge gemaakt heeft."

³⁰ **Markus 1:4-5** Johannes was dopende in de woestijn, en predikende de doop der bekering tot vergeving der zonden. En heel het Joodse land ging tot hem uit, en die van Jeruzalem; en werden allen door hem gedoopt in de rivier de Jordaan, belijdende hun zonden.

³¹ **Mattheüs 16:16** Simon Petrus, antwoordende, zei: "U bent de Christus, de Zoon van de levende God."

³² **Hebreeën 4:14** Omdat wij dan een grote Hogepriester hebben, Die door de hemelen doorgegaan is, namelijk Jezus, de Zoon van God, laat ons dan deze belijdenis vasthouden.

³³ **I Petrus 3:15** Wees altijd bereid tot verantwoording aan een ieder die u rekenschap afeist van de hoop die in u is.

³⁴ **Mattheüs 10:32-33** Een ieder die Mij belijden zal voor de mensen, die zal Ik ook belijden voor Mijn Vader, Die in de hemelen is. Maar wie Mij verloochent zal hebben voor de mensen, die zal Ik ook verloochenen voor Mijn Vader, Die in de hemelen is.

³⁵ **Ezechiël 16:20-21** Verder hebt u uw zonen en uw dochters, die u aan Mij gebaard had, genomen, en hebt ze aan de afgoden geofferd om te verteren; is het wat kleins van uw hoererijen, dat u Mijn kinderen geslacht hebt, en hebt ze overgegeven, toen u ze voor hen door het vuur hebt doen gaan?

Verder zeiden onze ouders in onze doop ook drie dingen tegen God:

- wij erkennen Uw recht op ons kind
- wij geloven Uw belofte aan ons kind
- wij gehoorzamen Uw eis tot ons kind (wij beloven ons kind voor U op te voeden).

Nu we volwassen zijn geworden, nemen we de verantwoordelijkheid over die onze ouders op zich hadden genomen: we doen belijdenis en zeggen: 'Amen' – en dat moet wel oprecht gebeuren³⁶ – op de drie dingen die God ons zei, en op de drie dingen die onze ouders *namens ons* tot God zeiden:

- ik erken Uw recht op mijn leven
- ik omhels gelovig Uw genadebelofte
- ik beloof (= ik zweer³⁷) U onvoorwaardelijk te gehoorzamen.

Dit laatste schijnt een reden te zijn om géén belijdenis te doen... Je kunt immers nooit volbrengen wat je belooft!

Al in de dienst van onze doop ging het erover dat we belijdenis gaan doen. In het dankgebed van het doopformulier wordt gebeden: "... opdat zij Uw Vaderlijke goedheid en barmhartigheid, die U aan deze kinderen en aan ons allen bewezen hebt, mogen bekennen." 'Bekennen' is Oudnederlands voor 'belijden'. Belijdeniscatechisatie is: de Vaderlijke goedheid en barmhartigheid van onze God nader bestuderen. Belijdenis doen is: in woord en daad ervoor uitkomen hóe goed en hóe barmhartig God (voor ons) is! Wie kan nu op goede gronden zeggen: ik ben vrijgesteld van belijdenis doen?

Er volgt in het doopformulier nog wat: "... en onder onze enige Leraar, Koning en Hogepriester, Jezus Christus leven en vromelijk (= dapper) tegen de zonde, de duivel en heel zijn rijk strijden en overwinnen." Ben jij daartoe bereid³⁸?

Om eerlijk belijdenis te kunnen doen, moet je weten wát God je belooft en van je eist! Daarom is nauwgezet onderzoek van Gods beloften en eisen in Zijn heilig Woord belangrijk; dus: catechisatie, onderwijs. *Weet jij wat God aan jou beloofde in je doop?*

(2) Belijdenis doen heeft ook te maken met het **avondmaal**, zoals het opschrift boven 'Het Kort Begrip der christelijke religie, **voor hen die zich willen begeven tot des Heeren heilig avondmaal**' duidelijk maakt. Het is toegang tot het avondmaal vragen. Zo is in de kerk der Reformatie het afleggen van geloofsblijdenis ontstaan. In Genève was voor elke avondmaalsviering gelegenheid belijdenis af te leggen en zo toegang te vragen om aan te gaan – gewoonlijk op de leeftijd van ongeveer vijftien jaar. Misschien vraag je waarom het nodig is om eerst geloofsblijdenis te doen voordat je kunt worden toegelaten aan het avondmaal. Omdat de opzieners³⁹ (ouderlingen) toezicht moeten houden over de heiligheid van het avondmaal, net als van de doop. Niemand mag zomaar aangaan. Om aan het avondmaal te worden toegelaten is nodig (1) oprecht geloof, (2) godzalig leven.

Belijdenis doen is: aan de kerkenraad vragen om aan het avondmaal te mogen aangaan. De kerkenraad (geen hartenkenner) ziet op de uiting, de buitenkant: wat belijd je en hoe leef je? Dus bij het kerkelijke recht tot het avondmaal is niet de hartelijke beleving aan de orde, maar leer en leven.

Wanneer je zegt: "Ik geloof oprecht in de Heere Jezus Christus en ik heb Hem hartelijk lief", én uiterlijk onderhoud je – voor zover mogelijk – alles wat Christus ons geboden heeft⁴⁰, dan krijg je **kerkelijk** recht om aan het avondmaal te gaan.

Voor Góð ben je pas gerechtigd tot de 'Tafel van Zijn Zoon', met een **Goddelijk** recht, namelijk als je daadwerkelijk gelooft in Jezus Christus en uit Zijn sterven leeft. Door het avondmaal verzegelt God het nut van Christus' kruisoffer (de genadige schuldvergeving). Gelóvig aangaan doet daarin steeds weer delen! (NGB, 35.)

Om eerlijk toegang tot het avondmaal te kunnen vragen, moeten we weten wat het avondmaal inhoudt en waarom we daaraan willen deelnemen, wat daar te krijgen is. Weet jij dat? Dat is toch de reden waarom jij belijdenis wilt doen...

³⁶ **Jesaja 48:1** Huis van Jakob, die zweert bij de Naam des HEEREN, en vermeldt de God van Israël, maar niet in waarheid ...

³⁷ **Psalm 119:106** Ik heb gezworen, en zal het bevestigen, dat ik onderhouden zal de rechten van Uw gerechtigheid.

³⁸ **Efeziërs 6:10,11,13** Voorts, mijn broeders, wordt krachtig in de Heere, en in de sterkte van Zijn macht. Doet aan de hele wapenrusting Gods, opdat u kunt staan tegen de listige omléidingen van de duivel... Daarom neemt aan de hele wapenrusting Gods, opdat u kunt weerstaan in de boze dag, en alles verricht hebbend, staande kunt blijven.

³⁹ **Handelingen 20:28** Heb acht op uzelf, en op de hele kudde, waarover de Heilige Geest u tot opzieners gesteld heeft, om de gemeente van God te weiden, die Hij verkregen heeft door Zijn eigen bloed.

Filippenzen 1:1 Paulus en Timotheüs, dienstknechten van Jezus Christus, aan al de heiligen in Christus Jezus die te Filippi zijn, met de opzieners en diakenen.

⁴⁰ **Mattheüs 28:19** Gaat dan heen, onderwijst al de volken; die dopende in de Naam van de Vader, en van de Zoon, en van de Heilige Geest; lerende hen onderhouden alles wat Ik u geboden heb.

- (3) Belijdenis doen is ook zeggen: alwetende God, ik heb Uw **Woord** lief, ik vertrouw Uw Woord, ik gehoorzaam Uw Woord, ik wens te leven en te sterven met Uw Woord – zie verder les 2. Daarom zal récht belijdenis doen ook inhouden: dagelijks studeren in het Boek der boeken, in biddend opzien om het onderwijs van de Heilige Geest! Gebruik ook hulpboeken (kinderbijbel, Bijbelverklaring, *Drie Formulieren van Enigheid*). Belijdenis doen is dan ook:
- 5 belijden van de *waarheid*. Om de waarheid eerlijk te belijden is nodig
- de waarheid te begrijpen, te verstaan⁴¹
 - de waarheid oprecht toe te stemmen en lief te hebben
 - de waarheid te beleven, daardoor vrijgemaakt te worden⁴² en erin leven⁴³.
- 10 (4) Belijdenis en **praktijk van het dagelijkse leven** hangen nauw samen. Zo schrijft Paulus erover in I Timotheüs 2 vers 9-10⁴⁴ en Petrus in zijn eerste brief.⁴⁵ Alleen God ziet je hart aan, maar je kunt niet zeggen, dat het uiterlijke er niet toe doet. Want wat in je hart leeft, krijgt wel handen en voeten. Je gedrag is een uiting van je gevoelen en je wil.⁴⁶ Daarom heeft de *praktijk der godzaligheid* alles te maken met eerlijk belijdenis doen (zie Titus 1 vers 16⁴⁷). Wij doen namelijk niet alleen belijdenis met onze mond en in een uur van belijdenisdienst. Maar we doen vooral belijdenis in
- 15 ons dagelijkse leven, wanneer we tot onze naasten getuigen van onze God én wanneer zij daadwerkelijk merken dat we de Heere Jezus liefhebben. Onderzoek daarom of je (in de praktijk van het leven) al belijdenis hebt gedaan, voordat je (in de kerk) belijdenis doet... *Weten ook je naasten dat jij christen bent?*⁴⁸ Dit is ook belijdenis doen, nog eerder dan 'voor in de kerk'.
- 20 (5) Belijdenis doen houdt ook in: de bevestiging dat jij je vrijwillig hebt aangesloten bij de **gemeente van Jezus Christus**. Volgens artikel 27 van onze Nederlandse Geloofsbelijdenis is de kerk, waarbij jij je aansluit 'een heilige vergadering is van ware Christus-gelovigen, die al hun zaligheid verwachten van Jezus Christus, die gewassen zijn door Zijn bloed, geheiligd en verzegeld door de Heilige Geest.' Herken jij jezelf hierin dan mag je met vrijmoedigheid vragen toegelaten te worden tot die gemeente. Herkennen haar opzieners dit bij jou (niet
- 25 onfeilbaar, maar volgens het 'oordeel der liefde') dan word je met vreugde toegelaten. Ieder ander mag en kan geen lid zijn van Christus' kerk!
- Deze gemeente heeft een wereldwijde én vooral een plaatselijke openbaring. Ze wordt in de Bijbel genoemd: een pilaar en vastigheid der waarheid⁴⁹, waar de waarheid dus bewaard en hoog gehouden wordt en moet worden. Daarom komt het aan op: leven uit de waarheid en belijden van de waarheid. Verder is de gemeente gemeenschap.
- 30 Wanneer je van de christelijke gemeente (belijdend) lid wordt (omdat je al (doop)lid was...), houdt dat onder andere in:
- je leeft in haar gemeenschap
 - je draagt verantwoordelijkheid voor haar welzijn
 - je bent mede schuldig aan haar verval⁵⁰

⁴¹ **I Petrus 3:15** Wees altijd bereid tot verantwoording aan een ieder die u rekenschap afeist van de hoop die in u is, met zachtmoedigheid en vrees [kantt. *voorzichtigheid*].

⁴² **Johannes 8:31-32** Jezus dan zei tot de Joden die in Hem geloofden: "Indien u in Mijn woord blijft, bent u waarlijk Mijn discipelen; en u zult de waarheid verstaan, en de waarheid zal u vrijmaken."

⁴³ **Psalm 86:11** Leer mij, HEERE, Uw weg; ik zal in Uw waarheid wandelen; verenig mijn hart tot de vreze van Uw Naam.

3 Johannes 1:4 Ik heb geen grotere blijdschap dan hierin, dat ik hoor, dat mijn kinderen in de waarheid wandelen.

⁴⁴ **I Timotheüs 2:9-10** ... dat de vrouwen, in een eerbaar gewaad, met schaamte en matigheid zich versieren, niet in vlechtingen van het haar, of goud, of parels, of kostbare kleding; maar (wat vrouwen betaamt die de godvruchtigheid belijden) door goede werken.

⁴⁵ **I Petrus 4:3-4** Het is ons genoeg dat wij de voorgaande tijd van het leven de wil van de heidenen volbracht hebben, en gewandeld hebben in ontuchtigheden, begeerlijkheden, wijnzuiperijen, brasserijen, drinkerijen en gruwelijke afgoderijen, waarin zij zich vreemd hielden, als u niet meeloopt tot dezelfde uitgieting van overdadigheid; en u lasteren.

⁴⁶ **Psalm 15** HEERE, wie zal verkeren in Uw tent? Wie zal wonen op Uw heilige berg?

- Die oprecht wandelt, en gerechtigheid werkt, en die met zijn hart de waarheid spreekt.

- Die met zijn tong niet achterklapt, zijn metgezellen geen kwaad doet, en geen smaadrede opneemt tegen zijn naaste.

- In wiens ogen de verworpenen veracht is, maar hij eert degenen die de HEERE vrezen.

- Heeft hij gezworen tot zijn schade, evenwel verandert hij niet.

- Die zijn geld niet geeft op woeker, en geen geschenk neemt tegen de onschuldige.

Die deze dingen doet, zal niet wankelen in eeuwigheid.

⁴⁷ **Titus 1:16** Zij belijden dat zij God kennen, maar zij verloochenen Hem met de werken, omdat zij gruwelijk zijn en ongehoorzaam, en tot alle goed werk ongeschikt.

⁴⁸ **I Petrus 2:11-12** Geliefden, ik vermaan u als inwoners en vreemdelingen, dat u zich onthoudt van de vleeselijke begeerlijkheden, welke oorlog voeren tegen de ziel. En houdt uw wandel eerlijk onder de heidenen; opdat, waarin zij kwalijk van u spreken, als van kwaaddoeners, zij uit de goede werken die zij in u zien, God verheerlijken in de dag der bezoeking.

⁴⁹ **I Timotheüs 3:15** ... opdat u moogt weten, hoe men in het huis van God moet verkeren, dat de gemeente van de levende God is, een pilaar en vastigheid der waarheid.

⁵⁰ **Ezra 9:6,10** Ik zei: "Mijn God, ik ben beschaamd en schaamrood, om mijn aangezicht tot U op te heffen, mijn God, want onze ongerechtigheden zijn vermenigvuldigd tot boven ons hoofd, en onze schuld is groot geworden tot aan de hemel... En nu, wat zullen wij zeggen, o onze God, na dezen? Want wij hebben Uw geboden verlaten."

- je weet je verplicht om haar te dienen (I Korinthiërs 12; zie ook HC, 55) – wat uiteindelijk een voorrecht is
- je verlangt om haar weer uit haar vervallen staat te helpen oprichten
- je onderwerpt je aan haar Bijbelse tucht.

Misschien stel je de vraag hoe belangrijk het is voor belijdenis doen, dat je je thuis voelt in je gemeente. Je kiest je gemeente niet. Oorspronkelijk was er in elke plaats één gemeente, weliswaar geen volmaakte gemeente, maar wel een gemeente die heilig wordt genoemd⁵¹, dat is: aan Christus verbonden. En zo hoort het ook nu nog te zijn. Er is dus principieel gezien geen keuzemogelijkheid. In de praktijk is het in Nederland sinds 1834 helaas anders: je kunt nu kiezen uit allerlei kerkelijke verbanden. Om een goede keus te maken is nodig de kenmerken te weten van de kerk (zie ook les 15), namelijk de zuivere prediking van Gods Woord (zie ook les 2), de zuivere bediening van de sacramenten en de zuivere uitoefening van de kerkelijke tucht (zie ook lessen 18-20). Als jouw gemeente hieraan beantwoordt – al is het onvolkomen, en al vallen individuele leden tegen – dan houdt Christus daar nog Zijn wandelingen (zie Openbaring 2 vers 1⁵²). Mag jij er dan weggaan? En als jouw gemeente hieraan niet (precies) beantwoordt, is je eerste opdracht niet om weg te gaan, maar om haar op een bescheiden manier de waarheid te zeggen, te corrigeren en te onderwijzen.⁵³ Dit hoort bij het ‘ambt van alle gelovigen’.

Zo komen de volgende vragen op deze eerste avond van de belijdeniscatechisatie tot ons:

- hoe leeft onze doop in ons?
- hoe staan wij ten opzichte van het avondmaal?
- hoe is ons hart gezind ten opzichte van Gods Woord?
- hoe is de praktijk van ons leven?
- hoe staan wij in de gemeente van Jezus Christus?

Kun jij bewust nalatig zijn om belijdenis te doen en toch denken zalig te worden (anders gevraagd: is parfum nog parfum als die niet te ruiken is – zie Psalm 133⁵⁴)? Nee, zie Romeinen 10 vers 9-10⁵⁵.

Onderzoek al deze dingen eerlijk; buig voor God in het stof en smee Hem dat Hij je dit alles **bevindelijk** (gelovig, met je hart, met heel je wezen) zal leren. Je wilt immers oprecht zijn in je “ja-woord”? Dat is de weg van waarachtige bekering. En smee dat je bij deze belijdenis dan ook zult blijven.⁵⁶ De vrucht van het onderwijs hangt af van Gods genadige zegen. Daarom moeten jullie én ik het bidden niet vergeten. Jullie moeten met het leren ernst maken door

- je trouw voor te bereiden vóór de catechisatie
- aandachtig het onderwijs te volgen óp de catechisatie
- het geleerde te overleggen en te bewaren ná de catechisatie.

Daniël 9:5,8 Wij hebben gezondigd, en hebben onrecht gedaan, en goddeloos gehandeld, en gerebelleerd, met af te wijken van Uw geboden, en van Uw rechten. O Heere, bij ons is de beschaamdheid der aangezichten, bij onze koningen, bij onze vorsten, en bij onze vaders, omdat wij tegen U gezondigd hebben.

⁵¹ **I Korinthiërs 1:2** De gemeente Gods, die te Korinthe is, de geheiligden in Christus Jezus, de geroepen heiligen.

⁵² **Openbaring 2:1** Schrijf aan de engel van de gemeente van Efeze: “Dit zegt Hij Die de zeven sterren in Zijn rechterhand houdt, Die in het midden van de zeven gouden kandelaren wandelt...”

⁵³ **Hosea 2:1** Twist^a tegen uw moeder (de kerk), twist, omdat zij Mijn vrouw niet is, en Ik haar Man niet ben.

^a Kanttekening: *bestraf ernstig en scherp*.

⁵⁴ **Psalm 133** Zie, hoe goed en hoe lieflijk is het, dat broeders ook samenwonen! Het is, als de kostbare olie op het hoofd, neerdalende op de baard, de baard van Aäron, die neerdaalt tot op de zoom van zijn klederen. Het is als de dauw van Hermon, die neerdaalt op de bergen van Sion, want de HEERE gebiedt daar de zegen: het leven tot in eeuwigheid.

⁵⁵ **Romeinen 10:9-10** Indien u met uw mond de Heere Jezus zult belijden, en met uw hart zult geloven dat God Hem uit de doden opgewekt heeft, dan zult u zalig worden. Want met het hart gelooft men ter rechtvaardigheid en met de mond belijdt men ter zaligheid.

⁵⁶ **Hebreeën 10:23** Laten we de onwankelbare belijdenis der hoop vasthouden, want Die het beloofd heeft, is getrouw.

Les 2: Bijbel & belijdenisgeschriften

Om God te leren kennen is het nodig de Bijbel (afkomstig van het Griekse woord “Biblia” = boeken) te lezen, omdat we vanuit onszelf alleen maar misvormde opvattingen over Hem hebben. God te leren kennen is nodig om zalig te worden – NGB, 3: Gods bijzondere zorg voor ons en onze zaligheid en Hem te kunnen eren.

Waarom moeten wij de Bijbel lezen – ja met de Bereërs dagelijks onderzoeken⁵⁷? Omdat de Bijbel de Zelfopenbaring is van de levende God. Hierin maakt Hij Zich aan ons bekend, vooral wel in het Aangezicht van Jezus Christus. Wat een wonder! Hóe moeten we de Bijbel lezen? Zo, dat God in gunst op ons kan neerzien, dat is: dat wij voor Zijn Woord beven.⁵⁸

Algemene en bijzondere openbaring

God maakt Zich ook bekend in de schepping en het geweten (zie les 6) en in de voorzienige leiding van alle dingen (zie les 7). Deze algemene openbaring is om twee redenen niet genoeg tot zaligheid:

- wij zijn verduisterd in ons verstand⁵⁹

- God openbaart wel Zijn Wezen en een paar deugden, maar niet de weg tot zaligheid.

Deze algemene openbaring en de in ieder mens aanwezige overtuiging ontnemen aan de mens alle verontschuldiging.⁶⁰

Behalve deze algemene openbaring, waarin ieder mens deelt, schonk God een bijzondere openbaring, namelijk Zijn Woord – dat levend is en krachtig⁶¹. Eerst door allerlei mondelinge bekendmakingen en visioenen of dromen⁶², later (gedeeltelijk) op schrift gebracht in de Bijbel. Hierdoor maakte Hij de weg tot zaligheid⁶³ bekend. In de tijd van het Oude Testament aan sommige mensen – alleen aan Israël, daarom ook in het Hebreeuws. In de tijd van het Nieuwe Testament aan meer mensen – alle volken der aarde, daarom ook in de toenmalige wereldtaal, het Grieks.⁶⁴

Wat is de Bijbel? Een Boek dat God in de loop van ± 1500 jaar door verschillende schrijvers tot stand heeft gebracht. De Bijbel is – hoe menselijk ze ook is – geen feilbaar mensenboek, maar Gods onfeilbaar Boek, Zijn Eigen Woord aan ons.

Oude en Nieuwe Testament

De Bijbel bestaat uit twee delen: het Oude Testament⁶⁵ en het Nieuwe Testament⁶⁶. Het Oude Testament is de tijd van de Grote Belofte, namelijk dat de Zaligmaker komen zal. Het Nieuwe Testament is de tijd van de Grote Vervulling, namelijk dat de Zaligmaker gekomen is. Al werden ook in het Oude Testament vele beloften vervuld en al zijn ook nu nog veel beloften niet vervuld. In het Oude Testament kunnen we (als we verlicht worden met de Heilige Geest) in al de geschiedenissen en voorschriften, als in nevels gehuld, Christus en Zijn werk ontdekken. In het Nieuwe Testament wordt dit alles ons helder en klaar voor ogen gesteld.⁶⁷ Augustinus zei: *Novum Testamentum in vetere latet, vetus in novo patet. Het Nieuwe Testament is verborgen in het Oude; het Oude is in het Nieuwe geopenbaard*. De Bijbel is als een bloem: het Oude Testament is de bloembol, het Nieuwe Testament de vol ontkoken bloem – een organische eenheid, vol leven; en niet een dode, mechanische of gemaakte eenheid. Een eenheid die zich uitstrekt over meer dan 1500 jaar (Mozes, de eerste schrijver, tot Johannes op Patmos, de laatste schrijver).

⁵⁷ **Handelingen 17:11** En dezen (te Berea) waren edeler dan die te Thessalonica waren, als die het woord ontvingen met alle toegenegenheid, onderzoekende dagelijks de Schriften, of deze dingen zo waren.

⁵⁸ **Jesaja 66:2** Op deze zal Ik zien: op de arme en verslagene van geest, en die voor Mijn woord beeft.
Vergelijk

⁵⁹ **Efeziërs 4:17-18** ... de heidenen ... verduisterd in het verstand, vervreemd zijnde van het leven Gods, door de onwetendheid die in hen is, door de verharding van hun hart.

⁶⁰ **Romeinen 1:20** Zijn onzichtbare dingen worden van de schepping der wereld aan uit de schepselen verstaan en doorzien, zowel Zijn eeuwige kracht als Goddelijkheid, opdat zij niet te verontschuldigen zijn.

⁶¹ **Hebreeënen 4:12** Het Woord van God is levend en krachtig, en scherpsnijdender dan enig tweesnijdend zwaard, en gaat door tot de verdeling van de ziel, en van de geest, en van de samenvoegselen, en van het merg, en is een oordeler van de gedachten en van de overleggingen van het hart.

⁶² **Hebreeënen 1:1** God, voortijds veelmaal en op velerlei wijze, tot de vaderen gesproken hebbende door de profeten, heeft in deze laatste dagen tot ons gesproken door de Zoon.

⁶³ **II Timotheüs 3:15** ...dat u van kinds af de heilige Schriften geweten hebt, die u wijs kunnen maken tot zaligheid...

⁶⁴ **Efeziërs 2:14-15** Christus Jezus is onze vrede, Die deze beiden (jood en heiden) één gemaakt heeft, en heeft de middelmuur van afscheiding gebroken... opdat Hij die twee in Zichzelf tot een nieuwe mens zou scheppen, vrede makende.

⁶⁵ **II Korinthiërs 3:14** ...tot op de dag van heden blijft het deksel in het lezen van het Oude Testament, zonder ontdekt (weggenomen) te worden, dat door Christus te niet gedaan wordt.

⁶⁶ **Lukas 22:20** Deze drinkbeker is het nieuwe testament in Mijn bloed, dat voor u vergoten wordt.

⁶⁷ **Johannes 1:17** De wet is door Mozes gegeven, de genade en de waarheid is door Jezus Christus geworden.

In wezen zijn beide Testamenten één: de God van het Oude Testament is de God van het Nieuwe.⁶⁸ Profeten en apostelen hebben hetzelfde Fundament gelegd, namelijk Christus.⁶⁹ Het Nieuwe Testament bevat in wezen geen nieuws ten opzichte van het Oude Testament, maar is er de nadere verklaring van.⁷⁰ De gelovigen in het Oude Testament zijn niet anders zalig geworden dan de gelovigen in het Nieuwe. En de apostelen verwijzen hun lezers honderden keren naar het Oude Testament⁷¹, want het Oude Testament is Gods eigen Woord en dus ook in de Nieuwtestamentische tijd zeer nuttig. Christus Zelf maakt dit aan ons duidelijk in Zijn 'preek' op weg naar Emmaüs.⁷² Het Oude Testament was de enige Bijbel die Jezus had, en deze was Hem onuitsprekelijk dierbaar en volstrekt gezaghebbend.⁷³ Bij deze Bijbel leefde Hij, en stierf Hij.⁷⁴ Hij beschouwde alle feiten vermeld in het Oude Testament als waar gebeurd. Zó spreekt Hij over de instelling van het huwelijk⁷⁵, de vrouw van Lot⁷⁶, Jona en de bekering van de Ninevieten⁷⁷, de koningin van Scheba⁷⁸, de verwoesting van Sodom en Gomorra⁷⁹, de koperen slang.⁸⁰

Alleen al hierom moeten wij het Oude Testament net zo belangrijk achten als het Nieuwe Testament. Niet alleen sommige personen (denk aan David) en sommige voorschriften (denk aan de offers) zijn afbeeldingen of typen van Christus, maar ook sommige geschiedenissen en gebeurtenissen (denk aan het offer van Izak en de geschiedenis van Jozef, verkocht als slaaf en onderkoning geworden).

We hebben de Bijbel pas goed gelezen, wanneer we – door de openbaring van de Heilige Geest⁸¹ – de Persoon van Christus in Zijn heerlijkheid erin hebben ontdekt. Al is het Nieuwe Testament duidelijker dan het Oude, toch

⁶⁸ Vergelijk **Deuteronomium 4:24** De HEERE, uw God, is een verterend Vuur, een ijverig God; met **Hebreeën 12:29** Onze God is een verterend Vuur.

⁶⁹ **Efeziërs 2:20** Gebouwd op het fundament van apostelen en profeten, waarvan Jezus Christus is de uiterste Hoeksteen.

I Korinthiërs 3:11 Niemand kan een ander fundament leggen, dan wat gelegd is, hetwelk is Jezus Christus.

⁷⁰ **Romeinen 1:1-2** Paulus, een dienstknecht van Jezus Christus, een geroepen apostel, afgezonderd tot het evangelie van God, dat Hij tevoren beloofd had door Zijn profeten, in de heilige Schriften.

⁷¹ **Handelingen 2:16-21** Maar dit is het, wat gesproken is door de profeet Joël (**2 vers 28-32**): "En het zal zijn in de laatste dagen, (zegt God) Ik zal uitstorten van Mijn Geest op alle vlees... En het zal zijn dat een ieder die de Naam des Heeren zal aanroepen, zalig zal worden."

Romeinen 1:17 De rechtvaardigheid Gods wordt in het evangelie geopenbaard uit geloof tot geloof, zoals geschreven is (**Habakuk 2 vers 4**): maar de rechtvaardige zal uit het geloof leven.

Romeinen 4:1 Wat zullen wij dan zeggen, dat Abraham, onze vader, verkregen heeft naar het vlees?

Romeinen 4:6 Zoals ook David de mens zalig spreekt (**Psalms 32 vers 1**), aan wie God de rechtvaardigheid toerekent zonder werken.

Romeinen 9:25 Zoals Hij ook in Hosea zegt (**2 vers 22**): "Ik zal wat Mijn volk niet was, Mijn volk noemen, en die niet bemind was, Mijn beminde."

Romeinen 9:33 Zoals geschreven is (**Jesaja 28 vers 16**): zie, Ik leg in Sion een steen des aanstoots, en een rots der ergernis; en een ieder die in Hem gelooft, zal niet beschaamd worden.

Romeinen 10:15 Hoe zullen zij prediken, indien zij niet gezonden worden? Zoals geschreven is (**Jesaja 52 vers 7**): hoe lieflijk zijn de voeten van hen die vrede verkondigen, van hen die het goede verkondigen!

Romeinen 11:26 Zo zal heel Israël zalig worden; zoals geschreven is: de Verlosser zal uit Sion komen en zal de goddeloosheden afwenden van Jakob.

Romeinen 15:3-4 Christus heeft Zichzelf niet behaagd, maar zoals geschreven is: de smadingen van hen die U smaden, zijn op Mij gevallen. Al wat tevoren geschreven is, dat is tot onze lering tevoren geschreven, opdat wij door lijdzaamheid en vertroosting der Schriften hoop zouden hebben.

Romeinen 15:9 Opdat de heidenen God zouden verheerlijken vanwege de barmhartigheid, zoals geschreven is: daarom zal ik U belijden onder de heidenen, en Uw Naam lofzingen.

Romeinen 15:21 Zoals geschreven is: aan wie over Hem niet was gebodschapt, die zullen het zien; en die het niet gehoord hebben, die zullen het verstaan.

I Korinthiërs 10:11 Deze dingen alle zijn hun (de Israëlieten in de woestijntijd) overkomen tot voorbeelden; en zijn beschreven tot waarschuwing van ons, op wie de einden der eeuwen gekomen zijn.

II Petrus 1:19 En wij hebben het profetische woord, dat zeer vast is, en u doet goed, dat u daarop acht hebt, als op een licht, schijnend in een duistere plaats, totdat de dag aanlicht, en de morgenster opgaat in uw harten.

⁷² **Lukas 24:27** En begonnen hebbende van Mozes en van al de profeten, legde Hij hun uit in al de Schriften wat over Hem geschreven was.

Lukas 24:45-46 Toen opende Hij hun verstand, opdat zij de Schriften verstonden en zei tot hen: "Zo is er geschreven, en zo moest de Christus lijden, en van de doden opstaan ten derden dage."

Vergelijk ook: **Johannes 5:39** Onderzoekt de Schriften, want u meent daarin het eeuwige leven te hebben; en die zijn het die van Mij getuigen.

⁷³ **Johannes 10:35** De Schrift kan niet gebroken worden.

⁷⁴ **Mattheüs 27:46** En omtrent de negende ure riep Jezus met een grote stem zeggende (**Psalms 22 vers 2**): "ELI, ELI, LAMA SABACHTHANI? dat is: Mijn God, Mijn God, waarom hebt U Mij verlaten?"

⁷⁵ **Mattheüs 19:4-6** Hij antwoordende zei tot hen: "Hebt u niet gelezen, Die van het begin de mens gemaakt heeft, dat Hij ze gemaakt heeft man en vrouw? En gezegd heeft: "Daarom zal een mens vader en moeder verlaten, en zal zijn vrouw aanhangen, en die twee zullen tot één vlees zijn; zodat zij niet meer twee zijn, maar één vlees." Dus wat God samengevoegd heeft, mag de mens niet scheiden."

⁷⁶ **Lukas 17:32** Denkt aan de vrouw van Lot.

⁷⁷ **Mattheüs 12:40-41** Zoals Jona drie dagen en drie nachten was in de buik van de walvis, zo zal de Zoon des mensen drie dagen en drie nachten wezen in het hart der aarde. De mannen van Ninevé zullen opstaan in het oordeel met dit geslacht, en zullen het veroordelen, want zij hebben zich bekeerd op de prediking van Jona; en ziet, meer dan Jona is hier!

⁷⁸ **Mattheüs 12:42** De koningin van het zuiden zal opstaan in het oordeel met dit geslacht, en het veroordelen, want zij is gekomen van het einde der aarde, om te horen de wijsheid van Salomo; en ziet, meer dan Salomo is hier!

⁷⁹ **Lukas 17:29** Op de dag waarop Lot van Sodom uitging, regende het vuur en sulfuur van de hemel, en verloor ze allen.

⁸⁰ **Johannes 3:14** En zoals Mozes de slang in de woestijn verhoogd heeft, zo moet de Zoon des mensen verhoogd worden.

⁸¹ **II Korinthiërs 3:18** Wij allen, met een ongedekte aangezicht de heerlijkheid des Heeren in een spiegel aanschouwende, worden naar dat beeld in gedaante veranderd, van heerlijkheid tot heerlijkheid, als van des Heeren Geest.

kunnen we het Nieuwe niet verstaan zonder het Oude (denk aan de Naam die Johannes de Doper Jezus geeft⁸² – zonder kennis van de offerdienst, de instelling van het Pascha, en de prediking van Jesaja 53 (onder andere vers 7⁸³) is deze aanduiding onbegrijpelijk).

5 Eigenschappen van de Bijbel

- de Bijbel is **onfeilbaar**
- de Bijbel is **genoegzaam tot zaligheid**
- de Bijbel is **duidelijk**
- de Bijbel is **noodzakelijk**
- 10 - de Bijbel is de **Zelfopenbaring van God**

De Bijbel is onfeilbaar

Dit wil zeggen, dat al de 66 Bijbelboeken (39 Oude Testament, 27 Nieuwe Testament) zijn **geïnspireerd**.⁸⁴ De schrijvers zijn niet als personen geïnspireerd; zij konden zich vergissen en vergisten zich ook net als een profeet als Nathan⁸⁵; maar de boeken die ze geschreven hebben, zijn door Gods Geest Zelf ingegeven.⁸⁶ Let op: niet zó dat alleen de inhoud of gedachten van God zijn, en dat ondertussen de woorden van de menselijke schrijvers zouden zijn. Meermalen zijn de bijbelschrijvers oog- en oorgetuigen van de dingen die ze schrijven.⁸⁷

De Bijbelboeken zijn niet menselijk of feilbaar, maar zijn geschreven zonder fouten en vergissingen, onfeilbaar. Paulus beweert dat de Heilige Geest hem zelfs de woorden ingaf die hij moest spreken.⁸⁸ Zelfs een enkel woord heeft betekenis, zoals we kunnen leren uit Galaten 3 vers 16, waar Paulus als volgt redeneert. Hij leest in Genesis 22 vers 18⁸⁹ dat de beloften tot Abraham en tot zijn zaad zijn gesproken. Hij vervolgt dan: *“Hij zegt niet: en tot de zaden, als van velen, maar als van één: en tot uw Zaad; Dat is Christus.”*

Denk ook aan zijn betoog in Hebreeën 2 vers 8, waar Paulus over het ene woordje ‘alle’ in Psalm 8 vers 7⁹⁰ schrijft: *“Alle dingen hebt U onder zijn voeten onderworpen. Want daarin, dat Hij alle dingen aan hem heeft onderworpen, heeft Hij niets uitgelaten, dat niet aan hem onderworpen is; maar nu zien wij nog niet, dat alle dingen aan hem onderworpen zijn.”* In Hebreeën 3 vanaf vers 7 houdt hij een heel betoog over het ene woordje ‘heden’ in Psalm 95 vers 7-8.⁹¹ Zo ook in Hebreeën 12 vers 27 trekt hij conclusies uit de uitdrukking ‘nog eenmaal / nog eens’ in Haggai 2 vers 7.⁹²

⁸² **Johannes 1:29** Des anderen daags zag Johannes Jezus tot zich komen en zei: “Zie het Lam Gods, Dat de zonde der wereld wegneemt!”

⁸³ **Jesaja 53:7** ...als een lam werd Hij ter slachting geleid, en als een schaap, dat stom is voor het aangezicht van zijn scheerders, zo deed Hij Zijn mond niet open.

⁸⁴ **II Timotheüs 3:16** Al de Schrift is van God ingegeven, en is nuttig tot lering, tot weerlegging, tot verbetering, tot onderwijzing, die in de rechtvaardigheid is (HSV: Heel de Schrift is door God ingegeven en is nuttig om *daarmee* te onderwijzen, te weerleggen, te verbeteren *en* op te voeden in de rechtvaardigheid).

⁸⁵ **II Samuël 7:3** En Nathan zei tot de koning: “Ga heen, doe al wat in uw hart is, want de HEERE is met u.”

II Samuël 7:5 Ga, en zeg tot Mijn knecht, tot David: “Zo zegt de HEERE: “Zou u voor Mij een huis bouwen tot Mijn woning?””

⁸⁶ **Hebreeën 3:7** Zoals de Heilige Geest zegt: “Heden, indien u Zijn stem hoort...”

⁸⁷ **Johannes 1:14** Het Woord is vlees geworden, en heeft onder ons gewoond. En wij hebben Zijn heerlijkheid aanschouwd, een heerlijkheid als van de Eniggeborene van de Vader, vol van genade en waarheid.

I Korinthiërs 15:3-7 Ik heb aan u overgegeven, wat ik ook ontvangen heb, dat Christus gestorven is voor onze zonden, volgens de Schriften. En dat Hij is begraven, en dat Hij is opgewekt ten derden dage, volgens de Schriften. En dat Hij door Kefas is gezien, daarna door de twaalf. Daarna is Hij gezien door meer dan vijfhonderd broeders op eenmaal, van wie het merendeel nog over is, en sommigen ook zijn ontslapen. Daarna is Hij gezien door Jakobus, daarna door al de apostelen. En ten laatste van allen is Hij ook door mij, als door een ontijdig geborene, gezien.

II Petrus 1:16-18 Wij zijn geen kunstig verdichte fabels nagevolgd, toen wij u bekend gemaakt hebben de kracht en toekomst van onze Heere Jezus Christus, maar wij zijn aanschouwers geweest van Zijn majesteit. Want Hij heeft van God de Vader eer en heerlijkheid ontvangen, toen zo'n stem van de hoogwaardige heerlijkheid tot Hem gebracht werd: “Deze is Mijn geliefde Zoon, in Wie Ik Mijn welbehagen heb.” En deze stem hebben wij gehoord, toen zij van de hemel gebracht is geweest, toen wij met Hem op de heilige berg waren.

I Johannes 1:3 Wat wij gezien en gehoord hebben, dat verkondigen wij u, opdat ook u met ons gemeenschap zou hebben, en deze onze gemeenschap ook zij met de Vader, en met Zijn Zoon Jezus Christus.

⁸⁸ **I Korinthiërs 2:13** Wij spreken niet met woorden die de menselijke wijsheid leert, maar met woorden die de Heilige Geest leert, geestelijke dingen met geestelijke samenvoegende.

Zo ook: **II Samuël 23:1-2** David, de zoon van Isaï zegt: “De Geest des HEEREN heeft door mij gesproken, en Zijn rede is op mijn tong geweest.”

En zelfs: **Numeri 22:35 & 23:5** De Engel des HEEREN zei tot Bileam: “Alleen dat woord dat Ik tot u spreken zal, dat zult u spreken.” & Toen legde de HEERE het woord in de mond van Bileam.

⁸⁹ **Genesis 22:18** En in uw zaad zullen gezegend worden alle volken der aarde.

⁹⁰ **Psalm 8:7** U doet hem heersen over de werken van Uw handen. U hebt alles onder zijn voeten gezet.

⁹¹ **Psalm 95:7** Heden, als u Zijn stem hoort, verhardt uw hart niet.

⁹² **Haggai 2:7** Zo zegt de HEERE der heerscharen: “Nog eens, een weinig tijds zal het zijn; en Ik zal de hemelen, en de aarde, en de zee, en het droge doen beven.”

De Bijbel heeft dus **Goddelijk** (= absoluut) **gezag**. Daarom kan de Bijbel ook levend en krachtig worden genoemd.⁹³

Het historische gezag (wat wordt vermeld, is werkelijk gebeurd) geldt alle geschiedenissen die erin zijn vermeld (ook de wonderen). Door opgravingen in het Midden-Oosten wordt dit historische gezag soms tot in de kleinste bijzonderheden bevestigd. Denk aan de onlangs opgegraven watergang die koning Hiskia liet graven.⁹⁴

Het normatieve gezag geldt alle bedreigingen en beloften die er (voor ons) in staan en alle voorschriften die God (ons) daarin heeft gegeven – zowel voor de eredienst als de praktijk der godzaligheid. We kunnen en moeten de Bijbel dus 100% vertrouwen en gehoorzamen.

De schrijvers van de Bijbel zijn verrassend eerlijk in het weergeven van de zonden van de leiders van het volk Israël: Noachs dronkenschap⁹⁵, Abrahams leugen⁹⁶, Sara's ongeloof en leugen⁹⁷, Jakobs bedrog (Genesis 27); de ruzie van Israëls stammoeders, Lea en Rachel & heel de chaos van het gezin van Jakob (Genesis 30); de afgunst van de twaalf stamvaders (Genesis 37); de zonde van Mozes⁹⁸, van David (II Samuël 11) en van de 'geloofshelden' (Gideon, Jefta, Simson – Hebreëen 11 vergeleken met Richteren 8 vers 27⁹⁹, 11 vers 30vv. en 16), van Jona. Het gekibbel¹⁰⁰, het ongeloof¹⁰¹, de ergernis¹⁰² en de hardheid¹⁰³ van de discipelen – die toch de leiders en grondleggers van de kerk zouden worden, Petrus' verloochening¹⁰⁴ en gehuichel¹⁰⁵, hun ongeloof¹⁰⁶ wat bij geen enkel boek uit die tijd gebeurde. Koningen werden zonder uitzondering afgeschilderd als halfgoden..., maar in de Bijbel niet! Een duidelijk voorbeeld is ook, dat Mozes in het beschrijven van de zegen van aartsvader Jakob niet zijn eigen stam (Levi) verheerlijkt, maar heel eerlijk 'omlaag zet'.¹⁰⁷ Als alles slechts verzinsel was, zou de schrijver zijn eigen stamvader wel een eervolle positie hebben gegeven, maar zo is het niet.

Dit alles is een extra reden om de Bijbel te geloven. Daarbij komt dat er in de tijd dat de evangeliën geschreven werden, nog veel oog- en oorgetuigen in leven waren¹⁰⁸, die zeker hadden geprotesteerd wanneer foutieve informatie was gegeven – tenzij je aanneemt dat duizenden hebben samengespannen om bedrog te plegen... Maar dan is niets uit het verleden meer te geloven. Nee, wanneer mensen de betrouwbare getuigenis van de Schrift afwijzen, is dit niet omdat deze geschriften zo onbetrouwbaar zijn, maar omdat de boodschap hen niet aanstaat. Zouden de apostelen hun leven voor een 'verzonnen verhaaltje' over hebben gehad?

Hoe kunnen we weten dat de Bijbel waar is? Deze vraag is te vergelijken met de vraag: hoe kun je weten dat het licht schijnt? Hoe kun je weten of iets zoet is of bitter? Het licht bewijst zichzelf – tenminste als je kijkt. Zoet of bitter bewijst zichzelf – tenminste als je eraan proeft. Zo moeten we ook de vraag benaderen "Kunnen we bewijzen dat de

⁹³ **Hebreëen 4:12** Want het Woord Gods is levend en krachtig, en scherpsnijdender dan enig tweesnijdend zwaard, en gaat door tot de verdeling van de ziel, en de geest, en de samenvoegselen (weefsel / gewrichten?), en het merg, en is een oordeler van de gedachten en de overleggingen van het hart.

⁹⁴ **II Koningen 20:20** Het overige nu der geschiedenissen van Hiskia, en al zijn macht, en hoe hij de vijver en de watergang gemaakt heeft, en water in de stad gebracht heeft, zijn die niet geschreven in het boek der kronieken der koningen van Juda?

⁹⁵ **Genesis 9:20-21** Noach begon een akkerman te zijn, en hij plantte een wijngaard. En hij dronk van die wijn, en werd dronken; en hij ontblootte zich in het midden van zijn tent.

⁹⁶ **Genesis 12:13** Zeg toch: U bent mijn zuster; opdat het mij wel ga om u, en mijn ziel om uwentwil zal leven. & **Genesis 20:2** Toen nu Abraham van Sara, zijn vrouw, gezegd had: "Zij is mijn zuster", zond Abimelech, de koning van Gerar, en nam Sara weg.

⁹⁷ **Genesis 18:15** Sara loog, zeggende: "Ik heb niet gelachen." Want zij vreesde. En Hij zei: "Nee, maar u hebt gelachen."

⁹⁸ **Numeri 20:11-12** Toen hief Mozes zijn hand op, en hij sloeg de steenrots tweemaal met zijn staf; en er kwam veel water uit, zodat de vergadering dronk, en haar beesten. Daarom zei de HEERE tot Mozes en tot Aäron: "Omdat u Mij niet geloofd hebt, dat u Mij heiligde voor de ogen van de kinderen van Israël, daarom zult u deze gemeente niet inbrengen in het land dat Ik hun gegeven heb."

⁹⁹ **Richteren 8:27** Gideon maakte een efod en stelde die in zijn stad, te Ofra, en heel Israël hoereerde daar die na; en het werd Gideon en zijn huis tot een valstrik.

¹⁰⁰ **Markus 9:33-34** Hij kwam te Kapernaüm, en vroeg hun: "Waarover had u woorden onder elkaar op de weg? Maar zij zwegen, want zij waren onder elkaar in woorden geweest op de weg, wie de meeste zou zijn."

¹⁰¹ **Mattheüs 8:26** Hij zei tot hen: "Waarom bent u vreesachtig, u kleingelovigen?" Toen stond Hij op, en bestrafte de winden en de zee; en er werd grote stilte.

¹⁰² **Mattheüs 26:31** Toen zei Jezus tot hen: "U zult allen aan Mij geërgerd worden in deze nacht."

¹⁰³ **Markus 6:52** Zij hadden niet gelet op het wonder van de broden; want hun hart was verhard.

¹⁰⁴ **Mattheüs 26:75** En terstond kraaide de haan; en Petrus werd indachtig het woord van Jezus, Die tot hem gezegd had: "Eer de haan gekraaid zal hebben, zult u Mij driemaal verloochenen." En naar buiten gaande, weende hij bitter.

¹⁰⁵ **Galaten 2:11-12** Toen Petrus te Antiochië was gekomen, weerstond ik (Paulus) hem in het aangezicht, omdat hij te bestraffen was. Want eer sommigen van Jakobus gekomen waren, at hij mee met de heidenen; maar toen zij gekomen waren, onttrok hij zich en scheidde zich af, vrezende degenen die uit de besnijdenis waren.

¹⁰⁶ **Markus 16:14** Daarna is Hij geopenbaard aan de elf, terwijl zij aanzaten, en verweet hun hun ongelovigheid en hardheid van hart, omdat zij niet geloofd hadden degenen die Hem gezien hadden, nadat Hij opgestaan was.

Lukas 24:11 En hun woorden schenen voor hen als ijdel geklap, en zij geloofden hen niet.

¹⁰⁷ **Genesis 49:5-7** Simeon en Levi zijn gebroeders. Hun handelingen zijn werktuigen van geweld. Mijn ziel kome niet in hun verborgen raad; mijn eer worde niet verenigd met hun vergadering. Want in hun toorn hebben zij de mannen doodgeslagen, en in hun moedwil hebben zij de ossen weggerukt. Vervloekt zij hun toorn, want hij is heftig; en hun verbolgenheid, want zij is hard. Ik zal hen verdelen onder Jakob, en zal hen verstrooien onder Israël.

¹⁰⁸ **I Korinthiërs 15:6** Daarna is Hij gezien door meer dan vijfhonderd broeders op eenmaal, van wie het merendeel nog over is, en sommigen ook zijn ontslapen.

Vergelijk ook Paulus' bewering voor koning Agrippa (**Handelingen 26:26**): "De koning weet van deze dingen, want ik geloof niet, dat iets van deze dingen verborgen hem is, want dit is in geen hoek geschied."

Bijbel het onfeilbare Woord van God is?" Nee, maar dit hoeft ook niet, want dit kunnen we zeker weten door het oog / het smaakorgaan van de ziel, namelijk de inwendige getuigenis van de Heilige Geest uit de Schrift. Opvoeding en kerk hebben hierin geen onbelangrijke plaats. Augustinus schrijft, na lang te hebben getwijfeld of we ooit wel te weten kunnen komen wat waarheid is: *ik zou het evangelie niet geloven, als het gezag van de kerk mij daartoe niet bewoog* (II Timotheüs 3 vers 14-15¹⁰⁹; II Petrus 1 vers 20 en 21¹¹⁰; zie ook NGB, 5). Zekerheid dat de Bijbel Gods onfeilbaar

Woord is, komt onder Gods zegen tot stand mede door de volgende middelen:

- bidden om verlichting van je verstand door de Heilige Geest
- trouw, aandachtig, onbevooroordeeld de Bijbel lezen en op je in laten werken wat je leest
- breken met zonden (zie Johannes 7 vers 17¹¹¹).

Een speciaal punt is dat de dingen die voorzegt zijn, ook gebeuren. Wie nauwkeurig studie maakt van wat er allemaal is geprofeteerd, vooral in het Oude Testament, over de volken (bijvoorbeeld dat Babylon nooit meer bewoond zal worden¹¹² – wat tot op de dag van vandaag is vervuld), over het volk Israël – en vooral over de Messias; én wie dan bij onderzoek bemerkt dat de wereldgeschiedenis en de geschiedenis van het verbondsvolk precies verlopen zoals eeuwen tevoren was voorspeld – en vooral dat al de profetieën over Christus nauwkeurig zijn uitgekomen (denk aan Jesaja 53 vers 9¹¹³ vergeleken met Mattheüs 27 vers 57-60 – Jozef van Arimathea), die krijgt daarin een extra bewijs van de Goddelijke waarheid van de Schrift.

Verder is een bewijs van de waarheid van de Heilige Schrift voor iedere christen zijn persoonlijke ervaring – zowel geestelijk als in de levenspraktijk. Hij bevindt in zichzelf dat de Bijbel waar is in alles wat hij zegt over onze verdorvenheid, over de mens in zijn diepe val. Wie om zich heen ziet, maar vooral wie naar binnen leert zien bij het licht van de Heilige Geest, merkt dat wat de Schrift beschrijft, precies naar waarheid is (zoals wat Jezus zegt in Markus 7 vers 20-23¹¹⁴). Wanneer we daarbij door de geloofsverbinding aan Jezus de rijkdom van Gods vergevende en vernieuwende genade beleven, hebben we een nieuw en overtuigend bewijs in ons gemoed dat alles wat de Bijbel hierover schrijft, waar is: rust en vrede, vreugde en vrijheid worden allemaal gesmaakt in Christus. Zo beleven we wat we lezen in, bijvoorbeeld, Mattheüs 11 vers 25-30¹¹⁵, of Romeinen 5 vers 1-10¹¹⁶.

In de negentiende eeuw heeft de zogenaamde schriftkritiek grote opgang gemaakt. Men beschouwt de Bijbel als een mensenboek, een verzameling menselijke getuigenissen over God. Je mag er dus kritiek op hebben. Op deze manier blijft er niets van de Bijbel over. Men legt hem op de ontledingtafel en snijdt het hart eruit (vergelijk Jeremia 36 vers 23¹¹⁷). Maar wie de Schrift verliest, verliest de Christus der Schriften. Gods kind kan wel worden aangevochten over het Goddelijke en onfeilbare karakter van de Bijbel, maar hij weet uiteindelijk toch in het diepst van zijn hart dat de Bijbel van kافت tot kافت Gods Eigen Woord is.¹¹⁸ En die God Die zelfs de haren van ons hoofd heeft geteld, kan er ook voor zorgen (en hééft er ook voor gezorgd!), dat Zijn Woord, van eeuw tot eeuw, geslacht na geslacht, getrouw werd gekopieerd, overgeleverd.

De Bijbel is genoegzaam tot zaligheid

Dit houdt in dat alles wat wij moeten weten om zalig te worden en om welbehaaglijk voor God te leven, in de Heilige Schrift alleen (en in heel de Heilige Schrift) te vinden is¹¹⁹. Jezus beroept Zich tegenover de duivel dan ook drie keer

¹⁰⁹ II Timotheüs 3:14-15 Blijf u in wat u geleerd hebt, en waarvan u verzekering gedaan is, wetende, van wie u het geleerd hebt; en dat u van kinds af de heilige Schriften geweten hebt, die u wijs kunnen maken tot zaligheid, door het geloof, dat in Christus Jezus is.

¹¹⁰ II Petrus 1:20-21 Wetend dat geen profetie der Schrift is van eigen uitlegging, want de profetie is voortijds niet voortgebracht door de wil van een mens, maar de heilige mensen Gods hebben door de Heilige Geest gedreven zijnde, gesproken.

¹¹¹ Johannes 7:17 Als iemand de wil van God wil doen, die zal van deze leer bekennen, of zij uit God is, dan of Ik vanuit Mijzelf spreek.

¹¹² Jesaja 13:19-20 Zo zal Babel, het sieraad der koninkrijken, zijn gelijk als God Sodom en Gomorra omgekeerd heeft. Daar zal geen woonplaats zijn in eeuwigheid, en zij zal niet bewoond worden van geslacht tot geslacht; en de Arabier zal daar geen tent spannen, en de herders zullen er niet legeren.

¹¹³ Jesaja 53:9 Men heeft Zijn graf bij de goddelozen gesteld, en Hij is bij de rijke in Zijn dood geweest, omdat Hij geen onrecht gedaan heeft, en geen bedrog in Zijn mond geweest is.

¹¹⁴ Markus 7:20-23 En Jezus zei: "Wat uitgaat uit de mens dat verontreinigt de mens. Want van binnen uit het hart der mensen komen voort kwade gedachten, overspelen, hoererijen, doodslagen, dieverijen, gierigheden, boosheden, bedrog, ontucht, een boos oog, lastering, hovaardij, onverstand. Al deze boze dingen komen voort van binnen, en verontreinigen de mens."

¹¹⁵ Onder andere: Mattheüs 11:28 Komt herwaarts tot Mij, allen die vermoeid en belast bent, en Ik zal u rust geven.

¹¹⁶ Onder andere: Romeinen 5:1 Wij dan, gerechtvaardigd zijnde uit het geloof, hebben vrede bij God, door onze Heere Jezus Christus.

¹¹⁷ Jeremia 36:23 En het geschiedde, wanneer Jehudi drie stukken (van de rol van Jeremia's profetie), of vier gelezen had, versneed hij (koning Jojakim) ze met een schrijfmes, en wierp ze in het vuur, dat op de haard was, totdat de hele rol verteerd was in het vuur, dat op de haard was.

¹¹⁸ Johannes 10:35 De Schrift kan niet gebroken worden.

Mattheüs 5:18 Voorwaar zeg Ik u: "Totdat de hemel en de aarde voorbijgaan, zal er niet één jota noch één tittel van de wet voorbijgaan, totdat alles zal zijn geschied."

¹¹⁹ II Timotheüs 3:15-17 ...de heilige Schriften die u wijs kunnen maken tot zaligheid... Al de Schrift is van God ingegeven, en is nuttig tot lering, tot weerlegging, tot verbetering, tot onderwijzing, die in de rechtvaardigheid is; opdat de mens Gods^a volmaakt zou zijn, tot alle goed werk volmaakt toegerust.

^a = De mens die God toebehoort.

op niets anders dan op de Schrift: "Er is geschreven."¹²⁰ Zo verwijst Abraham de broers van de rijke man in de hel naar de Schrift.¹²¹

De Schrift bestrijkt alle terreinen van ons leven. Er is heel veel gezegd en gedaan, zowel door God als door Zijn Zoon, wat allemaal niet is beschreven, maar wat nodig is om tot geloof te komen en als gelovige te leven, is wél beschreven¹²² (misschien niet genoeg voor nieuwsgierige mensen, maar wel voor heilbegerige mensen). Daarom wijzen we de mondelinge overlevering en de schriftelijke traditie als norm voor leer en leven af (tegen de roomse kerk, die de traditie tot norm van leer en leven verheft, buiten het Woord om en tegen het Woord in – denk aan het onfeilbaar verklaren van de paus). Daarom hebben belijdenisgeschriften geen gezag náást het Woord, maar ónder (of: gegrond óp) het Woord. De Heilige Schrift – maar dan wel gelezen in haar geheel¹²³ en in al haar verbanden¹²⁴ – heeft in alle zaken het laatste woord; en alle menselijke mening moet zich onvoorwaardelijk onderwerpen aan (niet sommige stukken, maar) héél de Schrift (Lukas 10 vers 26¹²⁵). Omdat het in de Bijbel gaat over onze zaligheid, zoals Johannes schrijft in zijn Evangelie (hoofdstuk 20 vers 30-31), leest alleen die persoon de Bijbel goed die de weg der zaligheid voor zich daarin ontdekt; die de stem van God voor zich daarin beluistert en die de Persoon van de Borg voor zich daarin aanschouwt. En dán alleen aanvaard je de genoegzaamheid van de Schrift, wanneer je je in alle vragen en keuzes van het leven (persoonlijk, sociaal, maatschappelijk, kerkelijk of staatkundig) laat leiden door de Schrift.¹²⁶

De Bijbel is duidelijk

Dit houdt in, dat de Bijbel in zichzelf helder¹²⁷ en doorzichtig is wat betreft de dingen die nodig zijn tot onze zaligheid, en om onze verantwoordelijkheid te verstaan / onze roeping te gehoorzamen.¹²⁸ We konden ook niet anders veronderstellen: wanneer God met ons communiceert, dan doet Hij dat op zó'n manier dat het duidelijk is.¹²⁹

Dit betekent niet dat er geen problemen of vragen zijn waarvoor wij de oplossing niet weten (II Petrus 3 vers 16¹³⁰). Maar het betekent dat het niet aan de Bijbel ligt, als iets daarin voor ons niet duidelijk is, maar dat het ligt aan ons verduisterde verstand.¹³¹ Voor de onwedergeborene zijn er veel onverklaarbare dingen in de Bijbel.¹³² In plaats dan ook met ons verduisterde verstand te rade te gaan en zo de Schriften tot ons verderf te verdraaien, is het beter ons verstand gevangen te laten nemen¹³³ en met David te bidden (in Psalm 119 vers 18): *"Ontdek (open) mijn ogen opdat ik aanschouw de wonderen van Uw Wet."*¹³⁴ Hij belijdt dus dat het ligt aan zijn geestelijke blindheid en bidt niet:

Hier gaat het over het Oude Testament alleen. Dat betekent dat in elke tijd van de Godsopenbaring de door Hem gesproken woorden voor dat moment genoeg waren. Zo was het woord van God, gesproken tot Adam en Manninne, voor hen (op dat moment) genoegzame Schrift om zalig te worden en om bij te leven. Nú heeft het betrekking op het hele Oude en Nieuwe Testament.

¹²⁰ **Mattheüs 4:4,7,10** Hij, antwoordende, zei: "Er is geschreven..." Jezus zei tot hem: "Er is wederom geschreven..." Toen zei Jezus tot hem: "Ga weg, satan, want er staat geschreven..."

¹²¹ **Lukas 16:29,31** Abraham zei tot hem: "Zij hebben Mozes en de profeten, daten zij die horen." Abraham zei tot hem: "Als zij Mozes en de profeten niet horen, dan zullen zij ook, al was het dat er iemand uit de doden opstond, zich niet laten gezeggen."

¹²² **Johannes 20:30-31** Jezus heeft nog wel vele andere tekenen in de tegenwoordigheid van Zijn discipelen gedaan, die niet zijn geschreven in dit boek; maar deze zijn geschreven opdat u gelooft, dat Jezus is de Christus, de Zoon van God; en opdat u, gelovende, het leven hebt in Zijn Naam.

¹²³ **Mattheüs 4:4** Hij zei: "Er is geschreven: de mens zal bij brood alleen niet leven, maar bij alle woord, dat door de mond van God uitgaat."

¹²⁴ Voorbeeld: We moeten de Schrift gehoorzamen. Lees je Genesis 17:12,14 (*een zoontje van acht dagen zal besneden worden, ... en wat mannelijk is, de voorhuid hebbende, wiens voorhuids vlees niet zal besneden worden, die ziel zal uit haar volken uitgeroeid worden; hij heeft Mijn verbond gebroken*), dan moet je dit zien in het licht van I Korinthiërs 7:19 (*de besnijdenis is niets, en de voorhuid is niets, maar de onderhouding van Gods geboden*), Galaten 5:6 (*in Christus Jezus heeft noch besnijdenis enige kracht noch voorhuid, maar het geloof, door de liefde werkende*) en Galaten 6:15 (*in Christus Jezus heeft noch besnijdenis enige kracht, noch voorhuid, maar een nieuw schepsel*). Hieruit blijkt dat we in de nieuwtestamentische tijd jongetjes niet meer hoeven te besnijden.

¹²⁵ **Lukas 10:26** En Jezus zei tot hem: "Wat is in de wet geschreven? Hoe leest u?"

¹²⁶ **Psalm 119:105** Uw woord is een lamp voor mijn voet, en een licht voor mijn pad.

¹²⁷ **Psalm 19:9** De bevelen des HEEREN zijn recht, verblijvende het hart; het gebod des HEEREN is zuiver, verlichtende de ogen.

¹²⁸ Een elfjarige heeft een andere roeping en verantwoordelijkheid dan een 21-jarige; een dominee een andere dan een magazijnbediende; en in overeenstemming daarmee is ook de duidelijkheid van de Schrift voor hen verschillend.

¹²⁹ **Deuteronomium 30:11-14** Dit gebod, dat ik u heden gebied, dat is van u niet verborgen, en dat is niet ver. Het is niet in de hemel, om te zeggen: "Wie zal voor ons naar de hemel gaan, dat hij het voor ons haalt, en het ons laat horen, dat wij het doen?" Het is ook niet aan de andere zijde van de zee, om te zeggen: "Wie zal voor ons overvaren naar de andere zijde van de zee, dat hij het voor ons haalt, en het ons laat horen, dat wij het doen?" Want dit woord is zeer nabij u, in uw mond, en in uw hart, om dat te doen.

¹³⁰ **II Petrus 3:16** ...zoals ook in alle brieven (van Paulus), waarin sommige dingen zwaar zijn om te verstaan, die de ongeleerde en onvaste mensen verdraaien, zoals ook de andere Schriften, tot hun eigen verderf.

¹³¹ **Psalm 119:26** Leer mij Uw inzettingen.

Efeziërs 1:17-18 ... opdat de God van onze Heere Jezus Christus, de Vader der heerlijkheid, u geve de Geest der wijsheid en der openbaring in Zijn kennis; namelijk verlichte ogen van uw verstand, opdat u zou weten, welke de hoop van Zijn roeping is, en welke de rijkdom is van de heerlijkheid van Zijn erfenis in de heiligen.

¹³² **I Korinthiërs 2:14** De natuurlijke mens begrijpt niet de dingen, die van Gods Geest zijn; want zij zijn hem dwaasheid, en hij kan ze niet verstaan, omdat zij geestelijk onderscheiden worden.

¹³³ **II Korinthiërs 10:5** ... wij de overleggingen ter neerwerpen, en elke hoogte die zich verheft tegen de kennis van God, en alle gedachte gevangen leiden tot de gehoorzaamheid van Christus.

¹³⁴ **Lukas 24:45** Toen opende Jezus hun verstand, opdat zij de Schriften verstonden.

“Maak de *Bijbel* duidelijk!” De Bijbel is niet duidelijk voor luie mensen, maar voor hen die in biddende afhankelijkheid de geëigende middelen gebruiken om de Schrift te leren verstaan.

Schijnbare tegenstrijdigheden

5 De Bijbel bevat dus geen tegenstrijdigheden. Maar wel schijnbare tegenstrijdigheden. Dan lijkt het alsof de ene bewering in strijd is met de andere.

Een voorbeeld: Romeinen 4 vers 2-3¹³⁵ leert ons dat Abraham zonder werken werd gerechtvaardigd, maar in Jakobus 2 vers 21 en 24¹³⁶ zegt de Heilige Geest precies het tegenovergestelde... Toch is dit alleen maar een schijnbare tegenstrijdigheid (een paradox). In Romeinen 4 gaat het over de rechtvaardiging voor God; in Jakobus 2 over de rechtvaardiging voor de mensen.

10 Een tweede voorbeeld is de geschiedenis van de bezetene(n), zoals beschreven in Mattheüs 8 vers 28 én in Markus 5 vers 2. Hoeveel bezetenen waren er? Eén of twee? Markus schrijft niet dat er máár één was. Al schrijft hij niet over de andere, hij ontkent niet dat er een ander was.

15 De Bijbel is dus ook **eenduidig**; dit houdt in, dat de Schrift uiteindelijk maar voor één uitleg vatbaar is, hoeveel verschillende menselijke meningen er ook zijn. Niet, zoals in de roomse kerk, de paus maar de Bijbel zelf bepaalt wat waar is, daarom moeten we Schrift met Schrift vergelijken en uitleggen. Daarom is grondige studie, ook voor jullie, van levensbelang. Wie zomaar hier of daar een hap en een snap leest, rukt teksten uit hun verband en laat de Bijbel ‘buikspreken’. Dan zul je in het allerbelangrijkste, namelijk de kennis van God en van je zaligheid, dwalen en voor eeuwig verdwalen.

De Bijbel is noodzakelijk

20 Namelijk om God te kennen, zalig te worden en tot eer van God te leven, is de Bijbel onmisbaar. Niet voor God is de Bijbel nodig, maar voor ons. God kan ons wel onderwijzen zonder Bijbel, maar wij hebben, om de waarheid te weten, de Schrift nodig – niet, zoals de wederdopers in de dagen van Luther en Calvijn en allerlei mystieke richtingen van de tijd der middeleeuwen tot nu toe zeiden: een zogenaamde ‘inwendige stem’ van de Geest (wie weet of deze stem niet verbeelding is?), en ook niet een uitwendige stem van de hemel. Wanneer Petrus getuigt dat hij die stem wél heeft gehoord, roept hij zijn lezers niet op om daar ook om te vragen of naar te staan, maar schrijft hij dat wij als christelijke gemeente iets hebben dat veel vaster is, namelijk het profetische Woord.¹³⁷ Om de waarheid van dit Woord te verstaan en te geloven hebben we wel de kracht van de Geest nodig, maar niet een inwendige ‘stem’. Eindeloos subjectivisme óf kerkelijk gezag zijn de beide (onjuiste) alternatieven. Rome stelt dat de kerk onmisbaar is en de Bijbel misbaar. Maar Jesaja zegt het anders!¹³⁸

30 Dit betekent, wanneer we de Bijbel lezen of een preek erover horen, dat we ons onder andere de volgende vragen moeten stellen:

- (1) wat leert dit gedeelte mij over God en Zijn wegen met ons?
- 35 (2) in welke delen van mijn leven berispt het mij, wijst het mij terecht doordat de Heilige Geest mijn geweten aanraakt en overtuigt van zonde?
- (3) welk verbeterend, genezend, vernieuwend of opbouwend gevolg heeft dit onderwijs voor mij?
- (4) hoe rust dit Schriftgedeelte mij toe om de Heere Jezus Christus beter te dienen?

De Bijbel is de Zelfopenbaring van God

40 Dit betekent dat het in de afzonderlijke geschiedenissen niet zozeer gaat om de personen en gebeurtenissen die daarin zijn beschreven. Het gaat er de Bijbel dus niet om ons informatie over allerlei mensen en dingen te verschaffen, of onze nieuwsgierigheid dienaangaande te bevredigen. Maar het gaat in elke gebeurtenis van de Bijbel om God, om Zijn handelwijze met mensen. Het gaat om Zijn Wezen en Zijn Eigenschappen. God maakt bekend Wie Hij is. Daarom moeten wij steeds weer de Bijbel lezen in het besef dat hij Gods Eigen spreken is, aan óns persoonlijk gericht (alsof er maar één mens op heel de wereld was, voor wie dit Boek geschreven is, zoals Luther zegt). God heeft ons iets te zeggen, wat ons zeer persoonlijk raakt. De Bijbel is dus niet slechts een “onfeilbaar

¹³⁵ **Romeinen 4:2-3** Indien Abraham uit de werken gerechtvaardigd is, zo heeft hij roem, maar niet bij God. Want wat zegt de Schrift? En Abraham geloofde God, en het is hem gerekend tot rechtvaardigheid.

¹³⁶ **Jakobus 2:21,24** Abraham, onze vader, is hij niet uit de werken gerechtvaardigd, toen hij Izak, zijn zoon, geofferd heeft op het altaar? Ziet u dan nu, dat een mens uit de werken gerechtvaardigd wordt, en niet alleen uit het geloof?

¹³⁷ **II Petrus 1:17-19** De Heere Jezus Christus heeft van God de Vader eer en heerlijkheid ontvangen, toen een stem van de hoogwaardige heerlijkheid tot Hem gebracht werd: “Deze is Mijn geliefde Zoon, in Wie Ik Mijn welbehagen heb.” En deze stem hebben wij gehoord, toen zij van de hemel gebracht is geweest, toen wij met Hem op de heilige berg waren. En wij hebben het profetische woord, dat zeer vast is^a, en u doet goed, dat u daarop acht hebt, als op een licht, schijnend in een duistere plaats, totdat de dag aanlicht, en de morgenster opgaat in uw harten.

^a Kanttekening: *Grieks dat vaster is; wat verstaan kan worden in vergelijking met deze getuigenis van Petrus.*

¹³⁸ **Jesaja 8:20** Tot de wet en tot de getuigenis! Als zij niet spreken naar dit woord, het zal zijn, dat zij geen dageraad zullen hebben.

geschiedenisboek”, maar de “Liefdesbrief” van God aan Zijn kerk, die we tot het einde van ons leven moeten bewaren!¹³⁹

Hoe moeten we de Heilige Schrift lezen?

- 5 De Heere schonk ons Zijn Woord in een menselijke vorm: Hij gebruikte mensen, die in een bepaalde tijd en cultuur leefden. De manier waarop de Bijbel zich uitdrukt, moeten we goed begrijpen, anders krijgen we misverstanden.
- Soms wordt een bevel gegeven in de vorm van een vaak voorkomende gebeurtenis (Spreuken 15 vers 1¹⁴⁰).
 - Soms wordt een bevel gegeven alsof het een belofte was (Maleachi 2 vers 7¹⁴¹).
 - Soms wordt een bevel gegeven alsof het zonder enige uitzondering gold, maar dit staat in een bepaald verband (Exodus 20 vers 4; Mattheüs 5 vers 34¹⁴²). Op het eerste gezicht lijkt het duidelijk: absoluut geen enkel beeld mag worden gemaakt / er mag absoluut niet worden gezworen. Maar uit het verband van dit verbod kan worden afgeleid, en móet worden besloten, dat het alléén gaat over: om God daardoor te dienen.
 - Soms wordt een uitspraak absoluut gedaan, terwijl het vergelijkend is bedoeld (Hosea 6 vers 6¹⁴³).
 - Soms verandert de omstandigheid het gebod (Spreuken 26 vers 4-5¹⁴⁴).
 - 15 - Soms wordt uit het niet noemen van iets de conclusie getrokken dat het er ook niet was (Hebreeën 1 vers 5; 7 vers 1-3¹⁴⁵) – terwijl dit zeker niet als regel geldt!

Deze voorbeelden tonen ons enige moeilijkheden bij de uitleg van de Bijbel. Wat blijkt hieruit dat we én nauwkeurig Schrift met Schrift moeten vergelijken¹⁴⁶ én verlegen zijn om de onderwijzing van de Heilige Geest.

20 De prediking

God wil dat dit Woord niet alleen wordt gelezen en bestudeerd, maar ook wordt verkondigd, gepredikt. Let maar eens op hoe vaak we in verband hiermee het woord horen tegenkomen.¹⁴⁷ Dit preken gebeurt door mensen die Hij Zelf daartoe roept en bekwaamt: profeten, apostelen, predikanten.

- 25 Als tussen haakjes wijs ik op het vreselijke verschijnsel – dat zich vooral in de eindtijd openbaart – dat er ook valse profeten en valse leraars zullen zijn. Denk aan het ernstige woord van de Heere Jezus in Mattheüs 24 vers 11¹⁴⁸. Om het belang van deze zaak, geef ik hierbij een paar waarschuwende Schriftwoorden door:

Over valse predikers

- 30 Mattheüs 7 vers 15: “Wacht u voor de valse profeten, die in schaapsklederen tot u komen, maar van binnen zijn zij grijpende wolven.”
- Mattheüs 24 vers 5 & 24: “Velen zullen komen onder Mijn Naam, zeggende: ‘Ik ben de Christus’; en zij zullen velen verleiden.” “Er zullen valse christussen en valse profeten opstaan, en zullen grote tekenen en wonderen doen, zodat zij (indien het mogelijk was) ook de uitverkorenen zouden verleiden.”
- 35 Handelingen 20 vers 30: “Uit uzelf zullen mannen opstaan, sprekende verkeerde dingen, om de discipelen weg te trekken achter zich.”

¹³⁹ II Thessalonicenzen 2:15 Staat vast en houdt de inzettingen die u geleerd zijn, hetzij door ons woord, hetzij door onze zendbrief.

¹⁴⁰ Spreuken 15:1 Een zacht antwoord keert de grimmigheid af.

¹⁴¹ Maleachi 2:7 De lippen der priesters zullen de wetenschap bewaren, en men zal uit zijn mond de wet zoeken; want hij is een engel des HEEREN der heerscharen.

¹⁴² Exodus 20:4 U zult u geen gesneden beeld, noch enige gelijkenis maken, van wat boven in de hemel is, noch van wat onder op de aarde is, noch van wat in de wateren onder de aarde is.

Mattheüs 5:34 Zwerft ganselijk niet. Zie ook: Jakobus 5:12 Voor alle dingen, mijn broeders, zweert niet, noch bij de hemel, noch bij de aarde, noch enige andere eed. Maar uw ja, zij ja, en het nee, nee; opdat u in geen oordeel valt.

¹⁴³ Hosea 6:6 Want Ik heb lust tot weldadigheid, en niet tot offer; en tot de kennis Gods, meer dan tot brandoffers.

Mattheüs 9:13 Ik wil barmhartigheid, en niet offerande.

¹⁴⁴ Spreuken 26:4-5 Antwoord de zot naar zijn dwaasheid niet, opdat u ook hem niet gelijk wordt. Antwoord de zot naar zijn dwaasheid, opdat hij in zijn ogen niet wijs zou zijn.

¹⁴⁵ Hebreeën 1:5 Tot wie van de engelen heeft Hij ooit gezegd: “U bent Mijn Zoon, heden heb ik U gegenereerd?” En wederom: “Ik zal Hem tot een Vader zijn, en Hij zal Mij tot een Zoon zijn?”

Hebreeën 7:1-3 Melchizedek was ... zonder vader, zonder moeder, zonder geslachtsrekening, geen begin der dagen en geen einde van het leven hebbende; maar de Zoon van God gelijk geworden zijnde, blijft hij een priester in eeuwigheid.

¹⁴⁶ In de reformatietijd zei men niet alleen: ‘Sola Scriptura’ (alleen de Schrift), maar ook: ‘Sacra Scriptura sui interpres’ (De Heilige Schrift legt zichzelf uit).

¹⁴⁷ Deuteronomium 6:4 Hoor, Israël: de HEERE, onze God, is een enig HEERE!

Ezechiël 3:17 Mensenkind, Ik heb u tot wachter gesteld over het huis van Israël; en u zult het woord uit Mijn mond horen, en hen van Mijnenwege waarschuwen.

Markus 4:20 Dezen zijn die in de goede aarde bezaaid zijn: die het Woord horen en aannemen, en vruchten dragen.

Lukas 8:21 Hij antwoordde en zei tot hen: “Mijn moeder en Mijn broeders zijn dezen die Gods Woord horen, en dat doen.”

Handelingen 15:7 Petrus stond op en zei: “Mannen broeders, u weet, dat God van over lange tijd onder ons mij verkoren heeft, dat de heidenen door mijn mond het woord van het evangelie zouden horen, en geloven.”

Romeinen 10:17 Dus is het geloof uit het gehoor, en het gehoor door het Woord Gods.

¹⁴⁸ Mattheüs 24:11 En vele valse profeten zullen opstaan, en zullen er velen verleiden.

II Thessalonicenzen 2 vers 9-10 ... de mens der zonde, wiens toekomst is naar de werking van de satan, in alle kracht, en tekenen, en wonderen der leugen; en in alle verleiding der onrechtvaardigheid in degenen die verloren gaan; daarvoor dat zij de liefde der waarheid niet aangenomen hebben, om zalig te worden.

I Timotheüs 4 vers 1: "De Geest zegt duidelijk dat in de laatste tijden sommigen zullen afvallen van het geloof, zich begevende tot verleidende geesten, en leringen der duivelen."

II Petrus 2 vers 1: "Er zijn ook valse profeten onder het volk (Israël) geweest, zoals ook onder ú valse leraars zullen zijn, die verderfelijke ketterijen bedekt zullen invoeren, ook de Heere, Die hen gekocht heeft, verloochenend, en een haastig verderf over zichzelf brengend."

I Johannes 2 vers 18 & 26: "Kinderen, het is de laatste ure; en zoals u gehoord hebt, dat de antichrist komt, zo zijn ook nu vele antichristussen geworden; waaruit wij kennen, dat het de laatste ure is. Dit heb ik u geschreven over degenen die u verleiden."

I Johannes 4 vers 1: "Geliefden, gelooft niet iedere geest, maar beproeft de geesten, of zij uit God zijn; want vele valse profeten zijn uitgegaan in de wereld."

Judas 1 vers 4: "Er zijn sommige mensen ingeslopen, die eertijds tot dit oordeel tevoren opgeschreven zijn, goddelozen, die de genade van onze God veranderen in ontucht, en de enige Heerser, God, en onze Heere Jezus Christus verloochenen."

Openbaring 13 vers 11-14 Ik zag een ander beest uit de aarde opkomen, en het had twee hoornen, als van het Lam, en het sprak als de draak ... En het doet grote tekenen, zodat het ook vuur uit de hemel doet afkomen op de aarde, voor de mensen. En het verleidt degenen die op de aarde wonen, door de tekenen die aan hem te doen gegeven zijn.

Openbaring 19 vers 20: "Het beest werd gegrepen, en met hem de valse profeet, die de tekenen in de tegenwoordigheid ervan gedaan had, waardoor hij verleid had die het merkteken van het beest ontvangen hadden, en die zijn beeld aanbaden. Deze twee zijn levend geworpen in de poel van vuur, die met sulfer brandt."

De Bijbel moet worden uitgelegd en toegepast voor de hoorders.¹⁴⁹ Door de stem van de dienaar van Zijn Woord¹⁵⁰ komt God Zelf tot ons en spreekt Hij tot ons heel persoonlijk.¹⁵¹ Het heeft Hem behaagd door de dwaasheid der prediking mensen zalig te maken door het geloof¹⁵² en het geloof is (zoals de eerste zonde uit het horen naar satan) uit het gehoor van (horen naar) het Woord van God.¹⁵³ Daarom moet er gepredikt worden – denk ook aan de geschiedenis van Cornelius, Handelingen 10. Dat deze evangelieprediking vrucht draagt, is niet te danken aan de prediker. Paulus zegt dat hij en andere dienaren van het Woord maar aarden vaten zijn (II Korinthiërs 4 vers 7). Maar de uitnemendheid van de kracht (of de alles te boven gaande kracht) is van God, want het evangelie is een kracht van GóD tot zaligheid voor een ieder die gelooft (Romeinen 1 vers 16). Dit geldt héél de Bijbel, dat is: de canonieke boeken van de Bijbel.

Canoniek en apocrief

Wij maken onderscheid tussen *canonieke* en *apocriefe* boeken. Canoniek betekent: overeenkomende met de canon, de regel of norm. Dus door God Zelf ingegeven, onfeilbaar en waarachtig. Er zijn 66 boeken die normatief of canoniek zijn. Dit onderscheid is niet door mensen gemaakt. De kerk heeft het Goddelijke karakter van deze boeken namelijk niet zelfstandig besloten, maar deze alleen maar onder de leiding van de Heilige Geest vanaf het begin erkend. De kerk heeft namelijk niet het gezag om te bepalen wat Schrift is en wat niet, en de kerk heeft ook niet aan de Schrift gezag gegeven, maar ze is alleen het middel geweest om het Goddelijke gezag van de Schrift te erkennen. Deze boeken nu vormen de norm van ons leven, de regel van ons geloof. Bij alle vragen op alle terreinen van het menselijk leven dienen we ons te richten naar en onvoorwaardelijk te buigen voor Gods Woord.¹⁵⁴ Jezus Zelf verwijst steeds naar Gods Woord.¹⁵⁵

Apocrief betekent: duister, verborgen. Dus je weet niet zeker of alles in die boeken wel waar is, want ze zijn niet geïnspireerd. Ze zijn menselijk. De roomse kerk zegt dat zij bij de Bijbel horen (deutero-canoniek = tweederangs canoniek), maar de kerk in Jezus' dagen heeft ze daar niet voor gehouden en daarom erkent de

¹⁴⁹ **Handelingen 8:30-31** Filippus liep toe, en hoorde hem de profeet Jesaja lezen, en zei: "Verstaat u ook, wat u leest?" En hij zei: "Hoe zou ik toch kunnen, als mij niet iemand onderricht?" En hij bad Filippus, dat hij zou opkomen, en bij hem zitten.

¹⁵⁰ **Jesaja 40:3** Een stem van de Roepende in de woestijn: "Bereidt de weg des HEEREN, maakt recht in de wildernis een baan voor onze God!"

¹⁵¹ **Mattheüs 10:40** Wie u ontvangt, ontvangt Mij; en wie Mij ontvangt, ontvangt Hem Die Mij gezonden heeft.

¹⁵² **I Korinthiërs 1:21** Omdat, in de wijsheid Gods, de wereld God niet heeft gekend door de wijsheid, zo heeft het God behaagd door de dwaasheid der prediking, zalig te maken die geloven.

¹⁵³ **Romeinen 10:17** Zo is dan het geloof uit het gehoor, en het gehoor door het Woord Gods.

¹⁵⁴ **Jesaja 8:20** Tot de wet en tot de getuigenis! Als zij niet spreken naar dit woord, zal het zijn dat zij geen dageraad zullen hebben.

¹⁵⁵ **Lukas 16:29-31** Abraham zei tot hem [de rijke man in de hel]: "Zij hebben Mozes en de profeten, laat hen die horen." En hij zei: "Nee, vader Abraham, maar als iemand van de doden tot hen heenging, zouden zij zich bekeren." Maar Abraham zei tot hem: "Indien zij Mozes en de profeten niet horen, dan zullen zij ook, al was het dat er iemand uit de doden opstond, zich niet laten gezeggen."

kerk der Reformatie deze boeken niet. Deze boeken bevatten soms goede leringen, maar soms ook verzinselfs en zijn dus geen regel voor ons geloof en geen norm voor ons leven (zie NGB, 4).

De belijdenisgeschriften

Al is de Bijbel genoegzaam, toch heeft elke kerk haar belijdenisgeschriften. Onze kerk heeft drie *oecumenische* / *algemene* belijdenissen, die ook door de roomse kerk worden aanvaard:

- 1) *Apostolische Geloofsbelijdenis* of *Apostolicum* (vooral bekend onder de naam *Twaalf Artikelen* – ook wel genoemd het *Credo* = ik geloof). Ze wordt apostolisch genoemd, niet omdat de twaalf apostelen haar hebben opgesteld, maar omdat ze geheel en al overeenstemt met de leer van de apostelen en dateert uit de eerste eeuw(en) na de tijd van de apostelen. Deze belijdenis ontstond naar aanleiding van de praktijk bij de doop: drie vragen werden aan de te dopen persoon gesteld: “Geloof u in God, de Almachtige Vader, Schepper van hemel en aarde?” “Geloof u in Jezus Christus, Zijn eniggeboren Zoon, onze Heere?” “Geloof u in de Heilige geest, de vergeving der zonden, het eeuwige leven en de heilige kerk?” Driemaal moest de doopkandidaat antwoorden: “Ik geloof.” Hierbij werd ook de dienst van de duivel afgezworen, vervolgens ontving hij (na gedoopt te zijn) een wit kleed, symbool van vergeving, heiliging.
- 2) *Geloofsbelijdenis van Nicea*, tegen hen die de Godheid van Christus ontkenden.
- 3) *Geloofsbelijdenis van Athanasius*, tegen hen die de Drie-eenheid ontkenden.

Onze kerk heeft verder drie *reformatorische* belijdenissen, uit de tijd der kerkhervorming, de Reformatie (de Drie Formulieren van Enigheid):

- 1) *Nederlandse Geloofsbelijdenis*, 1561 – opgesteld door Guido de Brès, waarin hij de ‘nije leer’ (de leer van de Reformatie = de oude leer van de Bijbel) verdedigt tegen beschuldigingen, waarmee ze bij koning Philips II in een kwaad daglicht werd gesteld.
- 2) *Heidelbergse Catechismus*, 1563 – opgesteld door Caspar Olevianus en Zacharias Ursinus in opdracht van Frederik III, keurvorst van De Paltz. Hij wilde de jeugd van zijn vorstendom onderwezen hebben in de grondwaarheden van de Schrift (zie verder volgende les).
- 3) *Dordtse Leerregels* of *Vijf Artikelen tegen de remonstranten*, 1618-1619.

De remonstranten (ook wel arminianen genoemd, naar Arminius) weken (en wijken) op vijf belangrijke punten af van de leer van de aloude Hervormde of Gereformeerde kerk:

1. *Uitverkiezing*: de remonstranten leren dat we door God werden uitverkoren op grond van ons geloof dat God van te voren in ons ziet (zie verder les 5).
2. De bedoeling of het bereik van *Christus' lijden en sterven*: de remonstranten leren dat Christus leed en stierf voor alle mensen en dat wij zelf voor de toepassing ervan moeten zorgen. Anders gezegd: wij moeten de kruisdood van Christus krachtig (effectief) maken tot zaligheid, omdat deze kruisdood in zichzelf krachteloos is. Christus' betaling is slechts de mogelijkheid, niet de werkelijkheid van de verzoening. Onze vaders zeggen wel dat God uit genade Zijn Zoon voor ons allen overgaf tot in de dood (zie ook kanttekening op Genesis 22 vers 2¹⁵⁶), maar dat de zaligmakende vrucht daarvan alleen is voor de uitverkorenen.
3. *De doodsstaat van de mens*: de remonstranten leren dat de doodsstaat van de mens niet zo totaal is, dat we onbekwaam zijn tot enig zaligmakend goed en geneigd tot alle kwaad (zie verder les 8), en dat we zelf voor Jezus kunnen kiezen.
4. *Wedergeboorte en bekering*: de remonstranten leren dat de mens een goede wil heeft om voor God te kiezen en dat het in onze eigen macht staat om wedergeboren te worden of niet wedergeboren te worden en dat we de Heilige Geest kunnen tegenhouden.
5. *De volharding der heiligen* = gelovigen: de remonstranten leren dat wij zelf voor de volharding moeten en kunnen zorgen, om zalig te worden. We worden niet door God bewaard en gered, tenzij wij zelf ons bewaren en redden. God wordt dus afhankelijk gemaakt van ons.

Kort samengevat: de remonstranten verheerlijkten de mens en onteerden God; en ze ontroofden zo aan Gods kerk de enige troost. Een arm evangelie zonder godswonder bleef er over. De contra-remonstranten weerlegden dit alles vanuit de Schrift. Ze verheerlijkten God in Zijn verkiezend welbehagen, in Zijn krachtige verzoening, in

¹⁵⁶ Dit (het offeren van Izak door Abraham) kan ons enigszins afbeelden het genadewerk Gods, Die Zijn eigen welbeminde Zoon niet gespaard heeft, maar voor ons allen overgeven heeft om onze zonden te dragen op het hout.

Johannes 1:29 Des anderen daags zag Johannes Jezus tot zich komen, en zei: “Zie, het Lam Gods, Dat de zonde der wereld wegneemt!”

II Korinthiërs 5:15 Als die dit oordelen, als Eén voor allen gestorven is, dat zij dan allen gestorven zijn. En Hij is voor allen gestorven, opdat degenen die leven, niet meer voor zichzelf zouden leven, maar voor Hem, Die voor hen gestorven en opgewekt is.

I Timotheüs 2:6 Die Zichzelf gegeven heeft tot een losprijs voor allen.

Hebreeërs 2:9 Jezus ... Die een weinig minder dan de engelen geworden was, vanwege het lijden van de dood, opdat Hij door de genade van God voor allen de dood smaken zou.

I Johannes 2:2 Hij is een verzoening voor onze zonden; en niet alleen voor de onze, maar ook voor de zonden van de hele wereld.

Zijn eenzijdige zaligmakende werking en in Zijn onwankelbare trouw. Alleen, ze vernederden de mens daarmee wel op het diepst (net zoals de Bijbel doet). En dat staat ons niet aan. Daarom is het remonstrantisme nog steeds niet uitgestorven, maar leeft het vanuit onze natuur in ons aller hart. Ook komt het in de breedte van de 'evangelische beweging' in allerlei toonaarden aan bod. En zo is het remonstrantse gedachtegoed in de kerken van de Reformatie de laatste eeuw verder doorgedrongen dan ooit.

Deze belijdenisgeschriften hebben dus geen **Góddelijk**, maar **kérkelijk** gezag (zie NGB, 7). Belijdenisgeschriften kunnen en mogen dan ook worden beoordeeld uit het Woord van God. Elk belijdend lidmaat van een gemeente mag bij de synode een bezwaarschrift (*gravamen*) indienen tegen een (stukje van de) belijdenis. En wanneer op grond van Gods onfeilbaar Woord zou blijken dat een zinsnede uit de Dordtse Leerregels of een ander belijdenisgeschrift niet Bijbels is, dan moet de kerk dat verbeteren. In de praktijk blijkt echter dat de Drie Formulieren zo grondig op de Bijbel zijn gefundeerd, dat er in de loop van de ongeveer vierhonderd jaren geen gegronde bezwaarschriften konden worden ingediend. Maar de mogelijkheid bestaat dus wel.

Al hebben de belijdenisgeschriften geen Goddelijk gezag, hun gezag is toch meer dan alleen maar menselijk, namelijk ze worden binnen de kerkgemeenschap erkend en zijn als zodanig gezaghebbend, maar buiten de kerk niet. Dus in een discussie met jehovagetuigen kunnen we ons niet op de belijdenisgeschriften beroepen, omdat zij ze niet erkennen. De kerk heeft deze belijdenisgeschriften niet opgesteld om de Bijbel aan te vullen, maar om daarin het *Bijbelse karakter* van haar geloof te belijden,

(a) naar binnen toe: onderwijzend (opgroeiende generatie)

(b) naar buiten toe: verdedigend (tegen dwaalleraars).

Ook in de tijd dat de Bijbel ontstond, lezen we al over het overgeleverde geloof. Denk aan de brief van Judas (vers 3). Hij schrijft: ik heb 'noodzaak gehad aan u te schrijven en u te vermanen, dat u strijdt voor het geloof dat eenmaal aan de heiligen overgeleverd is.' Dat geloof (die waarheid) is vastgelegd in een belijdenis.¹⁵⁷

Verder is de bedoeling van de Drie Formulieren van Enigheid om te midden van alle kerkelijke verwarring in de tumultueuze dagen van de kerkhervorming *eenheid* te bewerkstelligen en te bewaren.¹⁵⁸

Alles wat tegen Gods Woord strijdt in leer of leven, moeten wij absoluut afwijzen; dus is het nodig goed te weten wat Gods Woord ons leert. Om in de Schrift goed thuis te raken is nodig ernstige studie en vooral(!) ootmoedig gebed om de verlichting met de Heilige Geest.

De apostel schrijft dat heel de Schrift Goddelijk geïnspireerd is. Gevolg hiervan is dat heel de Schrift nuttig is tot

- lering
- weerlegging
- verbetering
- onderwijzing, die in de rechtvaardigheid is.

Dit houdt in: we kunnen en mogen heel de Bijbel (ook het Oude Testament valt daar onder) gebruiken om onderricht te geven, om mensen van dwalingen en fouten te overtuigen én die te weerleggen, en om op te voeden tot een deugdzaam (dat is: nuttig) leven – om hen te reformeren.

De Bijbel spreekt tot ons persoonlijk. Neem als voorbeeld Mattheüs 22 vers 31-32. Jezus heeft het met de Sadduceeën van Zijn dagen over een uitspraak van God tot Mozes meer dan 1000 jaren geleden. Toch zegt Hij niet: "Hebt u niet gelezen, wat door God tot Mózes gesproken is...", maar Hij zegt: "Hebt u niet gelezen, wat door God tot ú gesproken is..."

¹⁵⁷ Vergelijk **I Timotheüs 6:20** O Timotheüs, bewaar het pand aan u toebetrouwd, een afkeer hebbend van het ongodelijk ijdel roepen, en van de tegenstellingen van der valselyk genaamde (de ten onrechte zo genoemde) wetenschap;

¹⁵⁸ **Romeinen 15:5-6** De God der lijdzaamheid en der vertroosting geve u, dat u eensgezind bent onder elkaar naar Christus Jezus; opdat u eendrachtig, met één mond, verheerlijkt de God en Vader van onze Heere Jezus Christus.

I Korinthiërs 1:10 Ik bid u, broeders, door de Naam van onze Heere Jezus Christus, dat u allen hetzelfde spreekt, en dat onder u geen scheuringen zijn, maar dat u samengevoegd bent in dezelfde zin, en in hetzelfde gevoelen.

Efeziërs 4:14 Opdat wij niet meer kinderen zouden zijn, die als de vloed bewogen en omgevoerd worden met alle wind van leer, door de bedriegerij der mensen, door arglistigheid, om listig tot dwaling te brengen.

Les 3: De enige troost; wet en evangelie

Het woord *catechismus* komt evenals *catechisatie*, *catecheet* en *catechese* van het Griekse woord *kat-ècheoo*, wat betekent: tegen klinken. Het werd in het alledaagse Grieks gebruikt om het onderricht in de eerste beginselen van een vak – van een timmerman, een leerlooier, enz. – aan te duiden. Het is dus geen discussie, geen praatgroep, maar lering van iemand die verstand van zaken heeft, aan iemand die graag wat wil weten van het desbetreffende vak. Dit geldt voor catechisatielessen ook, maar dan vanuit het gezaghebbende Woord van God (door middel van Zijn knecht). Daarom gebruikt het Nieuwe Testament *kat-ècheoo* om aan te duiden het onderwijs in de godsdienst, de leer der Waarheid. Wanneer Lukas zijn beschrijving van het evangelie stuurt naar zijn vriend Theofilus (hoofdstuk 1 vers 1-4), vertelt hij dat deze man al wel was onderwezen, maar nog geen zekerheid had. Dit onderwijs benoemt hij met hetzelfde woord *kat-ècheoo*.

De Heidelbergse Catechismus

Waarom hebben wij als Nederlandse Kerk een Catechismus uit Duitsland? Dat is menselijk-toevallig gebeurd. God echter heeft de dingen zo geleid; in Zijn bijzondere goedheid! Waarom schrijf ik dit zó? Omdat van al die verschillende Catechismussen uit de dagen van de Kerkhervorming de Heidelbergse Catechismus één van de beste is. En dat is in de ruim 400 jaar van zijn bestaan ruimschoots bewezen ook. We hebben dus van de Heere een bijzonder boekje gekregen, dat niet alleen een leerboek is geweest, maar ook – terecht! – een *belijdenisgeschrift* is geworden. We kunnen de Catechismus wel beschouwen als een samenvatting van de Bijbel, als een landkaart om in de Bijbel de weg te vinden.

Frederik III de Vrome

Deze Catechismus is op de volgende manier ontstaan: van het keurvorstendom De Paltz werd de godvrezende Frederik de Vrome vorst. Hij was bewogen met zijn jonge onderdanen. Hij bestreed de roomse leer en wilde ook de dwalingen die in de Lutherse Kerk waren achtergebleven, niet in zijn rijk toelaten.

Hij schrijft in een voorrede op de Catechismus dat hij had bevonden dat er geen gering gebrek was in het onderwijs van de jeugd, omdat die alom zowel in de scholen als in de kerken van zijn vorstendom zeer achteloos en voor een deel in het geheel niet onderwezen werd in de leer; in ieder geval niet uit een goede Catechismus. Een ieder deed in het onderwijs maar wat hem goed dacht. Daaruit vloeide voort dat zijn jonge onderdanen opgroeiden in onrechtzinnigheid, zonder godsvreze en kennis van Zijn Woord. Daarom zag hij het als de voornaamste taak in zijn regering hierin verbeteringen aan te brengen door onjuiste leringen af te schaffen (zoals NGB, 36). Daarom liet hij in het Duits en in het Latijn een Catechismus opstellen. Daarmee moest de jeugd in de christelijke leer en in de godzaligheid onderwezen worden, en de predikers en de schoolmeesters hadden daarmee een goed formulier en een zuivere maatstaf om de jeugd te onderwijzen.

De keurvorst schrijft erbij dat hij wenst dat deze Catechismus ook van de kansel zal worden ingescherpt in de gemeenten en dat een ieder in overeenstemming daarmee zal leven. Hij eindigt zijn voorwoord als volgt: *Met ongetwijfelde hoop en vertrouwen, wanneer de jeugd van het begin af in Gods Woord zo met ernst onderwezen en opgevoed wordt, dan zal de Almachtige ook verbetering van leven, tijdelijke en eeuwige welvaart verlenen en doen ervaren.*

Inzet, opbouw en inhoud van de Catechismus

De Catechismus is opgezet in de vorm van 'vraag en antwoord'. De vraag is bedoeld om onze aandacht te trekken, ons te laten meedenken en ons aan te sporen zelf een antwoord te bedenken. Dat moet je elke keer weer proberen! Het antwoord dat de Catechismus geeft, is op de Heilige Schrift gegrond. Dit blijkt uit de teksten die onder elk antwoord staan. Die behoor je dan ook steeds na te kijken! Doe dat, alsjeblieft!

Hoe een leerboekje inzet, is niet onbelangrijk: wat wil ik de jeugd, de gemeente, leren? De Heidelbergse Catechismus zet in met *de enige troost*. Deze inzet is wel uniek, maar op de Bijbel gegrond.¹⁵⁹ Bijna elke catechismus uit die tijd zette echter in met een vraag en antwoord als:

Wat is het voornaamste doel van het mensenleven? Dat zij God kennen, door Wie ze als mensen geschapen zijn.
(*Catechismus van Genève, 1545*)

¹⁵⁹ **Psalm 119:50** Dit is mijn troost in mijn ellende, want Uw toezegging heeft mij levend gemaakt.

Mattheüs 5:4 Zalig zijn die treuren, want zij zullen vertroost worden.

Johannes 14:16 Ik zal de Vader bidden, en Hij zal u een andere Trooster geven, opdat Hij bij u blijft in eeuwigheid.

II Korinthiërs 1:3-7 Geloofd zij de God en Vader van onze Heere Jezus Christus, de Vader der barmhartigheden, en de God van alle vertroosting; Die ons vertroost in al onze verdrukking, opdat wij kunnen vertroosten degenen die in allerlei verdrukking zijn, door de vertroosting waarmee wij zelf door God vertroost worden. Want zoals het lijden van Christus overvloedig is in ons, zo is ook door Christus onze vertroosting overvloedig. Maar hetzij wij verdrukt worden, het is tot uw vertroosting en zaligheid, die gewerkt wordt in de lijdzaamheid van hetzelfde lijden dat wij ook lijden; hetzij wij vertroost worden, het is tot uw vertroosting en zaligheid. En onze hoop van u is vast, als die weten, dat, zoals u gemeenschap / deel hebt aan het lijden, u ook zo gemeenschap / deel hebt aan de vertroosting.

Met welk doel ben je als mens geschapen? Opdat ik beeld Gods zou zijn en mijn God en Schepper zou erkennen, loven en dienen. (*Catechismus van Emden, 1554*)

Wat is het voornaamste en hoogste doel van de mens? Het voornaamste en hoogste doel van de mens is God te verheerlijken en Hem volkomen en voor eeuwig te genieten. (*Catechismus van Westminster, 1648*)

5

De Heidelbergse Catechismus vraagt echter niet in de eerste plaats naar onze plicht, maar naar een ervaring: troost. Niet alleen in die tijd van geloofsvervolgung was dat hoogstnoodzakelijk, maar ook nu wij leven in een ongekende welvaart en weelde. Wat is immers troost? Het Nederlandse woord 'troost' hangt samen met 'trouw', 'vertrouwen'. Waar geen vertrouwen is (in mensen, in de situatie, in God) wordt geen troost ervaren. Troost maakt ruimte voor het verdriet; ontkent de werkelijkheid niet (de Catechismus legt de zondekwaal en de ellendesituatie bloot); opent de toekomst (heel het stuk der verlossing). Een woordenboek omschrijft 'troost' als '*het schenken van bemoediging en verzachting in geestelijke nood (zoals verdriet, wanhoop, moedeloosheid, angst) of lichamelijke pijn*'. Het gaat dus om nood. Denk aan Genesis 37 vers 35¹⁶⁰ (over Jozefs 'dood'); Ruth 2 vers 13¹⁶¹ (Boaz troost Ruth); Job 2 vers 11¹⁶² (Jobs vrienden); Psalm 23 vers 4¹⁶³. In de Catechismus gaat het vooral om **geestelijke** nood, zonden-nood – zoals in Jesaja 12 vers 1¹⁶⁴; 40 vers 1¹⁶⁵.

10

15

Wat is jouw nood? Heb jij geestelijke nood? Heb jij te klagen over je zonden (Klaagliederen 3 vers 39¹⁶⁶)? Heb jij de Enige Troost nodig – dat wat opweegt tegen alle leed, ellende, moeite, smart, rouw, verdriet, en zonde? De Catechismus vraagt niet naar dé troost (van een ander), maar naar úw, jóuw troost, heel persoonlijk! Heb ook jij slechts aan één troost genoeg: de wáre troost, namelijk om het eigendom van Jezus Christus te zijn? Om voor Zijn rekening te liggen, om in Zijn hoede te zijn? Je moet eerlijk op deze vragen antwoord geven, want daarover gaat het in leven en sterven, ook op weg naar belijdenis doen!

20

Een voorbeeld van de inhoud van deze enige troost in leven en sterven vinden we bij Simeon (Lukas 2 vers 25-32). Zijn enige Troost was Jezus Christus. Hij verwachtte immers de Verzoeking van Israël, en toen hij het Kind Jezus zag, had hij die en had hij geen andere troost meer nodig! Vergelijk ook het antwoord van Abraham tot de 'rijke man' in de pijn.¹⁶⁷

25

De **opbouw** van de Heidelbergse Catechismus is: in vraag en antwoord 1 wordt uiteengezet, wat nodig is voor tijd en eeuwigheid; en vanaf vraag en antwoord 2 tot en met vraag en antwoord 129 wordt aangewezen hoe wij deze Enige Troost ontvangen en daaruit leven.

De **inhoud** van de Enige Troost is, dat ik niet meer van mijzelf ben, niet meer mijn eigen baas. Ik sta niet meer voor eigen rekening, en ben niet meer aansprakelijk voor mezelf, maar ik ben het eigendom van Christus. Hem erken ik als mijn Heere en ik sta voor Zijn rekening. Dit antwoord leggen de opsteller, Ursinus en Olevianus, de jonge jeugd van Heidelberg / De Palts in de mond. De jeugd van Heidelberg was toch wel erg bevoorrecht dat hun eigen vorst zo'n prachtig boekje voor hen liet samenstellen, waardoor hen al vanaf de jongste jaren werd voorgehouden: 'Jongen, meisje, jouw enige troost is dat je het eigendom van Christus bent Die met Zijn kostbaar bloed heeft betaald voor al je zonden en Die je van alle heerschappij van de duivel heeft verlost! Ja, jongen, meisje, jouw Zaligmaker bewaart jou zo trouw en goed dat er geen haar van je hoofd kan vallen als je hemelse Vader dat niet wil. Daarom kun je er zeker van zijn dat alle dingen die je in je verdere leven nog zult meemaken, uiteindelijk mee moeten helpen om je zalig te maken. En die trouwe Zaligmaker verzekert jou hiervan door Zijn Heilige Geest en Hij maakt je ook van harte gewillig en er klaar voor om vanaf nu voor Hem te leven.' Dit is de taal die de jonge jeugd van Heidelberg zich eigen mocht maken, niet als een mógelijkheid (wat kán alleen jouw troost zijn?), niet als een noodzakelijkheid (wat móet jouw troost zijn?), maar als een wérkelijkheid (wat is nu jouw troost?).

35

40

Wanneer ben je blij, dat je niet meer van jezelf bent?

(a) Als je de verantwoordelijkheid niet meer aan kunt.

(b) Als je failliet bent gegaan en je schuld niet kunt betalen.

(c) Als je niet onverzekerd door het leven durft te gaan!

45

¹⁶⁰ **Genesis 37:35** Al zijn zonen en al zijn dochters maakten zich op om hem te troosten; maar hij weigerde zich te laten troosten en zei: "Ik zal rouw bedrijvende tot mijn zoon in het graf neerdalen." Zo beweende zijn vader hem.

¹⁶¹ **Ruth 2:13** Zij zei: "Laat mij genade vinden in uw ogen, mijn heer, omdat u mij getroost hebt, en omdat u naar het hart van uw dienstmaagd gesproken hebt."

¹⁶² **Job 2:11** Toen nu de drie vrienden van Job gehoord hadden al dit kwaad, dat over hem gekomen was, kwamen zij ieder uit zijn plaats; en zij waren het eens geworden, dat zij kwamen om hem te beklagen, en om hem te vertroosten.

¹⁶³ **Psalm 23:4** Al ging ik ook in een dal der schaduw des doods, ik zou geen kwaad vrezen, want U bent met mij; Uw stok en Uw staf, die vertroosten mij.

¹⁶⁴ **Jesaja 12:1** En te dien dage zult u zeggen: "Ik dank U, HEERE, dat U toornig op mij geweest bent, maar Uw toorn is afgekeerd, en U troost mij."

¹⁶⁵ **Jesaja 40:1** "Troost, troost Mijn volk", zal uw God zeggen.

¹⁶⁶ **Klaagliederen 3:39** Wat klaagt een levend mens? Laat een ieder klagen vanwege zijn zonden.

¹⁶⁷ **Lukas 16:25** Abraham zei: "Kind, gedenk, dat u uw goed ontvangen hebt in uw leven, en Lazarus desgelijks het kwade; en nu wordt hij vertroost, en u lijdt smarten."

Christus wordt in antwoord 1 een getrouwe Zaligmaker genoemd; Hij zaligt en verlost van zondes Schuld en straf¹⁶⁸; Hij is trouw.¹⁶⁹ Dit betekent: op Hem kun je aan; aan Hem kun je je ziel en zaligheid gerust toevertrouwen.

De Heidelbergse Catechismus zet met deze vraag over de troost en deze verwijzing naar een Zaligmaker in, omdat wij gevallen mensen zijn. Sinds de zondeval, de scheiding tussen God en ons in het paradijs, zijn wij ellendig en verloren. Heb je daarover smart en rouw? De mens zoekt door allerlei godsdiensten in de diepte van deze verloren wereld troost. Soms in vergetelheid: drank, drugs, wellust; soms in hoogverheven ideeën: bouwen aan een nieuwe wereldorde, socialisme en pacifisme; soms door ernstige en uitgebreide godsdienstige verrichtingen (zoals in Athene¹⁷⁰). Maar alleen God Zelf kan die leegte vervullen, dit gemis vergoeden en die blijvende troost en vrede geven.¹⁷¹ Hij gebruikt daarvoor Zijn Woord.¹⁷²

Troost is een belangrijk Bijbels thema.¹⁷³ Om ons deze Goddelijke en onwaardeerbaar rijke troost deelachtig te maken neemt God ons soms alle aardse troost af, zodat we worden geoefend in een weg van grote verdrukking en moeite; zie als voorbeelden Psalm 42 en 77.

Meteen aan het begin stelt de Heidelbergse Catechismus ook het sterven aan de orde. Hoe somber de gedachte ook is en hoe graag mensen dit ook wegdringen, de dood is toch ons aller voorland. Ons leven is immers een 'doodlopende weg'... Stel je er daarom eerlijk op in: ik ben vandaag bezig te sterven, nog nooit is de dood zo dichtbij mij geweest, als vandaag! En welke troost heb ik als het uur van mijn ontmoeting met God vandaag nog slaat? Om het antwoord van de Catechismus recht te verstaan is het goed ons te realiseren wat sterven inhoudt. De dood is niet een slaap, zoals de jehovagetuigen beweren, maar een bewust in hemel of hel zijn, zoals de moordenaar aan het kruis te horen kreeg.¹⁷⁴ Zo lezen we van de rijke man dat hij in de hel zijn ogen ophief en in de pijn was (smarten leed)¹⁷⁵, terwijl de bedelaar door de engelen gedragen werd in de schoot van Abraham¹⁷⁶ (de ereplaats in de hemel). Sterven wordt door deze enige troost iets om naar te verlangen, zoals Paulus deed. Hij verlangde niet naar een zogenaamde tussentoestand van onbewustheid en slaap (evenmin van een vagevuur / reinigingsvuur, zoals de roomsen beweren), maar naar de onmiddellijke nabijheid met Christus.¹⁷⁷ Sterven kunnen we niet overdoen – hoe ernstig is het leven!¹⁷⁸

Een belangrijk onderdeel van deze troost is volgens antwoord 1 hierin gelegen dat we zeker zijn van onze nauwkeurige bescherming door de Zaligmaker.

Om getroost te zijn als de nimmereindigende eeuwigheid nadert, moet je volgens vraag en antwoord 2 iets weten (verstandelijke wetenschap hebben én beleven, ervaren) van de volgende drie zaken:

¹⁶⁸ **Mattheüs 1:21** En zij zal een Zoon baren, en u zult Zijn naam heten JEZUS, want Hij zal Zijn volk zalig maken van hun zonden.

¹⁶⁹ **Hebreeën 2:17** Waarom Hij in alles de broeders gelijk moest worden, opdat Hij een barmhartig en een getrouw Hogepriester zou zijn, in de dingen die bij God te doen waren, om de zonden van het volk te verzoenen.

Openbaring 1:5 Jezus Christus, Die de getrouwe Getuige is, de Eerstgeborene uit de doden, en de Overste der koningen der aarde.

¹⁷⁰ **Handelingen 17:22** En Paulus zei: "U mannen van Athene, ik bemerk, dat u alleszins gelijk als godsdienstiger bent" (= ik heb gezien hoe buitengewoon godsdienstig u in ieder opzicht bent).

¹⁷¹ **II Korinthiërs 1:3-4** Geloofd zij de God en Vader van onze Heere Jezus Christus, de Vader der barmhartigheden, en de God van alle vertroosting; Die ons vertroost in al onze verdrukking, opdat wij zouden kunnen vertroosten degenen die in allerlei verdrukking zijn, door de vertroosting waarmee wij zelf door God vertroost worden.

¹⁷² Zie **Psalm 119:50** Dit is mijn troost in mijn ellende, want Uw toezegging heeft mij levend gemaakt.

Romeinen 15:4 Al wat tevoren geschreven is, is tot onze lering tevoren geschreven, opdat wij, door lijdzaamheid en vertroosting der Schriften, hoop zouden hebben.

¹⁷³ Zie **Jesaja 57:18** Ik zie hun wegen, en Ik zal hen genezen; en Ik zal hen geleiden, en hun vertroosting wedergeven, namelijk aan hun treurigen.

Mattheüs 5:4 Zalig die treuren, want zij zullen vertroost worden.

Johannes 14:16 En Ik zal de Vader bidden, en Hij zal u een andere Trooster geven, opdat Hij in eeuwigheid bij u blijft.

Handelingen 9:31 De gemeenten dan hadden vrede, en werden gesticht; en wandelende in de vreze des Heeren, en de vertroosting van de Heilige Geest, werden vermenigvuldigd.

II Korinthiërs 13:11 Voorts, broeders, wees blij, word volmaakt, wees getroost, wees eensgezind, leef in vrede; en de God der liefde en des vredes zal met u zijn.

I Thessalonicenzen 4:18 Zo dan, vertroost elkaar met deze woorden.

II Thessalonicenzen 2:16 Onze Heere Jezus Christus Zelf, en onze God en Vader, Die ons heeft liefgehad, en gegeven heeft een eeuwige vertroosting en goede hoop in genade, vertrooste uw harten, en versterke u in alle goed woord en werk.

Hebreeën 6:18 Opdat wij, door twee onveranderlijke dingen, waarin het onmogelijk is dat God liegt, een sterke vertroosting zouden hebben, wij namelijk die de toevlucht genomen hebben om de voorgestelde hoop vast te houden.

¹⁷⁴ **Lukas 23:43** En Jezus zei tot hem: "Voorwaar, zeg Ik u: heden zult u met Mij in het Paradijs zijn."

¹⁷⁵ **Lukas 16:23-24** En de rijke stierf ook, en werd begraven. En toen hij in de hel zijn ogen ophief, zijnde in de pijn, zag hij Abraham van verre, en Lazarus in zijn schoot. En hij riep en zei: "Vader Abraham, ontferm u over mij, en zend Lazarus, dat hij het topje van zijn vinger in het water doopt, en mijn tong verkoelt, want ik lijden smarten in deze vlam."

¹⁷⁶ **Lukas 16:22** En het geschiedde dat de bedelaar stierf, en door de engelen gedragen werd in de schoot van Abraham.

¹⁷⁷ **Filippenzen 1:21-23** Het leven is voor mij Christus, en het sterven is winst. Maar of te leven in het vlees, dit voor mij nuttig is, en wat ik verkiezen zal, weet ik niet. Want ik word door deze twee gedrongen, hebbende begeerte, om ontbonden te worden en met Christus te zijn. Want dat is zeer ver het beste.

¹⁷⁸ **Hebreeën 9:27** Het is de mensen gezet (bestemd) eenmaal te sterven, en daarna het oordeel.

- (a) je ellende
- (b) je verlossing in Christus
- (c) je dankbaarheid tegenover God.

5 Nauwkeuriger: het hóe van deze drie dingen, namelijk *hoe groot* mijn zonden en ellende zijn en *hoe, op welke manier*, ik daarvan verlost word en *hoe, op welke manier*, ik God voor die verlossing dankbaar zal zijn. Ben je wezenlijk geïnteresseerd in deze zaken? Wil je werkelijk graag in deze enige troost delen? Zo niet, dan zul je niet op Gods zegen in de prediking en catechisatielessen kunnen rekenen – al kan de Heere in Zijn vrije genade het gebruik van deze middelen toch aan je zegenen. Mensen vinden de drie begrippen ‘ellende, verlossing en dankbaarheid’ soms achterhaald. Deze drie begrippen geven diepgang aan je geloofsleven. En ze bewaren je voor eenzijdigheid. We
10 kunnen ook andere woorden gebruiken, zoals: berouw, bevrijding en bekering. Of: verootmoediging, vergeving en vernieuwing.

Een heel belangrijk gegeven in de leer van de Reformatie, zoals verwoord in de Catechismus, is de zékerheid in de Enige Troost. De Catechismus gaat er, zoals blijkt uit antwoord 1, vanuit dat een kind van God zekerheid heeft
15 aangaande zijn zaligheid. Wie door God is bekeerd, ervaart met minder of meer zekerheid iets van Zijn genade. Hoewel het geloofsleven gewoonlijk ook met twijfel gepaard gaat.

Bij deze geloofszekerheid gaat het om verschillende soorten van zekerheid: (1) Kunnen wij er zeker van zijn dat God Liefde is, vergevingsgezind? Als antwoord geldt: zie op de Gekruisigde! (2) Kunnen wij er zeker van zijn dat wij het ware geloof hebben? Als antwoord geldt: zie op de getuigenis en de vruchten van de Geest
20 (Romeinen 8 vers 15-16¹⁷⁹ en Galaten 5 vers 22.¹⁸⁰) (3) Kunnen wij er zeker van zijn dat we vergeving van zonden hebben ontvangen, dat we als Gods kind zijn aangenomen en dat we eeuwig zalig zullen zijn? Als antwoord geldt: op grond van zekerheid (1) en (2) besluiten wij in het geloof dat ook (3) zeker is. Is de zekerheid van 2. aangevochten, dan is die van (3) het ook.

Ten slotte is een wezenlijk onderdeel van het troostvolle christenleven: geheel en al leven voor mijn Geliefde,
25 mijn Heere Jezus Christus. Alles wat ik doe, doe ik voor Hem: eten, slapen, werken, leven (I Korinthiërs 10 vers 31¹⁸¹) en dit uit liefde! Zo alleen, als dit je oprechte verlangen is, kun je eerlijk belijdenis doen. En dan ervaar je ook iets van het getroost leven dat we lezen in Psalm 112 vers 7-8¹⁸².

Wet – Evangelie – Wet

30 We hebben van God Zijn Woord gekregen. Gods Woord bestaat uit twee delen. Ik bedoel nu niet Oude Testament en Nieuwe Testament (zie vorige les), maar wet en evangelie. Wet en evangelie vind je zowel in het Oude Testament als in het Nieuwe. Met *wet* bedoelen we dát deel van Gods Woord dat gehoorzaamheid van ons eist (uit kracht van het werkverbond, of als vruchtgevolg van de vergeving der zonde in het genadeverbond) of dat ons dreigt met straf, namelijk als we ongehoorzaam zijn. Met *evangelie* bedoelen we dát deel dat ons de zaligheid belooft en in de weg
35 van geloof ook geeft. Het woord ‘evangelie’ komt van het Grieks en betekent: goede boodschap / blijde tijding. Goed is deze boodschap omdat ze aangenaam is voor God, en nuttig voor ons.

Om het evangelie te kunnen verstaan, moeten we de wet leren kennen, dat is: beleven en toestemmen in haar eisende en verdoemende kracht. Dit zullen we later nog verder zien (les 8). Maar nu al stel ik de vraag: wil jij Gods eisende en dreigende wet ernstig en nauwgezet bestuderen? Zo niet, dan vraag je er daadwerkelijk om dat je nooit
40 de vreugde van het evangelie van Christus’ liefde en verzoening zult leren kennen. Het is van groot belang dat wij de volgorde van wet en evangelie recht inzien, omdat satans aanval zich vooral hierop toespitst. Dat was in Luthers dagen al zo. En hij klaagt erover dat na zijn dood de mensen zich binnen korte tijd zullen afwenden van deze heldere onderscheiding en dat ze weer zullen terugkeren tot de roomse gedachte. Die roomse gedachte is, dat het evangelie een nieuwe wet is. Luthers klacht geldt helaas nog steeds.

45

Schriftbewijzen voor de *bevindelijke* volgorde Wet – Evangelie

Is dat in de Bijbel terug te vinden? Ja, denk aan een woord van God uit de mond van David in Psalm 51 vers 19.¹⁸³

Een soortgelijk woord vinden we in Psalm 34 vers 19.¹⁸⁴ In Jesaja 57 vers 15 zegt God dat Hij woont in de eeuwigheid

¹⁷⁹ **Romeinen 8:15-16** U hebt niet ontvangen de Geest der dienstbaarheid, weer tot vrees; maar u hebt ontvangen de Geest der aanneming tot kinderen, door Wie wij roepen: “Abba, Vader!” Deze Geest getuigt met onze geest, dat wij kinderen Gods zijn.

¹⁸⁰ **Galaten 5:22** De vrucht van de Geest is liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid, goedertierenheid, goedheid, geloof, zachtmoedigheid, matigheid.

¹⁸¹ **I Korinthiërs 10:31** Hetzij dan dat u eet, hetzij dat u drinkt, hetzij dat u iets anders doet, doet het al tot eer van God.

¹⁸² **Psalm 112:7-8** Zijn hart (namelijk van degene die volgens heel de Psalm God vreest en grote lust heeft in Zijn geboden) is vast, betrouwende op de HEERE. Zijn hart, wel ondersteund zijnde, zal niet vrezen, totdat hij op zijn wederpartijen ziet.

¹⁸³ **Psalm 51:19** De offeranden Gods zijn een gebroken geest; een gebroken en verslagen hart^a zult U, o God, niet verachten.

^a Kanttekening: *door een oprecht en diep berouw van zonden en hartelijk verlangen en zuchten naar vergeving daarvan.*

¹⁸⁴ **Psalm 34:12** De HEERE is nabij de gebrokenen van hart^a en Hij behoudt de verslagenen van geest.

en in het heilige én bij die persoon die van een verbrijzelde en nederige geest is. Ook hoofdstuk 66 vers 2 leert ons op wie des HEEREN oog met welgevallen rust, namelijk op de arme en verslagene van geest en die voor Zijn Woord beeft. In Lukas 18:14 lezen we: “Ik zeg u: deze (tollenaar) ging af gerechtvaardigd naar zijn huis, meer dan die; **want** een ieder die zichzelf verhoogt, zal vernederd worden, en die zichzelf vernedert, zal verhoogd worden.” Jezus begint met het woordje ‘want’. Hij legt dus uit wáárom die tollenaar wél vergeving van zonden ontvangt en die farizeeër niet. Het is, omdat dit nu eenmaal altijd waar is: Gods gunst ontvangt alleen een ziel die zichzelf vernedert.

In de oude Hervormde kerk was er in de vorige eeuw de steeds verdergaande invloed van de dwaling van de Zwitserse theoloog *Karl Barth*. Deze dwaling is, dat de volgorde ‘wet–evangelie’, ‘zondekennis–Christuskennis’, wordt omgekeerd. Volgens deze dwaling kun je de Heere Jezus Christus als jouw Zaligmaker kennen, zonder dat je uit de wet je zonden hebt leren kennen. Maar dit is bedrog!¹⁸⁵

De aanval van satan spitst zich op dit punt toe, omdat wie hier dwaalt, in alle delen van de leer der zaligheid dwaalt. Je mist dan uiteindelijk het rechte zicht op Christus, op Zijn Ambt en werk. Deze volgorde zullen we in les 9 nader overdenken. Zo stelt de Catechismus eerst de kennis der ellende aan de orde, daarna de kennis der verlossing en vervolgens de praktijk der dankbaarheid! Ons gebed mag zijn om plaats bereidende genade voor de komst van Christus in ons hart. Dan zullen we Hem hoog waarden. En vanuit Hem gaan we opnieuw onze Vader gehoorzamen.

^a Kanttekening: *die alle hoogmoed afleggen en zich voor de Heere vernederen met hartelijke bekommernissen over hun zonden en begeerte om genade.*

¹⁸⁵ **Markus 2:17** En Jezus zei tot hen: “Die gezond zijn, hebben de medicijnmeester (dokter) niet nodig, maar die ziek zijn. Ik ben niet gekomen, om te roepen rechtvaardigen, maar zondaars tot bekering.”

Les 4: God, Zijn Namen en Eigenschappen; de Drie-eenheid

De Bijbel veronderstelt het bestaan van God, Die een Persoon is met kennis, wijsheid, wil en gevoel.¹⁸⁶ De Bijbel argumenteert daar niet over, maar getuigt er alleen van; slechts een dwaas ontkent Gods bestaan.¹⁸⁷ Heel het universum is er een bewijs van dat er een Schepper, een Oorsprong, is van alles dat is en leeft. God Die in Zichzelf eeuwig bestaat en van niets en niemand afhankelijk is, is in Zichzelf voor ons niet te kennen, oneindig en onzichtbaar als Hij is in Zijn Wezen. Hij bewoont een ontoegankelijk licht¹⁸⁸, maar toch heeft Hij Zich – uit onbegrijpelijke genade! – aan ons bekendgemaakt.¹⁸⁹ God te kennen is het eeuwige leven.¹⁹⁰ Er is een *ingeschapen* en een verkregen, een *aangeleerde* Godskennis, die na de zondeval niet totaal weg is.¹⁹¹ Alleen: wat doen we ermee? De mens houdt deze kennis van God in ongerechtigheid ten onder en stelt dan dus afgoden daarvoor in de plaats.¹⁹² Daarom is een Godswonder nodig om Hem wéér te leren kennen. Een kenmerk van het kennen van God is het gehoorzamen van Zijn wil¹⁹³ ("De rechte kennis van God bestaat in het doen van onze plicht", Matthew Henry).

God en Zijn wil kennen we op uitwendige wijze door Zijn Woord¹⁹⁴ en op inwendige wijze door de Heilige Geest¹⁹⁵, in de weg van de overgave.¹⁹⁶ Zijn Wezen is geestelijk¹⁹⁷ (NGB, 1). Hij is onlichamelijk, maar Hij spreekt over Zichzelf op mensvormige (*antropomorfe*) manier. Van God worden genoemd Zijn aangezicht, achterste delen / achterkant, arm, hand, hart, ingewand, lippen, mond, neus, ogen, oogleden, oren, rug, tong, vingers, voeten, ziel.¹⁹⁸ Zo maakt Hij in beeldspraak – ontleend aan de functies van onze lichaamsleden – bekend hoe Hij is en wat Hij doet.

Dat Hij Zich laat kennen of bekend maakt, is een onbegrijpelijk grote verwaardiging! Want wij zijn minder dan een druppel aan de emmer en een stofje van de weegschaal (ja: hele volken samen zijn zo gering!); wij zijn niets,

¹⁸⁶ **Psalms 147:5** Onze Heere is groot en van veel kracht; Zijns verstands is geen getal (onmetelijk).

Spreuken 3:19 De HEERE heeft de aarde door wijsheid gegrond, de hemelen door verstandigheid bereid.

Romeinen 1:10 Altijd in mijn gebeden biddende, of mij mogelijk nog te eniger tijd goede gelegenheid gegeven werd, door de wil van God, om tot u te komen.

Genesis 6:6 Toen berouwde het de HEERE, dat Hij de mens op de aarde gemaakt had, en het smartte Hem aan Zijn hart.

Jesaja 63:10 Zij hebben Zijn Heilige Geest smarten aangedaan. Daarom is Hij hun in een vijand verkeerd, Hij Zelf heeft tegen hen gestreden.

¹⁸⁷ **Psalms 14:1** De dwaas zegt in zijn hart: "Er is geen God."

¹⁸⁸ **I Timotheüs 6:16** Die alleen onsterfelijkheid heeft, en een ontoegankelijk licht bewoont; Die geen mens gezien heeft, noch zien kan; voor Wie zij eer en eeuwige kracht.

¹⁸⁹ **Hebreeën 1:1** God, voortijds veelmaal en op velerlei wijze, tot de vaderen gesproken hebbende door de profeten, heeft in deze laatste dagen tot ons gesproken door de Zoon.

¹⁹⁰ **Johannes 17:3** En dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, de enige waarachtige God, en Jezus Christus, Die U gezonden hebt.

¹⁹¹ **Romeinen 1:19-20** Wat van God kenbaar is, is in hen openbaar, want God heeft het hun geopenbaard. Want Zijn onzichtbare dingen worden van de schepping der wereld aan uit de schepselen verstaan en doorzien, zowel Zijn eeuwige kracht als Goddelijkheid, opdat zij niet te verontschuldigen zijn.

¹⁹² **Romeinen 1:21-23** Omdat zij, God kennende, Hem als God niet hebben verheerlijkt of gedankt; maar zijn verijdeld geworden in hun overleggingen en hun onverstandig hart is verduisterd geworden; zich uitgevende voor wijzen, zijn zij dwaas geworden; en hebben de heerlijkheid van de onverderfelijke God veranderd in de gelijkenis van een beeld van een verderfelijke mens, en van gevogelte, en van viervoetige en kruipende gedierten.

¹⁹³ **Jeremia 22:16** "Hij heeft de rechtszaak van de ellendige en nooddriftige gericht, toen ging het hem goed; is dat niet Mij te kennen?" spreekt de HEERE.

I Johannes 2:3 Hieraan kennen wij, dat wij Hem gekend hebben, als wij Zijn geboden bewaren.

I Johannes 4:8 Wie niet liefheeft, die heeft God niet gekend, want God is liefde.

¹⁹⁴ **II Kronieken 33:10** De HEERE sprak wel tot Manasse en tot zijn volk; maar zij merkten daar niet op.

¹⁹⁵ **Mattheüs 11:27** Niemand kent de Vader dan de Zoon, en aan wie de Zoon het wil openbaren.

I Thessalonicenzen 1:5 Ons evangelie is onder u niet alleen in woorden geweest, maar ook in kracht, en in de Heilige Geest, en in veel verzekerdheid.

¹⁹⁶ **Romeinen 12:2** Wordt aan deze wereld niet gelijkvormig; maar wordt veranderd door de vernieuwing van uw gemoed, opdat u moogt beproeven, welke de goede, en welbehaaglijke en volmaakte wil van God is.

¹⁹⁷ **Johannes 4:24** God is een Geest, en die Hem aanbidden, moeten aanbidden in geest en waarheid.

¹⁹⁸ **Genesis 6:6** Toen berouwde het de HEERE, dat Hij de mens op de aarde gemaakt had, en het smartte Hem aan Zijn hart.

Exodus 33:23 Wanneer Ik Mijn hand weggenomen zal hebben, zult u Mijn achterste delen (van achteren) zien, maar Mijn aangezicht zal niet gezien worden.

Deuteronomium 5:15 U zult gedenken, dat u een dienstknecht in Egypteland geweest bent, en dat de HEERE, uw God, u van daar heeft uitgeleid door een sterke hand en een uitgestrekte arm.

Psalms 8:4 Als ik Uw hemel aanzie, het werk van Uw vingers, de maan en de sterren, die U bereid hebt...

Psalmen 11:4 Des HEEREN troon is in de hemel. Zijn ogen aanschouwen, Zijn oogleden proeven de mensenkinderen.

Psalms 34:16 De ogen des HEEREN zijn op de rechtvaardigen, en Zijn oren tot hun geroep.

Jesaja 1:20 Als u weigert, en weerspanning bent, zult u door het zwaard gegeten worden; want de mond des HEEREN heeft het gesproken.

Jesaja 30:27 Zie, de Naam des HEEREN komt van verre, Zijn toorn brandt, en de last is zwaar; Zijn lippen zijn vol gramschap, en Zijn tong, als een verterend vuur.

Jesaja 38:17 U hebt al mijn zonden achter Uw rug geworpen.

Jesaja 63:15 Zie van de hemel af, en aanschouw van Uw heilige en Uw heerlijke woning; waar zijn Uw ijver en Uw mogendheden, het gerommel van Uw ingewand en van Uw barmhartigheden? Zij houden zich tegen mij in.

Jesaja 65:5 Die zeggen: "Houd u tot uzelf en nader tot mij niet, want ik ben heiliger dan u." Deze zijn een rook in Mijn neus, een vuur, de hele dag brandende.

Jesaja 66:1 Zo zegt de HEERE: De hemel is Mijn troon, en de aarde is de voetbank van Mijn voeten.

Jeremia 51:14 De HEERE der heerscharen heeft gezworen bij Zijn ziel.

ja: minder dan niets en wij worden vergeleken met sprinkhanen, schadelijke insecten!¹⁹⁹ Wat een onbegrijpelijk wonder dan, dat Hij ons Zijn vriendschap biedt...

- 5 Omdat God ons met kennis en 'geloofsvertrouwen in Hem' schiep, mag Hij van ons zondermeer geloof eisen, dus zonder Zich nog op een onweerlegbare manier aan ons te openbaren. Hij openbaart Zich in de schepping en in de Bijbel wel aan ons (ook nadat wij Hem verlieten) – maar beide zijn en worden nog steeds weersproken, zodat geloof niet op rationele en onomstotelijke bewijzen steunt. Neem als voorbeeld de geschiedenis van Johannes 12 vers 27-30, waar de Vader van Jezus tot Hem spreekt. Hij doet dit hoorbaar. Dit gebeurt, zegt Jezus voor de omstanders. Toch is Gods spreken niet zó verstaanbaar dat het ongeloof er geen 'wetenschappelijke verklaring' van kan geven(vers 29^a). Maar wie ontvankelijk is van hart, ontvangt opnieuw een reden om in Jezus te geloven.²⁰⁰
- 10

Gods Eigenschappen

Wie Hij in Zichzelf is (in alfabetische volgorde):

1. Hij is **almachtig** – Zijn almacht komt bijzonder uit in de schepping. Hieraan is zelfs de duivel onderworpen. Deze leer verschaft een allesomvattende troost voor de Zijnen²⁰¹ – niets is voor Hem te wonderlijk en geen wonder is dan ook ongelooflijk. Daarom heet Hij ook HEERE Zebaoth = Heere der heerscharen²⁰² / legermachten van hemel (engelen) en aarde (mensen, dieren en dingen).²⁰³ Hij kan wel alles wat Hij wil, maar Hij wil niet alles wat Hij kan... wat een troost voor onmachtige mensjes.
 2. Hij is **alomtegenwoordig**²⁰⁴ – wat een troost: nu kunnen we Hem dus óveral aanroepen!
 3. Hij is **alwetend**²⁰⁵ – hoe vreesaanjagend deze eigenschap ook is voor goddelozen²⁰⁶, ze is troostrijk voor godzaligen.²⁰⁷ Zijn verstand is oneindig.²⁰⁸ Hij weet zelfs wat we zóuden doen, als...; zoals in het leven van David.²⁰⁹
- 15
- 20

¹⁹⁹ **Jesaja 40:15,17,22** Ziet, de volken zijn geacht als een druppel van een emmer, en als een stofje van de weegschaal... Alle volken zijn als niets voor Hem; en zij worden bij Hem geacht minder dan niet, en ijdelheid... Hij is het, Die zit boven de kloot (het rond) der aarde, en haar inwoners zijn als sprinkhanen.

²⁰⁰ **Johannes 12:28-30** "Vader, verheerlijk Uw Naam." Er kwam dan een stem uit de hemel: "En Ik heb Hem verheerlijkt, en Ik zal Hem weer verheerlijken." De schare dan, die daar stond, en dit hoorde, zei, dat er een donderslag geschied was. Anderen zeiden: "Een engel heeft tot Hem gesproken." Jezus antwoordde en zei: "Niet om Mij is deze stem geschied, maar om u."

²⁰¹ **Psalm 121:2** Mijn hulp is van de HEERE, Die hemel en aarde gemaakt heeft.

Jeremia 32:17 Ach, Heere HEERE! Zie, U hebt de hemelen en de aarde gemaakt, door Uw grote kracht en door Uw uitgestrekte arm; geen ding is U te wonderlijk...

Jeremia 32:27 Zie, Ik ben de HEERE, de God van alle vlees; zou enig ding voor Mij te wonderlijk zijn?

Openbaring 1:8 "Ik ben de Alfa en de Omega, het Begin en het Einde", zegt de Heere, "Die is, en Die was, en Die komen zal, de Almachtige."

²⁰² **I Samuël 1:3** Elkana ging op uit zijn stad van jaar tot jaar om te aanbidden, en om te offeren aan de HEERE der heerscharen te Silo.

²⁰³ **Jesaja 5:26** God zal een banier opwerpen onder de heidenen van ver, en Hij zal hen hierheen sissen van het einde der aarde; en ziet, haastig, snel zullen zij aankomen.

Jesaja 7:18 Het zal te dien dage geschieden, dat de HEERE zal toesissen de vliegen die aan het einde der rivieren van Egypte zijn, en de bijen die in het land van Assur zijn.

²⁰⁴ **I Koningen 8:27** Maar waarlijk, zou God op de aarde wonen? Zie, de hemelen, ja, de hemel der hemelen zouden U niet bevatten, hoeveel te min dit huis, dat ik gebouwd heb!

Psalm 139:7-12 Waar zou ik heengaan voor Uw Geest en waar zou ik heen vluchten voor Uw aangezicht? Als ik opvoer ten hemel, U bent daar; of spreidde ik mijn bed in de hel, zie, U bent daar. Nam ik vleugels van de dageraad, woonde ik aan het uiterste der zee; ook daar zou Uw hand mij geleiden, en Uw rechterhand zou mij houden. Indien ik zei: "De duisternis zal mij immers bedekken"; dan is de nacht een licht om mij. Ook verduistert de duisternis voor U niet; maar de nacht licht als de dag; de duisternis is als het licht.

Jeremia 23:24 "Zou iemand zich in verborgen plaatsen kunnen verbergen, dat Ik hem niet zou zien?", spreekt de HEERE. "Vervul Ik niet de hemel en de aarde?", spreekt de HEERE.

²⁰⁵ **I Koningen 8:39** ...geef een ieder naar al zijn wegen, zoals U zijn hart kent. Want U alleen kent het hart van alle kinderen der mensen.

I Kronieken 28:9 En u, mijn zoon Salomo, ken de God van uw vader, en dien Hem met een volkomen hart en met een gewillige ziel; want de HEERE doorzoekt alle harten, en Hij verstaat al het gedichtsel der gedachten; als u Hem zoekt, zal Hij door u gevonden worden; maar als u Hem verlaat, zal Hij u tot in eeuwigheid verstoten.

Jeremia 17:10 Ik, de HEERE, doorgrond het hart, en proef de nieren; en dat, om aan een ieder te geven naar zijn wegen, naar de vrucht van zijn handelingen.

I Korinthiërs 4:5 Oordeelt niets voor de tijd, totdat de Heere gekomen zal zijn, Die ook in het licht zal brengen, wat in de duisternis verborgen is, en zal openbaren de raadslagen der harten.

²⁰⁶ **Ezechiël 11:5** Hij zei tot mij: "Ik weet elkeen der dingen die in uw geest opklimmen."

Hebreeë 4:13 Er is geen schepsel onzichtbaar voor Hem; maar alle dingen zijn naakt en geopend voor de ogen van Hem met Wie wij te doen hebben.

²⁰⁷ **Psalm 139:1-6** HEERE, U doorgrondt en kent mij. U weet mijn zitten en mijn opstaan; U verstaat van verre mijn gedachten. U omringt mijn gaan en mijn liggen; en U bent al mijn wegen gewend. Als er nog geen woord op mijn tong is, zie, Heere, U weet het alles. U bezet mij van achteren en van voren, en U zet Uw hand op mij. De kennis is mij te wonderbaar, zij is hoog, ik kan er niet bij.

Spreuken 15:3 De ogen des HEEREN zijn in alle plaatsen, beschouwende de kwaden en de goeden.

I Johannes 3:20 Indien ons hart ons veroordeelt, God is meer (groter) dan ons hart, en Hij kent alle dingen.

²⁰⁸ **Psalm 147:4-5** Hij telt het getal der sterren; Hij noemt ze allen bij namen. Onze Heere is groot en van veel kracht; van Zijn verstand is geen getal.

²⁰⁹ **I Samuël 23:12** David zei: "Zouden de burgers van Kehila mij en mijn mannen overgeven in de hand van Saul?" En de HEERE zei: "Zij zouden u overgeven."

4. Hij is **barmhartig** – daarom ontfermt Hij Zich over het ellendige.²¹⁰
5. Hij is **één**: de Enige – alleen Hij is God, niemand meer.²¹¹ De Bijbel omschrijft dit vaak als: niemand is met God te vergelijken.²¹²
6. Hij is **eenvoudig** – Hij is niet complex. Er is geen tegenstelling tussen Zijn eigenschappen (bijvoorbeeld tussen barmhartigheid en rechtvaardigheid). Hij is geheel en al barmhartig en geheel en al rechtvaardig enz. In God is dus nooit een conflict, nooit wordt Hij heen en weer geslingerd tussen met elkaar strijdende gevoelens of begeerten – vergelijk HC, 11.
7. Hij is **eeuwig**²¹³ / de **Oude van dagen**²¹⁴ – niet zwak, gebrekkig en vergeetachtig, maar van eeuwigheid tot eeuwigheid Dezelfde: wijs en goed.
8. Hij is een **Geest**²¹⁵ – onstoffelijk, niet lichamelijk; en de woorden die Hij spreekt zijn geest en leven.²¹⁶
9. Hij is **geloofwaardig** – en toch: in neerbuigende goedheid zweert Hij eden om Zijn twijfelende kinderen te sterken in het geloof.²¹⁷
10. Hij is **genadig** – toen de tollenaar erom smeekte, ontving hij deze genade²¹⁸, daarom worden wij genodigd tot de troon der *genade*²¹⁹; daarom beloont Hij hen die Hem ernstig zoeken.²²⁰
11. Hij is **goed**, Hij doet goed²²¹; zichtbaar geworden in Jezus Christus²²² – daarom ontvangen we zonneschijn en regen op Zijn tijd; wie op Hem lijkt, wil goed doen²²³; Hij alleen is goed:²²⁴ “Smaakt en ziet dat de Heere goed is.”²²⁵

Vergelijk **Mattheüs 11:21,23** Wee u, Chorazin, wee u Bethsaida, want als in Tyrus en Sidon de krachten waren geschied, die in u geschied zijn, dan zouden zij zich eertijds in zak en as bekeerd hebben. En u, Kapernaum, die tot de hemel toe bent verhoogd, u zult tot de hel toe neergestoten worden. Want als in Sodom die krachten waren geschied, die in u geschied zijn, dan zouden zij tot op de huidige dag gebleven zijn.

²¹⁰ **II Korinthiërs 1:3** Geloofd zij de God en Vader van onze Heere Jezus Christus, de Vader der barmhartigheden, en de God van alle vertroosting.

Jakobus 5:11 U hebt de verdraagzaamheid van Job gehoord, en u hebt het einde des Heeren gezien, dat de Heere zeer barmhartig is en een Ontfermer.

²¹¹ **Exodus 20:3** U zult geen andere goden voor Mijn aangezicht hebben.

Deuteronomium 6:4 Hoor, Israël, de HEERE, onze God, is een enig HEERE!

Jesaja 45:5 Ik ben de HEERE, en niemand meer, buiten Mij is er geen God.

I Korinthiërs 8:4-6 Wij weten dat een afgod niets is in de wereld, en dat er geen andere god is dan Eén. Want hoewel er ook zijn, die goden genoemd worden, hetzij in de hemel, hetzij op de aarde (zoals er vele goden en vele heren zijn), toch hebben wij maar één God, de Vader, uit Wie alle dingen zijn, en wij tot Hem; en maar één Heere, Jezus Christus, door Wie alle dingen zijn, en wij door Hem.

Efeziërs 4:6 Eén God en Vader van allen, Die daar is boven allen, en door allen, en in u allen.

²¹² **Exodus 15:11** O HEERE, wie is als U onder de goden? wie is als U, verheerlijkt in heiligheid, vreselijk (= te vrezen) in lofzangen, doende wonder?

Jesaja 40:12-18 Wie heeft de wateren met Zijn vuist gemeten, en van de hemelen met de span de maat genomen, en heeft met een drieling het stof der aarde begrepen, en de bergen gewogen in een waag, en de heuvelen in een weegschaal? Wie heeft de Geest des HEEREN bestuurd, en wie heeft Hem als Zijn raadsman onderwezen? ... Zie, de volken zijn geacht als een druppel van een emmer, en als een stofje van de weegschaal! ... Alle volken zijn als niets voor Hem; en zij worden bij Hem geacht minder dan niet, en ijdelheid. Bij wie dan zult u God vergelijken, of wat voor gelijkenis zult u op Hem toepassen?

Micha 7:18 Wie is een God gelijk U, Die de ongerechtigheid vergeeft, en de overtreding van het overblijfsel Zijner erfenis voorbij gaat?

²¹³ **Psalms 90:1-2** HEERE, U bent voor ons geweest een Toevlucht van geslacht tot geslacht. Eer de bergen geboren waren, en U de aarde en de wereld voortgebracht had, ja, van eeuwigheid tot eeuwigheid bent U God.

Jesaja 40:28 Hebt u niet gehoord dat de eeuwige God, de HEERE, de Schepper van de einden der aarde, niet moe en niet mat wordt?

I Timotheüs 6:16 Die alleen onsterfelijkheid heeft.

²¹⁴ **Daniël 7:9** Dit zag ik, totdat er tronen gezet werden, en de ^aOude van dagen Zich zette, Wiens kleed wit was als de sneeuw, en het haar van Zijn hoofd als zuivere wol.

^a Kanttekening: *dit is een omschrijving van de eeuwige ware God, die vóór alle eeuwigheid geweest is, nu is, en in alle eeuwigheid zijn zal.*

²¹⁵ **Johannes 4:24** God is een Geest.

²¹⁶ **Johannes 6:63** De woorden die Ik tot u spreek, zijn geest en zijn leven.

²¹⁷ **I Korinthiërs 1:9** God is getrouw, door Wie u geroepen bent tot de gemeenschap van Zijn Zoon Jezus Christus, onze Heere.

I Thessalonicenzen 5:24 Hij, Die u roept, is getrouw, Die het ook doen zal.

II Thessalonicenzen 3:3 De Heere is getrouw, Die u zal versterken en bewaren van de boze.

I Johannes 1:9 Indien wij onze zonden belijden, Hij is getrouw en rechtvaardig, om ons de zonden te vergeven, en ons te reinigen van alle ongerechtigheid.

²¹⁸ **Lukas 18:13** En de tollenaar, van verre staande, wilde ook zelfs de ogen niet opheffen naar de hemel, maar sloeg op zijn borst, zeggende: “O God, wees mij zondaar genadig!”

²¹⁹ **Hebreeënen 4:16** Laat ons dan met vrijmoedigheid toegaan tot de troon der genade, opdat wij barmhartigheid verkrijgen, en genade vinden, om geholpen te worden ter bekwame tijd.

²²⁰ **Hebreeënen 11:6** Wie tot God komt, moet geloven, dat Hij is, en een Beloner is van degenen die Hem zoeken.

²²¹ **Psalms 86:5** U, HEERE, bent goed, en gaarne vergevende, en van grote goedertierenheid voor allen die U aanroepen.

Psalms 100:5 De HEERE is goed; Zijn goedertierenheid is in eeuwigheid.

Psalms 119:68 U bent goed en goeddoende.

Jakobus 1:17 Alle goede gave, en alle volmaakte gift is van boven, van de Vader der lichten afkomende.

²²² **Handelingen 10:38** Jezus van Nazareth... Die het land doorgedaan is, goeddoende, en genezende allen die door de duivel overweldigd waren; want God was met Hem.

12. Hij is **goedertieren**²²⁶ – daarom vergeeft Hij graag.²²⁷
13. Hij is **heilig** – Hij is geheel en al afgezonderd van al het geschapene, oneindig ver daarboven verheven.²²⁸ Ook is Hij afgescheiden van en gekant tegen alle zonde en onheiligheid.²²⁹ Niettemin heeft Hij, in Christus, onheilige zondaren lief.²³⁰ Een voorbeeld van Gods huiveringwekkende heiligheid vinden we in de geschiedenis te Beth-Semes²³¹; één van Zijn reddende heiligheid in Hosea 11 vers 9²³²; en een voorbeeld hoe wij met Gods heiligheid moeten omgaan, vinden wij in Jesaja 6, waar de man Gods zegt: *“Wee mij, want ik verga!”* Jesaja noemt Hem meer dan twintig keer de Heilige van Israël (onder andere in 1 vers 4; 12 vers 6; 41 vers 14²³³), wat niet in de eerste plaats een dreiging is, maar vooral een reden om tot Hem te vluchten en bij Hem te schuilen.²³⁴
14. Hij is **lankmoedig**, geduldig – Hij straft bijna nooit direct op de zondedaad²³⁵ (soms wel, zoals bij Ananias en Saffira)²³⁶, maar stelt de toorn uit.²³⁷ Waarom? II Petrus 3 vers 9.²³⁸
15. Hij is de **Levende** en waarachtige God; de echte (niet nagemaakt, niet denkbeeldig) – in tegenstelling tot zogenaamde, de dode goden.²³⁹
16. Hij is **licht** – zondeloos, heilig en de norm voor al ons doen en laten; volstrekt vreemd aan, afgescheiden van, alle werken der duisternis; vol Zelfbewustzijn, vol wetenschap.²⁴⁰
17. Hij is **liefde(vol)** – Hij is zuiver volmaakte Liefde. Dit bewijst Hij in de zending van Zijn Zoon.²⁴¹ Deze liefde is heilige, barmhartige, rechtvaardige, eeuwige (enzovoort) liefde...

- ²²³ **Mattheüs 5:44-45** Ik zeg u: “Hebt uw vijanden lief; zegent ze die u vervloeken; doet wel degenen die u haten; en bidt voor degenen, die u geweld doen, en die u vervolgen; opdat u kinderen zou zijn van uw Vader, Die in de hemelen is; want Hij doet Zijn zon opgaan over bozen en goeden, en regent over rechtvaardigen en onrechtvaardigen.”
- ²²⁴ **Mattheüs 19:17** En Hij zei tot hem (de rijke jongeling): “Waarom noemt u Mij goed? Niemand is goed dan Eén: God.”
- ²²⁵ **Psalm 34:9** Smaakt en ziet, dat de HEERE goed is; welgelukzalig is de man die op Hem vertrouwt.
- ²²⁶ Het Oudnederlandse woord ‘goedertieren’ betekent: goedaardig / goed van aard of karakter. Het Hebreeuwse woord voor ‘goedertieren’ (ook wel vertaald met ‘weldadig’) betekent: uit genade trouw aan Zijn verbond.
- ²²⁷ **Psalm 130:4,7** Maar bij U is vergeving, opdat U gevreesd wordt... Laat Israël op de HEERE hopen; want bij de HEERE is goedertierenheid, en bij Hem is veel verlossing.
- Micha 7:18** Wie is een God zoals U, Die de ongerechtigheid vergeeft, en de overtreding van het overblijfsel van Zijn erfenis voorbij gaat? Hij houdt Zijn toorn niet in eeuwigheid, want Hij heeft lust aan goedertierenheid.
- ²²⁸ **Psalm 99:9** Verheft de HEERE, onze God, en buigt u voor de berg van Zijn heiligheid; want de HEERE, onze God, is heilig.
- Jesaja 6:3** En de een riep tot de ander, en zei: “Heilig, heilig, heilig is de HEERE der heerschers! Heel de aarde is vol van Zijn heerlijkheid!”
- Openbaring 4:8** En de vier levende wezens hadden elkeen voor zich zes vleugels rondom, en waren van binnen vol ogen; en hebben geen rust dag en nacht, zeggende: “Heilig, heilig, heilig is de Heere God, de Almachtige, Die was, en Die is, en Die komen zal.”
- ²²⁹ **Habakuk 1:13** U bent te rein van ogen, dan dat U het kwade zou zien.
- ²³⁰ **Hosea 11:9** Ik zal de hitte van Mijn toorn niet uitvoeren; Ik zal niet terugkeren om Efraïm te verderven; want Ik ben God en geen mens, de Heilige in het midden van u.
- ²³¹ **I Samuël 6:19-20** De Heere sloeg onder die lieden van Beth-semes, omdat zij in de ark des HEEREN gezien hadden; ja, Hij sloeg van het volk zeventig mannen... Toen bedreef het volk rouw, omdat de HEERE een grote slag onder het volk geslagen had. Toen zeiden de lieden van Beth-semes: “Wie zou kunnen bestaan voor het aangezicht van de HEERE, deze heilige God?”
- ²³² **Hosea 11:9** Ik zal de hitte van Mijn toorn niet uitvoeren..., want Ik ben God en geen mens, de Heilige in het midden van u.
- ²³³ **Jesaja 1:4** Wee het zondige volk, het volk van zware ongerechtigheid, het zaad der boosdoeners, de verdervende kinderen! Zij hebben de HEERE verlaten, zij hebben de Heilige van Israël gelasterd.
- Jesaja 12:6** Juich en zing vrolijk, u inwoners van Sion, want de Heilige van Israël is groot in het midden van u.
- Jesaja 41:14** “Vrees niet, u wormpje Jakob, u volkje Israël. Ik help u”, spreekt de HEERE, “en uw Verlosser is de Heilige van Israël.”
- ²³⁴ **Psalm 33:21** Ons hart is in Hem verblijd, omdat wij op de Naam van Zijn heiligheid vertrouwen.
- Johannes 17:17** Heilig ze in Uw waarheid; Uw woord is de waarheid.
- ²³⁵ **Psalm 50:21** Deze dingen doet u, en Ik zwijg; u meent, dat Ik te enenmale ben als u; Ik zal u straffen, en zal het ordelijk voor uw ogen stellen.
- ²³⁶ **Handelingen 5:5 & 10** Ananias, deze woorden horende, viel neder en gaf de geest. En er kwam grote vrees over allen die dit hoorden. & En zij viel terstond neer voor zijn voeten, en gaf de geest. En de jongelingen ingekomen zijnde, vonden haar dood en droegen ze uit, en begroeven haar bij haar man.
- ²³⁷ **Numeri 14:18** De HEERE is lankmoedig en groot van weldadigheid, vergevende de ongerechtigheid en overtreding, die de schuldige geenszins onschuldig houdt, bezoekende de ongerechtigheid der vaderen aan de kinderen, in het derde en in het vierde lid.
- Nehemia 9:17** En zij hebben geweigerd te horen, en niet gedacht aan Uw wonderen, die U bij hen gedaan had, en zij hebben hun nek verhard, en in hun weerspanningheid hebben zij een hoofd gesteld, om terug te keren naar hun dienstbaarheid. Maar U, een God van vergevingen, genadig en barmhartig, lankmoedig, en groot van weldadigheid, hebt hen evenwel niet verlaten.
- Psalm 86:15** U, Heere, bent een barmhartig en genadig God, lankmoedig, en groot van goedertierenheid en waarheid.
- Joël 2:13** Scheurt uw hart en niet uw klederen, en bekeert u tot de HEERE, uw God; want Hij is genadig en barmhartig, lankmoedig en groot van goedertierenheid, en berouw hebbend over het kwaad.
- Jona 4:2** Ik wist dat U een genadig en barmhartig God bent, lankmoedig en groot van goedertierenheid, en berouw hebbend over het kwaad.
- ²³⁸ **II Petrus 3:9** De Heere vertraagt de belofte niet (zoals enigen dat traagheid achten), maar is lankmoedig over ons, niet willende, dat enigen verloren gaan, maar dat wij allen tot bekering komen.
- ²³⁹ **Jeremia 10:10** De HEERE God is de Waarheid, Hij is de levende God, en een eeuwig Koning.
- Handelingen 14:15** Wij verkondigen u dat u zich van deze ijdele dingen zou bekeren tot de levende God, Die gemaakt heeft de hemel, en de aarde, en de zee, en al wat daarin is.
- I Thessalonicenzen 1:9** Zijzelf verkondigen hoe u tot God bekeerd bent van de afgoden, om de levende en waarachtige God te dienen.
- ²⁴⁰ **I Johannes 1:5** Dit is de verkondiging die wij van Hem gehoord hebben, en wij u verkondigen, dat God een Licht is, en totaal geen duisternis in Hem is.
- ²⁴¹ **Johannes 3:16** Want zo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een ieder die in Hem gelooft, niet zou verderven, maar het eeuwige leven hebben.

18. Hij is **(na)ijverig** – elke week wordt het ons voorgehouden in het tweede gebod.²⁴² Deze eigenschap betekent dat God jaloers is op Zijn eer, Zich verzet tegen mededingers (afgoden); ze niet verdraagt.²⁴³ Ook laat Hij niet toe dat iemand Zijn bruidsgemeente aanrandt.²⁴⁴ Het is goed ernstig te bedenken wat Jozua 24 vers 19 zegt: “U zult de HEERE niet kunnen dienen, want Hij is een heilig God; Hij is een ijverig God; Hij zal uw overtredingen en uw zonden niet vergeven.” Daarom wreekt Hij alle zonde, niet alleen van Zijn vijanden (aan henzelf)²⁴⁵, maar ook van Zijn eigen volk²⁴⁶ (aan hun Borg).
19. Hij is **onafhankelijk** – Hij is de Bezitter van alles²⁴⁷ en heeft ons dus niet nodig.²⁴⁸ Hij bestaat van Zichzelf. Verder bestaat alles uit en door Hem.
20. Hij is **ondoorgrondelijk**, onbegrijpelijk – ons verstand kan Hem én Zijn wegen²⁴⁹ niet bevatten.²⁵⁰ Dit betekent niet dat Hij onkenbaar is – net als met liefde.²⁵¹
21. Hij is **oneindig** – ja het heelal is te klein om Hem te bevatten.²⁵² Waar wij ook gaan of staan, of om het geloof verbannen worden..., onze God is daar! Een schrik voor wie wat wil verbergen; een troost voor wie zonder Zijn genade niet meer kan. Wel is Hij op bepaalde plaatsen op een bijzondere manier.²⁵³
22. Hij is **onveranderlijk** – wanneer Hij zegt dat Hij berouw heeft, is dit een mensvormige manier van spreken – zoals de handelwijze van God zich aan ons voordoet.²⁵⁴ Alles verandert (en wij zijn onberekenbaar veranderlijk...), alles slijt, veroudert, maar God blijft Dezelfde.²⁵⁵ Hij is onveranderlijk in Zijn houding

-
- I Johannes 4:8,16** Die niet liefheeft, die heeft God niet gekend; want God is liefde... En wij hebben gekend en geloofd de liefde die God tot ons heeft. God is liefde; en die in de liefde blijft, blijft in God, en God in hem.
- ²⁴² **Exodus 20:5** Ik, de HEERE uw God, ben een ijverig God, Die de misdaad der vaders bezoekt aan de kinderen, aan het derde, en aan het vierde lid van degenen die Mij haten.
- ²⁴³ **I Koningen 14:22** Juda deed wat kwaad was in de ogen des HEEREN, en zij verwekten Hem tot ijver, meer dan al hun vaders gedaan hadden, met hun zonden, die zij zondigden.
- Jesaja 59:17** Hij trok gerechtigheid aan als een pantser, en de helm van het heil zette Hij op Zijn hoofd, en de klederen der wraak trok Hij aan tot kleding, en Hij deed de ijver aan als een mantel.
- ²⁴⁴ **Deuteronomium 32:43** Juicht, u heidenen, met Zijn volk, want Hij zal het bloed van Zijn knechten wreken.
- I Samuël 24:13** De HEERE zal richten tussen mij en u, en de HEERE zal mij wreken aan u; maar mijn hand zal niet tegen u zijn.
- Romeinen 12:19** Wreekt uzelf niet, beminden, maar geeft aan de toorn plaats; want er is geschreven: “Mij komt de wraak toe; Ik zal het vergelden”, zegt de Heere.
- ²⁴⁵ **Nahum 1:2** Een ijverig God en een wreker is de HEERE, een wreker is de HEERE, en zeer grimmig; een wreker is de HEERE aan Zijn wederpartijders, en Hij behoudt de toorn aan Zijn vijanden.
- ²⁴⁶ **Psalm 99:8** HEERE, onze God, U hebt hen verhoord, U bent hun geweest een vergevend God, hoewel wraak doende over hun daden.
- Jeremia 5:9 + 5:29 + 9:9** “Zou Ik over die dingen geen bezoeking doen?” spreekt de HEERE. “Of zou Mijn ziel zich niet wreken aan zo’n volk, als dit is?”
- ²⁴⁷ **Job 41:2** Wat onder de hele hemel is, is het Mijne.
- ²⁴⁸ **Handelingen 17:25** Hij wordt door mensenhanden niet gediend, als iets behoevende, omdat Hij Zelf aan allen het leven en de adem en alle dingen geeft.
- Romeinen 11:36** Want uit Hem, en door Hem, en tot Hem zijn alle dingen.
- I Timotheüs 6:15** Welke (dag van de wederkomst) te zijner tijd vertonen zal de zalige en alleen machtige Heere, de Koning der koningen, en Heere der heren.
- ²⁴⁹ **Romeinen 11:33** O diepte van rijkdom, zowel van de wijsheid als van de kennis van God, hoe ondoorzakelijk zijn Zijn oordelen, en onnaspeurlijk Zijn wegen!
- ²⁵⁰ **Job 11:7-9** Zult u de onderzoeking Gods vinden? Zult u tot de volmaaktheid toe de Almachtige vinden? Zij is als de hoogten der hemelen, wat kunt u doen? Dieper dan de hel, wat kunt u weten? Langer dan de aarde is haar maat, en breder dan de zee.
- Job 26:14** Ziet, dit zijn uiterste einden van Zijn wegen; en wat een klein stukje der zaak hebben wij van Hem gehoord? Wie zou dan de donder van Zijn mogendheden verstaan?
- Psalm 145:3** De HEERE is groot en zeer te prijzen, en Zijn grootheid is ondoorgrondelijk.
- ²⁵¹ **Efeziërs 3:19** ...en bekennen de liefde van Christus, die de kennis te boven gaat.
- ²⁵² **Jeremia 23:24** “Zou iemand zich in verborgene plaatsen kunnen verbergen, dat Ik hem niet zou zien?” spreekt de HEERE. “Vervul Ik niet de hemel en de aarde?” spreekt de HEERE.
- ²⁵³ **Jesaja 57:15** Zo zegt de Hoge en Verhevene, Die in de eeuwigheid woont, en Wiens Naam heilig is: “Ik woon in de hoogte en het heilige, en bij degene die van een verbrijzelde en nederige geest is, opdat Ik levend maak de geest der nederigen, en opdat Ik levend maak het hart der verbrijzelden.”
- ²⁵⁴ **I Samuël 15:29** En ook liegt Hij, Die de Overwinning van Israël is, niet, en het berouwt Hem niet; want Hij is geen mens, dat Hem iets berouwen zou.
- Vergelijk: **I Samuël 15:11 & 35** Het berouwt Mij, dat Ik Saul tot koning gemaakt heb... en het berouwt de HEERE, dat Hij Saul tot koning over Israël gemaakt had.
- Jesaja 54:8-10** “In een kleine toorn heb Ik Mijn aangezicht van u een ogenblik verborgen; maar met eeuwige goedertierenheid zal Ik Mij over u ontfermen”, zegt de HEERE, uw Verlosser. “Want dat zal Mij zijn als de wateren van Noach, toen Ik zwoer, dat de wateren van Noach niet meer over de aarde zouden gaan; zo heb Ik gezworen, dat Ik niet op u toornen, noch u schelden zal. Want bergen zullen wijken, en heuvels wankelen; maar Mijn goedertierenheid zal van u niet wijken, en het verbond Mijns vredes zal niet wankelen”, zegt de HEERE, uw Ontfermer.
- Maleachi 3:6** Ik, de HEERE, word niet veranderd; daarom bent u, o kinderen van Jakob, niet verteed.
- Romeinen 11:29** De genadegiften en de roeping Gods zijn onberouwelijk.
- Jakobus 1:17** Alle goede gave, en alle volmaakte gift is van boven, van de Vader der lichten afkomende, bij Wie geen verandering is, of schaduw van omkering.
- ²⁵⁵ **Psalm 102:26-28** U hebt vroeger de aarde gegrond, en de hemelen zijn het werk van Uw handen; die zullen vergaan, maar U zult staande blijven; en zij alle zullen als een kleeid verouderen. U zult ze veranderen als een gewaad, en zij zullen veranderd zijn. Maar U bent Dezelfde, en Uw jaren zullen niet geëindigd worden.

- tegenover het kwade en tegenover het goede. Hij is ook onveranderlijk in Zijn plannen²⁵⁶ en in Zijn beloften – we kunnen dus volledig op Hem aan.²⁵⁷ Hij, de Algoede, wordt niet slechter, en Hij kan ook niet beter worden; Hij wordt niet sterker of zwakker, enz. Als God zou veranderen, was er geen énkele zekerheid meer! Maar nu mogen we op deze grond de volharding der heiligen belijden – mede omdat Hij ons in de genadestaat ook onveranderlijk maakt.²⁵⁸
- 5 23. Hij is **onzichtbaar**²⁵⁹ – toch mogen Gods kinderen Hem ‘zien’.²⁶⁰ Wie de Zoon ziet, ziet de Vader.²⁶¹
24. Hij is **rechtvaardig** in al Zijn wegen²⁶² – Hij handhaaft en verheerlijkt het recht.²⁶³ Hij haat en straft het onrecht.²⁶⁴ Hij schenkt vergeving op grond van recht.²⁶⁵
- 10 25. Hij is **soeverein** of vrijmachtig (wat zelfs een heidense koning erkent)²⁶⁶ – Al betekent ‘vrijmachtig’ dat God mág wat Hij wil (zoals ‘almachtig’ betekent dat Hij kán wat Hij wil) toch is dit geen willekeur zonder wijsheid en goedheid, omdat God enkel wijsheid, goedheid en rechtvaardigheid is. Hij is dus geen despoot of tiran. Vol vertrouwen belijdt de dichter in Psalm 115 vers 3: “Onze God is toch in de hemel, Hij doet al wat Hem behaagt.” Wij dienen onvoorwaardelijk onder Zijn volstreckte vrijmacht te buigen.²⁶⁷
- 15 26. Hij is **toornig** – zelfs *te allen dage* toornig.²⁶⁸ Spot niet met Zijn rechtmatige, ondraaglijke toorn tegen je zonde.²⁶⁹ Maar om Jezus’ wil is ook Psalm 103 vers 9²⁷⁰ waar. Deze toorn wordt door óns (zonde) opgewekt.
27. Hij is **trouw** – Je kunt op Hem aan.²⁷¹
28. Hij is hoog **verheven** – glorieus en majesteitelijk; laat ons Hem dan daarvoor prijzen.²⁷²
29. Hij is **volmaakt** – Zijn weg is volmaakt²⁷³, waarbij Hij ons tot voorbeeld is.²⁷⁴
30. Hij is **vreselijk** (te vrezen) / ontzagwekkend, eerbiedwekkend²⁷⁵ –
- 20 31. Hij is een **verterend Vuur**²⁷⁶ en een **eeuwige Gloed**²⁷⁷ – vreselijk is het om onverzoend te vallen in de handen van deze God.²⁷⁸

²⁵⁶ **Psalm 33:11** De raad des HEEREN bestaat in eeuwigheid, de gedachten van Zijn hart van geslacht tot geslacht.

²⁵⁷ **Hebreeën 6:17-18** God, willende aan de erfgenamen der belofte overvloediger bewijzen de onveranderlijkheid van Zijn raad, is met een eed daartussen gekomen; opdat wij, door twee onveranderlijke dingen, waarin het onmogelijk is dat God liegt, een sterke vertroosting zouden hebben, wij namelijk die de toevlucht genomen hebben om de voorgestelde hoop vast te houden.

²⁵⁸ **Spreuken 10:25** De rechtvaardige is een eeuwige grondvest^a = fundering.

^aKanttekening: *dat is, hij staat onbeweeglijk, te weten in zijn geloof, liefde, hoop.*

²⁵⁹ **Johannes 1:18** Niemand heeft ooit God gezien; de eniggeboren Zoon, Die in de schoot des Vaders is, Die heeft Hem ons verklaard.

I Johannes 4:12 Niemand heeft ooit God aanschouwd.

Romeinen 1:20 Zijn onzichtbare dingen worden uit de schepselen verstaan en doorzien, zowel Zijn eeuwige kracht als Goddelijkheid.

²⁶⁰ **Mattheüs 5:8** Zalig de reinen van hart; want zij zullen God zien.

Openbaring 22:4 En zij zullen Zijn aangezicht zien, en Zijn Naam zal op hun voorhoofden zijn.

²⁶¹ **Johannes 14:9** Jezus zei tot hem: “Wie Mij gezien heeft, die heeft de Vader gezien.”

²⁶² **Psalm 145:17** De HEERE is rechtvaardig in al Zijn wegen, en goedertieren in al Zijn werken.

²⁶³ **Genesis 18:25** Het zij verre van U, zo’n ding te doen, te doden de rechtvaardige met de goddeloze; dat de rechtvaardige zou zijn gelijk de goddeloze, verre zij het van U! Zou de Rechter van heel de aarde geen recht doen?

Jesaja 5:16 De HEERE der heerscharen zal verhoogd worden door het recht; en God, de Heilige, zal geheiligd worden door gerechtigheid.

²⁶⁴ **Nehemia 9:33** U bent rechtvaardig in alles wat ons overkomen is; want U hebt trouw gehandeld, maar wij hebben goddeloos gehandeld.

II Thessalonicenzen 1:6 Het is recht bij God verdrukking te vergelden aan degenen die u verdrukken.

²⁶⁵ **I Johannes 1:9** Indien wij onze zonden belijden, Hij is getrouw en rechtvaardig, dat Hij ons de zonden vergeeft, en ons reinigt van alle ongerechtigheid.

²⁶⁶ **Daniël 4:35** Al de inwoners der aarde zijn als niets geacht, en Hij doet naar Zijn wil met het heer des hemels en de inwoners der aarde, en er is niemand, die Zijn hand kan afslaan, of tot Hem kan zeggen: “Wat doet U?”

²⁶⁷ **Romeinen 9:20-21** Maar toch, o mens, wie bent u, die tegen God antwoordt? Zal ook het maaksel tot degene die het gemaakt heeft, zeggen: “Waarom hebt u mij zo gemaakt?” Of heeft de pottenbakker geen macht over het leem, om uit dezelfde klomp te maken, het ene vat tot eer, en het andere tot oneer? Vergelijk **Jesaja 45:9** Wee die, die met zijn Formeerder twist! Zal ook het leem tot zijn formeerder zeggen: “Wat maakt u?” of zal uw werk zeggen: “Hij heeft geen handen?”

Efeziërs 1:11 ...het voornemen van Hem Die alle dingen werkt naar de raad van Zijn wil.

²⁶⁸ **Psalm 7:12** God is een rechtvaardige Rechter, en een God, Die te allen dage toorn.

²⁶⁹ **Psalm 90:7,11** Want wij vergaan door Uw toorn, en door Uw grimmigheid worden wij verschrikt. Wie kent de sterkte van Uw toorn, en Uw verbolgenheid, zoals U te vrezen bent?

Johannes 3:36 Wie in de Zoon gelooft, die heeft het eeuwige leven; maar wie de Zoon ongehoorzaam is, die zal het leven niet zien, maar de toorn van God blijft op hem.

²⁷⁰ **Psalm 103:9** Hij zal niet altoos twisten, noch eeuwig de toorn behouden.

²⁷¹ **Deuteronomium 4:31** De HEERE, uw God, zal het verbond met uw vaders, dat Hij hun gezworen heeft, niet vergeten.

I Samuël 3:19 De HEERE was met Samuël, en liet niet één van al Zijn woorden op de aarde vallen.

Psalm 33:4 Des HEEREN woord is recht, en al Zijn werk getrouw.

I Thessalonicenzen 5:24 Hij, Die u roept, is getrouw, Die het ook doen zal.

Hebreeën 10:23 Laat ons de onwankelbare belijdenis der hoop vasthouden; (want Die het beloofd heeft, is getrouw).

²⁷² **Exodus 15:1** Toen zong Mozes en de kinderen van Israël voor de HEERE dit lied: “Ik zal voor de HEERE zingen; want Hij is hoog verheven!”

²⁷³ **II Samuël 22:31** Gods weg is volmaakt; de rede des HEEREN is doorlouterd; Hij is een Schild voor allen die op Hem betrouwen.

²⁷⁴ **Mattheüs 5:48** Wees u dan volmaakt, zoals uw Vader, Die in de hemelen is, volmaakt is.

²⁷⁵ **Deuteronomium 7:21** De HEERE, uw God, is in het midden van u, een groot en vreselijk God.

I Kronieken 16:25 Want de HEERE is groot, en zeer te prijzen, en Hij is vreselijk boven alle goden.

Psalm 68:36 O God, U bent vreselijk uit Uw heilighdommen; de God van Israël, Die geeft aan het volk sterkte en krachten. Geloofd zij God!

²⁷⁶ **Deuteronomium 4:24** De HEERE, uw God, is een verterend Vuur, een ijverig God.

Hebreeën 12:29 Onze God is een verterend Vuur.

32. Hij is **waar** – Hij heeft de waarheid lief en haat de leugen.²⁷⁹

33. Hij is volmaakt **wijs** – Hij kiest altijd de juiste weg, neemt altijd de juiste beslissingen, geeft altijd de juiste raad – en komt zo tot Zijn doel.²⁸⁰ Deze wijsheid uit zich in schepping, voorzienigheid en verlossing (denk aan de gave van Zijn Zoon). Wat een troost voor mensjes die in en van zichzelf zo dwaas zijn!

5 34. Hij is **zorgzaam** – dit belijdt de Schrift uitbundig door Hem met een herder te vergelijken²⁸¹, en door te beschrijven hoe nauwkeurig Hij op Zijn kinderen acht slaat (denk aan Psalm 37²⁸²).

Kortom: Hij is onvoorstelbaar en onuitsprekelijk glorieus, majesteitelijk²⁸³ (in het oude Nederlands van de Statenbijbel: heerlijk^a); en dus eindeloos **AANBIDDELIJK**. Wil jij tot God komen (in gebed en dienst) dan moet je dit alles over God geloven.²⁸⁴ Dit alles is Hij wézenlijk. Wij kunnen een eigenschap (bijvoorbeeld goedheid) missen, maar blijven toch mens; Góð is in Zijn Wezen elk van deze Eigenschappen, Loflijkheden, Volmaaktheden of Deugden.²⁸⁵ Deze maakt Hij ons bekend, opdat wij daarvan gelovig en ootmoedig gebruik maken. Dat is: ons vertrouwen op die God vestigen.²⁸⁶

15 Gods Namen

God heeft Zich in Zijn Woord met verschillende Namen bekend gemaakt, zoals: Heere (Adonai), HEERE (Jehovah), opdat we Hem vertrouwen en verheerlijken! De Naam “God” staat in het Hebreeuws óf in het

²⁷⁷ **Jesaja 33:14** De zondaren te Sion zijn verschrikt; beving heeft de huichelaars aangegrepen; zij zeggen: “wie is er onder ons die bij een verterend Vuur wonen kan? Wie is er onder ons, die bij een eeuwige Gloed wonen kan?”

²⁷⁸ **Hebreeën 10:31** Vreselijk is het te vallen in de handen van de levende God.

²⁷⁹ **Deuteronomium 32:4** Hij is de Rotssteen, Wiens werk volkomen is; want al Zijn wegen zijn gericht. God is waarheid, en is geen onrecht; rechtvaardig en recht is Hij.

Psalm 5:6 U haat alle werkers der ongerechtigheid. U zult de leugensprekers verdoen; van de man van bloed en bedrog heeft de HEERE een gruwel.

Titus 1:2 God, Die niet liegen kan...

²⁸⁰ **Job 12:13** Bij Hem is wijsheid en macht; Hij heeft raad en verstand.

Psalm 104:24 Hoe groot zijn Uw werken, o HEERE, U hebt ze alle met wijsheid gemaakt.

Jeremia 10:12 Die de aarde gemaakt heeft door Zijn kracht, Die de wereld bereid heeft door Zijn wijsheid, en de hemel uitgebreid door Zijn verstand.

Romeinen 16:27 De alleen wijze God zij door Jezus Christus de heerlijkheid in eeuwigheid.

²⁸¹ **Psalm 23:1** De HEERE is mijn Herder, mij zal niets ontbreken.

²⁸² Een paar voorbeelden: Verlustig u in de HEERE, dan zal Hij u geven de begeerten van uw hart (vers 4). Wentel uw weg op de HEERE, en vertrouw op Hem; Hij zal het maken (vers 5). Die de HEERE verwachten, die zullen de aarde erfelijk bezitten (vers 9). De HEERE ondersteunt de rechtvaardigen (vers 17). De HEERE kent de dagen der oprechten; en hun erfenis zal in eeuwigheid blijven (vers 18). De gangen van die man worden door de HEERE bevestigd; en Hij heeft lust aan zijn weg (vers 23). De HEERE heeft het recht lief en zal Zijn gunstgenoten niet verlaten; in eeuwigheid worden zij bewaard (vers 28). Het heil der rechtvaardigen is van de HEERE; hun Sterkte ter tijd van benauwdheid. En de HEERE zal hen helpen, en zal hen bevrijden; Hij zal ze bevrijden van de goddelozen, en zal ze behouden; want zij betrouwen op Hem (vers 39-40).

²⁸³ **Exodus 24:17** Het aanzien van de heerlijkheid^a des HEEREN was als een verterend vuur, op het opperste van dien berg, in de ogen van de kinderen van Israël.

^a Dit woord komt van het woord ‘heer’, waarmee een aanzienlijk, voornaam persoon werd aangeduid, zoals de kasteelheer. ‘Heerlijk’ betekende dan: wat bij die rijke ‘heer’ past: ‘heerlijk eten’ was lekkerder dan het eten dat in de eenvoudige burger- en boerenwoningen werd genuttigd. Onze betekenis van het woord ‘heerlijk’ is hier wel van afgeleid, maar niemand denkt daar meer aan, zodat de Bijbelse uitdrukking ‘een heerlijk God’ heel andere gedachten oproept dan oorspronkelijk bedoeld. Wij kunnen dit woord dan ook het best weergeven met majesteitelijk, glorieus! Eén voorbeeld: **Mattheüs 6:29** “Ik zeg u dat ook Salomo in al zijn heerlijkheid, niet bekleed is geweest, zoals een van deze (bloemen).”

I Koningen 8:11 De priesters konden niet staan om te dienen, vanwege de wolk; want de heerlijkheid des HEEREN had het huis des HEEREN vervuld.

Jesaja 60:1 Maak u op, word verlicht, want uw Licht komt, en de heerlijkheid des HEEREN gaat over u op.

Johannes 1:14 En het Woord is vlees geworden, en heeft onder ons gewoond, en wij hebben Zijn heerlijkheid aanschouwd, een heerlijkheid als van de Eniggeborene van de Vader, vol van genade en waarheid.

Openbaring 7:12 De lof, en de heerlijkheid, en de wijsheid, en de dankzegging, en de eer, en de kracht, en de sterkte zij voor onze God in alle eeuwigheid. Amen.

²⁸⁴ **Hebreeën 11:6** Zonder geloof is het onmogelijk God te behagen. Want wie tot God komt, moet geloven, dat Hij is, en een Beloner is van degenen die Hem zoeken.

²⁸⁵ **I Petrus 2:9** U bent een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterdom, een heilig volk, een verkregen volk; opdat u zou verkondigen de deugden van Hem Die u uit de duisternis geroepen heeft tot Zijn wonderbaar licht.

²⁸⁶ **Exodus 34:6-9** Toen nu de HEERE voor zijn aangezicht voorbijging, riep Hij: “HEERE, HEERE, God, barmhartig en genadig, lankmoedig en groot van weldadigheid en waarheid. Die de weldadigheid bewaart aan vele duizenden, Die de ongerechtigheid, en overtreding, en zonde vergeeft; Die de schuldige geenszins onschuldig houdt, bezoekende de ongerechtigheid der vaderen aan de kinderen, en aan de kindskinderen, in het derde en vierde lid.” Mozes nu haastte zich en neigde het hoofd ter aarde, en hij boog zich. En hij zei: “Heere, indien ik nu genade gevonden heb in Uw ogen, laat nu de Heere in het midden van ons gaan, want dit is een hardnekkig volk. Maar vergeef onze ongerechtigheid en onze zonde, en neem ons aan tot een erfdeel!”

Numeri 14:17-20 Nu dan, laat toch de kracht des HEEREN groot worden, zoals U gesproken hebt, zeggende: “De HEERE is lankmoedig en groot van weldadigheid, vergevende de ongerechtigheid en overtreding, die de schuldige geenszins onschuldig houdt, bezoekende de ongerechtigheid der vaderen aan de kinderen, in het derde en in het vierde lid. Vergeef toch de ongerechtigheid van dit volk, naar de grootte van Uw goedertierenheid, en zoals U ze aan dit volk, van Egypteland af tot hiertoe, vergeven hebt!” En de HEERE zei: “Ik heb hun vergeven naar uw woord.”

enkelvoud ("El") óf in het meervoud ("Elohiem"). "El" duidt aan dat Hij de Sterke is, de Voornaam. "Elohiem" duidt aan dat Hij de Eerbiedwaardige is, de Unieke, vol van Majesteit.

De Bijbel vertelt ons Wie God is door Hem met vele Namen of Titels te noemen zoals:

- 5 1. De **Algenoegzame**²⁸⁷ (steeds vertaald met 'Almachtige') – hierin klinkt door (kanttekening op Genesis 17 vers 1): *Die niet alleen sterk en vermogend ben, om u tegen alle kwaad te bewaren, maar ook genoegzaam, om u met alle goederen naar lichaam en ziel te verzorgen; als een God, Die de genoegzaamheid in Mijzelf eeuwig en onveranderlijk bezit, zodat hij gelukzalig is, die Ik tot Mijn bondgenoot aanneem.*
2. De **Allerhoogste**²⁸⁸ – dus mogen wij geen kleinmenselijke gedachten koesteren van God.
3. De **Almachtige**²⁸⁹ – hoe zwak wij ook zijn en hoe sterk onze vijanden of hoe groot onze noden ook zijn, Hij Die beloofde ons te verzorgen, is sterker.
- 10 4. Onze **Bescherm** (Die beschut)²⁹⁰ – laat dan de vijand maar komen...; God stelt niet teleur.
5. Onze **Bewaarder**²⁹¹ – Zoek bij niemand veiligheid dan bij Hem!
6. Onze **Burg** / Burcht²⁹² – een zelfs voor satan onneembare vesting, om je echt veilig te weten.
7. Onze **Drager**²⁹³ – wat is de woestijnreis dán gemakkelijk...
- 15 8. Onze **Formeerder**²⁹⁴ – Die alles over ons weet; ook het beste weet hoe wij bedoeld zijn, en wat bij ons past.
9. Onze **God**²⁹⁵ – dit zei God tegen heel het volk Israël dat Hij net uit Egypte had verlost... God zei het ook tot ons, zoals we in Genesis 17 vers 7 kunnen lezen.²⁹⁶
10. Onze **Heelmeester** / Dokter²⁹⁷ – hoe ziek je ook bent, Hij weet raad.
11. Ons **Heil**²⁹⁸ – in het Hebreeuws staat het woord 'jesuah', waar de Naam JEZUS van is afgeleid...
- 20 12. Ons **Heiligdom**²⁹⁹ – daarom wil Hij dat wij Hem heiligen.³⁰⁰
13. Onze **Herder**³⁰¹ – en dan niet een herder die uiteindelijk beter moet worden van zijn kudde, maar een Herder Die er helemaal is voor Zijn kudde (vergelijk Johannes 10 vers 11³⁰²).
14. Ons **Hoog Vertrek**³⁰³ – en dus ben je bij Hem zeker veilig; hoog boven alle kwaad verheven!
15. Onze **Hoorn**³⁰⁴ – Hij beschermt mij, zoals een dier met sterke horens het jong beschermt.
- 25 16. Onze **Hulp**³⁰⁵ – precies geschikt voor hulpelozen.

²⁸⁷ **Genesis 17:1** Toen nu Abram negen en negentig jaren oud was, verscheen de HEERE aan Abram, en zei tot hem: "Ik ben God, de Almachtige. Wandel voor Mijn aangezicht, en wees oprecht."

²⁸⁸ **Psalm 9:3** In U zal ik mij verblijden, en van vreugde opspringen; ik zal Uw Naam psalmzingen, o Allerhoogste!

Handelingen 7:48 De Allerhoogste woont niet in tempels met handen gemaakt.

²⁸⁹ **II Korinthiërs 6:18** "Ik zal u tot een Vader zijn, en u zult Mij tot zonen en dochters zijn", zegt de Heere, de Almachtige.

²⁹⁰ **Jesaja 31:5** Zoals vliegende vogels, zo zal de HEERE der legerscharen Jeruzalem beschutten, beschuttende zal Hij haar ook verlossen, doorgaande zal Hij haar ook uithelpen.

Jesaja 37:35 Ik zal deze stad beschermen, om die te verlossen, om Mij, en om David, Mijn knecht.

²⁹¹ **Psalm 121:4-5** Zie, de Bewaarder van Israël zal niet sluimeren, noch slapen. De HEERE is uw Bewaarder, de HEERE is uw Schaduw, aan uw rechterhand.

²⁹² **Psalm 91:2** Ik zal tot de HEERE zeggen: "Mijn Toevlucht en mijn Burg; mijn God, op Wie ik vertrouw!"

²⁹³ **Deuteronomium 1:31** In de woestijn, waar u gezien hebt, dat de HEERE uw God, u daarin gedragen heeft, zoals een man zijn zoon draagt, op al de weg die u gewandeld hebt, totdat u kwam aan deze plaats.

²⁹⁴ **Jesaja 44:2** Zo zegt de HEERE, uw Maker, en uw Formeerder van de buik af, Die u helpt: "Vrees niet, o Jakob, Mijn knecht, en u, Jeshurun, die Ik uitverkoren heb."

²⁹⁵ **Exodus 20:1** Toen sprak God al deze woorden, zeggende: "Ik ben de HEERE uw God, Die u uit Egypteland, uit het diensthuis, uitgeleid heb."

Psalm 95:7 Hij is onze God, en wij zijn het volk van Zijn weide, en de schapen van Zijn hand.

²⁹⁶ **Genesis 17:7** Ik zal Mijn verbond oprichten tussen Mij en u, en uw zaad na u in hun geslachten, tot een eeuwig verbond, om u te zijn tot een God^a, en uw zaad na u.

^a Kanttekening: *dat is, tot uw Zaligmaker, door de komende Messias. Deze manier van spreken omvat de goederen die bij dit verbond der genade horen.*

²⁹⁷ **Exodus 15:26** Ik ben de HEERE, uw Heelmeester.

Job 5:18 Hij doet smart aan, en Hij verbindt; Hij doorwondt, en Zijn handen helen.

Psalm 103:3 Die al uw ongerechtigheid vergeeft, die al uw krankheden geneest.

Psalm 147:3 Hij geneest de gebrokenen van hart, en Hij verbindt hen in hun smarten.

Jesaja 57:18 Ik zie hun wegen, en Ik zal hen genezen; en Ik zal hen geleiden, en hun vertroosting wedergeven, namelijk aan hun treurigen.

²⁹⁸ **Psalm 38:23** Haast U tot mijn hulp, HEERE, mijn Heil!

Psalm 62:3 Immers is Hij mijn Rotssteen en mijn Heil, mijn Hoog Vertrek, ik zal niet grotelijks wankelen.

²⁹⁹ **Jesaja 8:13-14** De HEERE der legerscharen, Die zult u heiligen, en Hij zij uw vreze, en Hij zij uw verschrikking. Dan zal Hij voor u tot een Heiligdom zijn.

Ezechiël 11:16 Zo zegt de Heere HEERE: "Hoewel Ik hen ver onder de heidenen weggedaan heb, en hoewel Ik hen in de landen verstrooid heb, toch zal Ik voor hen een weinig tot een heiligdom zijn."

³⁰⁰ **Deuteronomium 32:51** U hebt u tegen Mij vergrepen in het midden van de kinderen van Israël, omdat u Mij niet geheiligd^a hebt in het midden van de kinderen van Israël.

^a Kanttekening: *dat is, u hebt zó'n vertrouwen die tijd op Mij niet gehad, en tot mijn eer voor het volk in het openbaar niet vertoond, zoals u betaamde.*

³⁰¹ **Psalm 23:1** De HEERE is mijn Herder, mij zal niets ontbreken.

Ezechiël 34:11 Zo zegt de Heere HEERE: "Zie, Ik, ja, Ik zal naar Mijn schapen vragen, en zal ze opzoeken."

³⁰² Ik ben de goede Herder; de goede herder stelt zijn leven voor de schapen.

³⁰³ **Psalm 9:10** De HEERE zal een Hoog Vertrek zijn voor de verdrukten, een Hoog Vertrek in tijden van benauwdheid.

³⁰⁴ **II Samuël 22:3** God is de Hoorn van mijn heil, mijn Hoog Vertrek en mijn Toevlucht, mijn Verlosser.

17. Onze **IJveraar**³⁰⁶ – vergis je niet: ook jouw ontrouw aan Zijn verbond wrekt Hij.
18. Onze **Koning**³⁰⁷ – Die regeert en beschermt. Onderwerp je aan Zijn gezag.
19. Onze **Kracht**³⁰⁸ – wees maar zwak, en steun op Hem Die sterk genoeg is.
20. Onze **Leidsman**³⁰⁹ – hoe dwaalziek je ook bent, aan Zijn hand zul je niet verdwalen – laat je dan leiden.
- 5 21. Onze **Leraar of Onderwijzer**³¹⁰ – hoe dwaas je ook bent, bij Hem mag je op school komen.
22. Ons **Leven**³¹¹ – als Hij ons Leven is, hebben wij dus geen leven in onszelf, en kunnen wij midden in de dood liggende (avondmaalsformulier) het leven in Hem hebben en uit Hem ontvangen.
23. Ons **Licht**³¹² – als je in het duister dwaalt, zie op Hem Die in het duister straalt en wandel in dit licht.³¹³
24. Ons **Lied**³¹⁴ – Hij geeft redenen om te jubelen en te zingen. Zing jij een nieuw lied tot Zijn eer?
- 10 25. Onze **Maker**³¹⁵ – Hij is dus onze Eigenaar. Erken jij Hem ook als zodanig?
26. Onze **Man**³¹⁶ – hiermee worden Gods diepe liefde en onbreekbare trouw beleden.
27. Voor ons een **Muur van vuur**³¹⁷ – geen 'roofgedierte' waagt zich daar door heen...
28. Onze **Overwinning**³¹⁸ – in Wie wij meer dan overwinnaars zijn.³¹⁹
29. Onze **Pottenbakker**³²⁰ – als er één beeld is, waarin de vrijmacht van God schittert, is het wel dit beeld: de pottenbakker die alles voor het zeggen heeft over het leem. De hoogste stand in het geestelijke leven (zo las ik eens) is: wij zijn leem en U bent onze Pottenbakker.
- 15 30. Onze **Psalm**³²¹ – Hij geeft vrolijke gezangen van bevrijding, en leert ons de zuivere toon van zelfwegcijferende en God verheerlijkende jubel.
31. Onze **Rechter**³²² (van weduwen³²³) – geen onrecht is ooit in Hem gevonden. Geef je rechtszaak aan Hem over, Die onpartijdig oordeelt en de weerloze recht doet in Christus.
- 20 32. Onze **Rots**³²⁴ – onwrikbaar, verkwikkend, bescherming biedend (denk aan David in de woestijn van Juda³²⁵ en de door een roofvogel achterna gezeten duif³²⁶).

³⁰⁵ **Psalm 27:9** U bent mijn Hulp geweest, begeef mij niet, en verlaat mij niet, o God van mijn heil!

³⁰⁶ **Exodus 34:14** U zult u niet buigen voor een andere god; want des HEEREN Naam is IJveraar; een ijverig God is Hij.

³⁰⁷ **Psalm 84:4** Zelfs vindt de mus een huis, en de zwaluw een nest voor zich, waar zij haar jongen legt, bij Uw altaren, HEERE der heerscharen, mijn Koning, en mijn God.

Jesaja 43:15 Ik ben de HEERE, uw Heilige; de Schepper van Israël, uw Koning.

Jeremia 10:10 De HEERE God is de Waarheid, Hij is de levende God, en een eeuwige Koning.

Openbaring 19:6 Ik hoorde als een stem van een grote schare, zeggende: "Halleluja, want de Heere, de almachtige God, heeft als Koning geheerst."

³⁰⁸ **II Samuël 22:33** God is mijn Sterkte en Kracht; en Hij heeft mijn weg volkomen geopend.

³⁰⁹ **Jeremia 3:4** Zult u niet van nu af tot Mij roepen: Mijn Vader, U bent de Leidsman van mijn jeugd?

Mattheüs 2:6 U Bethlehem, land van Juda, wees geenszins de minste onder de vorsten van Juda; want uit u zal de Leidsman voortkomen, Die Mijn volk Israël weiden zal.

³¹⁰ **Exodus 4:15** Ik zal met uw (Mozes') mond zijn; en Ik zal u leren, wat u doen zult.

Psalm 25:9 Hij zal de zachtmoedigen leiden in het recht, en Hij zal de zachtmoedige Zijn weg leren.

³¹¹ **Deuteronomium 30:20** Liefhebbende de HEERE, uw God, Zijn stem gehoorzaam zijnde, en Hem aanhangende; want Hij is uw Leven en de Lengte uwer dagen.

³¹² **Psalm 27:1** De HEERE is mijn Licht en mijn Heil, voor wie zou ik vrezen? De HEERE is de Kracht van mijn leven, voor wie zou ik bang zijn?

³¹³ **Efeziërs 5:8** U waart eertijds duisternis, maar nu bent u licht in de Heere; wandelt als kinderen des lichts.

I Johannes 1:5-7 Dit is de verkondiging, die wij van Hem gehoord hebben, en wij u verkondigen, dat God een Licht is, en totaal geen duisternis in Hem is. Als wij zeggen, dat wij gemeenschap / omgang met (deel aan) Hem hebben, en wij in de duisternis wandelen, dan liegen wij, en doen de waarheid niet. Maar als wij in het licht wandelen, zoals Hij in het licht is, dan hebben wij gemeenschap / eenheid met elkaar, en het bloed van Jezus Christus, Zijn Zoon, reinigt ons van alle zonde.

³¹⁴ **Exodus 15:2** De HEERE is mijn Kracht en Lied, en Hij is mij tot een Heil geweest; deze is mijn God; daarom zal ik voor Hem een lieflijke woning maken.

³¹⁵ **Job 4:17** Zou een mens rechtvaardiger zijn dan God? Zou een man reiner zijn dan zijn Maker?

Spreuken 14:31 Wie de arme verdrukt, smaadt zijn Maker; maar die zich over de nooddriftige ontfermt, eert Hem.

³¹⁶ **Jesaja 54:5** Uw Maker is uw Man, HEERE der heerscharen is Zijn Naam; en de Heilige van Israël is uw Verlosser; Hij zal de God van heel de aardbodem genoemd worden.

³¹⁷ **Zacharia 2:5** "Ik zal voor haar wezen", spreekt de HEERE, "een Vurige Muur rondom."

³¹⁸ **I Samuël 15:29** Ook liegt Hij, Die de Overwinning van Israël is, niet.

³¹⁹ **Romeinen 8:37** In dit alles zijn wij meer dan overwinnaars, door Hem, Die ons liefgehad heeft.

³²⁰ **Jesaja 64:8** HEERE, U bent onze Vader; wij zijn leem, en U bent onze pottenbakker, en wij allen zijn Uwer handen werk.

Romeinen 9:21 Of heeft de pottenbakker geen macht over het leem, om uit dezelfde klomp te maken het ene vat ter ere, en het andere ter onere?

³²¹ **Psalm 118:14** De HEERE is mijn Sterkte en Psalm, want Hij is mij tot heil geweest.

Jesaja 12:2 Ziet, God is mijn Heil, ik zal vertrouwen en niet vrezen; want de Heere HEERE is mijn Sterkte en mijn Psalm, en Hij is mij tot Heil geworden.

³²² **Psalm 7:12** God is een rechtvaardige Rechter, en een God, Die te allen dage toort.

Jeremia 11:20 O HEERE der heerscharen, U rechtvaardige Rechter, Die de nieren en het hart proeft.

Hebreeën 12:22-23 U bent gekomen... tot God, de Rechter over allen.

³²³ **Psalm 68:6** Hij is Vader van wezen, en Rechter van weduwen.

³²⁴ **Deuteronomium 32:4** Hij is de Rotssteen, Wiens werk volkomen is; want al Zijn wegen zijn recht. God is waarheid, en is geen onrecht; rechtvaardig en recht is Hij.

II Samuël 22:47 De HEERE leeft, en geloofd zij mijn Rotssteen; en verhoogd zij God, de Rotssteen van mijn heil.

Psalm 18:32 Wie is God, behalve de HEERE? En wie is een Rotssteen, dan alleen onze God?

33. Onze **Schepper**³²⁷ – wie aan zijn Schepper denkt, wordt met diepe eerbied vervuld, als voor Degene Die zo'n kunstwerk als ons lichaam is en als de sterrenstelsels zijn, kon maken en nog doet functioneren.
34. Ons **Schild**³²⁸ – voel jij je bedreigd? Heb je geen verweer in de strijd? De Heere beschermt je in het heetst gevaar.
- 5 35. Voor ons de **Springader** (= Bron) van levend water³²⁹ – wees niet zo dwaas om Hem te verlaten, Die de enige Bron van leven en verkwikking is.
36. Onze **Sterkte**³³⁰ – het duidelijkst openbaar gekomen in de dienst der verzoening. Daarom ook heet de ark in de tabernakel 'Zijn sterkte'.³³¹
- 10 37. Onze **Strijder / Krijgsman**³³² – Wees dan maar niet dapper en strijd niet in eigen kracht, maar steun op Zijn uitreddingen.
38. Onze **Toevlucht**³³³ – vluchtte je al tot Hem? Waarvoor vluchtte jij dan? En: neem jij gedurig de toevlucht tot God in Christus?
39. Onze **Uithelper**³³⁴ – steun dan op Hem, hoe rampzalig je ook bent.
- 15 40. Onze **Vader**³³⁵ – dit is wel genoemd de kroon van al Zijn glorievolle Namen, waarin al Zijn liefde en trouw op nog weer andere manier (dan bij 'Man') schittert.
41. Onze **Verlosser**³³⁶ – Die niet alleen losmaakt door Zijn oneindige kracht, maar ook (wat deze Naam, 'Goël', betekent) loskoopt tegen de oneindig hoge prijs van het dierbaar bloed van Zijn Lam.
42. Ons **Vertrouwen**³³⁷ – op Wie zelfs de eindigen der aarde hun vertrouwen kunnen stellen en met Wie ze nooit in een kredietcrisis terecht zullen komen.
- 20 43. Onze **Verwachting**³³⁸ – Toen alle hoop jou helemaal ontviel en niemand zorgde voor je ziel, mocht je (en mag je steeds weer) van Hem hooggespannen verwachtingen koesteren.
44. Onze **Wetgever**³³⁹ – o, gehoorzaam Hem met kinderlijke liefde!
45. Onze **Woning**³⁴⁰ – Een eeuwige, waar je je echt thuis zult voelen.
- 25 46. Een **Wreker**³⁴¹ – Die geen zonde 'door de vingers ziet', maar ze óf straft aan de zondaar óf aan onze Plaatsvervanger.
47. Onze **Zaligmaker**³⁴² – Die Zelf de volzalige God is en ons in genade in Zijn zaligheid doet delen.
48. Onze **Zon**³⁴³ – hoe onmisbaar is de zon voor alle leven op onze planeet! Zo onmisbaar is onze God voor het leven der ziel.

-
- Jesaja 26:4** Vertrouw op de HEERE tot in eeuwigheid; want in de Heere HEERE is een eeuwige Rotssteen.
- 325 **I Samuël 24:3** Toen nam Saul drie duizend uitgelezen mannen uit heel Israël, en hij trok heen om David en zijn mannen te zoeken boven op de rotsstenen der steenbokken.
- 326 **Hooglied 2:14** Mijn duif, zijnde in de kloven van de steenrots, in het verborgene van een steile plaats...
- 327 **Prediker 12:1** Gedenk aan uw Schepper in de dagen van uwer jeugd, eer de kwade dagen komen.
- I Petrus 4:19** Zij die lijden naar de wil van God, laat hen hun zielen aan Hem, als de getrouwe Schepper, aanbevelen met goed doen.
- 328 **Genesis 15:1** Het woord des HEEREN geschiedde tot Abram, zeggende: "Vrees niet, Abram, Ik ben voor u een Schild, uw zeer groot Loon."
- II Samuël 22:31** Gods weg is volmaakt; de rede des HEEREN is doorlouterd; Hij is een Schild voor allen die op Hem betrouwen.
- Psalms 33:20** Onze ziel verwacht de HEERE: Hij is onze Hulp en ons Schild.
- 329 **Jeremia 2:13** Mijn volk heeft twee boosheden gedaan; Mij, de Springader van het levende water, hebben zij verlaten, om voor zichzelf bakken uit te houthen, gebroken bakken, die geen water houden.
- 330 **Psalms 18:2** Ik zal U hartelijk liefhebben, HEERE, mijn Sterkte!
- Jeremia 16:19** O HEERE, U bent mijn Sterkte en mijn Sterkheid; tot U zullen de heidenen komen.
- 331 **Psalms 78:61** Hij gaf Zijn sterkte in de gevangenis, en Zijn heerlijkheid in de hand van de wederpartijder.
- ^a Kanttekening: *dat is, de ark des verbonds, waarbij God Zijn hulp en macht voor Zijn volk betoonde.*
- 332 **Exodus 14:14** De HEERE zal voor u strijden, en u zult stil zijn.
- Exodus 15:3** De HEERE is een krijgsman; HEERE is Zijn Naam.
- Deuteronomium 20:4** Want het is de HEERE, uw God, Die met u gaat, om voor u te strijden tegen uw vijanden, om u te verlossen.
- 333 **Psalms 46:2** God is voor ons een Toevlucht en Sterkte.
- Spreuken 14:26** In de vreze des HEEREN is een sterk vertrouwen, en Hij zal voor Zijn kinderen een Toevlucht wezen.
- 334 **Psalms 71:6** Op U heb ik gesteund van de buik aan; van mijner moeders ingewand aan bent U mijn Uithelper; mijn lof is gedurig van U.
- 335 **Jesaja 63:16** U bent toch onze Vader...; U, o HEERE, bent onze Vader, onze Verlosser van ouds af is Uw Naam.
- Mattheüs 6:9** U dan bidt aldus: "Onze Vader, Die in de hemelen bent, Uw Naam worde geheiligd."
- II Johannes 3** Genade, barmhartigheid, vrede zij met u van God den Vader, en van de Heere Jezus Christus, de Zoon van de Vader, in waarheid en liefde.
- 336 **Job 19:25** Ik weet: mijn Verlosser leeft.
- Jesaja 54:8** "In een kleine toorn heb Ik Mijn aangezicht van u een ogenblik verborgen; maar met eeuwige goedertierenheid zal Ik Mij over u ontfermen", zegt de HEERE, uw Verlosser.
- 337 **Psalms 65:6** Vreselijke dingen zult U ons in gerechtigheid antwoorden, o God van ons heil, o Vertrouwen van alle eindigen der aarde!
- 338 **Jeremia 17:13** O HEERE, Israëls Verwachting, allen die U verlaten, zullen beschaamd worden.
- 339 **Jesaja 33:22** De HEERE is onze Rechter, de HEERE is onze Wetgever, de HEERE is onze Koning. Hij zal ons behouden.
- Jakobus 4:12** Er is een enige Wetgever, Die behouden kan en verderven.
- 340 **Deuteronomium 33:27** De eeuwige God zij u een woning, en van onderen zijn eeuwige armen.
- 341 **I Thessalonicenzen 4:6** Laat niemand zijn broeder vertreden of bedriegen in zijn handeling; want de Heere is een Wreker over dit alles, zoals wij u ook te voren gezegd en betuigd hebben.
- 342 **I Timotheüs 2:3** Dat is goed en aangenaam voor God, onze Zaligmaker.

Bewijsteksten van de leer der drie-eenheid

Uit de openbaring van God in Zijn Woord blijkt dat Hij meer dan Eén is, hoewel er toch maar één God is. Dit wonderlijke en ondoorgrondelijke geheim omschrijven wij (op gebrekkige manier) als volgt: **God is drie-enig**. In Hem is een drievoudige volheid. De Schrift leert het en wij aanvaarden het, al begrijpen we Hem niet. Hoe kan eindig verstand – door de zonde bovendien verduisterd – de Oneindige begrijpen? Wat zijn we verwaand, wanneer we in het voetspoor van de jehovagetuigen menen God te kunnen begrijpen. Trouwens, is het niet waar, wat Augustinus zei: *wanneer wij God konden begrijpen, was Hij het niet waard om door ons te worden geëerd, gevreesd en gediend...!?*

Al begrijpen we deze leer niet, toch spreekt de Bijbel zó over God de Vader en Zijn Zoon Jezus Christus en de Heilige Geest. Daarom mogen we aannemen, dat – hoewel God Eén is – toch én de Vader God is én de Zoon God is én de Heilige Geest God is (zie de geloofsbelijdenis van Athanasius). Het hóe en het wát van Gods Drievuldigheid, van Zijn Wezen en Zijn eigenschappen willen we ook niet ontrafelen. Maar dát het zo is, mogen en moeten wij eerbiedig belijden en in verwondering aanbidden en geloven. En de bedoeling is dat wij daardoor vertroost zijn. Wat is onze God heerlijk / eerlijk en groot! Het is dan ook geen begripsleer, maar een gelóófsleer.

Het is belangrijk dat we God kennen als de Drie-enige, opdat we de drie Goddelijke Personen op de rechte manier eren, aanbidden en vertrouwen. Hem te kennen en Zijn inwoning te ervaren doet ons vast en eerbiedig vertrouwen dat onze zaligheid in goede handen is, want de drie-enige God staat er Borg voor. De welgelukzaligheid is een vólle genieting, wanneer we beleven dat niet alleen de Vader God is, maar dat ook onze Zaligmaker en onze Heiligmaker Beiden waarachtig en eeuwig God zijn.

Hoewel niet elke hieronder genoemde Schriftplaats op zichzelf de Godheid van Jezus Christus of van de Heilige Geest bewijst³⁴⁴, zijn alle Schriftplaatsen bij elkáár genomen in ieder geval wel zó'n duidelijke opeenstapeling van richtingaanwijzers, dat onontkoombaar de indruk zich aan je opdringt: volgens het Nieuwe Testament is Jezus God. Let er ook op dat nog al eens wat in het Oude Testament aan God Zelf wordt toegeschreven, in het Nieuwe Testament nadrukkelijk aan Jezus Christus of aan de Heilige Geest wordt toegeschreven.³⁴⁵

Lees en overdenk:

1. In Genesis 32 vers 24 lezen we dat 'een man' worstelde met Jakob. Deze 'worstelaar' wordt volgens vers 30 door Jakob als God beschouwt. We lezen daar: "Jakob noemde de naam van die plaats Pniël, want, ik heb God gezien van aangezicht tot aangezicht, en mijn ziel is gered." Zie ook hierna de bewijspplaats uit Hosea 12.
2. In Exodus 17 vers 7 lezen we dat de Israëlieten "de **HEERE** verzocht hadden, zeggende: is de **HEERE** in het midden van ons, of niet?" Hierover schrijft Paulus in I Korinthiërs 10 vers 9: "Laat ons **Christus** niet verzoeken, gelijk ook sommigen van hen [namelijk de Israëlieten] verzocht hebben, en werden door slangen vernield." Hierover lezen we in Hebreeë 3 vers 7-9 dat "de **Heilige Geest** zegt: "Heden, indien u Zijn stem hoort, verhardt uw harten niet, zoals in de verbittering, ten dage van de verzoeking, in de woestijn; waar uw vaders Mij [zo spreekt nog steeds de Heilige Geest!] verzocht hebben." Vergelijk hiermee Psalm 95 vers 8-9, waar God spreekt: "Verhardt uw hart niet, zoals te Meriba, zoals ten dage van Massa in de woestijn; waar uw vaders Mij [=God] verzochten."
3. In Exodus 20 vers 1-2 is de **HEERE** aan het woord. Volgens Handelingen 7 vers 37-38 sprak de Engel dit (kanttekening: *namelijk de Zoon Gods*); in Hebreeë 12 vers 26 lezen we dat de Middelaar van het nieuwe verbond, Jezus (zie vers 24), toen sprak. *Wat verwarrend als Jezus niet de HEERE is, en wat eenvoudig wanneer we met al de volgende schriftgegevens bedenken dat Hij Zelf waarachtig en eeuwig God is, gelijk aan de Vader.*
4. Volgens Numeri 6 vers 24-26 zegent de **HEERE**, volgens II Korinthiërs 13 vers 13 zegenen **Vader, Zoon** en **Heilige Geest**.
5. In Numeri 21 zondigde het volk tegen de **HEERE**. Paulus schrijft over deze geschiedenis in I Korinthiërs 10 vers 9: "Laten wij **Christus** niet verzoeken, zoals ook sommigen van hen [Hem] verzocht hebben, en werden door de slangen vernield." Het lijkt erop dat de apostel deze tegen God, acht als gedaan tegen Christus.
6. In Deuteronomium 10 vers 17 openbaart de **HEERE** Zich als "de God der goden en Heere der heren". In Openbaring 17 vers 14 wordt de Naam "Heere der heren en Koning der koningen" toegeschreven aan het **Lam** (zie ook hoofdstuk 19 vers 16).
7. Deuteronomium 13 vers 4 zegt "De **HEERE**, uw God, zult u **navolgen**, en Hem vrezen, en Zijn geboden zult u **houden**, en Zijn stem **gehoorzaam zijn**, en Hem **dienen**, en Hem **aanhangen**." Jezus zegt in Lukas 14 vers 27:

³⁴³ **Psalm 84:12** God, de **HEERE**, is een Zon en Schild; de **HEERE** zal genade en eer geven; Hij zal het goede niet onthouden aan degenen die in oprechtheid wandelen.

³⁴⁴ Zoals de vergelijking tussen I Samuël 2 vers 30 en Johannes 12 vers 26.

³⁴⁵ Zoals Hebreeë 1 vers 10-12 waarin de apostel Psalm 102 vers 26-28 aanhaalt en zegt dat het daar over Christus gaat.

- 5 “Wie zijn kruis niet draagt, en Mij **navolgt**, die kan Mijn discipel niet zijn.” In Johannes 12 vers 26 zegt Hij: “Als iemand Mij **dient**, de Vader zal hem eren.” In Johannes 14 vers 15 zegt Hij: “Als u Mij liefhebt, **bewaar** dan Mijn geboden.” I Korinthiërs 6 vers 17 leert ons: “Wie de Heere³⁴⁶ **aanhangt**, is één geest met Hem.” In Hebréeën 5 vers 9 lezen we: “Geheiligd zijnde, is Hij voor allen die Hem **gehoorzaam** zijn, een oorzaak van eeuwige zaligheid geworden.” Deze Nieuwtestamentische Schriftwoorden over Jezus, bij elkaar genomen, zeggen ons dat Jezus hetzelfde eist als de HEERE in het Oude Testament.
8. In Deuteronomium 30 vers 20 zegt **de HEERE** dat Hij het Leven is en in Deuteronomium 32 vers 4 dat **de HEERE** de Waarheid is, terwijl in Johannes 14 vers 6 **Christus** zegt: “Ik ben de Waarheid en het Leven” (waarmee de Nieuwtestamentische gemeente veel armer zou zijn dan de Oudtestamentische, indien Christus niet God was gelijk aan Zijn Vader).
- 10 9. In I Samuël 2 vers 30 zegt de HEERE: “Die **Mij** eren, zal Ik eren.” Jezus zegt in Johannes 12 vers 26: “Als iemand **Mij** dient, zal de Vader hem eren.” Probeer in te denken wat voor een gruwelijke hoogmoed en verbeelding dit moest zijn, als Jezus een slechts schepsel was en niet Dezelfde als de HEERE in I Samuël 2. Zo’n uitspraak duidt er echter op dat Hij God is.
- 15 10. In 1 Koningen 8 vers 39 zegt Salomo over de **HEERE**: “*U alleen kent het hart van alle kinderen der mensen*”, maar volgens Openbaring 2 vers 23 spreekt **Christus**: “*Al de gemeenten zullen weten dat Ik het ben, Die nieren en harten onderzoek.*”
- 20 11. Volgens II Kronieken 29 vers 11 is de **HEERE** Hoofd over alles; volgens Efeziërs 1 vers 22 is **Jezus** Hoofd (als Hij niet eenswezens was met de Vader, was de Nieuwtestamentische gemeente veel armer dan de Oudtestamentische).
12. Volgens Job 37 vers 18³⁴⁷ kan alleen God op de zee staan. Jezus doet het ook.³⁴⁸ Dit bewijst op zichzelf niets, maar toch...
13. Psalm 23 vers 1 zegt: De **HEERE** is mijn Herder; Johannes 10 vers 11 leert ons dat **Christus** Zich de Goede Herder noemt (wat godslastering was, indien Hij niet de HEERE was).
- 25 14. In Psalm 24 vers 8 lezen we: “Wie is de Koning der ere? De **HEERE**. In 1 Korinthiërs 2 vers 8 en in Jakobus 2 vers 1 wordt **Christus** de Heere der heerlijkheid genoemd. Was dat niet godslasterlijk wanneer Hij geen God was?
15. In Psalm 31 vers 6 bevelen wij onze geest aan de **HEERE**; in Handelingen 7 vers 59 beveelt Stefanus zijn geest aan **Christus** (wat godslastering was, indien Christus niet God was).
- 30 16. In Psalm 33 vers 6 lezen we: “Door het **Woord des HEEREN** zijn de hemelen gemaakt, en door de **Geest van Zijn mond** al hun menigte. Vergelijk de kanttekeningen hierop.³⁴⁹ Johannes schrijft dat alle dingen gemaakt zijn door het Woord Dat bij God was en dat vlees is geworden.³⁵⁰
- 35 17. Psalm 34 vers 9 zegt: “*Smaakt en ziet dat de HEERE goed is.*” I Petrus 2 vers 3 zegt: “... dat de Heere goedertieren is.” In het volgende vers blijkt dat met ‘Heere’ **Christus** bedoeld wordt volgens Petrus. Dus op grond van deze en andere aanhalingen [waarbij de Naam ‘HEERE’ (Jehovah) van het Oude Testament op de Heere Jezus van het Nieuwe Testament van toepassing wordt geacht] kunnen wij concluderen dat in het denken van de Nieuwtestamentische schrijvers Jezus Jehovah is.
- 40 18. In Psalm 36 vers 10 lezen we over de **HEERE**: “*Bij U is de fontein des levens; in Uw licht zien wij het licht.*” Vergelijk dit met woorden van **Jezus** als Johannes 8 vers 12: “Ik ben het licht der wereld; wie Mij volgt, zal in de duisternis niet wandelen, maar zal het licht des levens hebben.” Is het niet overduidelijk dat Jezus hier spreekt als de Jehovah van het Oude Testament?
- 45 19. Psalm 68 vers 19: “*U bent opgevaren in de hoogte; U hebt de gevangenis gevankelijk gevoerd; U hebt gaven genomen om uit te delen onder de mensen; ja, ook de wederhorigen om bij U te wonen, o HEERE God!*” In Efeziërs 4 vers 8 zegt Paulus dat het daar over **Christus** gaat: “Daarom zegt Hij: als Hij opgevaren is in de hoogte, heeft Hij de gevangenis gevangen genomen, en heeft de mensen gaven gegeven”.
20. Psalm 73 vers 25 vraagt: “Wie heb ik behalve **U** in de hemel?”, maar Paulus roept in Filippenzen 1 vers 21 uit: “Het leven is mij **Christus**, en het sterven is gewin.”

³⁴⁶ Het gaat hier over Heere Jezus. I Korinthiërs 6:15-17 Weet u niet, dat uw lichamen leden van Christus zijn? Zal ik dan de leden van Christus nemen, en ze maken leden van een hoer? Dat zij verre. Of weet u niet, dat wie een hoer aanhangt, één lichaam met haar is? “Want die twee”, zegt Hij, “zullen tot één vlees wezen.” Maar die de Heere aanhangt, is een geest met Hem.

³⁴⁷ Job 9:8 Die alleen de hemelen uitbreidt, en treedt op de hoogten der zee.

³⁴⁸ Mattheüs 14:25 Ter vierde wake des nachts kwam Jezus af tot hen, wandelende op de zee.

³⁴⁹ Kanttekening op “Woord des HEEREN” in Psalm 33:6: *versta, het eeuwige zelfstandige Woord van de Vader.* Kanttekening op “de Geest van Zijn mond”: *versta dit van de Heilige Geest, Die van de Vader en de Zoon uitgaat en gezondend wordt, zijnde mede de Oorsprong van de schepping van alle dingen.*

³⁵⁰ Johannes 1:1,3,14 In het begin was het Woord, en het Woord was bij God, en het Woord was God. Alle dingen zijn door Hem gemaakt, en zonder Hem is geen ding gemaakt, dat gemaakt is. En het Woord is vlees geworden, en heeft onder ons gewoond en wij hebben Zijn heerlijkheid aanschouwd, een heerlijkheid als van de Eniggeborene van de Vader, vol van genade en waarheid.

21. Volgens Jesaja 6 vers 1-9 werd **God** door Jesaja gezien; volgens Johannes 12 vers 40-41 werd **Christus** door Jesaja gezien; volgens Handelingen 28 vers 25-27 werd de **Heilige Geest** door Jesaja gezien. Hoe kan Johannes zeggen dat Jesaja de heerlijkheid van Christus zag, als Christus niet de waarachtige God is? En Paulus aangaande de Heilige Geest?
- 5 22. Wat in Jesaja 8 vers 14 over de **HEERE der heerscharen** wordt gezegd, gaat volgens Petrus (1 Petrus 2 vers 8) over **Christus**.
23. In Jesaja 9 vers 5 gaat het over een Kind. Hij wordt genoemd: Sterke God, Vader der eeuwigheid (of: eeuwige Vader). Past dit bij een kind? Nee, maar wel bij dit Kind, omdat Hij God is.
24. Jesaja 40 vers 3 vergeleken met Mattheüs 3 vers 3 leert: de weg des **HEEREN** = de weg van Jezus **Christus**.
- 10 25. Uit Jesaja 43 vers 25 en gelijksoortige schriftplaatsen blijkt overduidelijk dat niemand zonden kan of mag vergeven dan de **HEERE** alleen: *"Ik, Ik ben het, Die uw overtredingen uitdelg, om Mij, en Ik gedenk uw zonden niet."* **Jezus** zegt in Mattheüs 9 vers 2: *"Zoon, wees welgemoed; uw zonden zijn u vergeven."* Vergelijk vers 6.³⁵¹ Hetzelfde gebeurt in Lukas 7 vers 48: *"Hij zei tot haar: uw zonden zijn vergeven."*
- 15 26. In Jesaja 44 vers 6 lezen we: *"Zo zegt de HEERE, de Koning van Israël, en zijn Verlosser, de HEERE der heerscharen: Ik ben de Eerste, en Ik ben de Laatste, en behalve Mij is er geen God"* (vergelijk ook 48 vers 12³⁵²). Johannes hoort **Jezus** zeggen (Openbaring 1 vers 17): *"Vrees niet; Ik ben de Eerste en de Laatste"* (vergelijk ook 22 vers 13³⁵³).
- 20 27. Jesaja 45 vers 23: de **HEERE** zegt dat alle knie voor Hem gebogen zal worden, alle tong Hem zal belijden. In Filippenzen 2 vers 10-11 haalt Paulus dit vers aan en past dit direct op **Christus** toe: *"Opdat in de Naam van Jezus alle knie zich zou buigen van degenen die in de hemel, en die op de aarde, en die onder de aarde zijn. En alle tong zou belijden, dat Jezus Christus de Heere is, tot heerlijkheid Gods des Vaders."* Dit was godslasterlijk indien Christus niet waarachtig God was. Niet minder duidelijk blijkt dit als we hier Romeinen 14 vers 10 en 11 naast leggen. Eerst zegt Paulus: *"Wij zullen allen voor de rechterstoel van Christus gesteld worden."* Dit bevestigt hij door het Oude Testament. Hij haalt een uitspraak aan van Jesaja, waaruit blijkt dat allen voor de rechterstoel van Christus moeten verschijnen. Waar staat dat dan? In Jesaja 45 vers 21 zegt de **HEERE**: *"Ben Ik het niet, de HEERE? en er is geen God meer behalve Mij, een rechtvaardig God, en een Heiland, niemand is er dan Ik."* Heel nadrukkelijk blijkt hier dat er maar één God is, geen tweede hoe dan ook. Nu zegt deze zelfde **HEERE** in vers 22-23: *"Wendt U naar Mij toe, wordt behouden, alle u eindigen der aarde, want Ik ben God, en niemand meer. Ik heb gezworen bij Mijzelf, er is een woord der gerechtigheid uit Mijn mond gegaan, en het zal niet wederkeren: dat voor Mij alle knie gebogen zal worden, alle tong bij Mij zal zweren."* Deze uitspraak haalt Paulus aan als bewijs dat allen voor de rechterstoel van Christus moeten verschijnen. Nu, één van tweeën: of Paulus kent de Schrift niet, óf zijn denken is ervan doordrenkt dat JEHOVAH van het Oude Testament Dezelfde is als Jezus Christus!
- 25 28. In Jesaja 49 vers 10³⁵⁴ lezen we een activiteit van God Zelf, die in Openbaring 7 vers 17³⁵⁵ aan 'het Lam' wordt toegeschreven.
- 30 29. In Jesaja 60 lezen we over de nieuwe aarde en de nieuwe hemel *"De zon zal voor u niet meer wezen tot een licht des daags, en tot een glans zal de maan u niet lichten; maar de HEERE zal voor u wezen tot een eeuwig Licht, en uw God tot uw Sierlijkheid."* Deze heerlijke karaktertrek van de **HEERE** wordt in Openbaring 21 vers 23 toegepast op **Christus** (omdat Hij Zelf God is): *"De stad behoeft de zon en de maan niet, dat zij daarin zouden schijnen; want Gods heerlijkheid heeft haar verlicht, en het Lam is haar Lamp."*
- 35 30. In Jeremia 2 vers 13 noemt de **HEERE** Zich *"de Springader van het levende water."* In Johannes 7 vers 37 zegt **Jezus**: *"Als iemand dorst, laat die tot Mij komen en drinken."* Dit zou godslasterlijk zijn, indien Hij niet Dezelfde **HEERE** van Jeremia 2 vers 13 was.
- 40 31. Volgens Jeremia 17 vers 10 doorgrondt de **HEERE** het hart en proeft Hij de nieren, maar volgens Openbaring 2 vers 23 onderzoekt **Christus** nieren en harten. Als Christus niet God was, zou dit strijden tegen 1 Koningen 8 vers 39, waar wordt beleden dat alleen de **HEERE** het hart der mensen kent – waar ook de uitdrukking staat over de nieren; alsof de verhoogde Christus zegt: niet alleen de **HEERE** proeft de nieren, maar Ik ook. Zou dit niet godslasterlijk zijn als Hij niet waarachtig God was?
- 45

³⁵¹ **Mattheüs 9:6** Opdat u weet dat de Zoon des mensen macht heeft op de aarde de zonden te vergeven ...

³⁵² **Jesaja 48:12** Ik ben Dezelfde; Ik ben de Eerste, ook ben Ik de Laatste.

³⁵³ **Openbaring 22:13** Ik ben de Alfa, en de Omega, het Begin en het Einde; de Eerste en de Laatste.

³⁵⁴ **Jesaja 49:10** Zij zullen niet hongeren, noch dorsten, en de hitte en de zon zal hen niet steken; want hun Ontfermer zal ze leiden, en Hij zal hen aan de springaders der wateren zachtjes leiden.

³⁵⁵ **Openbaring 7:16-17** Zij zullen niet meer hongeren, en zullen niet meer dorsten, en de zon zal op hen niet vallen, noch enige hitte. Want het Lam, Dat in het midden van de troon is, zal hen weiden, en zal voor hen een Leidsman zijn tot levende fonteinen der wateren; en God zal alle tranen van hun ogen afwissen.

32. In Jeremia 23 vers 6 heet de komende Verlosser³⁵⁶: de **HEERE** (Jehovah) onze Gerechtigheid. Niemand draagt de Eigennaam van God, dan Hij Zelf. Hier dus ook de Zoon van David. Dit moet wel betekenen dat deze Middelaar eenswezens is met God de Vader.
- 5 33. In Jeremia 23 vers 24 spreekt de HEERE: "Vervul Ik niet de hemel en de aarde?" Hier vinden we een Goddelijke eigenschap, de alomtegenwoordigheid. Paulus schrijft in Efeziërs 1 vers 23 over Christus dat Hij is "Die alles in allen vervult." Zou een scheepsel dit kunnen?
34. In Hosea 12 schrijft de profeet in vers 5³⁵⁷ over de Engel Die met Jakob worstelde. Deze noemt hij in vers 6³⁵⁸ de HEERE.
- 10 35. Volgens Joël 2 vers 32³⁵⁹ moeten we de Naam des **HEEREN** aanroepen; in Romeinen 10 vers 13 past Paulus het toe op **Jezus Christus**; zie ook in Handelingen 7 vers 59³⁶⁰; 9 vers 14³⁶¹ en I Korinthiërs 1 vers 2³⁶²: (wat godslastering was indien Christus niet waarachtig God was, want we mogen alleen God aanroepen).
36. Maleachi 3 vers 1 zegt dat de Heere Die tot Zijn tempel zal komen, de Engel des Verbonds is. Wie is die Engel anders de Degene voor Wie de tempel is? Zonder besef van een meerheid in de ene God is dit vers³⁶³ een chaos – zie ook het volgende nummer.
- 15 37. In dit vers zegt de Spreker ook dat Zijn engel (bode) de weg voor **Zijn** aangezicht zal klaar maken. Hij Die Zijn bode stuurt, is God. Volgens Markus 1 vers 1-2 gaat het over de weg voor **Christus'** aangezicht.³⁶⁴ Markus verandert Maleachi 3 vers 1 om aan te tonen dat het daarin over Christus gaat. Dit is geen strijdige verklaring, als de Christus van Markus 1 en de Heere van Maleachi 3 Dezelfde zijn...
- 20 38. Denk aan de onvergelijklijk radicale en totale eisen die Jezus stelt. Hij zegt (Mattheüs 8 vers 22): "*Volg Mij, en laat de doden hun doden begraven.*" In Lukas 14 vers 26 zegt Hij zelfs: "*Als iemand tot Mij komt en niet haat zijn vader, en moeder, en vrouw, en kinderen, en broeders, en zusters, ja, ook zelfs zijn eigen leven, die kan Mijn discipel niet zijn.*" Kon enig mens zo'n claim op radicale, algehele gehoorzaamheid en volgzzaamheid laten gelden? Nee. Wij mogen alleen God méér eren dan onze ouders. Jezus laat deze eis horen: u moet MIJ méér eren dan uw ouders, want Hij is God!
- 25 39. In Mattheüs 11 vers 5 verklaart Jezus dat de belofte uit Jesaja 35 in Hem vervuld is. Dáár staat nadrukkelijk dat dit zal gebeuren wanneer **God** komt. Jezus is blijkbaar die 'gekomen God', naar Wie Johannes de Doper in de gevangenis vraagt.
40. In Mattheüs 11 vers 25 zegt Jezus dat **God** heilgeheimen aan mensen openbaart, in vers 27 zegt Hij dat Hij Zelf het doet, ja dat **Hij Zelf** de Vader aan mensen openbaart, en dat ook nog eens vrijmachtig, zoals Hij wil. Dit is volstrekt onverklaarbaar voor de *nederige* Jezus (vers 29) *tenzij* Hij gelijk is aan Zijn Vader.
- 30 41. In Mattheüs 12 vers 8 zegt Jezus over zichzelf: "De Zoon des mensen is een Heere ook van de sabbath." Vergelijken we dit met Exodus 20 vers 10³⁶⁵, waar nadrukkelijk staat: "De zevende dag is de sabbath van de HEEREN uw God", dan kunnen we maar één ding concluderen: óf Jezus spreekt godslastering, óf Hij is de HEERE van Exodus 20.
- 35 42. Mattheüs 12 vers 31-32: als iemand de **Heilige Geest** lastert wordt het hem niet vergeven, maar de lastering tegen de Vader en de Zoon wel (hoe kan dat, als de Geest slechts een onpersoonlijke kracht van God is, zoals de jehovagetuigen beweren?)
43. Mattheüs 18 vers 20: **Christus** is in het midden van elke vergadering die in Zijn Naam wordt gehouden (wat niet kan als Hij geen God is, van Wie alleen wordt gezegd, dat Hij hemel en aarde vervult, zie Jeremia 23 vers 23-24).
- 40 44. Wanneer Jezus in Mattheüs 19 vers 17 tot de Rijke Jongeling zegt dat er niemand goed is, behalve God³⁶⁶, bedoelt Hij niet te ontkennen dat Hij Zelf goed is, maar beweert Hij (als het ware tussen de regels door) dat Hij Zelf God is.

³⁵⁶ **Jeremia 23:5-6** Zie, de dagen komen, spreekt de HEERE, dat Ik aan David een rechtvaardige Spruit zal verwekken; Die zal Koning zijnde regeren, en voorspoedig zijn, en recht en gerechtigheid doen op de aarde. In Zijn dagen zal Juda verlost worden, en Israël veilig wonen; en dit zal Zijn Naam zijn waarmee men Hem zal noemen: De HEERE ONZE GERECHTIGHEID.

³⁵⁷ **Hosea 12:5** Hij gedroeg zich vorstelijk tegen de Engel, en overwon Hem. Hij weende en smeekte Hem. Te Beth-el vond hij Hem, en daar sprak Hij met ons.

³⁵⁸ **Hosea 12:6** Namelijk, de HEERE, de God der heerscharen. HEERE is Zijn Gedenknaam.

³⁵⁹ **Joël 2:32** En het zal geschieden, al wie de Naam des HEEREN zal aanroepen, zal behouden worden.

³⁶⁰ **Handelingen 7:59** Zij stenigden Stefanus, aanroepende en zeggende: "Heere Jezus, ontvang mijn geest."

³⁶¹ **Handelingen 9:14** Saulus heeft hier macht van de overpriesters, om te binden allen die Uw Naam aanroepen.

³⁶² **I Korinthiërs 1:2** ... allen die de Naam van onze Heere Jezus Christus aanroepen.

³⁶³ **Maleachi 3:1** Zie, Ik zend Mijn engel (*Johannes de Doper*), die voor **Mijn** aangezicht de weg bereiden zal. En plotseling zal tot **Zijn** tempel komen die **Heere** Die u zoekt, namelijk de **Engel des verbonds**, aan Wie u lust hebt. Zie, Hij komt, zegt de HEERE der heerscharen.

³⁶⁴ **Markus 1:1-2** Het begin van het Evangelie van Jezus Christus, de Zoon van God. Zoals geschreven is in de profeten: zie, Ik zend Mijn engel voor **Uw** aangezicht, die **Uw** weg voor U heen bereiden zal.

³⁶⁵ Vergelijk ook **Jesaja 58:13** waar God over de Sabbath zegt: "Mijn heilige dag".

³⁶⁶ **Mattheüs 19:16-17** Er kwam één tot Hem, en zei tot Hem: "Goede Meester, wat zal ik voor goeds doen, opdat ik het eeuwige leven zal hebben?" En Hij zei tegen hem: "Waarom noemt u Mij goed? Niemand is goed dan Eén, God."

45. In hetzelfde vers zegt Hij: "Wilt u in het leven ingaan, onderhoud de geboden." Welke? Hij noemt eerst die van de tweede tafel – over de naaste (vers 18-19): "U zult niet doden; u zult geen overspel doen; u zult niet stelen; u zult geen valse getuigenis geven; eer uw vader en moeder; en: U zult uw naaste liefhebben als uzelf." Als de Rijke Jongeling vervolgens vraagt: "Wat ontbreekt mij nog?" zou je verwachten dat Jezus de geboden van de eerste tafel – over God – zal noemen. Dat doet Hij ook (vers 21)..., door ze samen te vatten in: "Kom herwaarts, volg Mij." Hieruit blijkt dat Jezus Zichzelf aan God gelijk stelt.
46. Mattheüs 28 vers 19: in de (ene) **Naam** van (1) de Vader, (2) de Zoon en (3) de Heilige Geest zijn wij gedoopt (waaruit klaar blijkt dat de Zoon en de Heilige Geest één Naam met de Vader hebben).
47. In Markus 2 vers 7 zeggen de joden terecht: "Wie kan de zonden vergeven, dan alleen God?" Zie Jesaja 43 vers 25.³⁶⁷ Toch zei Jezus in vers 5 (en bevestigt Hij met een wonder dat Hij het terecht zei): "Zoon, uw zonden zijn u vergeven." Dit kon / kan Hij en mocht / mag Hij, omdat Hij God was / is.
48. In Lukas 1 vers 17 zegt Gabriël: Johannes (de Doper) 'zal voor Hem heengaan'. 'Hem' slaat (volgens Johannes 3 vers 28) op Jezus. In Lukas 2 vers 17 slaat 'Hem' echter op 'de Heere, hun God', van vers 16. Hieruit volgt dat Jezus **de Heere, hun God** is.
49. In Lukas 15 vers 1-6 vertelt Jezus dat **Hij** net is als de herder die zijn verloren schaap zoekt en thuis brengt. Wie anders is Eigenaar (zie vers 6: "...ik heb mijn schaap gevonden, dat verloren was") van (verloren) Israëlieten dan **God**?
50. In Johannes 1 vers 1 staat, dat het Woord bij God is (dus onderscheiden van Hem) én dat Hij Zelf God is.
51. In Johannes 5 vers 19 zegt Jezus dat Hij doet zo wat de Vader doet.³⁶⁸ Dit is duidelijk een gelijkschakeling met de almachtige Schepper.
52. Johannes 5 vers 23: de Zoon moeten we eren **gelijk** we de Vader eren (wat godslasterlijk is, als de Zoon niet gelijke eer waardig is met de Vader; en wie anders is gelijke eer waardig met God dan God alleen?)
53. In Johannes 5 vers 26 zegt Jezus: "Zoals de Vader het leven heeft in Zichzelf" (wat op niets anders kan slaan dan op het Goddelijke Zijn), "zo heeft Hij ook aan de Zoon gegeven, het leven te hebben in Zichzelf" (wat op hetzelfde wezenlijke Zijn moet slaan, maar blijkbaar niet van een aparte of tweede God, maar één met God).
54. In Johannes 6 vers 27 zegt Jezus over Zichzelf: "Dezen heeft God de Vader verzegeld." In het Grieks staat letterlijk: "Deze heeft de Vader verzegeld: de God." Dat houdt in: de Vader Zelf verzegelt (=zet het stempel op) Jezus, dat Hij God is!
55. In Johannes 10 vers 30 zegt Christus: "Ik en de Vader zijn één."
56. In Johannes 11 vers 4 wordt de glorie van God en van Zijn Zoon in één adem genoemd – een stille getuige hoe deze Twee Eén zijn: "Jezus zei: *deze krankheid is ter heerlijkheid van God; opdat de Zoon van God daardoor verheerlijkt wordt.*"
57. Johannes 14 vers 1 heeft het over én in God geloven **én (zo ook) in Christus**.
58. Johannes 14 vers 9-11 zegt dat **Christus in de Vader is** en de Vader in Hem.
59. In Johannes 14 vers 16 zegt Jezus dat de **Vader** de Heilige Geest stuurt. In vers 26 zegt Hij, dat de Vader Hem zendt in de Naam van Christus! In 15 vers 26 zegt Hij: "...de Trooster Die **Ik** u zenden zal van de Vader, namelijk de Geest der waarheid, Die van de Vader uitgaat." In 15 vers 9 zegt Christus opnieuw dat Hij de Geest zal zenden. Hier worden de dingen erg verward tenzij wij geloven dat Christus één is met de Vader.
60. Johannes 15 vers 9: de liefde van Christus tot ons is gelijk aan de liefde waarmee de Vader Hem heeft liefgehad (hoe kan Christus' liefde gelijk zijn aan die van de Vader voor Zijn Zoon, indien Christus niet God is?)
61. Johannes 20 vers 28: Thomas noemt Jezus "*mijn Heere en mijn God*" en Jezus wijst het niet af; want Hij is ook werkelijk (zijn) God.
62. Petrus schrijft aan Jezus alwetendheid toe, een eigenschap die alleen aan God toekomt (Johannes 21 vers 17).³⁶⁹
63. Handelingen 5 vers 3: Ananias heeft gelogen tegen de **Heilige Geest**; dat is volgens vers 4: tegen **God**.
64. Handelingen 9 vers 15: de **Heere** (namelijk Jezus Christus) roept Paulus; volgens Handelingen 13 vers 2: de **Heilige Geest** heeft hem geroepen.
65. De oproep van Paulus aan de stokbewaarder (Handelingen 16 vers 31): "*Geloof in de Heere Jezus Christus en u zult zalig worden*" zou godslasterlijk zijn geweest als Jezus niet waarachtig God was!
66. In Romeinen 8 vers 35 schrijft de apostel: "*Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus?*" Aan het eind van heel de opsomming schrijft hij: "*Want ik ben verzekerd, dat (niets) ons zal kunnen scheiden van de liefde van God.*" De liefde van God en van Christus schijnt dezelfde liefde te zijn.

³⁶⁷ Jesaja 43:25 Ik, Ik ben het, Die uw overtredingen uitdelg, om Mijnentwil, en Ik gedenk uw zonden niet.

³⁶⁸ 'zo wat' is Oudnederlands voor 'al wat' of 'wat ook maar'.

³⁶⁹ Johannes 21:17 Hij zei tot hem ten derden maal: "Simon, zoon van Jonas, hebt u Mij lief?" Petrus werd bedroefd, omdat Hij ten derden maal tot hem zei: "Hebt u Mij lief", en zei tot Hem: "Heere, U weet alle dingen, U weet, dat ik U liefheb." Jezus zei tot hem: "Weid Mijn schapen." Zie ook Johannes 2:24-25 Jezus Zelf betrouwde Zichzelf niet aan hen toe, omdat Hij hen allen kende, en omdat Hij het niet nodig had, dat iemand getuigen zou over de mens; want Hij Zelf wist, wat in de mens was.

67. In Romeinen 9 vers 5 staat: *“Christus..., Die God is boven allen te prijzen in der eeuwigheid.”*
68. In Romeinen 14 vers 10 gaat het over de rechterstoel van **Christus**, maar volgens vers 12 moeten allen rekenschap geven aan **God**.
- 5 69. In I Korinthiërs 2 vers 2 schrijft Paulus dat hij maar één ding weten wil: Jezus Christus en Die gekruisigd. Als Jezus niet waarachtig God was, was het toch ondenkbaar dat een door Gods Heilige Geest geïnspireerde apostel van stad tot stad rondtrok met als enige onderwerp van onderwijs: een schepsel...! Vreselijke gedachte, omdat alleen God de enige Inhoud van heel onze godsdienst, en dus ook van de prediking, kan en mag zijn.³⁷⁰
70. Volgens I Korinthiërs 6 vers 19 zijn wij het eigendom van Hem Die ons met een prijs betaald heeft (dus van **Christus**), maar vers 20 trekt als conclusie: verheerlijk dan **God**; wat ongerijmd is, als Christus niet God is.
- 10 71. Filippenzen 2 vers 6 zegt dat Christus in de **gestalte van God** was; God is een Geest en heeft geen ‘lichamelijke gestalte’. Deze uitdrukking betekent dat Christus in of van hetzelfde **Wezen** als God was.
72. Filippenzen 3 vers 8 (“Ja, gewis, ik acht ook alle dingen schade te zijn om de uitnemendheid van de kennis van Christus Jezus, mijn Heere; om Wiens wil ik al die dingen schade gerekend heb, en acht die drek te zijn, opdat ik Christus mag gewinnen”) is afgoderij, tenzij Jezus God is.
- 15 73. I Timotheüs 3 vers 16 zegt ons: “God is geopenbaard in het vlees, is gerechtvaardigd in de Geest, is gezien door de engelen, is gepredikt onder de heidenen, is geloofd in de wereld, is opgenomen in heerlijkheid.”
74. In Titus 2 vers 13 schrijft Paulus dat wij verwachten “de zalige hoop en verschijning van der heerlijkheid van de grote God en onze Zaligmaker Jezus Christus.” Beter vertaald: *van onze grote God en Zaligmaker Jezus Christus*.
- 20 75. Paulus noemt in Titus 3 vers 4-6 in één adem zowel God onze Zaligmaker als Jezus onze Zaligmaker: *“Wanneer de goedertierenheid van God, onze Zaligmaker, en Zijn liefde tot de mensen verschenen is, heeft Hij ons zalig gemaakt ... door het bad van de wedergeboorte en de vernieuwing van de Heilige Geest; Die Hij over ons rijkelijk heeft uitgegoten door Jezus Christus, onze Zaligmaker.”* Hoogstverwarrend, tenzij Christus God is.
- 25 76. In Hebreeë 1 vers 3 heet Christus het *Afschijnsel* van Gods heerlijkheid en het *uitgedrukte Beeld* van Zijn Zelfstandigheid. Dit kan niet anders betekenen dan dat Hij één is met God, zoals de stralen van de zon één zijn met de zon.
77. Volgens Hebreeë 1 vers 6 moeten alle engelen van God Hem aanbidden. Paulus haalt hier een woord aan uit Psalm 97, waar de oproep duidelijk God betreft.³⁷¹ Aanbidden is immers alleen voor God (zie Mattheüs 4 vers 10).³⁷²
- 30 78. In Hebreeë 1 vers 8 spreekt God de Vader tot Zijn Zoon en noemt Hij Zelf Hem **God**: “Uw troon, o God, is in alle eeuwigheid.”
79. In Hebreeë 1 vers 10-12 haalt de apostel Psalm 102 vers 26-28 aan, waar staat dat **God** alles heeft gemaakt. Maar volgens hem heeft de psalmist het daar over **Christus** Die alles gemaakt. Heel de Bijbel belijdt dat alleen God de Schepper van het heelal is. Als nu Christus de Schepper van Psalm 102 is, is Christus dus God.
- 35 80. Hebreeë 3 vers 3: Paulus verklaart dat **Christus** meer eer ontvangt dan Mozes, net als de Bouwer van een huis meer eer ontvangt dan het huis. In vers 4 stelt Hij dat **God** alles heeft gebouwd. In vers 6 noemt hij Christus ‘als de Zoon over Zijn eigen huis’; over Wie hij schrijft: ‘Wiens huis wij zijn’. Als Paulus niet bedoelde te zeggen dat Christus God is, is hij er werkelijk in geslaagd om zeer verwarrend te schrijven...
- 40 81. Petrus zegt dat het Oude Testament geschreven is door de Geest van Christus (I Petrus 1 vers 11). Maar heel de Bijbel getuigt dat de Oudtestamentische Schriften door Góds Geest zijn ingegeven.³⁷³ Dit zijn geen tegenstrijdige opvattingen, omdat de Geest van God én de Geest van Christus één Geest zijn – Christus is God.
82. In II Petrus 1 vers 1 lezen we over een gekregen geloof door de rechtvaardigheid van “onze God en Zaligmaker, Jezus Christus”. Hier noemt de apostel Jezus dus God en Zaligmaker.
- 45 83. I Johannes 5 vers 7³⁷⁴ luidt overduidelijk: *“Drie zijn er Die getuigen in de hemel, de Vader, het Woord en de Heilige Geest; en deze Drie zijn Een.”*

³⁷⁰ **Jeremia 9:24** “Wie zich beroemt, laat hem zich hierin beroemen, dat hij verstaat, en Mij kent, dat Ik de HEERE ben, doende weldadigheid, recht en gerechtigheid op de aarde, want in die dingen heb Ik lust”, spreekt de HEERE.

³⁷¹ **Psalm 97:5-7** De bergen smelten als was voor het aangezicht des HEEREN, voor het aangezicht van de HEERE der ganse aarde. De hemelen verkondigen Zijn gerechtigheid, en alle volken zien Zijn eer. Beschaamd moeten wezen allen die beelden dienen, die zich op afgoden beroemen; buigt u neder voor Hem, al u goden!

³⁷² **Mattheüs 4:10** Toen zei Jezus tot hem: “Ga weg, satan, want er staat geschreven: de Heere, uw God, zult u aanbidden, en Hem alleen dienen.

³⁷³ **I Petrus 1:10-11** ... de profeten, die geprofeteerd hebben over de genade, aan u; onderzoekende, op welke of hoedanige tijd de Geest van Christus, Die in hen was, beduidde en te voren getuigde, het lijden, op Christus, en de heerlijkheid daarna. Vergelijk onder andere **II Petrus 1:21** De profetie is voortijds niet voortgebracht door de wil van een mens, maar de heilige mensen Gods, hebben ze door de Heilige Geest gedreven, gesproken.

³⁷⁴ In de bijbeluitgave van de jehovagetuigen staat dit vers niet, net zo min als in nieuwere vertalingen, omdat zij menen dat dit vers niet door Johannes is geschreven, maar later in sommige handschriften is ingevoegd. De kanttekening luidt: *dit vers (omdat het een zeer klaar getuigenis bevat van de Heilige Drievuldigheid, schijnt door de arianen uit enige handschriften uitgelaten te zijn, maar) wordt in bijna alle*

84. I Johannes 5 vers 20: **Christus** is de waarachtige God; niet een God, maar de waarachtige God, wat óf twee goden inhoudt, óf dat Hij één is met Zijn Vader.
85. Openbaring 1 vers 8: *"Ik ben de Alfa en de Omega, het Begin en het Einde, zegt de Heere, Die is, en Die was, en Die komen zal, de Almachtige."* Hier spreekt de **Almachtige God**. Vergelijk hiermee Openbaring 22 vers 13, waar **Christus** zegt: *"Ik ben de Alfa, en de Omega, het Begin en het Einde; de Eerste en de Laatste."*
86. In Openbaring 5 vers 12 (*"Het Lam, Dat geslacht is, is waardig te ontvangen de kracht, en rijkdom, en wijsheid, en sterkte, en eer, en heerlijkheid, en dankzegging"*) wordt het Lam **op dezelfde manier** verheerlijkt als God werd verheerlijkt in 4 vers 11: *"U Heere, bent waardig te ontvangen de heerlijkheid, en de eer, en de kracht; want U hebt alle dingen geschapen, en door Uw wil zijn zij, en zijn zij geschapen."*
87. In Openbaring 5 vers 13 wordt in de lofprijzing het Lam in één adem genoemd met God: *"En elk schepsel dat in de hemel is, en op de aarde, en onder de aarde, en die in de zee zijn, en alles wat daarin is, hoorde ik zeggen: Hem Die op de troon zit, en het Lam, zij de dankzegging, en de eer, en de heerlijkheid, en de kracht in alle eeuwigheid."*
- Dat de Heilige Geest niet een onpersoonlijke kracht is, zoals de jehovagetuigen leren, maar een Persoon en wel Zelf één met God, ja, Zelf God (zie ook les 14!), blijkt onder andere uit het volgende:
- We kunnen de Heilige Geest smarten aandoen, Hem tegengestaan, Hem bedroeven en Hem uitblussen.³⁷⁵
 - Jezus noemt de Heilige Geest de **andere** Trooster Die Zijn plaats zou innemen.³⁷⁶ Onze Heere Jezus Zelf is de ene Trooster, en de Heilige Geest is de andere Trooster. Als deze andere Trooster een onpersoonlijke kracht was, zoals de jehovagetuigen beweren, dan moest Jezus ook een onpersoonlijke kracht zijn. Is echter Jezus een Persoon, dan moet de andere Trooster ook een Persoon zijn.
 - In Johannes 16 vers 13 staat dat Hij in alle waarheid leidt en verkondigt wat Hij hóórt; en in vers 14, dat Hij Christus verheerlijkt en Hem ons verkondigt.³⁷⁷
 - In Romeinen 8 noemt Paulus de Geest de ene keer de Geest van God en meteen daarop de Geest van Christus.³⁷⁸ In dit hoofdstuk (vers 26) wordt ook gezegd dat de Heilige Geest de gelovigen mede te hulp komt in het gebed en Zelf in hen bidt met onuitsprekelijke verzuchtingen.³⁷⁹
 - In I Korinthiërs 2 vers 10-11 wordt gezegd dat de Heilige Geest de diepten Gods onderzoekt en ons verkondigt.³⁸⁰ Dit alles kan een onpersoonlijke kracht niet.
 - Uit I Korinthiërs 3 vers 16 blijkt dat de Heilige Géést in ons woont³⁸¹, en dat wij daarom Góds tempel zijn. Dus moet de Heilige Geest wel God zijn.

Het belangrijkste is dat wij de werkingen van de drie Personen in ons hart gevoelen (NGB, 8). Welke? Je kunt denken aan wat het doopformulier samenvat aangaande de belofte (en de vervulling ervan!):

- van de Vader: Hij richt met ons een eeuwig verbond der genade op; neemt ons tot Zijn kinderen en erfgenamen aan, verzorgt ons van alle goed, weert alle kwaad van ons of keert het ons ten beste;
- van de Zoon: Hij wast ons van al onze zonden in Zijn bloed, lijft ons in de gemeenschap van (= het deel hebben aan) Zijn dood en van Zijn wederopstanding in, zodat wij van onze zonden worden bevrijd en rechtvaardig voor God worden gerekend;
- van de Heilige Geest: Hij woont in ons, heiligt ons tot lidmaat van Christus, eigent ons toe wat wij in Christus bezitten, namelijk de afwassing van onze zonden en de dagelijkse vernieuwing van ons leven.

Griekse handschriften gevonden en het wordt zelfs ook bij vele oude en aanzienlijke leraars (kerkvaders), die voor de tijden der Arianen geleefd hebben, tot bewijs van de Heilige Drievuldigheid uit dit vers bijgebracht.

³⁷⁵ **Jesaja 63:10** Zij zijn weerspanning geworden, en zij hebben Zijn Heilige Geest smarten aangedaan.

Handelingen 7:51 U hardnekkigen en onbesnedenen van hart en oren, u weerstaat altijd de Heilige Geest; zoals uw vaders, zo ook u.

Efeziërs 4:30 Bedroeft de Heilige Geest van God niet, door Wie u verzegeld bent tot de dag der verlossing.

I Thessalonicenzen 5:19 Blust de Geest niet uit.

³⁷⁶ **Johannes 14:16** Ik zal de Vader bidden, en Hij zal u een andere Trooster geven, opdat Hij bij u blijft in eeuwigheid.

³⁷⁷ **Johannes 16:13-14** Wanneer Die zal gekomen zijn, de Geest der waarheid, zal Hij u in al de waarheid leiden; want Hij zal van Zichzelf niet spreken, maar wat Hij gehoord zal hebben, zal Hij spreken, en de toekomstige dingen zal Hij u verkondigen. Die zal Mij verheerlijken; want Hij zal het uit het Mijne nemen, en het u verkondigen.

³⁷⁸ **Romeinen 8:9** U bent niet in het vlees, maar in de Geest, als tenminste de Geest van God in u woont. Maar als iemand de Geest van Christus niet heeft, die komt Hem niet toe (= die hoort niet bij Hem).

³⁷⁹ **Romeinen 8:26** Zo komt ook de Geest onze zwakheden mede te hulp. Want wij weten niet, wat wij bidden zullen, zoals het behoort, maar de Geest Zelf bidt voor ons met onuitsprekelijke zuchtingen.

³⁸⁰ **I Korinthiërs 2:10-11** De Geest onderzoekt alle dingen, ook de diepten Gods. Want wie van de mensen weet, wat van de mens is, dan de geest van de mens, die in hem is? Zo weet ook niemand, wat van God is, dan de Geest van God.

³⁸¹ **I Korinthiërs 3:16** Weet u niet, dat u Gods tempel bent, en de Geest van God in u woont?

Vergelijk **I Korinthiërs 6:19** Weet u niet, dat uw lichaam een tempel is van de Heilige Geest, Die in u is, Die u van God hebt?

Dan weten we met zekerheid: mijn Middelaar, Die mijn plaats voor Gods gericht innam, is waarachtig God. En de Heilige Geest, Die mij met God verenigt, is ook waarachtig God. Het gaat niet om het begrijpen van God of Zijn eigenschappen, maar dat Hij in ons woont en dat we Hem hartelijk vertrouwen en liefhebben. Denk aan wat Psalm 37 vers 4 ons voorhoudt: *“Verlustig u in de HEERE.”* Dit houdt in: wees met al de liefde en het genoegen van je hart geheel en al gericht op Hem, in al Zijn eigenschappen, in Hem, de Vader, de Zoon, en de Heilige Geest

Als we met deze God niet verzoend zijn en Hem niet dienen, is Hij nog onze Vijand, Die ons vanwege onze zonde moet haten.³⁸² Dan zijn al Zijn Deugden tegen ons gewapend. Maar wie Hem nederig valt te voet, zal de volzalige God tot zijn Deel krijgen. Hoe kun je God leren kennen en liefhebben, wat op weg naar belijdenis doen zo volstrekt onmisbaar is? Door Hem Zelf! Het is niet uit ons. O, dat je niet eerder tevreden bent, dan wanneer je Hem ontmoet, met Hem omgang mag hebben! Hij is machtig, bij Hem is gewilligheid en volzaligheid. Waarom vervoeg je je niet bij Hem? Moge dit alles ons brengen tot de uitroep van de dichter in Psalm 73: *“Wie heb ik behalve U in de hemel? Naast U lust mij ook niets op de aarde.”*

Ten slotte: des hoger de Zoon en de Geest verheven zijn, des te dieper moet onze aanbidding van Hen zijn.

³⁸² **Jeremia 12:8** Mijn erfenis is Mij geworden als een leeuw in het woud; zij heeft haar stem tegen Mij verheven, daarom heb Ik haar gehaat.
Hosea 9:15 ...daar heb Ik ze gehaat, om de boosheid van hun handelingen; Ik zal ze uit Mijn huis uitdrijven, Ik zal ze voortaan niet meer liefhebben.

Les 5: Verkiezing en verwerping; aanbod van genade

In de Heilige Schrift lezen wij over Gods belangrijkste werk, namelijk dat Hij uit louter liefde zondaren, die niet naar Hem zoeken, opzoekt en zalig maakt.³⁸³ Wat is de reden, dat Hij mensen die toch Zijn vijanden zijn, niet verdelgt, maar behoudt? De Schrift leert ons: het is zonder enige reden in ons, maar louter en alleen omdat Hij het wil. Omdat God gunstrijk en zeer genadig is. Wat een wonder!

Deze God is almachtig: wat Hij wil, doet Hij.³⁸⁴ Nu blijkt dat niet alle mensen zalig worden.³⁸⁵ Ook blijkt dat zelfs binnen het verbondsvolk Israël (en binnen de christelijke gemeente) velen niet zalig worden.³⁸⁶ Israël was wel door de HEERE geheiligd (apart gezet, afgezonderd van alle andere volken), maar desondanks loopt er een scheidslijn door dat volk heen. Wil God dan niet van alle mensen dat zij zalig worden? Hij roept Israël op zich tot God te bekeren en Hij zweert dat Hij geen lust heeft in de dood van de goddeloze, maar hierin dat die goddeloze zich bekeert en leeft.³⁸⁷ En: God wil dat alle mensen zalig worden en tot kennis der waarheid komen.³⁸⁸ Hoe kan dit?

Om hierop te antwoorden, moeten we bedenken: God maakt ons bekend, wat Hij wil dat wij doen zullen, namelijk ons bekeren en tot kennis van de waarheid komen. Hij zegt hier niet, wat Hij doen wil of zal. Vergelijk de volgende situatie: God wil dat alle mensen Hem dienen en Zijn geboden gehoorzamen; toch gebeurt het niet; en dat is door onze onwil! Zo is het ook in de twee genoemde teksten: God wil dat alle mensen zalig worden en wel doordat zij tot kennis der waarheid komen. Wie echter zó niet zalig wil worden, kan nooit God aanklagen dat Hij hem niet zalig maakt. Het is volledig onze eigen schuld.

Wie worden er dan wél zalig? Als we zien wie er in de Bijbel door God worden bekeerd en tot de geloofsgemeenschap met (= het gelovig deel hebben aan) Jezus Christus worden geleid (wie dus zalig worden), dan blijkt dat het soms juist niet de (in onze ogen) besten zijn, maar soms juist de (in onze ogen) slechtsten. Zoals Jakob, die zijn vader bedroog (Genesis 27 en 28); Manasse, die gruwelijke afgoderij bedreef (II Kronieken 33); Levi, die een tollenaar (NSB-er) was (Markus 2 vers 13-17); Paulus, die de christenen (en in hen Christus Zelf) vervolgde (Handelingen 8 vers 1, 3³⁸⁹ en 9 vers 13-14,16)³⁹⁰; de Korintheërs, die in vreselijke zonden leefden.³⁹¹

Is er een reden voor, dat sommige mensen (soms zeer ijverige, keurige en ernstige mensen) niet zalig worden en andere (soms zo buitengewoon slechte) mensen wel? De Bijbel geeft daarop een antwoord dat voor ons, hoogmoedige mensen-vol-zelfverbeelding, onaanvaardbaar is, namelijk: God kiest uit wie Hij wil.³⁹² Dit houdt in, dat er geen waardigheid of verdienste van mij in rekening wordt gebracht en anderzijds, dat geen onwaardigheid van mij me buiten sluit uit de genadige verkiezing.

³⁸³ **Lukas 19:10** De Zoon des mensen is gekomen, om te zoeken en zalig te maken, wat verloren was.

Jesaja 65:1-2 Ik ben gevonden door hen die naar Mij niet vroegen; Ik ben gevonden door degenen die Mij niet zochten; tot het volk dat naar Mijn Naam niet genoemd was, heb Ik gezegd: "Zie, hier ben Ik, zie, hier ben Ik." Ik heb Mijn handen heel de dag uitgebreid tot een wederstrevig volk, die wandelen op een weg die niet goed is, naar hun eigen gedachten.

³⁸⁴ **Psalm 115:3** Onze God is toch in de hemel, Hij doet al wat Hem behaagt.

³⁸⁵ **Psalm 147:19-20** Hij maakt aan Jakob Zijn woorden bekend, aan Israël Zijn inzettingen en Zijn rechten. Zo heeft Hij geen volk gedaan; en Zijn rechten, die kennen zij niet. Hallelujah!

Romeinen 11:7 Wat Israël zoekt, heeft het niet verkregen; maar de uitverkorenen hebben het verkregen, en de anderen zijn verhard geworden.

II Thessalonicenzen 3:2 ...dat wij verlost worden van de ongeschikte en boze mensen; want het geloof is niet aller.

³⁸⁶ **Mattheüs 7:13-14** Gaat in door de enge (= nauwe) poort; want wijd is de poort, en breed is de weg die tot het verderf leidt, en velen zijn er die daardoor ingaan. Want de poort is eng, en de weg is nauw, die tot het leven leidt, en weinigen zijn er die deze vinden.

Mattheüs 8:12 De kinderen van het Koninkrijk zullen uitgeworpen worden in de buitenste duisternis; daar zal wening zijn, en knersing der tanden.

Mattheüs 22:14 Velen zijn geroepen, maar weinigen uitverkoren.

³⁸⁷ **Ezechiël 18:23 & 32** "Zou Ik enigszins lust hebben aan de dood van de goddeloze", spreekt de Heere HEERE, "is het niet, als hij zich bekeert van zijn wegen, dat hij leeft?" & "Want Ik heb geen lust aan de dood van de stervende", spreekt de Heere HEERE, "daarom bekeert u en leeft."

³⁸⁸ **I Timotheüs 2:4** God wil dat alle mensen zalig worden, en tot kennis der waarheid komen.

³⁸⁹ **Handelingen 8:1,3** Saulus had mede een welbehagen aan Stefanus' dood. En er werd te dien dage een grote vervolging tegen de gemeente, die te Jeruzalem was; en zij werden allen verstrooid door de landen van Judea en Samaria, behalve de apostelen. En Saulus verwoestte de gemeente, gaande in de huizen; en trekkende mannen en vrouwen, leverde hij hen over in de gevangenis.

³⁹⁰ **Handelingen 9:13-14,16** Ananias antwoordde: "Heere, ik heb uit velen gehoord over deze man, hoeveel kwaad hij Uw heiligen in Jeruzalem gedaan heeft; en hij heeft hier macht van de overpriesters om te binden allen die Uw Naam aanroepen." ... Ik zal hem tonen, hoeveel hij lijden moet om Mijn Naam.

Vergelijk **I Timotheüs 1:12-13** Ik dank Hem Die mij bekrachtigd heeft, namelijk Christus Jezus, onze Heere, dat Hij mij getrouw geacht heeft, mij in de bediening gesteld hebbende; die tevoren een lasteraar was, en een vervolger, en een verdrukker; maar mij is barmhartigheid geschied, omdat ik het onwetend gedaan heb in ongelooft.

³⁹¹ **I Korintheërs 6:10** Dwaalt niet: noch hoereerders, noch afgodendienaars, noch overspelers, noch ontuchtigen, noch die bij mannen liggen, noch dieven, noch gierigaards, noch dronkaards, geen lasteraars, geen rovers zullen het Koninkrijk van God beërven. En dit waart u sommigen; maar u bent afgewassen, maar u bent geheiligd, maar u bent gerechtvaardigd, in de Naam van de Heere Jezus, en door de Geest van onze God.

³⁹² **Romeinen 9:18** Zo ontfermt Hij Zich dan over wie Hij wil, en verhardt wie Hij wil.

Zoals we zagen in les 2 hebben de remonstranten zich in de tijd van de Dordtse synode (1618-1619) fel tegen deze leer van de genadige verkiezing gekant. Ze vonden het oneerlijk dat God geen rekening hield met onze ijver, inspanningen en waardigheid. Daarom leerden zij een uitverkiezing op grond van *voorgezien* geloof en *voorgeziena* goede werken. Dan ligt de reden dus in de mens die geloof en goede werken zal hebben. Deze opvatting staat ons vanuit onze natuur wel aan, totdat we de volgende vier zaken zielsbevindelijk leren: ik –

- *weet niet* hoe ik zalig moet worden
- *kan niet* mijzelf tot geloof en bekering brengen
- *verdient niet* dat God mij redt van de eeuwige verdoemenis
- *wil niet* (ten diepste) een kind van God worden, ik ben vijandig, onwillig en werk mijn leven lang God tegen.

Wie deze dingen niet beseft, denkt goed over zichzelf en bekritiseert dus God, wanneer Hij in Zijn vrijmachtig welbehagen beslist, wie er zalig worden en wie niet. Maar wie deze dingen stukje bij beetje gaat verstaan (vooral dat laatste punt van onze ingewortelde vijandschap tegen God), die gaat zich verwonderen dat de Heere toch nog zulk soort mensen komt opzoeken...

Waarom kiest God juist die mensen uit die wij voorbij zouden gaan, en waarom gaat Hij die mensen voorbij die wij gekozen zouden hebben? Opdat geen mens in zichzelf en in zijn eigen verdiensten zou roemen, maar opdat de genade van God alle eer krijgt.³⁹³

Voor wie is deze leer van de vrijmachtige voorbeschikking een ergernis? Voor de man uit Lukas 15 vers 29³⁹⁴ en Lukas 18 vers 11-12³⁹⁵! Voor wie is deze leer van de onverdiende verkiezing een troost? Voor de man uit Lukas 15 vers 21³⁹⁶ en Lukas 18 vers 13³⁹⁷! In wie van deze beiden herken jij je?

Wanneer heeft God mensen uitverkoren? Voordat de wereld werd geschapen, in de stilte der nooit-begonnen eeuwigheid.³⁹⁸ Wij noemen dit diepe geheim van Gods vrijmachtige of soevereine welbehagen, waarin Hij geheel vrijwillig en onafhankelijk van ons heeft beslist wat met ons mensen gebeurt: de *voorbeschikking*. Alles wat gebeurt, is in Gods raad besloten.³⁹⁹ Meer hierover vind je in les 7, over Gods voorzienigheid.

Kunnen wij weten of wij uitverkoren zijn? Ja, want zij die uitverkoren zijn, worden geroepen uit de duisternis tot Gods wonderbaar licht⁴⁰⁰; zij leren geloven⁴⁰¹ en worden gerechtvaardigd en verheerlijkt (gezaligd).⁴⁰² En zij worden gehaat door de wereld.⁴⁰³ Uit deze geloofsbevinding kun je besluiten dat je uitverkoren bent. Wij kunnen onze uitverkiezing dus herkennen aan wedergeboorte en geloof, waardoor onze ziel met Christus wordt verbonden⁴⁰⁴; welke God in ons hart werkt.⁴⁰⁵ Onze krachtdadige of inwendige roeping is het eerste bewijs van onze uitverkiezing.⁴⁰⁶ Wij moeten er ernstig moeite voor doen om zekerheid te krijgen dat we uitverkoren zijn

³⁹³ **I Korinthiërs 1:27** Het dwaze der wereld heeft God uitverkoren, opdat Hij de wijzen beschamen zou; en het zwakke der wereld heeft God uitverkoren, opdat Hij het sterke zou beschamen; en het onedele der wereld, en het verachte heeft God uitverkoren, en wat niets is, opdat Hij wat iets is, te niet zou maken; opdat geen vlees zou roemen voor Hem. Maar uit Hem bent u in Christus Jezus, Die voor ons geworden is wijsheid van God, en rechtvaardigheid, en heiligmaking, en verlossing; opdat (zoals geschreven is) wie roemt, roemt in de Heere.

³⁹⁴ Zijn oudste zoon antwoordde en zei tegen zijn vader: "Zie, ik dien u zoveel jaren, en heb nooit uw gebod overtreden, en u hebt mij nooit een bokje gegeven om met mijn vrienden vrolijk te zijn."

³⁹⁵ De Farizeeër stond en bad dit bij zichzelf: "O God, ik dank U, dat ik niet ben zoals andere mensen, rovers, onrechtvaardigen, overspelers; of ook zoals deze tollenaar. Ik vast tweemaal per week; ik geef tienden van alles, wat ik bezit."

³⁹⁶ En de zoon zei tot hem: "Vader, ik heb gezondigd tegen de Hemel, en voor u, en ik ben niet meer waardig uw zoon genoemd te worden."

³⁹⁷ De tollenaar, van verre staande, wilde ook zelfs de ogen niet opheffen naar de hemel, maar sloeg op zijn borst, zeggende: "O God, wees mij zondaar genadig!"

³⁹⁸ **Jeremia 31:3** De HEERE is mij verschenen van verre tijden. Ja, Ik heb u liefgehad met een eeuwige liefde; daarom heb Ik u getrokken met goedertierenheid.

Efeziërs 1:4 Hij heeft ons uitverkoren in Hem, voor de grondlegging der wereld, opdat wij heilig en onberispelijk zouden zijn voor Hem in de liefde.

II Timotheüs 1:9 Hij heeft ons zalig gemaakt en geroepen met een heilige roeping; niet naar onze werken^a, maar naar Zijn eigen voornemen en genade^a, die ons gegeven is in Christus Jezus, voor de tijden der eeuwen.

^a De uitdrukking 'naar' betekent: in overeenstemming met; dus: niet zoals wij verdienen, maar in overeenstemming met Zijn eigen genadeplan.

³⁹⁹ **Spreuken 16:4** De HEERE heeft alles gewerkt om Zich Zelf; ja, ook de goddeloze tot de dag van het kwaad.

Jesaja 46:10 Die van het begin af verkondigt het einde, en van ouds af de dingen die nog niet geschied zijn; Die zegt: "Mijn raad zal bestaan, en Ik zal al Mijn welbehagen doen."

Handelingen 15:18 Aan God zijn al Zijn werken van eeuwigheid bekend.

⁴⁰⁰ **I Petrus 2:9** U bent een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterdom, een heilig volk, een verkregen (=tot eigendom gekocht) volk; opdat u zou verkondigen de deugden van Hem Die u uit de duisternis geroepen heeft tot Zijn wonderbaar licht.

⁴⁰¹ **Handelingen 13:48** Er geloofden zovelen als er verordeneerd (bestemd) waren tot het eeuwige leven.

⁴⁰² **Romeinen 8:30** En die Hij tevoren verordeneerd heeft, dezen heeft Hij ook geroepen; en die Hij geroepen heeft, dezen heeft Hij ook gerechtvaardigd; en die Hij gerechtvaardigd heeft, dezen heeft Hij ook verheerlijkt.

⁴⁰³ **Johannes 15:19** Indien u van de wereld was, zou de wereld het hare liefhebben; maar omdat u van de wereld niet bent, maar Ik u uit de wereld heb uitverkoren, daarom haat de wereld u.

⁴⁰⁴ **Johannes 3:3** Jezus zei tot hem: "Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: tenzij iemand wederom geboren wordt, hij kan het Koninkrijk Gods niet zien."

⁴⁰⁵ **Efeziërs 2:8** Uit genade bent u zalig geworden door het geloof; en dat niet uit u, het is Gods gave.

I Thessalonicenzen 1:3 Gedenkende het werk van uw geloof, en de arbeid der liefde, en de verdraagzaamheid der hoop op onze Heere Jezus Christus, voor onze God en Vader;

⁴⁰⁶ **II Petrus 1:10** (Wees des te ernstiger / ijveriger) om uw roeping en verkiezing vast te maken; want dat doende zult u nimmermeer (= zeker nooit meer) struikelen.

(vergelijk DL I, 12). Of anderen uitverkoren zijn, kunnen wij niet onfeilbaar weten, omdat het hart van anderen ons onbekend is. Als het over deze vraag gaat, geldt het 'oordeel der liefde', zoals de kanttekening luidt op II Johannes vers 1 (De ouderling aan de uitverkoren vrouw en aan haar kinderen, die ik in waarheid liefheb): *zo noemt hij haar naar het oordeel der liefde, volgens welke allen die Christus belijden, voor uitverkorenen behouden moeten worden*. Dat oordeel der liefde is in overeenstemming met I Korinthiërs 13 vers 7 (De liefde gelooft alle dingen): "Namelijk die enigszins gelooflijk en niet openbaar vals zijn, namelijk aangaande het doen van zijn naaste, dat altijd ten beste duidende, zolang het tegendeel niet blijkt."

Als wij onze onmacht inleven, belijden we: ik heb nodig dat Gód mij zaligt. Beleven we onze onwaardigheid, dan worden we het 100% met God eens, wanneer de Heere zou zeggen: Ik heb jou net als Ezau gehaat.⁴⁰⁷ Kom je daarbij tot de vreselijke en toch nuttige ontdekking hoe onwillig je bent om je te bekeren en hoe vijandig je bent tegen de God van vrijmachtige verkiezing, dan krijg je van harte een welgevallen aan de straf van eeuwige rampzaligheid op je ongerechtigheid.⁴⁰⁸

Door welk middel werkt God Zijn verkiezend welbehagen uit?⁴⁰⁹ Of: hoe brengt Hij Zijn dode en vijandige uitverkorenen tot geestelijk leven en geloof? Door de prediking van Zijn Woord.⁴¹⁰ Onze taak is niet Gods geheim naspeuren of we uitverkoren zijn, maar getrouw en naarstig het geordineerde (bestemde) middel gebruiken, met gedurig en vurig gebed, opdat we op die manier Hem leren kennen en zo zalig worden. En als prediker is het onze opdracht om met de apostel alles ervoor over te hebben, dat de uitverkorenen zalig worden.⁴¹¹

Verkoren zijn heeft ook een doel: heilig en onberispelijk leven voor Gods ogen.⁴¹² Het doel is dus niet zozeer zalig worden, als wel heilig worden. Gods verkiezend handelen heeft een ethische bedoeling, een bedoeling om aan God toegewijd te leven in gehoorzaamheid aan Zijn geboden. In het Oude Testament blijkt dit al in het eerste Bijbelboek, waar God zegt dat Hij Abraham heeft gekend (= uitverkoren) opdat hij zijn kinderen en huisgenoten zou bevelen dat "zij de weg des HEEREN zouden houden, om te doen gerechtigheid en gericht."⁴¹³

Waarom maakt God dit ondoordringelijke geheim in de Bijbel bekend en laat Hij het prediken? Wij kunnen het immers nooit goed begrijpen? Er wordt immers zoveel misbruik van gemaakt? Het niet Bijbels verstaan van deze leer kweekt bij goddeloze mensen valse lijdelijkheid, bij serieuze mensen soms wanhoop en moedeloosheid, en bij Zijn knechten soms opstand. Toch verkondigt God Zijn verkiezend welbehagen:

- (a) Om God te verheerlijken in Zijn genade-initiatief, dat Hij begon, terwijl er niets van de mens bij was.
- (b) Om ons te vernederen, want van onze zelfgenoegzaamheid blijft op deze manier niets over.
- (c) Om bekommerde gelovigen te vertroosten.⁴¹⁴ Zij horen: gelukkig hoeft niets van mij mee te tellen en is alles onverdiende genade van God. Dus nú kan het nog voor zo'n monster van ongerechtigheid als ik ben.

Van groot belang om de Bijbelse gegevens over de vrijmachtige verkiezing te accepteren, is het juiste startpunt:

- Vertrouw ik God onvoorwaardelijk, ook in deze onbegrijpelijke zaak, of moet ik Hem eerst begrijpen?
- Bemin ik Hem zoals Hij is, of houd ik van een god die ik naar mijn hand kan zetten?
- Ben ik te slecht voor de hemel of ben ik te goed voor de hel?

Verwerping

Wat betreft de verwerping: de Bijbel noemt het woord verwerping niet in verband met de voorverordining, maar als God sommigen heeft uitgekozen, volgt daar uit dat Hij anderen dus niet heeft uitgekozen, dat Hij anderen is voorbijgegaan.⁴¹⁵ Zij zijn gesteld tot vaten van Zijn toorn en gesteld tot ongehoorzaamheid.⁴¹⁶ Wij noemen dat de

⁴⁰⁷ Romeinen 9:13 Zoals geschreven is: Jakob heb Ik liefgehad, en Ezau heb Ik gehaat.

⁴⁰⁸ Leviticus 26:43 Wanneer zij aan de straf op hun ongerechtigheid een welgevallen gehad zullen hebben...

⁴⁰⁹ Filippenzen 2:13 Het is God, Die in u werkt zowel het willen als het werken, naar Zijn welbehagen.

⁴¹⁰ I Korinthiërs 1:21 Het heeft God behaagd, door de dwaasheid der prediking, zalig te maken, die geloven.

⁴¹¹ II Timotheüs 2:10 Ik verdraag alles om de uitverkorenen, opdat ook zij de zaligheid verkrijgen, die in Christus Jezus is, met eeuwige heerlijkheid.

⁴¹² Efeziërs 1:4 heeft Hij ons uitverkoren in Christus, voor de grondlegging der wereld, opdat wij heilig en onberispelijk zouden zijn voor Hem in de liefde.

⁴¹³ Genesis 18:19.

⁴¹⁴ Filippenzen 1:6 Vertrouwende dit, dat Hij Die in u een goed werk begonnen heeft, dat voleindigen zal tot op de dag van Jezus Christus.

II Thessalonicenzen 2:13-14 Wij zijn schuldig altijd God te danken voor u, broeders, die door de Heere bemind bent, dat God u van het begin verkoren heeft tot zaligheid, in heiligmaking van de Geest, en geloof der waarheid; waartoe Hij u geroepen heeft door ons evangelie, tot verkrijging der heerlijkheid van onze Heere Jezus Christus.

⁴¹⁵ Zo stelt de Nederlandse Geloofsbelijdenis het in artikel 16 ook. Eerst wordt beleden, dat "het hele geslacht van Adam door de zonde van de eerste mens in verderfenis en ondergang" was. Daarna belijdt dit artikel dat "God bewezen heeft dat Hij rechtvaardig is doordat Hij de niet-verkorenen láát in hun val en verderf." En vervolgens wordt (ten overvloede) nog beleden: ... "waar zij zichzelf in geworpen hebben."

⁴¹⁶ Romeinen 9:22 God, willende Zijn toorn bewijzen, en Zijn macht bekend maken, heeft met veel lankmoedigheid verdragen de vaten des toorns, tot het verderf toe bereid.

I Petrus 2:8 Zij die zich aan het Woord stoten, ongehoorzaam zijnde, waartoe zij ook gezet zijn.

verwerping. Dit woord komt in de Bijbel dus niet voor als tegengestelde van verkiezing, al komt de zaak die daarmee wordt verwoord, wel in de Bijbel voor. In het laatste Bijbelboek lezen we immers dat namen van mensen niet zijn geschreven in het 'boek des levens'. En dat is gebeurd van de grondlegging der wereld, dus van eeuwigheid.⁴¹⁷

5 Het woord 'verwerpen' wordt met betrekking tot God in de Schrift alleen gebruikt in de betekenis dat God hén verwerpt die Hem (eerst) verwerpen.⁴¹⁸ De kanttekeningen zeggen in dit verband over koning Farao in Romeinen 9 vers 17-18⁴¹⁹: *met dit voorbeeld van Farao bewijst Paulus dat er geen onrechtvaardigheid is ten aanzien van hen die in hun zonden worden verlaten en verworpen, omdat God dit rechtvaardig doet en richt tot de eer van Zijn naam.* Wij begrijpen niet, waarom God mensen heeft geschapen die Hij niet wilde uitverkiezen, maar hen heeft overgegeven aan het goeddunken van hun hart.⁴²⁰ Wanneer Adam aan zichzelf wordt overgelaten, valt hij van zijn Maker af. Wanneer wij aan onszelf worden overgegeven, komen wij nooit tot God, maar kiezen wij vrijwillig het zondepad naar het verderf.

10 God mag met het Zijne doen wat Hij wil, en wat Hij wil, is altijd goed. Omdat de Heilige Schrift het ons zegt, belijden wij vol eerbiedige huiver dit ondoorgrondelijke oordeel. Hoewel we hiervan lang niet alles begrijpen, weten we wel dat de straf van de verworpenen, namelijk de eeuwige verdoemenis, hun eigen schuld is. De verworpenen worden namelijk gestraft omdat zij zondigen tegen God. Daarom staat er ook niet, dat bij het laatste oordeel mensen dáárom naar de hel verwezen zouden worden omdat ze verworpen zijn, maar dáárom omdat zij gezondigd hebben.⁴²¹ Maar de verkorenen, die net zo slecht zijn als de verworpenen, worden gezaligd, niet omdat hun werken meetellen, maar omdat God ze heeft geschreven in het boek van het leven des Lams.⁴²²

20 Lees ook Judas 1 vers 4: "Want er zijn sommige mensen ingeslopen, die eertijds tot dit oordeel tevoren opgeschreven zijn (kanttekening: *namelijk door God in het register van de verworpen mensen*), goddelozen, die de genade van onze God veranderen in ontucht..."

Aanbod van genade

25 Voor ons is het niet te rijmen, dat God slechts bepaalde mensen heeft uitverkoren én toch aan vele niet-uitverkorenen het evangelie predikt, dat is: aanbiedt. De remonstranten verweten de rechtzinnige theologen op de Dordtse synode dat ze huichelachtig waren, wanneer ze toch het evangelie aan alle mensen aanboden. Maar al is het voor ons verstand niet te vatten, toch is het niet onoprecht.

30 De Bijbelse opvatting van de genade die aangeboden wordt, moeten we niet verwarren met de remonstrantse opvatting, die de aanbieding zó ziet (DL, II Verwerping 6), 'dat God aan alle mensen de weldaden die door de dood van Christus verkregen worden, op gelijke manier wil meedelen, maar dat sommigen de vergeving der zonden en het eeuwige leven deelachtig worden, anderen niet, hangt af van hun vrije wil, die zich voegt bij de genade, die zonder onderscheid wordt aangeboden.'

⁴¹⁷ **Openbaring 17:8** ... wier namen niet zijn geschreven in het boek des levens van de grondlegging der wereld.

⁴¹⁸ **I Samuël 15:23 & 26** Omdat u des HEEREN woord verworpen hebt, heeft Hij u verworpen, dat u geen koning zult zijn. & Samuël zei tot Saul: "Omdat u het woord des HEEREN verworpen hebt, heeft de HEERE u verworpen, dat u geen koning over Israël zult zijn."

II Koningen 17:20 Zo verwierp de HEERE het ganse zaad van Israël, en bedrukte hen, en gaf ze in de hand der rovers, totdat Hij hen van Zijn aangezicht weggeworpen had. Dit vers volgt op **vers 19**: Zelfs hield Juda de geboden van de HEERE, hun God, niet; maar zij wandelden in de inzettingen van Israël, die zij gemaakt hadden.

II Koningen 23:27 De HEERE zei: "Ik zal Juda ook van Mijn aangezicht wegdoen, zoals Ik Israël weggedaan heb; en Ik zal deze stad Jeruzalem verwerpen, die Ik verkoren heb, en het huis, waarvan Ik gezegd heb: Mijn Naam zal daar wezen."

Hosea 4:6 Mijn volk is uitgeroeid, omdat het zonder kennis is. Omdat u de kennis verworpen hebt, heb Ik u ook verworpen, dat u voor Mij het priesterambt niet zult bedienen. Omdat u de wet van uw God vergeten hebt, zal Ik ook uw kinderen vergeten.

⁴¹⁹ **Romeinen 9:17-18** De Schrift zegt tot Farao: hiertoe heb Ik u verwekt, opdat Ik in u Mijn kracht zou bewijzen, en opdat Mijn Naam verkondigd wordt op heel de aarde. Dus ontfermt Hij Zich over wie Hij wil, en Hij verhardt wie Hij wil.

⁴²⁰ **Hosea 4:17** Efraïm is vergezeld met de afgoden; laat hem varen.

Psalms 81:12-13 Mijn volk heeft Mijn stem niet gehoord; en Israël heeft Mij niet gewild. Daarom heb Ik het overgegeven in het goeddunken van hun hart, dat zij wandelden in hun raadslagen.

⁴²¹ **Mattheüs 25:41 & 45** Dan zal Hij zeggen tot degenen die ter linkerhand zijn: "Ga weg van Mij, u vervloekten, in het eeuwige vuur, dat voor de duivel en zijn engelen bereid is." & Dan zal Hij hun antwoorden en zeggen: "Voorwaar zeg Ik u: voor zoveel u dit een van deze minsten niet gedaan hebt, hebt u het Mij ook niet gedaan."

Openbaring 20:13 De doden werden geoordeeld, een ieder naar hun werken.

⁴²² **Openbaring 21:27** En in haar (het nieuwe Jeruzalem) zal niet inkomen iets dat verontreinigt, en gruwelijkheid doet, en leugen spreekt; maar die geschreven zijn in het boek des levens des Lams.

Zoals in **Jesaja 4:3** En het zal geschieden, dat de overgeblevene in Sion, en de overgelatene in Jeruzalem heilig geheten zal worden, een ieder die geschreven is ten leven te Jeruzalem.

Les 6: Schepping & werkverbond

Op een treffende manier beschrijft de Bijbel (Genesis 1) waar onze oorsprong en de oorsprong van alles ligt. We zijn niet toevallig ontstaan, zonder besturing, reden of doel. Maar we zijn geschapen; maaksel van een 'superintelligent' Wezen, Dat wij God noemen. Dit kunnen we niet vanuit onszelf weten, maar alleen door openbaring, bekendmaking van God Zelf.

Ieder mens denkt na over de vraag 'waar kom ik vandaan?', maar we weten er ook met het meest scherpzinnige verstand geen antwoord op. De evolutietheorie zegt dat alles 'toevallig' is ontstaan. Deze theorie werd bedacht, omdat men Gods bestaan ontkent en toch de oorsprong zoekt van al het bestaande. Gods recht als Schepper wordt dan dus ook bestreden, de mens is onafhankelijk van zijn Oorsprong. Aan niemand hoeft de evolutiemens verantwoording af te leggen; hij is zelf baas:

- in eigen portemonnee; je mag leven voor het genot, voor jezelf⁴²³
- in eigen buik; je mag jouw(?) kind laten weghalen: abortus provocatus
- in eigen leven, hoe je met je tijd en met je lichaam omgaat (vakantie, ziekte en gezondheid, seksualiteit⁴²⁴)
- op eigen sterfbed (euthanasie)
- over het leven van dieren en zelfs, onder bepaalde omstandigheden, over het leven van het 'hoogste dier', de mens – want welk recht heeft de geëvolueerde mens méér dan een dier?

In de Bijbel geeft de Heere ons echter een ander antwoord – en door het geloof weten we dat dit het juiste antwoord is⁴²⁵: Ik, de almachtige God, heb door Mijn Zoon⁴²⁶ in zes dagen alles gemaakt – engelen, dingen, planten, dieren en, nadat Hij alles met Vaderlijke zorg in orde had gemaakt, op de zesde dag mensen – ook u.⁴²⁷ Niet alleen de zichtbare, maar ook de onzichtbare wereld. Wat is deze God groot!⁴²⁸ Wij kunnen dit werk van God en deze Werker, God, niet begrijpen. Laten we Hem dan aanbidden!⁴²⁹

Omdat Hij onze Schepper is, zijn we allen gelijk en is er geen verschil in waardigheid tussen blank en zwart, heer en knecht⁴³⁰, rijk en arm.⁴³¹ Omdat Hij onze Schepper is, hebben wij ten opzichte van GóD geen zeggenschap over iets wat wij ons bezit mogen noemen.⁴³² We zijn van alles wat we doen, zeggen, denken of hebben aan Hem verantwoording verschuldigd.⁴³³ Dus we moeten onszelf de vraag stellen: waartoe kreeg ik mijn ogen, oren⁴³⁴, mond, handen en voeten⁴³⁵, mijn tijd en mijn hele bestaan? Om God mijn Schepper te dienen. En waartoe gebruik ik ze? Om mijn eigen ik te dienen?

⁴²³ **Titus 2:12** De zaligmakende genade Gods onderwijst ons, dat wij, de goddeloosheid en de wereldse begeerlijkheden verzakende, matig en rechtvaardig en godzalig zouden leven in deze tegenwoordige wereld.

⁴²⁴ **I Korintheërs 6:15-20** Weet u niet, dat uw lichamen leden van Christus zijn? Zal ik dan de leden van Christus nemen, en ze maken leden van een hoer? Dat zij verre. Of weet u niet, dat wie een hoer aanhangt, één lichaam met haar is? "Want die twee", zegt Hij, "zullen tot één vlees wezen." Maar wie de Heere aanhangt, is één geest met Hem. Vlucht weg van hoererij. Alle zonde die de mens doet, is buiten het lichaam, maar wie hoererij bedrijft, zondigt tegen zijn eigen lichaam. Of weet u niet, dat uw lichaam een tempel is van de Heilige Geest, Die in u is, Die u van God hebt, en dat u niet van uzelf bent? Want u bent duur gekocht: verheerlijkt dan God in uw lichaam en in uw geest, welke van God zijn.

⁴²⁵ **Hebreeënen 11:3** Door het geloof verstaan wij dat de wereld door het woord van God is voorbereid, zodat de dingen die men ziet, niet geworden zijn uit dingen die gezien worden.

⁴²⁶ **Johannes 1:1,3** In het begin was het Woord, en het Woord was bij God, en het Woord was God. Alle dingen zijn door Hem gemaakt, en zonder Hem is geen ding gemaakt, dat gemaakt is.

I Korintheërs 8:6 wij hebben één Heere, Jezus Christus, door Wie alle dingen zijn, en wij door Hem.

Hebreeënen 1:2 ...door Wie Hij ook de wereld gemaakt heeft.

⁴²⁷ **Deuteronomium 10:14** Ziet, van de HEERE, uw God, is de hemel, en de hemel der hemelen, de aarde, en al wat daarin is.

Job 33:4 De Geest van God heeft mij gemaakt, en de adem van de Almachtige heeft mij levend gemaakt.

Psalms 33:6 Door het Woord des HEEREN zijn de hemelen gemaakt, en door de Geest van Zijn mond al hun menigte.

Psalms 50:12 Van Mij is de wereld en haar volheid.

Psalms 146:6 ...Die de hemel en de aarde gemaakt heeft, de zee en al wat daarin is; Die trouw houdt in eeuwigheid.

Handelingen 17:24 De God, Die de wereld gemaakt heeft, en alles wat daarin is.

Openbaring 4:11 U Heere hebt alle dingen geschapen, en door Uw wil zijn zij, en zijn zij geschapen.

⁴²⁸ **Psalms 33:9** Want Hij spreekt, en het is er; Hij gebiedt, en het staat er.

⁴²⁹ **Jesaja 40:12-31; vers 26** Heft uw ogen op omhoog, en ziet, Wie deze dingen geschapen heeft; Die in getal hun menigte voortbrengt; Die ze alle bij name roept, vanwege de grootheid van Zijn krachten, en omdat Hij sterk van vermogen is; er wordt er niet één gemist.

⁴³⁰ **Job 31:13,15** Als ik versmaad heb het recht van mijn knecht, of van mijn dienstmaagd, als zij een geschil hadden met mij... Heeft niet Hij Die mij in de buik maakte, hem ook gemaakt, en Eén ons in de baarmoeder bereid?

Ezeziërs 6:9 U heren, doet hetzelfde bij de slaven, nalatende de dreiging; als die weet, dat ook uw eigen Heere in de hemelen is, en dat geen aanneming des persoons (*geen partijdigheid*) bij Hem is.

⁴³¹ **Spreuken 22:2** Rijken en armen ontmoeten elkaar; de HEERE heeft hen allen gemaakt.

⁴³² **Psalms 89:12** De hemel is van U, ook is de aarde van U; de wereld en haar volheid, die hebt U gegrond.

⁴³³ **Mattheüs 12:36** Ik zeg u, dat van elk ijdel woord, dat de mensen gesproken zullen hebben, zij daarvan rekenschap zullen geven in de dag van het oordeel.

II Korintheërs 5:10 Wij allen moeten geopenbaard worden voor de rechterstoel van Christus, opdat een ieder wegdraagt, wat door het lichaam geschiedt, naardat hij gedaan heeft, hetzij goed, hetzij kwaad.

⁴³⁴ **Spreuken 20:12** Een horend oor, en een ziend oog heeft de HEERE gemaakt, ja, die beide.

⁴³⁵ **I Korintheërs 12:18** God heeft de leden gezet, een ieder daarvan in het lichaam, zoals Hij gewild heeft.

Waarom heeft God ons en alle engelen, dieren en dingen geschapen? Hij had geen reden buiten Zichzelf, Hij deed het niet gedwongen omdat Hij ons nodig had, evenmin schiep Hij dit op ons advies⁴³⁶, maar omdat Hij het wilde. Hij wilde ons. Je bent er niet toevallig, maar omdat God wil dat jij er bent! Welk doel had en heeft Hij daar dan mee?

- 5 ▪ Zich verlustigen in Zijn werk.
- Verheerlijkt worden in en door Zijn maaksel (heel de schepping⁴³⁷), vooral in en door de mens; want wij zijn de mond van de levenloze schepping en van de redeloze schepselen.
- Zichzelf en Zijn Goddelijke zaligheid aan ons doen genieten.⁴³⁸
- 10 ▪ Door de NGB wordt het zó geformuleerd: ...aan ieder schepsel zijn wezen, gestalte en gedaante, en onderscheidene ambten / taken gevende, om zijn Schepper te dienen ... opdat de mens zijn God dient.

God toont Zijn vrijmacht door alles te maken zoals Hij het wil⁴³⁹, Zijn almacht door alles uit niets te maken door Zijn spreken. Hij toont Zijn wijsheid door alles zo te maken dat het in complete harmonie is.⁴⁴⁰ En Hij toont Zijn goedheid door ons, de mens, als kroon op Zijn schepping te doen delen in Zijn Goddelijke welgelukzaligheid, door Zich aan ons te openbaren en Zich te genieten te geven! We hoeven niet te vrezen voor de natuurkrachten, want ze zijn alle onder Gods bevel: Hij maakte ze en beheerst ze nog.

15 Wij mogen Gods goede schepping genieten en de Schepper prijzen om Zijn werken. Dit kunnen alleen zij op de juiste manier die met Maarten Luther kunnen zeggen: *in mijn hart heerst alleen en zal alleen heersen dit enige artikel, namelijk dat ik geloof in mijn dierbare Heere Christus, Die van al mijn geestelijke en godsdienstige gedachten, waarmee ik altijd bij dag en bij nacht mag bezig zijn, het enige begin, midden en einde is.* Dus geen natuurgenieter zijn buiten de innige geloofsvereniging met Christus om!

Engelen en duivelen

25 Behalve de zichtbare wereld heeft God ook een onzichtbare 'wereld' geschapen: de engelen⁴⁴¹, al ontkenen in Jerzus' dagen de sadduceeën het.⁴⁴² Het woord 'engel' betekent: gezondene, boodschapper. Zij dragen deze naam omdat zij op Gods bevel uitgaan om Zijn besluiten uit te voeren. Veel lezen we in de Bijbel over engelen als helpers tot heil van mensen.⁴⁴³ Ook voeren zij Zijn oordelen uit.⁴⁴⁴ Zij waren er voordat Hij de aarde maakte.⁴⁴⁵ Zij prijzen Hem en voeren Zijn bevelen uit.⁴⁴⁶ Hoeveel engelen er zijn, weten we niet, maar voor ons is het ontelbaar.⁴⁴⁷ Er zijn cherubs⁴⁴⁸ en serafs⁴⁴⁹, gewone engelen en aartsengelen.⁴⁵⁰ We kennen twee bij name: Gabriël en Michaël.⁴⁵¹

⁴³⁶ **Job 38:4** Waar was u, toen Ik de aarde grondde? Geef het te kennen, indien u scherp van verstand bent.

⁴³⁷ **Psalm 148:2-5** Looft Hem, al Zijn engelen. Looft Hem, al Zijn legerscharen. Looft Hem, zon en maan. Looft Hem, al u lichtende sterren. Looft Hem, u hemelen der hemelen en u wateren die boven de hemelen bent. Dat zij de Naam des HEEREN loven; want toen Hij het beval, werden zij geschapen.

⁴³⁸ **Psalm 149:2** Laat Israël zich verblijden in Degene Die hem gemaakt heeft; dat de kinderen Sions zich verheugen over hun Koning.

⁴³⁹ **Openbaring 4:11** U Heere, bent waardig te ontvangen de heerlijkheid, en de eer, en de kracht; want U hebt alle dingen geschapen, en door Uw wil zijn zij, en zijn zij geschapen.

⁴⁴⁰ **Psalm 104:24** Hoe groot zijn Uw werken, o HEERE! U hebt ze alle met wijsheid gemaakt.

Spreuken 3:19 De HEERE heeft de aarde door wijsheid gegrond, de hemelen door verstand bereid.

⁴⁴¹ **Kolossenzen 1:16** Door Hem zijn alle dingen geschapen, die in de hemelen en die op de aarde zijn, die zichtbaar en die onzichtbaar zijn, hetzij tronen, hetzij heerschappijen, hetzij overheden, hetzij machten^a; alle dingen zijn door Hem en tot Hem geschapen.

^a Kanttekening: *deze namen worden hier aan de engelen in de hemel gegeven, omdat God hen als koningen (aan wie eigenlijk tronen toekomen) prins, overheden en machtigen dikwijls gebruikt in het regeren van landen en koninkrijken.*

⁴⁴² **Handelingen 23:8** De sadduceeën zeggen dat er geen opstanding is, noch engel, noch geest.

⁴⁴³ **Genesis 19:1** En die twee engelen kwamen te Sodom in de avond....

Genesis 28:12 Jakob droomde; en zie, een ladder was gesteld op de aarde, waarvan het opperste aan de hemel raakte; en zie, de engelen van God klommen daarbij op en neer.

Genesis 32:1 Jakob trok ook zijns weegs; en de engelen van God ontmoetten hem.

I Koningen 19:5 En Elia legde zich neer en sliep onder een jeneverboom. En zie, toen raakte een engel hem aan, en zei tot hem: Sta op, eet.

Psalm 91:11 Hij zal Zijn engelen voor u bevelen, dat zij u bewaren in al uw wegen.

Daniël 3:28 Nebukadnezar antwoordde en zei: "Geloofd zij de God van Sadrach, Mesach en Abed-nego, Die Zijn engel gezonden, en Zijn knechten verlost heeft, die op Hem vertrouwd hebben."

⁴⁴⁴ **II Samuël 24:16** Toen nu de engel zijn hand uitstreckte over Jeruzalem, om haar te verderven...

II Kronieken 32:21 De HEERE zond een engel, die alle strijdvaardigen, en vorsten, en oversten in het leger van de koning van Assyrie verdelgde.

⁴⁴⁵ **Job 38:4 & 7** Waar was u, toen Ik de aarde grondde? & Toen de morgensterren^a samen vrolijk zongen, en al de kinderen Gods^a juichten.

^a Hiermee worden de engelen bedoeld.

⁴⁴⁶ **Psalm 103:20** Looft de HEERE, Zijn engelen! u krachtige helden, die Zijn woord doet, gehoorzame de stem van Zijn woord.

⁴⁴⁷ **Psalm 68:18** Gods wagens^a zijn tweemaal tien duizend, de duizenden verdubbeld. De Heere is onder hen, een Sinaï in heiligheid.

^a Kanttekening: *versta, de legers der engelen, bereid tot Gods dienst, om zijn volk te beschermen tegen het geweld van de vijanden.*

Daniël 7:10 Duizendmaal duizenden dienden Hem, en tien duizendmaal tien duizenden stonden voor Hem.

Hebreeën 12:22 U bent gekomen tot de vele duizenden der engelen.

⁴⁴⁸ **Genesis 3:24** Hij dreef de mens uit; en stelde cherubim tegen het oosten van de hof van Eden, en een vlamvend lemmer van een zwaard dat zich omkeerde om te bewaren de weg van de boom des levens.

⁴⁴⁹ **Jesaja 6:2** Serafs stonden boven Hem; een ieder had zes vleugels; met twee bedekte ieder zijn aangezicht, en met twee bedekte hij zijn voeten, en met twee vloog hij.

Engelen hebben geen lichaam, maar als zij worden uitgezonden, nemen zij de gedaante aan van een mens.⁴⁵² Ze worden in de tabernakel / de tempel afgebeeld, en verschijnen in visioenen, met vleugels⁴⁵³, niet omdat ze werkelijk vleugels hebben, maar misschien om aan te duiden hoe gewillig ze zijn om God te gehoorzamen en ons te helpen ('ze vliegen voor Hem').⁴⁵⁴

- 5 De engelen die tegen God opstonden en van Hem afvielen⁴⁵⁵, worden duivelen genoemd. Hij sticht zijn troon op aarde⁴⁵⁶, en gaat rond als een brullende leeuw.⁴⁵⁷ Hij woont in ons, zolang Christus ons niet door Zijn Geest bewoont.⁴⁵⁸ Allen die wedergeboren zijn, zijn echter van zijn woede en inwoning verlost.⁴⁵⁹ Niettemin is de lucht nog vol van geestelijke boze machten.⁴⁶⁰ De Heere Jezus en de apostelen waarschuwen ons voor deze listige vijand.⁴⁶¹ We moeten hem niet onderschatten, die mensenmoordenaar van het begin af, god van deze eeuw en overste van deze wereld wordt genoemd⁴⁶², en vanaf het begin zondigt⁴⁶³ (zie ook: les 8). Maar de overwinning van God en Zijn kerk op de duivel is zeker.⁴⁶⁴ Hun straf is vreselijk.⁴⁶⁵

Gods beeld

- 15 Toen God de mens ging maken, hield Hij raad met Zichzelf⁴⁶⁶, omdat wij het pronkstuk van Zijn schepping zijn. Wij zijn geschapen naar Gods **beeld** en gelijkenis. Dit houdt onder andere in, dat God Zijn Koningschap uitriep (zoals een koning daar een beeld van zichzelf liet oprichten waar hij heerste). Verder betekent het dat wij in een bijzondere relatie tot God stonden: wij waren Zijn vertegenwoordiger op aarde, om in Zijn Naam heerschappij erover te

⁴⁵⁰ Grieks: *archangel* = aanvoerder of leider van engelen.

⁴⁵¹ **Daniël 8:16** Ik hoorde tussen Ulai de stem van een mens, die riep en zei: "Gabriel, geef aan deze het gezicht te verstaan."

Lukas 1:19 De engel antwoordde en zei tot Zacharias: "Ik ben Gabriël, die voor God sta, en ben uitgezonden, om tot u te spreken, en u deze dingen te verkondigen."

Daniël 10:13 De vorst van het koninkrijk van Perzië stond tegenover mij een en twintig dagen. En zie, Michaël, een van de eerste vorsten, kwam om mij te helpen, en ik werd daar gelaten bij de koningen van Perzië.

Judas :9 Michaël, de aartsengel, toen hij met de duivel twistte, durfde geen oordeel van lastering tegen hem voortbrengen.

⁴⁵² **Handelingen 12:7** En zie, een engel des Heeren stond daar, en slaande de zijde van Petrus, wekte hij hem op, zeggende: "Sta haastig op."

⁴⁵³ **Exodus 25:20** En de cherubim (Hebreeuws meervoud van 'cherub') zullen hun beide vleugels omhoog uitbreiden, bedekkende met hun vleugels het verzoendeksel.

⁴⁵⁴ **Jesaja 6:2** Serafs stonden boven Hem; een ieder had zes vleugels; met twee bedekte ieder zijn aangezicht, en met twee bedekte hij zijn voeten, en met twee vloog^a hij.

^a Kanttekening: *om het bevel van God spoedig uit te voeren; want de engelen zijn dienstbare geesten.*

⁴⁵⁵ **Judas :6** De engelen die hun beginsel niet bewaard hebben, maar hun eigen woonplaats verlaten hebben, heeft Hij tot het oordeel van de grote dag met eeuwige banden onder de duisternis bewaard.

⁴⁵⁶ **Openbaring 2:13** Ik weet uw werken, en waar u woont, namelijk waar de troon des satans is, en u houdt Mijn Naam, en hebt Mijn geloof niet verloochend, ook in die dagen waarin Antipas Mijn getrouwe getuige was, die gedood is bij u, waar de satan woont.

⁴⁵⁷ **I Petrus 5:8** Wees nuchter, en waak; want uw tegenpartij, de duivel, gaat rond als een briesende leeuw, zoekende, wie hij zou mogen (=kunnen) verslinden;

⁴⁵⁸ **Mattheüs 12:43-45** Wanneer de onreine geest van de mens uitgegaan is, gaat hij door dorre plaatsen, zoekende rust, en vindt ze niet. Dan zegt hij: "Ik zal terugkeren naar mijn huis, van waar ik uitgegaan ben." En komende, vindt hij het leeg, met bezemen gekeerd en versierd. Dan gaat hij heen en neemt met zich zeven andere geesten, bozer dan hij zelf, en ingegaan zijnde, wonen zij daar. En het laatste van die mens wordt erger dan het eerste.

Markus 16:9 Toen Jezus opgestaan was, des morgens vroeg, op de eerste dag der week, verscheen Hij eerst aan Maria Magdalena, uit wie Hij zeven duivelen (demonen) uitgeworpen had.

Lukas 8:30 Jezus vroeg hem: "Wat is uw naam?" En hij zei: "Legio." Want vele duivelen waren in hem gevaren.

Lukas 22:3 De satan voer in Judas.

Handelingen 5:3 Petrus zei: "Ananias, waarom heeft de satan uw hart vervuld, dat u de Heilige Geest liegen zou?"

I Johannes 3:10 Hierin zijn de kinderen van God en de kinderen van de duivel openbaar: een ieder die de rechtvaardigheid niet doet, die is niet uit God, en die zijn broeder niet liefheeft.

⁴⁵⁹ **Lukas 11:20-22** Als Ik door de vinger van God de duivelen uitwerp, is dus het Koninkrijk van God tot u gekomen. Wanneer een sterke gewapende zijn hof bewaart, is al wat hij heeft in vrede. Maar als één daarover komt, die sterker is dan hij, en hem overwint, die neemt zijn hele wapenrusting waar hij op vertrouwde, en deelt zijn roof uit.

⁴⁶⁰ **Efeziërs 6:11-12** Doe aan de hele wapenrusting Gods, opdat u kunt staan tegen de listige omleidingen van de duivel. Want wij hebben de strijd niet tegen vlees en bloed, maar tegen de overheden, tegen de machten, tegen de geweldhebbers der wereld, der duisternis van deze eeuw, tegen de geestelijke boosheden in de lucht.

⁴⁶¹ **Lukas 22:31** En de Heere zei: "Simon, Simon, zie, de satan heeft u zeer begeerd om te ziften als de tarwe."

II Korinthiërs 11:14 De satan verandert zich in een engel van het licht.

⁴⁶² **Johannes 8:44** ... de duivel; die was een mensenmoordenaar vanaf het begin.

II Korinthiërs 4:4 In wie de god van deze eeuw de zinnen verblind heeft, namelijk van de ongelovigen.

Johannes 12:31 Nu zal de overste van deze wereld buiten geworpen worden.

⁴⁶³ **I Johannes 3:8** Wie de zonde doet, is uit de duivel; want de duivel zondigt vanaf het begin.

⁴⁶⁴ **Romeinen 16:20** De God des vredes zal de satan spoedig onder uw voeten verpletteren.

I Johannes 3:8 Hiertoe is de Zoon van God geopenbaard, opdat Hij de werken van de duivel verbreken zou.

Openbaring 12:11 Zij hebben satan overwonnen door het bloed van het Lam, en door het woord van hun getuigenis.

⁴⁶⁵ **Mattheüs 25:41** Dan zal Hij zeggen tot degenen die ter linkerhand zijn: "Gaaf weg van Mij, u vervloekten, naar het eeuwige vuur, dat voor de duivel en zijn engelen bereid is.

II Petrus 2:4 God heeft de engelen die gezondigd hebben, niet gespaard, maar, die in de hel geworpen hebbende, heeft Hij overgegeven aan de ketenen der duisternis, om tot het oordeel bewaard te worden.

⁴⁶⁶ **Genesis 1:26-27** En God zei: "Laat Ons mensen maken, naar Ons beeld, naar Onze gelijkenis." ... En God schiep de mens naar Zijn beeld; naar het beeld van God schiep Hij hem; man en vrouw schiep Hij ze.

hebben.⁴⁶⁷ Adam wordt de zoon van God genoemd.⁴⁶⁸ Wat een innige verhouding spreekt hieruit! Wij stonden in een open en afhankelijke verhouding tot God, geheel op Hem aangewezen, geheel op Hem gericht. En God verlustigde Zich in Zijn schepsel.

5 Hoewel ons lichaam een pronkstuk is van Gods wijsheid en macht⁴⁶⁹ (studeer maar eens een uurtje in een medische encyclopedie hoe de spijsvertering werkt en wat de rode bloedlichaampjes voor functie hebben; of bewonder eens een ogenblik hoe kunstig onze duim functioneert in onze hand); toch komt het beeld Gods meer uit in onze persoonlijkheid, onze ziel, dan in het lichamelijke aspect van ons bestaan. 'Gods beeld' wil dan ook en vooral zeggen: wij handelden als Hij en leken precies op Hem wat betreft de vermogens van onze ziel. Deze zijn volledig zichtbaar geworden in Christus Die het Beeld Gods is⁴⁷⁰, naar Wiens beeld Gods wedergeboren kinderen hoe langer hoe meer veranderd worden.⁴⁷¹

10 Je kunt het met de volgende voorbeelden misschien wat duidelijk maken: God 'stempelde' Zijn 'beeltenis' op ons als teken dat wij Zijn Eigendom zijn. Denk aan het beeld van de Romeinse keizer op een munt.⁴⁷² Jezus onderwijst ons hiermee ook dat we aan God moeten geven wat Zijn beeld draagt, dus: onszelf helemaal aan Hem moeten toewijden...

15 God schiep ons als een spiegel: keek God naar ons, dan zag Hij in ons Zijn Eigen beeld terug. Let op: wij zijn en wij worden geen God (om het modern te zeggen: 'beeld en gelijkenis van God' betekenen niet 'een kloon van God'). Waarin leken wij dan op God? Hij legde *iets* van Zijn Deugden, Eigenschappen in ons, zoals wijsheid⁴⁷³ / kennis, rechtvaardigheid, heiligheid – en dit alles om onze taak als Gods vertegenwoordigers te kunnen uitoefenen.⁴⁷⁴ Ja, Hij woonde in ons.

20 *Kennis*: wij kenden God, wij hadden intieme of vertrouwelijke omgang met Hem, Hij was onze Bekende. Wij kenden dus ook Zijn heilige en goede wil = wet, en alles wat Hij ons bekend maakte.

Gerechtigheid: wij waren volkomen in overeenstemming met de eis van Zijn wet – die immers in ons hart was geschreven.

25 *Heiligheid*: wij waren tot in de kleinste dingen volmaakt zuiver (vrij van elke zondesmet) en aan Hem toegewijd, wij hadden Hem lief en dienden Hem van ganser harte (Efeziërs 4 vers 24).

Zo was er vrede met God, met onszelf en met de hele wereld – we stonden in een rechte verhouding tot Hem, onszelf en de hele schepping.

30 Dit beeld van God heeft de redeloze of levenloze schepping niet. Dat God ons tot dit hoge doel heeft verkoren is onverdiende goedheid, aangezien ook wij net als de dieren uit stof zijn gemaakt – wat een verootmoedigende mededeling: wij zijn stof en God is God!

We waren, toen God ons schiep, geen *tabula rasa* (onbeschreven blad), dus niet neutraal, maar we waren voorzien van de beste capaciteiten, onder andere liefde om Hem lief te hebben, en vertrouwen om Hem te

⁴⁶⁷ **Genesis 1:26** En God zei: "...en dat zij heerschappij hebben over de vissen der zee, en over het gevogelte des hemels, en over het vee, en over de hele aarde, en over al het kruipend gedierte, dat op de aarde kruipt."

Psalms 8:7 U doet hem heersen over de werken van Uw handen; U hebt alles onder zijn voeten gezet.

Hebreeënen 2:8 Alle dingen hebt U onder zijn voeten onderworpen. Want daarin, dat Hij alle dingen aan hem heeft onderworpen, heeft Hij niets uitgelaten, dat niet aan hem onderworpen zou zijn. Maar nu zien wij nog niet, dat alle dingen aan hem onderworpen zijn.

⁴⁶⁸ **Lukas 3:38** ...de zoon van Adam, de zoon van God.

⁴⁶⁹ **Psalms 139:14-15** Ik loof U, omdat ik op een heel vreselijke (ontzagwekkende) wijze wonderbaarlijk gemaakt ben; wonderlijk zijn Uw werken! ook weet mijn ziel het zeer wel. Mijn gebeente was voor U niet verborgen, toen ik in het verborgene gemaakt ben, 'geborduurd' (kunstig geweven) ben.

⁴⁷⁰ **II Korinthiërs 4:4** ...de verlichting van het evangelie der heerlijkheid van Christus, Die het Beeld van God is.

Hebreeënen 1:3 De Zoon is het Afschijnsel van Zijn heerlijkheid, en het uitgedrukte Beeld van Zijn zelfstandigheid.

Daarom kon Hij zeggen (**Johannes 14:9**) Jezus zei tot hem: "Wie Mij gezien heeft, die heeft de Vader gezien."

⁴⁷¹ **Romeinen 8:29** Die Hij te voren gekend heeft, die heeft Hij ook te voren verordeneerd (bestemd), aan het beeld van Zijn Zoon gelijkvormig te zijn, opdat Hij de Eerstgeborene zou zijn onder vele broeders.

II Korinthiërs 3:18 En wij allen, met ongedekt aangezicht de heerlijkheid van de Heere in een spiegel aanschouwende, worden naar dat beeld in gedaante veranderd, van heerlijkheid tot heerlijkheid, als van des Heeren Geest.

⁴⁷² **Markus 12:14-17** Is het geoorloofd aan de keizer belasting te geven / betalen, of niet? Zullen wij geven, of niet geven? En Hij, wetende hun geveinsdheid, zei tot hen: "Waarom verzoekt u Mij? Brengt Mij een penning, dat Ik hem zie." Zij brachten er één. En Hij zei tot hen: "Van wie is dit beeld, en het opschrift?" En zij zeiden tot Hem: "Van de keizer." En Jezus, antwoordende, zei tot hen: "Geef dan aan de keizer, wat van de keizer is, en aan God, wat van God is."

⁴⁷³ **Jakobus 3:13,17** Wie is wijs en verstandig onder u? laat hem uit zijn goede (levens)wandel zijn werken in zachtmoedige wijsheid bewijzen. De wijsheid die van boven is, die is ten eerste zuiver, daarna vreedzaam (vredelievend), bescheiden (mild), gezeglijk, vol van barmhartigheid en van goede vruchten, niet partijdig oordelende, en ongeveinsd.

⁴⁷⁴ Vr. & antw. 6: ...opdat hij God zijn Schepper recht zou **kennen**, Hem van harte zou **liefhebben**, en met Hem in de eeuwige zaligheid zou leven, om Hem te **loven** en te **prijzen** (allemaal 'taken'); vergelijk ook vr. & antw. 32: het christen zijn (= het gezalfd zijn met de Heilige Geest, de herstelling dus van het beeld Gods) wordt niet omschreven met woorden die onze voorrechten aanduiden, maar onze taak: dat ik Zijn Naam **belijd**, mijzelf tot een levend dankoffer aan Hem **offer**, met een vrij en goed geweten tegen de zonde en de duivel **strijd** en over alle schepselen **regeer**.

geloven. We waren precies geschikt om te beantwoorden aan het heerlijke doel, waarmee God ons had geschapen, namelijk Hem verheerlijken en genieten!

Dit beeld van God hebben wij door de zondeval moedwillig verdorven, al zijn er nog enige vonkjes van overgebleven (NGB, 14). Wij kunnen niet meer leven in die bevoorrechte relatie van Vader-zoon. De gaven van kennis, gerechtigheid en heiligheid zijn veranderd in hun tegendeel: licht is veranderd in duisternis⁴⁷⁵, wijsheid in dwaasheid⁴⁷⁶, liefde is omgeslagen in vijandschap⁴⁷⁷, geloof in wantrouwen. Dit komt niet altijd even duidelijk naar buiten⁴⁷⁸, maar is altijd het wezen van elk mens. Bij dit beeld van God-zijn hoorde ook het hebben van een vrije wil ten goede. Bij het geschonden beeld hoort dat we geen vrije wil, maar een slaafse, geknechte wil hebben, zodat we vrijwillig kiezen, en alleen maar kunnen kiezen, voor het boze. Pelagius⁴⁷⁹ leert de vrije wil; Rome leert de verzwakte wil (die met behulp van de sacramenten en Gods genade het goede kan kiezen), de Reformatie leert de verdorven wil, die 'gans en al onbekwaam is tot enig zaligmakend goed en geneigd tot alle kwaad'.

We kunnen dit als volgt omschrijven: Gods beeld *in nauwere betekenis* (ware wijsheid, Goddelijke rechtvaardigheid, volmaakte heiligheid) is totaal verdorven, maar Gods beeld *in ruimere betekenis* niet; of: we zijn wel in alle facetten van Gods beeld verdorven, maar toch bezitten we van al die facetten nog 'sporen' – denk aan het verschil tussen de ruïne van een rijtjeshuis én die van een middeleeuws kasteel. In beide gevallen is nog te zien hoe 'groot' het oorspronkelijke was. Uit de 'ruïne' van ons gevallen bestaan kunnen we nog zien hoe heerlijk wij zijn geschapen. We kunnen ons in dit opzicht ook vergelijken met de ark of de tempel wanneer God er wél in woont, én wanneer Hij die heeft verlaten.⁴⁸⁰ Toch zijn we – nu God ons sinds de zondeval heeft verlaten en wij dus Zijn beeld niet meer zijn, méér dan alleen maar géén beeld van Hem, zoals de ark in de tempel van Dagon – al was God geweken – toch méér was dan alleen maar een 'kist'.⁴⁸¹

Gods beeld in ruimere betekenis is, dat wij – in onderscheid met de dieren – zijn begaafd met verstand en geweten, met onsterfelijkheid en geestelijkheid. Dit is na de zondeval nog ons deel – niet ongeschonden, maar in zijn tegendeel omgekeerd. Zo zijn we verantwoordelijke wezens en niet aan de dieren gelijk geworden. De hoofdzaak is echter niet dát we kunnen liefhebben, denken enz., maar wát (of Wie/wie) we liefhebben, wát de inhoud van ons denken enz. is. Omdat wij naar Gods beeld zijn gemaakt is de doodstraf geboden op de doodslag⁴⁸²; ook moeten we onze naaste niet beledigen enz.⁴⁸³, maar liefhebben. Daarom deelt de medelander en zelfs de slaaf evengoed in de Sabbathrust als de heer – in Christus is opnieuw geen onderscheid tussen die beiden, maar zijn allen weer, net als oorspronkelijk, gelijk.⁴⁸⁴

Ook na de zondeval geldt:

⁴⁷⁵ **Efeziërs 4:18** ...Verduisterd in het verstand, vervreemd zijnde van het leven Gods, door de onwetendheid die in hen is, door de verharding van hun hart.

⁴⁷⁶ **Psalm 14:1** De dwaas zegt in zijn hart: "Er is geen God." Zij verderven het, zij maken het gruwelijk met hun werk; er is niemand, die goed doet.

Psalm 119:12 HEERE, leer mij Uw inzettingen. (*David had ze voor zich, maar beseftte zijn geestelijke dwaasheid.*)

Jeremia 8:9 De wijzen zijn beschaamd, verschrikt en gevangen. Zie, zij hebben des HEEREN woord verworpen, wat voor wijsheid zouden zij dan hebben?

⁴⁷⁷ **Jakobus 4:4** Overspelers en overspeleressen, weet u niet dat de vriendschap der wereld vijandschap van God is? Wie dus een vriend van de wereld wil zijn, die wordt een vijand van God gesteld.

⁴⁷⁸ **II Timotheüs 3:1-5** Weet dit dat in de laatste dagen ontstaan zullen zware tijden. Want de mensen zullen zijn liefhebbers van zichzelf, geldgierig, laatzinnig (zelfingenomen / praalziek), hovaardig (arrogant), lasteraars, de ouders ongehoorzaam, ondankbaar, onheilig; zonder natuurlijke liefde, onverzoenlijk, achterklappers (tweespalt-zaaiend – Grieks: *diabolos* = duivel), onmatig, wreed, zonder liefde tot de goeden, verraders, roekeloos, opgeblazen, meer liefhebbers van wellusten dan liefhebbers van God; hebbende een gedaante van godzaligheid, maar die de kracht daarvan verloochend hebben. Heb ook een afkeer van deze.

⁴⁷⁹ Pelagius is een monnik die leefde in de tijd van Augustinus (400 na Chr.) en die de erfzonde ontkende. Hij leerde dat onze wil goed is. Kinderen zijn volgens hem bij hun geboorte even onschuldig als Adam in het Paradijs. Het komt er dan ook op aan voor de mens om deugdzaam te leven: het goede zal uiteindelijk beloond worden en het kwade gestraft.

⁴⁸⁰ **I Samuël 4:4-5** Het volk zond naar Silo, en men bracht van daar de ark des verbonds des HEEREN der heerscharen, Die tussen de cherubs woont... En de ark van God werd genomen, en de twee zonen van Eli, Hofni en Pinehas, stierven.

Ezechiël 10:18,23 Toen ging de heerlijkheid des HEEREN van boven de drempel van het huis weg, en stond boven de cherubs. En de heerlijkheid des HEEREN rees op van het midden der stad, en stond op den berg die tegen het oosten der stad is.

⁴⁸¹ **I Samuël 5:3-4** Toen die van Asdod de volgende dag vroeg opstonden, zie, Dagon was op zijn gezicht ter aarde gevallen voor de ark des HEEREN. En zij namen Dagon en zetten hem weder op zijn plaats. Toen zij nu de volgende dag des morgens vroeg opstonden, zie, Dagon lag op zijn gezicht, ter aarde gevallen voor de ark des HEEREN; en het hoofd van Dagon, en de beide palmen van zijn handen waren afgehouden, aan de drempel.

⁴⁸² **Genesis 9:6** Wie het bloed van de mens vergiet, zijn bloed zal door de mens vergoten worden; want God heeft de mens naar Zijn beeld gemaakt.

⁴⁸³ **Jakobus 3:9** Door de tong loven wij God en de Vader, en daardoor vervloeken wij de mensen, die naar de gelijkenis van God gemaakt zijn.

⁴⁸⁴ **Deuteronomium 5:14** De zevende dag is de sabbath van de HEERE, uw God. Dan zult u geen werk doen, u, noch uw zoon, noch uw dochter, noch uw dienstknecht, noch uw dienstmaagd, noch uw os, noch uw ezel, noch enig van uw vee, noch de vreemdeling die in uw poorten is. Opdat uw dienstknecht, en uw dienstmaagd rust, zoals u.

Kolossenzen 3:10-11 ... de nieuwe mens die vernieuwd wordt tot kennis, naar het beeld van Hem, Die hem geschapen heeft. Waarin niet is Griek en Jood, besnijdenis en voorhuid, barbaar en Scyth, dienstknecht en vrije; maar Christus is alles en in allen.

- Wij weten dat God bestaat, en wij kunnen Hem ook enigszins kennen uit schepping en onderhouding, namelijk in Zijn Godheid en eeuwige kracht⁴⁸⁵, waardoor ons alle verontschuldiging wordt ontnomen – dieren kennen hun Schepper niet.
- Wij kunnen Hem door wederbarende genade van de Heilige Geest weer van harte leren liefhebben en dienen – dieren niet.
- Wij kunnen nog zalig worden – dieren niet.

Laten we dan de juiste lessen leren, de juiste gevolgtrekkingen maken: (1) gedenk aan uw Schepper in de dagen van uw jongelingschap⁴⁸⁶; (2) ... laten zij hun zielen aan Hem, als de getrouwe Schepper, aanbevelen (toevertrouwen).⁴⁸⁷

In de wedergeboorte wordt Gods beeld *in engere zin* in ons weer hersteld: kennis van God⁴⁸⁸, rechtvaardigheid en heiligheid.⁴⁸⁹ Dit is vanaf het eerste begin volmaakt in de delen, maar is pas bij het sterven volmaakt in de trappen. Dat is: net als bij een baby alles er al aan zit, maar zich nog moet ontwikkelen tot volwassenheid, zo zitten alle 'onderdelen' van het beeld Gods / de nieuwe mens eraan, maar het geheel groeit levenslang. Bij de opstanding uit de doden wordt ook het beeld van God *in ruimere zin* geheel hersteld.

Volgens Paulus is de gevallen mens, die terecht een kind van de duivel genoemd wordt, zoals Elymas⁴⁹⁰, nog steeds lid van Gods familie, Gods geslacht.⁴⁹¹ Vergelijk ook Psalm 8 & 82 vers 6⁴⁹². Wat een hoge waardigheid bezitten we dus nog, ondanks alles! De Heere schenkt ons ook zeer veel goede gaven, capaciteiten, waardoor we ondanks onze diepe val nog veel goede dingen kunnen doen op maatschappelijk en zedelijk terrein, al kan de heilige God het uiteindelijk – hoofdzakelijk vanwege onze verkeerde motivering – niet goedkeuren!

Onsterflijke ziel

Wij zijn geschapen niet alleen uit het stof der aarde (om ons aan te wijzen hoe nietig en afhankelijk wij zijn – waarom de mens Adam = 'Rode Aarde' heet), maar ook als een redelijke, onsterflijke ziel (ook aangeduid als geest⁴⁹³), terwijl de ziel der dieren vergaat. Dit is ook na de zondeval nog een zeer wezenlijk onderscheid tussen mens en dier.

Het is niet gemakkelijk te omschrijven wat onze ziel precies is. Meestal zegt men: we hebben een lichaam en een ziel. Maar misschien is het beter te zeggen: wij zijn een ziel in een lichaam. Onze ziel is ons 'diepste ik', onze persoonlijkheid, ons wezen – waarmee wij in verbinding (kunnen) staan met onze Schepper om Hem te kennen en te eren. Ons lichaam is onze 'ziele-woning', waarbuiten de ziel in de aardse werkelijkheid niet kan bestaan, maar waarvan zij bij de dood wordt gescheiden.⁴⁹⁴ Denk aan de uitdrukking, dat ons lichaam een tabernakel (tent) is, waarin wij wonen en die bij de dood wordt afgebroken.⁴⁹⁵ Dan zijn wij niet nergens, maar dan – zo mag Gods kind met Paulus instemmen – woon ik in bij de Heere.⁴⁹⁶ Zij die hun Schepper niet hebben geacht, hebben ook onsterfelijkheid, maar tot eeuwige afgrijzing.⁴⁹⁷

⁴⁸⁵ **Romeinen 1:20** Zijn onzichtbare dingen worden van de schepping der wereld aan uit de schepselen verstaan en doorzien, zowel Zijn eeuwige kracht als Goddelijkheid, opdat zij niet te verontschuldigen zijn.

⁴⁸⁶ **Prediker 12:1.**

⁴⁸⁷ **I Petrus 4:19.**

⁴⁸⁸ **II Petrus 1:3** Zoals Zijn Goddelijke kracht ons alles wat tot het leven en de godzaligheid behoort, geschonken heeft, door de kennis van Hem, Die ons geroepen heeft tot heerlijkheid en deugd.

⁴⁸⁹ **Efeziërs 4:24** ... en de nieuwe mens zou aandoen, die naar God geschapen is in ware rechtvaardigheid en heiligheid.

⁴⁹⁰ **Handelingen 13:10** O u kind des duivels, vol van alle bedrog, en van alle arglistigheid, vijand van alle gerechtigheid, zult u niet ophouden de rechte wegen des Heeren te verkeren?

⁴⁹¹ **Handelingen 17:26-29** God heeft uit één bloed het hele geslacht der mensen gemaakt, om op de hele aardbodem te wonen, bestemd hebbende de tijden tevoren vastgesteld, en de grenzen van hun woning; opdat zij de Heere zoeken, of zij Hem immers tasten en vinden zouden; hoewel Hij niet ver is van een ieder van ons. Want in Hem leven wij, en bewegen wij ons, en zijn wij; zoals ook enigen van uw dichters gezegd hebben: "Want wij zijn ook Zijn geslacht." Wij dan, zijnde Gods geslacht, moeten niet menen dat de Godheid goud, of zilver, of steen gelijk is, welke door mensenkunst en bedenking gesneden zijn.

Efeziërs 3:15 Uit Wie heel het (menselijke) geslacht in de hemelen en op de aarde genoemd wordt.

⁴⁹² **Psalm 82:6** Ik heb gezegd: "U bent goden; en u bent allen kinderen van de Allerhoogste."

⁴⁹³ **Prediker 12:7** En dat het stof weer tot aarde keert, zoals het geweest is; en de geest weer tot God keert, Die hem gegeven heeft.

⁴⁹⁴ **Mattheüs 10:28** Vreest niet voor degenen die het lichaam doden en de ziel niet kunnen doden, maar vreest veel meer Hem, Die zowel ziel als lichaam kan verderven in de hel.

⁴⁹⁵ **II Petrus 1:13-14** ... zolang ik in deze tabernakel ben ... ik weet, dat de aflegging van mijn tabernakel spoedig zal zijn.

⁴⁹⁶ **II Korinthiërs 5:1,6,8** Wij weten, dat, als ons aardse huis van deze tent gebroken wordt, wij een gebouw van God hebben, een huis niet met handen gemaakt, maar eeuwig in de hemelen... Wij hebben dan altijd goede moed, en weten, dat wij, inwonend in het lichaam, uitwonen van de Heere... Maar wij hebben goede moed, en hebben meer behagen om uit het lichaam uit te wonen, en bij de Heere in te wonen.

⁴⁹⁷ **Daniël 12:2** Velen van hen die in het stof der aarde slapen, zullen ontwaken, deze tot eeuwig leven, en anderen tot versmaadheden, tot eeuwige afgrijzing.

Genesis 3:17 Tot Adam zei Hij: "Omdat u geluisterd hebt naar de stem van uw vrouw, en van die boom gegeten hebt, waarvan Ik u gebod, zeggende: "U zult daarvan niet eten"; zo zij het aardrijk om u vervloekt; en met smart zult u daarvan eten al de dagen van uw leven. Ook zal het u doornen en distels voortbrengen, en u zult het gewas van het veld eten. In het zweet van uw aangezicht zult u brood eten, totdat u tot de aarde wederkeert, omdat u daaruit genomen bent; want u bent stof, en u zult tot stof wederkeren."

De Bijbel gebruikt ook andere woorden om ons menszijn aan te duiden: hart, geest, verstand. We zijn door onze grote Schepper veelzijdig gemaakt. Hij geeft aan ieder mens een lichaam (uit zijn vader en moeder) en een ziel. Hoe Hij iedere ziel schept, weten we niet, hetzij door de voortplanting, hetzij door een nieuwe schepping.

5 Cultuurmandaat

De mens heeft, als beeldrager van God, en samen met andere mensen, de opdracht om vruchtbaar te zijn, zich te vermenigvuldigen, en de aarde te bouwen en te bewaren.⁴⁹⁸ Door de zondeval is dit in zekere zin wel verzaamd, maar zeker niet opgeheven. Daarom is het huwelijk gebleven (waarvan het doel onder andere is “vervult de aarde”). En in de opdracht van Jezus om de volken tot Zijn discipelen te maken⁴⁹⁹ – een opdracht die niemand zonder anderen kan opvolgen – gaat het om hetzelfde doel: dat heel de wereld vol zal worden van God-aanbiddende mensen. Werken, wetenschappelijke studie en allerlei onderzoek zijn goed, als het gebeurt in onderworpenheid aan Gods Woord en met de bedoeling onze grote Schepper erdoor te verheerlijken. Dit wordt wel genoemd het *cultuurmandaat*. Als schepsel van God moeten en mogen we proberen door te dringen in de wonderen van Gods majestueuze schepping! De bedoeling van het aanschouwen van Gods grote daden is verwonderd genieten en God prijzen (Psalm 8 en 19)!

Wij waren als beeldrager van God bekleed met het drievoudig ambt van profeet, priester en koning. Wat houdt dit in? Dat wij als profeet de lof van God verkondigden. De redeloze en levenloze schepping kon dat niet; wij waren de mond van de hele schepping. Dat we als priester ons zelf en alles wat God ons gaf, toewijdden aan Hem, tot Zijn eer. En dat we als koning onder God heersten over alle schepselen. Adam gaf aan de dieren namen (en aan zijn vrouw) en God gaf hem heerschappij over de dieren der aarde, over de vissen der zee en over de vogels.⁵⁰⁰

Door de herschepping-in-Christus wordt Gods beeld in ons hersteld: we gaan weer op God lijken. We dragen Zijn afbeelding weer, Zijn eigendomsmerk en we beantwoorden weer aan Zijn doel: afhankelijk en aanhankelijk aan Hem toegewijd. Zo leven we in ware kennis, gerechtigheid en heiligheid voor Hem.⁵⁰¹

God heeft de mens geschapen als man en vrouw – ook een aspect van het geschapen zijn naar Gods beeld en gelijkenis. De vrouw werd geschapen voor de man, maar is niet zijn slaaf. Ze is zijn hulp, maar wel uit zijn rib gevormd (als gelijk aan hem).⁵⁰² De mens kan niet zonder de ander. We zijn geen losse individuen, maar geschapen als één grote familie. In deze verhouding man-vrouw is een Goddelijke orde: de man is het hoofd van de vrouw.⁵⁰³ Paulus wijst nadrukkelijk op de scheppingsorde, die alle eeuwen geldig is. Tussen man en vrouw is onderscheid; deze moet volgens Gods wil ook in de kleding uitkomen.⁵⁰⁴ De Schepper heeft namelijk ook alles te zeggen over onze buitenkant (uiting van het innerlijk!)

- ons lichaam⁵⁰⁵,
- onze kleding⁵⁰⁶,
- onze haardracht: kort haar is ook in onze tijd nog steeds een schande voor een meisje (zoals lang haar voor een jongen); lang haar heeft God haar gegeven als sieraad, dat ze dus niet kan ‘weggooien’, dan alleen met belediging van haar Schepper⁵⁰⁷,

⁴⁹⁸ **Genesis 1:28** En God zegende hen, en God zei tot hen: “Weest vruchtbaar en vermenigvuldigt, en vervult de aarde, en onderwerpt haar, en hebt heerschappij over de vissen der zee, en over het gevogelte des hemels, en over al het gedierte dat op de aarde kruipt.”

⁴⁹⁹ **Mattheüs 28:19** Gaat dan heen, onderwijst al de volken^a, die dopende in de Naam van de Vader, en van de Zoon, en van de Heilige Geest.

^a kanttekening: *maakt discipelen onder alle volken.*

⁵⁰⁰ **Genesis 2:19** Toen de HEERE God uit de aarde al het gedierte van het veld, en al het gevogelte des hemels gemaakt had, toen bracht Hij die tot Adam, om te zien hoe hij ze noemen zou; en zoals Adam alle levende ziel noemen zou, dat zou haar naam zijn. Zo had Adam genoemd de namen van al het vee, en van het gevogelte des hemels, en van al het gedierte van het veld.

⁵⁰¹ **Efeziërs 4:24** ...En de nieuwe mens aandoen, die naar God geschapen is in ware rechtvaardigheid en heiligheid.

Kolossenzen 3:10 ...En aangedaan hebt de nieuwe mens, die vernieuwd wordt tot kennis, naar het beeld van Hem Die hem geschapen heeft.

II Petrus 1:4 ...opdat u door de beloften de goddelijke natuur deelachtig zou worden.

⁵⁰² **Genesis 2:18, 21-22** De HEERE God had gesproken: “Het is niet goed, dat de mens alleen is. Ik zal voor hem een hulp maken, die als tegen hem over is. Toen deed de HEERE God een diepe slaap op Adam vallen, en hij sliep. En Hij nam een van zijn ribben, en sloot haar plaats toe met vlees. En de HEERE God bouwde de rib die Hij van Adam genomen had, tot een vrouw, en Hij bracht haar tot Adam.

⁵⁰³ **I Korinthiërs 11:3** Ik wil dat u weet dat Christus het Hoofd is van iedere man, en de man het hoofd van de vrouw, en God het Hoofd van Christus.

⁵⁰⁴ **Deuteronomium 22:5** Het kleed van een man zal niet zijn aan een vrouw, en een man zal geen vrouwenkleed aantrekken; want al wie dat doet, is voor de HEERE, uw God, een gruwel.

⁵⁰⁵ **Romeinen 13:14** Doet aan de Heere Jezus Christus, en verzorgt het vlees niet tot begeerlijkheden.

⁵⁰⁶ **I Korinthiërs 11:4** Iedere man die bidt of profeteert, hebbende iets op het hoofd, die onteert zijn eigen hoofd.

I Timotheüs 2:9 ik wil dat de vrouwen in een eerbaar gewaad met schaamte en matigheid zich versieren, niet in vlechtingen van het haar, of goud, of parels, of kostbare kleding.

I Petrus 3:3 ...van wie het versiersel zij, niet wat uiterlijk is, bestaande in het vlechten van het haar, en het omhangen van goud, of klederen aan te trekken.

⁵⁰⁷ **I Korinthiërs 11:6, 14-15** Indien een vrouw niet bedekt is, laat zij ook geschoren worden; maar indien het lelijk is voor een vrouw geschoren te zijn, of het haar afgesneden te hebben, laat zij zich bedekken... Of leert ook de natuur zelf u niet, dat als een man lang haar draagt, het voor hem een oneer is? Maar als een vrouw lang haar draagt, dat het voor haar een eer is, omdat het lange haar voor een deksel aan haar is gegeven?

- onze geldbesteding,
- onze tijd...

Deze schepping was volmaakt goed, want God doet niets gebrekkig. Ook dat de mens ongehoorzaam kon zijn, omdat hij een vrije wil had, hoorde bij de goedheid van de schepping; God wil *vrijwillig* gediend zijn!

5

Het geweten

God schiep ons met een geweten (consciëntie), dat is Zijn stem in onze ziel (ook wel genoemd 'Zijn lamp' die ons innerlijk doorzoekt⁵⁰⁸). Het geweten is door onkunde niet meer geheel zuiver (soms zelfs zeer bedorven), maar kiest dikwijls, en onder Goddelijke invloed uiteindelijk altijd – ook onder de heidenen – de kant van God.⁵⁰⁹ Daarom beschuldigt het geweten ons na een zonde⁵¹⁰ en spreekt het ons vrij, wanneer we niet hebben gezondigd⁵¹¹ (of menen niet te hebben gezondigd).⁵¹² Des te meer wij door het Woord onderwezen worden, des te zuiverder spreekt het. Dit is heel nodig, want als je geweten goedkeurt wat God afkeurt, of afkeurt wat God goedkeurt, zondig je; maar als je tegen je geweten ingaat (al is je geweten fout geïnformeerd of al heb je een 'zwak geweten'⁵¹³) dan zondig je ook.⁵¹⁴

15 Als het door wedergeboorte en geloof is gereinigd in Christus' bloed⁵¹⁵, zal het ons vrijmoedig doen leven onder de mensen⁵¹⁶ en vrijmoedig tot God doen naderen.⁵¹⁷

Dit geweten gaat een keer open – al hebben sommigen het als met een brandijzer dichtgeschroeid⁵¹⁸, door er keer op keer tegenin te gaan, zodat ze uiteindelijk het verschil tussen goed en kwaad bijna niet meer beseffen. Soms gebeurt dit op het sterfbed, maar zeker in de jongste dag, wanneer ook de grootste spotter of vloeker Gods rechtvaardig oordeel zal toestemmen, omdat zijn eigen geweten hem veroordeelt. Genade is het echter, wanneer ons geweten open mag gaan (zoals antwoord 60 beschrijft) in de weg van Gods genadige overtuiging van zonde tegen Zijn wet (zie verder les 8). Het is altijd verstandig om niet tegen ons geweten in te gaan. We moeten er ook moeite voor doen om ons geweten teer te houden. We hebben immers allemaal de neiging om met de waarschuwend stem van ons geweten te schipperen: dan vragen we bij een zonde: wat is er nu eigenlijk voor kwaad aan? En zo praten we iets goed. Daarom is het goed om ons geweten steeds af te stemmen op het Woord: hoe kijkt God tegen mijn zonde aan?

Werkverbond

30 God sloot uit goedheid met de mens een verbond⁵¹⁹ (overeenkomst).⁵²⁰ Al wordt het woord 'verbond' niet gebruikt, de inhoud wel:

- (1) er zijn twee partijen: de *HEERE God* en de *mens*
- (2) er is een voorwaarde: *u mag niet...*

⁵⁰⁸ **Spreuken 20:27** De ziel van de mens is een lamp des HEEREN, doorzoekende al de binnenkamers van de buik.

⁵⁰⁹ **Romeinen 2:14** Wanneer de heidenen, die de wet niet hebben, van nature de dingen doen, die van de wet zijn, deze, de wet niet hebbende, zijn voor zichzelf een wet; die betonen het werk der wet geschreven in hun harten, hun geweten medegetuigend, en de gedachten onder elkaar beschuldigend, of ook ontschuldigend (vrijsprekend).

⁵¹⁰ **I Samuël 24:6** Het geschiedde daarna, dat Davids hart hem sloeg, omdat hij de slip van Saul afgesneden had.

II Samuël 24:10 Davids hart sloeg hem, nadat hij het volk geteld had; en David zei tot de HEERE: "Ik heb zeer gezondigd in wat ik gedaan heb. Maar nu, o HEERE, neem toch de misdaad van Uw knecht weg, want ik heb zeer zot gedaan."

Johannes 8:9 Zij, dit horende, en door hun geweten overtuigd zijnde, gingen uit, de een na de andere, beginnende van de oudsten tot de laatsten.

⁵¹¹ **II Korinthiërs 1:12** Onze roem is deze: de getuigenis van ons geweten, dat wij in eenvoudigheid en oprechtheid Gods, niet in vleeselijke wijsheid, maar in de genade Gods, in de wereld verkeerd hebben.

⁵¹² **Handelingen 23:1** Paulus, de ogen op de raad houdende, zei: "Mannen broeders, ik heb met alle goed geweten voor God gewandeld tot op deze dag."

Handelingen 24:16 Hierin oefen ik mij, om altijd een onergerlijk geweten te hebben bij God en de mensen.

Handelingen 26:9 Ik meende waarlijk bij mijzelf, dat ik tegen de Naam van Jezus van Nazareth vele wederpartijdige dingen moest doen.

⁵¹³ **I Korinthiërs 8:12** U, tegen de broeders zondigend, en hun zwak geweten kwetsend, zondigt tegen Christus.

⁵¹⁴ **Romeinen 14:23** Wie twijfelt, indien hij eet, is veroordeeld, omdat hij niet uit het geloof eet. En al wat uit het geloof niet is^a, dat is zonde.

^a kanttekening: *dat is, wat gedaan wordt zonder verzekerd te zijn dat het werk dat wij doen, God behaagt in Christus.*

⁵¹⁵ **Titus 1:15** Alle dingen zijn wel rein voor de reinen, maar voor de bevlechten en ongelovigen is geen ding rein, maar zowel hun verstand als geweten zijn bevlekt.

Hebreeën 10:22 Laats ons toegaan met een waarachtig hart, in volle verzekerdheid van het geloof, onze harten gereinigd zijnde van het kwade geweten, en het lichaam gewassen zijnde met rein water.

⁵¹⁶ **Handelingen 23:1** Paulus zei: "Mannen broeders, ik heb met alle goed geweten voor God gewandeld tot op deze dag."

Handelingen 24:16 Hierin oefen ik mijzelf, om altijd een onergerlijk geweten te hebben bij God en de mensen.

Hebreeën 13:18 Wij vertrouwen dat wij een goed geweten hebben, als die in alles eerlijk willen wandelen.

⁵¹⁷ **I Timotheüs 1:19** Houdende het geloof, en een goed geweten, dat sommigen verstoten hebbende, van het geloof schipbreuk geleden hebben.

I Johannes 3:21 Indien ons hart ons niet veroordeelt, hebben wij vrijmoedigheid tot God.

⁵¹⁸ **I Timotheüs 4:2** ...hebbende hun eigen geweten met een brandijzer toegeschroeid.

⁵¹⁹ **Hosea 6:7** Zij hebben het verbond overtreden als Adam; daar hebben zij trouweloos tegen Mij gehandeld.

⁵²⁰ **Genesis 2:16-17** De HEERE God gebod de mens: "Van elke boom van deze hof mag u vrij eten, maar van de boom van kennis van goed en kwaad, daarvan mag u niet eten; want ten dage dat u daarvan eet, zult u de dood sterven."

(3) er is straf gedreigd: *de dood sterven*.

Deze overeenkomst tussen God en de mensheid wordt wel het werkverbond genoemd, of natuurverbond of scheppingsverbond. Een verbond verbindt, geeft vastheid. In dit verbond waren eisen en beloften. God had alles van ons kunnen eisen zónder ons iets daarvoor te beloven, omdat wij geheel en al van Hem zijn. Maar Hij wilde Zich vrijwillig aan ons binden met de beloften van het hoogste goed. Daarom kunnen we dit verbond ook levensverbond noemen. In Zijn oneindige goedheid beloofde de Heere ons namelijk het eeuwige leven (met als sacrament de levensboom⁵²¹) op voorwaarde van liefdevolle en algehele gehoorzaamheid⁵²² (met als test de boom der kennis van goed en kwaad⁵²³) – daarom wérkverbond genoemd. Werd de mens ongehoorzaam, dan zou Gods belofte niet worden vervuld. Door ongehoorzaamheid ontving Adam dus het eeuwige leven niet, maar de door God hem gedreigde dood.⁵²⁴ Dit verbond heeft de mens moedwillig en vrijwillig verbroken, door het ingeven van satan.⁵²⁵ Daardoor heeft hij geen recht meer op de Goddelijke welgelukzaligheid, maar is hij strafwaardig, doemwaardig geworden.⁵²⁶

Dit werkverbond is van onze kant wel stuk gemaakt, maar God handhaaft het nog steeds en blijft op Zijn recht en eis staan. Elk mens wordt daarom wezenlijk geboren in het verbroken werkverbond en is verplicht deze altijd geldige eis van het werkverbond te gehoorzamen. Pas wanneer wij door genade verwaardigd worden om in geloof de Heere Jezus Christus als de Laatste Adam aan te nemen, gaan wij over in het genadeverbond en geldt de eis der wet, namelijk als eis van het werkverbond, niet meer!

Het nut van de kennis van de schepping

Het is heel nuttig te weten dat en hoe God alles heeft geschapen. Dat nut is:

- Dat we Hem aanbidden Die alles zó kon maken.⁵²⁷ God wil dat wij Hem als Schepper eren.⁵²⁸
- Dat we ons veilig voelen: God zal in stand houden wat Hij schiep.⁵²⁹
- Dat we Gods recht op ons hele leven als onze Maker en Eigenaar inzien en erkennen. Hij mag ons helemaal opeisen.⁵³⁰ De schepping heeft ons niet als einddoel, maar God!

⁵²¹ **Genesis 2:9** De HEERE God had alle geboomte uit het aardrijk doen spruiten, begeerlijk voor het gezicht, en goed tot spijze; en de boom des levens in het midden van de hof.

Openbaring 2:7 Wie overwint, Ik zal hem te eten geven van de boom des levens, die in het midden van het paradijs Gods is.

⁵²² **Deuteronomium 6:25** En het zal gerechtigheid^a voor ons zijn, als wij zullen waarnemen te doen al deze geboden, voor het aangezicht des HEEREN, onze God, zoals Hij ons geboden heeft.

^a Kanttekening: *gerechtigheid volgens de wet, onder voorwaarde: als wij heel de wet volkomen onderhouden, zoals de volgende woorden uitwijzen. Vergelijk Leviticus 18 vers 5 ["Mijn inzettingen en Mijn rechten zult u houden; welk mens deze zal doen, die zal daardoor leven"]; Ezechiël 20 vers 11 ["Daar gaf Ik hun Mijn inzettingen, en maakte hun Mijn rechten bekend, die, als een mens ze doet, zal hij daardoor leven"]; Mattheüs 19 vers 17 ["Wilt u in het leven ingaan, onderhoud de geboden"]; Romeinen 10 vers 5 ["Mozes beschrijft de rechtvaardigheid die uit de wet is: 'De mens die deze dingen doet, zal daardoor leven'"]; Galaten 3 vers 12 ["De wet is niet uit het geloof; maar de mens die deze dingen doet, zal daardoor leven"]; Jakobus 2 vers 10 ["Wie de hele wet zal houden, en in één zal struikelen, die is schuldig geworden aan alle"]. Maar omdat alle wedergeboren kinderen Gods in dit leven onvolmaakt blijven, zodat zij de genoemde voorwaarde niet kunnen volbrengen, daarom is er geen andere weg om voor God gerechtvaardigd te worden, dan door een oprecht geloof aan Jezus Christus, Wiens gerechtigheid en voldoening ons door de Vader uit genade worden geschonken en toegerekend die en door het geloof worden toegeëigend.*

Amos 5:4 Zo zegt de HEERE tot het huis van Israël: "Zoek Mij, en leef."

Romeinen 10:5 Want Mozes beschrijft de rechtvaardigheid, die uit de wet is: de mens die deze dingen doet, zal daardoor leven.

⁵²³ **Genesis 2:9** En de HEERE God had alle geboomte uit het aardrijk doen spruiten, begeerlijk voor het gezicht, en goed tot spijze; ... en de boom der kennis van goed en kwaad.

⁵²⁴ **Genesis 2:17** Van de boom der kennis van goed en kwaad, daarvan zult u niet eten; want ten dage dat u daarvan eet, zult u de dood sterven.

⁵²⁵ **Genesis 3:4-5** Toen zei de slang tot de vrouw: "U zult de dood niet sterven, maar God weet, dat, ten dage dat u daarvan eet, zo zullen uw ogen geopend worden, en u zult als God wezen, kennende het goed en het kwaad."

⁵²⁶ **Romeinen 5:12 & 19** Zoals door één mens de zonde in de wereld ingekomen is, en door de zonde de dood; en omdat de dood tot alle mensen doorgedaan is, in wie allen gezondigd hebben... Zoals door de ongehoorzaamheid van die ene mens velen tot rechtvaardigen gesteld zijn geworden, zo zullen ook door de gehoorzaamheid van Eén velen tot rechtvaardigen gesteld worden.

⁵²⁷ **Jesaja 66:1-2** Zo zegt de HEERE: "De hemel is Mijn troon, en de aarde is de voetbank van Mijn voeten; waar zou dat huis zijn, dat u voor Mij zou bouwen, en waar is de plaats van Mijn rust? Want Mijn hand heeft al deze dingen gemaakt."

⁵²⁸ **Psalms 8: 2,4,10** O HEERE, onze Heere, hoe heerlijk is Uw Naam op de ganse aarde! U, die Uw majesteit gesteld hebt boven de hemelen. Als ik Uw hemel aanzie, het werk van Uw vingers, de maan en de sterren, die U bereid hebt... O HEERE, onze Heere, hoe heerlijk is Uw Naam op de ganse aarde!

Psalms 19: 2 De hemelen vertellen Gods eer, en het uitpansel verkondigt het van werk Zijn handen.

Psalms 104 (o.a. vers 1,31,33,34) Loof de HEERE, mijn ziel! O HEERE, mijn God, U bent zeer groot, U bent bekleed met majesteit en heerlijkheid. De heerlijkheid des HEEREN zij tot in eeuwigheid. Moge de HEERE Zich verblijden in Zijn werken. Ik zal de HEERE zingen in mijn leven; ik zal mijn God psalmzingen, terwijl ik nog ben. Mijn overdenking van Hem zal zoet zijn; ik zal mij in de HEERE verblijden.

⁵²⁹ **Psalms 78:69** Hij bouwde Zijn heiligdom als hoogten, als de aarde, die Hij gegrond heeft in eeuwigheid.

Psalms 119:90-91 Uw trouw is van geslacht tot geslacht; U hebt de aarde vastgemaakt, en zij blijft staan. Naar Uw verordeningen blijven zij nog heden staan, want zij alle zijn Uw knechten.

⁵³⁰ **Psalms 24:1-2** De aarde is van de HEERE, en haar volheid, de wereld, en die daarin wonen. Want Hij heeft ze gegrond op de zeeën, en heeft ze gevestigd op de rivieren.

Romeinen 12:1-2 Ik bid u dan, broeders, door de ontfermingen van God, dat u uw lichamen stelt tot een levende, heilige, God welbehagende offerande, welke is uw redelijke godsdienst. En wordt aan deze wereld niet gelijkvormig; maar wordt veranderd door de vernieuwing van uw gemoed, opdat u beproeft, welke de goede, en welbehaaglijke en volmaakte wil van God is.

- Dat we beseffen wat nog steeds het doel van ons leven is: ons te richten op het onvergankelijke leven, het Koninkrijk van God te zoeken.
- Dat we God de schuld niet geven van de zonde en ellende die door ons is ingebroken in Gods goede schepping, want – al hebben wij vele ‘vonden’ of uitvluchten gezocht – Hij heeft ons goed gemaakt.⁵³¹
- 5 ▪ Dat we onze huidige omstandigheden vergelijken met hoe het was, en zo des te duidelijker zien hoe diep wij zijn gevallen en hoe ellendig we zijn geworden, opdat we ons diep voor God verootmoedigen. Denk je in hoe smartelijk het voor Adam en Eva moet zijn geweest om hun dode zoon Abel te vinden, vermoord door hun andere zoon Kaïn (Genesis 4) – terwijl zij wisten hoe heerlijk het in het paradijs was, vóórdat zij vielen...!
- 10 ▪ Dat we hunkeren naar het herstel van de oorspronkelijke rechttheid en niet wanhopen aan de mogelijkheid van dit herstel uit onze droevige toestand; omdat wij door God niet slecht zijn geschapen en dat we om goed te worden dus niet ons menszijn hoeven te verliezen, maar (alleen) in onze oorspronkelijke staat moeten worden hersteld. Het zondaar-zijn valt immers niet samen met het schepsel-zijn. De zonde is niet eigen aan Gods goede schepping.⁵³²
- 15 ▪ Dat we Hem leren vertrouwen als onze goede, machtige, trouwhoudende, beschermende Vader, Die ons naar Zijn beeld schiep om ons Zijn volle geluk te doen beleven in totale afhankelijkheid van Hem.⁵³³
- Dat we in ootmoedig geloof de HEERE erop leren aanspreken⁵³⁴, dat Hij hemel en aarde heeft gemaakt en dus dat Hij onze God is en dat Hij almachtig is. Dat niets voor Hem te wonderlijk is. Wat een troost!
- Dat we leren zien de parallellie, de gelijkheid tussen Gods daden in de schepping en in de herschepping.⁵³⁵
- 20 ▪ Dat we vertrouwen, dat Hij Zijn Eigen maaksel niet loslaat, maar dat Hij de wereld, Zijn *kosmos* (Grieks: *sieraad*) werkelijk lief heeft.⁵³⁶ Hij verlost Zijn wereld, die wij Hem hebben ontfroefd, die wij aan satan hebben weggegeven en die wij met onze zonde hebben bevuild. De God en Vader van onze Heere Jezus Christus is geen vreemde God, maar onze eigen God, Schepper, Maker. Zoals ook Jezus Christus niet als een Vreemde deze wereld betreedt, maar als haar eigen Schepper⁵³⁷!
- 25 Het is heel nuttig voor ons om ons te verdiepen in de Bijbelse gegevens van de schepping. Daarin zien we dat God alleen het voor het zeggen heeft, want Hij alleen is de Eigenaar van alles wat bestaat. Wij mensen zijn zo verwaand en hoogmoedig, dat wij ons heer en meester wanen. Maar we zijn sinds de zondeval alleen maar inbrekers en hebben ons de aarde wederrechtelijk toegeëigend. We doen net alsof alles van ons is, water, lucht (zuurstof), voedsel. Maar we zijn van ogenblik tot ogenblik aan het stelen, wanneer we God niet ervoor prijzen...! Alleen Gods
- 30 kinderen kunnen eerlijk brood eten en van de schepping genieten.

⁵³¹ **Prediker 7:29** Alleen ziet, dit heb ik gevonden, dat God de mens recht gemaakt heeft, maar zij hebben veel vonden / uitvluchten gezocht.

⁵³² **I Timotheüs 4:4** Elk schepsel van God is goed, en er is niets verwerpelij, met dankzegging genomen.

⁵³³ **Jesaja 51:12-13** Ik, Ik ben het, Die u troost; wie bent u, dat u vreest voor de mens, die sterven zal? en voor een mensenkind, dat hooi worden zal? En vergeet de HEERE, Die u gemaakt heeft, Die de hemelen heeft uitgebreid, en de aarde gegrond heeft?

⁵³⁴ **Jeremia 32:17** Ach, Heere HEERE, zie, U hebt de hemelen en de aarde gemaakt, door Uw grote kracht en door Uw uitgestrekte arm; geen ding is U te wonderlijk.

Handelingen 4:24 Zij hieven eendrachtig hun stem op tot God, en zeiden: "Heere, U bent de God, Die gemaakt hebt de hemel, en de aarde, en de zee, en alle dingen die daarin zijn."

⁵³⁵ **II Korinthiërs 4:6** God, Die gezegd heeft dat het licht uit de duisternis zou schijnen, is Degene, Die in onze harten geschenken heeft, om te geven verlichting van de kennis der heerlijkheid van God in het aangezicht van Jezus Christus.

⁵³⁶ **Johannes 3:16** Zo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een ieder die in Hem gelooft, niet zou verderven, maar het eeuwige leven hebben.

⁵³⁷ **Johannes 1:10** Hij was in de wereld, en de wereld is door Hem gemaakt; en de wereld heeft Hem niet gekend.

Les 7: Gods voorzienigheid

Het hoort helemaal bij ons gelukkige, schepselmatige bestaan om vrijwillig en in liefde afhankelijk te zijn van onze Maker: zonder God en Zijn dagelijkse zorg kunnen we niet meer en willen we door genade ook niet meer. Zonder Hem verwordt alles ogenblikkelijk tot chaos, stort het heelal ineen.⁵³⁸ Zonder Hem zijn wij rampzalig. De HEERE, Die alles heeft geschapen, voorziet daarin, hoewel *deïsten*⁵³⁹ en aanhangers van de evolutietheorie⁵⁴⁰ dit ontkennen. We noemen deze Vaderlijke zorg: Gods *voorzienigheid*. Dit houdt in:

(a) Hij ziet alle dingen van tevoren⁵⁴¹, niets verrast Hem, want Hij is overalteenwoordig en alwetend.⁵⁴²

(b) Hij voorziet in alle dingen, Hij zorgt voor alles⁵⁴³, zelfs onze haren zijn geteld.⁵⁴⁴

(c) Hij heeft alles in Zijn macht, zodat ook de duivel in toom of in bedwang wordt gehouden.⁵⁴⁵

Er is dus voor God geen toeval, omdat Hij alle dingen bestuurt.⁵⁴⁶ Voor ons is er wel toeval, wanneer iets gebeurt wat wij niet bedoelen, niet plannen.⁵⁴⁷ 'Bij geval' betekent voor de moderne mens los van God dat er geen Goddelijke factor in een gebeurtenis zit – maar dat er een andere macht is (dus afgoderij)... Binnen het Bijbelse taalveld juist dat er geen enkele menselijke factor in zit.

Deze zorg van God is Zijn algemene goedheid, die in dienst staat van Zijn bijzondere goedheid of genade (welke ten goede en ter zaligheid is voor Zijn uitverkoren kerk). Dit betekent dat alle dingen (ook vervolgingen of ander leed⁵⁴⁸) zó worden bestuurd, dat ze uiteindelijk dienen om Zijn kerk te behouden.⁵⁴⁹ Hieruit zien we hoe onvoorstelbaar gelukkig de kinderen van deze almachtige en trouwe Vader zijn.

We ontleen de aanduiding *voorzienigheid* aan de geschiedenis van Abrahams offer van Izak. Daar vinden we de belijdenis van Gods voorzienigheid.⁵⁵⁰ We zien zijn vertrouwen daarin en het God verheerlijkende gebeuren daardoor. Hij wordt namelijk geroepen om zijn zoon Izak te offeren en dan komt in deze geschiedenis de uitspraak voor, dat God voor Zichzelf een lam ten brandoffer zal voorzien. Dat houdt in: God zorgt ervoor. Hier wordt de voorzienige leiding van God in het bijzonder betrokken op de verzoening: God heeft Zelf voor het plaatsvervangende Offerlam gezorgd. Maar het heeft ook betrekking op alle andere dingen, zoals de regen⁵⁵¹, de bliksem⁵⁵², het weer⁵⁵³: God

⁵³⁸ **Hebreeën 1:3** ...en alle dingen draagt door het woord van Zijn kracht.

⁵³⁹ Deïsten beschouwen God als een klokkenmaker: deze maakte een klok en wond hem op, maar bemoeit er zich verder niet mee. God zou alles in orde hebben gemaakt, en vervolgens aan zichzelf hebben overgelaten: Hij grijpt niet in; er gebeuren geen wonderen; en gebed om hulp is zinloos.

⁵⁴⁰ Evolutietheorie ontkent het bestaan van een persoonlijke God Die alles heeft gemaakt.

⁵⁴¹ **Jesaja 46:10** Die van het begin af verkondigt het einde, en van ouds af die dingen die nog niet geschied zijn.

Handelingen 15:18 Aan God zijn al Zijn werken van eeuwigheid bekend.

⁵⁴² **Jeremia 23:23-24** "Ben Ik een God van nabij", spreekt de HEERE, "en niet een God van verre?" "Zou iemand zich in verborgen plaatsen kunnen verbergen, dat Ik hem niet zou zien?" spreekt de HEERE. "Vervul Ik niet de hemel en de aarde?" spreekt de HEERE.

⁵⁴³ **Psalm 103:19** De HEERE heeft Zijn troon in de hemelen bevestigd, en Zijn Koninkrijk heerst over alles.

⁵⁴⁴ **Mattheüs 10:30** En ook de haren van uw hoofd zijn alle geteld.

⁵⁴⁵ **Job 1:12** De HEERE zei tot de satan: "Zie, al wat hij heeft, zij in uw hand; alleen, aan hem strek uw hand niet uit."

Job 2:6 De HEERE zei tot de satan: "Zie, hij zij in uw hand, maar spaar zijn leven."

Openbaring 13:7 En aan het beest werd het gegeven om de heiligen oorlog aan te doen en om die te overwinnen; en hem werd macht gegeven over elke geslacht, en taal, en volk.

⁵⁴⁶ **Spreuken 16:33** Het lot wordt in de schoot geworpen; maar het hele beleid daarvan is van de HEERE.

⁵⁴⁷ **Lukas 10:31** En bij geval kwam een zekere priester die weg af...

⁵⁴⁸ **I Petrus 4:12-13** Geliefden, houdt u niet vreemd over de hitte der verdrukking onder u, die u geschiedt tot verzoeking, alsof u iets vreemds overkwam, maar zoals u gemeenschap hebt aan het lijden van Christus, verblijdt u; opdat u ook in de openbaring van Zijn heerlijkheid u mag verblijden en verheugen.

Openbaring 13:7 En aan het beest werd het gegeven om de heiligen oorlog aan te doen en om die te overwinnen; en hem werd macht gegeven over elke geslacht, en taal, en volk.

⁵⁴⁹ **Romeinen 8:28** Wij weten dat voor degenen die God liefhebben, alle dingen meewerken ten goede, namelijk voor degenen die naar Zijn voornemen geroepen zijn.

⁵⁵⁰ **Genesis 22:8 & 14** Abraham zei: "God zal voor Zichzelf een lam ten brandoffer voorzien, mijn zoon!" & Abraham noemde de naam van die plaats: de HEERE zal het voorzien. Waarom heden ten dage gezegd wordt: "Op de berg des HEEREN zal het voorzien worden."

⁵⁵¹ **Deuteronomium 11:14** Ik zal de regen voor uw land geven te zijner tijd, vroege regen en late regen.

I Samuël 12:17 Ik zal tot de HEERE roepen, en Hij zal donder en regen geven.

I Koningen 17:14 Zo zegt de HEERE, de God van Israël: Het meel van de kruik zal niet verteerd worden, en de olie der fles zal niet ontbreken, tot op de dag dat de HEERE regen op de aardbodem geven zal.

Job 5:9,10 God, Die grote dingen doet, die men niet doorzoeken kan; wonderen, die men niet tellen kan; Die de regen geeft op de aarde, en water zendt op de straten.

⁵⁵² **Job 28:26** Toen Hij voor de regen een gezette orde maakte, en een weg voor het weerlicht van de donders.

⁵⁵³ **Leviticus 26:19** Ik zal uw hemel als ijzer maken, en uw aarde als koper.

Deuteronomium 28:22 De HEERE zal u slaan met toring, en met koorts, en met vurigheid, en met hitte, en met droogte, en met brandkoren, en met honigdauw, die u vervolgen zullen, totdat u omkomt.

Psalm 107:25 Als Hij spreekt, doet Hij een stormwind opstaan, die haar golven omhoog verheft.

Jeremia 10:13 Als Hij Zijn stem geeft, is er een gedruis van wateren in de hemel, en Hij doet de dampen opklimmen van het einde der aarde; Hij maakt de bliksemen met de regen, en doet de wind voortkomen uit Zijn schatkamers.

Amos 4:9 "Ik heb u geslagen met brandkoren en met honigdauw. De veelheid van uw hoven, en van uw wijngaarden, en van uw vijgebomen, en van uw olijfbomen at de rups op. Toch hebt u zich niet bekeerd tot Mij", spreekt de HEERE.

Jona 1:4 De HEERE wierp een grote wind op de zee.

voorziet erin. Dit vertrouwen in Gods Vaderlijke zorg, troost Zijn kinderen zeer.⁵⁵⁴ Niets is dan ook te groot, te moeilijk⁵⁵⁵, of te klein, te onbetekenend voor God, om er zorg voor te dragen. Niet alleen over mensen, maar ook over dieren gaat de voorzienige besturing van God⁵⁵⁶: kikkers⁵⁵⁷, luizen⁵⁵⁸, ongedierte⁵⁵⁹, sprinkhanen⁵⁶⁰ in Egypte, de kwakkel in de woestijn⁵⁶¹, de ezelin van Bileam⁵⁶², de twee zogende koeien van de Filistijnen⁵⁶³, de leeuw en de ezel bij de ongehoorzame profeet⁵⁶⁴, de beren bij Elisa⁵⁶⁵, de vis⁵⁶⁶ en de worm⁵⁶⁷ bij Jona, de vis⁵⁶⁸ en de haan bij Petrus⁵⁶⁹, het ezelsveulen bij de intocht van Jezus in Jeruzalem (nog nooit had er iemand op gezeten, en toch droeg het dier Jezus gewillig)⁵⁷⁰, de vissen bij de discipelen⁵⁷¹, het musje dat van het dak valt.⁵⁷²

God bestuurt alles⁵⁷³, toch hebben wij onze **verantwoordelijkheid**. Al is het voor ons bekrompen en verduisterde verstand niet te vatten, het allesbepalende Godsbestuur heft onze verantwoordelijkheid niet op.⁵⁷⁴ Wij handelen niet uit dwang. We beseffen immers dat het niet zo is: omdat God zou hebben besloten dat ik ging stelen, daarom moet ik wel stelen. Maar wij doen iets uit vrije wil (al blijft op verborgen manier waar dat God alles nauwkeurig heeft bepaald⁵⁷⁵)! Voorbeeld: toen Jozefs broers hem verkochten, deden ze dat door Gods bestuur en dat bestuur was

Haggai 2:18 “Ik sloeg u met brandkoren, met honigdauw en met hagel, al het werk van uw handen; en u keerde u niet tot Mij”, spreekt de HEERE.

⁵⁵⁴ **Psalm 75:7-8** Het verhogen komt niet uit het oosten, noch uit het westen, noch uit de woestijn, maar God is Rechter; Hij vernedert deze, en verhoogt de andere.

⁵⁵⁵ **I Samuël 1:5,19-20,27** De HEERE had Hanna's baarmoeder toegesloten ... En Elkana bekende zijn vrouw Hanna, en de HEERE gedacht aan haar. En het geschiedde na verloop van dagen, dat Hanna bevrucht werd, en baarde een zoon, en zij noemde zijn naam Samuel: “Want ik heb hem van de HEERE gebeden.” Ik bad om dit kind, en de HEERE heeft mij mijn bede gegeven die ik van Hem gebeden heb.

⁵⁵⁶ **Psalm 104:14,21,24-29** Hij doet het gras uitspruiten voor de beesten, en de groente tot dienst van de mens, doende het brood uit de aarde voortkomen ... De jonge leeuwen, briesende om een roof, en om hun spijs van God te zoeken. Het aardrijk is vol van Uw goederen: deze zee, die groot en wijd van ruimte is, daarin is het wriemelende gedierte, en dat zonder getal, kleine gedierten met grote. Daar wandelt de Leviathan, die U geformeerd hebt, om daarin te spelen. Zij allen wachten op U, dat U hun hun spijs geeft te zijner tijd. Geeft U ze hun, zij vergaderen ze; doet U Uw hand open, zij worden met goed verzadigd. Verbergt U Uw aangezicht, zij worden verschrikt; neemt U hun adem weg, zij sterven, en zij keren terug tot hun stof.

Psalm 147:9 Die aan het vee zijn voeder geeft; aan de jonge raven, als zij roepen.

⁵⁵⁷ **Exodus 8:6** En Aäron strekte zijn hand uit over de wateren van Egypte, en er kwamen kikkers op en bedekten Egypteland.

⁵⁵⁸ **Exodus 8:16** Verder zei de HEERE tot Mozes: “Zeg tot Aäron: “Strek uw staf uit, en sla het stof der aarde, dat het tot luizen wordt in heel Egypteland.”

⁵⁵⁹ **Exodus 8:24** En de HEERE deed zo; en er kwam een zware vermenging van ongedierte in het huis van Farao, en in de huizen van zijn knechten, en over heel Egypteland.

⁵⁶⁰ **Exodus 10:4** Indien u weigert Mijn volk te laten trekken, zie, dan zal Ik morgen sprinkhanen in uw gebied brengen.

⁵⁶¹ **Numeri 11:31** Toen voer een wind uit van de HEERE en raapte kwakkel van de zee, en strooide ze bij het leger.

⁵⁶² **Numeri 22:28** De HEERE opende de mond van de ezelin, die tot Bileam zei: “Wat heb ik u gedaan, dat u mij nu driemaal geslagen hebt?”

⁵⁶³ **Spreuken 20:24** De treden van een man zijn van (= worden bestuurd door) de HEERE; hoe zou dan een mens zijn weg verstaan?

⁵⁶⁴ **I Koningen 13:24-26** Hij trok heen en een leeuw vond hem op de weg en doodde hem; en zijn dood lichaam lag geworpen op de weg, en de ezel stond daarbij; ook stond de leeuw bij het dode lichaam. En ziet, er gingen lieden voorbij, en zij zagen het dode lichaam geworpen op de weg, en de leeuw staande bij het dode lichaam; en zij kwamen en zeiden het in de stad, waarin de oude profeet woonde. Toen de profeet die hem van de weg had doen wederkeren, dit hoorde, zei hij: “Het is de man Gods, die de mond des HEEREN weerspannig is geweest; daarom heeft de HEERE hem aan de leeuw overgegeven, die hem gebroken en hem gedood heeft, naar het woord des HEEREN, dat Hij tot hem gesproken had.”

⁵⁶⁵ **II Koningen 2:24** En Elisa keerde zich achterom, en hij zag ze, en vloekte hen in de Naam des HEEREN. Toen kwamen twee beren uit het woud, en verscheurden van hen twee en veertig kinderen.

⁵⁶⁶ **Jona 1:17** De HEERE nu beschikte een grote vis om Jona in te slokken.

⁵⁶⁷ **Jona 4:7** God beschikte een worm... die stak de wonderboom, zodat hij verdorde.

⁵⁶⁸ **Mattheüs 17:27** Ga heen naar de zee, werp de hengel uit, en neem de eerste vis die opkomt, en zijn mond geopend hebbende, zult u een stater vinden; neem die, en geef hem aan hen voor Mij en u.

⁵⁶⁹ **Mattheüs 26:34 & 75** Jezus zei tot hem: “Voorwaar, Ik zeg u, dat u in deze nacht, eer de haan gekraaid zal hebben, Mij driemaal zult verloochenen.” & 75 En terstond kraaide de haan; en Petrus werd indachtig het woord van Jezus, Die tot hem gezegd had: “Eer de haan gekraaid zal hebben, zult u Mij driemaal verloochenen.” En naar buiten gaande, weende hij bitter.

⁵⁷⁰ **Lukas 19:30,35** Ga heen naar dat dorp, dat tegenover is; waarin u een veulen gebonden zult vinden, waarop geen mens ooit heeft gezeten; ontbind het, en breng het. En zij brachten het tot Jezus. En hun klederen op het veulen geworpen hebbende, zetten zij Jezus daarop.

⁵⁷¹ **Lukas 5:5-6** Simon antwoordde en zei tot Hem: “Meester, wij hebben de hele nacht gearbeid, en niets gevangen; maar op Uw woord zal ik het net uitwerpen.” En toen zij dat gedaan hadden, besloten zij een grote menigte vissen, en hun net scheurde. & **Johannes 21:3,6** ...in die nacht vingen zij niets... En Hij zei tot hen: “Werpt het net aan de rechterzijde van het schip, en u zult vinden.” Zij wierpen het dan, en konden het niet meer trekken vanwege de menigte der vissen.

⁵⁷² **Mattheüs 10:29** Worden niet twee musjes om een penninkje verkocht? En niet één van deze zal op de aarde vallen zonder uw Vader.

Lukas 12:6 Worden niet vijf musjes verkocht voor twee penninkjes? En niet een van die is voor God vergeten.

⁵⁷³ **Exodus 21:12-13** Wie iemand slaat, dat hij sterft, die zal zeker gedood worden. Maar die hem niet nagesteld^a heeft (HSV: Maar voor het geval hij het er niet op toelegde), maar God heeft hem zijn hand doen ontmoeten, Ik zal u een plaats bestellen, waar hij heen mag vluchten.

^a Kanttekening: *met opzet gezocht*.

Jesaja 45:5 Ik ben de HEERE, en niemand meer, buiten Mij is er geen God. Ik zal u gorden, hoewel u Mij niet kent.

Amos 9:7 Heb Ik Israël niet opgevoerd uit Egypteland, en de Filistijnen uit Kafthor, en de Syriërs uit Kir?

Mattheüs 10:29 Worden niet twee musjes om een penninkje verkocht? En niet één van deze zal op de aarde vallen zonder uw Vader.

Lukas 12:6 Worden niet vijf musjes verkocht voor twee penninkjes? En niet een van die is voor God vergeten.

⁵⁷⁴ **II Samuël 10:12** Wees sterk, en laat ons sterk zijn voor ons volk, en voor de steden van onze God. De HEERE nu doe, wat goed is in Zijn ogen.

⁵⁷⁵ **Spreuken 16:9** Het hart van de mens overdenkt zijn weg; maar de HEERE bestuurt zijn gang.

Spreuken 20:24 De treden van een man zijn van de HEERE; hoe zou dan een mens zijn weg verstaan?

Spreuken 21:1 Het van hart een koning is in de hand des HEEREN als waterbeken. Hij neigt het tot al wat Hij wil.

goed⁵⁷⁶, maar tegelijk geldt: ze hebben het 100% vrijwillig en moedwillig gedaan en dat was duidelijk zondig.⁵⁷⁷ Vergelijk ook Exodus 5 vers 22 met vers 23⁵⁷⁸; II Samuël 16 vers 10⁵⁷⁹; en vooral Handelingen 2 vers 23).⁵⁸⁰ Hieruit volgt dat we volledig aansprakelijk en verantwoordelijk zijn voor onze daden.

Wij moeten, smekend om Gods zegen⁵⁸¹, gebruik maken van alle **wettige middelen**.⁵⁸² De moeilijke vraag, die we slechts in kinderlijke vreze Gods kunnen beantwoorden, is nu: wat zijn wettige middelen? Vergelijk de situatie van Ezra⁵⁸³ met die van Nehemia.⁵⁸⁴ Zo moeten we onze verantwoordelijkheid verstaan, onder andere voor onze gezondheid.

Ook voor hen die gebrek lijden. Rijkdom en armoede is er niet op dezelfde manier door Gods voorzienigheid als ziekte en gezondheid, omdat wij ten aanzien van armoede meer verantwoordelijkheid dragen voor onze naaste! Het lijkt erop dat God met de ongelijke verdeling van geld en goed de bedoeling heeft om sommige mensen te leren dankbaar en tevreden te zijn, en om andere mensen te leren gul en vrijgevig te zijn...⁵⁸⁵ Denk aan het onderwijs in Jezus' vertelling van de gelijkenis van de rijke man en de arme Lazarus.⁵⁸⁶

De leer van de voorzienigheid zegt ons, dat we op de HEERE moeten en mogen vertrouwen. Belangrijk daarvoor is wel dat we Hem hebben leren kennen als onze Vader in Christus, bij Wie we volkomen veilig zijn!⁵⁸⁷ Wie daarentegen uit wantrouwen aan God of uit zucht tot onafhankelijkheid van Hem, hulp zoekt bij het schepsel is vervloekt.⁵⁸⁸ Wie dit albestuur van God waarlijk gelooft, vertrouwt zich helemaal en onvoorwaardelijk toe aan Hem, Die als Vader voor Zijn kinderen nauwgezet zorgt⁵⁸⁹ en hen beveiligd in het grootst gevaar (Psalm 91⁵⁹⁰). Dan ervaar je het als een belediging

Jeremia 10:23 Ik weet, o HEERE, dat bij de mens zijn ^aweg niet is; het is niet bij een man, die wandelt, dat hij zijn gang richt.

^a Kanttekening: *dat is, zijn voornemen en doen zijn niet in zijn macht.*

^b Kanttekening: *dus (wil de profeet zeggen) verzaken ik en alle gelovigen al onze eigen wijsheid en krachten, bevelende al ons voornemen en doen aan uw vaderlijke regering aan.*

⁵⁷⁶ **Genesis 45:5** Maar nu, wees niet bekommerd, omdat u mij hierheen verkocht hebt; want God heeft mij voor uw aangezicht gezonden, tot behoud van het leven.

Genesis 50:20 U wel, u hebt kwaad tegen mij gedacht; maar God heeft dat ten goede gedacht; opdat Hij deed, zoals het te dezen dage is, om een groot volk in het leven te behouden.

⁵⁷⁷ **Genesis 37:18** En zij zagen hem van verre; en eer hij tot hen naderde, sloegen zij tegen hem een listige raad, om hem te doden.

⁵⁷⁸ **Exodus 5:22-23** Toen keerde Mozes weer tot de HEERE, en zei: "Heere, waarom hebt U dit volk kwaad gedaan, waarom hebt U mij nu gezonden? Want van toen af, dat ik tot Faraó ben ingegaan, om in Uw naam te spreken, heeft hij dit volk kwaad gedaan; en U hebt Uw volk geenszins verlost."

⁵⁷⁹ **II Samuël 16:10** De koning zei: "Laat hem vloeken; want de HEERE toch heeft tot hem gezegd: "Vloek David"; wie zou dan zeggen: "Waarom hebt u zo gedaan?"

⁵⁸⁰ **Handelingen 2:23** Deze, door de bepaalde raad en voorkennis van God overgegeven zijnde, hebt u genomen, en door de handen der onrechtvaardigen aan het kruis gehecht en gedood.

⁵⁸¹ **Psalm 127:1-2** Als de HEERE het huis niet bouwt, tevergeefs arbeiden zijn bouwlieden daaraan; als de HEERE de stad niet bewaart, tevergeefs waakt de wachter. Het is tevergeefs, dat u vroeg opstaat, laat opblijft, brood der smarten eet; het is zo, dat Hij het Zijn beminden als in de slaap geeft.

⁵⁸² **Handelingen 27:30-34** Toen de scheepslieden zochten uit het schip te vluchten, en de boot neerlieten in de zee, onder de schijn, alsof zij uit het voorschip de ankers zouden uitbrengen, zei Paulus tot de hoofdman en tot de krijgsknechten: "Indien dezen in het schip niet blijven, kunt u niet behouden worden." Toen hieuwen de krijgsknechten de touwen af van de boot, en lieten haar vallen. En ondertussen dat het dag zou worden, vermaande Paulus allen dat zij spijs zouden nemen, en zei: "Het is heden de veertiende dag, dat u verwachtende blijft zonder eten, en niets hebt genomen. Daarom vermaan ik u spijs te nemen, want dat dient tot uw behoud; want niemand van u zal een haar van het hoofd vallen."

⁵⁸³ **Ezra 8:21-22** Toen riep ik daar een vasten uit, opdat wij ons verootmoedigden voor het aangezicht van onze God, om van Hem een rechte weg te verzoeken voor ons. Want ik schaamde mij van de koning een leger en ruiters te begeren, om ons te helpen tegen de vijand op de weg, omdat wij tot de koning hadden gesproken: "De hand van onze God is ten goede over allen die Hem zoeken, maar Zijn sterkte en Zijn toorn over allen die Hem verlaten."

⁵⁸⁴ **Nehemia 2:7-9** Voorts zei ik tot de koning: "Als het de koning goeddunkt, laat men mij brieven geven aan de landvoogden aan de andere zijde der rivier, dat zij mij geleiden, totdat ik in Juda gekomen zal zijn; ook een brief aan Asaf, de bewaarder van de lusthof die de koning heeft, dat hij mij hout geeft" ... En de koning gaf ze mij, naar de goede hand van mijn God over mij... En de koning had oversten van het leger en ruiters met mij gezonden.

⁵⁸⁵ **I Timotheüs 6:17-18** Beveel de rijken in deze tegenwoordige wereld, dat zij ... weldadig zijn, rijk worden in goede werken, gaarne mededelende zijn (vrijgevig), en gemeenzaam (mededeelzaam).

⁵⁸⁶ **Lukas 16:19-21** Er was een zeker rijk mens, en hij was gekleed met purper en zeer fijn lijnwaad, levende elke dag vrolijk en prachtig. En er was een zekere bedelaar, met name Lazarus, die voor zijn poort lag vol zweren; en hij begeerde verzadigd te worden van de kruimels die van de tafel van de rijke vielen.

⁵⁸⁷ **Romeinen 8:38-39** Ik ben verzekerd dat noch dood, noch leven, noch engelen, noch overheden, noch machten, noch tegenwoordige, noch toekomstige dingen, noch hoogte, noch diepte, noch enig ander schepsel ons zal kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus, onze Heere.

⁵⁸⁸ **Jeremia 17:5,7** Zo zegt de HEERE: "Vervloekt is de man die op een mens vertrouwt en vlees tot zijn arm stelt en wiens hart van de HEERE afwijkt. Gezegd is de man die op de HEERE vertrouwt, en wiens vertrouwen de HEERE is."

⁵⁸⁹ **Mattheüs 6:25-34** Daarom zeg ik u: "Wees niet bezorgd voor uw leven, wat u eten en wat u drinken zult; noch voor uw lichaam, waarmee u zich kleden zult; is het leven niet meer dan het voedsel, en het lichaam dan de kleding? Aanzie de vogels des hemels, dat zij niet zaaien, noch maaien, noch verzamelen in de schuren; en uw hemelse Vader voedt ze; gaat u deze niet veel te boven? Wie toch van u kan, met bezorgd te zijn, een el tot zijn lengte toedoen? En wat bent u bezorgd voor de kleding? Aanmerkt de lelies van het veld, hoe zij groeien; zij arbeiden niet en spinnen niet; en ik zeg u dat ook Salomo in al zijn heerlijkheid niet bekleed is geweest als een van deze. Indien nu God het gras van het veld, dat heden is, en morgen in de oven geworpen wordt, zo bekleedt, zal Hij u niet veel meer kleden, u kleingelovigen? Daarom, wees niet bezorgd, zeggende: "Wat zullen wij eten, of wat zullen wij drinken, of waarmee zullen wij ons kleden?" Want al deze dingen zoeken de

voor je Hemelse Vader, wanneer je je 'opnieuw verzekert' bij aardse instanties, terwijl Hij je zo goed heeft verzekerd! Denk aan I Thessalonicenzen 4 vers 12⁵⁹¹ en de geschiedenis van Abram in Genesis 14 vers 22-23.⁵⁹² Gods kind wil niets van de wereld ontvangen, omdat hij op zijn God vertrouwt!

God beslist alles soeverein, dus onafhankelijk van ons. Hij overlegt niet met ons. Hij bestuurt ook in zekere zin **het kwaad**.⁵⁹³ Job belijdt: *"De HEERE heeft gegeven en de HEERE (niet: de duivel, de boze mens!) heeft genomen"* (hoofdstuk 1 vers 21). God gebruikt op Koninklijke wijze het kwaad ten goede (NGB, 13). Geloof ik dit werkelijk, ook als Hij mij mijn gezondheid of mijn geliefde(n) afneemt...? Dit op Bijbelse manier te geloven geeft – ondanks dat we het niet begrijpen – troost, namelijk dat we niet aan een blind noodlot of aan boosaardige demonen zijn overgeleverd. Verder kan het kwaad een straf zijn op onze zonden.⁵⁹⁴

Gods voorzienig bestel wat betreft het kwaad (het leed⁵⁹⁵) begrijpen wij bijna nooit. Dikwijls kunnen we van ongelovige mensen – maar ook wel van christenen, en ook wel in ons eigen hart! – de vraag horen: waarom laat God toe, dat...? Waarom doet Hij zo...? Waarom verhindert Hij niet, dat...? Velen, ook binnen de kerk, hebben de 'oplossing' dat het kwaad niet van God komt. Het leed lijkt immers zo dikwijls onrechtvaardig en 'past' niet bij onze goede God. Maar deze gedachte is afgoderij: we verheffen dan immers het toeval of de duivel tot een macht naast God en onafhankelijk van God...

Ook in de Schrift komen we de klacht tegen dat Gods bestuur zo onbegrijpelijk is⁵⁹⁶; denk aan Job⁵⁹⁷, Asaf⁵⁹⁸, de Prediker⁵⁹⁹, Jeremia⁶⁰⁰, Habakuk.⁶⁰¹ Alleen het geloof weet én houdt vol, dat in God geen onrecht is (*het waarom van bepaalde gebeurtenissen kan voor mij verborgen zijn, maar bij mijn Vader is het geborgen*).⁶⁰² De verwaande mens wil graag Gods bestuur en wijs beleid doorgronden, maar God is God! En wij zijn gelukkiger met heilige onwetendheid, dan met onheilige nieuwsgierigheid. Al gaat Hij onbegrijpelijke (onbegrijpelijk diepe en onbegrijpelijk smartelijke) wegen met ons en al doet Hij in het wereldgebeuren, met Zijn kerk en ook in ons persoonlijke leven, onbegrijpelijke dingen, dan nog blijft het geloof – dat Hem kent en blindelings vertrouwt – ervan uitgaan dat Hij te wijs is om Zich te vergissen en te goed om kwaad te doen. Elihu, Jobs vriend, zegt terecht (36 vers 26): *"Zie, God is groot en wij begrijpen het niet."* En Jesaja getuigt (45 vers 15): *"Voorwaar, U bent een God, Die Zich verborgen houdt; de God van Israël, de Heiland."* En ik vraag jullie, op weg naar belijdenis doen: geloof je dat Hij de Heiland is, ook wanneer je van heel Zijn doen en laten niets begrijpt? En ik vraag je ook: ben je het er mee eens, dat Spreuken 25 vers 2 (*"Het is Gods eer een zaak te verbergen"*) in jouw leven, zowel voor het tijdelijke als voor het geestelijke gebeurt? Zie ook Romeinen 11 vers 33-36!⁶⁰³

heidene; want uw hemelse Vader weet dat u al deze dingen behoeft. Maar zoek eerst het Koninkrijk van God en Zijn gerechtigheid, en al deze dingen zullen u toegeworpen worden. Wees dan niet bezorgd tegen de morgen; want de morgen zal voor het zijne zorgen; elke dag heeft genoeg aan zijn eigen kwaad.

⁵⁹⁰ **Psalm 91:1** Wie in de schuilplaats van de Allerhoogste is gezeten, die zal vernachten in de schaduw van de Almachtige. (Enzovoorts)

⁵⁹¹ **I Thessalonicenzen 4:12** Opdat u eerlijk wandelt bij degenen die buiten zijn, en geen ding nodig hebt.

⁵⁹² **Genesis 14:22-23** Abram zei tot de koning van Sodom: "Ik heb mijn hand opgeheven tot de HEERE, de allerhoogste God, Die hemel en aarde bezit; zo ik van een draad aan tot een schoenriem toe, ja, zo ik van alles dat het uwe is, iets neem! opdat u niet zegt: "Ik heb Abram rijk gemaakt!"

⁵⁹³ **Jesaja 45:7** Ik formeer het licht en schep de duisternis; Ik maak de vrede en schep het kwaad, Ik, de HEERE, doe al deze dingen.

Amos 3:6 Zal er een kwaad in de stad zijn dat de HEERE niet doet?

Handelingen 4:27 In waarheid zijn vergaderd tegen Uw heilig Kind Jezus, Die U gezalfd hebt, zowel Herodes als Pontius Pilatus, met de heidenen en de volken van Israël; om te doen al wat Uw hand en Uw raad tevoren bepaald had, dat geschiedde zou.

⁵⁹⁴ **Leviticus 26:23-24** Als u met Mij in tegenheid zult wandelen, dan zal Ik ook met u in tegenheid wandelen.

⁵⁹⁵ **I Samuël 2:6** De HEERE doodt en maakt levend; Hij doet ter helle nederdalen, en Hij doet weer opkomen.

Hebreeën 12:6 Wie de Heere liefheeft, kastijdt Hij, en Hij geselt iedere zoon die Hij aanneemt.

⁵⁹⁶ **Psalm 10:1** O HEERE, waarom staat U van verre? Waarom verbergt U ZICH in tijden van benauwdheid?

⁵⁹⁷ **Job 21:7 & 14** Waarom leven de goddelozen, worden oud, ja, worden geweldig in vermogen? & Toch zeggen zij tot God: "Wijk van ons, want aan de kennis van Uw wegen hebben wij geen lust."

⁵⁹⁸ **Psalm 73:1-3** Immers is God voor Israël goed, voor degenen die rein van hart zijn. Maar mij aangaande, mijn voeten waren bijna uitgeweken; mijn treden waren bijkans uitgeschoten. Want ik was afgunstig op de dwazen, ziende de vrede van de goddelozen.

⁵⁹⁹ **Prediker 8:14 & 9:1-2** Er is een ijdelheid die op aarde gebeurt: dat er zijn rechtvaardigen, die het vergaat naar het werk der goddelozen, en er zijn goddelozen, die het vergaat naar het werk der rechtvaardigen. Ik zeg, dat dit ook ijdelheid is. & Alle ding wedervaart hun, zoals aan alle anderen; enerlei wedervaart de rechtvaardige en de goddeloze, de goede en de reine, zowel als de onreine; zowel hem die offert, als hem die niet offert; zoals de goede, zo ook de zondaar, hem die zweert, zoals hem die de eed vreest. Dit is een kwaad onder alles, wat onder de zon gebeurt, dat enerlei ding allen wedervaart.

⁶⁰⁰ **Jeremia 12:1-2** U zult rechtvaardig zijn, HEERE, wanneer ik tegen U zal twisten; ik zal toch over Uw oordelen met U spreken; waarom is de weg van de goddelozen voorspoedig, waarom hebben allen die trouweloos trouweloosheid bedrijven, rust? U hebt ze geplant, zij zijn ook ingeworteld, zij gaan voort, ook dragen zij vrucht.

⁶⁰¹ **Habakuk 1:2-3** HEERE, hoe lang schreeuw ik, en U hoort niet, hoe lang roep ik geweld, tot U, en U verlost niet? Waarom laat U mij ongerechtigheid zien, en aanschouwt de kwelling?

⁶⁰² **Psalm 92:16** ...om te verkondigen dat de HEERE recht is; Hij is mijn Rotssteen, en in Hem is geen onrecht.

⁶⁰³ **Romeinen 11:33-36** O diepte van rijkdom, zowel van de wijsheid als van de kennis van God, hoe ondoorzoekelijk zijn Zijn oordelen, en onnaspeurlijk Zijn wegen! Want wie heeft de zin des Heeren gekend? Of wie is Zijn raadsman geweest? Of wie heeft Hem eerst gegeven, en het zal hem weer vergolden worden? Want uit Hem, en door Hem, en tot Hem zijn alle dingen. Hem zij de heerlijkheid in der eeuwigheid. Amen.

Hoe God het **kwaad van de zonde** regeert en in dienst neemt, weten we niet precies. We belijden met Johannes dat God een licht is en dat er totaal geen duisternis in Hem is.⁶⁰⁴ En met Jakobus weten we dat alle goede gave, en alle volmaakte gift van boven is, “van de Vader der lichten afkomende”.⁶⁰⁵ Toch leert de Schrift ons ook dat God geen lijdelijk toeschouwer is (passief), maar actief betrokken is bij zonden.⁶⁰⁶ Maar hoe actief Hij ook is, toch is Hij niet schuldig aan de zonde die er gebeurt. Niet alleen voorziet Hij dat mensen zullen zondigen en gebruikt het ten goede, maar Hij bestuurt daarbij de wil van mensen. Denk aan de zonen van Eli⁶⁰⁷, de volkstelling door David⁶⁰⁸, de zonde van Absalom⁶⁰⁹, de leugengeest van Achabs profeten.⁶¹⁰ Hierbij kan Hij ook van de satan gebruik maken. Wanneer de Sabeeërs Job bezittingen roven⁶¹¹, doen ze dat zélf en geheel ongedwongen. De duivel is er duidelijk bij betrokken.⁶¹² En toch komt het allemaal voort uit Gods raad.⁶¹³ Zo kunnen we dus één daad aan God, de duivel en de mens toeschrijven – maar alle drie op een andere manier: God zondeloos, om Zijn genade in Job te verheerlijken en Job te beproeven; satan schuldig, om Gods genade te betwisten en Job ten val te brengen; de Sabeeërs, om te stelen en zich wederrechtelijk te verrijken.⁶¹⁴

Denk verder aan koning Farao, over wie de Bijbel de ene keer zegt dat God zijn hart verhardde⁶¹⁵ en de andere keer dat hij zélf zijn hart verhardde / verstokte.⁶¹⁶ De verharding door God is Gods straf op de verharding door Farao

⁶⁰⁴ **I Johannes 1:5-6** Dit is de verkondiging die wij van Hem gehoord hebben, en wij u verkondigen, dat God een Licht is, en gans geen duisternis in Hem is. Indien wij zeggen dat wij gemeenschap met Hem hebben, en wij in de duisternis wandelen, dan liegen wij, en doen de waarheid niet.

⁶⁰⁵ **Jakobus 1:17** Alle goede gave, en alle volmaakte gift is van boven, van de Vader der lichten afkomende, bij Wie geen verandering is, of schaduw van omkering.

⁶⁰⁶ **I Koningen 12:14-15** Koning Rehabeam sprak tot het volk naar de raad der jongelingen, zeggende: “Mijn vader heeft uw juk zwaar gemaakt, maar ik zal boven uw juk nog daartoe doen; mijn vader heeft u met gesels gekastijd, maar ik zal u met schorpioenen kastijden.” Zo hoorde de koning niet naar het volk. Want deze omwenteling was van de HEERE.

⁶⁰⁷ **I Samuël 2:22-25** Eli hoorde al wat zijn zonen aan Israël deden, en dat zij sliepen bij de vrouwen die met hopen samenkwamen aan de deur van de tent der samenkomst. En hij zei tot hen: “Waarom doet u al deze dingen? Niet, mijn zonen; want dit is geen goed gerucht, dat ik hoor; u maakt, dat het volk des HEEREN overtreedt. Wanneer een mens tegen een mens zondigt, zullen de goden hem oordelen; maar wanneer een mens tegen de HEERE zondigt, wie zal voor hem bidden?” Maar zij hoorden naar de stem van hun vader niet, want de HEERE wilde hen doden.

⁶⁰⁸ **II Samuël 24:1** De toorn des HEEREN voer voort te ontsteken tegen Israël; en ^aHij porde David aan tegen hen, zeggende: “Ga, tel Israël en Juda.”

^a Kanttekening: *te weten, de Heere. Niet dat Hij dit zou hebben ingegeven, maar omdat Hij, naar Zijn rechtvaardig oordeel, door Zijn verborgen regering, aan de satan dit heeft willen toelaten, en hem heeft willen gebruiken tot een verdiende straf voor de Israëlieten, en tot kastijding en vernedering van David; uit vergelijking van I Kronieken 21 vers 1 waar deze historie wordt herhaald (“Toen stond de satan op tegen Israël, en hij porde David aan, dat hij Israël telde.”)*

II Samuël 17:14 Toen zei Absalom, en alle man van Israël: “De raad van Husai, de Archiet, is beter dan Achitofels raad.” Maar de HEERE had het geboden, om de goede raad van Achitofel te vernietigen, opdat de HEERE het kwaad over Absalom bracht.

⁶⁰⁹ **II Samuël 16:22** Absalom ging in tot de bijvrouwen van zijn vader, voor de ogen van heel Israël. Vergelijk dit met **II Samuël 12:12** U (David) hebt het (de zonde met betrekking tot Bathseba en Uria) in het verborgen gedaan; maar ^aIk zal deze zaak doen voor heel Israël, en voor de zon.

^a Kanttekening: *namelijk dat God Davids vrouwen zou nemen, en die aan Absalom zou geven enz. Is dan God de Bewerker van Absaloms gruwelijke zonden? Dat zij verre. Toch zegt Hij hier uitdrukkelijk dat Hij deze zaak doen zal, enz. Heeft Hij dan in Absalom deze boosheid en zonde niet ingestort? Geenszins. Maar Hij heeft de moedwillige boosheid van Absalom en van Achitofel en van de duivel, [die zij van zichzelf hadden] door Zijn heilige voorzienigheid zó geregeerd dat zij die tot Davids verdriet hebben aangewend en gebruikt. Dit verontschuldigt de duivel, Absalom en Achitofel [die hun hart en boze lusten gezocht hebben te volbrengen] net zo weinig, als Gods raad om Zijn welbeminden Zoon tot onze zaligheid in de dood over te leveren, de verrader Judas, de Joden en Pilatus heeft kunnen verontschuldigen. Het werk van Absalom enz. is boos en duivels, maar Gods werk is heilig en goed; want Hij heeft door boze instrumenten Zijn knecht David willen kastijden tot Zijn eer en Davids best, Absaloms en Achitofels boosheid willen openbaren en tot eer van Zijn rechtvaardigheid willen straffen. Van zulke voorbeelden van Gods voorzienigheid en regering over het kwaad is de Heilige Schrift overal vol. En dit heeft David zeer goed geweten en bekend, en zich daarom voor God hartelijk verootmoedigd.*

II Samuël 17:14 Toen zei Absalom, en alle man van Israël: “De raad van Husai, de Archiet, is beter dan Achitofels raad.” Maar de HEERE had het geboden, om de goede raad van Achitofel te vernietigen, opdat de HEERE het kwaad over Absalom bracht.

⁶¹⁰ **I Koningen 22:20-21** De HEERE zei: “Wie zal Achab overreden, dat hij optrekt en te Ramoth in Gilead valt?” De één nu zei aldus, en de andere zei also. Toen ging een geest uit, en stond voor het aangezicht des HEEREN, en zei: “Ik zal hem overreden.” En de HEERE zei tot hem: “Waarmee?” En hij zei: “Ik zal uitgaan, en een leugengeest zijn in de mond van al zijn profeten.” En Hij zei: “U zult overreden, en zult het ook vermogen; ga uit en doe zo.”

⁶¹¹ **Job 1:15** De Sabeeërs deden een inval, en namen de runderen en de ezelinnen.

⁶¹² **Job 1:12** De HEERE zei tot de satan: “Zie, al wat Job heeft, zij in uw hand; alleen aan hem strek uw hand niet uit.” En de satan ging uit van het aangezicht des HEEREN.

⁶¹³ **Job 1:21** Job zei: “De HEERE heeft gegeven, en de HEERE heeft genomen; de Naam des HEEREN zij geloofd!”

⁶¹⁴ Hoe één en dezelfde daad tegelijk goed en slecht kan zijn, is enigszins te verduidelijken met het volgende voorbeeld: wanneer een straatrover jou snijdt met een scherp mes, heeft hij een heel slechte bedoeling. Wanneer een chirurg jou snijdt met net zo’n scherp mes, bedoelt hij het goed. De bedoeling maakt de daad (jou snijden) slecht óf goed.

⁶¹⁵ **Exodus 10:27** De HEERE verhardde Farao’s hart; en hij wilde hen niet laten trekken.

Zie ook **Jozua 11:20** Het was van de HEERE, hun harten te verstokken, dat zij Israël met oorlog tegemoet gingen, opdat hij hen zou verbannen, dat hun geen genade geschiedde, maar opdat hij hen zou verdelgen, zoals de HEERE Mozes geboden had.

En: **Jesaja 63:17** HEERE, waarom doet U ons van Uw wegen dwalen, waarom verstokt U ons hart, dat wij U niet vrezen?

⁶¹⁶ **Exodus 7:13** Farao’s hart verstokte, zodat hij naar hen niet hoorde, zoals de HEERE gesproken had.

(God straft soms zonde met zonde⁶¹⁷). Daarom noemen we deze Godsregering Zijn *actieve toelating* ('toelating' noemen we het om te voorkomen dat we God de Oorzaak van de zonde zouden achten!). Hij kan aan zonde en verharding overgeven.⁶¹⁸

5 We onderscheiden:

- **Gods onderhouding**⁶¹⁹: God laat alles bestaan; zonder Zijn kracht zou niets meer bestaan.⁶²⁰
- **Gods regering**⁶²¹: alle dingen die gebeuren, worden door Hem minutieus bepaald.⁶²²
- **Gods medewerking**⁶²³: in elke daad is een menselijk element (dat voor onze verantwoording komt) en een Goddelijk element (samenwerking), waarin Hij zelfs zonde gebruikt, bestuurt en bepaalt, zonder schuldig te zijn aan die zonde. Hoe zou Hij schuldig aan de zonde kunnen zijn, van Wie Jakobus getuigt (1 vers 13) dat God nooit iemand tot zonde verleidt, en dat (vers 17) alle goede gaven van Hem afkomstig zijn?⁶²⁴

Gods daden

Al lezend in de Bijbel blijkt ons dat God onophoudelijk⁶²⁵ actief bezig is. Wat deed / doet God? Ik geef slechts een heel kleine verzameling die ik (tamelijk willekeurig) uit de eerste twaalf hoofdstukken van Jesaja haal. Let er op wat de Bijbel ons verder vertelt wat God allemaal deed / doet. Hij

- spreekt⁶²⁶
- maakte kinderen groot en verhoogde ze
- laat een overblijfsel achter⁶²⁷
- haat leugenachtige dingen⁶²⁸
- verbergt Zijn ogen van de zondaren⁶²⁹
- troost Zich = neemt wraak op Zijn vijanden⁶³⁰
- keert Zijn hand tegen Zijn zondige volk
- zuivert en reinigt het van zonden⁶³¹
- geeft goede leiders⁶³²

⁶¹⁷ Jakob die zijn vader Izak bedroog, beleeft **Genesis 29:25** Het geschiedde des morgens, en zie, het was Lea. Daarom zei hij tot Laban: "Wat is dit, dat u mij gedaan hebt; heb ik niet bij u gediend om Rachel? waarom hebt u mij dan bedrogen?" En **Genesis 37:31-34** Toen namen zij Jozefs kleed, en zij slachtten een geitenbok, en zij doopten het kleed in het bloed. En zij zonden het veelkleurige kleed, en deden hem tot hun vader brengen, en zeiden: "Deze hebben wij gevonden; beken toch, of deze het kleed van uw zoon is, of niet." En hij bekende hem, en zei: "Het is het kleed van mijn zoon! Een boos dier heeft hem opgegeten! Voorzeker is Jozef verscheurd!" Toen scheurde Jakob zijn klederen, en legde een rouwgewaad om zijn lenden; en hij bedreef rouw over zijn zoon vele dagen.

⁶¹⁸ **Romeinen 1:24,26** God heeft hen overgegeven in de begeerlijkheden van hun harten tot onreinheid, om hun lichamen onder elkaar te onteren. Daarom heeft God hen overgegeven tot oneerlijke bewegingen; want ook hun vrouwen hebben het natuurlijke gebruik veranderd in het gebruik tegen nature.

⁶¹⁹ **Jesaja 42:5** Zo zegt God, de HEERE, Die de hemelen geschapen, en ze uitgebreid heeft, Die de aarde uitgespannen heeft, en wat daaruit voortkomt; Die aan het volk, dat daarop is, de adem geeft, en de geest aan degenen die daarop wandelen...

Daniël 5:23 Die God, in Wiens hand uw adem is, en bij Wie al uw paden zijn, hebt u niet verheerlijkt.

Efeziërs 1:11 Het voornemen van Hem Die alle dingen werkt naar de raad van Zijn wil.

⁶²⁰ **Psalm 119:91** Naar Uw verordeningen blijven zij heden staan, want zij alle zijn Uw knechten.

⁶²¹ **Spreuken 21:1** Het hart van een koning is in de hand des HEEREN als waterbeken. Hij neigt het tot al wat Hij wil.

Psalm 93 De HEERE regeert, Hij is met hoogheid bekleed; de HEERE is bekleed met sterkte, Hij heeft Zich omgord. Ook is de wereld bevestigd, zij zal niet wankelen. Van toen af is Uw troon bevestigd, U bent van eeuwigheid af. De rivieren verheffen, o HEERE, de rivieren verheffen hun bruisen; de rivieren verheffen hun aanstoting. De HEERE in de hoogte is geweldiger dan het bruisen van grote wateren, de geweldige baren der zee. Uw getuigenissen zijn zeer getrouw; de heiligheid is voor Uw huis sierlijk, HEERE, tot lange dagen.

I Petrus 5:7 Werp al uw bekommernis op Hem, want Hij zorgt voor u.

⁶²² Denk aan **Markus 14:13** Jezus zond twee van Zijn discipelen uit, en zei tot hen: "Gaat heen in de stad, en een mens zal u ontmoeten, dragende een kruik water, volgt hem."

⁶²³ **Jesaja 10:5 & 15** Wee de Assyriër, die de roede van Mijn toorn is, en Mijn grimmigheid is een stok in hun hand! & Zal een bijl zich beroemen tegen hem die daarmee houtwt? Zal een zaag pochen tegen hem die ze trekt? Alsof een staf bewoog degenen die hem opheffen? Als men een stok opheft, is het geen hout?

Jesaja 45:13 "Ik heb hem (koning Cyrus) verwekt in gerechtigheid, en al zijn wegen zal Ik recht maken; hij zal Mijn stad bouwen, en hij zal Mijn gevangenen loslaten, niet voor prijs, noch voor geschenk", zegt de HEERE der heerschers.

⁶²⁴ **Jakobus 1:13 & 17** Laat niemand, als hij verzocht wordt, zeggen: "Ik word door God verzocht"; want God kan niet verzocht worden met het kwade, en Hij Zelf verzoekt niemand. & Elke goede gave en elke volmaakte gift is van boven, van de Vader der lichten afkomende, bij Wie geen verandering is, of schaduw van omkering.

⁶²⁵ **Johannes 5:17** Jezus antwoordde hun: "Mijn Vader werkt tot nu toe, en Ik werk ook."

⁶²⁶ **Jesaja 1:2** Hoort, u hemelen, en neem ter ore, u aarde, want de HEERE spreekt: "Ik heb kinderen groot gemaakt en verhoogd; maar zij hebben tegen Mij overtreden."

⁶²⁷ **1:9** Als niet de HEERE der legerscharen ons nog een weinig overblijfsel had gelaten, als Sodom zouden wij geworden zijn; wij zouden Gomorra gelijk zijn geworden.

⁶²⁸ **1:14** Uw nieuwe maanden en uw gezette hoogtijden haat Mijn ziel.

⁶²⁹ **1:15** Wanneer u uw handen uitbreidt, verberg Ik Mijn ogen voor u.

1:24 De Heere spreekt: "O wee, Ik zal Mij troosten van Mijn wederpartijders. Ik zal Mij wreken op Mijn vijanden.

⁶³¹ **1:25** Ik zal Mijn hand tegen u keren, en Ik zal uw schuim op het allerreinste afzuiveren, en Ik zal al uw tin wegnemen.

⁶³² **1:26** Ik zal aan u uw rechters wedergeven, als in het eerste, en uw raadslieden als in het begin.

- straft de volken⁶³³
- verlaat Zijn volk om zijn zonde⁶³⁴
- verschrikt de aarde⁶³⁵
- neemt, om de zonde, de kracht van voedingsmiddelen weg⁶³⁶
- 5 ▪ geeft onbekwame leiders⁶³⁷
- voert het pleit tegen Zijn volk⁶³⁸
- maakt goddelozen tot schande⁶³⁹
- wast het vuil van Zijn volk af⁶⁴⁰
- schept beschutting⁶⁴¹
- 10 ▪ plant Zijn volk als een goede wijngaard⁶⁴²
- verwacht vrucht⁶⁴³
- verwoest deze wijngaard weer⁶⁴⁴
- strekt Zijn hand uit tegen Zijn volk om het te slaan⁶⁴⁵
- roept vijanden op om Zijn volk te straffen⁶⁴⁶
- 15 ▪ werpt Zijn volk uit het beloofde land⁶⁴⁷
- geeft tekenen van verlossing⁶⁴⁸
- maakt het beloofde land verachtelijk en
- maakt het weer glorieus⁶⁴⁹
- vermenigvuldigt Zijn volk⁶⁵⁰
- 20 ▪ verbreekt de tirannie⁶⁵¹
- doet verlossing dagen⁶⁵²
- houdt bij Zijn volk kop en staart af⁶⁵³
- zoekt thuis de zonde van Zijn vijanden⁶⁵⁴
- vergadert de verdrevenen van Zijn volk⁶⁵⁵
- 25 ▪ is toornig op Zijn volk, en troost het weer⁶⁵⁶
- doet heerlijke dingen.⁶⁵⁷

Hoe volstrekt serieus moeten wij deze daadwerkelijk **ALLES** besturende God nemen! Houd jij rekening met Hem? Hij treedt ook nú handelend op en spreekt tot ons door de stem van Zijn voorzienigheid, in alle gebeurtenissen van ons leven, zowel blijde als droeve dingen. Niet alleen in de dingen die wij wonderen noemen, maar ook in de

⁶³³ 2:4 Hij zal rechten onder de heidenen, en vele volken bestraffen.

⁶³⁴ 2:6 U hebt Uw volk, het huis van Jakob, verlaten, want zij zijn vervuld met goddeloosheid.

⁶³⁵ 2:19 ...wanneer Hij Zich zal opmaken om de aarde te verschrikken.

⁶³⁶ 3:1 De Heere zal van Jeruzalem en van Juda wegnemen alle stok van het brood, en alle stok van het water.

⁶³⁷ 3:4 Ik zal jongelingen stellen tot hun vorsten, en kinderen zullen over hen heersen.

⁶³⁸ 3:13 De HEERE stelt Zich om te pleiten, en Hij staat om de volken te richten.

⁶³⁹ 3:17 De HEERE zal de schedel van de dochters van Sion schurftig maken, en de HEERE zal haar schaamte ontbloten.

⁶⁴⁰ 4:4 ...wanneer de Heere afgewassen zal hebben de drek van de dochters van Sion, en de bloedschulden van Jeruzalem verdreven zal hebben uit haar midden, door de Geest van het oordeel, en door de Geest van uitbranding.

⁶⁴¹ 4:5 De HEERE zal over elke woning van de berg Sion en over haar vergaderingen een wolk des daags scheppen en een rook en de glans van een vlamvend vuur des nachts; want over alles wat heerlijk is, zal een beschutting wezen.

⁶⁴² 5:1-2 Mijn Beminde heeft een wijngaard op een vette heuvel. En Hij heeft die omtuind, en van stenen gezuiverd, en Hij heeft hem beplant met edele wijnstokken; en Hij heeft in zijn midden een toren gebouwd, en ook een wijnbak daarin uitgehouwen.

⁶⁴³ 5:2 Hij heeft verwacht, dat hij goede druiven zou voortbrengen, maar hij heeft stinkende druiven voortgebracht.

⁶⁴⁴ 5:5 Ik zal u nu bekend maken, wat Ik Mijn wijngaard doen zal; Ik zal zijn omtuining wegnemen, opdat hij is tot afweiding; zijn muur zal Ik verscheuren, opdat hij is tot vertreding.

⁶⁴⁵ 5:25 Hij heeft tegen Zijn volk Zijn hand uitgestrekt en Hij heeft het geslagen.

⁶⁴⁶ 5:26 Hij zal een banier opwerpen onder de heidenen van verre, en Hij zal hen hierheen sissen van het einde der aarde.

⁶⁴⁷ 6:12 De HEERE zal die mensen verre wegdoen, en de verlaten zal groot wezen in het binnenste van het land.

⁶⁴⁸ 7:14 De Heere Zelf zal u een teken geven; ziet, een maagd zal zwanger worden, en zij zal een Zoon baren, en Zijn naam IMMANUËL heten.

⁶⁴⁹ 8:23 Zoals Hij het in de eerste tijd verachtelijk gemaakt heeft, zo heeft Hij het in het laatste heerlijk gemaakt.

⁶⁵⁰ 9:2 U hebt dit volk vermenigvuldigd.

⁶⁵¹ 9:3 Het juk van hun last, en de stok van hun schouders, en de staf van hem die hen dreef, hebt U verbroken.

⁶⁵² 9:6 De ijver des HEEREN der legerscharen zal dit^a doen.

^a namelijk: "Een Kind is ons geboren, een Zoon is ons gegeven, en de heerschappij is op Zijn schouder; en men noemt Zijn naam Wonderlijk, Raad, Sterke God, Vader der eeuwigheid, Vrededorst; aan de grootheid van deze heerschappij en vrede zal geen einde zijn op de troon van David en in zijn koninkrijk, om dat te bevestigen, en dat te sterken met gericht en met gerechtigheid, van nu aan tot in eeuwigheid toe."

⁶⁵³ 9:13-14 De HEERE zal affhouwen uit Israël de kop en de staart, de tak en de bieze, op één dag. (De oude en aanzienlijke, die is de kop; en de profeet, die valsheid leert, die is de staart.)

⁶⁵⁴ 10:12 ...dan zal Ik te huis zoeken de vrucht van de grootsheid van het hart van de koning van Assyrië, en de pracht van de hoogheid van zijn ogen.

⁶⁵⁵ 11:12 Hij zal de verdrevenen van Israël verzamelen, en de verstrooiden uit Juda vergaderen.

⁶⁵⁶ 12:1 Te dien dage zult u zeggen: "Ik dank U, HEERE, dat U toornig op mij geweest bent, maar Uw toorn is afgekeerd, en U troost mij."

⁶⁵⁷ 12:5 Psalmzingt voor de HEERE, want Hij heeft heerlijke dingen gedaan; dit zij bekend op heel de aardbodem.

dingen die nét zo wonderlijk zijn, al vinden wij ze gewoon. Wat zijn **wonderen** immers? Manna in de woestijn⁶⁵⁸ is een niet-gewoon wonder, maar brood-uit-de-aarde⁶⁵⁹, is een even groot 'gewoon' wonder. Water eenmaal te veranderen in wijn op de bruiloft te Kana⁶⁶⁰ én dagelijks over heel de aarde via de **wonderlijke** kracht van de wijnstok (die water opzuigt en er sap / wijn van maakt) zijn beide even grote wonderen...

5 We mogen, bij de belijdenis van Gods bestuur van alle dingen, over droeve dingen niet ontevreden zijn, zoals Job belijdt: "*De Naam des HEEREN zij geloofd*" (hoofdstuk 1 vers 21). Het is dwaasheid om op die stem van God in de gebeurtenissen geen acht te slaan, zoals koning Manasse deed.⁶⁶¹

10 Is het gebed zinloos, omdat God toch al Zelf heeft bepaald wat gebeuren zal? Nee, want bidden is niet zozeer God ombidden (al lezen we dat God Zich laat verbidden⁶⁶² – maar dat betekent niet dat God eerst het niet wilde en nu wel wil, maar dat Hij het gebed verhoort). Gebed is niet Gods Raad ombuigen (alsof de alwijze God Zich vergist had...) Gebed is niet God van gedachten doen veranderen, zodat Hij Zijn wil (die alleen goed is) conformeert aan de mijne (die zo weinig goed is). Dit zou grenzeloze hoogmoed zijn. Maar bidden is onze nood vertellen, belijden Wie Hij is in Zijn Vaderlijke goedheid en Goddelijke almacht, belijden dat we Hem in al Zijn beslissingen bij voorbaat goedkeuren en vertrouwen. Wanneer we gewaar worden dat onze wil verkeerd is en Gods
15 wil volmaakt goed, bidden wij: *niet mijn wil, maar Uw wil geschiede*. Een duidelijk voorbeeld van hoe de Bijbel de verhouding ziet tussen Gods raad en voorzienigheid enerzijds en onze verantwoordelijkheid in het gebed anderzijds vinden we in Daniël 9. Daniël las in de profetieën van Jeremia⁶⁶³ dat de ballingschap zeventig jaren zou duren. Hij kon wel rekenen en wist wanneer die jaren voorbij zouden zijn. Wat doet deze godzalige man, wanneer hij beseft dat die tijd nú gekomen is? "In het eerste jaar van Darius, die koning gemaakt was over het koninkrijk der Chaldeeën; in het
20 eerste jaar van zijn regering, merkte ik, Daniël, in de boeken, dat het getal van de jaren, waarover het woord des HEEREN tot de profeet Jeremia geschied was, in het vervullen der verwoestingen van Jeruzalem, zeventig jaren was. En ik stelde mijn aangezicht tot God, de Heere, om Hem te zoeken met het gebed, en smekingen, met vasten, en zak, en as." Hij redeneerde dus niet als volgt: als God het belooft en van plan is, doet Hij het zeker, dus ik wacht rustig af dat het wordt vervuld... Nee, hij nam het vaste besluit om Gods aangezicht te zoeken en van Hem de
25 beloofde zegen af te smeken. Conclusie: geloof in Gods voorzienigheid sluit het gebed niet uit, maar geeft aan het gebed extra kracht. Zoals God het middel van de prediking gebruikt om Zijn raad te volvoeren, zo gebruikt Hij ook het gebed.

30 Als we God met diep ontzag en kinderlijke eerbied vrezen⁶⁶⁴, hoeven we niets en niemand te vrezen⁶⁶⁵, omdat alle dingen en alle mensen, engelen en demonen in Zijn hand zijn. Geen duivel, geen noodlot, geen vijand, geen zonde kan Gods volk uit de hemel houden, of wezenlijk schaden.⁶⁶⁶ De HEERE heeft beloofd voor de Zijnen te zorgen.⁶⁶⁷

Wie heeft vrede met zijn lot⁶⁶⁸? Hij, die vrede heeft met God! Die zal nooit in Hem teleurgesteld worden, al neemt Hij ons alles af, zoals bij Job. Maar dan geeft Hij Zichzelf voor al het gemis in de plaats. Daarom bezat Job nog alles (namelijk God), toen God hem alles afnam. Maar dan dienen wij Hem wel blindelings te vertrouwen. Dan aanbidden we Hem in al Zijn beslissingen en daden als onze trouwe God en Vader! Dan leren we geloven
35 wat de apostel belijdt in Romeinen 8 vers 35-39.⁶⁶⁹

⁶⁵⁸ **Exodus 16:15** Toen de kinderen van Israël het zagen, zeiden zij de een tot de ander: "Het is manna"^a, want zij wisten niet wat het was. Mozes dan zei tot hen: "Dit is het brood dat de HEERE u te eten gegeven heeft."

^a Het Hebreeuwse woord 'man' of 'manna' betekent "Wat?"

⁶⁵⁹ **Psalm 104:14** Hij doet het brood uit de aarde voortkomen.

⁶⁶⁰ **Johannes 2:1vv** Op de derde dag was er een bruiloft te Kana in Galilea...

⁶⁶¹ **II Kronieken 33:10** De HEERE sprak wel tot Manasse en tot zijn volk; maar zij merkten daar niet op.

⁶⁶² **II Kronieken 33:13** En bad Hem; en Hij liet Zich van hem verbidden, en hoorde zijn smeking.

⁶⁶³ **Jeremia 25:11-12** Dit hele land zal worden tot een woestheid, tot een ontzetting; en deze volken zullen de koning van Babel dienen zeventig jaren. Maar het zal geschieden, wanneer de zeventig jaren vervuld zijn, dan zal Ik over de koning van Babel, en over dat volk, spreekt de HEERE, hun ongerechtigheid bezoeken, en over het land der Chaldeeën, en zal dat stellen tot eeuwige verwoestingen.

⁶⁶⁴ **Job 31:34** Zeker, ik kon wel een grote menigte gewelddadig onderdrukt hebben; maar de verachtste der huisgezinnen zou mij afgeschrikt hebben; zodat ik gezwegen zou hebben, en de deur niet uitgegaan zou zijn.

⁶⁶⁵ **Jesaja 8:11** Zo heeft de HEERE tot mij gezegd, met een sterke hand, en Hij onderwees mij om niet te wandelen op de weg van dit volk, zeggende: "U zult niet zeggen 'een verbintenis' van alles waar dit volk van zegt 'het is een verbintenis'; en vrees hun vrees niet, en verschrikt niet."

⁶⁶⁶ **II Samuël 15:31 & 17:14** Toen gaf men David te kennen: "Achitofel is onder degenen die zich met Absalom hebben verbonden." Daarom zei David: "O, HEERE, maak toch Achitofels raad tot zothed." & Toen zei Absalom, en alle man van Israël: "De raad van Husai, de Archiet, is beter dan Achitofels raad." Maar de HEERE had het geboden, om de goede raad van Achitofel te vernietigen, opdat de HEERE het kwaad over Absalom bracht.

⁶⁶⁷ **Psalm 34:10-11** Vreest de HEERE, u Zijn heiligen, want die Hem vrezen, hebben geen gebrek. De jonge leeuwen lijden armoede, en hongeren; maar die de HEERE zoeken, hebben geen gebrek aan enig goed.

Psalm 55:23 Werp uw zorg op de HEERE, en Hij zal u onderhouden; Hij zal in eeuwigheid niet toelaten, dat de rechtvaardige wankelt.

I Petrus 5:7 Werp al uw bekommernis op Hem, want Hij zorgt voor u.

⁶⁶⁸ **Handelingen 16:25** En omtrent middernacht baden Paulus en Silas, en zongen voor God lofzangen.

⁶⁶⁹ **Romeinen 8:35-39** Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus? Verdrukking, of benauwdheid, of vervolging, of honger, of naaktheid, of gevaar, of zwaard? Zoals geschreven is: want om U worden wij heel de dag gedood; wij zijn geacht als schapen ter slachting. Maar in dit alles zijn wij meer dan overwinnaars, door Hem Die ons liefgehad heeft. Want ik ben verzekerd, dat noch dood, noch leven, noch engelen, noch

God gebruikt middelen, in het bijzonder engelen

In de regering van alle dingen kan God zonder middelen, soms gaat Hij tegen de gewone werking van middelen in⁶⁷⁰, maar gewoonlijk maakt Hij gebruik van middelen. Denk aan de schepping van het licht: op de eerste dag schiep Hij het licht, op de vierde dag pas de lichtdrager, de zon. God kon dus zonder zon, maar maakt gebruik van de zon. Zo is het ook met de engelen. Hij kan wel zonder, maar stuurt ze (soms één, soms ontelbaar velen⁶⁷¹) met opdrachten naar deze wereld⁶⁷²: zoals de redding van Lot uit Sodom⁶⁷³, de wetgeving op Sinaï⁶⁷⁴, de beveiliging van Elisa⁶⁷⁵ en Daniël⁶⁷⁶, de uitleg van een visioen⁶⁷⁷, de aankondiging van de geboorte van Johannes de Doper⁶⁷⁸ en van Jezus⁶⁷⁹, Zijn lijden in Gethsemané⁶⁸⁰, Zijn opstanding⁶⁸¹, Zijn hemelvaart⁶⁸², de verlossing van Petrus.⁶⁸³ Zij prijzen hun Schepper onophoudelijk⁶⁸⁴; zij verheugen zich over de bekering van de zondaar⁶⁸⁵; zij dienen de erfgenamen van de zaligheid⁶⁸⁶; zij dienen Gods Zoon⁶⁸⁷; zij zijn betrokken bij het einde van de wereldgeschiedenis.⁶⁸⁸ Maar ze mogen niet geëerd worden.⁶⁸⁹ Hij vertelt ons dat deze engelen er zijn, opdat we vol vertrouwen de moeilijkheden van dit leven aan kunnen.⁶⁹⁰

overheden, noch machten, noch tegenwoordige, noch toekomstige dingen, noch hoogte, noch diepte, noch enig ander schepsel ons zal kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus, onze Heere.

⁶⁷⁰ **II Koningen 2:20-21** Elisa zei: "Breng mij een nieuwe schaal en leg er zout in." En zij brachten ze tot hem. Toen ging hij uit tot de waterwel, en wierp het zout daarin, en zei: "Zo zegt de HEERE: Ik heb dit water gezond gemaakt, er zal geen dood noch onvruchtbaarheid meer van worden."

Johannes 9:6 Jezus spoopte op de aarde en maakte slijk uit dat speeksel, en streek dat slijk op de ogen van de blinde.

⁶⁷¹ **Lukas 2:13-14** Van stonde aan was er met de engel een menigte van het hemelse leger, prijzende God en zeggende: "Ere zij God in de hoogste hemelen, en vrede op aarde, in de mensen een welbehagen."

⁶⁷² **Mattheüs 24:31** Hij zal Zijn engelen uitzenden met een bazuin van groot geluid, en zij zullen Zijn uitverkorenen bijeen vergaderen uit de vier winden, van het ene uiterste der hemelen tot het andere uiterste daarvan.

Lukas 16:22 En de bedelaar stierf, en werd door de engelen gedragen in de schoot van Abraham.

⁶⁷³ **Genesis 19:15** Toen de dageraad opging, drongen de engelen Lot aan, zeggende: "Maak u op... opdat u in de ongerechtigheid van deze stad niet omkomt."

⁶⁷⁴ **Handelingen 7:53** U hebt de wet ontvangen door bestellingen van de engelen, en u hebt ze niet gehouden.

⁶⁷⁵ **II Koningen 6:17** Elisa bad, en zei: "HEERE, open toch zijn ogen, zodat hij ziet." En de HEERE opende de ogen van de jongen, zodat hij zag; en zie, de berg was vol vurige paarden en wagens rondom Elisa.

⁶⁷⁶ **Daniël 6:23** Mijn God heeft Zijn engel gezonden, en heeft de muil der leeuwen toegesloten, dat zij mij niet beschadigd hebben.

⁶⁷⁷ **Daniël 8:16** En ik hoorde tussen Ulai de stem van een mens, die riep en zei: "Gabriël, geef aan deze het gezicht te verstaan."

⁶⁷⁸ **Lukas 1:19** De engel antwoordde en zei tot hem: "Ik ben Gabriël, die voor God sta, en ik ben uitgezonden om tot u te spreken en u deze dingen te verkondigen."

⁶⁷⁹ **Lukas 1:26 & 30-31** In de zesde maand werd de engel Gabriël door God gezonden naar een stad in Galilea, genaamd Nazareth. & En de engel zei tot haar: "Vrees niet, Maria, want u hebt genade bij God gevonden. En zie, u zult bevrucht worden, en een Zoon baren, en zult Zijn naam heten JEZUS."

Lukas 2:8-11 Er waren herders in die landstreek, zich houdend in het veld, en zij hielden de nachtwacht over hun kudde. En zie, een engel des Heeren stond bij hen, en de heerlijkheid des Heeren omscheen hen, en zij vreesden met grote vrees. En de engel zei tot hen: "Vreest niet, want, ziet, ik verkondig u grote blijdschap, die voor heel het volk wezen zal, namelijk dat voor u heden geboren is de Zalmaker, Die is Christus, de Heere, in de stad van David."

⁶⁸⁰ **Lukas 22:43** En door Hem werd gezien een engel uit de hemel die Hem versterkte.

⁶⁸¹ **Johannes 20:12** Maria zag twee engelen in witte klederen zitten, een aan het hoofd, en een aan de voeten, waar het lichaam van Jezus gelegen had.

⁶⁸² **Psalm 68:18-19** Gods wagens zijn tweemaal tien duizend, de duizenden verdubbeld. De Heere is onder hen, een Sinaï in heiligheid. U bent opgevaren in de hoogte; U hebt de gevangenis gevankelijk gevoerd; U hebt gaven genomen om uit te delen onder de mensen; ja, ook de wederhorigen om bij U te wonen, o HEERE God.

Handelingen 1:10 Toen zij hun ogen naar de hemel hielden, terwijl Hij heenvoer, ziet, twee mannen stonden bij hen in witte kleding; die ook zeiden: "U Galilese mannen, waarom staat u en ziet op naar de hemel? Deze Jezus, Die van u opgenomen is in de hemel, zal zo komen, zoals u Hem naar de hemel hebt zien heengaan."

⁶⁸³ **Handelingen 12:7** Zie, een engel des Heeren stond daar, en een licht scheen in de woning, en slaande de zijde van Petrus, wekte hij hem op, zeggende: "Sta haastig op." En zijn kettingen vielen af van de handen.

⁶⁸⁴ **Psalm 103:20** Looft den HEERE, Zijn engelen, u krachtige helden, die Zijn woord doet, gehoorzamende de stem van Zijn woord.

⁶⁸⁵ **Lukas 15:10** Zo, zeg Ik u, is er blijdschap voor de engelen Gods over één zondaar, die zich bekeert.

⁶⁸⁶ **Hebreeën 1:14** Zijn zij niet allen gediensge geesten, die tot dienst uitgezonden worden, om hen die de zaligheid beërven zullen?

⁶⁸⁷ **Mattheüs 4:11** Toen liet de duivel van Hem af; en zie, de engelen zijn naar Hem toe gekomen, en dienden Hem.

⁶⁸⁸ **Mattheüs 13:41 & 49** De Zoon des mensen zal Zijn engelen uitzenden, en zij zullen uit Zijn Koninkrijk vergaderen al de ergernissen, en degenen die de ongerechtigheid doen. & Zo zal het in de voleinding der eeuwen wezen; de engelen zullen uitgaan, en de bozen uit het midden van de rechtvaardigen afscheiden.

Mattheüs 24:31 Hij zal Zijn engelen uitzenden met een bazuin van groot geluid, en zij zullen Zijn uitverkorenen bijeen vergaderen uit de vier winden.

⁶⁸⁹ Abraham zegt tegen zijn knecht die een vrouw voor Izak moet zoeken: "De HEERE zal Zijn Engel voor uw aangezicht zenden, dat u voor mijn zoon van daar een vrouw neemt." Wanneer de knecht in dat land is aangekomen, vraagt hij niet de engel om hulp, maar de HEERE Zelf (**Genesis 24:12**) En hij zei: "HEERE, God van mijn heer Abraham, doe haar mij toch heden ontmoeten, en doe weldadigheid bij Abraham, mijn heer."

Openbaring 19:10 Ik viel voor zijn voeten om hem te aanbidden, en hij zei tot mij: "Zie, dat u dat niet doet; ik ben uw mededienstknecht, en van uw broeders, die de getuigenis van Jezus hebben; aanbid God."

⁶⁹⁰ **II Koningen 6:15-17** De dienaar van de man Gods stond zeer vroeg op, en ging uit; en zie, een leger omringde de stad met paarden en wagens. Toen zei zijn jongen tot hem: "Ach, mijn heer, hoe zullen wij doen?" En hij zei: "Vrees niet, want die bij ons zijn, zijn meer, dan die bij

- 5 Wat ben je gelukkig, als je zo vertrouwelijk met de hoge God mag omgaan, als een klein meisje op de knie van vader....! Dan hoef je nooit meer bang te zijn, want alles wat geschapen is, is in de hand van je Vader. Je bent, waar ook ter wereld, altijd op het terrein van je Vader. En in welke omstandigheden jij je ook bevindt, hoe benauwend ook – Hij, Die alle dingen leidt, is je Vader!

Les 8: Zondeval en erfzonde, zondekennis en zondestraf

We gaan nadenken over het droeve onderwerp van de oorsprong, verspreiding van en straf op de zonde. Dit nadenken is geen overbodige zaak, aangezien het onze natuurlijke neiging is om dit soort vragen weg te dringen. Nu past ons te bidden om kinderlijke en gelovige onderworpenheid aan wat Gods Woord ons aangaande dit zo moeilijke en onaangename onderwerp leert. Er zijn namelijk veel vragen over ons onderwerp, waarop wij van God geen antwoord krijgen dat ons tevredenstelt. Onder andere:

- Waarom heeft God de zondeval toegelaten, bestuurd? Is dan niet alles zinloos?⁶⁹¹
- Is Hij niet (mede) schuldig, dat wij in het verderf liggen?
- Waarom rekent Hij mij Adams overtreding toe?

Op een voor ons onbegrijpelijke manier is in Gods goede schepping de zonde binnen gedrongen. Wat is zonde? Het Hebreeuwse woord voor zondigen én het Griekse woord voor zondigen is beide: *het doel missen* (bijvoorbeeld met het schieten van een pijl⁶⁹²); dus in de verhouding tot God: dat wij het doel missen dat Hij aan ons leven stelt. Dat wij

- God niet eren zoals I Korinthiërs 10 vers 31 ons zegt⁶⁹³, maar beledigen
- Hem niet gehoorzamen, maar ongehoorzaam zijn⁶⁹⁴
- aan Hem niet onderworpen zijn, maar tegen Hem gekant en opstandig zijn (in de Statenvertaling weergegeven met *overtreden / overtreding*)⁶⁹⁵
- Hem niet liefhebben, maar haten⁶⁹⁶
- Hem niet aanvaarden, maar willen doden (wat we Zijn Zoon ook hebben gedaan)⁶⁹⁷
- Hem niet vertrouwen, maar wantrouwen.⁶⁹⁸

Alles wat zonder God gebeurt, is zonde, bijvoorbeeld: wanneer we genieten van een lekkere maaltijd of van een prachtige zomerdag of van vriendschap of van het huwelijk, zónder God, zondigen we. Zonde is dus niet zozeer een zeker gebod of verbod overtreden, maar het is de verkeerde richting van heel ons leven: niet meer op God gericht zijn, maar op onszelf.

Eerst is de zonde binnengedrongen in het rijk van de engelen (hoe, vertelt God ons niet!), toen de opperste engel viel⁶⁹⁹ en zo Gods grootste tegenstander werd. Zijn zonde was *hoogmoed*⁷⁰⁰ en als straf wierp God hem uit het Rijk van het Licht in de nacht van eeuwige duisternis.⁷⁰¹ Zijn natuur veranderde in een duivel / satan. Het Hebreeuwse woord '*satan*' betekent 'tegenstander', 'beschuldiger'; het Griekse woord '*duivel*' betekent 'door elkaar werper', 'verwarring stichter'. Hij heeft uit boosaardige vijandschap slechts één hatelijke hartstocht: God en Zijn volk kwaad doen⁷⁰² (zie Job 1 – waar hij Job aanklaagt, beschuldigt⁷⁰³) en vernielen al wat God doet.⁷⁰⁴ Hij spint het menselijk denken in in het web van de begoocheling, hij tovert voor het menselijk oog de luchtspiegeling van heil en grootheid⁷⁰⁵ en sleurt de in de ban van deze begoocheling gevangen mens als een gemakkelijke prooi mee naar het verderf. Hij heeft er een hels genoegen in om alle orde van God in wanorde te verkeren, bijvoorbeeld de verhouding

⁶⁹¹ **Psalm 89:48** Waarom zou U alle mensenkinderen tevergeefs geschapen hebben?

⁶⁹² **Richteren 20:16** Onder al dit volk waren zevenhonderd uitgelezen mannen, die links waren; deze allen slingerden met een steen op een haar, dat het hun niet ^amiste.

^a Kanttekening: in het Hebreeuws wordt hier gebruikt hetzelfde woord, dat overal zondigen, doen zondigen betekent, omdat de zonde een missen is van Gods wet, wanneer iets daarmee niet overeenkomt.

⁶⁹³ **I Korinthiërs 10:31** Hetzij dan dat u eet, hetzij dat u drinkt, hetzij dat u iets anders doet, doe het al tot eer van God.

⁶⁹⁴ **Jeremia 3:25** Wij liggen in onze schaamte, en onze schande overdekt ons, want wij hebben tegen de HEERE, onze God, gezondigd, wij en onze vaders, van onze jeugd aan tot op deze dag; en wij zijn de stem van de HEERE, onze God, niet gehoorzaam geweest.

⁶⁹⁵ **Jesaja 1:2** De HEERE spreekt: "Ik heb kinderen groot gemaakt en verhoogd, maar zij hebben tegen Mij overtreden."

⁶⁹⁶ **Johannes 15:24** Indien Ik de werken onder hen niet had gedaan die niemand anders gedaan heeft, hadden zij geen zonde; maar nu hebben zij ze gezien, en zowel Mij als Mijn Vader gehaat.

⁶⁹⁷ **Handelingen 3:14-15** U hebt de Heilige en Rechtvaardige verloochend, en hebt begeerd, dat een man die een doodslager was, u geschonken zou worden. En de Vorst des levens hebt u gedood, Die God opgewekt heeft uit de doden.

⁶⁹⁸ **II Koningen 17:14** Zij verhardden hun nek, zoals de nek van hun vaders geweest was, die aan de HEERE, hun God, niet geloofd hadden.

⁶⁹⁹ **Johannes 8:44** U bent uit de vader, de duivel, en wilt de begeerten van uw vader doen; die was een mensenmoordenaar van het begin, en is in de waarheid niet staande gebleven; want geen waarheid is in hem.

Judas 6 De engelen die hun beginsel niet bewaard hebben, maar hun eigen woonstede verlaten hebben, heeft Hij met eeuwige banden onder de duisternis tot het oordeel van de grote dag bewaard.

⁷⁰⁰ **I Timotheüs 3:6** ...opdat hij niet opgeblazen wordt, en in het oordeel van de duivel valt.

⁷⁰¹ **II Petrus 2:4** God heeft de engelen die gezondigd hebben, niet gespaard, maar, die in de hel geworpen hebbende, heeft Hij overgegeven aan de ketenen der duisternis, om tot het oordeel bewaard te worden.

⁷⁰² **I Petrus 5:8** Wees nuchter, waak; want uw tegenpartij, de duivel, gaat rond als een briesende leeuw, zoekende, wie hij zou mogen (kunnen) verslinden.

⁷⁰³ **Romeinen 8:33** Wie zal beschuldiging inbrengen tegen Gods uitverkorenen? God is het, Die rechtvaardig maakt = op rechtsgronden vrijspreekt.

Openbaring 12:10 de aanklager van onze broeders, die hen aanklaagde voor onze God dag en nacht, is neergeworpen.

⁷⁰⁴ **Mattheüs 13:25 & 38-39** En toen de mensen sliepen, kwam zijn vijand, en zaaide onkruid midden in de tarwe, en ging weg. & De akker is de wereld; en het goede zaad, zijn de kinderen van het Koninkrijk; en het onkruid zijn de kinderen van de boze; en de vijand die het gezaaid heeft, is de duivel; en de oogst is de volinding der wereld; en de maaiers zijn de engelen.

⁷⁰⁵ **Openbaring 12:9** De grote draak is geworpen, namelijk de oude slang, die genoemd wordt duivel en satan, die de hele wereld verleidt, hij is geworpen op de aarde; en zijn engelen zijn met hem geworpen.

man-vrouw in het huwelijk. Andere namen zijn *Belial* = 'wetteloze', 'die geen juk verdraagt'; *Beëlzebul* = Baäl-zebub⁷⁰⁶ (afgod van het Filistijnse Ekron). Hij vecht verwoed, omdat hij weet dat zijn heerschappij naar het einde loopt.⁷⁰⁷

Daarna is door influistering van satan de zonde ook binnengedrongen in de wereld van de mensen. De Bijbel vertelt ons wel hóe die zonde begon, maar niet wáár die zonde vandaan kwam. Wie de zonde kan verklaren, heeft haar aanvaardbaar gemaakt. We kunnen beter de zonde belijden, dan proberen te begrijpen.

Die eerste zonde nu begon zo. Satan zei: God loog, toen Hij zei dat jullie zullen sterven, wanneer je van de verboden vrucht eet. God verbood deze vrucht alleen, omdat Hij wel weet dat je daardoor aan Hem gelijk zult zijn. De vrouw vértrouwde deze leugen, wántrouwde Gods Waarheid en viel in een peilloos diepe afgrond van ellende... Lijnrecht hiertegenover staat de standvastige gehoorzaamheid en het onwrikbare vertrouwen van de Laatste Adam, Die niet bezweek voor de verzoeking in de woestijn. Hij hield aan het Woord van God vast.⁷⁰⁸

In deze eerste zonde is *wantrouwen*. De mens geloofde en vertrouwde zijn Maker niet, maar verdacht Hem, maakte Hem tot een leugenaar.⁷⁰⁹ Ook *hoogmoed*. De mens wilde niet slechts lijken op God, maar gelijk zijn aan Hem, zelf bepalen wat goed en kwaad is.⁷¹⁰ Maar toen viel hij van de top van eer in eeuwige verwoesting neer... In deze eerste zonde is verder *onjuiste begeerte*. De mens begeerde verstandig te zijn in verborgen dingen. Verder hoort tot deze eerste zonde *ongehoorzaamheid*. Hij wilde niet luisteren naar Gods stem!

Onder de gevolgen van deze eerste zonde horen: moeitelijke arbeid, smartelijke bevalling. Omdat de vrouw haar man verleidde, is zij nog méér gesteld ónder de man, waaruit Paulus de conclusie trekt, dat ze in de gemeente niet mag onderwijzen.⁷¹¹

God had aan het eerste mensenpaar een proefgebed gegeven.⁷¹² Dit gebod is niet als valkuil bedoeld, maar was (NGB, 14) het gebod des lévens. De Mens en zijn Vrouw ('Adam' betekent 'Mens' en 'Manninne' / 'Mannin' betekent 'Vrouwelijke Mens / Vrouw') konden geen reden bedenken waarom het verboden was om van die boom (van kennis van goed en kwaad) te eten. Zij moesten dus het verbod opvolgen, niet omdat zij er een reden voor wisten, maar enkel en alleen omdat God het had gezegd, op grond van Zijn gezag. Hierdoor werd de mogelijkheid gegeven tot ongehoorzaamheid. God wil namelijk vrijwillig gediend worden. In Zijn Goddelijke wijsheid dacht het Hem góed om zo met ons, redelijke en verantwoordelijke wezens om te gaan. Maar Hij wendde het grote kwaad dat uit de ongehoorzaamheid van onze eerste ouders voortspoot ten goede door de komst van de Tweede Mens, de Laatste Adam⁷¹³, Die tot Gods grote heerlijkheid en onze zaligheid volmaakt herstelde, wat de eerste Adam had vernield. Daarom heeft God de zondeval toegelaten (niet passief, maar actief). Toch blijven wij zeggen met Abraham en Paulus: God doet geen onrecht.⁷¹⁴

Adam stond niet op zichzelf; en toen hij van God afviel, deed hij dit dus niet alleen voor zichzelf; want hij was als stamvader door God gesteld tot **representant, vertegenwoordiger, verbondshoofd** van heel de mensheid. Daarom gaat het ook niet om Mannin die at. Wij zijn erfgenaam van Adam; van zijn schuld én van zijn smet. De schuld van Adams zonde wordt ons door Gods heilig en onkreukbaar oordeel toegerekend en zo erven wij als zijn nakomelingen (Romeinen 5 vers 12-21) de smet van zijn zonde (namelijk zijn verdorven natuur). Hierdoor zijn we van moeders buik aan zondaar.⁷¹⁵ God heeft de mensheid als een eenheid geschapen⁷¹⁶, om ons in één Verbondshoofd te kunnen herstellen, Jezus Christus.

⁷⁰⁶ **II Koningen 1:2** En Ahazia viel door een tralie in zijn opperzaal, die te Samaria was, en werd ziek. En hij zond boden en zei tot hen: "Ga heen, vraag Baal-zebub^a, de god van Ekron, of ik van deze ziekte zal genezen."

^a Misschien is 'Baäl-zebub' een spottende verdraaiing (door de schrijver) van 'Baäl-zebul'. 'Baäl-zebul' betekent: heer van de Woning (=hemel). 'Baäl-zebub' betekent: heer van de vliegen (de vliegengod).

⁷⁰⁷ **Openbaring 12:12** Wee degenen die de aarde en de zee bewonen, want de duivel is tot u afgekomen, en heeft grote toorn, wetende, dat hij een kleine (korte) tijd heeft.

⁷⁰⁸ **Mattheüs 4:4,7,10** Hij, antwoordende, zei: "Er is geschreven..." Jezus zei tot hem: "Er is weer geschreven..." Toen zei Jezus tot hem: "Ga weg, satan, want er staat geschreven..."

⁷⁰⁹ **I Johannes 5:10** Wie in de Zoon van God gelooft, heeft de getuigenis in zichzelf; wie God niet gelooft, heeft Hem tot een leugenaar gemaakt, omdat hij niet geloofd heeft de getuigenis die God getuigd heeft van Zijn Zoon.

⁷¹⁰ **Genesis 3:5** God weet, dat, ten dage dat u daarvan eet, zullen uw ogen geopend worden, en u zult als God wezen, kennende^a het goed en het kwaad.

^a 'Kennen' betekent hier: kiezen, bepalen: de bevoegdheid en de geschiktheid hebben om zelf te bepalen wat goed en wat slecht is.

⁷¹¹ **I Timotheüs 2:12-14** Ik laat de vrouw niet toe, dat zij onderwijst, noch over de man heerst, maar dat zij in stilheid is. Want Adam is eerst gemaakt, daarna Eva. Want Adam is niet verleid geworden, maar de vrouw, verleid zijnde, is in overtreding geweest.

⁷¹² **Genesis 2:17** Van de boom der kennis van goed en kwaad, daarvan zult u niet eten; want ten dage, dat u daarvan eet, zult u de dood sterven.

⁷¹³ **I Korinthiërs 15:45,47** De eerste mens Adam is geworden tot een levende ziel; de laatste Adam tot een levendmakende Geest. De eerste mens is uit de aarde, aards; de tweede Mens is de Heere uit de Hemel.

⁷¹⁴ **Genesis 18:25** Het zij verre van U, zo'n ding te doen, te doden de rechtvaardige met de goddeloze! Zou de Rechter van heel de aarde geen recht doen?

Romeinen 3:5 Indien nu onze ongerechtigheid Gods gerechtigheid bevestigt, wat zullen wij zeggen? Is God onrechtvaardig, als Hij toorn over ons brengt? (Ik spreek naar de mens.) Dat zij verre, anders hoe zal God de wereld oordelen?

⁷¹⁵ **Job 14:4** Wie zal een reine geven uit de onreine? Niet één.

Psalms 51:7 Zie, ik ben in ongerechtigheid geboren, en in zonde heeft mijn moeder mij ontvangen.

Psalms 58:4 De goddelozen zijn vervreemd van de baarmoeder aan; de leugensprekers dwalen van moeders buik aan.

We onderscheiden dus tussen **erfschuld** en **erfsmet**. Erfschuld is de schuld van Adam die ons wordt *toegerekend*⁷¹⁷, erfsmet is de *overgeërfde* verdorvenheid die in ons hart en leven zó diep zit, dat die ons in alles doortrekt: al onze gedachten, woorden en daden zijn vuil.⁷¹⁸ Ook Gods volk heeft er na vernieuwing van hart levenslang last van en smart over (Romeinen 7 vers 14-26). Al is het waar, zoals Calvijn in zijn verklaring van I Korinthiërs 7 vers 14⁷¹⁹ over het genadeverbond opmerkt, dat door de weldaad van het verbond de vervloeking van de natuur uitgewist wordt. God geve het ons te beleven, opdat Christus ons noodzakelijk en dierbaar wordt.

Hoe onaantvaardbaar dit alles voor ons hoogmoedige, beperkte en verduisterde verstand ook is, God zegt het. En Hij openbaart het ons, opdat wij dit aanvaarden. Dit valt niet mee, omdat we – zonder onderwijs van God – ons niet schuldig voelen aan de zonde van Adam. Maar deze vreselijke en verdrietige zaak is ons in de Schrift niet geopenbaard om er slechts kennis van te nemen; veel minder om er tegen te morren; maar om er onder te buigen in de hartelijke belijdenis: HEERE, U hebt bepaald dat de verhouding tussen Adam en mij zó is, dat zijn schuld mij wordt toegerekend; en dat mag U bepalen!

Ben jij het hiermee eens? De kinderdoop belijdt het, onze Nederlandse Geloofsbelijdenis ook, de Heidelbergse Catechismus en de Dordtse Leerregels precies zo. De pelagianen en remonstranten ontkennen het; tegenwoordig ook de modernen in de kerk en allerlei pinksterkringen en evangelischen. De Schrift leert ons dat wij in Adam allen onder de vloek liggen en dus vanwege onze **erfzonde** de straf verdiend hebben; zoals Jezus duidelijk zegt in Mattheüs 23 vers 33, dat wij gebroed (nakomelingen) van adders zijn en dat dus ook een baby een (kleine) slang is.⁷²⁰

De bekendmaking van de zondeval in de Bijbel heeft tot doel:

- Aanbidding van de soevereine God, Die Zelf mag beslissen, dat Hij op de manier van verbondsvertegenwoordiging met ons omgaat.
- Eens zijn met Gods oordeel, dat vanwege de erfzonde op ons komt en dat wij dagelijks meedragen en van geslacht tot geslacht voortplanten.
- God niet beschuldigen, maar de schuld aan alle ellende in ons leven en in de wereld, aanvaarden en belijden als onze schuld.
- Wanhopen aan alle verbeteringspogingen van ons uit, omdat onze natuur totaal verdorven is.
- Verheugd ons realiseren dat het kwaad niet in de geschapen werkelijkheid ligt. Het is niet zo, dat wij als schépselen niets anders kunnen dan kwaad doen. Verzoening en vernieuwing zijn mogelijk. We kunnen verlost worden en weer aan ons oorspronkelijke doel beantwoorden (zie ook les 6).
- Smeken om en hopen op het eenzijdig, almachtig ingrijpen van God, Die de Laatste Adam stelde tegenover de eerste Adam en Die in Hem een veel heerlijker herstel werkte, dan ooit in de staat der rechtheid zonder zondeval mogelijk was geweest.⁷²¹
- Plaats maken voor 'Christus alléén' – zoals in Romeinen 5 vanaf vers 12 gebeurt!

En als we door genade de diepe en smartelijke val van Adam in het paradijs persoonlijk en hartelijk mogen inleven, zullen we dit alles na verloop van tijd gelóvig leren aanvaarden. Dan krijgen we nodig *de Enige, Die niet aan de*

Jesaja 48:8 Ik heb geweten, dat u totaal trouweloos zou handelen, en dat u van de buik af een overtreders genoemd bent.

⁷¹⁶ **Handelingen 17:26** Hij heeft uit één bloed heel het geslacht der mensen gemaakt.

⁷¹⁷ **Romeinen 5:12** Door één mens is de zonde in de wereld ingekomen, en door de zonde de dood; en de dood is tot alle mensen doorgegaan, omdat allen (in Adam) gezondigd hebben.

⁷¹⁸ **Genesis 6:5** De HEERE zag dat de boosheid van de mens menigvuldig was op de aarde, en al het gedichtsel van de gedachten van zijn hart te allen dage alleen boos was.

Genesis 8:21 De HEERE zei in Zijn hart: "Ik zal voortaan de aardbodem niet meer vervloeken om de mens; want het gedichtsel van des mensens hart is boos van zijn jeugd aan."

Jeremia 17:9 Arglistig is het hart, meer dan enig ding, ja, dodelijk is het, wie zal het kennen?

Markus 7:21-23 Van binnen uit het hart der mensen komen voort kwade gedachten, overspelen, hoererijen, doodslagen, dieverijen, gierigheden, boosheden, bedrog, ontuchtigheid, een boos oog (afgunst), lastering, hovaardij, onverstand. Al deze boze dingen komen voort van binnen, en verontreinigen de mens.

Romeinen 8:7 Het bedenken van het vlees is vijandschap tegen God; want het onderwerpt zich niet aan Gods wet; want het kan ook niet.

I Korinthiërs 3:5 Niet dat wij van onszelf bekwaam zijn iets te denken, als uit onszelf; maar onze bekwaamheid is uit God.

Efeziërs 2:1-3 En u, terwijl u dood waart door de misdaden en de zonden; waarin u eertijds gewandeld hebt, naar de eeuw van deze wereld, naar de overste van de macht der lucht, van de geest die nu werkt in de kinderen der ongehoorzaamheid; waaronder ook wij allen eertijds verkeerd hebben in de begeerlijkheden van ons vlees, doende de wil van het vlees en de gedachten; en wij waren van nature kinderen des toorns, zoals ook de anderen...

Kolossenzen 1:21 Hij heeft u, die eertijds vervreemd waart, en vijanden door het verstand in de boze werken, nu ook verzoend.

Titus 3:3 Ook wij waren eertijds onwils, ongehoorzaam, dwalende, menigerlei begeerlijkheden en wellusten dienende, in boosheid en afgunst levende, hatelijk zijnde, elkander hatende.

⁷¹⁹ **I Korinthiërs 7:14** De ongelovige man is geheiligd door de vrouw, en de ongelovige vrouw is geheiligd door de man; want anders waren uw kinderen onrein, maar nu zijn zij heilig.

⁷²⁰ **Mattheüs 23:33** U slangen, u adderengebroedsels, hoe zou u de helse verdoemenis ontvluchten?

⁷²¹ **Romeinen 5:17** Indien door de misdaad van één de dood geheerst heeft door die ene, veel meer zullen degenen die de overvloed van de genade en de gave der rechtvaardigheid ontvangen, in het leven heersen door die Ene, namelijk Jezus Christus.

erfzonde onderworpen was en is: Christus. Hij is direct na de zondeval beloofd om onze schuld-Betaler te zijn. De HEERE had met de besturing van die zwartste bladzijde van de wereldgeschiedenis dit doel: voor Zijn Zoon en Diens werk plaats te maken en zo door Hem Zijn Eigen Naam luisterrijk te verheerlijken tot zaligheid van zondaren.

5 Zondekennis

Al houdt niemand ervan om over zijn zonden na te denken, toch is het nodig en nuttig. Neem eens een half uurtje om een diepteboring in jezelf te doen – en gebruik daarvoor Gods eisen (Zijn wet) als een vergrootglas! Zoals een vergrootglas het vuil niet vermeerdert, maar wel duidelijker laat zien, zo vermeerdert de wet de zonde niet, maar toont ze ons duidelijker.⁷²²

10 Gods doel met ons zondekennis te geven is: Hij wil dat wij het werk van Zijn genade in het Offer van Zijn Zoon en door de kracht van Zijn Heilige Geest – tot zaligheid van verloren zondaren – op hoge prijs waarderen en niet gewoon vinden. Dit leert Hij ons door ons ziels-oog te openen voor onze zonde in haar schandelijke, God ontterende en ziel verdervende karakter, zodat we schrikken van ons walgelijke bestaan.⁷²³ Wanneer we zo onze zonde in haar vreselijke werkelijkheid onder ogen zien, durven we misschien – al is het niet terecht – niet meer te rekenen op
15 vergeving (net als Kaïn⁷²⁴), en zeggen we (Psalm 51 vers 2, berijmd): *ik ben Uw gramschap dubbel waardig* (vergelijk Lukas 23 vers 41; Romeinen 1 vers 18; 3 vers 4; Hebreeën 12 vers 29).⁷²⁵ Dan leren we in ieder geval een welgevallen krijgen aan de straf op onze ongerechtigheid!⁷²⁶

20 Zonde gaat heel diep. Spreuken 24 vers 9: de dwaze gedachte is al zonde; Romeinen 14 vers 23: al wat niet voortkomt uit geloof, rekent God als zonde (Hebreeën 11 vers 6⁷²⁷); Jakobus 4 vers 17: wanneer je iets goeds kunt doen en je laat het alleen maar na, wordt het je zelfs aangerekend als zonde!

Zonde tegen onze Wetgever, Weldoener en Vader, Die ons zo trouw verzorgt, wordt ook met de volgende omschrijvingen aangeduid:

- 25 ■ afgoderij⁷²⁸
- afval⁷²⁹
- boosheid / kwaad⁷³⁰
- dwaling⁷³¹
- goddeloosheid
- (geestelijke) hoererij⁷³² (Ezechiël 16 en 23; Hosea 1 en 2)

⁷²² **Romeinen 5:20** De wet is bovendien ingekomen, opdat de misdaad des te meer wordt.

⁷²³ **Ezechiël 16:5 & 63** Geen oog had medelijden met u, om zich over u te erbarmen; maar u bent geworpen geweest op het vlakke van het veld, om de walgelijkheid van uw ziel, ten dage, toen u geboren waart. & "Opdat u het gedachtig bent, en u schaamt, en niet meer uw mond opent vanwege uw schande, wanneer Ik voor u verzoening doen zal over al wat u gedaan hebt", spreekt de Heere HEERE.

Ezechiël 36:31 Dan zult u gedenken aan uw boze wegen en uw handelingen die niet goed waren; en u zult een walging van u zelf hebben over uw ongerechtigheden en over uw gruwelen.

⁷²⁴ **Genesis 4:13** Kaïn zei tot de HEERE: "Mijn misdaad is groter, dan dat zij vergeven kan worden."

⁷²⁵ **Lukas 23:41** Wij toch rechtvaardig; want wij ontvangen straf, waardig wat wij gedaan hebben; maar Deze heeft niets onbehoorlijks gedaan.

Romeinen 1:18 De toorn van God wordt geopenbaard van de hemel over alle goddeloosheid en ongerechtigheid der mensen.

Hebreeën 12:29 Onze God is een verterend vuur.

⁷²⁶ **Leviticus 26:41-42** Als dan hun onbesneden hart gebogen wordt, en zij dan aan de straf op hun ongerechtigheid een welgevallen hebben, dan zal Ik gedenken aan Mijn verbond.

⁷²⁷ **Hebreeën 11:6** Zonder geloof is het onmogelijk God te behagen.

⁷²⁸ **I Samuël 15:23** Weerspanningheid is een zonde van toverij, en weerstreven is afgoderij en beeldendienst.

Kolossenzen 3:5 Doodt dan uw leden die op de aarde zijn, namelijk hoererij, onreinheid, schandelijke beweging, kwade begeerlijkheid, en de gierigheid, welke is afgodendienst.

⁷²⁹ **Psalm 101:3** Ik haat het doen der afvalligen, het zal mij niet aankleven.

Jesaja 1:5 Waartoe zou u meer geslagen worden? U zou de afval des te meer maken; het hele hoofd is ziek, en het hele hart is mat.

Jesaja 59:12-13 Onze overtredingen zijn vele voor U, en onze zonden getuigen tegen ons; want onze overtredingen zijn bij ons, en onze ongerechtigheden kennen wij: het overtreden en het liegen tegen de HEERE, en het achterwaarts wijken van onze God; het spreken van onderdrukking en afval, het ontvangen en het dichten van valse woorden uit het hart.

Jeremia 5:23 Dit volk heeft een afvallig en weerspanning hart; zij zijn afgefallen (afvallig geworden) en heengegaan.

⁷³⁰ **Genesis 6:5** En de HEERE zag dat de boosheid van de mens menigvuldig was op de aarde, en al het gedichtsel van de gedachten van zijn hart te allen dage alleen boos was.

Genesis 39:9 ...hoe zou ik dan dit zo groot kwaad doen, en zondigen tegen God?

III Johannes 11 Geliefde, volg het kwade niet na, maar het goede. Wie goed doet, is uit God; maar wie kwaad doet, heeft God niet gezien.

Handelingen 8:22 Bekeer u van deze uw boosheid, en bid God, of misschien deze overlegging van uw hart u vergeven mocht worden.

Jakobus 1:21 Afgelegd hebbende alle vuilheid en overvloed van boosheid, ontvangt met zachtmoedigheid het Woord, dat in u geplant wordt, hetwelk uw zielen kan zalig maken.

⁷³¹ **I Samuël 26:21** Toen zei Saul: "Ik heb gezondigd; zie, ik heb dwaas gedaan, en ik heb zeer gedwaald."

Psalm 95:10 Veertig jaren heb Ik verdriet gehad aan dit geslacht, en heb gezegd: "Zij zijn een volk, dwalende van hart, en zij kennen Mijn wegen niet."

Jakobus 5:20 Degene die een zondaar van de dwaling van zijn weg bekeert, zal een ziel van de dood behouden, en menigte der zonden bedekken.

⁷³² **Richteren 2:17** Zij hoorden niet naar hun richters, maar hoereerden andere goden na, en bogen zich daarvoor.

Psalm 73:27 Die ver van U zijn, zullen vergaan; U roeit uit, al wie van U afhoereert.

- 5
 - ongehoorzaamheid⁷³³
 - ongerechtigheid⁷³⁴
 - onrechtvaardigheid⁷³⁵
 - onreinheid⁷³⁶
 - opstand⁷³⁷
 - overtreding⁷³⁸
 - spot⁷³⁹
 - verachting⁷⁴⁰
 - verlating⁷⁴¹
- 10
 - weerspanningheid⁷⁴²

Algemene en bijzondere zondekennis

- 15 Er is verschil tussen algemene en bijzondere zondekennis. Wanneer wij in ons geweten op een algemene manier van zonde overtuigd worden, hebben we wel last van de zonde, maar dan hebben we er geen smart over. Voorbeelden zijn Kaïn⁷⁴³, Farao⁷⁴⁴, Bileam⁷⁴⁵, Saul⁷⁴⁶ en Judas⁷⁴⁷. De bijzondere zondekennis door de Heilige Geest, echter, schenkt ons een bijzondere smart over de zonde, namelijk omdat we God hebben bedroefd⁷⁴⁸ en vertoerd⁷⁴⁹, onteerd⁷⁵⁰ en beledigd.⁷⁵¹ Wanneer we door de Heilige

⁷³³ **Johannes 3:36** Wie de Zoon ongehoorzaam is, die zal het leven niet zien, maar de toorn van God blijft op hem.

Efeziërs 5:6 Laat niemand u verleiden met ijdele woorden; want om deze dingen komt de toorn van God over de kinderen der ongehoorzaamheid.

I Petrus 2:8 ... die zich aan het Woord stoten, ongehoorzaam zijnde.

⁷³⁴ **Exodus 34:9** En Mozes zei: Heere, vergeef onze ongerechtigheid en onze zonde.

Psalms 5:6 U haat alle werkers der ongerechtigheid.

Lukas 13:27 En Hij zal zeggen: "Ik zeg u, Ik ken u niet, van waar u bent; wijk van Mij af, al u werkers der ongerechtigheid."

I Johannes 3:4 Een ieder die de zonde doet, die doet ook de ongerechtigheid; want de zonde is de ongerechtigheid.

⁷³⁵ **I Korinthiërs 6:9** Weet u niet dat de onrechtvaardigen het Koninkrijk Gods niet zullen beërven?

I Petrus 3:18 Christus heeft voor de zonden geleden, Hij rechtvaardig voor de onrechtvaardigen, opdat Hij ons tot God zou brengen.

⁷³⁶ **Ezechiël 36:25** Dan zal Ik rein water op u sprengen, en u zult rein worden; van al uw onreinheden en van al uw drekgoden zal Ik u reinigen.

Zacharia 13:1 Te dien dage zal er een Fontein geopend zijn voor het huis van David, en voor de inwoners van Jeruzalem, tegen de zonde en tegen de onreinheid.

Hebreeërs 10:29 Hoeveel te zwaarder straf, meent u, zal hij waardig geacht worden, die de Zoon van God vertreden heeft, en het bloed van het testament onrein geacht heeft, waardoor hij geheiligd was, en de Geest der genade smaadt heeft aangedaan?

⁷³⁷ **Psalms 139:21** Zou ik niet haten, HEERE, die U haten; en verdriet hebben over degenen die tegen U opstaan?

Handelingen 4:26 De koningen der aarde zijn samen opgestaan, en de oversten zijn bijeen vergaderd tegen de Heere, en tegen Zijn Gezalfde.

⁷³⁸ **I Kronieken 5:25** Zij hebben tegen de God van hun vaders overtreden, en de goden van de volken van het land nagehoereerd, welke God voor hun aangezichten had verdelgd.

Romeinen 2:25 Want de besnijdenis is wel nut, indien u de wet doet; maar indien u een overtreder der wet bent, is uw besnijdenis voorhuis geworden.

⁷³⁹ **Psalms 1:1** Welgelukzalig is de man, die niet wandelt in de raad der goddelozen, noch staat op de weg der zondaren, noch zit in het gestoelte der spotters.

Galaten 6:7 Dwaalt niet; God laat Zich niet bespotten; want wat de mens zaait, dat zal hij ook maaien.

II Petrus 3:3 In het laatste der dagen zullen spotters komen, die naar hun eigen begeerlijkheden zullen wandelen.

⁷⁴⁰ **Spreuken 13:13** Wie het woord veracht, zal verdorven worden; maar wie het gebod vreest, hem zal vergolden worden.

Maleachi 1:6-7 "Een zoon zal zijn vader eren, en een knecht zijn heer; ben Ik dan een Vader, waar is Mijn eer? En ben Ik een Heere, waar is Mijn vrees?" zegt de HEERE der heerschers tot u, o priesters, verachters van Mijn Naam! Maar u zegt: "Waarmee verachten wij Uw Naam?" U brengt op Mijn altaar verontreinigd brood, en zegt: "Waarmee verontreinigen wij U?" Daarmee, dat u zegt: "Des HEEREN tafel is verachtelijk."

Handelingen 4:11 Deze is de Steen, Die door u, de bouwlieden, veracht is, Welke tot een hoofd des hoeks geworden is.

⁷⁴¹ **Deuteronomium 29:25** Zij hebben het verbond van de HEERE, de God van hun vaders, verlaten, dat Hij met hen gemaakt had, toen Hij hen uit Egypteland uitvoerde...

Richteren 2:12 En zij verlieten de HEERE, de God van hun vaders, Die hen uit Egypteland had uitgevoerd, en volgden andere goden na van de goden der volken die rondom hen waren, en bogen zich daarvoor, en zij verwekten de HEERE tot toorn.

Jeremia 15:6 "U hebt Mij verlaten", spreekt de HEERE, "u bent achterwaarts gegaan, daarom zal Ik Mijn hand tegen u uitstrekken en u verderven; Ik ben het berouwen moe geworden."

⁷⁴² **Psalms 107:11** Omdat zij weerspanning waren geweest tegen Gods geboden, en de raad van de Allerhoogste onwaardig verworpen hadden.

⁷⁴³ **Genesis 4:13** Kaïn zei tot de HEERE: "Mijn misdaad is groter, dan dat zij vergeven kan worden."

⁷⁴⁴ **Exodus 10:16** Toen haastte Farao zich om Mozes en Aäron te roepen, en zei: "Ik heb gezondigd tegen de HEERE, uw God, en tegen u."

⁷⁴⁵ **Numeri 22:34** Toen zei Bileam tot de Engel des HEEREN: "Ik heb gezondigd, want ik heb niet geweten, dat U mij tegemoet op deze weg stond; en nu, is het kwaad in Uw ogen, ik zal terugkeren."

⁷⁴⁶ **I Samuël 15:24** Toen zei Saul tot Samuël: "Ik heb gezondigd, omdat ik des HEEREN bevel en uw woorden overtreden heb; want ik heb het volk gevreesd en naar hun stem gehoord."

⁷⁴⁷ **Mattheüs 27:3-4** Toen heeft Judas, die Hem verraden had, ziende dat Hij veroordeeld was, berouw gehad, en heeft de dertig zilveren penningen aan de overpriesters en de ouderlingen teruggebracht, zeggende: "Ik heb gezondigd, verradend het onschuldig bloed!"

⁷⁴⁸ **Jesaja 63:10** Zij zijn weerspanning geworden, en zij hebben Zijn Heilige Geest smarten aangedaan; daarom is Hij hun in een vijand verkeerd, Hij Zelf heeft tegen hen gestreden.

⁷⁴⁹ **Psalms 106:29** En zij hebben de Heere tot toorn verwekt met hun daden.

⁷⁵⁰ **Johannes 5:44** Hoe kunt u geloven, u, die eer van elkaar neemt, en de eer die van God alleen is, niet zoekt?

Geest onze zonden leren kennen, worden ook niet alleen onze *ongerechtigheden*, onze gruwelijke zonden zichtbaar. Hiertegen waarschuwt ons geweten ons nog wel. Maar ook onze *gerechtigheden* worden dan een wegwerpelijk kleed.⁷⁵² Gods kinderen gaan inzien: ook mijn goede werken, nadat ik genade heb ontvangen, zijn bezet met zonde en kunnen daarom voor de heilige God niet bestaan⁷⁵³, als Christus ze niet reinigt.⁷⁵⁴ En vooral wordt ons dan duidelijk dat onze ergste zonde is: ik geloof God niet⁷⁵⁵, ik heb Hem niet lief! Zelfs als ik bid, psalmen zing of preek, mijn naaste help en Gods Wet probeer te houden, bedoel ik niet God, maar doe ik alles uit zelfliefde.⁷⁵⁶ Ik vertrouw mij niet onvoorwaardelijk aan Hem toe, ik wantrouw Hem...

Wanneer ik mijn zonde slechts in algemene zin ken, heb ik er geen berouw over, zoek ik er ook geen vergeving voor, maar wens ik dat ze ongestraft blijft (HC, 10). Maar de bijzondere overtuiging van zonde door de Geest bewerkt dat ik om Góds wil bedroefd ben (II Korinthiërs 7 vers 10⁷⁵⁷). Dan worden we het er mee eens: ik heb de straf, alle tijdelijke ellende en ook de eeuwige pijn, verdiend. Zó komt er in ons plaats voor het werk van de zonde-Vernieler, Sions betalende Borg, Wiens werk dan op het hoogst wordt gewaardeerd. Wat een wonder, dat Hij zulke rebellen en koningsmoordenaars nog zalig wil maken...!

Wie zijn zonde eerlijk aan God belijdt, vertrouwend op het Offerlam alleen⁷⁵⁸, ontvangt royaal vergeving.⁷⁵⁹ Zo goed is God.⁷⁶⁰ Het is daarom onze schuld als we zonder verzoening verder leven (zie Hebreëën 10 vers 26-29⁷⁶¹)!

Hoe ver strekken de gevolgen van de zonde zich uit? Door de zonde(val) zijn we geestelijk blind en dood en dus geheel onmachtig en onwillig om ons tot God te bekeren.⁷⁶² We zijn vijanden van God⁷⁶³ en we kiezen voor onze eeuwige ondergang. We kennen God niet meer op zalmakende manier.⁷⁶⁴

⁷⁵¹ **Psalm 51:6** Tegen U, U alleen, heb ik gezondigd, en gedaan wat kwaad is in Uw ogen; opdat U rechtvaardig bent in Uw spreken, en rein bent in Uw richten.

⁷⁵² **Jesaja 64:6** Wij allen zijn als een onreine, en al onze gerechtigheden zijn als een wegwerpelijk kleed.

⁷⁵³ **Prediker 7:20** Voorwaar, er is geen mens rechtvaardig op aarde, die goed doet, en niet zondigt.

Lukas 17:10 Wanneer u gedaan zult hebben al wat u bevolen is, zeg dan: "Wij zijn onnutte dienstknechten; want wij hebben maar gedaan wat wij schuldig waren te doen."

⁷⁵⁴ **Filippenzen 1:11** Vervuld met vruchten der gerechtigheid, die door Jezus Christus zijn tot heerlijkheid en prijs van God.

I Petrus 2:5 Zo wordt u ook zelf, als levende stenen, gebouwd tot een geestelijk huis, tot een heilig priesterschap, om geestelijke offeranden op te offeren, die God aangenaam zijn door Jezus Christus.

⁷⁵⁵ **Johannes 3:18** Die in Hem gelooft, wordt niet veroordeeld, maar die niet gelooft, is al veroordeeld, omdat hij niet heeft geloofd in de Naam van de eniggeboren Zoon van God.

Johannes 16:8-9 En de Heilige Geest gekomen zijnde, zal de wereld overtuigen van zonde, en van gerechtigheid, en van oordeel: van zonde, omdat zij in Mij niet geloven.

⁷⁵⁶ **Markus 10:17-22** En toen Hij uitging op de weg, liep er één tot Hem, en voor Hem op de knieën vallende, vroeg hij Hem: goede Meester, wat zal ik doen, opdat ik het eeuwige leven beërf? En Jezus zei tot hem: "U weet de geboden: U zult geen overspel doen; u zult niet doden; u zult niet stelen; u zult geen valse getuigenis geven; u zult niemand te kort doen; eer uw vader en uw moeder." Maar hij, antwoordende, zei tot Hem: "Meester, al deze dingen heb ik onderhouden van mijn jonkheid af." En Jezus, hem aanziende, beminde hem, en zei tot hem: "Eén ding ontbreekt u; ga heen, verkoop alles, wat u hebt, en geef het de armen, en u zult een schat hebben in de hemel; en kom hierheen, neem het kruis op, en volg Mij." Maar hij, treurig geworden zijnde over dat woord, ging bedroefd weg; want hij had vele goederen.

⁷⁵⁷ **II Korinthiërs 7:10** De droefheid naar God^a werkt een onberouwelijke bekering tot zaligheid; maar de droefheid der wereld werkt de dood.

^a Kanttekening: *die van God komt, Hem aangenaam is en de zondaar tot God brengt; wanneer namelijk het hart van de zondaar daarover recht bedroefd is, dat hij God zijn Vader door zijn zonde vertoerd heeft, met een vertrouwen van de vergeving daarvan door Christus Jezus, vergezelschap met een vast voornemen om de zonde te ontvluchten.*

⁷⁵⁸ **Leviticus 1:4** En hij zal zijn hand op het hoofd van het brandoffer leggen, opdat het voor hem aangenaam is, om hem te verzoenen.

⁷⁵⁹ **Handelingen 13:38-39** Zo zij u dan bekend, mannen broeders, dat door Dezen aan u vergeving der zonden verkondigd wordt; en dat van alles waarvan u niet gerechtvaardigd kon worden door de wet van Mozes, door Dezen een ieder die gelooft, gerechtvaardigd wordt.

Romeinen 3:25 God heeft Jezus Christus voorgesteld tot een verzoening, door het geloof in Zijn bloed, tot een bewijs van Zijn rechtvaardigheid, door de vergeving van de zonden die tevoren geschied zijn onder de verdraagzaamheid van God.

I Johannes 1:9 Indien wij onze zonden belijden, Hij is getrouw en rechtvaardig, dat Hij ons de zonden vergeeft, en ons reinigt van alle ongerechtigheid.

⁷⁶⁰ **Psalm 86:5** Want U, HEERE, bent goed, en gaarne vergevende, en van grote goedertierenheid voor allen die U aanroepen.

Psalm 130:4 Maar bij U is vergeving, opdat U gevreesd wordt.

Spreuken 28:13 Wie zijn overtredingen bedekt, zal niet voorspoedig zijn; maar wie ze bekend en laat, zal barmhartigheid verkrijgen.

⁷⁶¹ **Hebreëën 10:26-29** Als wij willens zondigen, nadat wij de kennis der waarheid ontvangen hebben, dan blijft er geen slachtoffer meer over voor de zonden; maar een verschrikkelijke verwachting van het oordeel, en hitte van het vuur, dat de tegenstanders zal verslinden. Als iemand de wet van Mozes heeft te niet gedaan, die sterft zonder barmhartigheid onder twee of drie getuigen; hoeveel te zwaarder straf, meent u, zal hij waardig geacht worden die de Zoon van God vertreden heeft, en het bloed van het testament onrein geacht heeft, waardoor hij geheiligd was, en de Geest der genade smaadt heeft aangedaan?

⁷⁶² **Efeziërs 2:1** En u heeft Hij mede levend gemaakt, terwijl u dood waart door de misdaden en de zonden; waarin u eertijds gewandeld hebt, naar de eeuw van deze wereld, naar de overste van de macht der lucht, van de geest die nu werkt in de kinderen der ongehoorzaamheid; onder wie ook wij allen eertijds verkeerd hebben in de begeerlijkheden van ons vlees, doende de wil van het vlees en de gedachten; en wij waren van nature kinderen des toorns, zoals ook de anderen.

⁷⁶³ **Romeinen 8:7** Het bedenken van het vlees is vijandschap tegen God; want het onderwerpt zich niet aan Gods wet; want het kan ook niet.

Kolossenzen 1:21 En Hij heeft u, die eertijds vervreemd waart, en vijanden door het verstand in de boze werken, nu ook verzoend.

⁷⁶⁴ **Psalm 14:1** De dwaas zegt in zijn hart: "Er is geen God." Zij verderven het, zij maken het gruwelijk met hun werk; er is niemand die goed doet. **Romeinen 3:9-19** Wij hebben beschuldigd zowel Joden als Grieken, dat zij allen onder de zonde zijn; zoals geschreven is: "Er is niemand rechtvaardig, ook niet een; er is niemand die verstandig is; er is niemand die God zoekt. Allen zijn zij afgeweken, tezamen zijn zij onnut geworden; er is niemand die goed doet, er is niet tot één toe. Hun keel is een geopend graf; met hun tongen plegen zij bedrog; slangenvenijn is onder hun lippen. Hun mond is vol van vervloeking en bitterheid; hun voeten zijn snel om bloed te vergieten; vernieling en ellendigheid is in

Middel tot zondekennis

Door welk middel kunnen we onze zonde kennen? Uit de wet⁷⁶⁵, wanneer de Heilige Geest deze toepast aan ons hart.⁷⁶⁶ Dit laatste is onmisbaar, zoals het leven en de belijdenis van Paulus bewijzen. Toen hij farizeeër was, leefde hij zonder de wet.⁷⁶⁷ Hoe? Hij meende dat hij de wet onderhield. Hij meende te leven met de wet. Maar dit was een vergissing. Hij leefde zonder de geestelijke betekenis van de wet te verstaan. Toen is door Gods Geest de wet gekomen, namelijk in haar onverbiddelijke eis, in haar geestelijke betekenis, in haar onbegrensde uitgebreidheid, in haar verdoemende kracht. Gevolg? Toen bemerkte de heilige en zelfvoldane 'rijke jongeling' dat de zonde levend was en zo stierf hijzelf. Deze noodzakelijke werking van de Heilige Geest is ons beloofd in Johannes 16 vers 8-9!

Zo is het nog. Dan zien we hoe schuldig we staan tegenover onze wettige Eigenaar, nu we Hem ongehoorzaam zijn. Hebben we gezondigd tegen één gebod, dan staan we schuldig aan alle geboden.⁷⁶⁸ De zonde blijft als verdorven beginsel en verborgen kracht levenslang in ons (NGB, 15), maar wie in geloofsvertrouwen eerbiedig het bloed der verzoening inroept en oprecht tegen elke zondige begeerte strijdt in Christus' kracht, ontvangt vergeving (Psalm 51). Let op: niet omdat we bidden en strijden, want het is enkel uit genade en het is alleen naar Gods vrije welbehagen. Maar de weg die God met Zijn volk gaat om hen verzoening te doen beleven is: belijden en bestrijden.

Waarom is zondekennis én -belijdenis nodig?

God beveelt Zijn profeten om aan Zijn volk hun zonden bekend te maken.⁷⁶⁹ Hij beveelt hen ook hun zonden te belijden.⁷⁷⁰ Gods kinderen beleden hun zonden, wanneer ze vergeving wilden ontvangen.⁷⁷¹ Om bij Hem aangenomen te worden moet er eerst de hartelijke belijdenis van zonde zijn en berouw erover (Psalm 32 vers 5⁷⁷² en 51).⁷⁷³ Dit is nodig, omdat er anders geen plaats is voor vergeving, reiniging. Wie geen enkel besef heeft van de

hun wegen; en de weg van vrede hebben zij niet gekend. Er is geen vreze Gods voor hun ogen." Wij weten nu, dat al wat de wet zegt, zij dat spreekt tot degenen die onder de wet zijn; opdat elke mond gestopt wordt en de hele wereld voor God verdoemelijk is.

⁷⁶⁵ **Romeinen 3:20** Door de wet is de kennis der zonde.

Romeinen 5:20 De wet is bovendien ingekomen, opdat de misdaad des te meer wordt.

⁷⁶⁶ **Zacharia 12:10** Over het huis van David, en over de inwoners van Jeruzalem, zal Ik uitstorten de Geest der genade en der gebeden; en zij zullen Mij aanschouwen, Die zij doorstoken hebben, en zij zullen over Hem rouwklagen, als met de rouwklacht over een enige zoon; en zij zullen over Hem bitter kermen, zoals men bitter kermt over een eerstgeborene.

Handelingen 2:37 Toen zij dit hoorden, werden zij verslagen in het hart, en zeiden tot Petrus en de andere apostelen: "Wat zullen wij doen, mannen broeders?"

⁷⁶⁷ **Romeinen 7:9** Zonder de wet leefde ik eertijds; maar toen het gebod gekomen is, is de zonde weer levend geworden, maar ik ben gestorven.

⁷⁶⁸ **Galaten 3:10** Zovelen als er uit de werken der wet zijn, die zijn onder de vloek; want er is geschreven: vervloekt is een ieder die niet blijft in al wat geschreven is in het boek der wet, om dat te doen.

Jakobus 2:10 Wie de hele wet zal houden, en in één zal struikelen, die is schuldig geworden aan alle.

⁷⁶⁹ **Jesaja 58:1** Roep uit de keel, houd niet in, verhef uw stem als een bazuin, en verkondig Mijn volk hun overtreding, en het huis van Jakob hun zonden.

Ezechiël 16:2 Mensenkind, maak aan Jeruzalem haar gruwelen bekend.

⁷⁷⁰ **Leviticus 16:21** Aäron zal zijn beide handen op het hoofd van de levende bok leggen, en zal daarop al de ongerechtigheden van de kinderen van Israël, en al hun overtredingen, naar al hun zonden, belijden; en hij zal die op het hoofd van de bok leggen.

Numeri 5:6-7 Wanneer een man of een vrouw iets van enige menselijke zonden gedaan zullen hebben, overtreden hebbende door overtreding tegen de HEERE, zo is die ziel schuldig. En zij zullen hun zonde welke zij gedaan hebben, belijden.

Jozua 7:19 Toen zei Jozua tot Achan: "Mijn zoon, geef toch de HEERE, de God van Israël, de eer, en doe voor Hem belijdenis; en geef mij toch te kennen wat u gedaan hebt, verberg het niet voor mij."

Ezra 10:10-11 Toen stond Ezra, de priester, op en zei tot hen: "U hebt overtreden, en vreemde vrouwen bij u doen wonen, om Israëls schuld te vermeerderen. Nu dan, doe voor de HEERE, de God van uw vaders, belijdenis en doet Zijn welgevallen."

⁷⁷¹ **II Samuël 24:10** Davids hart sloeg hem, nadat hij het volk geteld had; en David zei tot de HEERE: "Ik heb zeer gezondigd in wat ik gedaan heb; maar nu, o HEERE, neem toch de misdaad van Uw knecht weg, want ik heb zeer zot gedaan."

Ezra 9:6 Ik zei: "Mijn God, ik ben beschaamd en schaamrood, om mijn aangezicht tot U op te heffen, mijn God; want onze ongerechtigheden zijn vermenigvuldigd tot boven ons hoofd, en onze schuld is groot geworden tot aan de hemel."

Nehemia 1:6-7 Ik doe belijdenis over de zonden van de kinderen van Israël, die wij tegen U gezondigd hebben; ook ik en mijns vaders huis, wij hebben gezondigd. Wij hebben het helemaal tegen U verdorven; en wij hebben niet gehouden de geboden, noch de inzettingen, noch de rechten, die U Uw knecht Mozes geboden hebt.

⁷⁷² **Psalm 32:5** Mijn zonde maakte ik U bekend, en mijn ongerechtigheid bedekte ik niet. Ik zei: "Ik zal belijdenis van mijn overtredingen doen voor de HEERE."

Psalm 38:5,19 Mijn ongerechtigheden gaan over mijn hoofd; als een zware last zijn zij mij te zwaar geworden. Ik maak mijn ongerechtigheid aan U bekend, ik ben bekommerd vanwege mijn zonde.

⁷⁷³ **Leviticus 26:40-42** Dan zullen zij hun ongerechtigheid belijden, en de ongerechtigheid van hun vaders met hun overtredingen, waarmee zij tegen Mij overtreden hebben, en ook dat zij met Mij in tegenheid gewandeld hebben... Als dan hun onbesneden hart gebogen wordt, en zij dan aan de straf op hun ongerechtigheid een welgevallen hebben; dan zal Ik gedenken aan Mijn verbond.

Spreuken 28:13 Wie zijn overtredingen bedekt, zal niet voorspoedig zijn; maar wie ze bekent en laat, zal barmhartigheid verkrijgen.

Jeremia 3:13 "Alleen ken uw ongerechtigheid, dat u tegen de HEERE, uw God, hebt overtreden, en bent Mijn stem niet gehoorzaam geweest", spreekt de HEERE.

Jeremia 3:25 Wij liggen in onze schaamte, en onze schande overdekt ons, want wij hebben tegen de HEERE, onze God, gezondigd, wij en onze vaders, van onze jeugd aan tot op deze dag; en wij zijn de stem van de HEERE, onze God, niet gehoorzaam geweest.

grootte van zijn zondesschuld, zal nooit die vergeving begeren die God in Zijn Zoon heeft bereid en die Hij door Zijn dienstknechten laat verkondigen.⁷⁷⁴ Dan zal hij ook nooit vergeving als een genádegescenken aanvaarden. Jezus Zelf zegt het zo (Mattheüs 9 vers 12-13): wie gezond is heeft geen dokter nodig, maar wie ziek is... Hij is niet gekomen om rechtvaardigen, maar zondaars tot bekering te roepen. We vinden in Openbaring 3 vers 17-18 een bewijs dat Jezus eerst aan de zonde ontdekt en daarna pas de genade van herstel aanwijst. Daar staat: *“U zegt: ik ben rijk en verrijkt geworden en heb aan geen ding gebrek.”* Hier is iemand aan het woord die geen last heeft van en geen smart heeft over zijn zonde. Nu is er voor genade geen plaats. Daarom zegt Jezus vervolgens: *“U weet niet dat u ellendig bent en jammerlijk en arm en blind en naakt.”* Nadat Hij aan deze zonden heeft ontdekt, hen daarvan heeft overtuigd, komt Hij met het geneesmiddel in het volgende vers: *“Ik raad u dat u van Mij koopt, goud, beproefd komende uit het vuur, opdat u rijk wordt; en witte klederen, opdat u bekleed wordt en de schande uwer naaktheid niet geopenbaard wordt; en zalf uw ogen met ogenzalf, opdat u ziet.”* Dus onze Zaligmaker Zelf houdt deze weg met een zondaar: Hij werkt eerst heen naar zondekennis en dan pas biedt Hij de genade van de zondevergeving aan!

Als we ons afvragen hoe de Bijbel vanaf Genesis 3 tot en met Openbaring 22 over zonde denkt en over zonde zegt, dan is maar één conclusie gewettigd: de Heilige Schrift denkt uiterst negatief over zonde, acht zonde een ontzaglijk ernstige zaak. Daarvan zijn duizenden voorbeelden aan te halen. Om er één te noemen: God vond dat Hij Zelfs Zijn eigen Zoon niet kon sparen, toen Deze met zonde beladen (hoe onschuldig ook in Zijn eigen Persoon) voor Hem stond, en Hij verwees Hem daarom naar de vervloekte kruisdood...

Nu, als de Bijbel zo duidelijk, zo nadrukkelijk, zo uitgebreid en herhaaldelijk, uittekent wat zonde is en hoe erg zonde is, dan bedoelt de Bijbel klaarblijkelijk maar één ding, en dat is niet dat wij proberen zondekennis en zondesmart te ontlopen of te minimaliseren, maar dat wij ónze zonde nét zo erg vinden als dat God ze vindt. Nu, dát is de zondekennis die moet worden gepreekt en beleefd. En zonder deze kennis is Jezus voor een gevallen en God vijandig Adamskind alleen maar ONBELANGRIJK! Daarom: moge de prediking van Gods Woord uitwerken dat jij verslagen wordt in het hart (zondekennis) én dat je niet ene dag, niet één uur, langer meer zonder de reinigende kracht van Jezus' bloed verder kunt en wilt leven.

Heb jij smart over je zonde, ook de zonde van nalatigheid? Heb je daarvoor dagelijks vergeving nodig...?

De straf op de zonde

De straf op onze zonde, namelijk de drievoudige dood⁷⁷⁵, wordt door God niet in een kwade reactie ná de daad bedacht, maar vóór de daad als onafwendbaar gevolg van de daad, als waarschuwing, voorgesteld. 'Straf' is even onlosmakelijk verbonden met 'zonde' als 'sterven' met 'vergif drinken': wie zich losscheurt van het Leven⁷⁷⁶, sterft.⁷⁷⁷ Elke keer dat je de doodsklokken hoort, een begrafenistoet ziet, of een overlijdensadvertentie leest, predikt dit je: God is rechtvaardig. Al is de mensheid verandert, de dood tekent ons dat God niet veranderd is. Hij zegt in elk sterfgeval: *“Ik handhaaf Mijn recht en Mijn eer.”* De dood is dus een aangrijpende prediking van de Majesteit van God.

De geestelijke dood is het ergste: van God – Die Zelf ons Leven en onze Zaligheid is – los gescheurd.⁷⁷⁸ De tijdelijke dood (ziel en lichaam vaneen en van al je geliefden te worden gescheiden) is wel vreselijk, maar slechts een ingang tot de eeuwige dood, de ondraaglijke pijn, in beeldspraak: poel van vuur en zwavel,⁷⁷⁹ waarover Jezus in liefde en met bewogenheid zoveel waarschuwendende woorden heeft gezegd.⁷⁸⁰ Eindeloos en ondraaglijk erg zal de hel zijn:

Lukas 15:18-21 Ik zal opstaan en tot mijn vader gaan, en ik zal tot hem zeggen: “Vader, ik heb gezondigd tegen de Hemel, en voor u; En ik ben niet meer waardig uw zoon genoemd te worden; maak mij als een van uw huurlingen.” En opstaande ging hij naar zijn vader. En toen hij nog ver was, zag zijn vader hem, en werd met innerlijke ontferming bewogen; en toelopende, viel hij hem om zijn hals, en kuste hem. En de zoon zei tot hem: “Vader, ik heb gezondigd tegen de Hemel, en voor u, en ik ben niet meer waardig uw zoon genoemd te worden.”
⁷⁷⁴ **Lukas 7:47** Daarom zeg ik u: haar zonden zijn vergeven, die vele waren; want zij heeft veel liefgehad; maar wie weinig vergeven wordt, die heeft weinig lief.

Handelingen 2:36-38 Zo moet heel het huis Israël zeker weten dat God Hem tot een Heere en Christus gemaakt heeft, namelijk deze Jezus, Die u gekruist hebt. En toen zij dit hoorden, werden zij verslagen in het hart, en zeiden tot Petrus en de andere apostelen: “Wat zullen wij doen, mannen broeders?” En Petrus zei tot hen: “Bekeert u, en laat een ieder van u worden gedoopt in de Naam van Jezus Christus, tot vergeving der zonden; en u zult de gave van de Heilige Geest ontvangen.”

⁷⁷⁵ **Genesis 2:17** ... ten dage, dat u daarvan eet, zult u de dood sterven.

⁷⁷⁶ **Deuteronomium 30:20** Hij is uw leven.

⁷⁷⁷ **Spreuken 5:22** Zijn ongerechtigheden zullen de goddeloze vangen, en met de banden van zijn zonden zal hij vastgehouden worden.

⁷⁷⁸ **Efeziërs 2:1** ... daar u dood waart door de misdaden en de zonden.

Efeziërs 4:18 Vervreemd zijnde van het leven Gods, door de onwetendheid die in hen is.

⁷⁷⁹ **Openbaring 20:10,14-15** De duivel, die hen verleide, werd geworpen in de poel van vuur en sulfen, waar het beest en de valse profeet zijn; en zij zullen gepijnigd worden dag en nacht in alle eeuwigheid. En de dood en de hel werden geworpen in de poel van vuur; dit is de tweede dood. En als iemand niet gevonden werd geschreven in het boek des levens, die werd geworpen in de poel van vuur.

⁷⁸⁰ **Mattheüs 13:42,50** En zij zullen ze in de vurige oven werpen; daar zal weening zijn en knersing der tanden.

Mattheüs 25:41,46 Dan zal Hij zeggen tot degenen die ter linkerhand zijn: “Gaaf weg van Mij, u vervloekten, in het eeuwige vuur, dat voor de duivel en zijn engelen bereid is” ... Dezen zullen gaan in de eeuwige pijn; maar de rechtvaardigen in het eeuwige leven.

Lukas 16:23-24 En de rijke stierf ook, en werd begraven. En toen hij in de hel zijn ogen ophief, zijnde in de pijn, zag hij Abraham van verre, en Lazarus in zijn schoot. En hij riep en zei: “Vader Abraham, ontferm u over mij, en zend Lazarus, dat hij het uiterste van zijn vinger in het water doopt en mijn tong verkoelt; want ik lijd smarten in deze vlam.”

van God gescheiden, in de vlammen van Zijn rechtvaardige toorn⁷⁸¹, dat in ons *geweten* brandt. Deze plaats is de buitenste duisternis⁷⁸², uiterste eenzaamheid, moedeloosheid, angst, wanhoop en vertwijfeling.⁷⁸³ Tussen haakjes: wat doen wij eraan dat onze geliefden deze onzegbaar bittere toekomst mogen ontgaan? Kenmerkend is dat Jezus het heeft over een worm die blijft knagen. Daarmee bedoelt Hij het zelfverwijt, de wroeging. Als jij daar

5 aanlandt, zonder hoop om ooit daaruit te worden verlost..., zal jouw *geweten* je aanklagen met de felste beschuldigen: je hebt niet gewild. Ben je ermee eens, dat je deze plaats waardig bent? Zie Spreuken 1.⁷⁸⁴

Wie wil naar deze ontzettende, huiveringwekkende, allervreselijkste plaats der pijniging? Niemand toch...! Wie heeft niet álles ervoor over om deze allerverschrikkelijkste toekomst te ontgaan? Toch iedereen... Weet dan, dat de weg naar de hel is:

- 10 ▪ niet je naaste liefhebben⁷⁸⁵
- niet je bekeren⁷⁸⁶
- niet op de smalle weg gaan⁷⁸⁷
- niet het evangelie geloven⁷⁸⁸
- niet de Heere Jezus liefhebben⁷⁸⁹
- 15 ▪ niet de wil van God doen⁷⁹⁰.

Neem jij deze Bijbelse gegevens ernstig? Denk er eens eerlijk over na, naar welke toekomst jij reist en waar je dagelijks dichterbij komt! Als je nog niet zeker weet wat je eeuwige woning is, neem dan het zekere voor het onzekere en vlei je niet met een 'misschien komt het wel goed'!

20 Laten we eerlijk onze staat en toestand onder ogen zien: ben ik door wedergeboorte uit de Heilige Geest Gods kind⁷⁹¹? Heb ik door deze wedergeboorte een nieuwe natuur met een nieuw verlangen⁷⁹²? Heb ik vergeving van al

⁷⁸¹ **Deuteronomium 4:24** De HEERE, uw God, is een verterend vuur, een ijverig God.

Jesaja 33:14 De zondaren te Sion zijn verschrikt; beving heeft de huichelaars aangegrepen; zij zeggen: "Wie is er onder ons, die bij een verterend vuur wonen kan? Wie is er onder ons, die bij een eeuwige gloed wonen kan?"

Maleachi 4:1 "Ziet, die dag komt, brandend als een oven, dan zullen alle hoogmoedigen, en al wie goddeloosheid doet, een stoppel zijn, en de komende dag zal ze in vlam zetten", zegt de HEERE der heerscharen, Die hun noch wortel, noch tak laten zal.

II Thessalonicenzen 1:8-9 ... met vlammend vuur wraak doende over degenen die God niet kennen, en over degenen die het evangelie van onze Heere Jezus Christus niet gehoorzaam zijn. Die tot straf het eeuwig verderf zullen lijden, van het aangezicht des Heeren.

Hebreeën 12:29 Onze God is een verterend vuur.

Judas 7 Sodom en Gomorra zijn tot een voorbeeld voorgesteld, dragend de straf van het eeuwige vuur.

Openbaring 6:17 De grote dag van Zijn toorn is gekomen, en wie kan bestaan?

⁷⁸² **Mattheüs 8:12** De kinderen van het Koninkrijk zullen uitgeworpen worden in de buitenste duisternis; daar zal weinig zijn en knersing der tanden.

⁷⁸³ **Markus 9:45-46** Indien uw voet u ergert, houwt hem af; het is u beter kreupel tot het leven in te gaan, dan twee voeten hebbend, geworpen te worden in de hel, in het onuitbluslijk vuur; waar hun worm niet sterft, en het vuur niet uitgeblust wordt.

⁷⁸⁴ **Spreuken 1:24** Ik heb geroepen, en u hebt geweigerd; Ik heb Mijn hand uitgestrekt, en er was niemand die opmerkte; u hebt al Mijn raad verworpen, en hebt Mijn bestraffing niet gewild. Daarom zal Ik in uw verderf lachen; Ik zal spotten, wanneer uw vrees komt; wanneer uw vrees komt als een verwoesting, en uw verderf aankomt als een wervelwind; wanneer benauwdheid en angst u overkomen. Dan zullen zij tot Mij roepen, maar Ik zal niet antwoorden; zij zullen Mij vroeg zoeken, maar zullen Mij niet vinden. Omdat zij de wetenschap gehaat hebben, en de vreze des HEEREN niet hebben verkoren; omdat zij in Mijn raad niet hebben bewilligd; al Mijn bestraffingen hebben versmaad; daarom zullen zij eten van de vrucht van hun weg, en zich verzadigen met hun raadslagen.

⁷⁸⁵ **Mattheüs 25:41-43** Dan zal Hij zeggen tot degenen die ter linkerhand zijn: "Gaaf weg van Mij, u vervloekten, in het eeuwige vuur, dat voor de duivel en zijn engelen bereid is. Want Ik ben hongerig geweest, en u hebt Mij niet te eten gegeven; Ik ben dorstig geweest, en u hebt Mij niet te drinken gegeven; Ik was een vreemdeling; en u hebt Mij niet geherbergd; naakt, en u hebt Mij niet gekleed; ziek, en in de gevangenis, en u hebt Mij niet bezocht." Dan zullen dezen Hem antwoorden, zeggende: "Heere, wanneer hebben wij U hongerig gezien, of dorstig, of een vreemdeling, of naakt, of ziek, of in de gevangenis, en hebben U niet gediend?" Dan zal Hij hun antwoorden en zeggen: "Voorwaar zeg Ik u: voor zoveel u dit een van deze minsten niet gedaan hebt, hebt u het Mij ook niet gedaan."

⁷⁸⁶ **Lukas 13:1-5** Er waren te dier tijd enigen tegenwoordig die Hem boodschappen over de Galileeërs wier bloed Pilatus met hun offeranden gemengd had. En Jezus antwoordde, en zei tot hen: "Meent u dat deze Galileeërs zondaars zijn geweest boven al de Galileeërs, omdat zij dit geleden hebben? Ik zeg u: nee; maar indien u zich niet bekeert, zult u allen net zo vergaan. Of die achttien, op wie de toren in Siloam viel, en ze doodde; meent u dat deze schuldenaars zijn geweest boven alle mensen die in Jeruzalem wonen? Ik zeg u: nee; maar indien u zich niet bekeert, zult u allen net zo vergaan."

⁷⁸⁷ **Mattheüs 7:13-14** Gaat in door de enge / nauwe poort; want wijd is de poort, en breed is de weg die tot het verderf leidt, en velen zijn er, die daardoor ingaan; want de poort is eng, en de weg is nauw, die tot het leven leidt, en weinigen zijn er die deze vinden.

⁷⁸⁸ **Johannes 3:18** Wie in Hem gelooft, wordt niet veroordeeld, maar wie niet gelooft, is al veroordeeld, omdat hij niet heeft geloofd in de Naam van de eniggeboren Zoon van God.

Johannes 3:36 Wie in de Zoon gelooft, die heeft het eeuwige leven; maar wie de Zoon ongehoorzaam is, die zal het leven niet zien, maar de toorn van God blijft op hem.

⁷⁸⁹ **I Korinthiërs 16:22** Indien iemand de Heere Jezus Christus niet liefheeft, die zij een vervloeking; Maran-atha!

^a Kanttekening: *dit is een Chaldeeus of Syrisch woord, en betekent (zoals sommigen menen): de Heere komt, of onze Heere komt. Deze vloek spreekt de apostel uit over de onbekeerlijke mensen, niet uit een kwade beweging van het gemoed, maar uit een apostolische geest en heilige ijver.*

⁷⁹⁰ **Mattheüs 7:21-23** Niet een ieder die tot Mij zegt: "Heere, Heere", zal ingaan in het Koninkrijk der hemelen, maar die doet de wil van Mijn Vader, Die in de hemelen is. Velen zullen te dien dage tot Mij zeggen: "Heere, Heere, hebben wij niet in Uw Naam geprofeteerd, en in Uw Naam duivelen uitgeworpen, en in Uw Naam vele krachten gedaan?" En dan zal Ik hun openlijk aanzeggen: "Ik heb u nooit gekend; gaat weg van Mij, u, die de ongerechtigheid werkt!"

mijn zonden door het bloed van Gods Zoon⁷⁹³? Of wijs ik het evangelie nog af⁷⁹⁴? Moet ik straks zonder Borg voor mijn rechtvaardige Rechter verschijnen⁷⁹⁵? Ben ik nog beladen met mijn zondeschuld⁷⁹⁶? Zal ik voor eeuwig worden gestraft voor mijn dwaasheid en onbedachtzaamheid⁷⁹⁷? Christus liet Zich gewillig kruisigen. Voor wie? Voor hen die weten dat ze geheel en al de kruisdood, de vloekdood waardig zijn!

⁷⁹¹ **Johannes 3:5** Jezus antwoordde: "Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: als iemand niet geboren wordt uit water en Geest, hij kan in het Koninkrijk Gods niet ingaan."

⁷⁹² **II Petrus 1:3-4** Zijn Goddelijke kracht heeft alles wat tot het leven en de godzaligheid behoort, ons geschonken, door de kennis van Hem Die ons geroepen heeft tot heerlijkheid en deugd; waardoor de grootste en dierbare beloften ons geschonken zijn, opdat u daardoor de goddelijke natuur deelachtig zou worden, nadat u ontvlucht bent het verderf dat in de wereld is door de begeerlijkheid.

⁷⁹³ **Openbaring 7:14** Dezen zijn het die uit de grote verdrukking komen; en zij hebben hun lange klederen gewassen, en hebben hun lange klederen wit gemaakt in het bloed van het Lam.

⁷⁹⁴ **Handelingen 7:51** U hardnekkigen en onbesnedenen van hart en oren, u weerstaat altijd de Heilige Geest; zoals uw vaders, zo ook u.

⁷⁹⁵ **Openbaring 20:11-12** Ik zag een grote witte troon, en Die daarop zat, van Wiens aangezicht de aarde en de hemel wegluchtten, en geen plaats is voor die gevonden. En ik zag de doden, klein en groot, staande voor God; en de boeken werden geopend; en een ander boek werd geopend, dat des levens is; en de doden werden geoordeeld uit wat in de boeken geschreven was, naar hun werken.

⁷⁹⁶ **Judas 15** Om gericht te houden tegen allen, en te straffen alle goddelozen onder hen, vanwege al hun goddeloze werken, die zij goddeloos gedaan hebben, en vanwege al de harde woorden, die de goddeloze zondaars tegen Hem gesproken hebben.

⁷⁹⁷ **Mattheüs 18:34** En zijn heer, vertoornd zijnde, leverde hem aan de pijnigers over, totdat hij betaald zou hebben al wat hij hem schuldig was.

Les 9: Gods drievoudige gerechtigheid

Wanneer de Catechismus in de 2de, 3de en 4de zondagsafdeling het stuk van onze ellende heeft behandeld, gaat hij over tot het ontvouwen van de heerlijke verlossing door Jezus Christus. Op de drempel van die heerlijke verlossing krijgen we eerst een zestal vragen voor ons, die alle handelen over het onderwerp: Gods recht, rechtvaardigheid, gerechtigheid. Het gaat volgens de Heilige Schrift in onze verlossing niet alleen om de vraag: hoe wordt de verlossing mijn deel (de toepassing), maar ook: hoe is het mogelijk dat er van verlossing sprake kan zijn (de verwerving).

Het gaat immers volgens antwoord 2 over het hóe der verlossing. Dus niet alleen het hoe van de toepassing (aan mijn hart), maar ook het hoe van de verwerving (door de Borg Jezus Christus). We letten daarom aan de hand van de Bijbel op: wat betekent het woord 'gerechtigheid'? En waarom besteedt de Catechismus juist in zondag 5 en 6, op de 'drempel naar de verlossing' zoveel aandacht aan deze Deugd van God, Zijn gerechtigheid?

(A) Wat betekent het woord 'gerechtigheid' (dat in antwoord 6, 11, 12, 17, 21, 37, 40, 45, 56, 60, 61, 62, 113, 115, 122 voorkomt)? Het woord 'gerechtigheid' komt in het Oude Testament honderden keren voor (voorbeelden Jesaja 1 vers 27; Jeremia 23 vers 6; Daniël 9 vers 7, 16 en vooral 24; Joël 2 vers 23; Maleachi 4 vers 2⁷⁹⁸) en in het Nieuwe Testament ook (voorbeelden: Mattheüs 5 vers 20; 6 vers 33; Romeinen 1 vers 17 én vers 18; II Korinthiërs 5 vers 21; Efeziërs 6 vers 14; II Petrus 3 vers 13⁷⁹⁹).

Wanneer 'gerechtigheid' betrekking heeft op óns, betekent het: recht staan voor God, beantwoorden aan de wil en overeenstemmen met de eis van God⁸⁰⁰ – en dus ook in een rechte verhouding staan tot onze naasten. Dit kan zelfs betrekking hebben op een bepaald facet van het leven, waarin we rechtvaardig zijn, terwijl we het in andere dingen niet zijn, zoals het volk van de Filistijnen rechtvaardig kon heten omdat het aan een bepaalde zonde niet schuldig stond, terwijl het een heidens volk was en dus in algehele zin zeker niet rechtvaardig was.⁸⁰¹

Wanneer 'gerechtigheid' betrekking heeft op Góð, betekent het: waar Hij recht op heeft en dat Hij eerlijk is⁸⁰², niet partijdig⁸⁰³. Hij vergeldt een ieder dan ook eerlijk.⁸⁰⁴ Zijn gerechtigheid is: dat Hij handelt in overeenstemming met Zijn karakter en volgens Zijn woord, zowel Zijn dreigwoord als Zijn beloftewoord.⁸⁰⁵ Zo is Zijn gerechtigheid ook de garantie van het genadeverbond en van de verlossing.⁸⁰⁶

God beantwoordt in Zijn rechtvaardig-zijn niet aan een boven Hem staande norm of maatstaf van recht, maar Hij Zelf bepaalt wat recht is, want Hij Zelf is de norm en maatstaf van het recht – gegrond in Zijn oneindige wijsheid, Zijn waarachtigheid en heiligheid! Dus is alles wat Hij doet, altijd recht.⁸⁰⁷

⁷⁹⁸ **Jesaja 1:27** Sion zal door recht verlost worden, en haar wederkerenden door gerechtigheid.

Jeremia 23:6 Dit zal Zijn naam zijn, waarmee men Hem zal noemen: De HEERE ONZE GERECHTIGHEID.

Daniël 9:7 Bij U, o Heere, is de gerechtigheid.

Daniël 9:16 O Heere, naar al Uw gerechtigheden, laat toch Uw toorn en Uw grimmigheid afgekeerd worden van Uw stad Jeruzalem, Uw heiligen berg; want om onze zonden en om de ongerechtigheden van onze vaders zijn Jeruzalem en Uw volk tot versmaadheid bij allen die rondom ons zijn.

Daniël 9:24 ... om de overtreding te sluiten, en om de zonden te verzegelen, en om de ongerechtigheid te verzoenen, en om een eeuwige gerechtigheid aan te brengen.

Joël 2:23 Hij zal u geven die Leraar ter gerechtigheid.

Maleachi 4:2 Voor u daarentegen die Mijn Naam vreest, zal de Zon der gerechtigheid opgaan, en er zal genezing zijn onder Zijn vleugels.

⁷⁹⁹ **Mattheüs 5:20** Ik zeg u: tenzij uw gerechtigheid overvloediger is, dan van de schriftgeleerden en de Farizeeën, dat u in het Koninkrijk der hemelen geenszins zult ingaan.

Mattheüs 6:33 Zoekt eerst het Koninkrijk van God en Zijn gerechtigheid, en al deze dingen zullen u toegeworpen worden.

Romeinen 1:17 De rechtvaardigheid Gods wordt in het evangelie geopenbaard uit geloof tot geloof, zoals geschreven is: "Maar de rechtvaardige zal uit het geloof leven." Want de toorn van God wordt geopenbaard van de hemel over alle goddeloosheid, en ongerechtigheid der mensen, die de waarheid in ongerechtigheid ten onder houden.

II Korinthiërs 5:21 Want Die (Christus), Die geen zonde gekend heeft, heeft Hij (God) zonde voor ons gemaakt, opdat wij zouden worden rechtvaardigheids Gods in Hem (Christus).

Efeziërs 6:14 Staat dan, uw lenden omgord hebbend met de waarheid, en aangedaan hebbend het borstwapen der gerechtigheid.

II Petrus 3:13 Wij verwachten naar Zijn belofte, nieuwe hemelen en een nieuwe aarde, waarin gerechtigheid woont.

⁸⁰⁰ **Efeziërs 4:24** ... de nieuwe mens, die naar God geschapen is in ware rechtvaardigheid en heiligheid.

⁸⁰¹ **Genesis 20:4** Abimelech zei: Heere, zult U dan ook een ^arechtvaardig volk doden?

^a Kanttekening: dat is, onschuldig en onnozel in deze zaak.

⁸⁰² **Deuteronomium 32:4** Hij is de Rotssteen, Wiens werk volkomen is; want al Zijn wegen zijn gericht. God is waarheid, en is geen onrecht; rechtvaardig en recht is Hij.

⁸⁰³ **Psalm 9:9** Hij Zelf zal de wereld richten in gerechtigheid.

⁸⁰⁴ **Psalm 50:6** De hemelen verkondigen Zijn gerechtigheid; want God Zelf is Rechter.

⁸⁰⁵ **Daniël 9:7,14 én 16** Bij U, o Heere, is de gerechtigheid, maar bij ons de beschaamdheid der aangezichten, om hun overtreding, waarmee zij tegen U overtreden hebben. Daarom heeft de HEERE over het kwade gewaakt, en Hij heeft het over ons gebracht; want de HEERE, onze God, is rechtvaardig in al Zijn werken, die Hij gedaan heeft, omdat wij Zijn stem niet gehoorzaamden.

én:

O Heere, naar al Uw gerechtigheden, laat toch Uw toorn en Uw grimmigheid afgekeerd worden van Uw stad Jeruzalem.

⁸⁰⁶ **Psalm 31:2** Op U, o HEERE, betrouw ik, laat mij niet beschaamd worden in eeuwigheid; help mij uit door Uw gerechtigheid.

Psalm 71:2 Red mij door Uw gerechtigheid, en bevrijd mij; neig Uw oor tot mij, en verlos mij.

⁸⁰⁷ **Psalm 145:17** De HEERE is rechtvaardig in al Zijn wegen, en goedertieren in al Zijn werken.

Zo betekent Gods gerechtigheid onder andere:

- dat God *recht* heeft op onze ziel, op (alle leden en werkingen van) ons lichaam, op heel ons bezit, op al onze tijd, kortom op onze liefdevolle, onvoorwaardelijke en algehele gehoorzaamheid tot Zijn eer;
- dat Hij als *Rechter* onze overtreding van Zijn heilige Wet, moet straffen⁸⁰⁸;
- dat Hij uit louter genade en liefde Zelf in de Persoon van Zijn Zoon, de enige en volkomen Middelaar, aan dat *recht* voldoet: Zelf de schuld van Zijn volk betaalt, Zelf de eis die Hij ons stelt, gehoorzaamt en Zelf de straf op onze zonden draagt⁸⁰⁹. Dit betekent ook dat wij Hem in deze Middelaar niet moeten verachten. Wie aan Hem voorbijgaat, niet in Hem gelooft, heeft geen ander middel / geen andere Middelaar!⁸¹⁰

Deze *drievoudige gerechtigheid* van God noemen wij achtereenvolgens: Gods eisend recht, Gods straffend of wrekend recht en Gods vrijsprekend recht (over deze laatste meer in les 16). Als wij Gods recht op ons, namelijk om ons geheel en al voor Zich op te eisen, niet erkennen, mopperen we op deze straffende God (Die vanwege Zijn rechtvaardigheid de zonde niet ongestraft kan laten) en zullen we nooit verwonderd en verblijd zijn over het geschenk van Gods gerechtigheid in de Borg, Jezus Christus...

Daarom is nodig dat wij buigen onder Gods eisend en straffend recht, en toestemmen: U hebt er recht op dat ik U eer, nooit vergeet, maar loof en prijs met al de liefde van mijn hart; ik heb verdiend om – wanneer ik alleen maar U vergeet – voor eeuwig van voor Uw heilig Aangezicht verstoten te worden in de rampzaligheid, want U hebt mij recht geschapen en ik heb Uw recht versmaad, Uw rechtsorde verbroken.⁸¹¹

(B) De tweede vraag is: waarom besteedt de Catechismus juist in zondag 5 en 6, op de ‘drempel naar de verlossing’ zoveel aandacht aan deze Deugd van God, gerechtigheid? Waarom gaat hij niet direct over naar de Naam van de Zaligmaker en waarom houdt hij – zoals schijnt – mensen af van Christus? Het antwoord luidt: omdat

- de Catechismus meer op heeft met de eer van God, dan met onze zaligheid; en
- er voor Sions betalende Borg en Zijn eigenlijke werk geen plaats is in ons hart als wij onze schuld niet mijnen (niet als de onze erkennen). Het is namelijk zo:

- (a) Vinden we dat onze grootste nood en ellende bestaat in lichamelijke of psychische *ziekte* of sociale en andere menselijke noden, dan zoeken we (vooral) een Jezus, Die geneest (zoals duizenden joden tijdens Jezus’ omwandeling op aarde deden en nu in pinksterkringen nog mensen doen, waar gebedsgenezing of duiveluitwerping zo sterk wordt benadrukt).
- (b) Vinden we dat onze grootste nood en ellende bestaat in de eeuwige helse *straf*, dan zoeken we (vooral) een Jezus, Die ons naar lichaam en ziel van die hel verlost (we zijn dan alleen nog maar bezig voor onszelf, een geestelijke vorm van egoïsme, waarbij God niet echt belangrijk is).
- (c) Vinden we dat onze grootste nood en ellende bestaat in onze *zonde* (als onreinheid en onheiligheid), dan zoeken we wel met ernst de Heere Jezus, Die ons van de smet en kracht der zonde verlost (dat is wel onvergelijklijk veel beter dan in de vorige twee voorbeelden, maar toch..., er is volgens de Heilige Schrift nog iets anders, iets dat nog erger is en nog dieper gaat).
- (d) Leerden we echter dat onze grootste nood en ellende bestaat in onze *schuld bij God* (schuld waarvoor wij ons verantwoordelijk weten en waarvoor wij aansprakelijk gesteld zullen worden⁸¹²), dan zoeken we een Jezus, Die niet alleen van lichamelijke of tijdelijke nood verlost of van de eeuwige straf of zelfs van de vuile zonde, maar Eén, Die onze hemelhoge schuld bij God betaalt.⁸¹³ Door het ontdekkende werk van de Heilige Geest leren we Jezus zo nodig hebben als Degene, Die ons verlost van de hel, van de zonde én vooral van de schuld – dat is: de overtreding van Zijn heilige geboden; het schenden van Zijn eisend recht!

⁸⁰⁸ **Psalm 72:2** Hij zal Uw volk richten met gerechtigheid, en Uw ellendigen met recht.

Psalm 96:13 Hij komt om de aarde te richten; Hij zal de wereld richten met gerechtigheid, en de volken met Zijn waarheid.

⁸⁰⁹ **Mattheüs 20:28** De Zoon des mensen is niet gekomen om gediend te worden, maar om te dienen, en Zijn ziel te geven tot een losprijs voor velen.

⁸¹⁰ **Hebreeënen 10:26** Als wij willens zondigen, nadat wij de kennis der waarheid ontvangen hebben, dan blijft er geen slachtoffer meer over voor de zonden.

Kanttekening: omdat zulke mensen het enige slachtoffer van het Nieuwe Testament, namelijk van de Heere Jezus moedwillig verwerpen en verachten.

⁸¹¹ **Prediker 7:29** Dit heb ik gevonden, dat God de mens recht gemaakt heeft, maar zij hebben veel vonden / uitvluchten gezocht.

Jesaja 1:2 Hoort, u hemelen, en neem ter ore, u aarde, want de HEERE spreekt: “Ik heb kinderen groot gemaakt en verhoogd; maar zij hebben tegen Mij overtreden.”

⁸¹² **Exodus 34:7** [De HEERE] Die de ongerechtigheid en overtreding en zonde vergeeft; Die de schuldige geenszins onschuldig houdt.

Spreuken 14:9 Elke dwaas zal de schuld verbloemen; maar onder de oprechten is goedwilligheid.

Hosea 5:15 Ik zal heengaan en wederkeren tot Mijn plaats, totdat zij zich schuldig kennen en Mijn aangezicht zoeken; als hun bange zal zijn, zullen zij Mij vroeg zoeken.

⁸¹³ **Jesaja 53:10** Het behaagde de HEERE Hem te verbrijzelen; Hij heeft Hem krank gemaakt; als Zijn ziel Zich tot een schuldoffer gesteld zal hebben, zal Hij zaad zien, Hij zal de dagen verlengen; en het welbehagen des HEEREN zal door Zijn hand gelukkig voortgaan.

II Korinthiërs 5:21 Die, Die geen zonde gekend heeft, heeft Hij zonde voor ons gemaakt, opdat wij zouden worden rechtvaardig Gods in Hem.

Dat laatste leren we door Gods nadere onderwijzing. En zo'n nadere onderwijzing hebben we wel nodig ook, want alle kerkmensen zijn geneigd om, terwijl zij erkennen dat zonde ellende is, te ontkennen dat zonde schuld is. Onze schuld bestaat in onze moedwillige en vrijwillige opstand tegen God (Genesis 3); en voor zover we los van Christus' verzoenend werk voortleven, staat deze schuld nog steeds open bij onze Schepper, Wetgever en Rechter. En zolang we deze aan Hem niet voldoen, doen wij Hem dagelijks tekort en berokkenen we Hem schade. En dus wordt die schuld dagelijks groter...

Hoe groot is onze schuld? In beeldspraak zegt Jezus: tienduizend talenten.⁸¹⁴ Let op: één talent is zesduizend penningen en één penning is een dagloon. Dus tienduizend talenten schuld bij God is 10.000 x 6.000 = 60.000.000 (zestig miljoen) dagen [= 200.000 jaren] werken om te kunnen afbetalen...

Welke Jezus heb jij nodig...? Eén, Die in de eerste plaats jou verlost? Of Eén, Die vóór alles aan Gods eisen voldoet? Ons wordt in het heilig evangelie gepredikt dat de Heere Jezus niet alleen Zijn volk verlost, maar dat Hij bovenal al hun schuld aan Zijn Vader betaalt⁸¹⁵, waardoor zij van de straf der verdoemenis zijn ontheven⁸¹⁶; én dat Hij aan al de eisen van Gods Wet voldeed⁸¹⁷, waardoor zij een recht kregen op het eeuwige leven. Christus' gerechtigheid is Zijn **wetsgehoorzaamheid**. Wanneer die nu ons wordt toegerekend, hebben wij in Zijn Persoon aan al de eisen van Gods Wet gehoorzaamd en al de straf op onze zondeschuld voldaan!

Alleen bij eerlijke plaatsvervangende voor de misdadiger kan er sprake zijn van schuldvergeving. Christus nu heeft aan al de eisen van Gods recht voldaan en is zo Middelaar van *verwerving*, Hij heeft de vrijspraak verworven, verdiend, aangebracht. En Hij is de Middelaar van *toepassing*. Hij schenkt deze heerlijke weldaad aan Zijn gelovigen door de Heilige Geest, Die Hij heeft uitgestort! Daarom kunnen we éerlijk, tot Gods eer, zalig worden.

De Heilige Geest moge ons overtuigen van die gerechtigheid⁸¹⁸, zodat we een Zaligmaker nodig krijgen en hoogachten, Die aan het recht van Zijn Vader voldeed en ervoor zorgde dat Gods recht niet wordt gekrenkt. Zo lijdt de HEERE geen schade in mijn zalig-worden. We hebben daarom nodig Gods rechtmatige toorn te erkennen⁸¹⁹, opdat we een almachtige Zaligmaker nodig krijgen, Die Gods recht verheerlijkt; Die de ontzaglijke toorn van God – die brandt tot in de onderste hel⁸²⁰ – voor ons draagt!

We kunnen wel proberen onze ogen ervoor dicht te doen dat God Rechter is⁸²¹, en wij misdadigers zijn, maar huiveringwekkend en angstaanjagend is het volgens Paulus wel. Lees maar – om slechts twee voorbeelden te geven – uit zijn brief aan de Hebreërs hoofdstuk 10 vers 31 en 12 vers 29: *“Vreselijk is het te vallen in de handen van de levende God.” “Onze God is een verterend vuur.”* Kunnen we hieraan ontkomen? Nee. Het enige is dat we dit eerlijk onder ogen zien; niet langer ontkennen; ermee tot onze Rechter vluchten.

Wanneer je beleeft hoe ontzagwekkend de Hemelse Rechter is en hoe misdadig jij bent, ben je geneigd om van God weg te vluchten, in plaats van tot Hem te vluchten. Toch bedoelt Hij dat je dat laatste doet: met je misdaden aan de voeten van je Rechter vallen.

Wanneer een aardse rechter barmhartig is, mild, vriendelijk, maar toch eerlijk, rechtvaardig, dan kan hij een schuldige wetsovertreder niet 'zomaar' vrijspreken. Hij kan het wel moeilijk vinden om een misdadiger een zware straf op te leggen, en hij zal hem zeker niet een té zware straf opleggen, maar toch: als hij eerlijk is, zal hij schuldigen straffen en alleen onschuldigen vrijspreken – hoe barmhartig hij overigens ook is.

Zo is het ook wat betreft onze God. Hij is zeker barmhartig, liefdevol, mild, vriendelijk. Misschien twijfel jij daar wel aan, maar dat doet niets af van het feit dat Hij dat toch wel is. Alleen, tegelijk is het ook ontwijfelbaar dat Hij strikt eerlijk en rechtvaardig is. Hij zal Zijn vijanden zeker niet te zwaar straffen – maar Hij zal schuldigen ook niet kunnen of willen vrijspreken – omdat Hij toch eerlijk is.

Hoe moet dat nu? Jij en ik, wij staan schuldig, en niet aan kleine overtredingen! God is wel barmhartig, maar Hij is en blijft een eerlijk Rechter. Te zwaar zullen wij door Hem niet worden gestraft.

⁸¹⁴ **Mattheüs 18:24** Toen hij nu begon te rekenen, werd tot hem gebracht één die hem schuldig was tien duizend talenten.

⁸¹⁵ **Hebreërs 10:10** In welke wil wij geheiligd zijn, door de offerande van het lichaam van Jezus Christus, eenmaal geschied.

Hebreërs 10:14 Want met één offerande heeft Hij in eeuwigheid volmaakt degenen die geheiligd worden.

⁸¹⁶ **Romeinen 8:1** Dus is er nu geen verdoemenis voor degenen die in Christus Jezus zijn, die niet naar het vlees wandelen, maar naar de Geest.

⁸¹⁷ **Psalm 40:7-9** U hebt geen lust gehad aan slachtoffer en spijsoffer; U hebt Mij de oren doorboord; brandoffer en zondoffer hebt U niet geëist. Toen zei Ik: “Zie, Ik kom; in de rol van het boek is over Mij geschreven. Ik heb lust, o mijn God, om Uw welbehagen te doen; en Uw wet is in het midden van Mijn ingewand.” Vergelijk Hebreërs 10:4-9 Het is onmogelijk dat het bloed van stieren en bokken de zonden wegneemt. Daarom, komende in de wereld, zegt Hij: “slachtoffer en offerande hebt U niet gewild, maar U hebt Mij het lichaam toebereid; brandoffers en offers voor de zonde hebben U niet behaagd.” Toen sprak Ik: “Zie, Ik kom (in het begin van het boek is over Mij geschreven), om Uw wil te doen, o God!” Nadat Hij tevoren gezegd had: “Slachtoffer, en offerande, en brandoffers, en offers voor de zonde hebt U niet gewild, en hebben U niet behaagd” (die naar de wet geofferd worden); toen sprak Hij: “Zie, Ik kom, om Uw wil te doen, o God!” Hij neemt het eerste weg, om het tweede te stellen.

⁸¹⁸ **Johannes 16:10** Die zal de wereld overtuigen ... van gerechtigheid, omdat Ik tot Mijn Vader heenga, en u zult Mij niet meer zien.

⁸¹⁹ **Psalm 6: 2** O HEERE, straf mij niet in Uw toorn, en kastijd mij niet in Uw grimmigheid.

⁸²⁰ **Deuteronomium 32:22** Een vuur is aangestoken in Mijn toorn, en zal branden tot in de onderste hel.

⁸²¹ **Hosea 7:2** En zij zeggen niet in hun hart, dat Ik al hun boosheid gedachtig ben; nu omsingelen hun handelingen hen, zij zijn voor Mijn aangezicht.

God is niet alleen ten hoogste barmhartig, maar ook ten hoogste rechtvaardig. En Zijn gerechtigheid (zoals Hij Zich in Zijn Woord geopenbaard heeft) vereist, dat onze zonden, tegen Zijn oneindige Majesteit begaan, niet alleen met tijdelijke, maar ook met eeuwige straffen, zowel naar ziel als naar lichaam, gestraft worden; welke straffen wij niet kunnen ontgaan, tenzij aan Gods gerechtigheid genoeg geschiedt. (Dordtse Leerregels II,1)

- 5 Wie zelf nooit werd geconfronteerd met zijn helwaardigheid, wie zelf nooit iets heeft ingeleefd van Gods rechtvaardige toorn, die vergeet dat Christus in de eerste plaats 'stierf voor' Zijn Vader, en wel in die zin dat Hij in de eerste plaats genoegdoening verschaftte aan het heilig, eisend recht van God.

- 10 Veel kerkmensen hebben heel oppervlakkige gedachten over God en vergeving. Ze vinden het eerder gewoon dat God vergeeft, dan dat Hij voldoening eist. Dit heeft te maken met het punt: beseffen we dat God rechtvaardig is? Als dit ons ten diepste niets doet, hoeft er ook niet te worden voldaan aan Gods rechtvaardigheid.

Maar omdat wij zelf niet kunnen genoegdoen, en ons van Gods toorn bevrijden, zo heeft God uit oneindige barmhartigheid Zijn eniggeboren Zoon ons tot Borg gegeven, Die - opdat Hij voor ons zou genoegdoen - voor ons of in onze plaats, zonde en vervloeking aan het kruis geworden is. (Dordtse Leerregels II,2)

- 15 Hier belijdt de gelovige: God is niet alleen rechtvaardig, maar ook barmhartig. De rechtvaardigheid van God eist betaling van mij. De barmhartigheid van God verschaft mij die betaling. Barmhartig en rechtvaardig – voor ons besef misschien niet met elkaar in overeenstemming te brengen. Maar eigenlijk is het evangelie één grote manifestatie (vertoning) van deze twee glorierijke Eigenschappen van God. Was Hij niet rechtvaardig, dan hoefde Gods Zoon niet te lijden, niet te betalen, en dus ook geen mens te worden. Was God niet barmhartig, dan had Hij Zijn lieve Zoon niet overgegeven, maar Hem gespaard, en van ons, misdadigers, geëist dat wij betaalden.

- 20 Maar nu is Hij rechtvaardig – dus moet er aan het vloekhout van Golgotha een offer worden gebracht. En Hij is barmhartig – dus hangt daar niet de schuldige, maar de Onschuldige, in de plaats van de schuldige. Dit is nu net het hele evangelie.

- 25 Een voorbeeld hoe erg zonde is. Je hebt het vijfde gebod – eer uw vader en uw moeder – overtreden omdat je vorige week een brutale mond had tegen je moeder...; wat vind je nu een terechte straf? Voor de burgerlijke overheid krijg je helemaal geen straf, geen enkele rechter zal jou hierom veroordelen. Maar God, hoe denkt Hij hierover? Vind jij dat God jou ter plekke had moeten veroordelen tot...? Of vind jij dat God dit niet zo ernstig moet opnemen, niet zo zwaar moet laten wegen. Ja, die vraag klinkt heel vreemd en eigenlijk ook heel oneerbiedig, maar wees eens eerlijk...: denken wij niet allemaal heimelijk zo over onze zonden? Vinden we eigenlijk niet dat onze zonden zo erg nog niet zijn? Weet je wat God zegt van zo'n brutale mond? "Wie zijn vader of zijn moeder vloekt, diens lamp [= ziel] zal uitgeblust worden in zwarte duisternis [= de hel]." God vindt dat mensen die Zijn Wet overtreden, zwarte duisternis, buitenste duisternis waardig zijn... Waarom? Is zo'n brutale mond dan zó verschrikkelijk erg?

- 35 Om dit nu uit te leggen, zegt antwoord 11, tegen Wie jij zondigt, wanneer je iets kwaads doet, zegt of denkt. Dan zondig je niet tegen een mens (je moeder), maar tegen God!

Wie is God? De Catechismus noemt Hem: **de allerhoogste Majesteit**. God is de allerhoogste Koning. Tegen God zondigen is majesteitsschennis.

Les 10: De Middelaar; ceremoniën; genadeverbond

Het woord *middelaar* (in HC, antwoord 15 en vraag 18) duidt erop dat er bemiddeld moet worden. Hij is een tussenpersoon. Als er bemiddeld moet worden, is het tussen twee oorlogvoerende partijen, twee ruziemakende mensen. En wel, omdat een directe ontmoeting onmogelijk is. Hij moet iemand zijn, die bij beide partijen aanvaardbaar is; bij beiden toegang heeft. Het ligt in de lijn der verwachting dat de schuldige partij of de verliezende partij een onderhandelaar stuurt. Is de verliezende partij ook de schuldige, dan is het des te meer vanzelfsprekend dat deze om onderhandeling vraagt. Maar – o wonder van genade! – in de bemiddeling tussen God (de onschuldige, winnende Partij) en ons (de schuldige, verliezende partij) is het precies andersom. De mens, de schuldige verliezer, weigert te onderhandelen en vecht zich liever dood. De Heere, de onschuldige Overwinnaar, weigert Zijn tegenstanders te vernielen. Knoopt Hij onderhandelingen met hen aan? Nee, Hij stelt op eigen initiatief een Middelaar aan.

Nu zijn er twee soorten bemiddelaars:

- die twee partijen naar elkaar prátén (die het probleem weg praten – dan moeten beide partijen wat toegeven);
- die twee partijen tot elkaar bréngen (die het probleem oplossen, weg doen – dan wordt er voldaan aan de eisen van beide partijen).

Christus, de enige mogelijke Middelaar, is niet een Middelaar Die alles goed práát, maar die alles goed máákt. Ten koste van Zichzelf, Zijn Eigen ziel, heeft Hij de twee vijanden tot vrienden gemaakt: wij die vanuit onze natuur God haten, leren Hem liefhebben; God, Die ons moet haten⁸²², heeft ons lief.⁸²³ Wie dit enigermate gaat beleven, verwondert zich een eeuwigheid lang! God zond dus als Bemiddelaar Zijn eigen Zoon, Die mens werd⁸²⁴ – en zo hoorde bij beide Partijen.

In de vorige les hebben we gezien dat het in onze verlossing uiteindelijk niet gaat om van onze ellende, de eeuwige verdoemenis af te komen en zelfs niet van onze zonde als vuilheid. Het gaat vooral om de eer van God. Dus dat Hij er niet aan tekort komt en dat Zijn Deugden of Eigenschappen niet geschonden worden, wanneer wij vergeving van zonden ontvangen, ondanks dat wij zo'n grote schuld hebben gemaakt.

Ceremoniën

God vergeeft de zonde niet 'zonder meer'. Eerst moet er voldaan worden en de schuld worden vereffend of betaald. Dit onderwees God eeuwenlang aan Zijn volk door het 'sacrament' van de offerdienst. Wat houdt de offerdienst in? Het woord 'offeren' komt uit het Latijn en betekent: wat aan God wordt aangeboden. Het betreft óf een bloedig offer, zoals een 'var', dat is een stier, of een lam of een duif, óf een onbloedig offer, zoals aren, broden, meel. Door de laatst genoemde offers betuigde de gelovige zijn toewijding en dankbaarheid aan God. Door de eerst genoemde werd het volk Israël onderwezen in de noodzaak van de plaatsvervangende schuldbetaling: het offerdier stierf in de plaats van de offeraar. Wanneer het offerdier werd gebracht, moest de offeraar zijn hand op de kop van dat dier leggen om daarmee in het geloof te symboliseren dat hij zijn vertrouwen op de beloofde Messias stelde: al zijn zonden legde hij als het ware op het Lam Gods Dat de zonde der wereld wegneemt. God beloofde als met een sacrament of eed, dat Hij de zonde omwille van dat volmaakte offer zeker vergaf (Leviticus 1 vers 4, + kanttekeningen⁸²⁵).

Deze offerdienst is een onderdeel van de ceremoniën of plechtigheden wat betreft de cultus, de eredienst. We onderscheiden de ceremoniële wetten van de burgerlijke en zedelijke wetten (zie over de beide laatste verder les 22). De ceremoniën of plechtigheden hadden betrekking op de eredienst, die aan God gewijd is en die vooral in tabernakel en tempel plaatsvond. We kunnen ceremoniën in vijf delen onderscheiden: het gaat over:

- heilige personen; voorbeeld: priester
- heilige tijden; voorbeeld: Pascha, Grote Verzoendag

⁸²² **Jeremia 12:8** Mijn erfenis is Mij geworden als een leeuw in het woud; zij heeft haar stem tegen Mij verheven, daarom heb Ik haar gehaat.

Hosea 9:15 Daar heb Ik ze gehaat, om de boosheid van hun handelingen; Ik zal ze uit Mijn huis uitdrijven, Ik zal ze voortaan niet meer liefhebben.

⁸²³ **Jeremia 31:20** "Is niet Efraïm Mij een dierbare zoon, is hij Mij niet een troetelkind? Want sinds Ik tegen hem gesproken heb, denk Ik nog ernstig aan hem; daarom rommelt Mijn ingewand over hem; Ik zal Mij zeker over hem ontfermen", spreekt de HEERE.

Hosea 3:1 De HEERE zei tot mij: "Ga opnieuw heen, bemin een vrouw die, bemind zijnde door haar vriend, toch overspel doet; zoals de HEERE de kinderen van Israël bemint, maar zij zien om naar andere goden."

Hosea 14:5 Ik zal hun afkering genezen, Ik zal hen vrijwillig (of: uitbundig) liefhebben; want Mijn toorn is van hem gekeerd.

⁸²⁴ **I Timotheüs 2:5** Er is één God, er is ook één Middelaar van God en de mensen, de Mens Christus Jezus.

⁸²⁵ **Leviticus 1:4** En hij zal zijn hand op het hoofd^a van het brandoffer leggen, opdat het voor hem aangenaam is, om hem te verzoenen.^b

^a Kanttekening: *Hebreeuws, met zijn hand steunen. Te weten, om daarmee te betuigen dat hij dit offer aan God toeheiligde, overgaf en voorstelde, als in de plaats van zichzelf, om voor zich genade bij de HEERE te vinden, door de komende offerande van de Messias, die hierdoor afgebeeld was.*

^b Kanttekening: *dat is, om voor hem af te beelden en te verzegelen de verzoening die door de Messias in de volheid van de tijd geschieden zou.*

- heilige plaatsen; voorbeeld: voorhof, Heilige der heiligen
- heilige handelingen; voorbeeld: offeren, zegenen
- heilige dingen; voorbeeld: ark, gouden kandelaar.

De kern en inhoud van alle ceremoniën samen en van elk in het bijzonder is de Heere Jezus Christus als Profeet, Priester, Koning (zie verder les 11). Heel het volksleven van Israël is met deze talloos vele plechtigheden doordrenkt. Enerzijds zijn al deze minutieuze voorschriften tot heilig vermaak, wanneer ze recht geestelijk worden beschouwd⁸²⁶ (denk aan Psalm 84); anderzijds zijn ze door hun veelheid en preciesheid een last geworden, ondraaglijk zwaar.⁸²⁷ Ook om die reden zijn de ceremoniën evenzoveel verwijzingen naar Christus, Die met één offerande heel de Oudtestamentische ceremoniële wetgeving heeft vervuld.

Door de ceremoniën van het Oude Testament – en in het bijzonder door de offerwetgeving – onderwees God Zijn volk Israël eeuwenlang in de waarheid dat zonde niet slechts overtreding van een wet is, maar vooral schuld tegenover God is. Die ceremoniën hoeven en mogen in het Nieuwe Testament niet meer worden verricht, omdat Christus de volkomen Vervulling daarvan is.⁸²⁸ Let wel: ‘vervullen’ is het niet hetzelfde als ‘afschaffen’. Wij lezen de wetgeving op het terrein van de ceremoniën (maar in Nieuwtestamentisch licht!) om daarin de betekenis van Christus’ offer des te beter te zien (NGB, 25: ‘om ons in het evangelie te bevestigen’).

God deed door die offerwetgeving aan Zijn volk Israël (en zo toch ook aan ons) wel zien dat éérlijke vergeving nooit mogelijk is zonder schuldbetaling (daarom moest een dier de dood ingaan). En Hij maakte door deze offerwetgeving tegelijkertijd duidelijk dat de schuldbetaling mocht plaatsvinden door een plaatsvervanger, namelijk een offerdier dat heen wees naar de grote Plaatsvervanger, Jezus Christus, Die in de volheid van de tijd gekomen is en op Wie Johannes de Doper wees, toen hij zei: *“Zie, het Lam Gods, Dat de zonde der wereld wegneemt”* (Johannes 1 vers 29). Daarom is de Bijbel vol van de prediking van *bloed*, bijvoorbeeld: Mattheüs 26 vers 28: *“Want dat is Mijn bloed, het bloed van het Nieuwe Testament of Verbond, dat voor velen vergoten wordt, tot vergeving der zonden.”*

God eiste wel betaling (de zedelijke wet openbaart dit), maar het was niet uitdrukkelijk vereist, dat de zondaar deze betaling in eigen persoon moest opbrengen. Hij mocht ook betalen door een plaatsvervanger, een borg (de ceremoniële wet openbaart dit; vergelijk HC, 12). Wie kon nu borg voor de mens zijn?⁸²⁹ In Ezechiël 22 vers 30 zegt God: *“Ik zocht nu een man uit hen, die de muur mocht toemuren”⁸³⁰, en voor Mijn aangezicht in de bres staan voor het land, opdat Ik het niet mocht verderven; maar Ik vond niemand.”*

Wie was ook in staat de hemelhoge schuld te betalen, de eeuwigdurende straf te dragen en de beledigde God weer te verzoenen? En wie was daarbij ook nog eens in staat de vijandschap in de mens tegen God en de billijke haat van God tegen de zondaar weg te nemen? Wie zou vrede maken tussen een heilig God, van Wie de Schrift zegt dat Hij een verterend Vuur is⁸³¹ én een zondaar, die terecht wordt vergeleken bij een stoppel (een dorre korenaar)⁸³²? God is als het ware met deze vraag verlegen⁸³³, maar Hij Zelf zorgt nu voor een oplossing.⁸³⁴

Op die ontzagwekkende tegenstelling ‘de Heilige God <—> de onheilige mens’ wijst het verterend vuur van het brandofferaltaar. O, hoe groot, als we dit beseffen! Dan wordt in ons hart een roep geboren naar de door God gegeven Borg en Middelaar, Die machtig en gewillig is om:

- vrede te maken⁸³⁵

⁸²⁶ **Psalm 26:8** HEERE, ik heb lief de woning van Uw huis, en de plaats van de tabernakel van Uw eer.

Psalm 27:4 Eén ding heb ik van de HEERE begeerd, dat zal ik zoeken: dat ik al de dagen van mijn leven mocht wonen in het huis des HEEREN, om de liefelijkheid des HEEREN te aanschouwen, en te onderzoeken in Zijn tempel.

⁸²⁷ **Handelingen 15:10** Wat verzoekt u God om een juk op de hals der discipelen te leggen, dat noch onze vaders, noch wij hebben kunnen dragen?

⁸²⁸ **Kolossenzen 2:16-17** Spijs of drank, of het stuk van de feestdag, of van de nieuwe maan, of van de sabbatten zijn een schaduw van de komende dingen, maar het lichaam is van Christus.

⁸²⁹ **Jeremia 30:21** “Zijn Heerlijke^a zal uit hem zijn, en zijn Heerser uit het midden van hem voortkomen; en Ik zal Hem doen naderen, en Hij zal tot Mij naderen; want wie is hij^b die met zijn hart borg wordt, om tot Mij te naderen?”, spreekt de HEERE.

^a De Messias, onze Zaligmaker Jezus Christus.

^b Kanttekening: *te weten anders dan de Messias, Jezus Christus, Die Mijn Zoon is, alleen daartoe bekwaam, door Mij geroepen, en Zich tot Borg gewillig anbietend, om Mijn volk met Mij te verzoenen en voor hen als Advocaat bij Mij te verschijnen.*

⁸³⁰ = dicht metselen

⁸³¹ **Hebreeën 12:29** Want onze God is een verterend vuur.

⁸³² **Jesaja 1:31** De sterke zal wezen als grof vlas, en zijn werkmeester als een vonk, en zij zullen beiden tezamen branden, en er zal geen uitblusser wezen.

Maleachi 4:1 “Die dag komt brandend als een oven; dan zullen alle hoogmoedigen, en al wie goddeloosheid doet, een stoppel zijn, en de toekomstige dag zal ze in vlam zetten”, zegt de HEERE der heerscharen, Die hun noch wortel, noch tak laten zal.

⁸³³ **Jeremia 3:19** Ik zei wel: “Hoe zal Ik u onder de kinderen zetten, en u geven het gewenste land, de sierlijke erfenis van de heerscharen der heidenen?” Maar Ik zei: “U zult tot Mij roepen: “Mijn Vader!” en u zult van achter Mij niet afkeren.”

⁸³⁴ **Jesaja 59:16-17** Omdat Hij zag, dat er niemand was, ontzette Hij Zich; omdat er geen voorbidder was, daarom bracht Zijn arm Hem heil aan, en Zijn gerechtigheid ondersteunde Hem. Want Hij trok gerechtigheid aan als een pantser, en de helm van het heil zette Hij op Zijn hoofd.

⁸³⁵ In **Mattheüs 10:34** zegt Jezus: “Meent niet, dat Ik gekomen ben om vrede te brengen op de aarde; Ik ben niet gekomen om vrede te brengen, maar het ^azwaard.”

- onze schuld te verzoenen
- onze straf te dragen
- Gods eis te gehoorzamen
- onze vijandschap te overwinnen
- ons te verenigen met God in eeuwigdurende liefde⁸³⁶.

De Schrift tekent ons het lijden en sterven van de Middelaar als noodzakelijk (en voldoende). God is over onze zonde vertoemd. Als rechtvaardige Rechter kan en mag Hij van Zijn recht geen afstand doen. Dus mag Hij de zonde niet ongestraft laten (zoals een aardse rechter ook niet mag; dan was hij immers onrechtvaardig). Dit plaatsvervangende lijden en sterven vinden we in de Heilige Schrift duidelijk beleden⁸³⁷; ook Jezus Zelf spreekt er nadrukkelijk over.⁸³⁸ Hieruit blijkt dat Zijn dood een offerande, een zoenmiddel was om verzoening te bewerken.

Heel indrukwekkend wordt deze vrijwillige borgtocht of plaatsbekleding van Christus voor de Zijnen beleden in Jesaja 53⁸³⁹: Hij in onze plaats. Zijn Middelaarsbediening vindt daarin haar hoogtepunt, dat Hij Zich liet verbrijzelen; ja, dat het de Vader behaagde Hem te verbrijzelen, opdat Hij ons, doem- en helwaardig duivelsgebroed⁸⁴⁰, tot Zijn kinderen aannam. En dit alles, terwijl de Zoon al de vermaking van Zijn Vader was.⁸⁴¹ Hij was in Zijn schoot⁸⁴² (in de innigste Gods-gemeenschap). Dat is nu Gods onbegrijpelijke liefde. Hij, Die gestreng Zijn recht handhaaft en de zonde straft, geeft toch het verloren en strafwaardig mensdom niet over aan het verderf. Hij denkt Zelf in Zijn oneindige wijsheid en onbevattelijke liefde een weg uit tot ontsnapping, om met behoud, ja met verheerlijking van Zijn heilige rechtvaardigheid de zondaar te zaligen.

Misschien vraag je: als God een weg van verlossing uitdacht en uitlegt, dan was Hij niet werkelijk toornig (boos), en als Hij werkelijk toornig (boos) was, dan zou Hij zeker geen verlossing bekendmaken, allerm minst in de gave van Zijn eigen Zoon... Een voorbeeld echter dat God als de *toornende* God toch *in liefde* een weg van verlossing

^a Kanttekeningen: *dat is, onenigheid en vervolging, die op de prediking zou volgen, waarvan de oorzaak eigenlijk niet Christus is, Die de Vredenvorst is* [Jesaja 9 vers 5: "Een Kind is ons geboren, een Zoon is ons gegeven, en de heerschappij is op Zijn schouder; en men noemt Zijn naam Wonderlijk, Raad, Sterke God, Vader der eeuwigheid, Vredenvorst"], *of Zijn evangelie, dat een evangelie van vrede is* [Efeziërs 6 vers 15: "De voeten geschoeid hebbend met bereidheid van het evangelie van vrede"], *maar de moedwil (= kwaadwilligheid) van hen die het verwerpen en de gelovigen haten en vijandig vervolgen.*

⁸³⁶ **I Petrus 3:18** Christus heeft eens voor de zonden geleden, Hij rechtvaardig voor de onrechtvaardigen, opdat Hij ons tot God zou brengen.

⁸³⁷ **Johannes 11:50-52** U overlegt niet dat het voor ons nuttig is, dat één mens sterft voor het volk, en niet het hele volk verloren gaat. En dit zei hij (Kajafas) niet uit zichzelf; maar, zijnde hogepriester van dat jaar, profeteerde hij dat Jezus sterven zou voor het volk. En niet alleen voor dat volk, maar opdat Hij ook de kinderen Gods die verstrooid waren, tot één zou vergaderen.

Romeinen 3:24-26 Zij worden om niet gerechtvaardigd, uit Zijn genade, door de verlossing die in Christus Jezus is; Die God voorgesteld heeft tot een verzoening, door het geloof in Zijn bloed, tot bewijs van Zijn rechtvaardigheid, door de vergeving van de zonden die te voren geschied zijn onder de verdraagzaamheid van God; tot bewijs van Zijn rechtvaardigheid in deze tegenwoordige tijd; opdat Hij rechtvaardig zou zijn, en rechtvaardigend degene die uit het geloof van Jezus is.

Romeinen 5:6 Christus, toen wij nog krachteloos waren, is te zijner tijd voor de goddelozen gestorven.

Galaten 3:13 Christus heeft ons verlost van de vloek der wet, een vloek geworden zijnde voor ons; want er is geschreven: vervloekt is een ieder die aan het hout hangt.

Efeziërs 1:7 In Hem hebben wij de verlossing door Zijn bloed, namelijk de vergeving van de misdaden.

Efeziërs 5:2 Wandelt in de liefde, zoals ook Christus ons liefgehad heeft en Zichzelf voor ons heeft overgegeven tot een offerande en een slachtoffer voor God tot een welriekende reuk.

I Timotheüs 2:6 ...Die Zichzelf gegeven heeft tot een rantsoen voor allen.

Hebreeënen 9:28 Christus, eenmaal geofferd zijnde, om de zonden van velen weg te nemen...

I Petrus 1:18-19 ...dat u niet door vergankelijke dingen, zilver of goud, verlost bent uit uw ijdele wandeling, door de vaderen overgeleverd; maar door het dierbare bloed van Christus, als van een onbestraffelijk en onbevlekt Lam.

I Petrus 2:24 Die Zelf onze zonden in Zijn lichaam gedragen heeft op het hout; door Wiens striemen u genezen bent.

Openbaring 1:5 Hem, Die ons heeft liefgehad, en ons van onze zonden gewassen heeft in Zijn bloed...

Openbaring 5:9 Zij zongen een nieuw lied, zeggende: "U bent geslacht, en hebt ons voor God gekocht met Uw bloed, uit alle geslacht, en taal, en volk, en natie."

⁸³⁸ **Mattheüs 20:28** De Zoon des mensen is niet gekomen om gediend te worden, maar om te dienen, en Zijn ziel te geven tot een rantsoen (= losgeld) voor velen.

Mattheüs 26:28 Dat is Mijn bloed, van het Nieuwe Testament, dat voor velen vergoten wordt tot vergeving der zonden.

Johannes 10:11 & 15 Ik ben de goede Herder; de goede Herder stelt Zijn leven voor de schapen. & Ik stel Mijn leven voor de schapen.

⁸³⁹ **Jesaja 53:4-6,10** Waarlijk, Hij heeft onze krankheden op Zich genomen, en onze smarten die heeft Hij gedragen; maar wij achten Hem, dat Hij geplaagd, door God geslagen en verdrukt was. Maar Hij is om onze overtredingen verwond, om onze ongerechtigheden is Hij verbrijzeld; de straf, die ons de vrede aanbrengt, was op Hem, en door Zijn striemen is ons genezing geworden. Wij dwaalden allen als schapen, wij keerden ons een ieder naar zijn weg; maar de HEERE heeft de ongerechtigheid van ons allen op Hem doen aanlopen. Het behaagde de HEERE Hem te verbrijzelen; Hij heeft Hem krank gemaakt; als Zijn ziel Zich tot een schuldoffer gesteld zal hebben, zal Hij zaad zien, Hij zal de dagen verlengen; en het welbehagen des HEEREN zal door Zijn hand gelukkig voortgaan.

Vergelijk **Handelingen 8:32** En de plaats der Schriftuur die hij las, was deze: "Hij is als een schaap ter slachting geleid; en zoals een lam stemmeloo is voor die die het scheert, zo doet Hij Zijn mond niet open. In Zijn vernedering is Zijn oordeel weggenomen; en wie zal Zijn geslacht verhalen? Want Zijn leven wordt van de aarde weggenomen." En de kamerling antwoordde Filippus en zei: "Ik bid u, over Wie zegt de profeet dit, over zichzelf, of over iemand anders?" En Filippus deed zijn mond open en, beginnende van die Schrift, verkondigde hem Jezus.

⁸⁴⁰ **Mattheüs 3:7** Hij sprak tot hen: "U adderengebroedsels, wie heeft u aangewezen te vluchten van de komende toorn?"

⁸⁴¹ **Spreeken 8:30** Toen was Ik een voedsterling bij Hem, en Ik was dagelijks Zijn vermakingen, te allen tijd voor Zijn aangezicht spelende.

⁸⁴² **Johannes 1:18** Niemand heeft ooit God gezien; de eniggeboren Zoon, Die in de schoot des Vaders is, Die heeft Hem ons verklaard.

openbaart, vinden we in de geschiedenis van Job. We lezen dat God toornig is op de drie vrienden van Job.⁸⁴³ Dit meent God. Toch wijst Hij – de Toornende – in Zijn liefde de weg van verzoening aan.⁸⁴⁴ Hij geeft daartoe uiteindelijk niet een offerdier, maar Zijn Eigen Zoon; en Hij geeft Hem over tot in de vreselijkste dood, namelijk de vloekdood der godverlatenheid⁸⁴⁵ – hoewel Hij Hem innig lief had! – om zo voor ons vergeving te verwerven (te verdienen).

Deze verworven (gekochte) verzoening moet nu ook toegeëigend worden aan en door onze ziel. Want met een beschouwing van Gods genadig handelen in de Middelaar komen we er niet. Ook is de verwerving van de verlossing niet genoeg. Maar, o wonder, nu lezen wij in de Schrift, dat Hij ook Middelaar van toepassing is. Dat betekent: Hij stort op grond van Zijn offerande Zijn Geest uit Die Zijn kruisverdiensten (= wat Hij aan het kruis voor Zijn kerk heeft verdiend) uitdeelt en meedeelt⁸⁴⁶, en Hij bidt voor Zijn kerk.⁸⁴⁷ Hij gebruikt voor deze toepassende werking als middel de prediking.⁸⁴⁸

Het genadeverbond

In Hebreëën 8 vers 6⁸⁴⁹ wordt Hij de Middelaar van het verbond genoemd. Het gaat hier over het genadeverbond. Dit verbond is geworteld in het verbond der verlossing, de overeenkomst tussen de Vader en Zijn Zoon⁸⁵⁰ (ook wel genoemd 'De Raad des vredes'⁸⁵¹): de Vader beloofde aan Zijn Zoon, Die Hij tot Middelaar stelde en Mens deed worden, de beloning van geestelijk zaad, eeuwigdurende vrucht.⁸⁵² Deze heerlijke beloning was de vreugde waarom Hij het kruis heeft verdragen en de schande veracht.⁸⁵³ Deze overeenkomst tussen de Vader en de Zoon in de stilte der nooit begonnen eeuwigheid wordt in de tijd uitgewerkt. God richtte dit verbond in Christus op met Adam, direct na de zondeval, waarvan de moederbelofte de korte inhoud is.⁸⁵⁴

Dit verbond is eenzijdig, van God alleen afkomstig en door Hem ook in stand gehouden. Dit verbond is onvoorwaardelijk en God nodigt ons allen uit om daarin te bewilligen. Wij sluiten dit verbond niet met God, maar Hij met ons. Het is Zijn vrije wilsbeschikking of testament. Wanneer wij ons overgeven aan God in Christus, is het verbond ook met ons gemaakt. Dan mag je verzekerd zijn van je tegenwoordige en toekomstige gelukzaligheid. Buiten deze daadwerkelijke overgang in het verbond, wordt niet één belofte ons eigendom; daarom: kom zonder uitstel, belijd je zonde en werp je voor Hem neer! Het mag.

⁸⁴³ **Job 42:7** Het geschiedde nu, dat de HEERE tot Elifaz, de Themanië, zei: "Mijn toorn is ontstoken tegen u, en tegen uw twee vrienden, want u hebt niet recht over Mij gesproken, zoals Mijn knecht Job."

⁸⁴⁴ **Job 42:8** Daarom neem nu voor u zeven stieren en zeven rammen, en ga heen tot Mijn knecht Job, en offer een brandoffer voor u, en laat Mijn knecht Job voor u bidden; want zeker, Ik zal zijn aangezicht aannemen (= hem verhoren), opdat Ik aan u niet doe naar uw dwaasheid; want u hebt niet recht over Mij gesproken, zoals Mijn knecht Job.

⁸⁴⁵ **Mattheüs 27:46** Om trent de negende ure riep Jezus met een grote stem zeggende: "ELI, ELI, LAMA SABACHTHANI?", dat is: "Mijn God, Mijn God, waarom hebt U Mij verlaten?"

⁸⁴⁶ **Johannes 7:38-39** Wie in Mij gelooft, zoals de Schrift zegt, stromen van levend water zullen uit zijn buik vloeien. (En dit zei Hij over de Geest, Die ontvangen zouden zij die in Hem geloven; want de Heilige Geest was nog niet, omdat Jezus nog niet verheerlijkt was.)

Handelingen 2:33 Hij dan, door de rechterhand van God verhoogd zijnde, en de belofte van de Heilige Geest ontvangen hebbende van de Vader, heeft dit uitgestort, wat u nu ziet en hoort.

⁸⁴⁷ **Johannes 17:9** Ik bid voor hen; Ik bid niet voor de wereld, maar voor degenen die U Mij gegeven hebt, want zij zijn van U.

Johannes 14:16 En Ik zal de Vader bidden, en Hij zal u een andere Trooster geven, opdat Hij bij u blijft in eeuwigheid.

Romeinen 8:34 Christus is het, Die gestorven is; ja, wat meer is, Die ook opgewekt is, Die ook ter rechterhand Gods is, Die ook voor ons bidt.

⁸⁴⁸ **Efeziërs 4:8,11-12** Toen Hij opgevaren is in de hoogte, heeft Hij de gevangenis gevangen genomen, en heeft aan de mensen gaven gegeven. En Hij heeft gegeven sommigen tot apostelen, en sommigen tot profeten, en sommigen tot evangelisten, en sommigen tot herders en leraars; tot de volmaking der heiligen, tot het werk der bediening, tot opbouw van het lichaam van Christus.

⁸⁴⁹ **Hebreëën 8:6** En nu heeft Hij zoveel uitnemender bediening gekregen, als Hij ook van een beter verbond Middelaar is, dat in betere beloften bevestigd is.

⁸⁵⁰ **Hebreëën 7:21-22** Onze Heere is met eedzwering priester geworden door Hem Die tot Hem gezegd heeft: "De Heere heeft gezworen, en het zal Hem niet berouwen: U bent Priester in eeuwigheid naar de orde van Melchizedek." Van een zoveel beter verbond is Jezus Borg geworden. **I Petrus 1:20** Die (namelijk Christus) is wel voorgekend geweest voor de grondlegging der wereld, maar geopenbaard is in deze laatste tijden om u.

⁸⁵¹ **Zacharia 6:13** Hij zal de tempel des HEEREN bouwen, en Hij zal het sieraad dragen, en Hij zal zitten, en heersen op Zijn troon; en Hij zal priester zijn op Zijn troon; en de raad des vredes zal tussen die Beiden wezen.

⁸⁵² **Psalm 2:7-8** De HEERE heeft tot Mij gezegd: "U bent Mijn Zoon, heden heb Ik U gegenereerd. Eis van Mij, en Ik zal de heidenen geven tot Uw erfdeel, en de einden der aarde tot Uw bezitting."

Jesaja 53:10 Als Zijn ziel Zich tot een schuldoffer gesteld zal hebben, zal Hij zaad zien.

Jesaja 53:12 Daarom zal Ik Hem een deel geven van velen, en Hij zal de machtigen als een roef delen, omdat Hij Zijn ziel uitgestort heeft in de dood.

Johannes 6:39 En dit is de wil van de Vader, Die Mij gezonden heeft, dat al wat Hij Mij gegeven heeft, Ik daaruit niet verlies, maar het opwek ten uitersten dage.

Johannes 17:2,6 U hebt Hem macht gegeven over alle vlees, opdat al wat U Hem gegeven hebt, Hij hun het eeuwige leven geeft. Ik heb Uw Naam geopenbaard aan de mensen die U Mij uit de wereld gegeven hebt. Zij waren van U, en U hebt ze aan Mij gegeven.

⁸⁵³ **Hebreëën 12:2** Jezus, Die voor de vreugde die Hem voorgesteld was, het kruis heeft verdragen, en schande veracht.

⁸⁵⁴ **Genesis 3:15** Ik zal vijandschap zetten tussen u en deze vrouw, en tussen uw zaad en haar Zaad; Dat zal u de kop vermorzelen, en u zult Hem de hielen vermorzelen.

Nu is Christus de (enige) Middelaar, dit houdt in: uit Zijn verdienste kan en mag Hij door Zijn duur verworven ('gekochte') Geest de schatten van dit verbond aan Zijn kerk bedienen. Als je door het geloof geborgen bent in deze Middelaar, Die de Middelaar van dit Nieuwe Testament is⁸⁵⁵, ben je wezenlijk, inwendig in dit verbond.

5 De schatten en gaven van het genadeverbond kunnen we samenvatten onder: vergeving van zonden en leven in heiligmaking (Hebreeën 8). Maar ál de weldaden van Christus, ja, alle heerlijke dingen die God ons in het evangelie van het Oude en het Nieuwe Testament belooft, behoren daar bij. Onder andere: vrede met God⁸⁵⁶, de inwoning van Zijn Geest⁸⁵⁷, de vrijmoedige toegang tot God⁸⁵⁸ en de vreugde van het kinschap Gods.⁸⁵⁹

Wat we tot hertoe hebben overdacht over het verbond der genade heeft dit doel: dat wij door vrije genade ertoe verwaardigd worden om een verlangen in je hart te verwekken om in dit verbond gelovig te bewilligen.

10

Als nakomelingen van Abraham en als kinderen der gemeente zijn wij in dat verbond (ook wel het Koninkrijk genoemd). Hoe? Nu zijn er twee mogelijkheden: door geboorte, uitwendig; of door wedergeboorte, inwendig. Uitwendig is niet minder wáár, van Gods kant, zoals we nog zullen zien bij les 18, over de kinderdoop; maar het is door onze schuld voor eeuwig te kort.⁸⁶⁰ Het gaat over die inwendige band, door de wedergeboorte. Deze band is van
 15 de Heilige Geest! God alleen bepaalt, wie Hij in Zijn verbond, in deze heilige liefdeband, toelaat. Mee eens? O, dat we mogen leren om het er oprecht mee eens te worden, wanneer de HEERE in Zijn vrijmacht met ons omgaat, zoals Hij met Ezau omging: alleen uitwendig in het verbond, niet inwendig! Toch mogen we voor ons en onze kinderen smeken om die geestelijke band van het geloof. Geef je maar over, als een Ezau vanuit je natuur, aan deze goedertieren Koning. Hij heeft lust niet aan onze dood en ons verderf, maar aan ons behoud.

⁸⁵⁵ **Hebreeën 9:15** Daarom is Hij de Middelaar van het nieuwe testament, opdat, nu de dood gekomen is tot verzoening van de overtredingen die onder het eerste testament waren, degenen die geroepen zijn, de belofte van de eeuwige erfenis ontvangen zouden.

Hebreeën 12:24 U bent gekomen tot de Middelaar van het nieuwe testament, Jezus, en het bloed der besprenkeling, dat betere dingen spreekt dan van Abel.

⁸⁵⁶ **Romeinen 5:1** Wij dan, gerechtvaardigd zijnde uit het geloof, hebben vrede bij God, door onze Heere Jezus Christus.

⁸⁵⁷ **I Korinthiërs 3:16** Weet u niet, dat de Geest Gods in u woont?

⁸⁵⁸ **Efeziërs 3:12** In Christus Jezus, onze Heere, hebben wij de vrijmoedigheid, en de toegang met vertrouwen, door het geloof aan Hem.

⁸⁵⁹ **Galaten 4:4-7** Wanneer de volheid van de tijd gekomen is, heeft God Zijn Zoon uitgezonden, geworden uit een vrouw, geworden onder de wet; opdat Hij degenen die onder de wet waren, verlossen zou, opdat wij de aanneming tot kinderen verkrijgen zouden. En omdat u kinderen bent, heeft God de Geest van Zijn Zoon uitgezonden in uw harten, Die roept: "Abba, Vader!" Zo bent u niet meer een dienstknecht, maar een zoon; en indien u een zoon bent, bent u ook een erfgenaam van God door Christus.

⁸⁶⁰ **Mattheüs 8:12** De kinderen van het Koninkrijk zullen uitgeworpen worden in de buitenste duisternis; daar zal wening zijn en knersing der tanden.

Les 11: Jezus, Christus, Gods eniggeboren Zoon, onze Heere

De Middelaar tussen God en ons ontving van Zijn Vader een Naam, meer dan één zelfs. De bedoeling van Zijn Namen is om Hem daardoor aan ons bekend te maken in Zijn werken – want Zijn Namen zijn uitdrukking van Zijn Wezen en van Zijn Eigenschappen. Gods bedoeling is ook dat wij Hem bij Zijn Namen aanroepen, te hulp roepen. De Schrift noemt Hem in het Oude Testament onder andere met de volgende Namen waarin naar voren komt:

- *Silo*⁸⁶¹: Hij is Koning – en Hij vraagt onze gewillige en algehele onderwerping.
- *Immanuël*⁸⁶²: God is in Hem verschenen en ons zeer nabij⁸⁶³ en Hij is vóór ons⁸⁶⁴ – en wie dat leert kennen, jubelt: “Dit weet ik dat God met mij is.”⁸⁶⁵
- *Rijsje*⁸⁶⁶: Hij is zeer gering van afkomst en Zijn Koninkrijk schijnt onaanzienlijk – daarom hebben de joden zich aan Hem gestoten en zijn gevallen; daarom wijzen de heidenen Hem af.
- *Wonderlijk*: Hij is Wonderlijk (God en mens in één Persoon) en doet wonderen, zodat er voor jou als verloren en hopeloze zondaar aan Zijn voeten dus toch geen reden is tot moedeloosheid, maar juist alle reden om vrijmoedig te smeken: bewijs Uw wondere wijsheid, kracht en gunst aan mij.
- *Raad*: Hij weet raad, zodat je nooit meer radeloos hoeft te zijn, als je Hem tot je Zaligmaker hebt.
- *Sterke God*: Hij is almachtig en kan de sterkste tegenstanders aan – de drievoudige doodsvijand, duivel, wereld en ons vleselijk bestaan.
- *Vader der Eeuwigheid*: Hij is Dezelfde in trouw en genade, van eeuwigheid tot eeuwigheid.
- *Vredevorst*⁸⁶⁷: in Hem is de ware vrede tussen een heilig God en een doemwaardig zondaar hersteld, en dit tegen de onvoorstelbaar hoge prijs van Zijn dierbaar bloed.
- *HEERE onze Gerechtigheid*⁸⁶⁸: in Hem ligt onze enige gerechtigheid (wetsgehoorzaamheid).
- *Spruit*⁸⁶⁹: Hij is met de gevallen mensheid één, Hij hoort bij ons, woont liefdevol onder ons, identificeert Zich met ons.

Jezus

De bekendste Naam is **Jezus**. Wat betekent deze Naam? In het Hebreeuws luidt deze Naam *Jozua*, dat betekent: Jehovah redt, stelt in de ruimte, verlost, maakt zalig. Wat wordt de Naam, die Hij draagt, heerlijk voor ons, wanneer wij reddeloos en radeloos zijn, machteloos gevangen in satans klauwen, ten dode opgeschreven! Als wij dit niet beleven, hebben wij slechts een ‘Jezus van vijf letters’! Dat is: dan is Zijn Naam slechts een klank, terwijl we de kracht van Hem en Zijn genade niet nodig hebben, zoals HC, 30 leert ten aanzien van hen die wel met de mond in Hem roemen, maar ondertussen zich toch verzekeren buiten Jezus om!

⁸⁶¹ **Genesis 49:10** De scepter zal van Juda niet wijken, noch de wetgever van tussen zijn voeten, totdat Silo komt, en Hem zullen de volken gehoorzaam zijn.

⁸⁶² **Jesaja 7:14** Daarom zal de Heere Zelf u een teken geven; ziet, een maagd zal zwanger worden, en zij zal een Zoon baren, en Zijn naam Immanuël heten. = Mattheüs 1:23 Ziet, de maagd zal zwanger worden, en een Zoon baren, en u zult Zijn naam heten Immanuël; dat is, overgezet zijnde, God met ons.

⁸⁶³ **Exodus 20:24** Maakt voor Mij een altaar van aarde, en offert daarop uw brandoffers, en uw dankoffers, uw schapen, en uw runderen; aan elke plaats, waar Ik Mijs Naams gedachtenis stichten zal, zal Ik tot u komen, en zal Ik u zegenen.

Leviticus 26:11-12 Ik zal Mijn tabernakel in het midden van u zetten; en Mijn ziel zal van u niet walgen. En Ik zal in het midden van u wandelen, en zal u tot een God zijn, en u zult Mij tot een volk zijn.

Deuteronomium 4:7 Want welk groot volk is er, dat de goden zo nabij zijn als de HEERE, onze God, zo dikwijls als wij Hem aanroepen?

II Kronieken 15:2 De HEERE is met u, terwijl u met Hem bent; en als u Hem zoekt, zal Hij door u gevonden worden; maar als u Hem verlaat, zal Hij u verlaten.

Psalms 34:19 De HEERE is nabij de gebrokenen van hart, en Hij behoudt de verslagenen van geest.

Jesaja 55:6 Zoek de HEERE, terwijl Hij te vinden is; roep Hem aan, terwijl Hij nabij is.

Zacharia 8:3 Zo zegt de HEERE: “Ik ben weergekeerd tot Sion, en Ik zal in het midden van Jeruzalem wonen.”

Johannes 14:16-17 Ik zal de Vader bidden, en Hij zal u een andere Trooster geven, opdat Hij bij u blijft in eeuwigheid, namelijk de Geest der waarheid, Die de wereld niet kan ontvangen; want zij ziet Hem niet, en kent Hem niet; maar u kent Hem; want Hij blijft bij u, en zal in u zijn.

Romeinen 10:8 Nabij u is het Woord, in uw mond en in uw hart. Dit is het Woord van het geloof, dat wij prediken.

II Korinthiërs 13:14 De genade van de Heere Jezus Christus, en de liefde van God, en de gemeenschap van de Heilige Geest, zij met u allen. Amen.

Efeziërs 3:17 Opdat Christus door het geloof in uw harten woont, en u in de liefde geworteld en gegrond bent.

I Johannes 1:3 Wat wij gezien en gehoord hebben, verkondigen wij u, opdat ook u met ons gemeenschap zou hebben, en deze onze gemeenschap ook zij met den Vader, en met Zijn Zoon Jezus Christus.

⁸⁶⁴ **Romeinen 8:31** Wat zullen wij dan tot deze dingen zeggen? Als God voor ons is, wie zal tegen ons zijn?

⁸⁶⁵ **Psalms 56:10**.

⁸⁶⁶ **Jesaja 11:1** Er zal een Rijsje voortkomen uit de afgehouden tronk van Isaï, en een Scheut uit zijn wortels zal Vrucht voortbrengen.

⁸⁶⁷ **Jesaja 9:5** Een Kind is voor ons geboren, een Zoon is aan ons gegeven, en de heerschappij is op Zijn schouder; en men noemt Zijn naam Wonderlijk, Raad, Sterke God, Vader der eeuwigheid, Vredevorst.

⁸⁶⁸ **Jeremia 23:6** In Zijn dagen zal Juda verlost worden, en Israël zeker wonen; en dit zal Zijn naam zijn, waarmee men Hem zal noemen: DE HEERE ONZE GERECHTIGHEID.

⁸⁶⁹ **Zacharia 6:12** Zo spreekt de HEERE der legerscharen: “Zie, een Man, Wiens naam is SPRUITE, Die zal uit Zijn plaats spruiten, en Hij zal des HEEREN tempel bouwen.”

Uit deze Naam blijkt duidelijk dat niemand de verloren mensheid kan verlossen, dan Jehovah God alleen. Er is almachtige kracht voor nodig om ons zalig te maken. Immers is de last van Gods toorn tegen de zonde te zwaar voor een schepsel om te verdragen (HC, 14 en 17) en dat zelfs de almachtige GóD – Die van het scheppen en onderhouden van alle dingen niet moe of afgemat wordt⁸⁷⁰ – er moe van wordt.⁸⁷¹ Dan moet onze Verlosser wel God Zelf zijn, om Gods toorn tegen onze zonde te kunnen verdragen, te kunnen wegdragen.

Vraag je op weg naar belijdenis doen eerlijk af: is Hij, Die deze heerlijke Naam draagt en Die het werk dat in deze Naam wordt verklaard, graag doet, mij dierbaar geworden? Hoe wordt de Naam Jezus ons dierbaar, kostbaar? Wanneer we Hem nodig krijgen. Bid, dat de Heere in jou (steeds meer) plaats zal bereiden voor deze heerlijke Verlosser, opdat je – steeds dieper inblikkend in je vreselijke verderf – steeds hoger de lof van Zijn heerlijke Namen bezingt... Erkennen we Hem niet, dan zal deze zelfde Jezus ons eenmaal toevoegen (Mattheüs 25 vers 41): “Ga weg van Mij, u vervloekte, in het eeuwige vuur dat voor de duivel en zijn engelen bereid is!”

Wanneer de engel des Heeren Jozef vertelt (Mattheüs 1 vers 21), dat het Kind van Maria Jezus moet heten, zegt hij erbij: “Want Hij zal Zijn volk zalig maken (*dat is verlossen*) van hun zonden!” Let op: niet ‘mèt hun zonden’ en ‘in hun zonden’, waarbij we onze zonden vasthouden, maar ‘vân hun zonden’, waarbij wij worden losgemaakt van onze zonden...!

Dat is een groot wonder: God heeft een Verlosser voor onze zondenood. Jezus is door Zijn Vader aangesteld, gevolmachtigd tot een Verlosser van deze reddeloos verloren en hopeloos verdorven wereld.⁸⁷² Zijn Naam is voor allen die Hem nodig hebben, een uitnodiging om tot Hem te komen, Hem te hulp te roepen, zich aan Hem op te dragen met de bede: wees U mijn Jezus, mijn Zaligmaker en red ook mij van al mijn vuile zonden! God acht het Zich een eer, Hij stelt er, zoals blijkt uit deze Naam, prijs op om als Zodanig door ons te worden aangeroepen...

Deze Naam is voor machteloze, rechteloze bedelaars aan Gods genadetroon een pleitgrond. Jezus zegt het zo: “*Wat u begeren zult in Mijn Naam*”, (Johannes 14 vers 13). Kanttekening 29 luidt: *dat is: steunende op Mijn beloften en verdiensten*. Dit is een extra reden om zonder schromen tot de heilige Majesteit Gods te komen, al hebben we Hem nog zo zwaar beledigd! Er is geen enkele reden te bedenken, waarom je Hem niet te voet zou vallen en niet ootmoedig en vrijmoedig gebruik van Hem zou maken. Zelfs je vele vuile zonden zijn geen reden, zoals blijkt uit Davids argument en manier van pleiten in Psalm 25 vers 11: “*Om Uw Naam, HEERE, zo vergeef mijn ongerechtigheid, want die is groot.*” En ik spoor je nu in Naam van mijn God aan: kom tot deze Zaligmaker en oenteer Hem niet langer door weg te blijven!

Christus

God heeft niet slechts gezorgd voor ‘een’ Middelaar, maar Hij zorgde voor zó’n Middelaar Die volkómen kan zalig maken. Hij blijkt op zo’n manier te zijn bekwaamd, dat Hij alles bezit wat Hij nodig heeft; en dat Hij alles geeft wat wij nodig hebben. Daarom krijgt Hij ook de **titel of Ambtsnaam Christus**, de Gezalfde (Hebreeuws: *Messias*). Hij is van eeuwigheid gezalfd⁸⁷³ niet met zalfolie – die is slechts de áfbeelding van de werkelijke zaak⁸⁷⁴ – maar met de Heilige Geest.⁸⁷⁵ Ook in het Oude Testament komt het voor dat iemand gezalfd heet, terwijl hij het niet letterlijk is. Het houdt dan onder andere in: onder Gods bescherming staan.⁸⁷⁶

Wat betekent de zinnebeeldige uitdrukking ‘gezalfd zijn’? In het Oude Testament stelde de HEERE de zalving in tot onderwijzing en voorafschaduwning aangaande de grote Gezalfde, Zijn Zoon Jezus Christus. Drie soorten mensen werden met heilige olie gezalfd: profeten, priesters en koningen. Zij waren er niet tot nut van zichzelf en ontvingen ook

⁸⁷⁰ **Jesaja 40:28** Weet u het niet? Hebt u niet gehoord, dat de eeuwige God, de HEERE, de Schepper van de einden der aarde, noch moe noch afgemat wordt?

⁸⁷¹ **Jesaja 1:14** Uw nieuwe maanden en uw gezette hoogtijden haat Mijn ziel, zij zijn Mij tot een last; Ik ben moe geworden, die te dragen.

Jesaja 43:24 Voor Mij hebt u geen kalmus met geld gekocht, en met het vette van uw slachtoffers hebt u Mij niet gedrenkt; maar u hebt Mij arbeid gemaakt, met uw zonden, u hebt Mij vermoeid met uw ongerechtigheden.

⁸⁷² **Johannes 4:42** Zij zeiden tot de vrouw: “Wij geloven niet meer om uw zeggen; want wij zelf hebben Hem gehoord, en weten dat Deze waarlijk is de Christus, de Zaligmaker der wereld.”

Johannes 8:12 Jezus sprak tot hen: “Ik ben het Licht der wereld; wie Mij volgt, zal in de duisternis niet wandelen, maar zal het licht des levens hebben.”

⁸⁷³ **Psalm 2:6** Ik toch heb Mijn Koning gezalfd over Sion, de berg van Mijn heiligheid.

Spreuken 8:23 Ik ben van eeuwigheid af gezalfd geweest; van de aanvang, van de oudheden der aarde aan.

Jesaja 61:1 De Geest des Heeren HEEREN is op Mij, omdat de HEERE Mij gezalfd heeft om een blijde boodschap te brengen aan zachtmoedigen; Hij heeft Mij gezonden om te verbinden gebrokenen van hart, om gevangenen vrijheid uit te roepen, en gebondene opening der gevangenis. = Lukas 4:18-19 De Geest des Heeren is op Mij, daarom heeft Hij Mij gezalfd; Hij heeft Mij gezonden, om aan armen het evangelie te verkondigen, om te genezen die gebroken zijn van hart; om aan gevangenen loslating te prediken, en aan blinden het gezicht, om verslagenen heen te zenden in vrijheid; om te prediken het aangename jaar des Heeren.

⁸⁷⁴ **I Samuël 16:13** Toen nam Samuël de oliehoorn, en hij zalfde hem in het midden van zijn broeders. En de Geest des HEEREN werd vaardig over David van die dag af en voortaan.

⁸⁷⁵ **Jesaja 11:2** Op Hem zal de Geest des HEEREN rusten, de Geest van wijsheid en van verstand, de Geest van raad en van sterkte, de Geest van kennis en van de vreze des HEEREN.

⁸⁷⁶ **Psalm 105:15** Tast Mijn *gezalfden niet aan, en doet Mijn profeten geen kwaad.

^a kanttekening: *dat is, die tot Mijn dienst geheiligd (afgezonderd) zijn. Hier wordt gesproken over Abraham, Izak en Jakob.*

die zalving niet ten goede van zichzelf, maar ze dienden de HEERE en op Zijn bevel het volk! Het houdt dus in, dat zo'n Oudtestamentische ambtsdrager:

- Niet zichzelf dat ambt had toegeëigend, maar het van God had gekregen.
- Niet in eigen kracht bekwaam was om dit ambt te vervullen, maar door God werd bekwaamd met de noodzakelijke genade.
- Niet voor zichzelf bezig was, maar helemaal aan God en Zijn volk was toegewijd.

Zo is het ook bij Christus, de grote Ambtsdrager; en bij Hem in bijzondere zin en maat:

- Hij is door God aangesteld (verordend) om onze Zaligmaker te zijn.⁸⁷⁷
- Hij is door God bekwaam gemaakt om Zijn bovenmenselijk zware taak – het loskopen van zielen en het stillen van Gods ondraaglijke toorn gloed – te volvoeren.⁸⁷⁸
- Hij is aan God toegewijd om Zijn leven en werk geheel en al te richten op de verheerlijking van Zijn Vader⁸⁷⁹ en het zaligen van Zijn kerk.⁸⁸⁰

Hij is door God en dus met Zijn volledige instemming tot dit drievoudig Ambt verordineerd, aangesteld⁸⁸¹, namelijk om Profeet (Leraar of Onderwijzer) te zijn voor dwazen, dwalenden.⁸⁸² Al zijn wij nog zo wereldwijs, dan zijn we in geestelijke zaken nog steeds zeer dwaas.⁸⁸³ Jezus is ook gezalfd (Christus geworden) om Priester en Offerlam te zijn voor doodschuldigen, vuur-waardigen.⁸⁸⁴ En Hij is verordineerd om Koning en Beschermers te zijn voor machtelozen, weerlozen.⁸⁸⁵

Het werk van Oudtestamentische profeten was: Gods wil en Wet bekendmaken (Ezechiël 2 en 3), ook over toekomstige zaken, zowel in bedreigingen als beloften. Christus, de hoogste Profeet, onderwijst ons. Dat wist zelfs de Samaritaanse vrouw.⁸⁸⁶ Wij zijn stekeblind en dwaas in 's hemels wegen. Door Zijn Heilige Geest, Die het uit Christus neemt en ons verkondigt⁸⁸⁷, verklaart Hij ons de verborgen wil van God wat betreft onze verlossing.⁸⁸⁸ Hij zegt dat Hij ons de 'hartsgeheimen' van God bekendmaakt...⁸⁸⁹ Hij zegt tegen Pilatus dat Hij in de wereld gekomen is om getuigenis te geven aangaande de Waarheid!⁸⁹⁰ Door Zijn Geest maakt Hij nog dagelijks het onderwijs van Gods Woord (en de prediking daarvan) krachtig, zodat je hoort en verstaat, zodat je

⁸⁷⁷ **Hebreeën 5:5-6** Christus heeft Zichzelf niet verheerlijkt om Hogepriester te worden, maar Die tot Hem gesproken heeft: "U bent Mijn Zoon, heden heb Ik U gegeneerd." Zoals Hij ook in een andere plaats zegt: "U bent Priester in eeuwigheid, naar de orde van Melchizedek."

⁸⁷⁸ **Johannes 3:34** Die God gezonden heeft, Die spreekt de woorden Gods; want God geeft Hem de Geest niet met mate.

⁸⁷⁹ **Johannes 8:49-50** Jezus antwoordde: "Ik eer Mijn Vader, en u onteert Mij. Maar Ik zoek Mijn eer niet; er is er Eén Die ze zoekt en oordeelt."

Johannes 17:4 Ik heb U verheerlijkt op de aarde; Ik heb voleindigd het werk dat U Mij gegeven hebt om te doen.

⁸⁸⁰ **Hebreeën 2:17-18** Hij moest in alles de broeders gelijk worden, opdat Hij een barmhartige en een getrouwe Hogepriester zou zijn, in de dingen die bij God te doen waren, om de zonden van het volk te verzoenen. Want waarin Hij Zelf, verzocht zijnde, geleden heeft, kan Hij degenen die verzocht worden, te hulp komen.

⁸⁸¹ **Hebreeën 5:4-5** Niemand neemt voor zichzelf die eer aan, maar die van God geroepen wordt, zoals Aäron. Zo heeft ook Christus Zichzelf niet verheerlijkt om Hogepriester te worden, maar Die tot Hem gesproken heeft: "U bent Mijn Zoon, heden heb Ik U gegeneerd."

⁸⁸² **Deuteronomium 18:15** Een Profeet uit het midden van u, uit uw broeders, zoals mij, zal de HEERE, uw God, voor u verwekken; naar Hem zult u horen.

Jesaja 42:6-7 Ik, de HEERE, heb U geroepen in gerechtigheid, en Ik zal U bij Uw hand grijpen; en Ik zal U geven tot een Licht der heidenen om de blinde ogen te openen.

⁸⁸³ **I Korintheërs 1:19-21** Er is geschreven: Ik zal de wijsheid der wijzen doen vergaan, en het verstand der verstandigen zal Ik te niet maken. Waar is de wijze? Waar is de schriftgeleerde? Waar is de onderzoeker van deze eeuw? Heeft God de wijsheid van deze wereld niet dwaas gemaakt? Want omdat, in de wijsheid Gods, de wereld God niet heeft gekend door de wijsheid, heeft het God behaagd, door de dwaasheid der prediking zalig te maken die geloven.

I Korintheërs 2:6-10 Wij spreken wijsheid onder de volmaakten; maar een wijsheid niet van deze wereld, en niet van de oversten van deze wereld, die te niet worden; maar wij spreken de wijsheid van God, in verborgenheid, die bedekt was, die God tevoren bestemd heeft tot heerlijkheid van ons, eer de wereld was; welke niemand van de oversten van deze wereld gekend heeft; want indien zij ze gekend hadden, zouden zij de Heere der heerlijkheid niet gekruisigd hebben. Maar zoals geschreven is: wat het oog niet heeft gezien, en het oor niet heeft gehoord, en in het hart des mensen niet is opgekomen, wat God bereid heeft voor hen die Hem liefhebben. Maar God heeft het ons geopenbaard door Zijn Geest; want de Geest onderzoekt alle dingen, ook de diepten van God.

I Korintheërs 3:18 Laat niemand zichzelf bedriegen. Als iemand onder u denkt dat hij wijs is in deze wereld, laat hem dwaas worden, opdat hij wijs wordt.

⁸⁸⁴ **II Korintheërs 5:21** Hem Die geen zonde gekend heeft, heeft Hij zonde voor ons gemaakt, opdat wij zouden worden rechtvaardig Gods in Hem.

Hebreeën 7:17 Hij getuigt: "U bent Priester in eeuwigheid naar de ordening van Melchizedek."

⁸⁸⁵ **Psalms 2:6-8** Ik (zegt de HEERE) heb Mijn Koning gezalfd over Sion, de berg van Mijn heiligheid. Ik (zegt de Zoon) zal van het besluit verhalen: de HEERE heeft tot Mij gezegd: "U bent Mijn Zoon, heden heb Ik U gegeneerd. Eis van Mij, en Ik zal de heidenen geven tot Uw erfdeel, en de einden der aarde tot Uw bezitting."

I Korintheërs 15:25 Hij moet als Koning heersen, totdat Hij al de vijanden onder Zijn voeten gelegd zal hebben.

⁸⁸⁶ **Johannes 4:25** De vrouw zei tot Hem: "Ik weet, dat de Messias komt" (Die genoemd wordt Christus). "Wanneer Die gekomen zal zijn, zal Hij ons alle dingen verkondigen."

⁸⁸⁷ **Johannes 16:14** Die Geest zal Mij verheerlijken; want Hij zal het uit het Mijne nemen, en zal het u verkondigen.

⁸⁸⁸ **Mattheüs 11:27** Alle dingen zijn aan Mij overgegeven door Mijn Vader; en niemand kent de Zoon dan de Vader, en niemand kent de Vader dan de Zoon, en aan wie de Zoon het wil openbaren.

Johannes 1:18 Niemand heeft ooit God gezien; de eniggeboren Zoon, Die in de schoot des Vaders is, Die heeft Hem ons verklaard.

⁸⁸⁹ **Johannes 8:38** Ik spreek wat Ik bij Mijn Vader gezien heb.

⁸⁹⁰ **Johannes 18:37** Hiertoe ben Ik geboren en hiertoe ben Ik in de wereld gekomen, opdat Ik aan de waarheid getuigenis zou geven. Een ieder die uit de waarheid is, hoort Mijn stem.

het gehoorde in je ziel deelachtig wordt en ervaart. Maar Hij is meer dan een profeet⁸⁹¹ (wat de islam ontkent): Hij is ook Priester en Koning.

Het werk van de Oudtestamentische priesters was: offeren voor de zonde, voorbede doen voor het volk en Gods zegen leggen op de schare.⁸⁹² Christus, de enige ware Hogepriester, verzoende onze dagelijks groter wordende schuld door de offerande van Zichzelf aan het vloekhout van Golgotha, Hij doet voorbede voor de Zijnen, die het steeds moeten ervaren, zelf zo biddeloos te zijn⁸⁹³ en Hij zegent ons⁸⁹⁴, hoewel wij de vloek verdienen.⁸⁹⁵

Het werk van de Oudtestamentische koningen was: het volk regeren, beschermen en in vrijheid stellen. Christus, de eeuwige Koning, regeert ons door Zijn Woord en Geest, Hij onderwerpt ons aan Zijn heilrijke liefdeswet en Hij beschermt ons – omdat wij onszelf niet kunnen beschermen – tegen alle vijanden. Als Koning verbindt Hij ons op het allerinnigst aan Zich door Zijn Heilige Geest, Die de levende Band der liefde is tussen Hem en ons.⁸⁹⁶ Dit eeuwigdurende⁸⁹⁷ en geestelijke koningschap is dus niet-politiek⁸⁹⁸, al heeft het wel een alomvattende invloed.

Wie heeft nu deze Jezus nodig als Christus? Hij die

- als een onwetende zondaar onderwijs begeert aangaande Gods wil tot zijn verlossing;
- als een doemwaardige zondaar verzoening, voorbede en Goddelijke zegen nodig krijgt om van zijn schuld, godsvervreemding en vloek verlost en met God in een verzoende verhouding gesteld te worden;
- als een vrijwillige slaaf van de zonde en van het eigen ik verlost wenst te worden van het slavenjuk van satan, en zich begeert te onderwerpen aan de liefdedienst van Koning Jezus.

De Naam *Jezus* predikt ons, dát God door Zijn Zoon zondaren zaligt, de Naam *Christus* hóe Hij dit doet. We zien dan ook, dat het meest hopeloze geval niet te erg verloren is om door deze volmaakte Borg, Zaligmaker en Middelaar te worden gered uit satans macht.

In dit drievoudige ambt neemt Christus de plaats in van Adam en dus van ons, aangezien wij in het paradijs waren geschapen als Gods beeld om profeet, priester en koning te zijn voor God. Het doel van ons leven is nog steeds, wat het was in de morgenstond der schepping, in de staat der rechtheid.⁸⁹⁹ Hoe zijn wij dan geschapen?

Als profeet ontvingen wij een mond om Hem te loven⁹⁰⁰, goed van Hem te spreken. Als priester ontvingen wij een lichaam, het bestaan, om ons aan Hem geheel en al op te offeren, toe te wijden. Als onderkoning onder God ontvingen wij volmacht om heerschappij te hebben over al het werk van Gods handen. Maar door onze moed- en vrijwillige ongehoorzaamheid is van dit drievoudige, heerlijke ambt niets meer over. Ja, het tegendeel: we zijn leugenprofeten geworden en gebruiken onze tong om God te vloeken⁹⁰¹ en onze naaste te lasteren.⁹⁰² We zijn afgodspriesters geworden en offeren tijd, geld, goed, lichaam en ziel (en onze kinderen zelfs) aan satan.⁹⁰³ We zijn

⁸⁹¹ **Mattheüs 11:9** Wat bent u uitgegaan te zien? Een profeet? Ja, Ik zeg u, ook veel meer dan een profeet.

⁸⁹² **Numeri 6:23-27** Spreek tot Aäron en zijn zonen, zeggende: "Zo zult u de kinderen van Israël zegenen, zeggende tot hen: "De HEERE zegene u, en behoeft u. De HEERE doe Zijn aangezicht over u lichten, en zij u genadig. De HEERE verheft Zijn aangezicht over u, en geve u vrede." Zo zullen zij Mijn Naam op de kinderen van Israël leggen; en Ik zal hen zegenen."

⁸⁹³ **Lukas 22:32** Ik heb voor u gebeden dat uw geloof niet ophoudt.

⁸⁹⁴ **Lukas 24:50** Hij leidde hen buiten tot aan Bethanië, en Zijn handen opheffende, zegende Hij hen. En het geschiedde, toen Hij hen zegende, dat Hij van hen scheidde en werd opgenomen in de hemel.

⁸⁹⁵ **Galaten 3:10,13-14** Zovelen als er uit de werken der wet zijn, die zijn onder de vloek; want er is geschreven: vervloekt is een ieder die niet blijft in al wat geschreven is in het boek der wet, om dat te doen. Christus heeft ons verlost van de vloek der wet, een vloek geworden zijnde voor ons; want er is geschreven: vervloekt is een ieder die aan het hout hangt. Opdat de zegen van Abraham tot de heidenen komen zou in Christus Jezus, opdat wij de belofte van de Geest verkrijgen zouden door het geloof.

⁸⁹⁶ **Kolossenzen 1:13** Die ons getrokken heeft uit de macht der duisternis, en overgezet heeft in het Koninkrijk van de Zoon Zijner liefde.

⁸⁹⁷ **Psalm 89:36-38** Ik heb eens gezworen bij Mijn heiligheid: "Als Ik aan David lieg! Zijn zaad zal in eeuwigheid zijn, en Zijn troon zal voor Mij zijn als de zon. Hij zal eeuwig bevestigd worden, als de maan; en de Getuige in de hemel is getrouw." Sela.

Lukas 1:32-33 Deze zal groot zijn, en de Zoon van de Allerhoogste genoemd worden. En God, de Heere, zal Hem de troon van Zijn vader David geven. En Hij zal over het huis van Jakob Koning zijn in eeuwigheid, en aan Zijn Koninkrijk zal geen einde zijn.

⁸⁹⁸ **Johannes 6:15** Jezus dan wetende dat zij zouden komen en Hem met geweld nemen, opdat zij Hem Koning maakten, ontweek wederom op de berg, Hij Zelf alleen.

Johannes 18:36 Jezus antwoordde: "Mijn Koninkrijk is niet van deze wereld. Als Mijn Koninkrijk van deze wereld was, zouden Mijn dienaren gestreden hebben, opdat Ik aan de Joden niet was overgeleverd; maar nu is Mijn Koninkrijk niet van hier."

⁸⁹⁹ **I Korinthiërs 10:31** Hetzij dan dat u eet, hetzij dat u drinkt, hetzij dat u iets anders doet, doet het al tot eer van God.

⁹⁰⁰ **Psalm 150** Hallelujah! Looft God in Zijn heiligdom; looft Hem in het uitspansel van Zijn sterkte. Looft Hem vanwege Zijn mogendheden; looft Hem naar de menigvuldigheid van Zijn grootheid. Looft Hem met geklank van de bazuin; looft Hem met de luit en met de harp. Looft Hem met de trommel en fluit; looft Hem met snarenspeel en orgel. Looft Hem met hel klinkende cimbalen; looft Hem met cimbalen van vreugdegeluid. Alles, wat adem heeft, love de HEERE. Hallelujah!

⁹⁰¹ **Jesaja 8:21** Het zal geschieden wanneer hij honger heeft, en hij zeer toornig zal zijn, dan zal hij vloeken op zijn koning en op zijn God, als hij opwaarts zal zien.

⁹⁰² **Jakobus 3:8-10** De tong kan geen mens temmen; zij is een onbedwingelijk kwaad, vol van dodelijk vergif. Daardoor loven wij God en de Vader, en daardoor vervloeken wij de mensen, die naar de gelijkenis van God gemaakt zijn. Uit dezelfde mond komt voort zegening en vervloeking.

⁹⁰³ **Ezechiël 16:20-21** U hebt uw zonen en uw dochters, die u aan Mij gebaard had, genomen, en hebt ze aan de afgoden geofferd om te verteren; is het wat kleins van uw hoererijen, dat u Mijn kinderen geslacht hebt, en hebt ze overgegeven, toen u ze voor hen door het vuur hebt doen gaan?

slaven van de zonde en misbruiken Gods goede schepping en schepselen voor onze lusten, en zo zijn we gebonden van onze menigerlei begeerlijkheden en van satan.⁹⁰⁴

Wat een voorrecht dat er Eén kwam Die tot eer van God dit geschonden ambt herstelde en dat Hij dit zo deed, dat Hij daardoor al de geliefden van de Vader zaligt, en dat Hij door de band der vereniging van de Heilige Geest al de Zijnen opnieuw dat oorspronkelijke, drievoudige ambt deelachtig maakt. Hij maakt ons tot christen.

Christen

Wat betekent die naam christen – die oorspronkelijk misschien wel als spotnaam is bedoeld⁹⁰⁵, maar die daarna in ieder geval als erenaam ging functioneren⁹⁰⁶? Deze aanduiding betekent zoiets als *Kleine Christus*: iemand die als Christus is, op Hem lijkt – een Christus-gelijkvormige levensstijl heeft. Zo moeten wij zijn voor onze naaste! Hoe worden we dan een ware christen? Niet door geboorte, doop en belijdenis, maar door het gelóóf. Dan wordt de zalving van Christus ook de onze.⁹⁰⁷ Dan worden wij opnieuw aanvankelijk en steeds meer:

- Profeet, die tong en mond in dienst stelt van Gods Koninkrijk (doen wij dit ook? anders kunnen wij geen belijdenis doen...)
- Priester⁹⁰⁸, die hart en ziel aan de HEERE ten dankoffer aanbiedt⁹⁰⁹ om Hem alleen toe te behoren (doen wij dit ook?)
- Koning onder God en over alle zonden, ook over onze lusten en hartstochten; om met een rein en vrij geweten niet de zonde te dienen maar onze Heere; dan zullen wij eenmaal met Hem over alles regeren (nu al in beginsele⁹¹⁰). De reiniging van ons geweten ontvangen wij door de kracht van Christus' bloed.⁹¹¹

Wat is een rein geweten (of zoals antw. 32 formuleert: een vrij en goed geweten)? We lezen daarover in I Timotheüs 1 vers 19: "Houdende het geloof, en een goed geweten." De kanttekening luidt: *dat is, een oprecht geweten, dat door Gods Geest is vernieuwd; dat zich in al zijn doen richt naar wat hem uit Gods Woord is onderricht*. Zie ook vers 5.⁹¹²

Verder lezen we over het gereinigde geweten dus in Hebréeën 9 vers 14. Bij het woord 'goed' kun je denken aan 'goed functionerend'. Een **rein** geweten is door God, door het geloof, gereinigd met het bloed van Jezus Christus. Een **goed** geweten is een goed functionerend geweten, dat dus de goede maatstaf of norm gebruikt, namelijk Gods Woord.

Een christen is iemand die de Naam van Christus noemt, en dus afstaat / afstand houdt van alle ongerechtigheid (II Timotheüs 2 vers 19).⁹¹³ Een belangrijk kenmerk van de christen is dat hij tot vrijheid is geroepen⁹¹⁴, en door Christus in de vrijheid is gesteld.⁹¹⁵ Hiertoe geeft Hij ons kennis in Zijn Waarheid.⁹¹⁶ Deze vrijheid is geen ongebondenheid, geen losbandigheid. Maar ze is het vrij zijn van de schijnvrijheid die de slang ons in de Hof van Eden beloofde, en die wezenlijk enkel slavernij is.⁹¹⁷ Ze is een vrij zijn van de wet als eis van het werkverbond en als dreiging op de zonde, maar niet als leefregel van dankbaarheid.⁹¹⁸ Deze vrijheid komt tot uiting in een vrijwillige

Ezechiël 23:37 Zij hebben overspel gedaan, en er is bloed in hun handen; en zij hebben met hun drekgoden overspel gedaan; daartoe hebben zij ook hun kinderen, die zij aan Mij geboord hadden, voor hen door het vuur laten doorgaan, tot spijze.

⁹⁰⁴ **II Timotheüs 2:26** ... en zij weer ontwaken mochten uit de strik van de duivel, waaronder zij gevangen waren tot zijn wil.

Titus 3:3 Ook wij waren eertijds onwijs, ongehoorzaam, dwalende, menigerlei begeerlijkheden en wellusten dienende, in boosheid en nijdigheid levende, hatelijk zijnde, en elkander hatende.

⁹⁰⁵ **Handelingen 11:26** ... en dat de discipelen eerst te Antiochië christenen genoemd werden.

⁹⁰⁶ **I Petrus 4:16** Indien iemand lijdt als een christen, die schame zich niet (die hoeft zich niet te schamen), maar verheerlijke God hierin.

⁹⁰⁷ **I Johannes 2:27** De zalving die u van Hem ontvangen hebt, blijft in u, en u hebt het niet nodig, dat iemand u ondervijst.

⁹⁰⁸ **I Petrus 2:9** U bent een koninklijk priesterdom, om te verkondigen de deugden van Hem Die u uit de duisternis geroepen heeft tot Zijn wonderbaar licht.

⁹⁰⁹ **I Petrus 2:5** U wordt als levende stenen gebouwd tot een geestelijk huis, een heilig priesterdom, om geestelijke offeranden op te offeren, die God aangenaam zijn door Jezus Christus.

⁹¹⁰ **Openbaring 1:5** Hem Die ons heeft liefgehad, en ons van onze zonden gewassen heeft in Zijn bloed en Die ons gemaakt heeft tot koningen en priesters voor God en Zijn Vader, Hem zij de heerlijkheid en de kracht in alle eeuwigheid.

⁹¹¹ **Hebréeën 9:14** Hoeveel te meer zal het bloed van Christus, Die door de eeuwige Geest Zichzelf aan God onstraflijk opgeofferd heeft, uw geweten reinigen van dode werken, om de levende God te dienen?

⁹¹² **I Timotheüs 1:5** Het einde van het gebod is liefde uit een rein hart en een goed geweten en een ongeveinsd geloof.

⁹¹³ **II Timotheüs 2:19** Het vaste fundament van God staat, hebbende dit zegel: de Heere kent degenen die de Zijnen zijn; en: een ieder die de Naam van Christus noemt, sta af van ongerechtigheid.

⁹¹⁴ **Galaten 5:13** U bent tot vrijheid geroepen, broeders, alleen gebruikt de vrijheid niet tot een oorzaak / dekmantel voor het vlees; maar dient elkander door de liefde.

I Petrus 2:16 Niet de vrijheid hebbende als een deksel der boosheid, maar als dienstknechten van God.

⁹¹⁵ **Johannes 8:36** Indien de Zoon u vrijgemaakt zal hebben, zult u waarlijk vrij zijn.

Galaten 5:1 Staat dan in de vrijheid, waarmee Christus ons vrijgemaakt heeft, en wordt niet weer met het juk van de dienstbaarheid bevangen.

⁹¹⁶ **Johannes 8:31-32** Jezus zei tot de Joden die in Hem geloofden: "Indien u in Mijn woord blijft, bent u waarlijk Mijn discipelen; en u zult de waarheid verstaan, en de waarheid zal u vrijmaken.

⁹¹⁷ **Romeinen 6:18** Vrijgemaakt zijnde van de zonde, bent u gemaakt dienstknechten der gerechtigheid.

⁹¹⁸ **Jakobus 1:25** Wie inziet in de volmaakte wet, die der vrijheid is, en daarbij blijft, deze, geen vergeetachtig hoorder geworden zijnde, maar een dader van het werk, deze zal gelukkig zijn in dit zijn doen.

gehoorzaamheid aan Christus (niet als knecht, maar als kind) – zoals de heidense wijsgeer Seneca al schreef: *God te gehoorzamen is vrijheid*⁹¹⁹. Niemand mag haar veroordelen⁹²⁰, zolang zij in de Geest is.⁹²¹

Gods eniggeboren Zoon

5 In de Twaalf Artikelen wordt onze Zaligmaker verder aangeduid met de Bijbelse naam *Gods eniggeboren Zoon*.⁹²² In 'eniggeboren' wordt niet alleen gezegd, hoe uniek Hij is, van eeuwigheid tot eeuwigheid waarachtig God met de Vader en de Heilige Geest; maar in deze omschrijving klinkt ook door hoe dierbaar Hij aan Zijn Vader is.⁹²³ Als Hij daarom aan ons wordt bekendgemaakt (en door ons in geloof wordt gekend) als Gods Zoon, moeten én mogen we steeds bedenken: Hij, Die op aarde kwam om vijanden met God te verzoenen, is niet alleen de almachtige Zoon van
10 God, maar Hij is ook Zijn teerste Liefdesgeschenk.⁹²⁴ Deze Gave was nodig vanwege onze afval van God... Daarom heb je reden genoeg om met vrijmoedigheid, in ootmoed, tot Hem de toevlucht te nemen en je te bergen onder Zijn vleugels!⁹²⁵ Bij Zijn opstanding heeft God krachtig bewezen dat Jezus Zijn Zoon is.⁹²⁶ En omdat Hij de Zoon is kan Hij waarlijk vrij maken van zonde en straf, wet en vloek.⁹²⁷

15 De Catechismus brengt bij de omschrijving 'eniggeboren' de vraag ter sprake op welke manier gelovigen kinderen van God zijn. We kunnen op drie manieren kind van God zijn:

- uit kracht van schepping⁹²⁸
- uit kracht van verbond⁹²⁹
- uit kracht van wedergeboorte⁹³⁰.

20 Uit kracht van schepping was ook iemand als Adolf Hitler een kind van God. Uit kracht van verbond was ook iemand als de rijke man in de hel een kind van God. Maar uit kracht van wedergeboorte zijn alleen zij kinderen van God die uit de Heilige Geest geboren zijn. Om dat laatste gaat het nu. We moeten het ook voor onszelf weten, of we Gods kind zijn geworden in die derde betekenis. Dit kunnen wij weten uit de Geest, Die ons leidt en in ons de Vader-Naam verklaart en ons ondanks onze teleurstellende verdorvenheid vrijmoedigheid geeft om deze heilige God met de Vader-Naam aan te roepen.

25 De Catechismus fundeert die derde manier van het tot 'kind Gods zijn' met de woorden: uit genade, om Zijnentwil. De bron is genade of gunst: verdiend hebben we het absoluut niet. Mee eens? De verdienende oorzaak is Christus'

⁹¹⁹ *Deo parere libertas est.*

⁹²⁰ **I Korinthiërs 10:29** Waarom wordt mijn vrijheid geoordeeld door een ander geweten?

⁹²¹ **II Korinthiërs 3:17** Waar de Geest des Heeren is, daar is vrijheid.

⁹²² **Johannes 1:14** Het Woord is vlees geworden en heeft onder ons gewoond (en wij hebben Zijn heerlijkheid aanschouwd, een heerlijkheid als van de Eniggeborene van de Vader), vol van genade en waarheid.

Johannes 3:16 Zo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een ieder die in Hem gelooft, niet zou verderven, maar het eeuwige leven hebben.

⁹²³ **Spreuken 8:30** Toen was Ik een voedsterling bij Hem, en Ik was dagelijks Zijn vermaken, te allen tijd voor Zijn aangezicht spelende.

Johannes 1:18 Niemand heeft ooit God gezien; de eniggeboren Zoon, Die in de schoot des Vaders is, Die heeft Hem ons verklaard.

⁹²⁴ **Filippenzen 2:6-7** Die in de gestaltenis (gedaante) van God zijnde, het geen roof geacht heeft God gelijk te zijn, maar heeft Zichzelf vernietigd, de gestalte van een dienstknecht aangenomen hebbende, en is aan de mensen gelijk geworden.

⁹²⁵ **Ruth 2:12** De God van Israël, onder Wiens vleugels u gekomen bent om toevlucht te nemen.

Mattheüs 23:37 Jeruzalem, Jeruzalem, u die de profeten doodt; en stenigt die tot u gezonden zijn; hoe menigmaal heb Ik uw kinderen willen bijeen vergaderen, zoals een hen haar kuikens bijeen vergadert onder de vleugels; en u hebt niet gewild.

⁹²⁶ **Romeinen 1:4** Die krachtig bewezen is te zijn de Zoon van God, naar de Geest der heiligmaking, uit de opstanding der doden.

⁹²⁷ **Johannes 8:36** Indien dan de Zoon u vrijgemaakt zal hebben, zult u waarlijk vrij zijn.

⁹²⁸ **Lukas 3:38** ... de zoon van Enos, de zoon van Seth, de zoon van Adam, de zoon van God.

Handelingen 17:29 Wij, zijnde Gods geslacht, moeten niet menen dat de Godheid goud, of zilver, of steen gelijk is, welke door mensenkunst en bedenking gesneden zijn.

⁹²⁹ **Exodus 4:22** U zult tot Farao zeggen: "Zo zegt de HEERE: "Mijn zoon, Mijn eerstgeborene, is Israël."

Deuteronomium 1:31 ... in de woestijn, waar u gezien hebt dat de HEERE, uw God, u daarin gedragen heeft, zoals een man zijn zoon draagt, op heel de weg die u gewandeld hebt.

Deuteronomium 14:1 U bent kinderen van de HEERE, uw God.

Deuteronomium 32:5-6 Israël heeft het tegen Hem verdorven; het zijn Zijn kinderen niet; de schandvlek is van hen; het is een verkeerd en verdraaid geslacht. Zult u dit de HEERE vergelden, u, dwaas en onwijs volk? Is Hij niet uw Vader, Die u verkregen, Die u gemaakt en u bevestigd heeft?

Jesaja 1:2 De HEERE spreekt: "Ik heb kinderen groot gemaakt en verhoogd, maar zij hebben tegen Mij overtreden."

Lukas 15:31 Hij zei tot hem: "Kind, u bent altijd bij mij, en al het mijne is van u."

Lukas 16:25 Abraham zei: "Kind, gedenk dat u uw goed ontvangen hebt in uw leven, en Lazarus desgelijks het kwade; en nu wordt hij vertroost, en u lijdt smarten."

⁹³⁰ **Johannes 1:12-13** Zovelen Hem aangenomen hebben, aan hen heeft Hij macht gegeven kinderen Gods te worden, namelijk die in Zijn Naam geloven; die niet uit het bloed, noch uit de wil van het vlees, noch uit de wil van een man, maar uit God geboren zijn.

Johannes 3:5 antwoorde: "Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: als iemand niet geboren wordt uit water en Geest, hij kan in het Koninkrijk Gods niet ingaan."

Romeinen 8:14 Zovelen als er door de Geest van God geleid worden, die zijn kinderen Gods. Want u hebt niet ontvangen de Geest der dienstbaarheid weer tot vrees; maar u hebt ontvangen de Geest der aanneming tot kinderen, door Wie wij roepen: "Abba, Vader!" Deze Geest getuigt met onze geest dat wij kinderen van God zijn.

Galaten 4:4-5 Wanneer de volheid van de tijd gekomen is, heeft God Zijn Zoon uitgezonden, geworden uit een vrouw, geworden onder de wet; opdat Hij degenen die onder de wet waren, verlossen zou, opdat wij de aanneming tot kinderen verkrijgen zouden.

werk (Oudnederlands: om Zijnentwil). De omschrijving 'om ... wil' heeft niet te maken met de **wil** van die persoon, maar duidt de reden aan *wáárom* (in dit geval) duivelskinderen tot kinderen van God worden geadopteerd, namelijk: Zijn verdienste.

5 Heere

Wanneer de Zaligmaker vervolgens wordt genoemd *Heere*, zegt de Schrift ons daarmee dat Hij Gebieder is over ons allen. Hij was dit op grond van Zijn Schepper-zijn⁹³¹, maar Hij wordt dit voor al Zijn volk temeer ook door Zijn bloedstorting, waardoor Hij hen gekocht heeft.⁹³² Wanneer wij Hem Heere noemen, legt dit verplichtingen op ons.⁹³³ We moeten Hem dan ook onvoorwaardelijk vertrouwen en met 100% inzet gehoorzamen, in liefdevolle onderworpenheid aan al Zijn bevelen. Hij kocht ons op de 'slavenmarkt', we werden Zijn Eigendom, dit kostte Hem Zijn leven, Zijn hartebloed; de hoogste prijs... Laat dan II Petrus 2 vers 1 niet waar worden in jouw leven, waar staat, dat mensen de Heere verloochenen, Die hen gekocht had!

Zoon des mensen

Er is nog een veel voorkomende Naam voor onze Zaligmaker (82x), die Jezus meest Zelf uitspreekt en waarmee Hij Zichzelf aanduidt, namelijk 'Zoon des mensen'⁹³⁴. Deze Naam betekent niet *Zoon van de mensen*, maar *Zoon van de mens*. Deze Naam betekent zoiets als: mensenkind. Deze Naam is als een raadsel, want Jezus gebruikt deze vernederende aanduiding namelijk nog al eens in verband met allerlei majesteitelijke of Goddelijke daden / dingen:

- Mattheüs 9 vers 6: "... de Zoon van de mens heeft macht op de aarde, de zonden te vergeven."
- Mattheüs 12 vers 8: "De Zoon van de mens is Heere ook van de sabbath."
- Mattheüs 13 vers 41: "De Zoon van de mens zal Zijn engelen uitzenden, en zij zullen uit Zijn Koninkrijk vergaderen al de ergernissen, en degenen die de ongerechtigheid doen."
- Mattheüs 16 vers 27: "De Zoon van de mens zal komen in de heerlijkheid van Zijn Vader, met Zijn engelen, en dan zal Hij aan een ieder vergelden naar zijn doen."
- Mattheüs 17 vers 9: "... totdat de Zoon van de mens zal zijn opgestaan uit de doden."
- Mattheüs 18 vers 11: "De Zoon van de mens is gekomen om zalig te maken, wat verloren was."
- Mattheüs 20 vers 28: "De Zoon van de mens is gekomen om Zijn ziel te geven tot een losprijs voor velen."
- Mattheüs 24 vers 30: "Dan zal in de hemel verschijnen het teken van de Zoon van de mens; en dan zullen al de geslachten der aarde wenen, en zij zullen de Zoon van de mens zien komen op de wolken des hemels met grote kracht en heerlijkheid."
- Mattheüs 25 vers 31: "De Zoon van de mens zal zitten op de troon van Zijn heerlijkheid."
- Johannes 3 vers 13: "Niemand is opgevaren in de hemel, dan Die uit de hemel nedergekomen is, namelijk de Zoon van de mens, Die in de hemel is."

Denk je in: steeds klonk het in de oren van de mensen alsof Hij zei: "Dit mensenkind zal..." Wat zullen de omstanders verbaasd hebben opgekeken! Door deze Naam dwingt Jezus hen na te denken over Wie Hij is: mens en toch méér dan mens: God!

Dat Hij Zich aanduidt met deze Naam heeft ook te maken met Zijn plaatsbekledende werk: de mens was beeldrager van God, bestemd om onderkoning onder Hem te zijn. Deze mens viel. De Zoon van dé mens (van deze mens, Adam) neemt nu zijn plaats in, waarom Hij als méns met eer en glorie bekleed kan zijn. In scherp contrast staat daartegen dat Hij op het bordes van Pilatus' paleis wordt aangeduid als 'Zie, de mens!'⁹³⁵

⁹³¹ **Johannes 1:10** Hij was in de wereld, en de wereld is door Hem gemaakt; en de wereld heeft Hem niet gekend.

⁹³² **Handelingen 20:28** ... om de gemeente van God te weiden, welke Hij verkregen heeft door Zijn eigen bloed.

I Korintheërs 6:20 U bent duur gekocht: verheerlijkt dan God in uw lichaam en in uw geest, welke van God zijn.

I Korintheërs 7:23 U bent duur gekocht, wordt geen dienstknechten van mensen.

I Petrus 1:18-19 Wetende dat u niet door vergankelijke dingen, zilver of goud, verlost bent uit uw ijdele wandeling, van de vaderen overgeleverd, maar door het dierbare bloed van Christus, als van een onbestraffelijk en onbevlekt Lam.

Openbaring 5:9 Zij zongen een nieuw lied, zeggende: "U bent waardig dat boek te nemen, en zijn zegels te openen; want U bent geslacht, en hebt ons voor God gekocht met Uw bloed, uit alle geslacht, en taal, en volk, en natie."

⁹³³ **Maleachi 1:6** "Een zoon zal zijn vader eren, en een knecht zijn heer; ben Ik dan een Vader, waar is Mijn eer? En ben Ik een Heere, waar is Mijn vreze?" zegt de HEERE der legerscharen.

⁹³⁴ De eerste keer is **Mattheüs 8:20** Jezus zei tot hem: "De vossen hebben holen, en de vogels des hemels nesten, maar de Zoon des mensen heeft niet, waar Hij het hoofd neerlegt.

⁹³⁵ **Johannes 19:5** Jezus kwam uit, dragende de doornenkroon, en het purperen kleed. En Pilatus zei tot hen: "Ziet, de Mens!"

Les 12: De staat van Christus' vernedering

Om onze volkomen Borg te kunnen zijn moest de Zoon van God niet slechts Mens worden, maar moest Hij Zich vrijwillig vernederen en gehoorzaam worden tot de dood door kruisiging (Filippenzen 2 vers 8). De trappen of treden waarlangs Hij in deze allerdiepste diepte is afgedaald zijn:

- (a) Zijn nederige geboorte
- (b) Zijn lijden
- (c) Zijn kruisiging
- (d) Zijn sterven en begrafenis
- (e) Zijn nederdalen ter helle.

Het woord 'staat' (in het opschrift boven deze les) betekent niet alleen 'toestand', maar vooral 'rechtsverhouding', 'rechtspositie'. Jezus stond ten opzichte van Zijn Vader, de hemelse Rechter, in een rechtsverhouding van vernedering. Als Middelaar moest Hij geboren worden en heeft Hij geboren willen worden onder de wet in haar eisen en vervloeking. ⁹³⁶ De borgtocht of plaatsvervanging stelde Hem onder de verplichting om de plaats van de zondaar in te nemen, die voor de hoogste Rechter schuldig was. Dus werd de Zoon van God door Zijn vleeswording ingeleid in de staat of rechtspositie van schuldige, vloekwaardige. Daarom is Hij ook door de aardse rechter – die plaatsvervanger van God is ⁹³⁷ – volgens (en tégen) het Romeinse strafrecht veroordeeld, en niet net als Stefanus door een plotselinge woede gestenigd. ⁹³⁸ Hierop vestigen de Twaalf Artikelen onze aandacht door Pontius Pilatus te noemen.

(a) Wanneer we Christus' **nederige geboorte**, Zijn menswording of vleeswording bezien, staat direct het sterven op de voorgrond. ⁹³⁹ Dus met kerst wordt gepredikt: Hij moest Mens worden om te kunnen sterven. Het mens-worden op zich is al een bewijs van onuitsprekelijk grote liefde: Hij Die Schepper is, werd schepsel, daalde neer in menselijk vlees – en dan niet in het vlees van de niet-gevallen Adam, maar van de gevallen Adam ⁹⁴⁰, hoewel Zijn menselijke natuur niet zondig was.

Verder: Zijn menswording betekent weliswaar niet een kwijtraken van Zijn Godheid, maar toch een verbérgen ervan (ondanks de wonderen die Hij deed ⁹⁴¹), zodat alleen het geloóf glorie in Hem ziet. ⁹⁴² Je begrijpt dan ook wel dat

⁹³⁶ **Galaten 4:4** Wanneer de volheid van de tijd gekomen is, heeft God Zijn Zoon uitgezonden, geworden uit een vrouw, geworden onder de wet.

⁹³⁷ **Psalms 82:1** God staat in de vergadering van God; Hij oordeelt 'in het midden der goden.

^a Kanttekening: *dat is, in het midden der koningen en der vorsten, ja van alle overheden, als zijnde allen Zijn stadhouders* (Oudnederlands voor 'plaatsvervangers').

Dat rechters in Naam van de Opperste Rechter rechtspreken, kunnen we ook afleiden uit:

- **Exodus 21:6** Zijn heer zal hem tot de 'goden brengen.

^a Kanttekening: *dat is, rechters, overheden.*

- **II Kronieken 19:6-7** Josafat zei tot de rechters: "Ziet wat u doet, want u houdt het gericht niet voor de mens, maar voor de HEERE; en Hij is bij u in de zaak van het gericht. Nu dan, de verschrikking des HEEREN zij op u; neemt waar, en doet het; want bij de HEERE, onze God, is geen onrecht, en geen aanneming van personen (= geen partijdigheid), en geen ontvanging van geschenken (= geen omkoping).

- **Romeinen 13:1vv** De machten (= overheden) zijn door God aangesteld, zodat die zich tegen de macht stelt, de instelling van God weerstaat. De overheden zijn niet tot vrees voor de goede werken, maar voor de kwade. Zij is Gods dienares, u ten goede. Zij draagt het zwaard niet te vergeefs; want zij is Gods dienares, een wreekster tot straf voor degene die kwaad doet.

⁹³⁸ **Handelingen 7:59** Zij stenigden Stefanus.

Vergelijk: **Lukas 4:29-30** Opstaande, wierpen zij Hem uit, buiten de stad, en leidden Hem op de top van de berg, waarop hun stad gebouwd was, om Hem van de steile af te werpen. Maar Hij, door het midden van hen doorgeslagen zijnde, ging weg.

⁹³⁹ **Hebreeën 2:10,14-18** Het betaalde Hem om Wie alle dingen zijn, en door Wie alle dingen zijn, dat Hij, vele kinderen tot de heerlijkheid leidende, de overste Leidsman van hun zaligheid door lijden zou heiligen. Omdat dan de kinderen vlees en bloed deelachtig zijn, is Hij ook net zo deze deelachtig geworden, opdat Hij door de dood te niet zou doen degene die het geweld des doods had, dat is, de duivel; en opdat Hij verlossen zou al degenen die met vrees des doods, door heel hun leven, aan de dienstbaarheid onderworpen waren. Want waarlijk, Hij neemt de engelen niet aan, maar Hij neemt het zaad van Abraham aan. Waarom Hij in alles aan de broeders gelijk moest worden, opdat Hij een barmhartige en een getrouwe Hogepriester zou zijn, in de dingen die bij God te doen waren, om de zonden van het volk te verzoenen. Want waarin Hij Zelf, verzocht zijnde, geleden heeft, kan Hij degenen die verzocht worden, te hulp komen.

⁹⁴⁰ **Romeinen 8:3** God heeft Zijn Zoon gezonden in gelijkheid van het zondige vlees, en dat voor de zonde, (en heeft zo) de zonde veroordeeld in het vlees.

⁹⁴¹ **Lukas 7:16** Vrees beving hen allen (*nadat de jongen te Naïn was opgewekt uit de dood*), en zij verheerlijkten God, zeggende: (*niet: Gods Zoon is mens geworden, maar*) "Een groot Profeet is onder ons opgestaan, en God heeft Zijn volk bezocht."

⁹⁴² **Jesaja 52:14** Zoals velen zich over u ontzet hebben, zo verdorven was Zijn gelaat, meer dan van iemand, en Zijn gedaante, meer dan van andere mensenkinderen.

Jesaja 53:2-3 Want Hij is als een rijze voor Zijn aangezicht opgeschoten, en als een wortel uit een dorre aarde; Hij had geen gedaante noch heerlijkheid; als wij Hem aanzagen, was er geen gestalte, dat wij Hem begeerd zouden hebben. Hij was veracht en de onwaardigste onder de mensen, een Man van smarten, en verzocht in krankheid; en een ieder was als verbergende het aangezicht voor Hem; Hij was veracht, en wij hebben Hem niet geacht.

Lukas 23:42 Hij zei tot Jezus: "Heere, gedenk mij, wanneer U in Uw Koninkrijk gekomen zult zijn."

Johannes 1:14 Het Woord is vlees geworden en heeft onder ons gewoond (en wij hebben Zijn heerlijkheid aanschouwd, een heerlijkheid als van de Eniggeborene van de Vader), vol van genade en waarheid.

Johannes 14:9 Jezus zei tot hem: "Ben Ik zo lange tijd met u, en hebt u Mij niet gekend, Filippus? Wie Mij gezien heeft, die heeft de Vader gezien; en hoe zegt u: "Toon ons de Vader?""

een weemoedig-romantische kerstsfeer, waarin geen plaats is voor het KerstKind een regelrechte belediging is voor de Zoon van God, Die in de diepten van onze diepe val afdaalde. Wie door het geloof dit *Kind* in het oog krijgt, walgt van allerlei vroom-kerkelijke en wereldse versieringen en van kerst-overdaad. En ervaart een diepe blijdschap in zijn hart bij de overdenking van zo'n grote liefde: Gods Zoon wilde voor mij in een kribbe worden neergelegd!

5 Een bewijs, hoe diep Hij daalde in onze val, vinden we in de vier vrouwen die genoemd worden in de geslachtslijst van Jezus in Mattheüs 1 (juist deze vier worden genoemd en geen anderen): Tamar (vers 3; zie Genesis 38); Rachab (vers 5; zie Jozua 2); Ruth (vers 5; zie Ruth 1 én Genesis 19 vers 37⁹⁴³); Uria's vrouw, namelijk Bathseba (vers 6; II Samuël 11 en Psalm 51). Jezus kon dus menselijk niet trots zijn op Zijn stamboom, maar dit is juist Zijn genade dat Hij glorieert in Zijn diepgezonken stammoeders (en –vaders). Uit dit feit mag de
10 diepstgezonken ziel moed scheppen, en hierdoor wordt elke oprechte ziel diep verootmoedigd.

(b) Zijn lijden was gewillig.⁹⁴⁴ Zijn lijden was:

- *Lichamelijk*: Hij werd besneden⁹⁴⁵ (alsof Hij aan de wet onderworpen was⁹⁴⁶), vervolgd⁹⁴⁷ (al geprofeteerd in het Oude Testament⁹⁴⁸), Hij was als Bezitter van hemel en aarde bezitsloos⁹⁴⁹, Hij kreeg kaakslagen en werd
15 bespuwd⁹⁵⁰, Hij werd geselsd⁹⁵¹, ontving een doornenkroon⁹⁵², werd gekruisigd (met spijkers in de handpalmen en in de voeten aan een opgerichte kruispaal vastgenageld⁹⁵³).
- *Mentaal*: Hij werd gedoopt alsof Hij gereinigd moest worden, alsof Hij aan Adams zonde onderworpen was.⁹⁵⁴ Hij werd door de duivel verzocht⁹⁵⁵; Hij werd bespot⁹⁵⁶, veracht door mensen⁹⁵⁷, vals beschuldigd een vreter en zuiper te zijn⁹⁵⁸ en demonen uit te drijven door satan⁹⁵⁹; door farizeeën en anderen miskend⁹⁶⁰, in plaats van aanvaard.⁹⁶¹ Hij werd verraden door Judas – die één van de twaalf was⁹⁶². Hij kreeg te maken met
20 hoogmoed⁹⁶³, zelfzucht⁹⁶⁴, onbegrip⁹⁶⁵, ergernis bij Zijn discipelen⁹⁶⁶, verloochening door Petrus.⁹⁶⁷ Hij, Die Zijn vrienden onuitsprekelijk liefhad⁹⁶⁸, werd door hen allen in de steek gelaten.⁹⁶⁹

⁹⁴³ **Genesis 19:36-37** De twee dochters van Lot werden bevrucht door hun vader. En de eerstgeborene baarde een zoon, en noemde zijn naam Moab; deze is de vader der Moabieten, tot op deze dag.

⁹⁴⁴ **Hebreeën 12:2** Jezus, Die voor de vreugde die Hem voorgesteld was, het kruis heeft verdragen, en schande veracht.

⁹⁴⁵ **Lukas 2:21** En toen acht dagen vervuld waren, dat men het Kindeke besnijden zou, werd Zijn Naam genoemd Jezus, welke genoemd was door de engel, eer Hij in het lichaam ontvangen was.

⁹⁴⁶ **Galaten 5:3** Ik betuig een ieder mens die zich laat besnijden, dat hij een schuldenaar is de gehele wet te doen.

⁹⁴⁷ **Mattheüs 2:13** Toen zij (de wijzen van het Oosten) nu vertrokken waren, zie, de engel des Heeren verschijnt Jozef in de droom, zeggende: "Sta op, en neem tot u het Kind en Zijn moeder, en vlucht naar Egypte, en wees daar totdat ik het u zal zeggen; want Herodes zal het Kind zoeken, om Het te doden."

⁹⁴⁸ **Psalm 22:17** Honden hebben mij omsingeld; een vergadering van boosdoeners heeft mij omgeven.

⁹⁴⁹ **Mattheüs 8:20** Jezus zei tot hem: "De vossen hebben holen, en de vogels des hemels nesten; maar de Zoon des mensen heeft niet, waar Hij het hoofd kan neerleggen."

II Korinthiërs 8:9 U weet de genade van onze Heere Jezus Christus, dat Hij om u arm is geworden, terwijl Hij rijk was, opdat u door Zijn armoede rijk zou worden.

⁹⁵⁰ **Markus 14:65** En sommigen begonnen Hem te bespuwen, en Zijn aangezicht te bedekken, en met vuisten te slaan, en tot Hem te zeggen: "Profeteer!" En de dienaars gaven Hem kaakslagen.

⁹⁵¹ **Johannes 19:1** Toen nam Pilatus dan Jezus, en geselde Hem.

⁹⁵² **Mattheüs 27:29** En een kroon van doornen gevlochten hebbende, zetten zij die op Zijn hoofd, en een rietstok in Zijn rechterhand; en vallende op hun knieën voor Hem, bespotten zij Hem, zeggende: "Wees gegroet, U Koning der Joden!"

⁹⁵³ **Lukas 23:33** Toen zij kwamen op de plaats, genoemd 'schedel' ('Golgotha' is Hebreeuws voor 'schedel'), kruisigden zij Hem daar.

⁹⁵⁴ **Mattheüs 3:13-15** Toen kwam Jezus van Galilea naar de Jordaan, tot Johannes, om door hem gedoopt te worden. Maar Johannes weigerde Hem zeer, zeggende: "Ik heb het nodig door U gedoopt te worden, en komt U tot mij?" Maar Jezus, antwoordende, zei tot hem: "Houd nu op, want zo betaamt het Ons alle gerechtigheid te vervullen."

⁹⁵⁵ **Mattheüs 4:1** Toen werd Jezus door de Geest weggeleid naar de woestijn om verzocht te worden door de duivel.

⁹⁵⁶ **Lukas 22:63** De mannen die Jezus hielden, bespotten Hem.

⁹⁵⁷ **Mattheüs 13:57-58** Zij werden aan Hem geërgerd. Maar Jezus zei tot hen: "Een profeet is niet ongeëerd, dan in zijn vaderland, en in zijn huis." En Hij heeft daar niet vele krachten gedaan, vanwege hun ongeloof.

Lukas 23:35-36 Het volk stond en zag het aan. En ook de oversten met hen beschimpten Hem, zeggende: "Anderen heeft Hij verlost, laat Hem nu Zichzelf verlossen, als Hij de Christus is, de Uitverkorene van God." En ook de krijgsknechten, tot Hem komende, bespotten Hem.

⁹⁵⁸ **Lukas 7:34** De Zoon des mensen is gekomen, etende en drinkende, en u zegt: "Zie daar, een mens, een vraat en wijnzuiper, een vriend van tollenaars en zondaren."

⁹⁵⁹ **Mattheüs 12:24** De Farizeeën zeiden: "Deze werpt de duivelen niet uit, dan door Beëlzebul, de overste der duivelen."

⁹⁶⁰ **Lukas 15:2** De farizeeën en de schriftgeleerden murmureerden / mopperden, zeggende: "Deze ontvangt zondaars, en eet met hen."

⁹⁶¹ **Johannes 1:11** Hij is gekomen tot het Zijne, en de Zijnen hebben Hem niet aangenomen.

⁹⁶² **Mattheüs 26:14-16** Toen ging een van de twaalf, genaamd Judas Iskariot, tot de overpriesters, en zei: "Wat wilt u mij geven, en ik zal Hem u overleveren?" En zij hebben hem toegelegd dertig zilveren penningen. En van toen af zocht hij gelegenheid, om Hem over te leveren.

⁹⁶³ **Mattheüs 18:1** De discipelen kwamen tot Jezus, zeggende: "Wie is toch de meeste in het Koninkrijk der hemelen?"

⁹⁶⁴ **Mattheüs 20:20-21** Toen kwam de moeder van de zonen van Zebedeüs tot Hem met haar zonen, Hem aanbeddende, en wat begerende van Hem. En Hij zei tot haar: "Wat wilt u?" Zij zei tot Hem: "Zeg, dat deze mijn twee zonen zitten mogen, de een aan Uw rechter- en de ander aan Uw linkerhand in Uw Koninkrijk."

⁹⁶⁵ **Markus 3:21** Die Hem na stonden gingen uit om Hem vast te houden; want zij zeiden: "Hij is buiten Zijn zinnen."

Johannes 6:15 Jezus dan, wetende, dat zij zouden komen, en Hem met geweld nemen, opdat zij Hem Koning maakten, ontweek weer op de berg, Hij Zelf alleen.

⁹⁶⁶ **Mattheüs 26:31** Toen zei Jezus tot hen: "U zult allen aan Mij geërgerd worden in deze nacht."

- **Geestelijk:** elke zonde om Hem heen (zoals: dat Hij niet werd ontvangen⁹⁷⁰, maar gehaat⁹⁷¹) betekende voor Hem lijden⁹⁷², de pestwalm van de zonde, waarin Hij ademde; en de gramschap of toorn van de heilige God (Mattheüs 26 vers 36-46)! Als wij die enigszins inleven, sidderen wij en zullen wij vergaan.

- 5 Dit lijden – dat de hele tijd van Zijn aardse leven omspande – wordt in antwoord 37 een **zoenoffer** genoemd. Het woordje 'zoen' betekent: middel tot verzoening. 'Verzoening' is: dat het weer goed komt tussen (in dit geval) God en ons, zodat Zijn gunst en vrede door ons kunnen worden genoten. Het zoenoffer is om verzoening te bewerken. Dit was nodig, want God was vanwege de zonden op Zijn van eeuwigheid geliefde kinderen(!) vertoorn⁹⁷³ en Hij kon ze zonder voldoening aan Zijn heilig Recht niet van de eeuwige verdoemenis verlossen en ook Zijn barmhartigheid en genade aan hen niet meedelen; maar in Zijn onverplichte liefde wilde Hij Zijn billijke toorn van hen afwenden op hun
- 10 Plaatsvervanger. Dit kon doordat die Plaatsvervanger – Die Hij Zelf had gegeven – de slag van het wraakzwaard opving.⁹⁷⁴ Zo kon God met verheerlijking van de Deugd van Zijn heilige en volmaakte gerechtigheid toch liefde bewijzen aan Zijn verdoemeniswaardige, uitverkoren kerk. O, hoe moest ons hart niet in liefde ontvonken voor zoveel barmhartigheid in deze genadige Hogepriester voor Zijn vijanden!⁹⁷⁵
- 15 (c) Zijn **kruisiging** hoort onder Zijn lijden, maar is toch apart vermeld in de Twaalf Artikelen, omdat deze kruisiging een bijzonder onderdeel van Zijn lijden was: het was niet zomaar een dood. De Israëlitische doodstraf was steniging, de Romeinse doodstraf was (alleen voor slaven en misdadigers) kruisiging. Deze dood – om ontkleed aan een dwarsbalk te worden vastgespijkerd en daaraan onder ondraaglijke kwelling een langzame en allervreselijkste dood te sterven – was niet alleen bijzonder wreed, onvoorstelbaar pijnlijk, smartelijk en schandelijk, maar God wilde
- 20 dáárom, dat Zijn Zoon aan een hout gehangen werd, omdat Hij een vloek moest worden.⁹⁷⁶ Laten we verbijsterd en verwonderd staan bij dit ontzaglijk gezicht: de Gezegende des Vaders werd een vloek om vervloekten Gods te zegenen.⁹⁷⁷ Wie nooit iets van de vervloeking van de heilige wet heeft ervaren, zal nooit dit ontzaglijk-heerlijke borgwerk van Christus kunnen waarderen!
- 25 (d) Zijn **sterven** was noodzakelijk om aan Gods eisen ten volle te voldoen. Het was tegelijk een genadegeschenk van God⁹⁷⁸, en Zelf was Hij ook volkomen gewillig, niet gedwongen, zoals Hij getuigt in Johannes 10 vers 17-18.⁹⁷⁹ De dood van de Testamentmaker moest komen om het verbond der genade daadwerkelijk van kracht te doen zijn.⁹⁸⁰

⁹⁶⁷ **Lukas 22:54-61** En Petrus volgde van verre ... Petrus zei: "Mens, ik weet niet wat u zegt." En terstond, terwijl hij nog sprak, kraaide de haan. En de Heere, Zich omkerende, zag Petrus aan; en Petrus werd indachtig het woord des Heeren, hoe Hij hem gezegd had: "Eer de haan gekraaid zal hebben, zult u Mij driemaal verloochenen."

⁹⁶⁸ **Johannes 13:1** Jezus wetend, dat Zijn ure gekomen was, dat Hij uit deze wereld zou overgaan tot de Vader, omdat Hij de Zijnen, die in de wereld waren, liefgehad had, zo heeft Hij hen liefgehad tot het einde^a.

^a Dat is: Zijn liefde voor hen zou tot het uiterste gaan.

⁹⁶⁹ **Mattheüs 26:56** Toen vluchtten al de discipelen, Hem verlatende.

⁹⁷⁰ **Johannes 1:10-11** Hij was in de wereld, en de wereld is door Hem gemaakt; en de wereld heeft Hem niet gekend. Hij is gekomen tot het Zijne, en de Zijnen hebben Hem niet aangenomen.

⁹⁷¹ **Johannes 15:24** Indien Ik de werken onder hen niet had gedaan die niemand anders gedaan heeft, zij hadden geen zonde; maar nu hebben zij ze gezien, en zowel Mij als Mijn Vader gehaat.

⁹⁷² **Markus 3:5** En toen Hij hen met toorn rondom aangezien had, meteen bedroefd zijnde over de verharding van hun hart...

NOOT: als jij iemand wilt helpen, die in nood is, maar zich verzet tegen Gods genade, doet het je zeer, niet persoonlijk, maar omdat hij Góð beledigt - dit is geestelijk lijden. Dus: mentaal is: een kind doet zijn moeder zeer door haar ongehoorzaam te zijn. Geestelijk is: het doet een godvrezende moeder smart als haar LIEVE en LIEFHEBBENDE kind God verlaat.

⁹⁷³ **Efeziërs 2:3** ... en wij waren van nature kinderen des toorns, zoals ook de anderen.

⁹⁷⁴ **Jeremia 30:21** "Zijn Heerlijke zal uit hem zijn, en zijn Heerser uit het midden van hem voortkomen; en Ik zal hem doen naderen, en hij zal tot Mij naderen; want wie is hij, die met zijn hart borg wordt, om tot Mij te naderen?" spreekt de HEERE.

Zacharia 13:7 "Zwaard, ontwaak tegen Mijn Herder, en tegen de Man Die Mijn Metgezel is", spreekt de HEERE der heerscharen, "sla die Herder, en de schapen zullen verstrooid worden; maar Ik zal Mijn hand tot de kleinen wenden."

Johannes 18:8 Jezus antwoordde: "Ik heb u gezegd, dat Ik het ben. Indien u dan Mij zoekt, laat dezen heengaan."

⁹⁷⁵ **Romeinen 5:6-10** Christus, toen wij nog krachteloos waren, is te zijner tijd voor de goddelozen gestorven. Want nauwelijks zal iemand voor een rechtvaardige sterven; want voor een goede zal mogelijk iemand ook bestaan te sterven. Maar God bevestigt Zijn liefde voor ons, dat Christus voor ons gestorven is, toen wij nog zondaars waren. Veel meer dan, zijnde nu gerechtvaardigd door Zijn bloed, zullen wij door Hem behouden worden van de toorn. Want indien wij, terwijl wij vijanden waren, met God verzoend zijn door de dood van Zijn Zoon, veel meer zullen wij, nu wij verzoend zijn, behouden worden door Zijn leven.

⁹⁷⁶ **Deuteronomium 21:23** Zijn dood lichaam zal aan het hout niet overnachten; maar u zult het zeker dezelfde dag begraven; want een opgehangene is voor God een vloek.

⁹⁷⁷ **Galaten 3:13-14** Christus heeft ons verlost van de vloek der wet, een vloek geworden zijnde voor ons; want er is geschreven: vervloekt is een ieder die aan het hout hangt. Opdat de zegen van Abraham tot de heidenen komen zou in Christus Jezus, opdat wij de belofte van de Geest verkrijgen zouden door het geloof.

⁹⁷⁸ **Hebreeën 2:9** Jezus ... Die een weinig minder dan de engelen geworden was, vanwege het lijden van de dood, opdat Hij door de genade van God voor allen de dood smaken zou.

⁹⁷⁹ **Johannes 10:17-18** Daarom heeft de Vader Mij lief, omdat Ik Mijn leven afleg, opdat Ik het weer neem. Niemand neemt het van Mij, maar Ik leg het van Mijzelf af; Ik heb macht het af te leggen, en heb macht het weer te nemen. Dit gebod heb Ik van Mijn Vader ontvangen.

⁹⁸⁰ **Hebreeën 9:15-17** Daarom is Hij de Middelaar van het nieuwe testament, opdat, de dood gekomen zijnde, tot verzoening van de overtredingen die onder het eerste testament waren, degenen die geroepen zijn, de belofte van de eeuwige erfenis ontvangen zouden. Want

Nadat Hij uitriep: “*Het is volbracht*” – wat Zijn sterven al insloot – moest Hij nog daadwerkelijk de dood ingaan, omdat God had gezegd: “Wanneer u van die boom eet, zult u de dood sterven” (Genesis 2 vers 17). De uitdrukking *de dood sterven* betekent: zeker zult u sterven; en: u zult de dood ten volle doorlijden in drievoudige betekenis: de geestelijke dood, losgesneden van God, Die ons Leven is⁹⁸¹; de lichamelijke dood, scheiding van ziel en lichaam; en de eeuwige dood, de in tijd en maat oneindige toorn van God tegen de zonde in de eeuwige God-verlatenheid dragen. Deze drievoudige dood is Christus ingegaan om aan Gods eisen te voldoen.

Zijn **begravenis** wordt door sommigen gezien als de eerste trede van de staat der verhoging. Dit hoeft niet onjuist te zijn, maar beter is om de begravenis te zien als (in tijd) de laatste trede van Zijn vernedering. Het graf is de plaats der ontbinding. Bij Gods goede schepping hoort geen graf... Daarom is het een plaats van schande en oneer, die Christus moest ondergaan om het graf voor Zijn volk te heiligen, zodat het voor hen een slaapkamer vol eer wordt⁹⁸², waarin zij wachten tot de morgen van de wederopstanding.⁹⁸³

(e) Zijn **nederdaling ter helle**. Deze laatste trede is niet in tijd (chronologisch) de laatste, maar in graad de diepste; daarom staat ze achteraan. De uitdrukking *nedergedaald ter helle* is niet bedoeld als een andere omschrijving voor het graf, zoals het woord ‘hel’ soms betekent.

Deze uitdrukking is ook niet om aan te duiden dat Christus na Zijn dood in de hel, de plaats van de duivel en de verdoemden is geweest om daar de gevangenen van satan (volgens sommigen: de Oudtestamentische gelovigen die nog niet in de hemel zouden zijn) te bevrijden, zoals sommigen, onder wie ook Luther, denken. Maar met deze uitdrukking bedoelen wij dat Christus door Zijn Vader werd verlaten en zo dus in de allerdiepste angst der hel was, tijdens de drie uren duisternis, toen Hij riep (Markus 15 vers 34): “*Eloi, Eloi, lama sabachthani?*” Toen heeft Hij volledig Gods heilige en rechtmatige toorn gedragen, waarvoor Hij in de hof van Gethsemané terugschrok en grote druppels bloed zweette⁹⁸⁴, toen Hij klaagde: “*Mijn ziel is geheel bedroefd tot de dood toe*” en smeekte: “*Mijn Vader, indien het mogelijk is, laat deze drinkbeker (van toorn) van Mij voorbijgaan.*” (Zie ook Hebreëën 5 vers 7-8.⁹⁸⁵) Hij werd door God verlaten (zoals in Psalm 109, vooral vers 17-19⁹⁸⁶), al bleef Hij één met God, Zelf waarachtig God.

Vrucht van Christus' vernedering

De heerlijke vrucht van Zijn lijden en sterven vinden wij helder verwoord door de apostel Paulus: “*Want Hem, Die geen zonde gekend heeft (Christus), heeft Hij (God) zonde voor ons gemaakt, opdat wij zouden worden rechtvaardigheid Gods in Hem (Christus)*” (II Korinthiërs 5 vers 21). Op grond van deze werkelijkheid mogen Gods knechten instemmen met het daaraan vooraf gaande vers (II Korinthiërs 5 vers 20): “*Zo zijn wij dan gezanten van Christuswege (voor Christus), alsof God door ons bad, wij bidden van Christuswege (namens Christus): laat u met God verzoenen.*” Christus Zelf noemt Zijn dood een losprijs.⁹⁸⁷

Een extra nut van Zijn kruisiging en heel Zijn lijden voor Zijn gelovigen staat in HC, 43: doordat alle kinderen van God één plant worden met Christus, is en wordt de oude mens der zonde in hen gedood; regeren de boze, vleselijke lusten in hen niet meer; en offeren zij zich aan Hem op tot een levend dankoffer.⁹⁸⁸

waar een testament is, daar is het noodzaak, dat de dood van de testamentmaker komt; want een testament is vast in de doden, omdat het nog geen kracht heeft, wanneer de testamentmaker leeft.

⁹⁸¹ **Deuteronomium 30:20** Liefhebbende de HEERE, uw God, Zijn stem gehoorzaam zijnde, en Hem aanhangende; want Hij is uw leven en de lengte van uw dagen; opdat u blijft in het land dat de HEERE aan uw vaders, Abraham, Izak en Jakob, gezworen heeft hun te zullen geven.

⁹⁸² **I Korinthiërs 15:42-43** Het lichaam wordt gezaaid in verderfelijkheid, het wordt opgewekt in onverderfelijkheid; het wordt gezaaid in oneer, het wordt opgewekt in heerlijkheid; het wordt gezaaid in zwakheid, het wordt opgewekt in kracht.

⁹⁸³ **Jesaja 57:2** Hij zal ingaan in de vrede; zij zullen rusten op hun slaapsteden, een ieder die in zijn oprechtheid gewandeld heeft.

⁹⁸⁴ **Lukas 22:44** En in zware strijd zijnde, bad Hij des te ernstiger. En zijn zweet werd gelijk grote druppels bloed, die op de aarde aflieden.

⁹⁸⁵ **Hebreëën 5:7** Christus heeft in de dagen van Zijn vlees (= tijdens Zijn verblijf op aarde), met sterk geroep en met tranen, gebeden en smekingen geofferd tot Hem Die Hem uit de dood kon verlossen, en Hij is verhoord uit de vreze. Hoewel Hij de Zoon was, heeft Hij gehoorzaamheid geleerd uit wat Hij heeft geleden.

⁹⁸⁶ **Psalm 109:17-19** Omdat hij (Gods vijand, wiens plaats Christus wilde innemen en in wiens plaats Hij gestraft wilde worden!) de vloek heeft liefgehad, laat die hem overkomen, en omdat hij geen lust heeft gehad tot de zegen, laat die verre van hem zijn. En hij zij bekleed met de vloek, als met zijn kleed, en laat die gaan tot in het binnenste van hem als het water, en als de olie in zijn beenderen. Die zij hem als een kleed, waarmee hij zich bedekt, en tot een gordel, waarmee hij zich steeds omgordt.

⁹⁸⁷ **Mattheüs 20:28** Zoals de Zoon des mensen niet is gekomen om gediend te worden, maar om te dienen, en Zijn ziel te geven tot een losprijs voor velen.

⁹⁸⁸ **Romeinen 6:3-14** Of weet u niet, dat zovelen als wij in Christus Jezus gedoopt zijn, wij in Zijn dood gedoopt zijn? Wij zijn dan met Hem begraven, door de doop in de dood, opdat, zoals Christus uit de doden opgewekt is tot de heerlijkheid des Vaders, zo ook wij in nieuwheid van het leven wandelen. Want indien wij met Hem één plant geworden zijn in de gelijkmaking aan Zijn dood, dan zullen wij het ook zijn in de gelijkmaking aan Zijn opstanding. Dit wetende dat onze oude mens met Hem gekruisigd is, opdat het lichaam der zonde te niet gedaan wordt, opdat wij niet meer de zonde dienen. Want die gestorven is, die is gerechtvaardigd van de zonde. Indien wij nu met Christus gestorven zijn, geloven wij dat wij ook met Hem zullen leven; wetende dat Christus, opgewekt zijnde uit de doden, niet meer sterft; de dood heerst niet meer over Hem. Want dat Hij gestorven is, dat is Hij voor de zonde eenmaal gestorven; en dat Hij leeft, dat leeft Hij voor God. Zo ook u, houdt het daarvoor dat u wel voor de zonde dood bent, maar voor God levend bent in Christus Jezus, onze Heere. Laat dan de zonde niet heersen in uw sterfelijk lichaam, om haar te gehoorzamen in de begeerlijkheden daarvan. En stel uw leden niet voor de zonde tot wapens der ongerechtigheid; maar stel uzelf voor God, als uit de doden levend geworden, en stel uw leden voor God tot wapens der gerechtigheid. Want de zonde zal over u niet heersen; want u bent niet onder de wet, maar onder de genade.

Versta je dit? Is het voor jou een aanlokkelijke gedachte om in geestelijke zin met Christus te sterven? Make de HEERE Zelf door Zijn Geest in jouw en mijn hart plaats – ook steeds weer en steeds meer! – voor Zijn Eigen Zoon als het geslachte Lam, Dat de zonde van de grootste wereldling (ben jij dat, ben ik dat?) wegnam (Johannes 1 vers 29).

Les 13: De staat van Christus' verhoging

Nadat onze Heere in de staat van vernedering voor Zijn Vader was gesteld in de rechtspositie van aangeklaagde of beschuldigde en als zodanig door de offerande van Zichzelf volkomen aan het eisend en straffend of wrekend recht van Zijn Vader had voldaan, kwam Hij in een totaal nieuwe rechtsverhouding: als Vrijgesprokene, als van schuld en straf Ontslagene. In die beide rechtsposities stond Hij niet als privé-Persoon, maar als Representant, Vertegenwoordiger, Plaatsvervanger, Borg. We verstaan dan dat de hele kerk van Jezus Christus – die de Vader Hem heeft gegeven⁹⁸⁹ – in Zijn Persoon heeft gestaan voor het Aangezicht van de hemelse Rechter in diezelfde rechtspositie van aangeklaagde en dus nu ook in diezelfde verhouding van vrijgesprokene, ontslagene van schuld en straf. Want Christus droeg net als de Oudtestamentische hogepriester de namen van Gods geheiligd Israël op Zijn hart⁹⁹⁰ en wat aan Hem gebeurde, gebeurde aan Zijn volk: toen Hij werd veroordeeld, gekruisigd, gedood, werd Zijn geestelijk Israël met Hem veroordeeld, gekruisigd en gedood; en toen Hij werd vrijgesproken, met als bewijs (kwitantie) de opwekking door de Vader uit de dood en het graf, gold dat eveneens Zijn volk met Hem: denk aan de uitdrukkingen van Paulus (Romeinen 6 vers 4, 6, 8): *“Wij zijn dan met Hem begraven door de doop in de dood.” “Dit wetende dat onze oude mens met Hem gekruisigd is.” “Indien wij nu met Christus gestorven zijn”*; en hij schrijft er steeds bij, dat wij ook zo met Hem zullen leven (vers 4, 5, 8).⁹⁹¹

O, wat een intense vreugde tintelt door onze ziel, wanneer we met de levende band van het geloof door de Heilige Geest met Jezus Christus zijn verbonden⁹⁹²; zodat die zalige ruil ook voor ons geldt: mijn zonde op Hem, Zijn gerechtigheid voor mij... Op de hele wereld is geen vreugde, die met deze sprankelende blijdschap is te vergelijken: ik sta in Christus rechtvaardig voor God; de dood heerst nu niet meer over mij.⁹⁹³

De trappen van Zijn verhoging – waarin én de eer van de Borg én (vanwege Zijn onpeilbare liefde) de zaligheid van de kerk gelijkelijk begrepen zijn – zijn:

(a) **De opstanding van Christus.** Deze is in onze tijd opnieuw in diskrediet geraakt, omdat mensenvernuft het (alle eeuwen door) maar niet kan begrijpen, dat een dode weer gaat leven. En het is ook niet zomaar een ‘weer gaan leven’ geweest, toen Christus werd opgewekt. Hij stond niet op zoals het dochtertje van Jairo, de jongen te Naïn en Lazarus, aan déze zijde van de dood (om nog steeds sterfelijk te zijn), maar Hij stond op aan de ándere zijde van de dood: onsterfelijk.⁹⁹⁴ Hij is gestorven door zwakheid, maar opgewekt in kracht⁹⁹⁵; Hij is gestorven in het vlees, maar opgewekt door de Geest.⁹⁹⁶ Niettemin is het Godswonder wel gebeurd: Christus is opgestaan door Eigen kracht⁹⁹⁷ en opgewekt door ‘s Vaders kracht.⁹⁹⁸ Op Paasmorgen heeft de Vader Zijn Rechterlijke goedkeuring op het voldoende werk van Zijn Zoon gegeven, dat is: Hij heeft de ‘kwitantie van kwijschelding’ getekend. Voor en met Zijn uitverkoren

⁹⁸⁹ **Johannes 17:6,9,11,12,24** Ik heb Uw Naam geopenbaard aan de mensen die U Mij uit de wereld gegeven hebt. Ik bid niet voor de wereld, maar voor degenen die U Mij gegeven hebt. Heilige Vader, bewaar ze in Uw Naam, die U Mij gegeven hebt. Die U Mij gegeven hebt, heb Ik bewaard. Vader, Ik wil, dat waar Ik ben, ook die bij Mij zijn, die U Mij gegeven hebt; opdat zij Mijn heerlijkheid aanschouwen die U Mij gegeven hebt.

⁹⁹⁰ **Exodus 28:29** Zo zal Aäron de namen van de zonen van Israël dragen aan de borstlap van het gericht, op zijn hart, wanneer hij in het heilige zal gaan, ter gedachtenis voor het aangezicht des HEEREN, gedurig.

⁹⁹¹ **Romeinen 6:4,5,8** Wij zijn dan met Hem begraven door de doop in de dood, opdat, zoals Christus uit de doden opgewekt is tot de heerlijkheid van de Vader, zo ook wij in nieuwhed van leven wandelen zouden. Want indien wij met Hem één plant geworden zijn in de gelijkmaking aan Zijn dood, dan zullen wij het ook zijn in de gelijkmaking aan Zijn opstanding. Indien wij nu met Christus gestorven zijn, geloven wij dat wij ook met Hem zullen leven.

Vergelijk **Efeziërs 2:5-6** ... toen wij dood waren door de misdaden, heeft Hij ons levend gemaakt met Christus; en mede opgewekt, en mede gezet in de hemel in Christus Jezus.

Kolossenzen 3:1 Indien u dan met Christus opgewekt bent...

⁹⁹² **Filippenzen 3:10-11** Opdat ik Hem ken, en de kracht van Zijn opstanding, en de gemeenschap aan Zijn lijden, Zijn dood gelijkvormig wordende; of ik enigszins mocht komen tot de wederopstanding der doden.

⁹⁹³ **I Johannes 3:14** Wij weten dat wij overgegaan zijn uit de dood in het leven, omdat wij de broeders liefhebben.

⁹⁹⁴ **Romeinen 6:9** Wetende dat Christus, opgewekt zijnde uit de doden, niet meer sterft; de dood heerst niet meer over Hem.

⁹⁹⁵ **II Korinthiërs 13:4** Hoewel Hij gekruisigd is door zwakheid, leeft Hij nochtans door de kracht Gods.

Vergelijk **I Korinthiërs 15:42-44** Zo zal ook de opstanding der doden zijn: het lichaam wordt gezaaid in verderfelijheid, het wordt opgewekt in onverderfelijheid; het wordt gezaaid in oneer, het wordt opgewekt in heerlijkheid; het wordt gezaaid in zwakheid, het wordt opgewekt in kracht.

⁹⁹⁶ **I Petrus 3:18** Christus is wel gedood in het vlees, maar levend gemaakt door de Geest.

⁹⁹⁷ **Mattheüs 26:32** Nadat Ik opgestaan zal zijn, zal Ik u voorgaan naar Galilea.

Mattheüs 28:6 Hij is hier niet; want Hij is opgestaan, zoals Hij gezegd heeft.

Romeinen 14:9 Daartoe is Christus ook gestorven, en opgestaan, en weer levend geworden, opdat Hij én over doden én levenden heersen zou.

⁹⁹⁸ **Handelingen 2:32** Deze Jezus heeft God opgewekt; waarvan wij allen getuigen zijn.

Romeinen 4:24 Wij geloven in Hem, Die Jezus, onze Heere, uit de doden opgewekt heeft.

Romeinen 8:11 Als de Geest van Hem, Die Jezus uit de doden opgewekt heeft, in u woont, dan zal Hij, Die Christus uit de doden opgewekt heeft, ook uw sterfelijke lichamen levend maken, door Zijn Geest, Die in u woont.

Romeinen 10:9 Als u met uw mond de Heere Jezus zult belijden, en met uw hart zult geloven, dat God Hem uit de doden opgewekt heeft, zult u zalig worden.

Bruidsgemeente staat de Borg nu in een rechte verhouding tot Gods heilige Majesteit. We hoeven – in Hem – niet meer te vrezen voor de verdoemenis⁹⁹⁹ – al worden we tegelijkertijd opgeroepen om met vrees onze zaligheid te werken...¹⁰⁰⁰ En dit geldt voor allen die Christus met een oprecht geloof vertrouwen; ook al wordt het soms bijna niet gevoeld. De uitdrukking dat Gods volk nog stervensgenade nodig heeft, wordt dan ook nogal eens verkeerd gebruikt, namelijk alsof er nog iets meer toe behoort, dan deze opgestane Christus Zelf in geloof te omhelzen. Nee, op grond van Romeinen 4 vers 25 én 5 vers 1¹⁰⁰¹ mag je met 5 vers 9-10¹⁰⁰² zeggen (al kun je het lang niet altijd):

Nu jaagt de dood geen angst meer aan,

Want alles, alles is voldaan.

Wie in geloof op Jezus ziet

Die vreest voor dood en helle niet!

Dit is objectief waar. Dat betekent: zoals de werkelijkheid voor God is. Niettemin moet het geloof er wel steeds weer houvast aan krijgen, wil Gods kind er troost uit ontvangen. Dan wordt het ook subjectief waar, in de gewaarwording van het gelovig gemoed van Gods kind – en dat houdt onder andere in dat de Heere bij het naderen van de dood de benodigde (stervens)genade zeker zal schenken.

De Catechismus spreekt vaak over gerechtigheid – zie les 9. Dit woord is centraal in de leer van de verzoening (antw. 37, 40). En nu spreekt ook de opstanding van Christus over die nieuwe hoedanigheid, die Goddelijke gerechtigheid, waarin Christus Zijn kerk doet delen (antw. 45), zodat we kunnen zeggen: door het geloof ben ik in Christus begrepen en dus geldt al Zijn borgtochtelijke rijkdom ook mij. Dit wordt geloofsmatig, op de manier van de verkondiging, de aanbidding van de evangeliebelofte, ons geschonken, zodat we beleven wat het inhoudt met Hem gekruisigd en met Hem opgestaan te zijn, zodat Zijn gerechtigheid in ons werkt (Romeinen 4 vers 25 en 5 vers 1)! Bovendien ontvangen we kracht tot een leven in nieuwe gehoorzaamheid. We krijgen geen nieuwe wet, maar we krijgen liefde en kracht, zodat we kunnen, willen en daadwerkelijk gaan gehoorzamen aan de liefdeswens (wet) van onze verzoende Vader!

(b) **De hemelvaart van Christus** is de opening naar de Troonzaal van 's Vaders gunst. Wij hebben de deur naar de hemel dichtgeslagen en de hel voor ons opengedaan. De Plaatsvervanger heeft de hel voor de Zijnen op slot gedaan en de vrijmoedige toegang tot de Vader geopend.¹⁰⁰³ Hebben wij al geleerd om daarvan eerbiedig en vrijmoedig gebruik te maken? Zijn hemelvaart bepaalt ons bij het niet-aardse van ons leven.¹⁰⁰⁴ Het verlangen van de rechte christen – waaraan hij ook is te herkennen! – is hemelwaarts gericht¹⁰⁰⁵ – hier zien we de nauwe verbinding tussen opstandings- en hemelvaartsleven.¹⁰⁰⁶ Bij de Heere Jezus te zijn is zijn begeerte.¹⁰⁰⁷ Hoe hemelsgezind zijn wij op weg naar het doen van belijdenis? O, mocht het dagelijks in ons hart leven!

⁹⁹⁹ **Romeinen 8:1** Dus is er nu geen verdoemenis voor degenen die in Christus Jezus zijn, die niet naar het vlees wandelen, maar naar de Geest.

¹⁰⁰⁰ **Filippenzen 2:12** Werket uw eigen zaligheid met vrees en beven:

Hebreeën 4:1 Laat ons vrezen, dat niet te eniger tijd, de belofte van in Zijn rust in te gaan nagelaten zijnde, iemand van u achtergebleven schijnt te zijn.

I Petrus 1:17 Als u tot Vader aanroept Degene Die zonder aanneming des persoons oordeelt naar ieders werk, wandelt dan in vrees de tijd van uw inwoning.

¹⁰⁰¹ **Romeinen 4:25-5:1** Christus is overgeleverd om onze zonden, en opgewekt om onze rechtvaardiging. Dus hebben wij, gerechtvaardigd zijnde uit het geloof, vrede bij God, door onze Heere Jezus Christus.

¹⁰⁰² **Romeinen 5:9-10** Veel meer dan, zijnde nu gerechtvaardigd door Zijn bloed, zullen wij door Hem behouden worden van de toorn. Want indien wij, toen wij vijanden waren, met God verzoend zijn door de dood van Zijn Zoon, veel meer zullen wij, nu wij verzoend zijn, behouden worden door Zijn leven.

¹⁰⁰³ **Romeinen 5:2** Door Christus hebben wij ook de toegang door het geloof tot deze genade, waarin wij staan, en roemen in de hoop op de heerlijkheid van God.

Efeziërs 2:18 Door Christus hebben wij de toegang door een Geest tot de Vader.

Efeziërs 3:12 In Wie wij de vrijmoedigheid hebben, en de toegang met vertrouwen, door het geloof aan Hem.

Openbaring 1:18 Ik leef, en Ik ben dood geweest; en zie, Ik ben levend in alle eeuwigheid. Amen. En Ik heb de sleutels van de hel en de dood.

¹⁰⁰⁴ **Efeziërs 2:6** God heeft ons mede opgewekt, en mede gezet in de hemel in Christus Jezus.

¹⁰⁰⁵ **Filippenzen 3:20** Onze wandel (=nationaliteit) is in de hemelen, waaruit wij ook de Zaligmaker verwachten, de Heere Jezus Christus.

Kolossenzen 3:1-2 Indien u dan met Christus opgewekt bent, zoekt de dingen die boven zijn, waar Christus is, zittend aan de rechterhand van God. Bedenkt de dingen die boven zijn, niet die op de aarde zijn.

¹⁰⁰⁶ **Galaten 5:22** De vrucht van de Geest is liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid, goedertierenheid, goedheid, geloof, zachtmoedigheid, matigheid.

¹⁰⁰⁷ **II Korinthiërs 5:1-2** Wij weten dat, als ons aardse huis van deze tent gebroken wordt, wij een gebouw van God hebben, een huis niet met handen gemaakt, maar eeuwig in de hemelen. Want ook hierin zuchten wij, verlangend met onze woning die uit de hemel is, overkleed te worden.

Filippenzen 1:21-23 Het leven is voor mij Christus, en het sterven is winst. Maar of te leven in het vlees mij nuttig is, en wat ik verkiezen zal, weet ik niet. Want ik word door deze twee gedrongen: hebbende begeerte om ontbonden te worden en met Christus te zijn; want dat is zeer verre het beste.

I Thessalonicenzen 4:17 Wij die levend overgebleven zijn, zullen tezamen met hen (die al gestorven zijn) opgenomen worden in de wolken, de Heere tegemoet, in de lucht; en zo zullen wij altijd met de Heere wezen.

- (c) **Zijn zitten aan de rechterhand van Zijn Vader**, waarin het vooral gaat over de op Zijn volkomen offerande gegronde voorbede of pleitrede voor Zijn kerk¹⁰⁰⁸ (zie ook de NGB, 26). Hij kreeg de ereplaats (rechterhand) – en wie Hem hartelijk lief heeft, gunt Hem deze eer! Hij ontving alle macht in hemel en op aarde. Hij regeert over het wereldrond. Dit kán en mág Hij als Koning-Middelaar¹⁰⁰⁹ en als Lam van God, Dat de boekrol krijgt van Gods raadsbesluiten ten aanzien van de wereldgeschiedenis én in het bijzonder van Zijn kerk.¹⁰¹⁰ Deze regering wordt door sommigen gezien als de regering van het 'duizendjarig rijk' (zie verder les 24). De ambten in de kerk zijn giften van de verhoogde Middelaar, die Hij haar geeft om haar te bouwen.¹⁰¹¹ Hij bewijst het Hoofd te zijn van de gemeente die Zijn lichaam is.¹⁰¹² En het bewijs is dat Hij haar beschut en bewaart – anders was de kerk allang onder de voet gelopen door de verenigde machten van hel en (heiden)wereld. Hij beschermt haar niet alleen, maar als zegenende Hogepriester giet Hij Zijn Geest als Zijn gave op Zijn gemeente uit.¹⁰¹³ Die Geest werkt gewoonlijk niet onmiddellijk, maar door middelen. Wij gebruiken ze in afhankelijkheid van deze Geest. Daarom zijn bijbellezen, prediking en catechese niet zinloos; want de verhoogde Christus is met Zijn Godheid, majesteit, genade en Geest nog steeds bij Zijn kerk¹⁰¹⁴ om deze middelen vruchtbaar en krachtig of effectief te maken.
- 15 (d) Ten slotte als laatste trede op de trap van Zijn verhoging **Zijn wederkomst ten oordeel** van levenden en doden, waarbij elke knie voor Hem gebogen zal worden in erkenning dat Hij Koning is¹⁰¹⁵ – zie verder de laatste les.

¹⁰⁰⁸ **Romeinen 8:34** Christus is het, Die gestorven is; ja, wat meer is, Die ook opgewekt is, Die ook ter rechterhand Gods is, Die ook voor ons bidt. **Hebreeënen 7:25** Hij kan volkomen zalig maken degenen die door Hem tot God gaan, omdat Hij altijd leeft om voor hen te bidden.

I Johannes 2:1-2 Indien iemand gezondigd heeft, wij hebben een Voorspraak bij de Vader, Jezus Christus, de Rechtvaardige; en Hij is de verzoening voor onze zonden; en niet alleen voor de onze, maar ook voor de zonden van de hele wereld.

¹⁰⁰⁹ **Mattheüs 28:18** Jezus sprak tot hen: "Aan Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde."

¹⁰¹⁰ **Openbaring 5:6-7** Ik zag, en zie, in het midden van de troon een Lam, staande als geslacht, en Hij kwam en heeft het boek genomen uit de rechterhand van Hem Die op de troon zat.

¹⁰¹¹ **Efeziërs 4:10-11** Die neergedaald is, is Dezelfde ook Die opgevaren is ver boven al de hemelen, opdat Hij alle dingen vervullen zou. En Die heeft gegeven sommigen als apostelen, en sommigen als profeten, en sommigen als evangelisten, en sommigen als herders en leraars.

¹⁰¹² **Efeziërs 1:22** God heeft alle dingen aan Christus' voeten onderworpen, en heeft Hem aan de gemeente gegeven als Hoofd boven alle dingen.

¹⁰¹³ **Handelingen 2:33** Hij dan, door de rechterhand van God verhoogd zijnde, en de belofte van de Heiligen Geest, ontvangen hebbende van de Vader, heeft dit uitgestort, wat u nu ziet en hoort.

¹⁰¹⁴ **Mattheüs 28:20** Zie, Ik ben met u al de dagen tot de voleinding der wereld. Amen.

¹⁰¹⁵ **Filippenzen 2:10-11** Opdat in de Naam van Jezus zich zou buigen elke knie van hen die in de hemel, en die op de aarde, en die onder de aarde zijn. En elke tong zou belijden dat Jezus Christus de Heere is, tot heerlijkheid van God de Vader.

Les 14: De Heilige Geest en Zijn werk; charismata

Bij de behandeling van de leer der Drie-eenheid (les 4) hebben we gezien, dat in de Schrift ook aan de Heilige Geest Goddelijke eigenschappen worden toegeschreven. Dit houdt in dat wij – als we proberen voorzichtig te verwoorden wat de Schrift ons vóór zegt – mogen belijden: de Heilige Geest is van eeuwigheid tot eeuwigheid samen met de Vader en de Zoon waarachtig God. Deze belijdenis is vreugdevol voor allen die de Heilige Geest leerden kennen in Zijn werking en in Zijn inwoning in het hart. Want wat waren wij ellendig eraan toe, als de Heilige Geest slechts een onpersoonlijke Goddelijke kracht was (zoals de jehovagetuigen in navolging van vele dwaalleraren van vroeger eeuwen zeggen). Want zullen we ooit zalig worden, dan is Hij het toch

- Die ons moet bearbeiten¹⁰¹⁶
- Die ons aan Christus moet verbinden¹⁰¹⁷
- Die ons levend moet maken¹⁰¹⁸
- Die ons van onze zonden moet reinigen¹⁰¹⁹
- Die ons voor alle kwaad moet beschermen¹⁰²⁰
- Die ons aan het beeld van Christus gelijkvormig moet maken¹⁰²¹
- Die ons moet troosten¹⁰²²
- Die ons moet leiden¹⁰²³ en
- Die voor ons moet bidden¹⁰²⁴

Dan was zalig worden volstrekt onmogelijk. Maar Hij is God en dus is het niet onmogelijk!

Als Hij niet God was, maar een onpersoonlijke kracht...

- Hoe zou Hij dan de gelukzalige maagd Maria hebben kunnen overschaduwen, zodat onze Middelaar, Gods Zoon, door haar kon worden ontvangen en heilig uit haar kon worden geboren?¹⁰²⁵
- Hoe zou Hij dan de Messias hebben kunnen bekomen tot dat allereerst werk om Verlosser te zijn van een dood en vijandig zondaarsvolk?¹⁰²⁶
- Hoe zou Hij ons dan kunnen overtuigen van zonde, gerechtigheid en oordeel?¹⁰²⁷
- Hoe zou Hij dan de diepten van God die voor God alleen kenbaar zijn, kunnen onderzoeken en ons in de heilgeheimen van God kunnen onderwijzen – dit betekent immers dat Hij in het allerdiepste geheim van het oneindige Wezen van God doordringt en dit verstaat en aan de Zijnen openbaart?¹⁰²⁸
- Hoe zou Hij dan ons, leugenminnaars, in alle waarheid kunnen leiden?¹⁰²⁹
- Hoe zou Hij dan voor ons en in ons kunnen bidden met onuitsprekelijke verzuchtingen?

¹⁰¹⁶ **Markus 1:8** Ik heb u wel gedoopt met water, maar Hij zal u dopen met de Heilige Geest.

¹⁰¹⁷ **I Korintheërs 6:17** Wie de Heere aanhangt, is een geest met Hem.

I Johannes 3:24 Hieraan kennen wij, dat Hij in ons blijft, namelijk uit de Geest, Die Hij ons gegeven heeft.

I Johannes 4:13 Hieraan kennen wij, dat wij in Hem blijven, en Hij in ons, omdat Hij ons van Zijn Geest gegeven heeft.

¹⁰¹⁸ **Johannes 6:63** De Geest is het, Die levend maakt.

¹⁰¹⁹ **I Korintheërs 6:11** ... maar u bent afgewassen, maar u bent geheiligd, maar u bent gerechtvaardigd, in de Naam van de Heere Jezus, en door de Geest van onze God.

¹⁰²⁰ **Psalms 143:10** Leer mij Uw welbehagen doen, want U bent mijn God. Uw goede Geest geleide mij in een effen land.

¹⁰²¹ **Romeinen 8:9-11** U bent niet in het vlees, maar in de Geest, als tenminste de Geest van God in u woont. Maar als iemand de Geest van Christus niet heeft, die komt Hem niet toe. En indien Christus in u is, dan is wel het lichaam dood om de zonden; maar de geest is leven om de gerechtigheid. En indien de Geest van Hem Die Jezus uit de doden opgewekt heeft, in u woont, dan zal Hij Die Christus uit de doden opgewekt heeft, ook uw sterfelijke lichamen levend maken, door Zijn Geest, Die in u woont.

¹⁰²² **Johannes 14:16** Ik zal de Vader bidden, en Hij zal u een andere Trooster geven, opdat Hij bij u blijft in eeuwigheid;

¹⁰²³ **Romeinen 8:14** Zovelen als er door de Geest van God geleid worden, die zijn kinderen van God.

¹⁰²⁴ **Romeinen 8:26** Ook komt de Geest onze zwakheden mede te hulp; want wij weten niet, wat wij bidden zullen, zoals het hoort, maar de Geest Zelf bidt voor ons met onuitsprekelijke verzuchtingen.

¹⁰²⁵ **Mattheüs 1:18** De geboorte van Jezus Christus was nu aldus; toen Maria, Zijn moeder, met Jozef ondertrouwd was, eer zij samengekomen waren, werd zij zwanger bevonden uit de Heilige Geest.

Lukas 1:35 De Heilige Geest zal over u komen, en de kracht van de Allerhoogste zal u overschaduwen.

¹⁰²⁶ **Jesaja 61:1** De Geest des Heeren HEEREN is op Mij, omdat de HEERE Mij gezalfd heeft, om een blijde boodschap te brengen aan zachtmoedigen; Hij heeft Mij gezonden om te verbinden gebrokenen van hart, om gevangenen vrijheid uit te roepen, en gebondene n opening der gevangenis.

¹⁰²⁷ **Johannes 16:8** En die Geest gekomen zijnde, zal de wereld overtuigen van zonde, en van gerechtigheid, en van oordeel: van zonde, omdat zij in Mij niet geloven; en van gerechtigheid, omdat Ik tot Mijn Vader heenga, en u zult Mij niet meer zien; en van oordeel, omdat de overste van deze wereld geoordeeld is.

¹⁰²⁸ **I Korintheërs 2:10-12** God heeft het ons geopenbaard door Zijn Geest; want de Geest onderzoekt alle dingen, ook de diepten Gods. Want wie van de mensen weet, wat van de mens is, dan de geest des mensen die in hem is? Zo weet ook niemand, wat van God is, dan de Geest Gods. Maar wij hebben niet ontvangen de geest der wereld, maar de Geest Die uit God is, opdat wij zouden weten de dingen die ons door God geschonken zijn.

¹⁰²⁹ **Johannes 14:26** de Trooster, de Heilige Geest, Die de Vader zenden zal in Mijn Naam, Die zal u alles leren en zal u indachtig maken alles wat Ik u gezegd heb.

Johannes 15:26 Wanneer de Trooster gekomen zal zijn, Die Ik u zenden zal van de Vader, de Geest der waarheid, Die van de Vader uitgaat, Die zal van Mij getuigen.

- Hoe zou Hij dan ons kunnen leiden en Christus in ons kunnen verheerlijken?¹⁰³⁰
 - Hoe zou Hij dan in ons kunnen wonen?¹⁰³¹
 - Hoe zou Hij dan troostvol met onze geest kunnen getuigen dat wij Gods kinderen zijn?¹⁰³²
 - Hoe zou Hij dan iets kunnen willen?¹⁰³³
- 5 De valse godsdienst van de jehovagetuigen berooft ons van alle troost en vreugde! Nee, de Schrift predikt Hem aan ons als de levende en persoonlijke God, samen met de Vader en de Zoon; van gelijke kracht, waardigheid en eer.
- Dus in de eerste plaats ging het over Zijn Persoon, Zijn eigenschappen.
- 10 In de tweede plaats gaat het over Zijn werking. Wat is het werk van de Geest van God? Onder andere: Hij
- schept hemel en aarde¹⁰³⁴
 - twist met mensen om ze te bekeren¹⁰³⁵
 - bekwaamt de bouwers van de tabernakel¹⁰³⁶
 - doet profeteren¹⁰³⁷
- 15
- geeft dapperheid in de strijd¹⁰³⁸
 - verlicht de apostelen¹⁰³⁹, leidt ze op hun preek-weg¹⁰⁴⁰, onderwijst ze wát ze zeggen moeten¹⁰⁴¹ en hóe ze het zeggen moeten¹⁰⁴²
 - inspireert de bijbelschrijvers zodat zij Gods onfeilbaar Woord nauwkeurig doorgeven¹⁰⁴³
 - bekwaamt de Heere Jezus¹⁰⁴⁴
- 20
- komt op Pinksteren en vervult de gemeente, zoals door Joël beloofd¹⁰⁴⁵
 - werft Christus' Bruidskerk voor de Meerdere Izak¹⁰⁴⁶
 - overtuigt van zonde, gerechtigheid en oordeel
 - bewerkt, als de Geest der genade en der gebeden, droefheid in ons hart over de schandelijkste zonde: God te hebben doorstoken = Christus te hebben gekruisigd¹⁰⁴⁷

¹⁰³⁰ **Johannes 16:13-15** Maar wanneer Die zal gekomen zijn, namelijk de Geest der waarheid, Hij zal u in al de waarheid leiden; want Hij zal van Zichzelf niet spreken, maar wat Hij gehoord zal hebben, zal Hij spreken, en de komende dingen zal Hij u verkondigen. Die zal Mij verheerlijken; want Hij zal het uit het Mijne nemen, en zal het u verkondigen. Al wat de Vader heeft, is van Mij; daarom heb Ik gezegd, dat Hij het uit het Mijne zal nemen, en u verkondigen.

¹⁰³¹ **I Korinthiërs 6:19** Weet u niet dat uw lichaam een tempel is van de Heilige Geest, Die in u is, Die u van God hebt?

¹⁰³² **Romeinen 8:16** Die Geest getuigt met onze geest, dat wij kinderen van God zijn.

¹⁰³³ **I Korinthiërs 12:11** Al deze dingen werkt een en dezelfde Geest, delende aan een ieder in het bijzonder, zoals Hij wil.

¹⁰³⁴ **Genesis 1:2** De aarde nu was woest en ledig, en duisternis was op de afgrond; en de Geest Gods zweefde op de wateren.

Job 26:13 Door Zijn Geest heeft Hij de hemelen versierd.

Psalms 33:6 Door het Woord des HEEREN zijn de hemelen gemaakt, en door de Geest van Zijn mond al hun menigte.

¹⁰³⁵ **Genesis 6:3** Toen zei de HEERE: "Mijn Geest zal niet in eeuwigheid twisten met de mens, omdat hij ook vlees is; maar zijn dagen zullen zijn honderd en twintig jaren."

¹⁰³⁶ **Exodus 31:3** Ik heb hem (Bezaleël) vervuld met de Geest Gods, met wijsheid, en met verstand, en met wetenschap, namelijk in alle handwerk.

¹⁰³⁷ **Numeri 24:2** En Bileam hief zijn ogen op, en zag Israël, wonende naar zijn stammen, en de Geest van God was op hem.

II Kronieken 15:1 Toen kwam de Geest van God op Azaria.

Nehemia 9:30 U betuigde tegen hen door Uw Geest, door de dienst van Uw profeten.

¹⁰³⁸ **Richteren 6:34** Toen trok de Geest des HEEREN Gideon aan (als een kleed), en hij blies met de bazuin.

Richteren 14:6 Toen werd de Geest des HEEREN vaardig over Simson, dat hij de leeuw vaneen scheurde, zoals men een bokje vaneen scheurt.

I Samuël 11:6 Toen werd de Geest Gods vaardig over Saul, toen hij deze woorden hoorde; en zijn toorn ontstak zeer.

¹⁰³⁹ **Handelingen 15:28** Het heeft de Heilige Geest en ons goed gedacht, u geen grotere last op te leggen dan deze noodzakelijke dingen.

¹⁰⁴⁰ **Handelingen 16:6** Toen zij Frygië en het land van Galatië doorgereisd hadden, werden zij door de Heilige Geest verhinderd het Woord in Azië te spreken.

¹⁰⁴¹ **Lukas 12:11-12** En wanneer zij u zullen heenbrengen naar de synagogen, en de overheden en de machten, wees niet bezorgd hoe of wat u tot verantwoording zeggen of wat u spreken zult, want de Heilige Geest zal u in die ure leren wat u spreken moet.

¹⁰⁴² **I Korinthiërs 2:13** Wij spreken niet met woorden die de menselijke wijsheid leert, maar die de Heilige Geest leert, geestelijke dingen met geestelijke samenvoegende.

¹⁰⁴³ **II Petrus 1:21** De profetie is voortijds niet voortgebracht door de wil van een mens, maar de heilige mensen Gods, door de Heilige Geest gedreven zijnde, hebben ze gesproken.

¹⁰⁴⁴ **Jesaja 11:2** Op Hem zal de Geest des HEEREN rusten, de Geest van wijsheid en verstand, de Geest van raad en sterkte, de Geest van de kennis en de vreze des HEEREN.

Lukas 3:22 ... dat de Heilige Geest op Hem neerdaalde in lichamelijke gedaante, als een duif...

Johannes 3:34 Want Die God gezonden heeft, Die spreekt de woorden Gods; want God geeft Hem de Geest niet met mate.

Handelingen 10:38 ...hoe God Jezus van Nazareth gezalfd heeft met de Heilige Geest en met kracht.

¹⁰⁴⁵ **Joël 2:28** Daarna zal het geschieden, dat Ik Mijn Geest zal uitgieten over alle vlees.

Handelingen 2:4 En zij werden allen vervuld met de Heilige Geest, en begonnen te spreken met andere talen, zoals de Geest hun gaf uit te spreken.

I Korinthiërs 12:4,7-9 Er is verscheidenheid van gaven, maar het is dezelfde Geest. Maar aan een ieder wordt de openbaring van de Geest gegeven tot wat nuttig is. Want aan dezen wordt door de Geest gegeven het woord der wijsheid, en aan een ander het woord der kennis, door dezelfde Geest; en aan een ander het geloof, door dezelfde Geest; en aan een ander de gaven der gezondmakingen, door dezelfde Geest.

¹⁰⁴⁶ **Openbaring 22:17** De Geest en de Bruid zeggen: "Kom!"

- wederbaart ons als dode zondaren tot het nieuwe leven¹⁰⁴⁸
- past de volkomen zaligheid aan ons toe (zie doopsformulier), die Jezus Christus voor al de Zijnen heeft verworven / verdiend, vooral door Hem in onze harten te verheerlijken – en wel door Hem ‘noodzakelijk en onmisbaar te maken’, Zijn geschiktheid of gepastheid duidelijk te maken, en Zijn gewilligheid buiten twijfel te doen zijn; hierdoor wordt Hij *gans en al begeerlijk*¹⁰⁴⁹ en gaat ons hart verwachtingsvol, vol vertrouwen tot Hem uit (Johannes 16 vers 14-15)
- troost ons door de beloften van Gods eeuwigdurende genadeverbond open te leggen en geloof aan ons mee te delen om deze op onszelf toe te passen (Johannes 14 vers 26; 16 vers 7)¹⁰⁵⁰
- stort Gods liefde uit in onze harten¹⁰⁵¹
- 10 ▪ leert ons bidden; ja, bidt voor ons¹⁰⁵²
- is het Onderpand of Bewijs van onze eeuwige zaligheid¹⁰⁵³
- is de krachtige Leidsman op onze weg van heiligmaking¹⁰⁵⁴
- maakt ons vol van blijdschap en overvloedig in de hoop¹⁰⁵⁵
- is het, met Wie we als Nieuwtestamentische kerk zijn gedoopt en gewassen¹⁰⁵⁶
- 15 ▪ vervult heel de Nieuwtestamentische gemeente¹⁰⁵⁷ en iedere christen¹⁰⁵⁸
- blijft met al deze Godverheerlijkende en zielverheugende werkingen bij ons, voor eeuwig¹⁰⁵⁹
- doet Zijn negenvoudige vrucht in ons groeien¹⁰⁶⁰.

Zijn zaligmakende werkingen zijn voor ons zeer belangrijk – zo alleen kunnen wij waarlijk bekeerd worden! – al zijn ze voor de natuurlijke mens onaanvaardbaar.¹⁰⁶¹ Waarom? Omdat dit betekent dat ik het zelf niet kan. De zaligheid wordt vóór mij klaargemaakt door Christus en in mij door de Heilige Geest en ik zelf tel in het geheel niet mee...

We zien in de Schrift dat de Heilige Geest zowel werkt in **zaligmakende** zin, als ook in **algemene** (niet-zaligmakende) zin. Een voorbeeld van dat laatste vinden we in koning Saul.¹⁰⁶² Paulus waarschuwt daarvoor¹⁰⁶³ en Stefanus verwijt zijn hoorders dat zij de Heilige Geest altijd weerstaan.¹⁰⁶⁴ Deze algemene werkingen van de

¹⁰⁴⁷ **Zacharia 12:10** Over het huis van David en over de inwoners van Jeruzalem zal Ik uitstorten de Geest der genade en der gebeden; en zij zullen Mij aanschouwen, Die zij doorstoken hebben, en zij zullen over Hem rouwklagen, als met de rouwklacht over een enige zoon; en zij zullen over Hem bitter kermen, zoals men bitter kermt over een eerstgeborene.

¹⁰⁴⁸ **Johannes 3:5** Jezus antwoordde: “Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: als iemand niet geboren wordt uit water en Geest, hij kan in het Koninkrijk Gods niet ingaan.”

¹⁰⁴⁹ **Hooglied 5:16** Zijn gehemelte is enkel zoetheit, en al wat aan Hem is, is gans en al begeerlijk. Zulk één is mijn Liefste; ja, zulk één is mijn Vriend, u dochters van Jeruzalem!

¹⁰⁵⁰ **Handelingen 9:31** De gemeenten dan hadden vrede, en werden gesticht; en wandelende in de vreze des Heeren, en de vertroosting van de Heilige Geest, werden vermenigvuldigd.

¹⁰⁵¹ **Romeinen 5:5** De hoop beschaamt niet, omdat de liefde Gods in onze harten uitgestort is door de Heilige Geest, Die ons is gegeven.

¹⁰⁵² **Romeinen 8:27** Die de harten doorzoekt, weet welke de mening van de Geest is, omdat Hij naar God voor de heiligen bidt.

¹⁰⁵³ **II Korinthiërs 1:22** God heeft ons ook verzegeld, en het onderpand (geld dat bij aankopen wordt gegeven als eerste aanbetaling ten teken dat het volle bedrag later betaald zal worden) van de Geest in onze harten gegeven.

II Korinthiërs 5:5 Die ons nu hiertoe bereid heeft, is God, Die ons ook het onderpand van de Geest gegeven heeft.

Efeziërs 1:13-14 In Christus bent u ook, nadat u geloofd hebt, verzegeld geworden met de Heilige Geest der belofte, Die het onderpand is van onze erfenis.

¹⁰⁵⁴ **Romeinen 8:13** Indien u naar het vlees leeft, zult u sterven; maar indien u door de Geest de werkingen van het lichaam doodt, zult u leven. Want zovelen als er door de Geest van God geleid worden, die zijn kinderen van God.

¹⁰⁵⁵ **Handelingen 13:52** De discipelen werden vervuld met blijdschap en met de Heilige Geest.

Romeinen 15:13 De God nu der hoop vervulle u met alle blijdschap en vrede in het geloven, opdat u overvloedig bent in de hoop, door de kracht van de Heilige Geest.

¹⁰⁵⁶ **Handelingen 1:5** Johannes doopte wel met water, maar u zult met de Heilige Geest gedoopt worden, niet lang na deze dagen.

I Korinthiërs 6:11 Dit waart u sommigen (hoereers, afgodendienaars, overspelers, ontuchtigen, die bij mannen liggen, dieven, gierigaards, dronkaards, lasteraars, rovers); maar u bent afgewassen, maar u bent geheiligd, maar u bent gerechtvaardigd, in de Naam van de Heere Jezus, en door de Geest van onze God.

I Korinthiërs 12:13 Wij allen zijn door één Geest tot één lichaam gedoopt; en wij zijn allen tot één Geest gedrenkt.

Titus 3:5-6 Hij heeft ons zalig gemaakt, niet uit de werken der rechtvaardigheid die wij gedaan hadden, maar naar Zijn barmhartigheid, door het bad der wedergeboorte en vernieuwing van de Heilige Geest, Die Hij rijkelijk over ons heeft uitgegoten door Jezus Christus, onze Zaligmaker.

¹⁰⁵⁷ **Efeziërs 5:18** Word niet dronken in wijn, waarin overdaad is, maar word vervuld met de Geest.

¹⁰⁵⁸ **Handelingen 11:24** Barnabas was een goede man, en vol van de Heilige Geest en het geloof.

¹⁰⁵⁹ **Johannes 14:16** En Ik zal de Vader bidden, en Hij zal u een andere Trooster geven, opdat Hij in eeuwigheid bij u blijft.

¹⁰⁶⁰ **Galaten 5:22** De vrucht van de Geest is liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid (volharding / geduld), goedertierenheid, goedheid, geloof (betrouwbaarheid), zachtmoedigheid, matigheid (zelfbeheersing).

¹⁰⁶¹ **I Korinthiërs 2:14** De natuurlijke mens begrijpt niet de dingen die van Gods Geest zijn; want zij zijn hem dwaasheid, en hij kan ze niet verstaan, omdat zij geestelijk onderscheiden worden.

¹⁰⁶² **I Samuël 10:6** De Geest des HEEREN zal vaardig worden over u, en u zult met hen profeteren; en u zult in een andere man veranderd worden.

¹⁰⁶³ **Hebreeën 6:4** Het is onmogelijk, degenen die eens verlicht zijn geweest, en de hemelse gave gesmaakt hebben, en de Heilige Geest deelachtig zijn geworden, en gesmaakt hebben het goede woord Gods, en de krachten der toekomstige eeuw, en afvallig worden, die weer te vernieuwen tot bekering, als die voor zichzelf de Zoon van God opnieuw kruisigen en openlijk te schande maken.

¹⁰⁶⁴ **Handelingen 7:51** U hardnekkigen en onbesnedenen van hart en oren, u weerstaat altijd de Heilige Geest; zoals uw vaders, zo ook u.

Heilige Geest kunnen veel lijken op Zijn bijzondere en zaligmakende werkingen. In het begin kunnen we het onderscheid lang niet altijd herkennen. Vaak wordt het later pas duidelijk.¹⁰⁶⁵ Veilig kunnen we stellen, dat drie onderdelen altijd aanwezig moeten zijn, wil het werk van de Geest, dat we menen in ons gewaar te worden, van zaligmakende aard zijn:

- 5 (a) Smart over de zonde, omdat we God hebben bedroefd.
- (b) Geloofsvertrouwen in de Borg, onze Heere Jezus om door Hem alleen te worden verlost.
- (c) Dankbare geloofsgehoorzaamheid om tot eer van God te leven.

(a) Het eerste werk dat Hij in het toepassen van Christus en Zijn weldaden doet, is: plaats maken voor deze Christus en Zijn weldaden. Dit, met de bedoeling Christus te verheerlijken. 'Verheerlijken' betekent: voor onze ziel wordt Christus en Zijn werk zó belangrijk, dat Hij ons alles waard wordt en dat wij in onze lofprijzing vol van Hem zijn. Dit plaatsmakende werk is door Jezus Zelf (Johannes 16 vers 8-11) genoemd: overtuigen van zonde, en wel de zonde van het niet in Jezus Christus geloven. 'Overtuigen' is: aanklagen en ontmaskeren, zodat de ziel moet erkennen, hoe erg het is om tegen God te hebben gezondigd (let op: het is niet de bedoeling deze waarheid alleen verstandelijk te beamen...; ze moet worden belééfd)! Dan gaat het er in je ziel diep door: dan word je geheel verslagen, dan val je als een verbrijzelde van geest aan Gods voeten neer, dodelijk verwond.¹⁰⁶⁶

De Geest wordt de Trooster genoemd, en hier wordt gezegd: Hij zal overtuigen en beschuldigen. Men zou denken dat dit een schrale troost is, maar het is de methode, door de Geest aangewend, om éérs te overtuigen, en dán te vertroosten, éérs de wond bloot te leggen, en dán de genezende medicijn aan te wenden.

20 (b) Ten tweede overtuigt de Geest de wereld (en de ziel) van gerechtigheid. Dit houdt in, dat we door Zijn genadig werk – voortvloeiend uit de fontein van het eeuwige, verkiezende welbehagen! – onze wetsgehoorzaamheid en schuldbetaling alleen in Christus zoeken en dus alles alleen van Hem verwachten (let op: het is niet de bedoeling dit slechts zo te zeggen, maar het moet worden gelóófd)! O, dan ga je een wonderlijke schoonheid en lieflijkheid in de Hemelse Bruidegom zien en stem je in met de Bruidskerk: *"Al wat aan Hem is, is gans en al begeerlijk"* (Hooglied 5 vers 16).

30 (c) Ten derde overtuigt Hij van oordeel. Dat het rijk en de macht van satan is geoordeeld, geknakt, ontkracht. Ofwel: er is nu nieuw leven mogelijk in de vrijheid van het kindschap Gods (Romeinen 8 vers 13-14). De slavendienst aan satan en boze driften hoeft niet langer meer te worden volvoerd, nu mag het leven van gehoorzaamheid en van liefde tot God en de naaste in ons worden gevonden en door ons worden beoefend.¹⁰⁶⁷

Op weg naar belijdenis doen is het van groot belang te weten: die Geest woont ook in mij, Hij maakt mij door een waar geloof Christus bekend (HC, 53 en 65). Hij doet mij het Lam van God dierbaar achten. O, wat is het belangrijk dat jullie deze onweerstaanbare, krachtdadige werking van Gods Geest ervaren. Anders heb je geen deel aan Christus (Romeinen 8 vers 9)!

Hoe komt de Heilige Geest in ons? Hij is een Gave van God, Waarover God alleen beschikt. Toch mogen we ons niet als stokken en blokken gedragen: Hij wil dat we erom bidden, erkennend geen recht te hebben.

40 Het belangrijkste werk van de Heilige Geest voor de kerk van Jezus Christus in het algemeen is, dat Hij door Zijn komst met Pinksteren een nieuwe bedéling / uitdeling heeft gegeven in de heilsgeschiedenis. Paulus zegt: tijdens het Oude Testament was het de kindertijd¹⁰⁶⁸, maar nu is het de tijd van het mondig-zijn, het volwassen-

¹⁰⁶⁵ **I Johannes 2:19** Zij zijn uit ons uitgegaan, maar zij waren uit ons niet; want indien zij uit ons geweest waren, zouden zij met ons gebleven zijn; maar dit is geschied, opdat zij openbaar worden dat zij niet allen uit ons zijn.

¹⁰⁶⁶ **Handelingen 2:37** Toen zij dit hoorden, werden zij verslagen in het hart^a, en zeiden tot Petrus en de andere apostelen: "Wat zullen wij doen, mannen broeders?"

^a Kanttekening: *Grieks: werden doorstoken, of doorprikt, namelijk door het leedwezen over hun zonden tegen Hem begaan.*

¹⁰⁶⁷ **Jesaja 9:6** Aan de grootheid van deze heerschappij en vrede zal geen einde zijn op de troon van David en in zijn koninkrijk.

Lukas 1:74-75 ... dat wij, verlost zijnde uit de hand van onze vijanden, Hem dienen zonder vreze, in heiligheid en gerechtigheid voor Hem, al de dagen van ons leven.

Galaten 5:16 Wandel door de Geest en volbreng de begeerlijkheden van het vlees niet^a.

^a Kanttekening: *of, en u zult niet volbrengen; aanwijzende welke vrucht daaruit zal volgen, als men naar de Geest wandelt.*

¹⁰⁶⁸ **Galaten 3:23** Eer het geloof^a kwam, waren wij onder de wet in bewaring gesteld, en zijn opgesloten geweest tot op het geloof, dat geopenbaard zou worden.

^a Kanttekening: *dat is, eer Christus, Die het Fundament van het geloof is, op Wie het geloof ziet en steunt, in het vlees is gekomen.*

Galaten 3:24 Zo is de wet onze tuchtmeester^a geweest tot Christus, opdat wij uit het geloof gerechtvaardigd worden.

^a Kanttekening: *Grieks Paedagoges; dat betekent een die de kinderen naar school brengt, onderwijst en tuchtigt. Hij vergelijkt dus de joden onder de wet (Oudtestamentische tijd) bij kinderen, en de gelovige christenen (Nieuwtestamentische tijd) bij volwassenen, die geen tuchtmeester meer nodig hebben.*

Galaten 4:1-7 Ik zeg, zo lange tijd als de erfgenaam een kind is, verschilt hij niets van een dienstknecht, hoewel hij een heer is van alles. Maar hij is onder voogden en verzorgers, tot de tijd door zijn vader tevoren vastgesteld. Zo ook wij, toen wij kinderen waren, toen waren wij dienstbaar gemaakt onder de eerste beginselen der wereld (de ceremoniën). Maar wanneer de volheid van de tijd gekomen is, heeft God Zijn Zoon uitgezonden, geworden uit een vrouw, geworden onder de wet; opdat Hij degenen die onder de wet waren (onder het juk van de wet der

zijn in het geloof (II Korinthiërs 3). Dat komt omdat de Geest van God ook de Geest van Jezus Christus is, Die op Golgotha door Hem is verworven / verdiend als Degene Die in de gemeente woont, als in een tempel.¹⁰⁶⁹ Dit houdt in, dat nu de Nieuwe Bedéling is gekomen. Nu is bevrijding geschonken van de ceremoniële wetten en van de wettische geest en van de vrees (Kolossenzen 2 vers 14-23).¹⁰⁷⁰ Dit houdt onder andere in:

- 5 ▪ Dat de Nieuwtestamentische gelovigen meer bezitten van de vreugde en de vrijmoedigheid, van het kindschap en van het kinderlijke vertrouwen, dan de Oudtestamentische gelovigen.
- Dat de kerk nu internationaal wordt, denk aan Psalm 87.

We worden in de Heilige Schrift gewaarschuwd om de Heilige Geest niet tegen te staan (Handelingen 7 vers 51); niet te bedroeven¹⁰⁷¹ en niet uit te blussen.¹⁰⁷² Vanuit onze natuur staan we Hem wel tegen, maar wanneer God wil, kan Zijn almacht al dat verzet breken. Hem bedroeven doen we door zonden in ons nieuwe hart toe te laten, zoals in de vorige verzen vermeld. De Geest uitblussen gebeurt wanneer we Zijn werking verachten. We worden ook opgeroepen Zijn gaven op te wekken.¹⁰⁷³

De zonde tegen de Heilige Geest

- 15 De Geest van God wordt de **Heilige** Geest genoemd, omdat Hij in het bijzonder onze Heiligmaker is. Dat betekent: Hij brandt als de Geest van vuur de zonde van hoogmoed en eigenwillige godsdienst uit.¹⁰⁷⁴ Hij ent¹⁰⁷⁵ in Christus in en doet ons zo vruchten dragen voor God (Johannes 15 vers 1-8). Zonder Hem kunnen wij Christus niet Heere noemen, dat is: in waarheid als Heere erkennen.¹⁰⁷⁶

- 20 Dat de Persoon van de Heilige Geest met eerbied door ons moet worden bejegend, wordt duidelijk uit de ernstige woorden die Jezus spreekt in Mattheüs 12 vers 31-32: *“Daarom zeg Ik u: elke zonde en lastering zal de mensen vergeven worden; maar de lastering tegen de Geest zal de mensen niet vergeven worden. En wie een woord gesproken zal hebben tegen de Zoon des mensen, het zal hem vergeven worden; maar wie tegen de Heilige Geest gesproken zal hebben, het zal hem niet vergeven worden, noch in deze eeuw noch in de komende.”*

- 25 Wat is deze zonde tegen de Heilige Geest? De kanttekening luidt: *deze zonde tegen de Heilige Geest is, wanneer iemand de Evangelische waarheid verzaakt of bestrijdt – niet uit zwakheid of vrees, zoals Petrus, ook niet uit onwetendheid zoals Paulus; máár die uit enkel haat en moedwil (= kwaadwilligheid), tegen de overtuiging van de Heilige Geest in, weerstaat, lastert en vervolgt.* Dat houdt in: wanneer iemand wordt aangevochten dat hij de lastering tegen de Heilige Geest heeft bedreven, waarvoor niemand vergeving zal ontvangen, dan mag hij zeker zijn: iemand die deze zonde doet, heeft er nooit meer verdriet of berouw van, wil er ook geen berouw over krijgen; en hij die angstig wordt geplaagd of hij deze vreselijke zonde heeft gedaan, die heeft deze zonde niet gedaan. Niet één zonde is van de vergeving uitgesloten, behalve de zonde die de vergeving veracht.

Charismata

- 35 Een onderwerp dat eeuwenlang in de schaduw stond, maar sinds ruim honderd jaren weer volop in de belangstelling staat, en de laatste jaren ook in onze kringen hoe langer hoe meer aan de orde wordt gesteld, is de *charismata*. Het Griekse woord *charismata* is een meervoudsvorm van een woord dat *genadegave* betekent. In het Nieuwe Testament worden er heel wat genoemd, steeds in verband met de komst en de werking van de Heilige Geest. Een lijstje (zie I Korinthiërs 12 vers 1-11): het woord van wijsheid¹⁰⁷⁷, het woord van kennis, het geloof, de gaven van gezondmakingen, de werkingen van krachten, profetie, onderscheidingen van geesten,
- 40 menigerlei talen, uitlegging van talen. Dat deze gaven in Korinthe en andere plaatsen voorkwamen, is buiten kijf. Wat hun bedoeling is, is duidelijk: de opbouw van het geestelijke lichaam van Christus, Zijn gemeente. Van Wie

ceremoniën), verlossen zou, opdat wij de aanneming tot kinderen verkrijgen zouden. En omdat u kinderen bent, heeft God de Geest van Zijn Zoon uitgezonden in uw harten, Die roept: Abba, Vader! Zo bent u niet meer een dienstknecht, maar een zoon; en indien u een zoon bent, bent u ook een erfgenaam van God door Christus.

¹⁰⁶⁹ **Johannes 7:39** ...dit zei Hij over de Geest, Die ontvangen zouden zij die in Hem geloven; want de Heilige Geest was nog niet, omdat Jezus nog niet verheerlijkt was.

I Korinthiërs 6:19 Weet u niet dat uw lichaam een tempel is van de Heilige Geest, Die in u is, Die u van God hebt?

¹⁰⁷⁰ **Romeinen 8:15** U hebt niet ontvangen de geest der dienstbaarheid weer tot vrees.

Galaten 5:1 Sta dan in de vrijheid, waarmee Christus ons vrijgemaakt heeft, en word niet weer met het juk der dienstbaarheid bevangen.

¹⁰⁷¹ **Efeziërs 4:30** Bedroef de Heilige Geest Gods niet, door Wie u verzegeld bent tot de dag der verlossing.

¹⁰⁷² **I Thessalonicenzen 5:19** Blust de Geest niet uit.

¹⁰⁷³ **II Timotheüs 1:6-7** Ik maak u indachtig dat u opwekt de gave Gods die in u is, door de oplegging van mijn handen. Want God heeft ons niet gegeven een geest van vreesachtigheid, maar van kracht, en liefde, en gematigdheid.

¹⁰⁷⁴ **Jesaja 4:4** De Heere zal afwassen de drek van de dochters van Sion, en de bloedschulden van Jeruzalem verdrijven uit haar midden, door de Geest van oordeel, en door de Geest van uitbranding.

¹⁰⁷⁵ ‘Enten’ of ‘inenten’ is (Van Dale’s woordenboek): *een loot van een (veredelde) boom zodanig bevestigen op een wilde of andere boom, dat zij zich innig met die stam kan verbinden en er zo een edeler boom kan ontstaan.*

¹⁰⁷⁶ **I Korinthiërs 12:3** Ik maak u bekend dat niemand die door de Geest van God spreekt, Jezus een vervloeking noemt; en niemand kan zeggen dat Jezus de Heere is, dan door de Heilige Geest.

¹⁰⁷⁷ **Lukas 21:14-15** Neemt in uw harten voor, van te voren niet te overdenken, hoe u zich verantwoorden zult, want Ik zal aan u een mond en wijsheid geven, welke niet zullen kunnen tegenspreken, noch weerstaan allen die zich tegen u zetten.

deze gaven kwamen, schrijft de apostel er bij (vers 11): “...al deze dingen werkt een en dezelfde Geest, delende aan een ieder in het bijzonder, zoals Hij wil.”

Het punt van verschil is: komen deze gaven nu nog voor? Moeten we gemeenteleden stimuleren om deze gaven te ontwikkelen; op zijn minst om ze van de Heere te vragen? Of behoren deze gaven bij de tijd dat het Nieuwe Testament nog moest worden geschreven, de tijd dus van de stichting van de christelijke kerk, en zijn ze bij de voltooiing van de Schrift opgehouden? Reformatorisch is het laatste standpunt – hoewel het geen plaats kreeg in de belijdenisgeschriften, Pinksterkringen beweren het eerste. Zeker is dat we mét Chrysostomus liever een daad van barmhartigheid doen, dan een wonder.

Vanuit de Schrift is niet te bewijzen dat deze gaven niet meer voorkomen, evenmin dat ze niet meer voor kunnen of zullen komen. Het tegenovergestelde is trouwens evenmin te bewijzen. Waarschijnlijk zullen we hierin elkaar vrij moeten laten, én vooral voorzichtig moeten handelen en wandelen. Het gaat in de Schrift immers niet zozeer om de gáven van de Geest als wel om de vrúcht van de Geest¹⁰⁷⁸ – zie boven.

De Heilige Geest woont in de harten van allen die geloven in Jezus Christus. Hij is niet alleen betrokken op de wereldgeschiedenis in het groot, maar houdt zich ook bezig met de levensgeschiedenis van mensen. De Geest heeft zelfs voorkeur voor het heel persoonlijke. Hij is ‘God-het-meest-nabij’. De Heilige Geest is God in ons, Die ons leidt in Zijn wegen en ons hart afstemt op Zijn wil. De Geest wijst ons op het verloren paradijs om de breuk met God te leren beseffen en iets van de ernst van onze zonden te zien. Hij plaatst ons aan de voet van de Sinaï, dat wil zeggen: Hij confronteert ons met de heilige wet van God. Zo leren we beven voor de majesteit en heiligheid van God Die terecht volkomen gehoorzaamheid van ons eist. Hij brengt ons aan de voet van het kruis van Golgotha, waar ons hart breekt bij het zien van Gods onmetelijke liefde. Hij werpt het licht van Pasen over ons leven en legt de gloed van Pinksteren in ons hart. Hij bemoedigt ons met het evangelie van de Hemelvaart van Christus en houdt het heimwee levend naar Zijn toekomst. In dat alles doet Hij ons Christus zien en Hem hoe langer hoe meer kennen.

¹⁰⁷⁸ **Galaten 5:22** De vrucht van de Geest is liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid, goedertierenheid, goedheid, geloof, zachtmoedigheid, matigheid.

Les 15: De christelijke kerk

De Heere heeft op deze aarde Zijn volk, dat Hij uit soeverein (vrijmachtig) welbehagen van eeuwigheid liefheeft.¹⁰⁷⁹ Deze liefde maakt Hij ze door Woord en Geest bekend. Het is een volk dat Hij uit satans macht verlost¹⁰⁸⁰ en aan Zich verbindt door de Heilige Geest, de Goddelijke Band van Leven.¹⁰⁸¹ Hij zet dat volk apart¹⁰⁸², Hij gaf het vóór de grondlegging der wereld aan Zijn Zoon¹⁰⁸³ en Hij bepaalde dat het eeuwig zalig zal worden, hoe fel de hel ook woedt en strijdt¹⁰⁸⁴ en hoe onwillig dat volk zelf ook was!¹⁰⁸⁵ Dit is de enige reden waarom er vandáág een kerk / gemeente is en waarom er ook mórgen voor deze kerk hoop is, zelfs in de donkerste tijden, waarin veel doemdenken is.¹⁰⁸⁶ Deze kerk is dus het geschenk van de genade van God en het werk van de Heilige Geest. Haar diepste geheim is de inwoning van deze Geest in haar (in haar leden).¹⁰⁸⁷

Deze kerk is

- één
- heilig
- katholiek of algemeen
- apostolisch

Deze kerk is (1) één in Christus door de Geest, in de Waarheid, in het ene geloof. Zij is dus niet verdeeld in wezenlijk verschillende kerken. Deze eenheid is Gods opdracht aan ons, maar vooral Zijn gave aan ons, Zijn bede voor ons.¹⁰⁸⁸ Deze eenheid is gegrond in Gods verkiezend welbehagen, in Christus' kruisverdiensten, en in de inwoning van de Heilige Geest.¹⁰⁸⁹ Deze eenheid vindt onder andere uitdrukking in de eenheid aan het avondmaal: één brood is het, zo zijn wij velen één lichaam... (I Korinthiërs 10 vers 17). Zo wordt de *gemeenschap der heiligen* gevoed, die onder andere hierin bestaat dat je in liefde alles voor de ander doet, onder andere een goed voorbeeld zijn in alles¹⁰⁹⁰ – in het bijzonder: elkaar onderwijzen, troosten en beschermen, en in het gebed aan Gods genadetroon opdragen!

Ze is (2) heilig, dat is: aan Christus verbonden in hartelijke geloofstoewijding (daarom heet ze ook christelijk) en dus even hartelijk en ook in de praktijk afgescheiden van alle zonden, door de Heilige Geest Die in haar werkt en haar heiligt.¹⁰⁹¹ De kerk is met dát doel heilig¹⁰⁹², dat zij deze wereld weer onder de duistere macht van satan

¹⁰⁷⁹ **Jeremia 31:3** De HEERE is mij verschenen van verre tijden! Ja, Ik heb u liefgehad met een eeuwige liefde; daarom heb Ik u getrokken met goedertierenheid.

¹⁰⁸⁰ **Kolossenzen 1:13** Die ons getrokken heeft uit de macht der duisternis, en overgezet heeft in het Koninkrijk van de Zoon van Zijn liefde.
Hebreeë 2:14-15 Omdat dan de kinderen vlees en bloed deelachtig zijn, is ook Christus die deelachtig geworden, opdat Hij door de dood te niet zou doen degene die de macht van de dood had, dat is, de duivel; en opdat Hij verlossen zou al degenen die met vrees voor de dood, heel hun leven, aan de dienstbaarheid onderworpen waren.

¹⁰⁸¹ **Galaten 4:6** Omdat u kinderen bent, heeft God de Geest van Zijn Zoon uitgezonden in uw harten, Die roept: Abba, Vader!

¹⁰⁸² **Galaten 1:4** Christus heeft Zichzelf gegeven voor onze zonden, opdat Hij ons zou trekken uit deze tegenwoordige boze wereld, naar de wil van onze God en Vader.

Titus 2:14 Christus heeft Zichzelf voor ons gegeven, opdat Hij ons zou verlossen van alle ongerechtigheid, en voor Zich een eigen volk zou reinigen, ijverig in goede werken.

¹⁰⁸³ **Johannes 17:6** Ik heb Uw Naam geopenbaard aan de mensen die U Mij uit de wereld gegeven hebt. Zij waren van U, en U hebt ze aan Mij gegeven; en zij hebben Uw woord bewaard.

II Timotheüs 1:9 Die ons heeft zalig gemaakt, en geroepen met een heilige roeping; niet naar onze werken, maar naar Zijn eigen voornemen en genade, die ons gegeven is in Christus Jezus, voor de tijden der eeuwen.

¹⁰⁸⁴ **Mattheüs 16:18** Ik zeg u: "Op deze petra zal Ik Mijn gemeente bouwen, en de poorten der hel zullen haar niet overweldigen."

Johannes 10:28-29 Ik geef hun het eeuwige leven; en zij zullen niet verloren gaan in eeuwigheid, en niemand zal ze uit Mijn hand rukken. Mijn Vader, die ze Mij gegeven heeft, is sterker dan allen; en niemand kan ze rukken uit de hand van Mijn Vader.

¹⁰⁸⁵ **Romeinen 5:10** Indien wij, toen wij vijanden waren, met God verzoend zijn door de dood van Zijn Zoon...

Titus 3:3 Ook wij waren eertijds onwils, ongehoorzaam, dwalende, menigerlei begeerlijkheden en wellusten dienende, in boosheid en nijdigheid levende, hatelijk zijnde, en elkander hatende.

¹⁰⁸⁶ **I Koningen 19:18** Ook heb Ik in Israël doen overblijven zeven duizend, alle knieën die zich niet gebogen hebben voor Baäl, en alle mond die hem niet gekust heeft.

¹⁰⁸⁷ **I Korinthiërs 6:19** Weet u niet dat uw lichaam een tempel is van de Heilige Geest, Die in u is, Die u van God hebt, en dat u van uzelf niet bent?

¹⁰⁸⁸ **Johannes 17:11, 21-23** Heilige Vader, bewaar ze in Uw Naam, die U Mij gegeven hebt, opdat zij één zijn, zoals Wij... Opdat zij allen één zijn, zoals U, Vader, in Mij, en Ik in U, dat ook zij in Ons één zijn; opdat de wereld gelooft dat U Mij gezonden hebt. En Ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die U Mij gegeven hebt, opdat zij één zijn, zoals Wij Eén zijn: Ik in hen en U in Mij; opdat zij volmaakt zijn in één, en opdat de wereld bekend dat U Mij gezonden hebt en hen liefgehad hebt, zoals U Mij liefgehad hebt.

¹⁰⁸⁹ **Efeziërs 1:4-11** Hij heeft ons uitverkoren in Hem, voor de grondlegging der wereld, opdat wij heilig en onberispelijk zijn voor Hem in de liefde ... In Hem, in Wie wij ook een erfdeel geworden zijn, wij, die tevoren bestemd waren naar het voornemen van Hem Die alle dingen werkt naar de raad van Zijn wil.

Efeziërs 2:14 Hij is onze vrede, Die deze beiden (joden en heidenen) één gemaakt heeft, en de middelmuur van afscheiding gebroken heeft.

Efeziërs 4:4 Eén lichaam is het, en één Geest, zoals u ook geroepen bent tot één hoop van uw roeping.

¹⁰⁹⁰ **I Korinthiërs 11:1** Weest mijn navolgers, zoals ook ik van Christus.

Hebreeë 6:12 Opdat u niet traag wordt, maar navolgers bent van degenen die door geloof en lanemoedigheid de beloften beërven.

¹⁰⁹¹ **Leviticus 20:8** Ik ben de HEERE, Die u heiligt.

¹⁰⁹² **Romeinen 11:16** Indien de eerstelingen heilig zijn, is ook het deeg heilig, en indien de wortel heilig is, zijn ook de takken heilig.

en zonde vandaan haalt. Zij is gericht op heel het geschapen leven, dat geleefd moet worden naar de wil van de heilige God. Toch komt zij (als hebbend maar een klein beginsel van deze nieuwe gehoorzaamheid) in deze (aardse) bedéling nooit, zegt Luther, boven de gestalte uit van een zondares aan de voet van het kruis. De heiligheid van de kerk betekent dus niet dat ze een gemeenschap is van zondeloze mensen, maar dat Christus met zondaren wil samenkomen en samenwonen.¹⁰⁹³ Deze heiligheid-in-praktijk is ook meteen één van de redenen waarom zij door de wereld wordt gehaat.¹⁰⁹⁴ Dit heilig zijn is én opgave¹⁰⁹⁵ én gave én bede.¹⁰⁹⁶

De kerk is (3) katholiek of algemeen; ze is over heel de aarde verspreid, ze omvat alle rassen, culturen en talen¹⁰⁹⁷ en overstijgt die – zodat een slavenheer naast zijn slaaf aan één (avondmaals)tafel zit en uit dezelfde beker drinkt! Haar boodschap geldt heel de mensheid, zoals God al aan Abraham beloofde¹⁰⁹⁸, hoewel ze zich vooral plaatselijk openbaart. Deze kerk wordt dus niet door landsgrenzen beperkt, ook niet door culturele gewoonten. Ze is de vervulling van Christus¹⁰⁹⁹, Die Zelf alle dingen vervult. Daarom kondigt zij de heerschappij van Christus, haar Hoofd, af over heel de aarde.¹¹⁰⁰ Dit roept natuurlijk ergernis op: de kerk bezit in Christus immers de volle waarheid¹¹⁰¹, en komt hier vrijmoedig-bescheiden voor uit!¹¹⁰² Deze katholiciteit geeft haar spreken een zeker gezag onder andere om, zoals Augustinus belijdt, tot geloof in het gezag van de Schrift te komen.

De kerk is (4) apostolisch en wijkt dus geen streepje van de leer en het goede voorbeeld van de door Christus geroepen en aan haar geschonken apostelen.¹¹⁰³ Er zijn wel opvolgers van apostelen, maar zij zelf zijn geen apostelen. Apostelen waren grond- of fundamentleggers.¹¹⁰⁴ De apostolische geschriften zijn het eten en drinken van Jezus' kerk.

Deze kerk vergadert de Goede Herder tot Zich¹¹⁰⁵ doordat Hij de onweerstaanbare kracht van Zijn Heilige Geest¹¹⁰⁶ verbindt aan het uitwendig gepredikte Woord, Zijn heilig evangelie (waardoor deze uitwendige roeping een inwendige wordt). Dit blijkt heel duidelijk op de pinksterdag, en de vele preken en toespraken in het boek

¹⁰⁹³ **Exodus 20:24** Aan alle plaats waar Ik Mijs Naams gedachtenis stichten zal, zal Ik tot u komen, en zal Ik u zegenen.

¹⁰⁹⁴ **Johannes 17:14** Ik heb hun Uw woord gegeven; en de wereld heeft ze gehaat, omdat zij van de wereld niet zijn, zoals Ik van de wereld niet ben.

I Petrus 4:4 Waarin de heidenen zich vreemd houden, als u niet meeloopt tot dezelfde uitgieting van overdadigheid, en u lasteren.

¹⁰⁹⁵ **II Korinthiërs 6:14-7:1** Trekt niet een ander juk aan met de ongelovigen; want wat voor mededeel (aandeel) heeft de gerechtigheid met de ongerechtigheid, en wat voor gemeenschap heeft het licht met de duisternis? En wat voor samenstemming heeft Christus met Belial, of wat voor deel heeft de gelovige met de ongelovige? Of wat voor samenvoeging heeft de tempel Gods met de afgoden? Want u bent de tempel van de levende God; zoals God gezegd heeft: "Ik zal in hen wonen, en Ik zal onder hen wandelen; en Ik zal hun God zijn, en zij zullen Mij een volk zijn. Daarom gaat uit het midden van hen, en scheidt u af", zegt de Heere, "en raakt niet aan wat onrein is, en Ik zal u aannemen. En Ik zal u tot Vader zijn, en u zult Mij tot zonen en dochters zijn", zegt de Heere, de Almachtige. Omdat wij dan deze beloften hebben, geliefden, laat ons onszelf reinigen van alle besmetting van het vlees en de geest, voleindigende de heiligmaking in de vreeze Gods.

¹⁰⁹⁶ **Johannes 17:17** Heilig ze in Uw waarheid; Uw woord is de waarheid.

¹⁰⁹⁷ **Openbaring 7:9** Daarna zag ik, en zie, een grote schare die niemand tellen kon, uit alle natie, en geslachten, en volken, en talen, staande voor de troon, en voor het Lam, bekleed zijnde met lange witte klederen, en palmtakken waren in hun handen.

¹⁰⁹⁸ **Genesis 12:3** In u zullen alle geslachten des aardrijks gezegend worden.

Genesis 22:18 In uw Zaad zullen gezegend worden alle volken der aarde.

Mattheüs 28:19 Ga dan heen, onderwijs al de volken, die depend in de Naam van de Vader, en de Zoon, en de Heilige Geest; lerend hen onderhouden alles wat Ik u geboden heb.

¹⁰⁹⁹ **Efeziërs 1:23** ... die Zijn lichaam is, en de vervulling van Hem, Die alles in allen vervult.

¹¹⁰⁰ **Daniël 2:34-35,44** Dit zag u, totdat er een steen afgehouden werd zonder handen, die sloeg dat beeld aan zijn voeten van ijzer en leem, en vermaalde ze. Toen werden tezamen vermaald het ijzer, leem, koper, zilver en goud, en zij werden gelijk kaf van de dorsvloeren des zomers, en de wind nam ze weg, en er werd geen plaats voor ze gevonden; maar de steen die het beeld geslagen heeft, werd tot een grote berg, zodat hij de hele aarde vulde. ... In de dagen van die koningen zal de God des hemels een Koninkrijk verwekken dat in eeuwigheid niet verstoord zal worden; en dat Koninkrijk zal aan geen ander volk overgelaten worden; het zal al die koninkrijken vermalen en te niet doen, maar zelf zal het in alle eeuwigheid bestaan.

¹¹⁰¹ **I Timotheüs 3:15** ... opdat u weet hoe men in het huis Gods moet verkeren, dat de gemeente van de levende God is, een pilaar en vastigheid der waarheid.

¹¹⁰² **Psalm 138:1,4** Ik zal U loven met mijn hele hart; in de tegenwoordigheid der goden zal ik U psalmzingen ... Alle koningen der aarde zullen U, o HEERE, loven, wanneer zij gehoord zullen hebben de redenen van Uw mond.

¹¹⁰³ **Handelingen 2:42** Zij waren volhardend in de leer van de apostelen.

¹¹⁰⁴ **I Korinthiërs 3:10** Naar de genade van God, die mij gegeven is, heb ik als een wijs bouwmeester het fundament gelegd; en een ander bouwt daarop. Maar een ieder zie toe, hoe hij daarop bouwt. Want niemand kan een ander fundament leggen, dan dat gelegd is, dat is Jezus Christus.

Efeziërs 2:20 Gebouwd op het fundament van de apostelen en profeten, waarvan Jezus Christus is de uiterste Hoeksteen.

¹¹⁰⁵ **Jesaja 40:11** Hij zal Zijn kudde weiden als een herder; Hij zal de lammeren in Zijn armen vergaderen, en in Zijn schoot dragen; de zogenden zal Hij zachtjes leiden.

Johannes 10:16 Ik heb nog andere schapen, die van deze stal niet zijn, deze moet Ik ook toebrengen; en zij zullen Mijn stem horen; en het zal worden één kudde, één Herder.

Handelingen 2:47 En de Heere deed dagelijks tot de gemeente, die zalig werden.

Handelingen 14:27 Zij verhaalden welke grote dingen God met hen gedaan had, en dat Hij voor de heidenen de deur van het geloof geopend had.

¹¹⁰⁶ **I Korinthiërs 2:4** Mijn rede en mijn prediking was niet in beweeglijke woorden der menselijke wijsheid, maar in bewijs van geest en kracht.

I Thessalonicenzen 1:5 Ons evangelie is onder u niet alleen in woorden geweest, maar ook in kracht, en in de Heilige Geest, en in veel verzekerdheid.

Handelingen. De reden is: omdat Hij deze kerk heeft gekocht met Zijn kostbaar (dierbaar) bloed.¹¹⁰⁷ Dit volk doet Hij door dat krachtige Woord¹¹⁰⁸ sterven aan zichzelf en ook geboren worden uit de Heilige Geest tot een levende hoop.¹¹⁰⁹ Dit volk beschermt Hij tegen alle vijanden door Zijn macht, door het geloof¹¹¹⁰ en Hij bouwt en onderhoudt haar door de voortdurende inwoning van Zijn Geest¹¹¹¹, Die alle weldaden uit Christus neemt en Die daarmee dit Godsvolk voedt en verkwikt. Hij troost dit volk en maakt het heilig.¹¹¹²

Dit volk vergadert Hij rondom Zijn Woord en sacramenten; en Hij regeert het door dat Woord. De prediking moet dan ook zuiver zijn: geheel de Schrift en niets dan de Schrift; de bediening der sacramenten moet rein zijn; en de tucht moet op zo'n manier worden bediend, dat alle zonden worden gestraft (NGB, 29).¹¹¹³ De Nederlandse Geloofsbelijdenis zegt niet, dat tegen openbare zondaren allerlei kerkelijke maatregelen moeten worden getroffen, al moet dat ook wel; maar dat de zonden worden bestraft; wat in getrouwe prediking gebeurt! Zie ook les 20. De sportwereld heeft tuchtcommissies en de medische wereld haar tuchtcollege; zo heeft de kerk haar opzicht, door de ambten.

De kerk wordt door Christus Zelf geregeerd, en Hij gebruikt daarvoor mensen, ambtsdragers.¹¹¹⁴ Wij kennen in onze kerk de volgende ambten: predikant (ook wel lerend ouderling genoemd¹¹¹⁵ of 'herder en leraar'¹¹¹⁶), ouderling¹¹¹⁷ en diaken¹¹¹⁸. Deze ambten zijn gelijk, en hebben ieder een eigen taak. Diakenen (zie Handelingen 6) hebben de taak ordelijk zorg te dragen voor behoeftige naasten (in en buiten de gemeente). Ouderlingen hebben opzicht zowel over de predikant (is het Bijbels wat hij de gemeente leert?), als over de gemeenteliden¹¹¹⁹ (gedragen dezen zich zoals Gods Woord het zegt (I Timotheüs 3)?). Daarom gaan zij pastoraal = herderlijk op bezoek in de gemeente (huisbezoek). Predikanten hebben de verantwoordelijke en bevoorrechte opdracht om Gods Woord uit te leggen en toe te passen. Ambtsdragers voeren als Gods medewerkers geen heerschappij over het geweten van

¹¹⁰⁷ **Handelingen 20:28** Heb acht op uzelf en op de hele kudde, waarover de Heilige Geest u tot opzieners gesteld heeft, om de gemeente Gods te weiden, welke Hij verkregen heeft door Zijn eigen bloed.

I Petrus 1:18-19 Wetende dat u niet door vergankelijke dingen, zilver of goud, verlost bent uit uw ijdele wandeling, van de vaderen overgeleverd; maar door het dierbare bloed van Christus, als van een onbestraffelijk en onbevlekt Lam.

¹¹⁰⁸ **Hebreeën 4:12** Het Woord Gods is levend en krachtig, en scherp snijdender dan enig tweesnijdend zwaard, en gaat door tot de verdeling van de ziel, en de geest, en de samenvoegselen (weefsels / gewrichten?), en het merg, en is een oordeler van de gedachten en de overleggingen van het hart.

¹¹⁰⁹ **Jakobus 1:18** Naar Zijn wil heeft Hij ons gebaard door het Woord der waarheid, opdat wij eerstelingen zijn van Zijn schepselen.

I Petrus 1:2-3 Aan de uitverkorenen naar de voorkennis van God de Vader, in de heiligmaking van de Geest, tot gehoorzaamheid en besprenkeling van het bloed van Jezus Christus; genade en vrede zij u vermenigvuldigd. Geloofd zij de God en Vader van onze Heere Jezus Christus, Die naar Zijn grote barmhartigheid ons heeft wedergeboren, tot een levende hoop, door de opstanding van Jezus Christus uit de doden.

¹¹¹⁰ **I Petrus 1:5** Die in Gods kracht bewaard wordt door het geloof tot de zaligheid, die bereid is om geopenbaard te worden in de laatste tijd.

¹¹¹¹ **II Korinthiërs 5:5** God, Die ons het onderpand van de Geest gegeven heeft.

¹¹¹² **Efeziërs 5:26-27** Opdat Hij de gemeente heiligen zou, haar gereinigd hebbende met het bad van het water door het Woord; opdat Hij haar voor Zichzelf heerlijk zou voorstellen, een gemeente, die geen vlek of rimpel heeft, of iets dergelijks, maar dat zij heilig zou zijn en onberispelijk.

I Petrus 2:1 Legt dus af alle kwaadheid, en alle bedrog, en geveinsdheid, en afgunst, en alle geroddel; en wees als nieuwgeboren kinderen zeer begerig naar de redelijke onvervalste melk, opdat u daardoor opwast.

¹¹¹³ Vergelijk **Efeziërs 4:12** Tot de volmaking der heiligen, ^atot het werk der bediening, tot opbouw van het lichaam van Christus.

^a Kanttekening: *bestaande in de prediking van Gods Woord, bediening van de sacramenten, oefening van de kerkelijke tucht, en regering van de gemeente*

¹¹¹⁴ **Romeinen 12:6** Hebbende nu verscheidene gaven, naar de genade die ons gegeven is, laat ons die gaven besteden, hetzij profetie, naar de mate van het geloof; hetzij bediening, in het bedienen; hetzij die onderwijst, in het onderwijzen; hetzij die vermaant, in het vermanen; die uitdeelt, in eenvoudigheid; die een voorganger is, in ijver; die barmhartigheid doet, in blijmoedigheid.

I Korinthiërs 12:28 God heeft er sommigen in de gemeente gesteld, ten eerste apostelen, ten tweede profeten, ten derde leraars, daarna krachten, daarna gaven der gezondmakingen, helpers, regeringen, menigerlei talen.

Hebreeën 13:7 Gedenk uw voorgangers, die tot u het Woord Gods gesproken hebben; volg hun geloof na, aanschouwende de uitkomst van hun wandel.

Hebreeën 13:17 Wees uw voorgangers gehoorzaam, en wees hun onderdanig; want zij waken voor uw zielen, als die rekenschap zullen geven; opdat zij dat doen mogen met vreugde en niet al zuchtende; want dat is u niet nuttig.

I Petrus 5:1-4 De ouderlingen, die onder u zijn, vermaan ik, die een medeouderling en getuige van het lijden van Christus ben, en deel heb aan de heerlijkheid die geopenbaard zal worden: weidt de kudde Gods die onder u is, hebbende opzicht daarover, niet uit dwang, maar gewillig; noch om vuil gewin, maar met een volvaardig gemoed; noch als heerschappij voerende over het erfdeel des Heeren, maar als voorbeelden voor de kudde geworden zijnde. En als de overste Herder verschenen zal zijn, zult u de onverwelkelijke kroon der heerlijkheid behalen.

¹¹¹⁵ **I Timotheüs 5:17** Dat de ouderlingen, die goed regeren, dubbele eer waardig geacht worden, voornamelijk die arbeiden in het Woord en de leer^a.

^a Kanttekening: *hieruit blijkt duidelijk, dat er toen twee soorten van ouderlingen in de gemeente waren, namelijk enigen die in het woord arbeidden, en anderen die alleen tot de regering der gemeente gebruikt werden.*

¹¹¹⁶ **Efeziërs 4:11** Christus heeft gegeven sommigen tot apostelen, en sommigen tot profeten, en sommigen tot evangelisten, en sommigen tot herders en leraars.

¹¹¹⁷ **I Timotheüs 3:1** Dit is een getrouw woord: als iemand tot het ambt van opziener lust heeft, die begeert een treffelijk werk.

¹¹¹⁸ **I Timotheüs 3:8** De diakenen moeten eerbaar zijn.

¹¹¹⁹ **Filippenzen 1:1** Paulus en Timotheüs aan al de heiligen in Christus Jezus, die te Filippi zijn, met de opzieners en diakenen.

gemeenteleden, maar ze hebben het voorrecht mee te werken aan de blijdschap van de gelovigen.¹¹²⁰ Doe je belijdenis dan beloof je onder andere mee te werken aan de bloei van Gods Koninkrijk (dus ben je beschikbaar voor dienst en ambt) én je te onderwerpen aan de orde en het opzicht in Gods kerk, uitgeoefend door de ambtsdragers.

De Bijbel noemt de kerk Gods huis¹¹²¹; een vaste pilaar¹¹²²; een tempel¹¹²³; bruid¹¹²⁴; het lichaam van Christus (Efeziërs 1 vers 23); Gods volk.¹¹²⁵ De leden van deze gemeente worden aangeduid met *heiligen*¹¹²⁶, *uitverkorenen*¹¹²⁷, *geliefden*¹¹²⁸, *geroepen*¹¹²⁹.

Door Gods bijzondere genade verbindt dit volk zich in vrijwillige en vurige liefde aan de Heere en zo ook aan elkaar: een kenmerk van de christelijke levensstijl!¹¹³⁰ Dit volk reist voort op druk- en kruiswegen¹¹³¹ en houdt onwrikbaar stand op grond van het onfeilbare Woord van zijn God, in de weg van het tere, afhankelijke smeekgebed¹¹³². Dit volk, verenigd rondom de getrouwe prediking van het onfeilbare Woord in hartelijke en broederlijke liefde door het geloof, noemen we *kerk* (van het Griekse *Kuriakè* – dat is: van de *Kurios*, de Heere). Hij is de Bruidegom en Losser van dit volk. De Schrift gebruikt niet het woord *kerk*, maar *gemeente* (Grieks: *ekklesia*), een woord dat betekent: *er uit geroepen*, namelijk uit de duisternis van blindheid, satansdienst en zondelust¹¹³³ tot Zijn wonderbaar licht, met als roeping en doel: de Deugden van God te verkondigen – om zo de wereldbevolking te be-

evangeliseren, onder andere door een sierlijke levenswandel.¹¹³⁴
Op weg van Pasen naar de wederkomst bevindt Gods kerk zich onophoudelijk in de gevarenzone van dwaalleer, individualisme, groepsvorming, partijschappen, terugval in het heidense, van God vervreemde leven, en vijandschap van de wereld (Efeziërs 4 vers 17-32).¹¹³⁵ Jezus waarschuwt Zijn discipelen ervoor.¹¹³⁶ Dit blijkt ook uit alle

¹¹²⁰ **I Korinthiërs 3:5 & 9** Wie is Paulus en wie is Apollos, anders dan dienaars, door wie u geloofd hebt. & Want wij zijn Gods medearbeiders; Gods akkerwerk, Gods gebouw bent u.

II Korinthiërs 1:24 Niet dat wij heerschappij voeren over uw geloof, maar wij zijn medewerkers aan uw blijdschap.

Filippenzen 1:25 Dit vertrouwen en weet ik, dat ik met u allen zal blijven tot uw bevordering en blijdschap van het geloof.

¹¹²¹ **I Petrus 2:5** Word u ook zelf als levende stenen gebouwd tot een geestelijk huis, tot een heilig priesterdom, om geestelijke offeranden op te offeren, die God aangenaam zijn door Jezus Christus.

I Petrus 4:17 Want het is de tijd, dat het oordeel begint van het huis Gods; en indien het eerst van ons begint, wat zal het einde zijn van hen die het evangelie van God ongehoorzaam zijn?

¹¹²² **I Timotheüs 3 vers 15** ...het huis van Gods, hetwelk is de gemeente van de levende God, een ^apilaar en vastigheid der waarheid.

^a Kanttekening: zo wordt Gods gemeente genoemd, omdat God in Zijn gemeente de waarheid bevestigt, en door haar aan anderen openlijk bekend maakt

¹¹²³ **Efeziërs 2:21** Op Christus (als de uiterste Hoeksteen) wast het hele gebouw op, bekwaam samengevoegd zijnde, tot een heilige tempel in de Heere.

I Korinthiërs 3:16 Weet u niet, dat u Gods tempel bent, en dat Gods Geest in u woont?

¹¹²⁴ **Openbaring 21:9** tot mij kwam een van de zeven engelen en hij sprak met mij, zeggende: "Kom hierheen, ik zal u tonen de Bruid, de Vrouw van het Lam."

Johannes 3:29 Wie de bruid (de gemeente) heeft, is de Bruidegom (Jezus), maar de vriend van de bruidegom (Johannes de Doper) verblijdt zich met blijdschap om de stem van de Bruidegom. Dus is deze mijn blijdschap vervuld geworden.

¹¹²⁵ **II Korinthiërs 6:16** God heeft gezegd: "Ik zal in hen wonen, en Ik zal onder hen wandelen; en Ik zal hun God zijn, en zij zullen Mij een volk zijn."

¹¹²⁶ **Romeinen 1:7** Allen die te Rome bent, geliefden Gods en geroepen heiligen, genade zij u, en vrede van God, onze Vader, en de Heere Jezus Christus.

¹¹²⁷ **II Timotheüs 2:10** Ik verdraag alles om de uitverkorenen, opdat ook zij de zaligheid verkrijgen, die in Christus Jezus is, met eeuwige heerlijkheid.

¹¹²⁸ **I Thessalonicenzen 1:4** Wetende, geliefde broeders, uw verkiezing van God.

¹¹²⁹ **I Korinthiërs 1:24** Voor hen die geroepen zijn, zowel Joden als Grieken, prediken wij Christus, de Kracht van God, en de Wijsheid van God.

¹¹³⁰ **Handelingen 2:44-46** En allen die geloofden, waren bijeen, en hadden alle dingen gemeenschappelijk. En zij verkochten goederen en bezit, en verdeelden die aan allen, naar dat elk nodig had. En dagelijks eendrachtig in de tempel volhardende, en van huis tot huis brood brekende, aten zij tezamen met verheuging en eenvoudigheid van hart.

Handelingen 4:32-35 De menigte van degenen die geloofden, was één hart en ziel; en niemand zei dat iets van wat hij had, het zijne was, maar alle dingen waren hun gemeenschappelijk ... Er was ook niemand onder hen die gebrek had; want zovelen als er bezitters waren van landen of huizen, die verkochten zij, en brachten de prijs van het verkochte, en legden die aan de voeten der apostelen. En aan een ieder werd uitgedeeld, naar dat elk nodig had.

Efeziërs 4:2-3 ...met alle ootmoed en zachtmoedigheid, met lankmoedigheid, verdragende elkaar in liefde; u inspannend te behouden de eenheid van de Geest door de band van vrede.

¹¹³¹ **Handelingen 14:22** ... en dat wij door vele verdrukkingen moeten ingaan in het Koninkrijk Gods.

¹¹³² **Efeziërs 6:10-18** Voorts, mijn broeders, wordt krachtig in de Heere, en in de sterkte van Zijn macht. Doet aan de gehele wapenrusting Gods, opdat u kunt staan tegen de listige omleidingen van de duivel... Daarom neemt aan de gehele wapenrusting Gods, opdat u kunt weerstaan in de boze dag, en alles verricht hebbende, staande kunt blijven... En neemt de helm der zaligheid, en het zwaard van de Geest, hetwelk is Gods Woord. Met alle gebed en smeking, biddende te allen tijd in de Geest, en daartoe wakende met alle gedurigheid en smeking voor al de heiligen.

¹¹³³ **Galaten 1:4** Die Zichzelf gegeven heeft voor onze zonden, opdat Hij ons trekken zou uit deze tegenwoordige boze wereld, naar de wil van onze God en Vader.

Kolossenzen 1:13 Die ons getrokken heeft uit de macht der duisternis, en overgezet heeft in het Koninkrijk van de Zoon van Zijn liefde.

I Petrus 2:9 U bent een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterdom, een heilig volk, een verkregen volk; opdat u zou verkondigen de deugden van Hem Die u uit de duisternis geroepen heeft tot Zijn wonderbaar licht.

¹¹³⁴ **Mattheüs 5:13 & 16** U bent het zout der aarde. & Laat uw licht zo schijnen voor de mensen, dat zij uw goede werken zien, en uw Vader, Die in de hemelen is, verheerlijken.

¹¹³⁵ Zie ook **I Korinthiërs 1:10-13** Ik bid u, broeders, door de Naam van onze Heere Jezus Christus, dat u allen hetzelfde spreekt, en dat onder u geen scheuringen zijn, maar dat u samengevoegd bent in eenzelfde zin, en in eenzelfde gevoelen. Want mij is over u bekend gemaakt, mijn

vervolgingen door joden en heidenen¹¹³⁷ (zie het boek Handelingen – met Saulus van Tarsen als duidelijkste voorbeeld¹¹³⁸). Het blijkt niet minder uit de verleiding van de *aantrekkelijke* wereld.¹¹³⁹ Toch haat de kerk de wereld niet (wel de zonde in en van de wereld, niet de wereldse mensen), maar uit liefde bedrijft zij op allerlei manieren zending om deze wereld – indien mogelijk – voor Christus te winnen (zie HC, 86).

- 5 Wie zijn lid van deze kerk? Allen die op het *erf van het verbond* zijn geboren.¹¹⁴⁰ Allen zijn echter niet op dezelfde manier lid. Er zijn levende leden en er zijn dode leden. De levende leden zijn *van* de kerk, de dode (huichelachtige mondbelijders) alleen *in* de kerk. Daarom maken we onderscheid tussen **zichtbaar** en **onzichtbaar**. Niet dat er twee kerken zijn, maar deze ene kerk heeft een zichtbare en een onzichtbare gestalte: van de kerk is haar geestelijke leven / geloofsleven onzichtbaar (voor God alleen bekend¹¹⁴¹); zichtbaar wordt zij in eredienst, onderwijs en
- 10 gemeenschapsvorming. De zichtbare gestalte van de kerk is vermengd met huichelaars; onzichtbaar is, wie waarlijk lid zijn door wedergeboorte en geloof. Het verschil is slechts voor God zichtbaar (lees: Mattheüs 13 vers 24-30, 36-43; 25 vers 1-13). Het 'oordeel der liefde' verbindt de zichtbare met de onzichtbare kerk. Daarom worden doopouders aangesproken met 'Geliefden in de Heere Christus...'

- 15 Op de grote dag van het gericht zal echter de wan de dorsvloer zuiveren: tarwe komt in de hemelschuur, kaf in het onuitbluslijk vuur. Van groot belang voor een ieder is te weten of wij *levende* lidmaten zijn. Dit worden we niet door doop en belijdenis, maar door wedergeboorte en geloof – zijn wij wedergeboren, geloven wij? Woont Christus in ons, vormen ons lichaam en onze ziel een tempel van de Heilige Geest?¹¹⁴² Is ons geweten met het bloed van Christus besprenkeld en gereinigd van dode werken om de levende God te dienen?¹¹⁴³ Dan zijn wij levend verbonden aan

broeders, door het huisgezin van Chloë, dat er twisten onder u zijn. En dit zeg ik, dat een ieder van u zegt: "Ik ben van Paulus"; en: "Ik van Apollos"; en: "Ik van Kefas"; en: "Ik van Christus" ... Is Christus gedeeld? Is Paulus voor u gekruisigd? Of bent u in Paulus' naam gedoopt?

I Korinthiërs 10:21 U kunt niet de drinkbeker des Heeren drinken, en de drinkbeker der duivelen; u kunt niet deelachtig zijn aan de tafel des Heeren, en aan de tafel der duivelen.

Kolossenzen 2:8 Zie toe, dat niemand u als een roof vervoert door de filosofie, en ijdele verleiding, naar de overlevering der mensen, en niet naar Christus.

I Johannes 4:6 Wij zijn uit God. Wie God kent, hoort ons; wie uit God niet is, hoort ons niet. Hieruit kennen wij de geest der waarheid, en de geest der dwaling.

III Johannes 9-10 Ik heb aan de gemeente geschreven, maar Diotrefes, die onder hen de eerste zoekt te zijn, accepteert ons niet. Daarom, als ik kom, zal ik in gedachtenis brengen zijn werken die hij doet, met boze woorden snaterende tegen ons; en hiermee niet vergenoegd zijnde, ontvangt hij zelf de broeders niet, en verhindert degenen die het willen doen, en werpt ze uit de gemeente.

- ¹¹³⁶ **Johannes 15:19** Indien u van de wereld was, zou de wereld het hare liefhebben, maar omdat u van de wereld niet bent, maar Ik u uit de wereld heb uitverkoren, daarom haat de wereld u.

I Johannes 3:13 Verwondert u niet, mijn broeders, als de wereld u haat.

- ¹¹³⁷ **Markus 13:9** Zij zullen u overleveren in de raadsvergaderingen en in de synagogen; u zult geslagen worden en voor stadhouders en koningen zult u gesteld worden, om Mij, hun tot een getuigenis.

II Timotheüs 3:12 Allen die godzalig willen leven in Christus Jezus, die zullen vervolgd worden.

Openbaring 2:10 Vrees geen van de dingen die u lijden zult. Zie, de duivel zal enigen van u in de gevangenis werpen, opdat u verzocht wordt; en u zult een verdrukking hebben van tien dagen. Wees getrouw tot de dood, en Ik zal u geven de kroon van het leven.

Openbaring 12:13-17 Toen de draak (de duivel) zag dat hij op de aarde geworpen was, heeft hij de vrouw (de gemeente) vervolgd die het jongetje geboort had ... En de slang wierp uit haar mond achter de vrouw water als een rivier, opdat hij haar door de rivier zou doen wegvoeren ... En de draak vergrimde op de vrouw, en ging heen om oorlog te voeren tegen de overigen van haar zaad, die Gods geboden bewaren, en de getuigenis van Jezus Christus hebben.

- ¹¹³⁸ **I Korinthiërs 15:9** Ik ben de minste van de apostelen, die niet waardig ben een apostel genoemd te worden, omdat ik de gemeente van God vervolgd heb.

Galaten 1:13 Want u hebt mijn omgang gehoord, die eertijds in het jodendom was, dat ik uitnemend zeer de gemeente van God vervolgde, en die verwoestte.

- ¹¹³⁹ **Johannes 15:24** Indien Ik de werken onder hen niet had gedaan die niemand anders gedaan heeft, hadden zij geen zonde, maar nu hebben zij ze gezien, en zowel Mij als Mijn Vader gehaat.

Jakobus 4:4 Overspelers en overspeleressen, weet u niet dat vriendschap met de wereld vijandschap tegen God is? Wie dan een vriend van de wereld wil zijn, die wordt een vijand van God gesteld.

I Johannes 2:15-17 Hebt de wereld niet lief, noch wat in de wereld is; als iemand de wereld liefheeft, de liefde des Vaders is niet in hem. Want al wat in de wereld is, namelijk de begeerlijkheid van het vlees, en de begeerlijkheid van de ogen, en de grootsheid van het leven, is niet uit de Vader, maar is uit de wereld. En de wereld gaat voorbij, en haar begeerlijkheid, maar die de wil van God doet, blijft in eeuwigheid.

- ¹¹⁴⁰ **Mattheüs 8:12** De kinderen van het Koninkrijk zullen uitgeworpen worden in de buitenste duisternis; daar zal weinig zijn, en knersing der tanden.

Lukas 15:31 En hij zei tot hem: "Kind, u bent altijd bij mij, en al het mijne is van u."

I Korinthiërs 7:14 De ongelovige man is geheiligd door de vrouw, en de ongelovige vrouw is geheiligd door de man; want anders waren uw kinderen onrein, maar nu zijn zij heilig.

- ¹¹⁴¹ **II Timotheüs 2:19** Het vaste fundament Gods staat, hebbende dit zegel: de Heere kent degenen die de Zijnen zijn.

- ¹¹⁴² **I Korinthiërs 3:16** Weet u niet dat u Gods tempel bent, en de Geest Gods in u woont?

I Korinthiërs 6:19 Of weet u niet dat uw lichaam een tempel is van de Heilige Geest, Die in u is, Die u van God hebt, en dat u van uzelf niet bent?

II Korinthiërs 6:16 U bent de tempel van de levende God; zoals God gezegd heeft: "Ik zal in hen wonen."

- ¹¹⁴³ **Hebreeë 9:14** Hoeveel te meer zal het bloed van Christus, Die door de eeuwige Geest Zichzelf aan God onstraflijk opgeofferd heeft, uw geweten reinigen van dode werken om de levende God te dienen?

Hebreeë 10:22 Laat ons toegaan met een waarachtig hart, in volle verzekerdheid van het geloof, onze harten gereinigd zijnde van het kwaad geweten.

I Petrus 1:2 De uitverkorenen ... tot gehoorzaamheid en besprenkeling van het bloed van Jezus Christus.

Christus, wat onder andere te herkennen is aan de vrucht van de Geest.¹¹⁴⁴ Zie jij er iets van – én bij je zelf én om je heen?

5 Deze kerk onderscheiden we in **triomferende kerk**¹¹⁴⁵ en **strijdende kerk**¹¹⁴⁶, waarvan de gezaligden¹¹⁴⁷ de triomferende (overwinnende) kerk zijn; en de hier op aarde levenden de strijdende kerk zijn – die toch ook nu al de méér-dan-overwinnende kerk is!¹¹⁴⁸ Dit wijst erop dat er een strijd is (Openbaring 12) en wel tegen een driekoppige doodsvijand: duivel, wereld en eigen vlees.¹¹⁴⁹ In deze strijd zijn wij kansloos, tenzij wij door Christus worden beschermd, wat Christus de Zijnen heeft beloofd (Psalm 3; 18; 91)¹¹⁵⁰ en wat Hij ook volbrengt. Daarom belijden wij met het vijfde hoofdstuk van de *Dordtse Leerregels* de volharding der heiligen. Deze volharding is én een opgave¹¹⁵¹ én een gave.¹¹⁵²

10 In deze kerk zijn alle leden geestelijke broeders en zusters, omdat ze door de wedergeboorte uit God kinderen van dezelfde Vader zijn; die elkaar hartelijk moeten liefhebben en ook om Jezus' wil daadwerkelijk liefhebben.¹¹⁵³ Ze

¹¹⁴⁴ **Galaten 5:22** De vrucht van de Geest is liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid, goedertierenheid, goedheid, geloof, zachtmoedigheid, matigheid.

¹¹⁴⁵ **Hebreeën 12:22-23** U bent gekomen tot de berg Sion, en de stad van de levende God, tot het hemelse Jeruzalem, en de vele duizenden der engelen; tot de algemene vergadering en de gemeente der eerstgeborenen, die in de hemelen opgeschreven zijn.

¹¹⁴⁶ **Efeziërs 6:11-12** Doet aan de gehele wapenrusting Gods, opdat u kunt staan tegen de listige omleidingen van de duivel. Want wij hebben de strijd niet tegen vlees en bloed, maar tegen de overheden, tegen de machten, tegen de geweldhebbers der wereld, der duisternis dezer eeuw, tegen de geestelijke boosheden in de lucht.

I Timotheüs 6:12 Strijd de goede strijd van het geloof, grijp naar het eeuwige leven, waartoe u ook geroepen bent, en de goede belijdenis beleden hebt voor vele getuigen.

Hebreeën 12:4 U hebt nog tot het bloed toe niet tegengestaan, strijdende tegen de zonde.

¹¹⁴⁷ **II Timotheüs 4:7-8** Ik heb de goede strijd gestreden, ik heb de loop geëindigd, ik heb het geloof behouden. Voorts is voor mij weggelegd de kroon der rechtvaardigheid, die de Heere, de rechtvaardige Rechter, mij in die dag geven zal; en niet alleen aan mij, maar ook aan allen die Zijn verschijning liefgehad hebben.

Openbaring 7:9,14-17 Daarna zag ik, en zie, een grote schare, die niemand tellen kon, uit alle natie, en geslachten, en volken, en talen, staande voor de troon, en voor het Lam, bekleed met lange witte klederen, en palmtakken waren in hun handen ... Dezen zijn het die uit de grote verdrukking komen; en zij hebben hun lange klederen gewassen, en hebben hun lange klederen wit gemaakt in het bloed van het Lam. Daarom zijn zij voor de troon van God, en dienen Hem dag en nacht in Zijn tempel; en Die op de troon zit, zal hen overschaduwen. Zij zullen niet meer hongeren, en zullen niet meer dorsten, en de zon zal op hen niet vallen, noch enige hitte. Want het Lam, Dat in het midden van de troon is, zal hen weiden, en zal hun een Leidsman zijn tot levende fonteynen der wateren; en God zal alle tranen van hun ogen afwissen.

Openbaring 12:11 Zij hebben de satan overwonnen door het bloed van het Lam, en door het woord van hun getuigenis, en zij hebben hun leven niet liefgehad tot de dood toe.

Openbaring 14:1-5 Het Lam stond op de berg Sion, en met Hem honderd vier en veertig duizend, hebbende de Naam van Zijn Vader geschreven aan hun voorhoofden ... En zij zongen als een nieuw gezang voor de troon...; en niemand kon dat gezang leren, dan de honderd vier en veertig duizend, die van de aarde gekocht waren. Dezen zijn het die met vrouwen niet bevlekt zijn, want zij zijn maagden; dezen zijn het die het Lam volgen, waar Hij ook heengaat; dezen zijn gekocht uit de mensen, tot eerstelingen voor God en het Lam. En in hun mond is geen bedrog gevonden; want zij zijn onberispelijk voor de troon van God.

¹¹⁴⁸ **Romeinen 8:37** Maar in dit alles zijn wij meer dan overwinnaars, door Hem, Die ons liefgehad heeft.

¹¹⁴⁹ **Hebreeën 3:12** Ziet toe, broeders, dat niet te eniger tijd in iemand van u een boos, ongelovig hart is, om af te wijken van de levende God.

¹¹⁵⁰ **I Petrus 1:5** U, die in de kracht Gods bewaard wordt door het geloof tot de zaligheid.

¹¹⁵¹ **Johannes 15:4-7** Blijft in Mij, en Ik in u. Zoals de rank geen vrucht kan dragen van zichzelf, als zij niet in de wijnstok blijft; zo ook u niet, als u in Mij niet blijft. Ik ben de Wijnstok, u bent de ranken; wie in Mij blijft, en Ik in hem, die draagt veel vrucht; want zonder Mij kunt u niets doen. Als iemand in Mij niet blijft, die is buiten geworpen, net als de rank, en is verdord; en men vergadert ze, en men werpt ze in het vuur, en zij worden verbrand. Indien u in Mij blijft, en Mijn woorden in u blijven, wat u maar wilt, zult u begeren, en het zal u geschieden.

Romeinen 12:12 Verlijd u in de hoop. Wees geduldig in de verdrukking. Volhard in het gebed.

Hebreeën 3:6,13-14 Christus ... Wiens huis wij zijn, als wij maar de vrijmoedigheid en de roem der hoop tot het einde toe vast behouden. ... Vermaant elkaar te allen dage, zolang als het heden genoemd wordt, opdat niet iemand uit u verhard wordt door de verleiding der zonde. Want wij zijn Christus deelachtig geworden, zo wij anders^a het begin van deze vaste grond tot het einde toe vast behouden.

^a De uitdrukking 'zo (wij) anders' betekent óf: als (wij) tenminste; óf: omdat (wij) immers.

Romeinen 8:9 U bent niet in het vlees, maar in de Geest, zo anders de Geest van God in u woont. Maar als iemand de Geest van Christus niet heeft, die komt Hem niet toe.

Romeinen 8:17 Als wij kinderen zijn, zijn wij ook erfgenamen, erfgenamen van God, en mede-erfgenamen van Christus; zo wij anders met Hem lijden, opdat wij ook met Hem verheerlijkt worden.

I Petrus 2:3 Indien u anders gesmaakt hebt, dat de Heere goedertieren is.

Hebreeën 6:11-12 Wij begeren dat een ieder van u dezelfde naarstigheid (ernst / ijver) bewijst, tot de volle verzekerdheid der hoop, tot het einde toe; opdat u niet traag wordt, maar navolgers bent van degenen die door geloof en lankmoedigheid de beloften beëerven.

Openbaring 2:10,25 Wees getrouw tot de dood, en Ik zal u geven de kroon des levens. Maar wat u hebt, houdt dat, totdat Ik zal komen.

Openbaring 3:11 Zie, Ik kom spoedig; houd wat u hebt, opdat niemand uw kroon neemt.

¹¹⁵² **I Korinthiërs 1:9** God is getrouw, door Wie u geroepen bent tot de gemeenschap van Zijn Zoon Jezus Christus, onze Heere.

I Korinthiërs 10:13 God is getrouw, Die u niet verzocht zal laten worden boven wat u vermoegt, maar Hij zal met de verzoeking ook de uitkomst geven, opdat u ze kunt verdragen.

Filippenzen 1:6 Vertrouwende dit, dat Hij Die in u een goed werk begonnen heeft, dat voleindigen zal tot op de dag van Jezus Christus.

II Thessalonicenzen 3:3 De Heere is getrouw, Die u zal versterken en bewaren van de boze.

¹¹⁵³ **I Petrus 1:22** Hebbende uw zielen gereinigd in de gehoorzaamheid der waarheid, door de Geest, tot ongeveinsde broederlijke liefde, zo hebt elkander vuriglijk lief uit een rein hart.

I Johannes 3:14 Wij weten dat wij overgegaan zijn uit de dood in het leven, omdat wij de broeders liefhebben; wie zijn broeder niet liefheeft, blijft in de dood.

I Johannes 4:21 En dit gebod hebben wij van Hem, namelijk dat wie God liefheeft, ook zijn broeder moet liefhebben.

hebben alles voor elkaar over en ze wensen hun leven te besteden in dienst van elkaars tijdelijke en eeuwige welzijn. Zoals Calvijn zei: *terar, dum prosim = laat mij verteren, als ik maar nuttig ben*. Ze achten dit hun schuldige plicht en rekenen er dus niets voor, ze verheffen zich er niet op dat ze zich in hartelijke liefde geven ter zaligheid van de andere lidmaten.¹¹⁵⁴ Ze doen het uit onbaatzuchtige liefde en gunnen elkaar het beste voor tijd en eeuwigheid, al kost het hun zelf alles.¹¹⁵⁵ De kerk openbaart zich dus ook in medemenselijkheid, liefde en hulpvaardig zijn, wanneer dit tenminste niet inhoudt in onwaarachtigheid de Waarheid te begraven (daarom kunnen we niet mee met de huidige tendens naar eenheid [oecumene] als van de PKN en de wereldraad van kerken), maar zij openbaart zich vooral in het ware geloof, dat zich fundeert op de Waarheid¹¹⁵⁶, die wij vinden in het profetische Woord.¹¹⁵⁷ Dit laat zich hieraan kennen: onverzettelijkheid in hoofdzaken, verdraagzaamheid in bijzaken, liefde in alle zaken. Wat is de verscheurdheid tussen broeders van hetzelfde huis een aanklacht en smart!¹¹⁵⁸

Al komen we alleen te staan, tegenover een grote meerderheid van valse of onzuivere kerken – zoals de profeet Micha in I Koningen 22 vers 6, 13¹¹⁵⁹ –, toch willen we liever bij de verdrukte kerk van Jezus Christus horen, dan mee te heulen met valse voorgangers (wolven in schaapskleren) – tegen wie Jezus en de apostelen waarschuwen (II Petrus 2; Brief van Judas).¹¹⁶⁰

Ware christenen zijn ook in een zuiver kerkverband lang niet altijd in de meerderheid – omdat de kerk soms zuiverder is en soms minder zuiver óf in de ene plaats zuiverder en in de andere minder zuiver, zoals Augustinus in zijn dagen over zijn kerk klaagt.

Zij zijn echter volgens NGB, 29 te herkennen aan de volgende kenmerken. Levende christenen:

- bezitten een waar geloof¹¹⁶¹
- ontvluchten, na de enige Zaligmaker te hebben aangenomen, de zonde¹¹⁶²
- jagen de gerechtigheid na¹¹⁶³
- hebben de ware God en hun naaste lief¹¹⁶⁴
- wijken niet af ter rechter- of ter linkerhand¹¹⁶⁵
- kruisigen het vlees plus zijn werken¹¹⁶⁶

¹¹⁵⁴ **II Korinthiërs 12:14-15** Ik zoek niet het uwe, maar u; want kinderen moeten niet schatten vergaderen voor de ouders, maar ouders voor de kinderen. En ik zal zeer graag de kosten doen, en voor uw zielen ten koste gegeven worden; hoewel ik, u overvloediger beminde, minder bemind wordt.

II Timotheüs 2:10 Ik verdraag alles om de uitverkorenen, opdat ook zij de zaligheid verkrijgen, die in Christus Jezus is, met eeuwige heerlijkheid.

¹¹⁵⁵ **Hebreeën 10:34** U hebt ook met mijn banden medelijden gehad.

I Johannes 3:16 Hieraan hebben wij de liefde gekend, dat Hij Zijn leven voor ons gesteld heeft; en wij zijn schuldig voor de broeders het leven te stellen. Wie nu het goed der wereld heeft, en zijn broeder gebrek ziet hebben, en zijn hart voor hem toesluit, hoe blijft de liefde Gods in hem?

¹¹⁵⁶ **Handelingen 2:42** Zij waren volhardende in de leer der apostelen.

I Timotheüs 6:3 Indien iemand een andere leer leert, en niet overeenkomt met de gezonde woorden van onze Heere Jezus Christus, en met de leer die naar de godzaligheid is, die is opgeblazen, en weet niets.

II Timotheüs 1:13 Houd het voorbeeld van de gezonde woorden die u van mij gehoord hebt, in geloof en liefde, die in Christus Jezus is.

II Johannes 10 Indien iemand tot u komt, en deze leer niet brengt, ontvangt hem niet in huis, en zegt tot hem niet: "Wees gegroet."

¹¹⁵⁷ **II Petrus 1:19** Wij hebben het profetische woord, dat zeer vast is, en u doet goed, dat u daarop acht hebt, als op een licht, schijnend in een duistere plaats, totdat de dag aanlicht, en de morgenster opgaat in uw harten.

¹¹⁵⁸ **Psalm 133:1** Ziet, hoe goed en hoe lieflijk is het, dat broeders ook samenwonen!

¹¹⁵⁹ **I Koningen 22:6,13** Toen vergaderde de koning van Israël de profeten, ongeveer vierhonderd man ... De bode nu, die heengegaan was, om Micha te roepen, sprak tot hem, zeggende: "Zie toch, de woorden van de profeten zijn uit één mond goed tot de koning; laat toch uw woord zijn zoals het woord van één uit hen, en spreek het goede."

¹¹⁶⁰ **Mattheüs 7:15** Wacht u voor valse profeten, die in schaapskleren tot u komen, maar van binnen zijn zij grijpende wolven.

Handelingen 20:29 Dit weet ik, dat na mijn vertrek zware (=gruwelijke) wolven tot u zullen inkomen, die de kudde niet sparen.

¹¹⁶¹ **II Thessalonicenzen 3:2** Opdat wij verlost worden van de ongeschikte en boze mensen; want het geloof is niet aller.

¹¹⁶² **I Korinthiërs 6:18** Ontvlucht de hoererij...

I Korinthiërs 10:14 Mijn geliefden, vlucht van de afgodendienst.

¹¹⁶³ **I Timotheüs 6:11** O mens Gods, ontvlucht deze dingen; en jaag naar gerechtigheid, godzaligheid, geloof, liefde, lijdzaamheid, zachtmoedigheid.

II Timotheüs 2:22 Maar ontvlucht de begeerlijkheden der jonkheid; en jaag naar rechtvaardigheid, geloof, liefde, vrede, met degenen die de Heere aanroepen uit een rein hart.

¹¹⁶⁴ **Johannes 13:35** Hieraan zullen zij allen bekennen (= kennen / weten), dat u Mijn discipelen bent: als u liefde hebt onder elkaar.

Romeinen 12:9 De liefde zij ongeveinsd. Hebt een afkeer van het boze, en hangt het goede aan.

¹¹⁶⁵ **I Korinthiërs 9:24-27** Weet u niet, dat die in de loopbaan lopen, allen wel lopen, maar dat een de prijs ontvangt? Loopt zo, dat u die verkrijgt. En een ieder die om prijs strijdt, onthoudt zich in alles. Dezen dan doen wel dit, opdat zij een verderflijke kroon ontvangen, maar wij een onverderfelijke. Ik loop dan zo, niet als op het onzekere; ik kamp zo, niet als de lucht slaande, maar ik bedwing mijn lichaam, en breng het tot dienstbaarheid, opdat ik niet enigszins, terwijl ik anderen gepredikt heb, zelf verwerpelijk word.

Hebreeën 12:1-2 Omdat wij zo'n grote wolk van getuigen rondom ons hebben liggen, laat ons afleggen alle last, en de zonde, die ons gemakkelijk omringt, en laat ons met volharding lopen de loopbaan die ons voorgesteld is; ziende op de overste Leidsman en Voleinder van het geloof.

¹¹⁶⁶ **Galaten 5:24** Die van Christus zijn, hebben het vlees gekruist met de bewegingen en begeerlijkheden.

- strijden door de Geest tegen hun zwakheid, al de dagen van hun leven door gestadig hun toevlucht te nemen tot het bloed, de dood, het lijden en de gehoorzaamheid van de Heere Jezus, in Wie zij vergeving van hun zonden hebben, door het geloof in Hem¹¹⁶⁷

5 We kunnen ook verwijzen naar de zaligsprekingen. Jezus beschrijft daar wie christenen zijn:

- zij zijn armen van geest
- zij treuren
- zij zijn zachtmoedig
- zij hongeren en dorsten naar de gerechtigheid
- zij zijn barmhartig
- zij zijn rein van hart
- zij zijn vredestichters en
- zij worden vervolgd omwille van de gerechtigheid.¹¹⁶⁸

10

Of naar de negenvoudige vrucht van de Geest.¹¹⁶⁹ Ook is haat van de wereld een kenmerk van het bij de kerk horen.¹¹⁷⁰

15

Verder wil ik nog twee kenmerken noemen. Levende christenen:

- groeien in kennis en genade¹¹⁷¹
- kunnen hun mond niet houden, maar móeten van Jezus getuigen¹¹⁷².

20

Behalve een ware kerk, met als kenmerken 'zuivere prediking van het evangelie', 'reine bediening van de sacramenten' en 'uitoefening van de tucht om de zonden te bestraffen', is er ook een **valse** kerk¹¹⁷³, waarvan we ons moeten afscheiden. De kenmerken van een valse kerk zijn: meer gewicht aan mensen, hun leringen en inzettingen, toekennen dan aan God en Zijn Woord; de sacramenten niet op de goede manier bedienen, maar er iets van af doen of er iets aan toe voegen; Gods volk haten en (op de een of andere manier) vervolgen.¹¹⁷⁴ Een kerk met een bijbelse grondslag (in de belijdenisgeschriften) kan in de praktijk al wel kenmerken van de valse kerk vertonen – zoals de Nederlandse Hervormde Kerk tientallen jaren deed.

25

Ben jij lid van de ware kerk? Ben jij een lévend lid van de ware kerk? Vertoon jij de kenmerken van de ware christenen?

30

¹¹⁶⁷ **Romeinen 8:13-14** Indien u naar het vlees leeft, zult u sterven, maar indien u door de Geest de werkingen van het lichaam doodt, zult u leven. Want zovelen als er door de Geest Gods geleid worden, die zijn kinderen Gods.

¹¹⁶⁸ **Mattheüs 5:3-10**.

¹¹⁶⁹ **Galaten 5:22** De vrucht van de Geest is liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid, goedertierenheid, goedheid, geloof, zachtmoedigheid, matigheid.

¹¹⁷⁰ **Mattheüs 10:22** U zult door allen gehaat worden om Mijn Naam.

Handelingen 28:22 Wij (joden in Rome) begeren wel van u (Paulus) te horen wat u gevoelt; want wat deze sekte (de kerk) aangaat, ons is bekend, dat zij overal tegengesproken wordt.

II Timotheüs 3:12 Allen die godzalig willen leven in Christus Jezus, die zullen vervolgd worden.

I Johannes 3:13 Verwondert u niet, mijn broeders, als de wereld u haat.

¹¹⁷¹ **Efeziërs 2:21** Op Wie het hele gebouw, bekwaam samengevoegd zijnde, opwast tot een heilige tempel in de Heere.

Efeziërs 4:15 De waarheid betrachtende in liefde, alleszins zouden opwassen in Hem, Die het Hoofd is, namelijk Christus.

Kolossenzen 2:19 Het Hoofd ..., uit Wie het hele lichaam ... opwast met goddelijke wasdom.

I Petrus 2:2 Als nieuwgeboren kinderen, weest zeer begerig naar de redelijke onvervalste melk, opdat u daardoor opwast.

II Petrus 3:18 Wast op in de genade en kennis van onze Heere en Zaligmaker Jezus Christus.

¹¹⁷² **Handelingen 8:4** Zij dan nu, die verstrooid waren, gingen het land door, en verkondigden het Woord.

¹¹⁷³ **Openbaring 2:9** Ik weet ... de lastering van hen die zeggen dat zij joden zijn, en zijn het niet, maar zijn een synagoge van de satan.

¹¹⁷⁴ **Openbaring 2:9** Ik weet uw werken, en verdrukking, en armoede (maar u bent rijk), en de lastering van hen die zeggen dat zij Joden zijn, en zijn het niet, maar zijn een synagoge van de satan.

Les 16: Geloof en wedergeboorte

Om deel te krijgen aan de weldaden van de Middelaar, van Wiens Persoon en werk we in de vorige lessen iets overdachten, moeten we op geestelijke manier met Hem verbonden en verenigd zijn. Dan geldt dat we op geestelijke manier met Hem in gemeenschap van goederen zijn 'getrouwd': al het mijne (mijn schuld en helwaardigheid) werd het Zijne (aan het kruis van Golgotha) en al het Zijne (volkomen wetsgehoorzaamheid, betalen van mijn schuld en dragen van mijn straf) wordt het mijne door de 'huwelijksband'¹¹⁷⁵ van het geloof.¹¹⁷⁶

Deze band bestaat niet alleen in het geloof. Ze was er ook eerder al, toen Hij op Golgotha leed en stierf droeg Hij de schuld van de Zijnen, die de Vader Hem in de stilte der nooit begonnen eeuwigheid in het verbond der verlossing had gegeven.¹¹⁷⁷ Tóen was er al een band, een eenheid¹¹⁷⁸; maar deze Goddelijke band moet ook daadwerkelijk in ons leven worden bewerkt en beleefd; en dat gebeurt door het geloof. Hier gaat de Catechismus in de vragen en antwoorden 20-64 uitgebreid op in.

Deze gemeenschap, dit deel hebben aan en omgang hebben met Christus,

- geeft bescherming tegen verzoeking¹¹⁷⁹
- geeft ontspanning in moeite¹¹⁸⁰
- geeft versterking in de strijd¹¹⁸¹
- is de door Christus' bloed duurgekochte genade voor alle gelovigen¹¹⁸²
- is de kern van de hele eredienst¹¹⁸³
- is de meest smakelijke en verzadigende spijs en drank voor het gemoed¹¹⁸⁴
- is de schoonheid van onze ziel¹¹⁸⁵
- is de verrukking van al Gods kinderen¹¹⁸⁶
- is de vreugdevolle bezigheid van alle geheiligden¹¹⁸⁷
- is het bewijs van onze eenheid met Christus¹¹⁸⁸
- is het doel van de genademiddelen¹¹⁸⁹
- is het middel tot zonedood¹¹⁹⁰
- is het verlangen van elke begenadigde¹¹⁹¹
- is het wezen van de nieuwe mens¹¹⁹²
- maakt licht in duisternis¹¹⁹³
- maakt ons hoe langer hoe meer gelijkvormig aan God of Zijn natuur deelachtig¹¹⁹⁴
- schenkt ons, schepselen, de grootste eer¹¹⁹⁵

¹¹⁷⁵ **Efeziërs 5:30,32** Wij zijn leden van Zijn lichaam, van Zijn vlees en van Zijn gebeente. Deze verborgenheid is groot, maar ik zeg dit, ziende op Christus en op de gemeente.

¹¹⁷⁶ **II Korinthiërs 5:21** Hem Die geen zonde gekend heeft, heeft Hij zonde voor ons gemaakt, opdat wij zouden worden rechtvaardig Gods in Hem.

¹¹⁷⁷ **Johannes 17:6** Ik heb Uw Naam geopenbaard aan de mensen die U Mij uit de wereld gegeven hebt. Zij waren van U, en U hebt ze aan Mij gegeven.

¹¹⁷⁸ **II Timotheüs 1:9** ... genade, die ons gegeven is in Christus Jezus, voor de tijden der eeuwen.

¹¹⁷⁹ **Deuteronomium 33:12** Over Benjamin zei hij: "De beminde des HEEREN, hij zal zeker bij Hem wonen. Hij zal hem heel de dag overdekken, en tussen Zijn schouders zal hij wonen."

¹¹⁸⁰ **Psalms 32:7** U bent voor mij een Verberging; U behoedt mij voor benauwdheid; U omringt mij met vrolijke gezangen van bevrijding. Sela.

¹¹⁸¹ **Psalms 116:7** Mijn ziel, keer weder tot uw rust, want de HEERE heeft aan u welgedaan.

¹¹⁸² **Efeziërs 2:13** Maar nu in Christus Jezus, bent u die eertijds verre waart, nabij geworden door het bloed van Christus.

¹¹⁸³ **Psalms 63:6** Mijn ziel zal als met smeer en vetigheid verzadigd worden, en mijn mond zal roemen met vrolijk zingende lippen.

¹¹⁸⁴ **Openbaring 2:17** Wie overwint, Ik zal hem te eten geven van het manna, dat verborgen is.

¹¹⁸⁵ **I Johannes 1:3** Wat wij gezien en gehoord hebben, dat verkondigen wij u, opdat ook u met ons gemeenschap zou hebben, en deze onze gemeenschap ook zou zijn met de Vader, en met Zijn Zoon Jezus Christus.

¹¹⁸⁶ **Hooglied 2:3** Als een appelboom onder de bomen van het woud, zo is mijn Liefste onder de zonen; ik heb grote lust in Zijn schaduw, en zit eronder, en Zijn vrucht is voor mijn gehemelte zoet.

¹¹⁸⁷ **Psalms 119:165** Die Uw wet beminnen, hebben grote vrede, en zij hebben geen aanstoot.

¹¹⁸⁸ **Galaten 5:25** Indien wij door de Geest leven, laat ons dan ook door de Geest wandelen.

¹¹⁸⁹ **Psalms 63:2-3** O God, U bent mijn God! Ik zoek U in de dageraad; mijn ziel dorst naar U; mijn vlees verlangt naar U, in een land, dor en mat, zonder water. Voorwaar, ik heb U in het heiligdom aanschouwd, ziende Uw sterkte en Uw eer.

¹¹⁹⁰ **Galaten 5:16** Wandel door de Geest en volbreng de begeerlijkheden van het vlees niet.

¹¹⁹¹ **Psalms 27:4** Eén ding heb ik van de HEERE begeerd, dat zal ik zoeken: dat ik al de dagen van mijn leven mocht wonen in het huis des HEEREN, om de lieflijkheid des HEEREN te aanschouwen, en te onderzoeken in Zijn tempel.

¹¹⁹² **I Petrus 2:2** Als nieuwgeboren kinderen, wees zeer begerig naar de redelijke onvervalste melk, opdat u daardoor moogt opwassen.

¹¹⁹³ **Psalms 84:12** God, de HEERE, is een Zon en Schild; de HEERE zal genade en eer geven; Hij zal het goede niet onthouden aan degenen die in oprechtheid wandelen.

¹¹⁹⁴ **II Korinthiërs 3:18** Wij allen, met ongedekt aangezicht de heerlijkheid des Heeren in een spiegel aanschouwend, worden naar dat beeld in gedaante veranderd, van heerlijkheid tot heerlijkheid, als van des Heeren Geest.

I Johannes 3:2 Nu zijn wij kinderen van God. Maar wij weten, wanneer Hij geopenbaard zal zijn, wij Hem gelijk zullen wezen; want wij zullen Hem zien, zoals Hij is.

II Petrus 1:3-4 Zijn Goddelijke kracht heeft ons alles wat tot het leven en de godzaligheid behoort, geschonken (door de kennis van Hem Die ons geroepen heeft tot heerlijkheid en deugd). Daardoor zijn de grootste en dierbare beloften ons geschonken, opdat u daardoor de goddelijke natuur deelachtig zou worden.

- verschaft de ware vrijheid voor een benauwde van geest¹¹⁹⁶

Dit is in het geloof ons bezit. Het is in dit geloof dat de christen

- leeft¹¹⁹⁷
- staat¹¹⁹⁸
- wandelt¹¹⁹⁹
- strijdt¹²⁰⁰
- overwint¹²⁰¹
- en sterft.¹²⁰²

Dit hartelijke geloof is noodzakelijk, omdat wij onder Gods vloek liggen zolang wij niet in Christus geloven, maar nog buiten Hem zijn.¹²⁰³ Dit geloof is een werk, een gave, van de Heilige Geest¹²⁰⁴, Die het evangelie en de prediking daarvan als middel gebruikt om dit geloof in ons te werken.¹²⁰⁵ We moeten dit middel dus ernstig en met grote nauwgezetheid gebruiken: lezen, herlezen, bestuderen, overdenken, onthouden; in het levendige besef 100% afhankelijk te zijn van de HEERE. Wie hierin slordig is, bijvoorbeeld wat betreft de zondagse en doordeweekse kerkgang, belijdt met zijn daden: ik wil geen geloof ontvangen. Geloven in Jezus Christus lijkt ons gemakkelijk, maar het ware geloof in Hem is zo'n groot wonder dat de apostel het op één lijn zet met de menswording en de opstanding van onze Zaligmaker. Hij schrijft dat het een deel is van de verborgenheid (= het door God geopenbaarde geheim) van de godzaligheid.¹²⁰⁶

Er is een levensgroot verschil tussen waar geloof en geloof dat er op lijkt. Dat laatste soort is geen geloof¹²⁰⁷, maar de Bijbel noemt het toch met die naam, omdat zovelen zich bedriegen met de gedachte dat dit 'geloof' het ware is – al heb je in Jezus' Naam wonderen gedaan en heel zuiver het evangelie gepreekt en zelfs duivelen / demonen uitgeworpen...¹²⁰⁸ We onderscheiden drie soorten niet-zaligmakend geloof:

- **Historisch geloof** – je houdt alles van de Bijbel voor waar, maar je hart, je innerlijk, is er niet bij, je kunt er dezelfde onder blijven; Agrippa was ondanks dat 'geloof' geen christen.¹²⁰⁹ Hierbij moeten we wel aantekenen: als je écht alles voor waar hield wat God in Zijn Woord openbaart, dan zou je – ziende op de werkelijkheid van de hel – geen rust hebben, en – ziende op de bereidwilligheid van God om jou zalig te maken – geen dag en geen uur langer uitstellen om tot deze genadige God de toevlucht te nemen. Dit historisch geloof is een onmisbaar onderdeel van het zaligmakend geloof, omdat je om in Christus te kunnen geloven, eerst alles moet geloven wat de Bijbel over Hem zegt.
- **Wondergeloof** – je bent er vast van overtuigd, dat God dóór¹²¹⁰ of áán jou¹²¹¹ een wonder zal doen; met dit 'geloof' kun je nog verloren gaan (Mattheüs 7 vers 22-23). Nog al eens lezen we dat mensen geloven nadat

¹¹⁹⁵ **Mattheüs 5:8** Zalig zijn de reinen van hart; want zij zullen God zien.

¹¹⁹⁶ **Johannes 8:36** Indien de Zoon u vrijgemaakt zal hebben, zult u waarlijk vrij zijn.

¹¹⁹⁷ **Galaten 2:20** Christus leeft in mij; en wat ik nu in het vlees leef, dat leef ik door het geloof in de Zoon van God, Die mij liefgehad heeft, en Zichzelf voor mij overgegeven heeft.

¹¹⁹⁸ **II Korintheërs 1:24** Wij zijn medewerkers aan uw blijdschap; want u staat door het geloof.

¹¹⁹⁹ **II Korintheërs 5:7** Wij wandelen door geloof, niet door aanschouwen.

¹²⁰⁰ **I Timotheüs 6:12** Strijd de goede strijd van het geloof, grijp naar het eeuwige leven.

¹²⁰¹ **I Johannes 5:4** Dit is de overwinning die de wereld overwint: ons geloof.

¹²⁰² **Hebreeërs 11:13** Deze allen zijn in het geloof gestorven, de beloften niet verkregen hebbende, maar hebben haar van verre gezien, en geloofd, en omhelsd, en hebben beleden dat zij gasten en vreemdelingen op de aarde waren.

¹²⁰³ **Johannes 3:16,18,36** Want zo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een ieder die in Hem gelooft, niet zou verderven, maar het eeuwige leven hebben. Wie in Hem gelooft, wordt niet veroordeeld, maar wie niet gelooft, is al veroordeeld, omdat hij niet heeft geloofd in de Naam van de eniggeboren Zoon van God. Wie in de Zoon gelooft, die heeft het eeuwige leven; maar wie de Zoon ongehoorzaam is, die zal het leven niet zien, maar de toorn Gods blijft op hem.

Romeinen 8:1 Dus is er nu geen verdoemenis voor degenen die in Christus Jezus zijn.

¹²⁰⁴ **Johannes 6:29** Dit is het werk Gods, dat u gelooft in Hem Die Hij gezonden heeft.

Efeziërs 2:8 Uit genade bent u zalig geworden door het geloof; en dat niet uit u, het is Gods gave.

Filippenzen 1:29 Want u is uit genade gegeven in de zaak van Christus, in Hem te geloven.

Kolossenzen 2:12 ... met Hem begraven in de doop, waarin u ook mede opgewekt bent door het geloof van de werking van God, Die Hem uit de doden opgewekt heeft.

¹²⁰⁵ **Romeinen 1:16** Het evangelie van Christus is een kracht van God tot zaligheid voor een ieder die gelooft, eerst voor de jood, en ook voor de Griek.

Romeinen 10:14,17 Hoe zullen zij Hem dan aanroepen, in Wie zij niet geloofd hebben? En hoe zullen zij in Hem geloven, Die zij niet gehoord hebben? En hoe zullen zij horen, zonder die hun predikt? Zo is dan het geloof uit het gehoor, en het gehoor door het Woord Gods.

¹²⁰⁶ **I Timotheüs 3:16** Buiten allen twijfel, de verborgenheid der godzaligheid is groot: God is geopenbaard in het vlees, is gerechtvaardigd in de Geest, is gezien door de engelen, is gepredikt onder de heidenen, is geloofd in de wereld, is opgenomen in heerlijkheid.

¹²⁰⁷ **Johannes 6:64** Er zijn sommigen van u, die niet geloven. Want Jezus wist van het begin wie zij waren die niet geloofden.

¹²⁰⁸ **Mattheüs 7:21-23** Niet een ieder die tot Mij zegt: "Heere, Heere!", zal ingaan in het Koninkrijk der hemelen, maar die doet de wil van Mijn Vader, Die in de hemelen is. Velen zullen te dien dage tot Mij zeggen: "Heere, Heere, hebben wij niet in Uw Naam geprofeteerd, en in Uw Naam duivelen uitgeworpen, en in Uw Naam vele krachten gedaan?" En dan zal Ik hun openlijk aanzeggen: "Ik heb u nooit gekend; ga weg van Mij, u die de ongerechtigheid werkt!"

¹²⁰⁹ **Handelingen 26:27-28** Geloof u, o koning Agrippa, de profeten? Ik weet dat u ze gelooft. En Agrippa zei tot Paulus: "U beweegt mij bijna een christen te worden."

¹²¹⁰ **I Korintheërs 13:2** Al was het dat ik al het geloof had, zodat ik bergen verzette, en de liefde niet had, zo was ik niets.

en omdat ze wonderen van Jezus hebben gezien.¹²¹² Ook dit kunnen we een wondergeloof noemen. Al kan een waar-gelovige óók zo'n wondergeloof hebben, God werkt dan wél verder; wie echter niet méér heeft dan een wondergeloof, is niet zaligmakend aan Christus verbonden – net als de negen melaatsen.¹²¹³

- **Tijd- of schijn-geloof** – *onmiddellijk* ontvang je met vreugde de prediking van het evangelie van Christus als jouw Zaligmaker en je meent oprecht dat je het ware geloof hebt en dus zalig zult worden, maar je vergist je voor eeuwig!¹²¹⁴

Laten we ons nauwgezet onderzoeken bij het licht van de Heilige Geest, want satan verandert zich in een engel van het licht en zijn knechten doen net alsof ze knechten van God zijn!¹²¹⁵

Uitwendige verbondsvoorrechten zijn niet genoeg.¹²¹⁶ Deze geven wel een zekere band met Christus¹²¹⁷, maar die band alleen geeft geen deel aan Zijn geestelijk Leven¹²¹⁸ en aan Zijn gerechtigheid, waardoor wij zalig worden. Alleen door zaligmakend geloof vanuit de Heilige Geest wordt Hij de onze!¹²¹⁹

Paulus noemt het geloof: *een vaste grond der dingen die men hoopt en een bewijs der zaken die men niet ziet* (Hebreeë 11 vers 1). Onze vaders vergeleken het geloof wel met een verrekijker. Wij kunnen het in onze tijd met radar vergelijken. Het leven na de zondeval is een mist, we zien God niet. Door het geloof nu weten we toch zeker dat God er is en dat Hij betrouwbaar is. Heeft iemand deze *radar* niet, dan *ziet* hij God niet: zonder geloof geen kennis van God. Dit ware geloof nu is geheel iets anders dan de drie soorten die ik zo even noemde. Het bestaat uit:

- **Weten**, gegrond op (de beloften van) Gods Woord¹²²⁰, dat God ons gunstig gezind is en geen kwaad met ons voor heeft.¹²²¹ Deze beloften moeten we dus wel leren kennen.
- **Toestemmen**, met een onverdeeld hart en een onverdeelde wil¹²²² dat we op geen andere manier zalig willen worden, dan zoals God heeft bepaald, namelijk met verzaking van al onze 'goede werken' enzovoorts¹²²³; en in volledige onderwerping aan Christus en Zijn bestuur.
- **Vertrouwen** op Christus om ziel en lichaam onvoorwaardelijk over te geven, toe te vertrouwen aan Hem, opdat Hij ons (op een Bijbelse manier) zaligt¹²²⁴, tot eer van God. Dit vertrouwen is de eigenlijke kern van het geloof. Maar omdat dit onmogelijk is zonder kennis en instemming, zijn alle drie even belangrijk.

Beoefen je dit geloof, dan mag je ervan verzekerd zijn, dat God niet tegenvalt. Zo mag je als een verloren adamskind je laten zaligen door de kracht van die Ander en op kosten van die Ander. Hij ontvangt de eer en wij ontvangen de vrucht.

Dit ware en zekere geloof wordt door satan hevig aangevochten en is daarom soms vergelijkbaar met een sprankje vuur dat onder een dikke laag as verborgen is en bijna geen licht of warmte verspreidt¹²²⁵, zodat Gods volk menigmaal twijfelt en zich afvraagt: is er in mijn hart ooit wel waar geloof geweest? Niettemin blijft het geloof er, waar

¹²¹¹ **Handelingen 14:8-10** Een zekere man te Lystre, zat onmachtig aan de voeten, kreupel van zijner moeders lijf, die nooit had gewandeld. Deze hoorde Paulus spreken. Die, de ogen op hem houdende, en ziende dat hij geloof had om gezond te worden, zei met grote stem: "Sta recht op uw voeten!" En hij sprong op en wandelde.

¹²¹² **Johannes 2:23-24** Toen Hij te Jeruzalem was, op het Pascha, op het feest, geloofden velen in Zijn Naam, ziende Zijn tekenen, die Hij deed. Maar Jezus Zelf vertrouwde Zich aan hen niet toe, omdat Hij hen allen kende.

¹²¹³ **Lukas 17:12-19** Toen Hij in een zeker gehucht kwam, ontmoetten tien melaatse mannen Hem, die van verre stonden... Een van hen, ziende dat hij genezen was, keerde terug met grote stem God verheerlijkend... En Jezus zei: "Zijn er niet tien gereinigd geworden, en waar zijn de negen?" ... En Hij zei tot hem: "Sta op, en ga heen; uw geloof heeft u behouden."

¹²¹⁴ **Mattheüs 13:20-21** Wie in het steenachtige bezaaid is, deze is degene die het Woord hoort en dat terstond met vreugde ontvangt; maar hij heeft geen wortel in zichzelf, maar is voor een tijd; en als verdrukking of vervolging komt, om het Woord, wordt hij terstond geërgerd.

Mattheüs 25:1-12 Dan zal het Koninkrijk der hemelen te vergelijken zijn met tien maagden, die hun lampen namen, en uitgingen de bruidegom tegemoet. En vijf van hen waren wijzen, en vijf waren dwazen. ... Daarna kwamen ook de andere maagden, zeggende: "Heer, heer, doe ons open!" En hij, antwoordende, zei: "Voorwaar zeg ik u: Ik ken u niet."

Handelingen 8:13 & 21 En Simon geloofde ook zelf... U hebt geen deel noch lot in dit woord, want uw hart is niet recht voor God.

¹²¹⁵ **II Korinthiërs 11:13-14** Zulke valse apostelen zijn bedrieglijke arbeiders, terwijl zij zich veranderen in apostelen van Christus. En het is geen wonder; want de satan zelf verandert zich in een engel van het licht.

¹²¹⁶ **Mattheüs 3:9** Meent niet bij u zelf te zeggen: "Wij hebben Abraham als vader", want ik zeg u, dat God zelfs uit deze stenen voor Abraham kinderen kan verwekken.

¹²¹⁷ **Johannes 15:1-8** Ik ben de ware Wijnstok, en Mijn Vader is de Landman. Elke rank die in Mij geen vrucht draagt, die neemt Hij weg... Blijft in Mij, en Ik in u. Zoals de rank geen vrucht kan dragen van zichzelf, als zij niet in de wijnstok blijft; zo ook u niet, als u in Mij niet blijft. Ik ben de Wijnstok, u bent de ranken; wie in Mij blijft, en Ik in hem, die draagt veel vrucht; want zonder Mij kunt u niets doen. Als iemand in Mij niet blijft, die is buiten geworpen, zoals de rank, en is verdord; en men vergadert ze, en men werpt ze in het vuur, en zij worden verbrand...

¹²¹⁸ **Efeziërs 4:18** Vervreemd van het leven Gods.

¹²¹⁹ **I Korinthiërs 6:17** Wie de Heere aanhangt, is één geest met Hem.

¹²²⁰ **Psalm 130:5** Ik verwacht de HEERE; mijn ziel verwacht, en ik hoop op Zijn Woord.

Psalm 119:49 Gedenk het woord, tot Uw knecht gesproken, waarop U mij hebt doen hopen.

¹²²¹ **Psalm 145:8-9** Genadig en barmhartig is de HEERE, lankmoedig en groot van goedertierenheid. De HEERE is aan allen goed, en Zijn barmhartigheden zijn over al Zijn werken.

¹²²² **Handelingen 8:37** Filippus zei: "Indien u van ganser harte gelooft, dan is het geoorloofd." En hij, antwoordende, zei: "Ik geloof dat Jezus Christus de Zoon van God is."

¹²²³ **Lukas 14:26** Indien iemand tot Mij komt en niet haat zijn vader, en moeder, en vrouw, en kinderen, en broeders, en zusters, ja, ook zelfs zijn eigen leven, die kan Mijn discipel niet zijn.

¹²²⁴ **Handelingen 16:31** En zij zeiden: "Geloof in de Heere Jezus Christus, en u zult zalig worden, u en uw huis."

¹²²⁵ **Mattheüs 12:20** Het gekrookte riet zal Hij niet verbreken, en het rokende lemmer zal Hij niet uitblussen.

God het eenmaal heeft gewerkt; en het blijft een instrument tot levende omgang met Christus. Een gelovige neemt door dat geloof steeds weer daadwerkelijk Christus en al Zijn weldaden in Zijn beloften aan (HC, 84; NGB, 22 en 29). Dit geloof kun je nooit verliezen (DL, V, 6).

Dit geloof is als het oog, waarmee wij op Christus zien¹²²⁶, als de voet, waarmee wij tot Hem vluchten¹²²⁷, als de hand om Hem aan te nemen, als de armen om Hem te omhelzen; als de mond om Hem te eten en te drinken.¹²²⁸

Geloofswerkzaamheden worden in de Bijbel omschreven met (onder andere) de volgende woorden:

- aandoen van Christus¹²²⁹
- aangrijpen van Gods sterkte¹²³⁰
- aanhangen van God¹²³¹
- aannemen van Gods Zoon¹²³²
- (achter)aan kleven van God¹²³³ en van Zijn getuigenis¹²³⁴
- belijden van schuld¹²³⁵
- betrouwen¹²³⁶ op God¹²³⁷, op Zijn Zoon¹²³⁸
- drinken van het Water des levens¹²³⁹
- eten en drinken van Christus' vlees en bloed¹²⁴⁰
- hongeren en dorsten naar Gods gerechtigheid¹²⁴¹
- hopen op God¹²⁴²
- horen naar de stem van God¹²⁴³; van Christus¹²⁴⁴; van de Goede Herder¹²⁴⁵; van het Woord¹²⁴⁶
- ingaan door de smalle poort = Christus¹²⁴⁷
- kloppen aan / bonzen op de deur¹²⁴⁸
- komen tot Christus¹²⁴⁹

¹²²⁶ **Johannes 3:14-15** Zoals Mozes de slang in de woestijn verhoogd heeft, zo moet de Zoon des mensen verhoogd worden; opdat een ieder die in Hem gelooft, niet zou verderven, maar het eeuwige leven hebben.

¹²²⁷ **Spreuken 18:10** De Naam des HEEREN is een Sterke Toren; de rechtvaardige zal daarheen lopen, en in een hoog vertrek gesteld worden. **Hooglied 1:4** Trek mij, wij zullen U nalopen!

¹²²⁸ **Johannes 6:51** Ik ben dat levende Brood, dat uit de hemel neergedaald is; als iemand van dit Brood eet, die zal in eeuwigheid leven. En het Brood, dat Ik geven zal, is Mijn vlees, dat Ik geven zal voor het leven der wereld.

¹²²⁹ **Romeinen 13:14** Doet aan de Heere Jezus Christus.

¹²³⁰ **Jesaja 27:5** Of hij moest Mijn sterkte aangrijpen, hij zal vrede met Mij maken; vrede zal hij met Mij maken.

¹²³¹ **Deuteronomium 10:20** De HEERE, uw God, zult u vrezen; Hem zult u dienen, en Hem zult u aanhangen, en bij Zijn Naam zweren.

Jozua 23:8 De HEERE, uw God, zult u aanhangen, zoals u tot op deze dag gedaan hebt.

¹²³² **Johannes 1:12** zovelen Hem aangenomen hebben, die heeft Hij macht gegeven kinderen Gods te worden, namelijk die in Zijn Naam geloven.

¹²³³ **II Koningen 18:6** Hij kleeft den HEERE aan; hij week niet van Hem na te volgen, en hij hield Zijn geboden, die de HEERE aan Mozes geboden had.

Psalm 63:9 Mijn ziel kleeft U achteraan; Uw rechterhand ondersteunt mij.

¹²³⁴ **Psalm 119:31** Ik kleef vast aan Uw getuigenissen, o HEERE.

¹²³⁵ **Psalm 32:5** Mijn zonde maakte ik U bekend, en mijn ongerechtigheid bedekte ik niet. Ik zei: "Ik zal belijdenis van mijn overtredingen doen voor de HEERE"; en U vergaf de ongerechtigheid van mijn zonde.

¹²³⁶ In het Hebreeuws staat voor het woord 'betrouwen' hetzelfde als voor 'toevlucht nemen'; zie ook onder. Het verschil tussen de Hebreeuwse woorden voor 'betrouwen' en 'vertrouwen' is: 'betrouwen' is vluchten tot iemand of iets om te schuilen; 'vertrouwen' is schuilen bij iemand of iets.

Psalm 7:2 HEERE, mijn God, op U betrouw ik.

Psalm 73:28 Het is mij goed nabij God te wezen; ik zet mijn betrouwen op de Heere HEERE. Om al Uw werken te vertellen.

¹²³⁷ **Psalm 18:31** Gods weg is volmaakt; de rede des HEEREN is doorlouterd; Hij is een Schild voor allen die op Hem betrouwen.

Nahum 1:7 De HEERE is goed, Hij is tot sterkte in de dag der benauwdheid, en Hij kent hen die op Hem betrouwen.

Zefanja 3:12 Ik zal in het midden van u doen overblijven een ellendig en arm volk; die zullen op de Naam des HEEREN betrouwen.

¹²³⁸ **Psalm 2:12** Kust de Zoon, opdat Hij niet toorn, en u op de weg vergaat, wanneer Zijn toorn maar een weinig zou ontbranden. Welgelukzalig zijn allen die op Hem betrouwen.

¹²³⁹ **Johannes 4:14** Wie gedronken zal hebben van het water dat Ik hem geven zal, die zal in eeuwigheid geen dorst hebben.

¹²⁴⁰ **Johannes 6:54-56** Wie Mijn vlees eet en Mijn bloed drinkt, die heeft het eeuwige leven; en Ik zal hem opwekken ten uitersten dage. Want Mijn vlees is waarlijk spijs, en Mijn bloed is waarlijk drank. Wie Mijn vlees eet, en Mijn bloed drinkt, die blijft in Mij, en Ik in hem.

¹²⁴¹ **Mattheüs 5:6** Zalig die hongeren en dorsten naar de gerechtigheid; want zij zullen verzadigd worden.

¹²⁴² **Psalm 42:12** Waarom buigt u zich neder, o mijn ziel, en waarom bent u onrustig in mij? Hoop op God, want ik zal Hem nog loven; Hij is de menigvuldige Verlossing van mijn aangezicht, en mijn God.

¹²⁴³ **Jesaja 55:3** Neig uw oor, en kom tot Mij, hoor en uw ziel zal leven; want Ik zal met u een eeuwig verbond maken, en u geven de gewisse weldadigheden van David.

¹²⁴⁴ **Johannes 5:25** Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: "De ure komt, en is nu, wanneer de doden zullen horen de stem van de Zoon van God, en die ze gehoord hebben, zullen leven."

¹²⁴⁵ **Johannes 10:16,27** Ik heb nog andere schapen die van deze stal niet zijn; deze moet Ik ook toebrengen; en zij zullen Mijn stem horen; en het zal worden één kudde, één Herder. Mijn schapen horen Mijn stem, en Ik ken ze, en zij volgen Mij.

¹²⁴⁶ **Romeinen 10:14** Hoe zullen zij Hem dan aanroepen, in Wie zij niet geloofd hebben? En hoe zullen zij geloven, Die zij niet gehoord hebben? En hoe zullen zij horen, zonder die predikt?

¹²⁴⁷ **Mattheüs 7:13-14** Gaat in door de enge (=smalle) poort; want wijd is de poort, en breed is de weg, die tot het verderf leidt, en velen zijn er die daardoor ingaan. Want de poort is eng / smal, en de weg is nauw, die tot het leven leidt, en weinigen zijn er die deze vinden.

¹²⁴⁸ **Mattheüs 7:7-8** Bidt, en u zal gegeven worden; zoekt, en u zult vinden; klopt, en voor u zal opengedaan worden. Want een ieder die bidt, die ontvangt; en die zoekt, die vindt; en die klopt, hem zal opengedaan worden.

¹²⁴⁹ **Jesaja 45:24** Men zal van Mij zeggen: "Gewis, in de HEERE zijn gerechtigheden en sterkte." Tot Hem zal men komen.

- kopen van de goederen van Gods verbond¹²⁵⁰
- niet vrezen, maar vast staan¹²⁵¹
- zich onderwerpen aan God en Zijn gerechtigheid¹²⁵²
- ontvangen van Gods Koninkrijk¹²⁵³
- 5 ▪ schuilen bij God¹²⁵⁴
- steunen op God¹²⁵⁵
- toevlucht nemen tot God¹²⁵⁶
- uitzien naar de HEERE¹²⁵⁷
- zich verlaten op God¹²⁵⁸
- 10 ▪ vertrouwen op God¹²⁵⁹
- verwachten van God¹²⁶⁰
- vragen naar de HEERE¹²⁶¹
- wachten op de HEERE¹²⁶²
- wentelen van je weg op de HEERE¹²⁶³
- 15 ▪ werpen van je zorg op de Heere¹²⁶⁴
- zoeken (van de HEERE).¹²⁶⁵

Deze woorden omschrijven de verschillende daden van het geloof, waaruit duidelijk blijkt dat het geloof niet een keus is die 'rustig' of 'zomaar' gedaan wordt; maar geloven veronderstelt een gedreven zijn door nood en een getrokken worden door liefde. John Owen zegt het zo: *geloven is als boetvaardig zondaar vluchten tot Gods barmhartigheid in Christus*.

Geloofsdaden zijn in wezen allemaal gelijk – al is er veel verschil tussen hongeren en eten. Je ontvangt deel aan Christus door het wezen van het geloof, zodat je door een gelovig hongeren naar Christus even zeker zalig wordt als door het gelovig eten van Hem.

-
- Jesaja 55:3** Neig uw oor, en kom tot Mij, hoor en uw ziel zal leven.
- Mattheüs 11:28** Komt herwaarts tot Mij, allen die vermoeid en belast bent, en Ik zal u rust geven.
- Johannes 6:35** Jezus zei tot hen: "Ik ben het Brood des levens. Wie tot Mij komt, zal geenszins hongeren, en wie in Mij gelooft, zal nimmermeer dorsten."
- 1250 **Jesaja 55:1-2** O alle u dorstigen, komt tot de wateren, en u, die geen geld hebt, komt, koopt en eet, ja komt, koopt zonder geld, en zonder prijs, wijn en melk! Waarom geeft u geld uit voor wat geen brood is, en uw arbeid voor wat niet verzadigen kan? Hoor aandachtig naar Mij, en eet het goede, en laat uw ziel zich in vetigheid verlustigen.
- 1251 **Exodus 14:13** Mozes zei tot het volk: "Vrees niet, sta vast, en zie het heil des HEEREN, dat Hij heden aan u doen zal."
- Jozua 1:9** Wees sterk en heb goede moed, en verschrik niet, en ontzet u niet; want de HEERE, uw God, is met u overal waar u heengaat.
- 1252 **Romeinen 10:3** Omdat zij de rechtvaardigheid Gods niet kennen, en hun eigen gerechtigheid zoeken op te richten, daarom zijn zij aan de rechtvaardigheid Gods niet onderworpen.
- Efeziërs 5:24** Zoals de Gemeente aan Christus onderdanig is, zo ook de vrouwen aan hun eigen mannen in alles.
- Jakobus 4:7** Onderwerpt u aan God; weersta de duivel, en hij zal van u vluchten.
- 1253 **Markus 10:15** Voorwaar zeg Ik u: "Wie het Koninkrijk van God niet ontvangt als een kindeke, die zal er geenszins in gaan."
- 1254 **Psalm 143:9** Red mij, HEERE, van mijn vijanden. Bij U schuil ik.
- 1255 **Jesaja 50:10** Wie is er onder u die de HEERE vreest, die naar de stem van Zijn Knecht hoort? Als hij in de duisternissen wandelt en geen licht heeft, laat hem betrouwen op de Naam des HEEREN, en steunen op zijn God.
- 1256 **Ruth 2:12** De HEERE vergelde u uw daad en uw loon zij volkomen van de HEERE, de God van Israël, onder Wiens vleugels u gekomen bent om toevlucht te nemen!
- Psalm 118:8-9** Het is beter tot de HEERE toevlucht te nemen, dan op de mens te vertrouwen. Het is beter tot de HEERE toevlucht te nemen, dan op prinsen te vertrouwen.
- 1257 **Micha 7:7** Ik zal uitzien naar de HEERE, ik zal wachten op de God mijns heils; mijn God zal mij horen.
- 1258 **Psalm 10:14** Op U verlaat zich de arme, U bent geweest een Helper van de wees.
- 1259 **Psalm 9:11** Die Uw Naam kennen, zullen op U vertrouwen, omdat U, HEERE, niet hebt verlaten degenen die U zoeken.
- Psalm 40:5** Welgelukzalig is de man die de HEERE tot zijn vertrouwen stelt, en niet omziet naar de trotsen, en die tot leugen afwijken.
- Psalm 56:4** Ten dage, dat ik zal vrezen, zal ik op U vertrouwen.
- Jeremia 17:7** Gezegend is de man die op de HEERE vertrouwt, en wiens vertrouwen de HEERE is.
- Efeziërs 3:12** In Christus hebben wij de vrijmoedigheid, en de toegang met vertrouwen, door het geloof aan Hem.
- 1260 **Jesaja 40:31** Wie de HEERE verwachten, zullen de kracht vernieuwen; zij zullen opvaren met vleugels, als arenden; zij zullen lopen, en niet moe worden; zij zullen wandelen, en niet afgemat worden.
- 1261 **Psalm 24:6** Dat is het geslacht van hen die naar Hem vragen.
- Psalm 105:4** Vraagt naar de HEERE en Zijn sterkte; zoekt Zijn aangezicht gedurig.
- Jesaja 8:19** Zal niet een volk zijn God vragen?
- Jesaja 11:10** Het zal geschieden te dien dage, dat de heidenen zullen vragen naar de Wortel van Isaï, Die staan zal tot een banier der volken
- Jeremia 29:13** U zult Mij zoeken en vinden, wanneer u naar Mij zult vragen met uw ganse hart..
- 1262 **Psalm 27:14** Wacht op de HEERE, wees sterk, en Hij zal uw hart versterken, ja, wacht op de HEERE.
- 1263 **Psalm 37:5** Wentel uw weg op de HEERE, en vertrouw op Hem; Hij zal het maken.
- 1264 **Psalm 55:23** Werp uw zorg op de HEERE, en Hij zal u onderhouden; Hij zal in eeuwigheid niet toelaten, dat de rechtvaardige wankelt.
- 1265 **I Kronieken 16:10** ^a Beroemt u in Zijn heilige Naam. Laat zich het hart van hen die de HEERE zoeken, zich verblijden.
- ^a Kanttekening: *Alsof hij zei: "Gedenk dat dit een bijzondere genade van God is, dat het u gegeven is de Heere te zoeken. Daarin mag u zich wel verheugen."*
- Jesaja 55:6** Zoek de HEERE, terwijl Hij te vinden is. Roep Hem aan, terwijl Hij nabij is.
- Lukas 11:9** Bidt, en u zal gegeven worden; zoekt, en u zult vinden; klopt, en u zal opengedaan worden.

Wat verricht het geloof zoal? Daardoor wordt Abraham gerechtvaardigd¹²⁶⁶; daardoor veracht Mozes de rijkdommen van Egypte en verkiest met Gods volk kwalijk te worden behandeld¹²⁶⁷; daardoor worden Jericho's muren omgeworpen¹²⁶⁸; daardoor kiest Ruth voor de God van Israël en verlaat ze haar vaderland en haar goden¹²⁶⁹; daardoor verslaat David Goliath¹²⁷⁰; daardoor overwint Elia op de Karmel¹²⁷¹; daardoor houdt Job vast aan God...¹²⁷²

Ongeloof is: God wántrouwen en Hem niet op Zijn Woord vertrouwen, hoewel Hij gezegd heeft dat Hij goed is, gaarne vergevende en van grote goedertierenheid voor allen die Hem aanroepen (Psalm 86 vers 5). Ongeloof is: eerst willen zien of voelen. Hiermee beledigen we Hem zeer. De Bijbel noemt ongeloof ongehoorzaamheid.¹²⁷³ We verwerpen dan Gods getuigenis en achten Hem, Die niet liegen kan¹²⁷⁴, toch een leugenaar.¹²⁷⁵ Het tegenovergestelde van dat wantrouwen schrijft David in Psalm 119 vers 111: *"Ik heb Uw getuigenissen genomen tot een eeuwige erfenis"*. Tussen *verwerpen* en *aannemen* is geen tussenweg: we doen vandaag één van beide!

Met *aannemen* bedoelt de Bijbel niet *veronderstellen*, maar *aannemen* betekent:

- krijgen
- aanvaarden
- zich toe-eigenen.

Het geloof zegt dus *amen* op, verlaat zich geheel en al op, en aanvaardt zo Gods belofte. In het bijzonder de belofte van schuldvergeving¹²⁷⁶, uitgebeeld in de dagelijkse offerdienst en bekrachtigd in de Goddelijke eedzwering.¹²⁷⁷ Het geloof wenst God te behagen.¹²⁷⁸ Geloven is vanuit ons absoluut onmogelijk; we zijn volledig aangewezen op God, Die ons niets verplicht is. Maar Hij zegt: vertrouw op Mij en je wordt niet teleurgesteld. Vanwege de oude mens is het ware geloof in Gods kinderen vermengd met ongeloof.¹²⁷⁹ Toch is er geen enkele reden om je niet aan God toe te vertrouwen; er is wel alle reden om met een voornemen van het hart bij de Heere te blijven¹²⁸⁰ en op Hem gelovig te wachten, terwijl je Hem teer liefhebt.¹²⁸¹

Het geloof richt zich op de belofte: geloven en beloven horen altijd bijeen. God belooft, wij geloven Hem en dus wat Hij belooft. Deze beloften zijn heel divers. Ze bestrijken het hele leven van Gods kind, zowel lichaam als ziel. Er zijn voorwaardelijke en onvoorwaardelijke beloften. Voorwaardelijke beloften bevatten het adres erbij, zoals Mattheüs 11 vers 28 en Handelingen 16 vers 31.¹²⁸² Maar ook onvoorwaardelijk geformuleerde beloften veronderstellen soms een (onuitgesproken) 'voorwaarde', dikwijls van geloof(sgehoorzaamheid).

¹²⁶⁶ **Genesis 15:6** Hij geloofde in de HEERE; en Hij rekende het hem tot gerechtigheid.

¹²⁶⁷ **Hebreeën 11:24-26** Door het geloof heeft Mozes geweigerd een zoon van Farao's dochter genoemd te worden; verkiezende liever met het volk van God kwalijk behandeld te worden, dan voor een tijd de genieting der zonde te hebben; achtende de versmaadheid van Christus grotere rijkdom te zijn, dan de schatten in Egypte; want hij zag op de vergelding van het loon.

¹²⁶⁸ **Hebreeën 11:30** Door het geloof zijn de muren van Jericho gevallen, nadat zij tot zeven dagen toe omringd waren geweest.

¹²⁶⁹ **Ruth 1:16** Ruth zei: uw volk is mijn volk, en uw God is mijn God.

¹²⁷⁰ **I Samuël 17:45** David zei tot de Filistijn: "U komt tot mij met een zwaard, en met een spies, en met een schild; maar ik kom tot u in de Naam van de HEERE der legerscharen, de God van de slagorden van Israël, Die u gehoord hebt."

¹²⁷¹ **I Koningen 18:37** Antwoord mij, HEERE, antwoord mij; opdat dit volk erkent, dat U, o HEERE, de God bent.

¹²⁷² **Job 19:25** Ik weet: mijn Verlosser leeft.

¹²⁷³ **Johannes 3:36** Wie in de Zoon gelooft, die heeft het eeuwige leven; maar wie de Zoon ongehoorzaam is, die zal het leven niet zien, maar de toorn Gods blijft op hem.

II Thessalonicenzen 1:8 ... met vlammend vuur wraak doende over degenen die het evangelie van onze Heere Jezus Christus niet gehoorzaam zijn.

I Petrus 2:8 ... die zich aan het Woord stoten, ongehoorzaam zijnde.

¹²⁷⁴ **Titus 1:2** ... de hoop op het eeuwige leven, dat God, Die niet liegen kan, beloofd heeft, voor de tijden der eeuwen, maar geopenbaard heeft te zijner tijd.

¹²⁷⁵ **I Johannes 5:9** Indien wij de getuigenis van mensen aannemen, de getuigenis van God is meer ... Wie in de Zoon van God gelooft, heeft de getuigenis in zichzelf; wie God niet gelooft, heeft Hem tot een leugenaar gemaakt, omdat hij niet geloofd heeft de getuigenis, die God getuigd heeft van Zijn Zoon. En dit is de getuigenis, dat God ons het eeuwige leven gegeven heeft; en dit leven is in Zijn Zoon.

¹²⁷⁶ **Psalm 130:4** Maar bij U is vergeving, opdat U gevreesd wordt.

¹²⁷⁷ **Ezechiël 33:11** "Zo waarachtig als Ik leef", spreekt de Heere HEERE, "zo Ik lust heb in de dood van de goddeloze! Maar daarin dat de goddeloze zich bekeert van zijn weg en leeft. Bekeer u, bekeer u van uw boze wegen, want waarom zou u sterven, o huis Israël?"

Hebreeën 6:17-18 God, willende aan de erfgenamen der belofte overvloediger bewijzen de onveranderlijkheid van Zijn raad, is met een eed daartussen gekomen; opdat wij, door twee onveranderlijke dingen, waarin het onmogelijk is dat God liegt, een sterke vertroosting zouden hebben, wij die de toevlucht genomen hebben om de voorgestelde hoop vast te houden.

¹²⁷⁸ **Romeinen 8:8** Die in het vlees zijn, kunnen God niet behagen.

II Korinthiërs 5:9 Wij zijn zeer begerig om Hem welbehaglijk te zijn.

Hebreeën 11:5-6 ... voor zijn wegneming heeft Henoch getuigenis gehad, dat hij God behaagde. Maar zonder geloof is het onmogelijk God te behagen. Want wie tot God komt, moet geloven dat Hij is, en een Beloner is van degenen die Hem zoeken.

¹²⁷⁹ **Markus 9:24** Terstond de vader van het kind, roepende met tranen, zei: "Ik geloof, Heere, kom mijn ongelovigheid te hulp."

¹²⁸⁰ **Handelingen 11:23** Barnabas, de genade Gods ziende, werd verblijd, en vermaande hen allen, dat zij met een voornemen van het hart bij de Heere zouden blijven.

¹²⁸¹ **Spreuken 8:34** Welgelukzalig is de mens die naar Mij hoort, dagelijks wakende aan Mijn poorten, waarnemende de posten van Mijn deuren.

¹²⁸² **Mattheüs 11:28** Komt hierheen, tot Mij, allen die vermoeid en belast bent, en Ik zal u rust geven.

Handelingen 16:31 Zij zeiden: "Geloof in de Heere Jezus Christus, en u zult zalig worden, u en uw huis^{gezin}."

Een kenmerk van het zaligmakende geloof is, dat God daardoor de Zijnen ook onwettigbaar tot de zaligheid brengt¹²⁸³, hoewel niet zonder hun uiterste inspanning.¹²⁸⁴ Het gaat niet automatisch. Ds. J.C. Philpot legt het leven van het geloof uit en zegt: het is niet zoals een treinreis, waarbij je een keer instapt en dan kom je vanzelf op de plaats der bestemming; al val je in slaap. Maar het is als een oorlog: de soldaten bereiken het doel door vechtend elke meter grond te veroveren. Zo moeten wij ons leven lang de goede strijd van het geloof tegen satan, wereld en eigen ik, strijden.¹²⁸⁵

Jouw geloof in een zekere persoon wordt bepaald door de persoon die je gelooft / vertrouwt. Je geloofsrelatie tot je eigen man / vrouw is heel anders dan tot de huisarts, de buschouffeur of je vriend(in). Toch is het in elke andere situatie (ondanks dat de inkleuring verschilt en ondanks dat het over verschillende dingen gaat) wezenlijk steeds hetzelfde: vertrouwen hechten, de ander betrouwbaar achten. Naar God toe gaat het om vertrouwen in al Zijn beloften, gegrond op Zijn natuur / Zijn eigenschappen. Een voorbeeld van de plaats die het geloof, de geloofsgehoorzaamheid, inneemt, vinden we in de geschiedenis van de blindgeborene. Om van zijn blindheid te worden genezen moest hij zijn met slijk bestreken ogen wassen in het badwater Siloam.¹²⁸⁶ Jezus kon hem zeker wel hebben genezen zonder die geloofsdaad¹²⁸⁷, maar toch is geloofsgehoorzaamheid hier onmisbaar.

De wedergeboorte

Dit geloof wordt door de Heilige Geest in de wedergeboorte ingeplant.¹²⁸⁸ Wij bewerken dit niet, maar zijn totaal onmachtig.¹²⁸⁹ Wij krijgen het geloof en een nieuwe natuur!¹²⁹⁰ Wij krijgen het beeld van God, waarin we zijn geschapen, weer terug: wijsheid¹²⁹¹, rechtvaardigheid, heiligheid. We leren God kennen.

God doet dit werk door het (gepredikte) Woord.¹²⁹² Deze geboorte is een nieuwe, geestelijke geboorte uit God¹²⁹³ waardoor we Zijn kind worden, of de levendmaking uit de geestelijke dood¹²⁹⁴ (wel genoemd de *wedergeboorte in engere zin*). Deze wederbarende genade is onmisbaar omdat we vanuit onszelf dood zijn – al wordt dit door de remonstranten ontkend (DL III Verwerping 4). Door deze genade leert de zondaar zichzelf kennen en Christus omhelzen en aannemen, omdat Hij dierbaar is geworden in Zijn Namen, staten, ambten, naturen, gaven.¹²⁹⁵ Ook gaat hij nauwgezet heilig leven voor God – dit noemen we wel de *wedergeboorte in ruimere zin*. In engere zin is vooral zoals

¹²⁸³ **I Petrus 1:5** ... die in de kracht Gods bewaard wordt door het geloof tot de zaligheid.

¹²⁸⁴ **Lukas 13:24** Strijd (= span je tot het uiterste in) om in te gaan door de enge poort.

Handelingen 14:22 ... versterkende de zielen van de discipelen, en vermanende, dat zij zouden blijven in het geloof, en dat wij door veel verdrukkingen moeten ingaan in het Koninkrijk Gods.

¹²⁸⁵ **I Timotheüs 6:12** Strijd de goede strijd van het geloof, grijp naar het eeuwige leven, waartoe u ook geroepen bent, en de goede belijdenis beleden hebt voor vele getuigen.

¹²⁸⁶ **Johannes 9:7** Jezus zei tot hem: "Ga heen, was u in het badwater Siloam" (dat vertaald wordt: 'uitgezonden'). Hij dan ging heen en waste zich, en kwam ziende.

¹²⁸⁷ **Lukas 18:42** Jezus zei tot hem: "Word ziende; uw geloof heeft u behouden."

¹²⁸⁸ **Titus 3:5** Hij heeft ons zalig gemaakt, niet uit de werken der rechtvaardigheid die wij gedaan hadden, maar naar Zijn barmhartigheid, door het bad der wedergeboorte en vernieuwing van de Heilige Geest.

¹²⁸⁹ **Johannes 5:25** Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: de ure komt, en is nu, wanneer de doden zullen horen de stem van de Zoon van God, en die ze gehoord hebben, zullen leven.

Zie ook DL III Verwerping 6. De remonstranten leren: *dat in de ware bekering van de mens geen nieuwe hoedanigheden, krachten of gaven in de wil door God kunnen worden ingestort, en dat dus het geloof, waardoor wij bekeerd worden, niet een hoedanigheid of gave is, door God ingestort, maar alleen een daad van de mens.*

¹²⁹⁰ **Romeinen 8:1** Dus is er nu geen verdoemenis voor degenen die in Christus Jezus zijn, die niet naar het vlees wandelen, maar naar de Geest. **I Korinthiërs 5:17** Indien iemand in Christus is, die is een nieuw schepsel; het oude is voorbijgegaan, zie, het is alles nieuw geworden.

II Petrus 1:1-4 Simeon Petrus, een dienstknecht en apostel van Jezus Christus, aan degenen die even dierbaar geloof met ons ^averkregen hebben, door de rechtvaardigheid van onze God en Zaligmaker, Jezus Christus. Genade en vrede zij u vermenigvuldigd door de kennis van God, en van Jezus, onze Heere; zoals Zijn Goddelijke kracht ons alles wat tot het leven en de godzaligheid behoort, geschonken heeft, door de kennis van Hem Die ons geroepen heeft tot heerlijkheid en deugd; waardoor de grootste en dierbare beloften ons geschonken zijn, opdat u daardoor de goddelijke natuur deelachtig zou worden, nadat u ontvlicht bent het verderf dat in de wereld is door de begeerlijkheid.

^a Het Griekse woord (*lagchanoō*) wordt in het dagelijkse leven gebruikt in verband met het werpen van het ^blot en het betekent dus: door Goddelijke beschikking ontvangen. Hetzelfde woord staat in **Lukas 1:9**: "Zacharias was te lote gevallen, dat hij zou ingaan in de tempel om te reukofferen." En in **Johannes 19:24**: "Zij zeiden tot elkaar: "Laat ons die [*rok zonder naad van Jezus*] niet scheuren, maar laat ons daarover loten, van wie die zijn zal."

^b Vergelijk **Spreuken 16:33** Het lot wordt in de schoot geworpen; maar het hele beleid daarvan is van de HEERE.

¹²⁹¹ **Handelingen 6:10** Zij konden niet weerstaan de wijsheid en de Geest, door Wie Stefanus sprak.

Kolossenzen 1:28 Wij verkondigen Christus, vermanende ieder mens, en lerende ieder mens in alle wijsheid, opdat wij ieder mens volmaakt zouden stellen in Christus Jezus;

¹²⁹² **Jakobus 1:18** Naar Zijn wil heeft Hij ons gebaad door het Woord der waarheid.

I Petrus 1:23 U, die wedergeboren bent, niet uit vergankelijk, maar onvergankelijk zaad, door het levende en eeuwig blijvende Woord van God.

¹²⁹³ **Johannes 1:13** ... die niet uit het bloed, noch uit de wil van het vlees, noch uit de wil van een man, maar uit God geboren zijn.

¹²⁹⁴ **Johannes 5:25** Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: de ure komt, en is nu, wanneer de doden zullen horen de stem van de Zoon van God, en die ze gehoord hebben, zullen leven.

Efeziërs 2:4-5 God, Die rijk is in barmhartigheid door Zijn grote liefde, waarmee Hij ons liefgehad heeft, ook toen wij dood waren door de misdaden, heeft ons levend gemaakt met Christus; (uit genade bent u zalig geworden).

¹²⁹⁵ **I Petrus 2:7** Voor u dan die gelooft, is Hij dierbaar.

DL, III/IV over de wedergeboorte spreken. In ruimere zin zoals we erover lezen in de NGB, 24. Dit heilig leven kan hij, volgens antwoord 8^b van de Heidelbergse Catechismus, door die wederbarende Heilige Geest. Hierdoor komt er ook steeds meer geloofshelderheid en geloofszekerheid. Het is zeker dat al Gods uitverkorenen gaan geloven.¹²⁹⁶

Een paar kenmerken van de wedergeboren christen: hij

- doet geen zonde¹²⁹⁷
- gelooft dat Jezus de Christus is¹²⁹⁸
- doet de rechtvaardigheid¹²⁹⁹
- overwint de wereld¹³⁰⁰
- bewaart zichzelf.¹³⁰¹

¹²⁹⁶ **Handelingen 13:48** Er geloofden zovelen als er bestemd waren tot het eeuwige leven.

¹²⁹⁷ **I Johannes 3:9** Een ieder die uit God geboren is, die doet de zonde niet, want Zijn zaad blijft in hem; en hij kan niet zondigen, want hij is uit God geboren.

I Johannes 5:18 Wij weten dat een ieder die uit God geboren is, niet zondigt.

¹²⁹⁸ **I Johannes 5:1** Een ieder die gelooft dat Jezus is de Christus, die is uit God geboren; en een ieder die liefheeft Degene Die geboren heeft, die heeft ook lief degene die uit Hem geboren is.

¹²⁹⁹ **I Johannes 2:29** U weet dat een ieder die de rechtvaardigheid doet, uit God geboren is.

¹³⁰⁰ **I Johannes 5:4** Al wat uit God geboren is, overwint de wereld; en dit is de overwinning, die de wereld overwint, namelijk ons geloof.

¹³⁰¹ **I Johannes 5:18** Wie uit God geboren is, bewaart zichzelf, en de boze vat hem niet.

Les 17: Vergeving & verzoening; rechtvaardiging en haar weldaden

Het gaat in de vergeving der zonden niet om de zonden, ook niet om de vergeving daarvan, maar in de eerste plaats om God en Zijn eer. Hij stelt er immers een eer in om Zich te noemen¹³⁰²: *“Die de ongerechtigheid en overtreding en zonde vergeeft.”* Hoewel Hij er ook meteen bij zegt: *“Die de schuldige volstrekt niet onschuldig houdt”*, en wel omdat Hij de zonde straft in Zijn Zoon. De Schrift zegt¹³⁰³, nadat uitgebreid is beleden hoe vreselijk zondig het volk van Israël is geweest: *“Maar U, een God van vergevingen, genadig en barmhartig, lankmoedig en groot van weldadigheid hebt hen evenwel niet verlaten.”* De verdrukte en benauwde gelovige in het Oude Testament jubelt toch¹³⁰⁴: *“Want U, HEERE, bent goed en gaarne vergevende.”* De in diepten van ellende verkerende dichter van Psalm 130 troost zich (vers 4) met de zekere wetenschap: *“Maar bij U is vergeving.”* En de HEERE laat Zich¹³⁰⁵ als volgt aanspreken: *“Wie is een God als U, Die de ongerechtigheid vergeeft?”*

In de tweede plaats gaat het bij de vergeving der zonden erom dat door de verzoening van mijn zonden de scheidsmuur tussen God en mij wordt afgebroken.¹³⁰⁶ Zo word ik opnieuw in staat gesteld om met mijn Schepper en Weldoener om te gaan, Zijn liefde en genade te genieten, Hem weer recht lief te hebben en hartelijk te gehoorzamen. Wie het niet om God begonnen is, zoekt geen vergeving of verzoening, alleen ontsnapping aan de straf. Maar als de omgang met de verzoende God ons zoeter is geworden dan het leven en als het gemis van die eenheid met Hem ons bitterder is geworden dan de dood (DL V, 13), dán zullen we het Offer-Lam van Golgotha begeren, zoeken, hoogschatten. En dit is ook de reden waarom zovelen steeds om vergeving vragen en het nooit krijgen: het gaat hen om zichzelf, hun eigen vergeving; en het gaat hen niet om God!

Het gaat bij zondevergeving over bevrijding van een zware last, namelijk onze zonde. Wie daarvan geen last heeft, ze dus niet belijdt en er niet van af wil, zal de vergeving nooit begeren of waarderen. Wanneer wij door Gods heilige wet worden overtuigd van onze zonden en de daarbij horende straf¹³⁰⁷ zullen wij aanvankelijk zoeken die straf te ontgaan en weer tot genade te komen¹³⁰⁸, maar wij hebben dan nog geen last van onze zonden als tegen die heilige en goede God bedreven. Pas als we dáár zicht op krijgen, zullen wij begeren van de zonde(last) zélf te worden verlost.

‘Vergeven’ is dan ook in het Hebreeuws: *het optillen en wegdragen* van die last.¹³⁰⁹ Wie nooit beleefde dat hij dit zelf niet kan, zal er niet om verlegen zitten dat een ander dit voor hem doet. Die zal het dus ook niet op waarde kunnen schatten dat die Grote Andere dit op het kruishout der vervloeking heeft gedaan. Kun jij de zondemacht in je leven breken en de zondes Schuld jezelf vergeven? Kun jij je geestelijke schuld afbetalen en alles weer in orde maken tussen God en jezelf?¹³¹⁰ Rechtzinnig antwoord je: nee! Maar hoe weet jij dat, op weg naar belijdenis doen? Heb je alles op alles gezet om de totale afbetaling, indien mogelijk, te bereiken of heb je voetstoots, gemakzuchtig, aangenomen dat je het niet hoeft te proberen, omdat je het nu eenmaal toch niet kunt? In het laatste geval ga je met een praatgodsdienst zeker verloren. Alleen in het eerste geval zal de Heere Jezus Zich over je neerbuigen, want Hij nodigt vermoeiden en beladenen.¹³¹¹ Wie niet zuchten onder deze last, zien de heerlijke glans van Zijn Middelaarsbediening niet.¹³¹² Bij ons nadenken over de vergeving is het daarom van groot belang te weten: hoe sta ik persoonlijk tegenover deze kernzaak van het evangelie? Kern? Was niet het Offer van Christus, Zijn borgtochtelijk of plaatsvervangend lijden zelf de kern van het evangelie? Ja, maar juist daarom is de daaruit voortvloeiende schuldvergeving – waarop het lijden en sterven van Christus was gericht en waarom het was ondernomen – er ook de kern van.¹³¹³ Nooit zal voor ons het lijden en sterven van Christus de kern zijn van het evangelie, tenzij deze vrucht

¹³⁰² Exodus 34:7.

¹³⁰³ Nehemia 9:17.

¹³⁰⁴ Psalm 86:5.

¹³⁰⁵ in Micha 7:18.

¹³⁰⁶ **Jesaja 59:2** Uw ongerechtigheden maken scheiding tussen u en uw God, en uw zonden verbergen Zijn aangezicht van u, dat Hij niet hoort.

¹³⁰⁷ **Romeinen 1:32** Die het recht Gods weten, namelijk dat degenen die zulke dingen doen, des doods waardig zijn.

¹³⁰⁸ **Hosea 5:15** Ik zal heengaan en wederkeren tot Mijn plaats, totdat zij zichzelf schuldig kennen en Mijn aangezicht zoeken; als het hun bang zal zijn, zullen zij Mij vroeg zoeken.

¹³⁰⁹ **Psalm 25:18** Neem weg^a al mijn zonden.

^a Kanttekening: dat is, vergeef. Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk opheffen, dragen, op- of wegnemen, en wordt voorts gebruikt van vergeving der zonden; versta, om Christus' wil, Die gezegd wordt onze zonden gedragen en weggenomen te hebben.

Johannes 1:29 De andere dag zag Johannes Jezus tot zich komen, en zei: “Zie het Lam Gods, Dat de zonde der wereld wegneemt!”

I Petrus 2:24 Die Zelf onze zonden in Zijn lichaam gedragen heeft op het hout.

¹³¹⁰ **Mattheüs 18:23-24** Het Koninkrijk der hemelen wordt vergeleken bij een zekere koning, die rekening met zijn dienstknechten wilde houden. Toen hij nu begon te rekenen, werd tot hem gebracht één die hem schuldig was tien duizend talenten.

¹³¹¹ **Mattheüs 11:28** Komt herwaarts tot Mij, allen die vermoeid en belast bent, en Ik zal u rust geven.

¹³¹² **Mattheüs 11:25** In die tijd antwoordde Jezus en zei: “Ik dank U, Vader, Heere des hemels en der aarde, dat U deze dingen voor de wijzen en verstandigen verborgen hebt, en hebt ze aan de kinderen geopenbaard.”

¹³¹³ **II Korinthiërs 5:20-21** Wij zijn gezanten van Christuswege (voor Christus), alsof God door ons bad; wij bidden van Christuswege (in Naam van Christus): laat u met God verzoenen. Want Dien Die geen zonde gekend heeft, heeft Hij zonde voor ons gemaakt, opdat wij zouden worden rechtvaardigd Gods in Hem.

van Zijn zwaar lijden en van Zijn vreselijke vloekdood noodzakelijk en begeerlijk wordt; en gelovig aangenomen en aan het hart toegepast wordt.¹³¹⁴

De vergeving of kwijtschelding van de zonden is voor ons van het allergrootste belang, niet alleen in verband met de nimmereindigende en ras-naderende eeuwigheid, maar ook omdat we zonder deze kwijtschelding van onze God-beledigende zondesschuld, nooit tot God kunnen naderen¹³¹⁵ en nooit met Hem in vriendschappelijke omgang of verzoende betrekking kunnen komen. Hij kan als heilig en strikt rechtvaardig God nooit deel hebben aan of gemene zaak maken met ons, zondaren. Zullen wij ooit welgelukzalig worden en zal God ooit door ons als onze Vader ontmoet, gekend en geëerd worden¹³¹⁶ en zal ooit het oorspronkelijke doel van de schepping weer worden bereikt, dan is vergeving van de zonde absoluut nodig.

Andere omschrijvingen voor 'vergeving':

- *"Wie is een God als U, Die de ongerechtigheid vergeeft, en de overtreding van het overblijfsel van Zijn erfenis voorbijgaat?"* (Micha 7 vers 18)
- *"Welgelukzalig is hij, wiens overtreding vergeven, wiens zonde **bedekt** is."* (Psalm 32 vers 1)
- *"Welgelukzalig is de mens die de HEERE de ongerechtigheid **niet toerekent**."* (Psalm 32 vers 2)
- *"Ik **delg** uw overtredingen **uit** als een nevel, en uw zonden als een wolk."* (Jesaja 44 vers 22) & *"Ik, Ik ben het, Die uw overtredingen **uitdelg**, om Mijnentwil, en Ik gedenk uw zonden niet."* (Jesaja 43 vers 25)
- *"**Verberg** Uw aangezicht van mijn zonden, en **delg uit** al mijn ongerechtigheden."* (Psalm 51 vers 11)

Kan ik schuldvergeving ontvangen? Ja, want Christus heeft ervoor betaald, volkomen. Nu is de vraag aan jullie en mij: wat doe ik met deze Christus, Die mij in de belofteprediking van het evangelie wordt verkondigd, ruimschoots wordt voorgesteld en aangeboden? Wat doe ik met de vrucht van Zijn lijden en sterven en met Zijn vergevende liefde? Verwerp ik Hem, Zijn werk, Zijn liefde en de daaruit voortvloeiende zaligheid van schuldvergeving nog steeds? Onbegrijpelijke dwaasheid, ja: misdaad! O, wat een schuld laad ik dan nog extra op mij door mijn vreselijke ongeloof = ongehoorzaamheid!¹³¹⁷

Wat houdt het geloof van de vergeving der zonden in (artikel 10 van de Twaalf Artikelen)? Dat ik vanuit Gods onfeilbaar Woord ervan verzekerd ben, door de Heilige Geest, dat gelovige overgave aan Jezus Christus – welke Gods Geest in mijn hart werkt – ook mij doet delen in de vrucht van Zijn lijden en sterven. De dienaren van het Woord mogen, in de Naam van Jezus Christus, op de volgende manier de vergeving der zonden aan ons allen verkondigen¹³¹⁸: in de belofte van het evangelie – namelijk dat God ons alleen vanwege het slachtoffer van Christus aan het kruis vergeving van zonde en het eeuwige leven schenkt (HC, 66) – is vergeving ons deel wanneer wij deze belofte met waar geloof aannemen (HC, 84). Waarom is geloof onmisbaar? Omdat vergeving alleen als belofte tot ons komt. Bij *beloven* hoort *geloven*. Zonder geloven blijft beloven vruchteloos. Geloof dan in de Heere Jezus Christus¹³¹⁹, neem dan de belofte van het evangelie ootmoedig aan (Psalm 95 vers 4^b, 5^a berijmd¹³²⁰) en vertrouw deze afkondiging of verkondiging in opdracht van God! En wees ervan verzekerd dat geloof bij Hem te krijgen is (zie HC, 74).

Moge God ons uit genade de zalige genieting van de verzoening in Christus' bloed schenken (Romeinen 3 vers 25)! Heb toch geen rust of vrede, voordat ook jij mag weten door het onderwijs van Gods Geest, Die Christus verheerlijkt, dat ook jouw zonden voor eeuwig zijn weggedaan. Wie zich inbeeldt dat het misschien wel goed is of zal komen zonder geloofsverbinding aan Jezus Christus, bedriegt zich fataal. Dat gun ik jullie niet. Daarom de ernstige vraag: kun jij er iets van vertellen, hoe jouw zonden zijn vergeven? Heb jij je in je zondenood leren overgeven aan die schuldovernemende, schuldtragende en schulduitdelgende Heere Jezus Christus? Weet: de weg tot schuldvergeving loopt langs *schuldbeleving* en *schuldbelijdenis*. God vergeeft de zonde en bedekt die (Psalm 32). En

¹³¹⁴ **Galaten 1:4** Die Zichzelf gegeven heeft voor onze zonden, opdat Hij ons zou trekken uit deze tegenwoordige boze wereld, naar de wil van onze God en Vader;

Galaten 3:13 Christus heeft ons verlost van de vloek der wet, een vloek geworden zijnde voor ons; want er is geschreven: vervloekt is een ieder die aan het hout hangt.

¹³¹⁵ **I Petrus 3:18** Want Christus heeft ook eens voor de zonden geleden, Hij rechtvaardig voor de onrechtvaardigen, opdat Hij ons tot God zou brengen.

¹³¹⁶ **Lukas 15:20** Opstaande ging hij naar zijn vader. En toen hij nog ver van hem was, zag zijn vader hem, en werd met innerlijke ontferming bewogen; en toelopende (rennende), viel hem om zijn hals, en kuste hem.

¹³¹⁷ **Hebreeën 10:29** Hoeveel te zwaarder straf, meent u, zal hij waardig geacht worden, die de Zoon van God vertreden heeft, en het bloed van het testament onrein geacht heeft, waardoor hij geheilgd was, en de Geest der genade smaad heeft aangedaan?

¹³¹⁸ **Handelingen 13:38-39** U zij dus bekend, mannen broeders, dat door Deze (= Jezus Christus) u vergeving der zonden verkondigd wordt. En dat van alles waarvan u niet gerechtvaardigd kon worden door de wet van Mozes, door Deze een ieder die gelooft, gerechtvaardigd wordt.

¹³¹⁹ **Handelingen 16:31** Zij zeiden: "Geloof in de Heere Jezus Christus, en u zult zalig worden, u en uw huis."

¹³²⁰ *Zo u Zijn stem dan heden hoort
Geloof Zijn heil- en troostrijk woord
Verhardt u niet, maar laat u leiden.
Verhardt u niet; neemt Zijn genâ
Ootmoedig aan...*

wel onder het gestorte bloed van het Offer-Lam Jezus Christus, door Wie God de zonden van Zijn kinderen nooit meer ziet. Onze gelukzaligheid bestaat dan ook niet in de vergeving der zonden zonder meer, maar in de vergeving der zonden om Christus' wil (NGB, 23). Hoewel Gods volk nog steeds de dagelijkse zonden ervaart en soms zelfs met Job klaagt: *"U doet mij erven de misdaad van mijn jeugd"* (13 vers 26), toch gedenkt de Heere hun zonden niet meer.¹³²¹ Dit betekent: wanneer God ons de zondeschuld heeft kwijtgescholden, handelt Hij met ons niet in overeenstemming met onze verdienste en laat Hij Zijn daden of gezindheid tegenover ons niet bepalen door onze vervloekte zonden, maar handelt Hij met ons in overeenstemming met Zijn genade. De vreugde over deze weldaad zal waarlijk de hemel eeuwig doen weergalmen, omdat God zó goed is voor mij, de allerslechtste!

Rechtvaardiging

In het leven der genade gaat het er dus om dat het tussen God, onze Schepper en Wetgever, Die zo onuitsprekelijk goed voor ons is geweest, én ons, die Hem zo diep hebben beledigd, weer op een God-verheerlijkende manier goed komt. Dit kan slechts als we rechtvaardig zijn. Dat is: als we beantwoorden aan, overeenstemmen met, de heilige Wet van God, zoals Hij die aan ons heeft gegeven bij de schepping. Als we daaraan beantwoorden, kan God ons rechtvaardig noemen, dat is: rechtvaardig verklaren, en weer omgang met ons hebben. Zijn we echter niet in overeenstemming met Gods Wet en dus onrechtvaardig, afwijkend, krom, dan kan God ons niet met enig recht rechtvaardig noemen of verklaren. Deed Hij dit wel, dan was Hij oneerlijk en Zelf niet rechtvaardig. Wie de schuldige vrijspreekt en de onschuldige veroordeelt (verdoemt), is voor God een gruwel.¹³²² Stel je voor dat een rechter de moordenaar van je kinderen wél schuldig bevindt, maar vervolgens zegt: omdat ik vriendelijk ben, verklaar ik deze man rechtvaardig / schuldloos ten aanzien van de wet...! Deze rechter zou zelf misdadig zijn. Daarom zal God Zelf nooit zonder goede gronden de schuldige vrijspreken.

De verhouding tussen God en ons blijkt volgens de Bijbel namelijk niet alleen te zijn die van Schepper – schepsel of Vader – kind, maar ook die van Rechter – aangeklaagde. We moeten daarmee goed rekening houden. Als Rechter kan de HEERE geen vergevingsgezindheid tonen (zoals een vader kan en mag en wil en moet), maar moet Hij strikt rechtvaardig zijn. Daarom kan Hij ons als schuldigen en goddelozen niet vrijspreken, tenzij wij daadwerkelijk onschuldig zijn. Daarom is het voor ons allen een volstrekt hopeloze zaak om ooit vrijgesproken of gerechtvaardigd te worden. Immers, tenzij wij onze schuld vergoeden (betalen) en de eis van Gods Wet vervullen, is er in de weg van recht en billijkheid geen vrijspraak mogelijk. Denk aan het woord van Jezus tot de rijke jongeling (Mattheüs 19 vers 17): *"Wilt u in het leven ingaan, onderhoud de geboden."* Vergelijk Romeinen 10 vers 5.¹³²³ Volgens Romeinen 3 vers 20¹³²⁴ is deze weg echter sinds onze diepe val in het paradijs 100% afgesneden. En toch staat in de Schrift dat de rechtvaardige Rechter de schuldige vrijspreekt.¹³²⁵ Je voelt: dan rijst deze belangrijke vraag: hóe kan God rechtvaardig zijn en toch de schuldige vrijspreken? Door Borgtocht of plaatsvervangende: als de Onschuldige de schuld en de straf van de schuldige draagt; als Hij Zich vrijwillig de schuld laat toerekenen, zoals Paulus deed met de schuld van Onesimus, tegenover Filemon, zijn heer.¹³²⁶ Daar heeft God nu uit loutere liefde voor gezorgd: de Onschuldige werd uit loutere liefde voor schuldigen, Borg voor hen. Zo is de gave van de Borg een geschenk van Zijn liefde (uit liefde wilde Hij dit doen); en van Zijn rechtvaardigheid (omdat Hij rechtvaardig is, móest Hij om ons te kunnen vrijspreken dit doen)!

Hoe komen we nu in het bezit van deze weldaad van de rechtvaardigverklaring? De roomse kerk geeft als antwoord: door geloof én hartsvernieuwing, onze goede werken. Dit antwoord sluit aan bij ons vleselijk begrijpen en begeren, dat de weg van vrije genade niet verstaat. Dit roomse antwoord is in overeenstemming met het licht van de natuur en met ons geweten. Ons geweten weet immers niet beter dan: we moeten er zelf iets aan toedoen. Dit roomse antwoord bewijst ook dat men daar van de onkreukbare Deugd van Gods gerechtigheid geen werkelijke notie heeft, maar denkt dat God de zonden uiteindelijk wel 'door de vingers zal zien' als wij maar ons best(!?) doen. Deze roomse leer en het roomse gevoelen van ons hart zeggen dus dat er iets van de mens bij moet en bij kan. Maar deze weg is sinds de zondeval afgesneden. Onze gerechtigheid voor God moet volkomen zijn (zoals een schip volkomen dicht moet zijn anders is het lek; ook een klein lek maakt het lek!). Onze béste werken echter zijn onvolkomen en met zonde bevekt.¹³²⁷ De Reformatie heeft het in zielsbevindelijk geloof, op grond van Gods zuivere en onfeilbare Woord, opnieuw recht gezien. En Augustinus had het al lang tevoren mogen ontdekken en het met vurige liefde tot Gods Deugden uitgebreid beschreven. Namelijk: het is alleen

¹³²¹ **Jesaja 43:25** Ik, Ik ben het, Die uw overtredingen uitdelg, om Mijnen wil, en Ik gedenk uw zonden niet.

¹³²² **Spreuken 17:15** Wie de goddeloze rechtvaardigt, en de rechtvaardige verdoemt, zijn voor de HEERE een gruwel, ja, die beiden.

¹³²³ **Romeinen 10:5** Mozes beschrijft de rechtvaardigheid die uit de wet is: de mens die deze dingen doet, zal daardoor leven.

¹³²⁴ **Romeinen 3:20** Uit de werken der wet zal geen vlees gerechtvaardigd worden voor Hem; want door de wet is de kennis der zonde.

¹³²⁵ **Romeinen 3:26** ... opdat Hij rechtvaardig is, en rechtvaardigende degene die uit het geloof van Jezus is.

¹³²⁶ **Filemon 18** Indien hij u iets verongelijkt heeft, of schuldig is, reken^a dat mij toe.

^a Kanttekening: namelijk alsof ik het u schuldig was. Hier ziet men wat eigenlijk het woord toerekenen betekent, dat bij gelijkenis van borgtocht gebruikt wordt in de leer van de rechtvaardiging van de mens voor God.

¹³²⁷ **Lukas 17:10** Wanneer u gedaan zult hebben al wat u bevolen is, zegt: "Wij zijn onnutte dienstknechten; want wij hebben maar gedaan wat wij schuldig waren te doen."

mogelijk door het volmaakte Offer van de Borg, dat Hij Zelf eenmaal aan het kruis heeft volbracht. In Zijn volkomen plaatsbekleding ligt ons enige behoud. Dus door geloof alleen! Nadrukkelijk sluit de apostel enig werk van ons uit bij de genádige rechtvaardiging.¹³²⁸

5 Beleving van de rechtvaardiging

Hoe wordt deze rechtvaardiging nu beleefd? Het woord *rechtvaardigen* betekent: door de rechter te worden vrijgesproken van schuld en te worden ontslagen van straf. Daarom gaat het om zulke zielen die met de Rechter van hemel en aarde in aanraking zijn gebracht. Mensen die Zijn heilig recht toestemmen. Daarom werkt de Heere het heerlijke evangelie van de genadige vrijspraak op de volgende manier in ons geloofsbewustzijn. Door de prediking van Gods heilige wet worden wij door Gods Geest voor de rechtbank van de hemelse Rechter gedaagd. Iemand als Calvijn leert ons in zijn Institutie (III.XII.5) hoe belangrijk het is dat we voor Gods rechterstoel staan: *Opdat wij onszelf naar behoren onderzoeken, moet ons geweten noodzakelijk gebracht worden voor de rechterstoel van God. Want Zijn licht is beslist nodig om onze verborgen boosheden, die anders te diep schuil gaan, te ontdekken.*

Daar worden wij beschuldigd van onze zonde, ons ongelooft, ja: onze moordaanslag op Christus.¹³²⁹ Deze aanklacht is niet meer te ontkennen, onze schuld kunnen we niet meer afschuiven, verbloemen of vergoelijken door onszelf niet-toerekeningsvatbaar te verklaren; maar in ons geweten worden we ervan overtuigd dat we de eeuwige verdoemenis werkelijk hebben verdiend en dubbel waardig zijn. We gaan God billijken (goedkeuren) in Zijn heilig recht.

Deze beleving werkt de Heere, omdat de vrijspraak van schuld en straf pas waardevol is, wanneer we ons schuldig weten en de straf (namelijk eeuwigdurende verdoemenis in de poel die brandt van vuur en sulfer) leerden aanvaarden.¹³³⁰ Wie dit niet leerde, moet zich niet inbeelden deze vrijspraak van zonde en schuld te bezitten. Wanneer we echter door Gods wet beleven dat we aan al Gods geboden schuldig staan, er zwaar tegen hebben gezondigd en er nooit één van hebben gehouden... dan is 't het moeilijkste te geloven dat God mij – die zo zwaar tegen Hem heb gezondigd en Hem met majesteitsschennis zo ontzettend heb beledigd...! – toch genadig is. En als je dan ook gaat ervaren dat je nog steeds tot alle boosheid geneigd bent, en dat dus al je goede voornemens schipbreuk lijden, dan wordt het helemaal onmogelijk om zomaar te geloven dat de HEERE, die heilige God, zonder enige verdienste van jou je al je vreselijke zonden kwijtscheldt en je van alle rechtsvervolging vrijspreekt. Hoe ver moet dat zelfonderzoek en die zelfkennis gaan? Calvijn schrijft (Institutie III.XII.5): de strengheid van dat onderzoek moet zover gaan, totdat het ons tot een volkomen verslagenheid heeft gebracht en ons op die manier heeft voorbereid tot het ontvangen van Christus' genade.

Daarom is geloven in de genádige rechtvaardigverklaring een gave van God. Vanuit zijn natuur wil niemand dat. En als door Gods Geest, onder de verkondiging van het Woord, de schuldbrief wordt thuisbezorgd kan en durft niemand dat vanuit zichzelf. Herken jij dit? Zowel het niet willen, als het niet kunnen en niet durven geloven; maar ook het nochtans leren geloven door de genade van de Heilige Geest? Dat gebeurt wanneer we geloofsogen krijgen om te zien op de Advocaat, Pleiter, Voorspreker¹³³¹, Die tussentreedt bij de Rechter en vrijspraak bepleit op grond van Zijn bloedstorting.¹³³² Dit werkt de Heilige Geest door de heerlijke prediking der verzoening, het evangelie van de Gekruisigde.¹³³³ O, wat wordt Hij dan dierbaar! Dan is de vrijspraak gefundeerd op de vrijkoping door Christus' bloed en dan gebeurt alles in deze wonderlijke zaak volgens het heilig Recht van God, dat niet wordt gekrenkt, niet wordt beschadigd, maar wordt verheerlijkt, opgeluisterd! En tot deze Christus, ons in het evangelie verkondigd, mag elke verlegen zondaar (jij?) vrijmoedig toevlucht nemen!

¹³²⁸ **Romeinen 4:5** aan degene die niet werkt, maar gelooft in Hem Die de goddeloze rechtvaardigt, wordt zijn geloof gerekend tot rechtvaardigheid.

Romeinen 11:6 Indien het door genade is, dan is het niet meer uit de werken; anders is de genade geen genade meer; en indien het is uit de werken, dan is het geen genade meer; anders is het werk geen werk meer.

¹³²⁹ **Handelingen 2:36** Dus heel het huis van Israël moet zeker weten, dat God Hem tot een Heere en Christus gemaakt heeft, namelijk deze Jezus, Die u gekruist hebt.

Handelingen 3:14 U hebt de Heilige en Rechtvaardige verloochend, en hebt begeerd, dat een man die een doodslager was, u geschonken zou worden; en de Vorst des levens hebt u gedood.

¹³³⁰ **Leviticus 26:43** Wanneer zij aan de straf op hun ongerechtigheid een welgevallen gehad zullen hebben, omdat zij Mijn rechten hadden verworpen en hun ziel van Mijn inzettingen gewalgd had...

¹³³¹ **I Johannes 2:1-2** Indien iemand gezondigd heeft, wij hebben een Voorspraak bij de Vader, Jezus Christus, de Rechtvaardige; en Hij is een verzoening voor onze zonden; en niet alleen voor de onze, maar ook voor de zonden van de hele wereld.

¹³³² **Job 33:24** ... dan zal Hij hem genadig zijn, en zeggen: "Verlos hem, dat hij in het verderf niet nederdaalt, Ik heb verzoening gevonden."

¹³³³ **II Korinthiërs 5:18-21** Al deze dingen zijn uit God, Die ons met Zichzelf verzoend heeft door Jezus Christus, en ons de bediening der verzoening gegeven heeft. Want God was in Christus de wereld met Zichzelf verzoenende, hun zonden hun niet toerekenende; en heeft het woord der verzoening in ons gelegd. Dus zijn wij gezanten van Christuswege (voor Christus), alsof God door ons bad; wij bidden van Christuswege (namens Christus): laat u met God verzoenen. Want Dien Die geen zonde gekend heeft, heeft Hij zonde voor ons gemaakt, opdat wij zouden worden rechtvaardig Gods in Hem.

Wie gelooft, die deelt in de volle weldaad van schuldvergeving en rechtvaardiging.¹³³⁴ De vraag is dus van ontzettend groot gewicht: heb ik door het geloof deel aan Christus? Paulus schrijft hierover op zo'n manier dat het duidelijk is dat hij over al deze dingen nadacht en toen het besluit, de keus maakte om in Christus te geloven.¹³³⁵ In Filippienzen 3 vers 8-9¹³³⁶ schrijft hij er op zo'n manier over dat het duidelijk wordt dat hij niet tevreden is met een eenmalige rechtvaardigings-beleving, maar dat hij steeds weer deze weldaad wil ontvangen en eruit wil leven.

Rijkdom van de rechtvaardiging

Wat ontvangen wij nu van God wanneer we door het geloofsvertrouwen in de Borg rechtvaardig worden verklaard, worden vrijgesproken van schuld en worden ontslagen van strafvervolging? Dan ontvangen we in toerekening (HC, 60):

- (a) De volkomen betaling die Jezus Christus voor onze schuld heeft voldaan, Zijn lijdelijke gehoorzaamheid of genoegdoening.
- (b) De volkomen wetsgehoorzaamheid die Hij gedurende heel Zijn leven heeft opgebracht, Zijn dadelijke gehoorzaamheid of gerechtigheid.
- (c) Zijn volkomen heiligheid, zodat daardoor onze zonde, waarin wij ontvangen en geboren zijn voor Gods Aangezicht is bedekt (zie ook HC, 36).

Hoe ontvangen we deze weldaad? Niet, alsof er in ons iets veranderde, alsof wij verbeterden, zodat rechtvaardigverklaring volgde op rechtvaardigmaking. Dit leert de roomse kerk. Wij ontvangen deze weldaad in *rechterlijke toerekening*. Dat wil zeggen: God beschouwt, rekent ons dan volkomen heilig, zondeloos, in overeenstemming met Zijn heilige wet en als zodanig behandelt Hij ons dan ook. Daarom spreken we liever over rechtvaardiging of rechtvaardigverklaring dan over rechtvaardigmaking.

Vruchten van de rechtvaardiging

Wat zijn de vruchten uit deze heerlijke vrij spraak? Titus leest het van Paulus' hand (3 vers 7): *"Opdat wij, gerechtvaardigd zijnde door Zijn genade, erfgenamen zouden worden naar de hoop van het eeuwige leven."*

In het volgende vers leest hij: *"Dit is een getrouw woord, en deze dingen wil ik, dat u ernstig bevestigt, opdat degenen die aan God geloven, zorg dragen om goede werken voor te staan; deze dingen zijn het, die goed en nuttig zijn voor de mensen."* Dus is de vrucht niet onachtzaam zijn, zoals de roomse kerk ons verwijt, zo van: omdat we alleen door het borgtochtelijke lijden en sterven van Christus vrij staan voor God ook zonder hulp van onze 'goede werken', maakt het ook niets meer uit hoe (zondig) we leven (vergelijk HC, 64). Maar we gaan door inlijving (inplanting) in Jezus Christus daadwerkelijk goede vruchten voortbrengen. Hoe gebeurt dit? Niet door ons, maar alleen door Hem. Dit, niet om iets bij God te verdienen of om Christus' Borgtocht aan te vullen, maar uit liefde voor Hem, Die ons tevoren zo uitnemend heeft liefgehad en Zich voor ons gaf in de smadelijke vloekdood! Een andere vrucht is vrede bij God, roemen in verdrukking (Romeinen 5 vers 1-10).¹³³⁷

Adoptie

Nog een vrucht is de geestelijke adoptie aanneming tot kind (waarover HC, 33 spreekt). Kind van God zijn heeft niet alleen te maken met een nieuwe geboorte uit God¹³³⁸, maar het heeft ook te maken met de verzoening door voldoening. Daarover lezen we in Galaten 4 vers 4-7: *"Wanneer de volheid van de tijd is gekomen, heeft God Zijn Zoon uitgezonden, geworden uit een vrouw, geworden onder de wet."* Dit laatste heeft met de rechtsverhouding te maken! De apostel vervolgt: *"Opdat Hij degenen die onder de wet waren, verlossen zou, en opdat wij de aanneming tot kinderen verkrijgen zouden. En omdat u kinderen bent, heeft God de Geest van Zijn Zoon uitgezonden in uw harten, Die roept: 'Abba, Vader!'"* Zo dan, u bent niet meer een dienstknecht, maar een zoon; en indien u een zoon bent, bent u ook een erfgenaam van God door Christus." Vergelijk hiermee Romeinen 8 vers 15-16: *"U hebt niet ontvangen de Geest der dienstbaarheid weer tot vrees; maar u hebt ontvangen de Geest der aanneming tot kinderen, door Wie wij roepen: 'Abba, Vader!'"* Die Geest getuigt met onze geest, dat wij kinderen van God zijn." Zo alleen kan

¹³³⁴ **Handelingen 13:39** Van alles waarvan u niet gerechtvaardigd kon worden door de wet van Mozes, door Deze een ieder die gelooft, gerechtvaardigd wordt.

¹³³⁵ **Galaten 2:16** Wetend dat de mens niet gerechtvaardigd wordt uit de werken der wet, maar door het geloof van Jezus Christus, daarom hebben ook wij in Christus Jezus geloofd, opdat wij gerechtvaardigd worden uit het geloof van Christus, en niet uit de werken der wet, omdat uit de werken der wet geen vlees gerechtvaardigd zal worden.

¹³³⁶ **Filippienzen 3:8-9** Ja, gewis, ik acht ook alle dingen schade te zijn, om de uitnemendheid van de kennis van Christus Jezus, mijn Heere; om Wiens wil ik al die dingen schade gerekend heb, en acht die drek te zijn, opdat ik Christus mag gewinnen. En in Hem gevonden word, niet hebbende mijn rechtvaardigheid die uit de wet is, maar die door het geloof van Christus is, namelijk de rechtvaardigheid die uit God is door het geloof.

¹³³⁷ **Filippienzen 4:7** De vrede van God, die alle verstand te boven gaat, zal uw harten en uw zinnen bewaren in Christus Jezus.

¹³³⁸ **Johannes 1:12** Zovelen Hem aangenomen hebben, aan hen heeft Hij macht gegeven kinderen Gods te worden, namelijk die in Zijn Naam geloven.

iemand eerlijk de Vadersnaam op de lippen nemen en zeggen: “Ik geloof in God de Vader”; en zo alleen dus ook eerlijk geloofsbelijdenis afleggen.

Kenmerken van deze aanneming zijn:

- 5
 - we komen in Gods huisgezin¹³³⁹ – laten we dan als broeders en zusters leven¹³⁴⁰
 - we ontvangen de witte keursteen met de nieuwe naam¹³⁴¹ – laten we dan Hem kinderlijk gehoorzamen¹³⁴²
 - we gaan op onze Vader lijken¹³⁴³ – laten we dan heilig zijn als Hij¹³⁴⁴
 - we krijgen recht op en deel aan al Zijn beloften¹³⁴⁵ – laten we Hem dan kinderlijk vrezen¹³⁴⁶
 - we krijgen ook ons deel in Zijn Vaderlijke kastijdingen (opvoedkundige bestraffingen)¹³⁴⁷ – laten we ons daaraan dan ootmoedig, geduldig en gewillig onderwerpen¹³⁴⁸
- 10
 - we krijgen Zijn Vaderlijke vertroosting¹³⁴⁹ – laten we dan Hem als Vader liefhebben¹³⁵⁰
 - we krijgen vrijmoedige toegang tot onze Vader¹³⁵¹ door de voorbiddende Geest¹³⁵² – laten we daar dan gelovig gebruik van maken¹³⁵³
 - we krijgen kinderlijke vrijheid¹³⁵⁴ – laten we Hem dan navolgen¹³⁵⁵
 - we krijgen Zijn Vaderlijke bescherming¹³⁵⁶ – laten we dan voorzichtig wandelen¹³⁵⁷
- 15
 - we krijgen Zijn Vaderlijke verzorging – laten we daarop dan helemaal vertrouwen¹³⁵⁸
 - we krijgen de veilige begeleiding van Zijn engelen¹³⁵⁹ – laat ons dan niets vrezen¹³⁶⁰
 - we krijgen recht op de erfenis¹³⁶¹ – laten we dan alle lijden gering achten.¹³⁶²
 - we krijgen een volheid van blijdschap¹³⁶³ – laten we ons dan altijd in Hem verblijden.¹³⁶⁴
 - we wandelen in het licht¹³⁶⁵ – laten we dan de werken van de duisternis verafschuwen.¹³⁶⁶

¹³³⁹ **Efeziërs 2:19** Zo bent u dus niet meer vreemdelingen en bijwoners, maar medeburgers der heiligen, en huisgenoten Gods.

¹³⁴⁰ **Psalm 133:1** Ziet, hoe goed en hoe liefelijk is het, dat broeders ook samenwonen!

¹³⁴¹ **Openbaring 2:17** Wie overwint, Ik zal hem geven een witte keursteen, en op de keursteen een nieuwe naam geschreven, welke niemand kent, dan die hem ontvangt.

¹³⁴² **I Petrus 1:17** Indien u als Vader aanroept Degene Die zonder aanneming des persoons oordeelt naar ieders werk, wandelt dan in vrees de tijd van uw inwoning.

¹³⁴³ **I Johannes 3:2** Geliefden, nu zijn wij kinderen Gods, en het is nog niet geopenbaard, wat wij zijn zullen. Maar wij weten, dat wanneer Hij geopenbaard zal zijn, wij Hem gelijk zullen wezen; want wij zullen Hem zien, zoals Hij is.

¹³⁴⁴ **II Korinthiërs 6:18-7:1** “Ik zal u tot een Vader zijn, en u zult Mij tot zonen en dochters zijn”, zegt de Heere, de Almachtige. Omdat wij dan deze beloften hebben, geliefden, laat ons onszelf reinigen van alle besmetting van het vlees en van de geest, voleindigend de heiligmaking in de vreze Gods.

¹³⁴⁵ **II Korinthiërs 1:20** Zovele beloften Gods als er zijn, die zijn in Hem ja, en zijn in Hem amen, God tot heerlijkheid door ons.

¹³⁴⁶ **Maleachi 1:6** Een zoon zal zijn vader eren; ben Ik dan een Vader, waar is Mijn eer? En ben ik een Heere, waar is Mijn vreze?

¹³⁴⁷ **Hebreeënen 12:6** Die de Heere liefheeft, kastijdt Hij, en Hij geselt iedere zoon die Hij aanneemt.

¹³⁴⁸ **Hebreeënen 12:9** Wij hebben de vaders van ons vlees wel tot kastijders gehad, en wij ontzagen hen; zullen wij dan niet veel meer de Vader der geesten onderworpen zijn, en leven?

¹³⁴⁹ **Psalm 103:13** Zoals een vader zich ontfermt over de kinderen, ontfermt de HEERE Zich over degenen die Hem vrezen.

Jesaja 49:15 Kan ook een vrouw haar zuigeling vergeten, dat zij zich niet ontfermt over de zoon van haar buik? Al zou deze vergeten, toch zal Ik u niet vergeten.

¹³⁵⁰ **I Johannes 4:19** Wij hebben Hem lief, omdat Hij ons eerst liefgehad heeft.

¹³⁵¹ **Johannes 16:26-27** In die dag zult u in Mijn Naam bidden; en Ik zeg u niet, dat Ik de Vader voor u bidden zal; want de Vader Zelf heeft u lief.

¹³⁵² **Romeinen 8:26** De Geest komt onze zwakheden mede te hulp; want wij weten niet, wat wij bidden zullen zoals het behoort, maar de Geest Zelf bidt voor ons met onuitsprekelijke verzuchtingen.

¹³⁵³ **Hebreeënen 4:16** Laat ons dus met vrijmoedigheid toegaan tot de troon der genade, opdat wij barmhartigheid verkrijgen en genade vinden, om geholpen te worden ter bekwame tijd.

¹³⁵⁴ **Johannes 8:36** Indien de Zoon u vrijgemaakt zal hebben, zult u waarlijk vrij zijn.

¹³⁵⁵ **Mattheüs 16:24** Toen zei Jezus tot Zijn discipelen: “Als iemand achter Mij wil komen, die moet zichzelf verloochen, en zijn kruis opnemen, en Mij volgen.”

Efeziërs 5:1-2 Weest navolgers van God, als geliefde kinderen; en wandelt in de liefde, zoals ook Christus ons liefgehad heeft, en Zichzelf en voor ons heeft overgegeven tot een offerande en een slachtoffer, voor God tot een welriekende reuk.

¹³⁵⁶ **I Petrus 1:5** U wordt in de kracht Gods bewaard door het geloof tot de zaligheid.

¹³⁵⁷ **Mattheüs 6:6** Wanneer u bidt, gaat in uw binnenkamer, en uw deur gesloten hebbende, bidt uw Vader, Die in het verborgen is; en uw Vader, Die in het verborgen ziet, zal het u in het openbaar vergelden.

¹³⁵⁸ **Mattheüs 6:31-32** Wees niet bezorgd, zeggende: “Wat zullen wij eten, of wat zullen wij drinken, of waarmee zullen wij ons kleden?” Want al deze dingen zoeken de heidenen; want uw hemelse Vader weet, dat u al deze dingen behoeft.

¹³⁵⁹ **Hebreeënen 1:14** Zijn zij (de engelen) niet allen gediensige geesten, die tot dienst uitgezonden worden, om degenen die de zaligheid beërven zullen?

¹³⁶⁰ Onder andere: **Lukas 12:32** Vrees niet, u klein kuddeke, want het is uws Vaders welbehagen, aan u het Koninkrijk te geven.

¹³⁶¹ **Romeinen 8:17** Indien wij kinderen zijn, dan zijn wij ook erfgenamen, erfgenamen van God, en mede-erfgenamen van Christus; als wij tenminste met Hem lijden, opdat wij ook met Hem verheerlijkt worden.

¹³⁶² **II Korinthiërs 4:17-18** Onze lichte verdrukking, die zeer haastig voorbijgaat, werkt voor ons een gans zeer uitnemend eeuwig gewicht der heerlijkheid, omdat wij niet aanmerken de dingen die men ziet, maar de dingen die men niet ziet; want de dingen die men ziet, zijn tijdelijk, maar de dingen die men niet ziet, zijn eeuwig.

¹³⁶³ **I Johannes 1:4** Deze dingen schrijven wij u, met als doel dat uw blijdschap vervuld zou zijn.

¹³⁶⁴ **Psalm 32:11** Verblijdt u in de HEERE, en verheugt u, u rechtvaardigen. En zingt vrolijk, alle u oprechten van hart.

Filippenzen 4:4 Verblijdt u in de Heere te allen tijd; wederom zeg ik: verblijdt u.

¹³⁶⁵ **I Johannes 1:7** Als wij in het licht wandelen, zoals Hij in het licht is, dan hebben wij gemeenschap met elkaar, en het bloed van Jezus Christus, Zijn Zoon, reinigt ons van alle zonde.

¹³⁶⁶ **Romeinen 13:12** De nacht is voorbijgegaan, en de dag is nabij gekomen. Laat ons dan afleggen de werken der duisternis, en aandoen de wapenen van het licht.

Les 18: De sacramenten

De Heere weet van het God-beledigende ongeloof en kleingeloof en van de ziel-ontmoedigende aanvechtingen van Zijn kinderen af. Hij voorziet er ook genadig in. Hij zorgt door Zijn Geest voor ondersteuning in zwakte en voor verzekering te midden van twijfel. Wat een goeddoende en lankmoedige God is Hij! Eén van de middelen die Hij daartoe gebruikt, is het sacrament.

Het woord *sacrament* komt in de Heilige Schrift niet voor. Het is als Latijnse vertaling van het woord *mysterion* (= verborgenheid) in de kerk binnengekomen. Het woord betekent oorspronkelijk: eed van trouw; God zweert aan ons de waarachtigheid van Zijn genadige gezindheid en wij zweren aan God trouw. Later werd het woord sacrament gebruikt voor allerlei heilige dingen in de christelijke kerk (*sacra* betekent: *heilig*). Het werd een verzamelnaam voor allerlei heilige verrichtingen, *sacramentalia* genoemd. Nog weer later (± 1200) werd het woord sacrament uitsluitend toegepast op een zevental heilige handelingen, die (volgens de toenmalige roomse kerk) alle in dienst stonden van en onmisbaar waren tot het heil. Door de Reformatie wordt het woord gereserveerd voor de beide tekenen en zegels van het genadeverbond in de Nieuwtestamentische tijd, namelijk *doop en avondmaal*. Hiervan is kenmerkend dat Christus Zelf ze heeft ingesteld!

Sacrament en geloof

De Catechismus brengt – in tegenstelling tot de roomse opvatting – deze beide verbondsteken ter sprake bij de behandeling van het gelóóf (de zondagsafdelingen 7 tot en met 31) en wel in het bijzonder wat betreft de ondersteuning en versterking van het geloof. De zekerheid van het geloof ligt in de belofte, in de belovende God en in het inwendige werk van de Heilige Geest (DL, V, 10). En het sacrament is tot versterking van het (aangevochten) geloof. En zo werkt het dan weer tot verzekering van de gelovige, die behalve geloof ook ongeloof heeft; behalve zekerheid in zijn geloof ook twijfel, aanvechting, onzekerheid door satans aanvallen en eigen verdorvenheden.

Het ware geloof is de levensband met Christus; door Gods Geest gelegd en door Hem ook onderhouden. Prediking, persoonlijk bijbellezen en gebed zijn belangrijke middelen tot onderhouding van die zo sterk bestreden band met Christus. Maar er is meer: God geeft ook sacramenten. Ze zijn zichtbaar en als zodanig een afbeelding van een onzichtbare genade. Sacramenten hebben altijd een zichtbare kant, waardoor aanschouwelijk onderwijs wordt gegeven; en een onzichtbare, geestelijke kant die daarachter ligt, die er niet mee vereenzelvigd mag worden, maar die er voor *het geloof* toch helemaal mee samenvalt. Daarom is in de Bijbel een *sacramentele spreekwijze* gebruikelijk waarbij de naam van de onzichtbare genade-inhoud wordt overgedragen op de zichtbare afbeelding.¹³⁶⁷ Zo heet de besnijdenis het verbond, terwijl het er alleen een teken en zegel van is¹³⁶⁸, zoals nadrukkelijk wordt geleerd in Genesis 17 vers 11.¹³⁶⁹ Zo heet ook het paaslam het Pascha, terwijl het eigenlijke Pascha de voorbijgang van de verderfengel was ('Pascha' betekent: voorbijgang).¹³⁷⁰ Zo noemt Ananias de doophandeling de afwassing van de zonden, terwijl het er alleen een teken en verzegeling van is.¹³⁷¹ Jezus noemt het brood Zijn lichaam, en de drinkbeker (waarmee Hij de wijn in de drinkbeker bedoelt¹³⁷²) Zijn bloed, terwijl zij er alleen maar afbeeldingen en

¹³⁶⁷ Vergelijk: **Titus 3:5** Hij heeft ons zalig gemaakt ... ^adoor het bad der wedergeboorte en vernieuwing van de Heilige Geest.

^a Kanttekening: *dat is, door de wedergeboorte en vernieuwing van de Heilige Geest, die als een waterbad is, waardoor de vuiligheden van onze zonden gewassen en gereinigd worden, waarvan het waterbad van de doop een teken en zegel is.*

& **I Korinthiërs 10:4** De steenrots was ^a Christus.

^a Kanttekening: *dat is, was een teken en voorbeeld van Christus.*

& **Openbaring 1:20** De zeven sterren zijn ^a de engelen van de zeven gemeenten; en de zeven kandelaren, die u gezien hebt, zijn de zeven gemeenten.

^a Kanttekening: *dat is, betekenen, of stellen voor ogen.*

Vergelijk ook **Genesis 40:12** Toen zei Jozef tot hem: "Dit is zijn uitlegging: de drie ranken zijn drie dagen." En **Mattheüs 13:38** De akker is de wereld. En het goede zaad zijn de kinderen van het Koninkrijk. En het onkruid zijn de kinderen van de boze.

¹³⁶⁸ **Genesis 17:10** Dit is Mijn verbond ^a, dat u houden zult tussen Mij en u, en uw zaad na u: dat al wat mannelijk is, u besneden wordt.

^a Kanttekening: *dat is, het teken en zegel van Mijn verbond. Deze manier van spreken, waardoor het teken de naam draagt van de afgebeelde zaak, wordt in de sacramenten menigmaal gebruikt, niet alleen om de geestelijke weldaden ons aan te wijzen en te verklaren, maar ook die aan elke bondgenoot te verzegelen.*

¹³⁶⁹ **Genesis 17:11** U zult het vlees van uw voorhuid besnijden; en dat zal tot een teken zijn van het verbond tussen Mij en u.

¹³⁷⁰ **Exodus 12:11** Aldus nu zult u het eten: uw lenden zullen opgeschort zijn, uw schoenen aan uw voeten, en uw staf in uw hand; en u zult het met haast eten; het is des HEEREN Pascha ^a.

^a Kanttekening: *Hebreeuws, Pesach. Het betekent een doorgang, voorbijgang, of overspringing, omdat de slaande engel de huizen der Israëlieten is voorbijgegaan of voorbijgesprongen. Het lam wordt hier Pesach, dat is, voorbijgang genoemd, omdat het een teken daarvan was.*

¹³⁷¹ **Handelingen 22:16** En nu, wat vertoef u? Sta op, en laat u dopen, en uw zonden afwassen ^a, aanroepende de Naam des Heeren.

^a Kanttekening: *dat is, tot een teken en verzegeling, dat uw zonden door het bloed en de Geest van Christus afgewassen zijn; een manier van spreken die voor de sacramenten dikwijls gebruikt wordt.*

¹³⁷² Als je dan volgens de roomsen (en ook volgens Luther) de woorden van Jezus zogenaamd letterlijk moet nemen, dan wordt niet de wijn veranderd in het bloed van Christus, maar dan verandert de beker in Zijn bloed...

zegels van zijn.¹³⁷³ Zo noemt Paulus de drinkbeker en het brood bij het avondmaal de 'gemeenschap met (= de eenheid met) Christus', terwijl zij er slechts de tekenen en zegels van zijn.¹³⁷⁴

God beeldt Zijn evangeliebelofte af, tot verduidelijking en verzekering of bevestiging. Waar gelóvig wordt deelgenomen aan het sacrament, wordt met het uitwendige ook tegelijk het inwendige ontvangen...! (zie NGB, 33)

5 Hoe? Niet materieel, zodat wij iets geestelijks in handen krijgen, wat de roomse leer ons voorhoudt in de leer van de zogenaamde *gratia infusa* (ingestorte genade). De roomse kerk legt de kracht van het sacrament in het uitwendige teken dat *ex opere operato* (automatisch, magisch) werkt. Maar God schenkt de weldaad van de rechtvaardiging op de manier van de belofte (beloftegewijs), zodat het in zekere zin buiten ons blijft, maar door het ware geloof krijgen we er deel aan. Let op: alleen op de manier van het geloof (geloofsgewijs)! Bij *op de manier van de belofte* hoort *op de*

10 *manier van het geloof*. Denk aan antw. 66 waar de vergeving der zonde wordt omschreven als 'de belofte van het evangelie'.

Zo spreekt de kerk van de Reformatie over de vergeving, niet als iets dat in de eerste plaats wordt belééfd, maar dat wordt gelóofd. Een duidelijk voorbeeld hiervan vind je in het tweede punt van zelfonderzoek van het avondmaalsformulier, waar we niet lezen: ... of je gelooft dat al je zonden vergeven zijn. Maar: of je de belofte gelooft

15 dat al je zonden vergeven zijn. Dus dat je zonden beloftegewijs vergeven zijn, en dat je dit gelooft, en dat het nu dus ook door het geloof echt is voor jóu. 1. "Bij U is vergeving"; 2. God belooft mij vergeving; 3. Ik geloof Gods belofte van vergeving.

Een voorbeeld van dit beloftegewijs schenken van vergeving vinden we in de gelijkenis van de onbarmhartige dienstknecht in Mattheüs 18. Hij ontvangt kwijtschelding, vergeving, van zijn schuld (vers 27), maar later wordt door

20 zijn onbarmhartig optreden tegenover zijn mededienstknecht deze kwijtschelding weer ongedaan gemaakt. Jezus concludeert (vers 35): zo zal ook Mijn hemelse Vader u doen, als u niet van harte een ieder aan zijn broeder zijn misdaden vergeeft. Hoe kan God de zonden eerst vergeven en dan later deze vergeving ongedaan maken? Omdat deze vergeving die beloftegewijs wordt geschonken, slechts geloofsgewijs, in geloof, kan worden genoten.

Hetzelfde vinden we in Lukas 7 vers 41,42,47¹³⁷⁵. Jezus zegt dat niet alleen de zondares, maar dat ook Simon de farizeeër vergeving ontving. Hoe dan? Niet in de toe-eigening door het geloof, maar alleen in de belofte. Zo was alles van de vader van de verloren zoon voor de oudste¹³⁷⁶ (die beeld is van de mopperende farizeeën¹³⁷⁷).

25

Vergelijk ook II Petrus 1 vers 9: iemand is de reiniging van zijn zonden vergeten, dat is: hij leeft niet uit de belofte van reiniging, hij steunt er niet op in waar geloof. Zijn zonde was wel vergeven (beloftegewijs), maar toch bezat hij het niet (geloofsgewijs).

30

Vergelijk verder Ezechiël 34 vers 13: "...omdat Ik u gereinigd heb, en u niet gereinigd bent..." De kanttekening zegt over 'omdat Ik u gereinigd heb': *door de vermaningen, waarschuwingen en dreigementen van Mijn profeten tevergeefs gezocht heb te reinigen*. Misschien is ook deze uitleg mogelijk: omdat Ik u beloftegewijs gereinigd heb, maar u geloofsgewijs niet gereinigd bent... Dus: wel in de belofte gereinigd, maar vanwege het ongeloof niet daadwerkelijk gereinigd.

35

Zo had God aan het volk dat uit Egypte trok, het land Kanaän gegeven (in de belofte¹³⁷⁸), maar toch hebben ze daadwerkelijk niet kunnen ingaan vanwege hun ongeloof.¹³⁷⁹

Het (ongeloofs)gezegde luidt: beter één vogel in de hand, dan tien in de lucht; maar in het geloof wordt geweten: vanwege de waarachtigheid Gods geldt dat één belofte van God meer waard is dan tien bevindingen of toepassingen in mijn ziel. God belooft te zullen geven, dat is: Hij geeft waarlijk en daadwerkelijk, maar op de manier van de belofte.

40 Zou God niet betrouwbaar zijn (en het ongeloof houdt Hem helaas verdacht!), dan wist je niet, wat je eraan had om een belofte van Hem te ontvangen. Maar omdat Hij volledig te vertrouwen is en omdat Hij niet liegen kan¹³⁸⁰, daarom is wat Hij belóóft, mijn bezit. Want het geloof dat Hem blindelings vertrouwt, weet: zo schénkt Hij, zo maakt Hij deelachtig.

¹³⁷³ **Mattheüs 26:26** En toen zij aten, nam Jezus het brood, en gezegend hebbende, brak Hij het, en gaf het de discipelen, en zei: "Neemt, eet, dat is Mijn lichaam".

^a Kanttekening: *dat is, een teken van Zijn lichaam; naar de manier van spreken in de sacramenten gebruikelijk.*

¹³⁷⁴ **I Korinthiërs 10:16** De drinkbeker der dankzegging, die wij dankzeggende zegenen, is die niet een gemeenschap aan het bloed van Christus? Het brood, dat wij breken, is dat niet een 'gemeenschap aan het lichaam van Christus?

^a Kanttekening: *dat is, een teken en onderpand van de geestelijke gemeenschap, die wij met Christus' bloed en lichaam hebben; een manier van spreken in de sacramenten gebruikelijk.*

¹³⁷⁵ **Lukas 7:41,42,47** Jezus zei: "Een zekere schuldeheer had twee schuldenaars; de een was schuldig vijfhonderd penningen, en de andere vijftig. En toen zij niet hadden om te betalen, schold hij het hun beiden kwijt. Ik zeg u: haar zonden zijn vergeven, die vele waren; want zij heeft veel liefgehad; maar aan die weinig vergeven wordt, die heeft weinig lief."

¹³⁷⁶ **Lukas 15:31** Hij zei tot hem: "Kind, u bent altijd bij mij, en al het mijne is het jouwe."

¹³⁷⁷ **Lukas 15:2** De farizeeën en de schriftgeleerden murmureerden, zeggende: "Deze ontvangt zondaars, en eet met hen."

¹³⁷⁸ **Deuteronomium 9:23** Voorts toen de HEERE u zond uit Kades-Barnea, zeggende: "Gaat op en erft dat land, dat Ik u gegeven heb"; toen was u de mond van de HEERE, uw God, weerspannig, en geloofde Hem niet, en was Zijn stem niet gehoorzaam.

¹³⁷⁹ **Hebreeënen 3:19** En wij zien, dat zij niet hebben kunnen ingaan vanwege hun ongeloof.

¹³⁸⁰ **Titus 1:2** ... de hoop op het eeuwige leven, dat God, Die niet liegen kan, beloofd heeft.

Hebreeënen 6:18 Opdat wij, door twee onveranderlijke dingen, waarin het onmogelijk is dat God liegt, een sterke vertroosting zouden hebben.

God schenkt het in de belofte, wij nemen het aan door het geloof in die belofte.

5 God doet in de sacramenten een eed, omdat Zijn volk altijd bezet is met ongeloof en omdat hun geloof altijd omringd is door ongeloof. Deze eed heeft Hij niet nodig, want Hij kan niet liegen. Desondanks zweert Hij een eed. Dit is in zekere zin een belediging voor Hem, want een eed is alleen nodig en zinvol, als er zonder eed terecht wantrouwen mag heersen. Toch buigt Hij Zich zo laag neer over Zijn vermoeide en beangstigde volk, dat Hij – Die de Waarachtige is – een eed zweert, alsof Hij in Zijn beloftewoord onbetrouwbaar was...! Hij maakt op deze manier Zijn waarachtige en ontwijfelbare beloften als het ware nog meer waarachtig en nog meer ontwijfelbaar...! Hij ondersteunt de Zijnen uit Vaderlijke liefde en eindeloos geduld door de zegels van Zijn verbond. We kunnen het als het ware zo zeggen: Hij 10 eist niet van hen, dat ze Hem op Zijn Woord vertrouwen, maar hecht het zegel van Zijn eed eraan¹³⁸¹ zodat ze Hem nu op Zijn eed vertrouwen.

Trouwing

15 Wat zijn de sacramenten voor soort teken? Onze oudvaders vergelijken doop en avondmaal wel met een trouwenpenning of trouwing: zoals een trouwing een (zichtbaar) teken is van (onzichtbare) trouw, zo is het sacrament een (zichtbaar) teken van Christus' (onzichtbare) genadebelofte. Als een bruidegom aan zijn bruid een trouwing geeft, zonder zijn hart en zijn liefde (de afgebeelde of betekende zaak) te geven, is hij een leugenaar. Zo is God niet. Als echter de bruid de trouwing ontvangt met een gesloten hart, blijft ze leeg en arm en ontvangt uiteindelijk alleen het teken en niet de daarin afgebeelde zaak. God (Christus, de hemelse Bruidegom) gaf Zijn 20 'trouwing' (het sacrament), en dus ook Zijn hart! Wij ontvingen – bij de doop – Zijn trouwing... maar vanuit onze natuur sluiten wij ons hart. Nu is belijdenis doen zeggen: ik aanvaard Uw 'trouwing' met mijn hele hart... O, wat een wonder, als dat bij ons waar mag zijn!

In de sacramenten zegt God niet dat wij bekeerd zijn, gelovig zijn of eenmaal zalig zullen worden. Nee, Hij zegt niet zozeer iets over ons, maar over Zichzelf. Hij zegt: Ik ben betrouwbaar, op Mij kun je aan, Mijn gunstige 25 gezindheid om graag al je verdoemeniswaardige zonden te vergeven is ontwijfelbaar waar, is persoonlijk aan jou gericht; bij Mij kun je terecht, wie het op Mij waagt, zal niet beschaamd uitkomen.

De HEERE wil nu, dat wij – aan wie Hij Zijn 'trouwing' gaf – op grond van deze Zijn Eigen belofte tot Hem komen, Hem eerbiedig en gelovig daarop wijzen en ootmoedig vragen – met heilige genadevrijmoedigheid, al zijn we in onszelf nóg zo helwaardig! – om Zijn belofte aan ons gestand te doen. Niet omdat wij op één of ander 30 manier waardigheid of verdienste hebben, maar de enige reden en verdienende oorzaak is: vanwege het enige slachtoffer van Christus aan het kruis volbracht, uit genade (HC, 66). Daarom zegt elke doopbediening: wij kunnen niets goeds doen, de zaligheid ligt alleen in Christus; buiten Hem om kunnen wij nooit meer tot God naderen, omdat Hij de Heilige is, een verterend Vuur. Toch mogen wij als onwaardigen tot Hem de toevlucht nemen, omdat Hij ons in Christus gunstig gezind is.

35 Wat is de inhoud van Zijn heerlijke belofte? Vergeving der zonden en het eeuwige leven. Vraag je eens af: heb ik deze belofte van God werkelijk nodig? Acht ik die mijn allergrootst gewin? Of kan ik er nog buiten? Kan ik nog tevreden en gelukkig zijn met het uitwendige teken en speel ik met de 'trouwing' van God, alsof ik Zijn afgebeelde genade nog wel kan missen en alsof ik op de sacramenten kan vertrouwen zonder God te kennen, lief te hebben, te geloven? Velen maken van het sacrament hun 'christus', ze overschatten het sacrament. Anderen onderschatten het 40 door te denken: al ben je gedoopt, dan heb je nog niets...

Eerlijk wezen: reis jij het eeuwige leven tegemoet? Deel jij waarlijk in de vergeving van al je zonden? Of leef je op een 'misschien'?

¹³⁸¹ **Hebreeën 6:16** Mensen zweren wel bij de meerderen dan zij zijn, en de eed tot bevestiging is voor hen een einde van alle tegenspreken; waarin God, willende aan de erfgenamen der belofte overvloediger bewijzen de onveranderlijkheid van Zijn raad, met een eed daartussen is gekomen.

Les 19: Doop

De doop vinden wij het eerst bij Johannes de Doper. Deze doop wordt in Markus 1 vers 4 genoemd: de doop der bekering tot vergeving der zonden.¹³⁸² 'Bekering' betekent: boete, berouw, inwendige vernieuwing. De doop heeft voor iemand dus alleen dán betekenis als hij zijn zonden belijdt met oprecht verdriet, en zich van harte bekeert. Verder wordt deze doop genoemd: de doop der bekering tot vergeving der zonden. Dat wil zeggen: de doop is voor iemand een bewijs dat zijn zonden om Christus' wil vergeven zijn (kanttekeningen op Markus 1 vers 4¹³⁸³).

Waarom is het nodig dat mensen gedoopt worden? Als de vergeving der zonden in Gods Naam wordt afgekondigd, moet dat toch genoeg zijn! Jawel, maar het is nodig omdat je de vergeving der zonden niet zomaar kunt geloven. Tenzij je meent dat je zonden nog wel meevallen en jij dus genoeg hebt aan een idéé van vergeving en dus met je verstand kunt geloven. Maar wanneer je werkelijk door de Heilige Geest overtuigd wordt van je zonden en er eerlijk aan ontdekt wordt, dan is het lang niet gemakkelijk om het voor waar te durven houden: God is genegen om mij al mijn vuile, gruwelijke en God-tergende zonden te vergeven; Hij is er gaarne toe genegen om mij weer aan te nemen tot Zijn kind en met Zijn liefde te vervullen; en dit alles uit louter genade! O nee, alles van binnen getuigt ertegen, het ontwaakte geweten is het daarmee absoluut niet eens en deze 'stem van God' ontkent de vergeving der zonden in alle toonaarden!

Hoe weet ik nu, dat God deze vergeving mij werkelijk zal schenken, ja in de belofte al heeft geschonken? God zegt mij in het door Hem ingestelde teken van de doop: zó zeker als je in Mijn Naam deze doop der bekering tot vergeving der zonden hebt ontvangen, terwijl je eerlijk je hemelhoge schuld beled en tegelijk eerbiedig op de verdienste van Mijn Zoon Jezus Christus alleen steunde, zó zeker heb Ik je van al je vuile zonden gewassen...! Daaraan hoef ik dus niet te twifelen, daaraan mag ik zelfs niet twifelen, omdat ik dan Gods betrouwbaarheid verdenk.

Ondertussen moeten wij ervoor oppassen, dat we niet in het water van de doop een kracht leggen, die er niet in ligt. Het doopwater wast ons niet van onze zonden (HC, 72). De doop wijst af van het teken, het water, en wijst heen naar de betekende zaak, het bloed van Christus (vergelijk HC, 67)! Daarom geldt de kracht en waarde van de doop ook levenslang en hoeven wij nooit meer te worden overgedoopt.

Besnijdenis en doop

Besnijdenis en Pascha in het Oude Testament zijn bloedige verbondsteken en duiden aan dat er geen opname in het verbond met God mogelijk is buiten bloedstorting, en wel van het Lam Gods. Bij de besnijdenis lijkt het zelfs om óns bloed te gaan... Doop en avondmaal in het Nieuwe Testament zijn onbloedig, maar verwijzen naar het Offer op Golgotha dat is gebracht. Daarom is er geen bloedstorting meer nodig.

De besnijdenis – en ook de doop – heeft drie functies:

- (a) De besnijdenis verzegelde Gods genadeverbond in Christus met de Zijnen. Zo werd door dit teken het geloof versterkt, dat God met Abraham en met diens nageslacht een verbond, een 'contract' of 'overeenkomst', had gesloten. Hierbij beloofde God aan Abraham en aan zijn zaad (dat nog niet verwekt was, maar nog in zijn lenden was!) Abrahams God te zijn. Deze uitdrukking betekent: God zal de Zaligmaker en Verzorger van hem zijn door de komende Messias; en alle goederen van het genadeverbond zullen het deel van Abraham en van diens nageslacht zijn (zie de kanttekeningen op Genesis 17 vers 7). Dit betekende niet dat elke besneden zaligmakend deel had aan de inhoud van dit genadige verbond. We kunnen ons dan ook afvragen: wat voor nut had het feitelijk om besneden te worden? Niemand werd door die besnijdenis zalig, zelfs niet eerder of gemakkelijker zalig. Toch was de besnijdenis (en is de doop) van groot belang: bij het opgroeien had elke Israëliet een garantie van Gods gewilligheid om zijn Zaligmaker te zijn. De opgroeiende Izak had dat nodig, wanneer hij door Gods Geest aan zichzelf werd ontdekt. Wanneer je in het licht van Gods heiligheid jezelf in je doemwaardigheid hebt leren kennen, kun je niet anders dan achter al Gods heerlijke beloften en genadeweldaden een groot vraagteken plaatsen met betrekking tot jezelf: voor mij kan het niet (meer) waar zijn dat God mijn God is...!
- (b) De besnijdenis was dan ook een zegel of bewijs van de rechtvaardigheid door het geloof¹³⁸⁴ – net zoals de doop de band met Christus afbeeldt en verzegelt.¹³⁸⁵ Niet alleen geloof en dóóp horen bij elkaar, ook geloof en besnijdenis horen bij elkaar. Om de uitdrukking *rechtvaardigheid van het geloof* of *geloofsrechtvaardigheid* te verstaan moeten we ons herinneren dat wij voor Gods Aangezicht

¹³⁸² **Markus 1:4** Johannes was dopende in de woestijn, en predikende de doop der bekering tot vergeving der zonden.

Handelingen 2:38 Petrus zei tot hen: "Bekeer u, en een ieder van u worde gedoopt in de Naam van Jezus Christus, tot vergeving der zonden.

¹³⁸³ *De doop wordt zo genoemd omdat hij bediend werd aan degenen die hun zonden beleden en bekering beloofden, en om voor hen een teken en verzegeling te wezen, dat hun zonden hun door God om Christus' wil vergeven waren.*

¹³⁸⁴ **Romeinen 4:11** Abraham heeft het teken van de besnijdenis ontvangen als een zegel van de rechtvaardigheid van het geloof.

¹³⁸⁵ **Romeinen 6:3-4** Of weet u niet, dat zovelen als wij in Christus Jezus gedoopt zijn, wij in Zijn dood gedoopt zijn? Wij zijn dan met Hem begraven door de doop in de dood, opdat, zoals Christus uit de doden opgewekt is tot de heerlijkheid des Vaders, alzo ook wij in nieuwheid van leven wandelen.

rechtvaardigheid of gerechtigheid (dat is wetsgehoorzaamheid) kunnen verkrijgen óf door de werken der wet óf door de geloofsvereniging met de beloofde Messias en Plaatsbekleder. De eerste weg tot gerechtigheid is door onze zonden radicaal afgesneden.¹³⁸⁶ De tweede weg heeft God in het genadeverbond genadig geopend. In het teken van de besnijdenis zei Hij: zo zeker als je bent besneden, zo zeker schenk ik jou *beloftegewijs* de geloofsgerechtigheid van Christus. De gerechtigheid waarin het genadeverbond voorziet en die Christus door Zijn dierbaar bloed heeft verworven / verdiend (zoals de besnijdenis in de Oudtestamentische bedéling al afbeeldt en verzekert), wordt door geloofsvereniging met Hem ons eigendom. Deze gerechtigheid heeft Hij voor ons verdiend voordat wij geloofden.¹³⁸⁷ De 'kinderbesnijdenis' tekent dit uit: voordat je gelooft, is er al die geloofsgerechtigheid. Zo mag ook de kinderdoop – meer dan de geloofsdoopt – ons uittekenen dat Gods genade in Christus ons geloof vóór was. Niet ons geloof gaat voorop maar Christus en Zijn gerechtigheid gaan voorop. Wanneer je Hem oprecht vertrouwt, ken je de inhoud van de besnijdenis (en van de doop).¹³⁸⁸ Niet jezelf rijk rekenen zonder geloofsovergave en geloofstoeverlucht tot Christus, het beloofde Zaad; maar in vol vertrouwen op Gods genadige gezindheid Hem smeken om de toepassing / uitwerking van deze rijke belofte.

- (c) De besnijdenis was een voortdurende oproep aan het volk (en aan elke Israëliet) om het hart te besnijden.¹³⁸⁹ En geen wonder, als we bedenken dat de besnijdenis voor het eerst werd bediend aan de vader der gelovigen! Hij had immers een besneden hart. Zo kon ze ook een herinnering zijn aan Zijn belofte dat Hij dit bij hen (én bij hun zaad!) zou doen.¹³⁹⁰ Dit is in de doop niet anders. Wat houden deze eis en belofte in? Dat het verbondsleven gestalte krijgt.¹³⁹¹ In Deuteronomium 10 staat de oproep in het verband (vers 12-13) van de eis: *Nu dan, Israël, wat eist de HEERE, uw God van u dan de HEERE, uw God, te vrezen, in al Zijn wegen te wandelen, en Hem lief te hebben, en de HEERE, uw God, te dienen, met heel uw hart en met heel uw ziel; om te houden de geboden des HEEREN, en Zijn inzettingen, die ik u heden gebied, u ten goede.* Hieruit blijkt dat de besnijdenis niet iets uitwendigs is¹³⁹² (zoals baptisten nog al eens beweren: het zou alleen uitwendige zegeningen bevatten, zoals de landbelofte), maar veeleer een geestelijke inhoud heeft. Net als het bij de doop niet alleen om het uitwendige lidmaatschap van de kerk gaat, maar vooral om de wedergeboorte van het hart. Daarom kan Paulus besnijdenis en doop in één adem noemen. Hierbij noemt hij tevens de geestelijke inhoud van beide, namelijk de uittrekking van het lichaam der zonden, (Kolossenzen 2 vers 10-12 – zie onder).¹³⁹³ Hoe geestelijk de besnijdenis in het Oude Testament was bedoeld blijkt als de Heere besneden Israëlieten die Hem niet dienen, op één lijn zet met onbesneden heidenen.¹³⁹⁴

Zo functioneren besnijdenis en doop beide bij de toegang tot Gods gemeente. Wie zich niet liet besnijden, hoorde niet bij het verbondsvolk, en wie zich niet laat dopen, hoort niet bij de gemeente van Jezus Christus. Besneden te zijn was geen garantie dat iemand een levend lid van de Godsgemeente was, maar lid was hij wel. En dit is geen klein voorrecht.

Dus de besnijdenis (en ook de doop) bewerkte niet de zaligheid. Dat is ook helemaal niet nodig. Zonder sacramenten kun je immers wel zalig worden (zonder geloof niet). De besnijdenis werkte bij Abraham ook niet het geloof. Abraham was immers al door het geloof gerechtvaardigd¹³⁹⁵, voordat hij werd besneden; en zo was de

¹³⁸⁶ **Romeinen 8:3** Wat voor de wet onmogelijk was, omdat zij door het vlees krachteloos was...

Romeinen 9:30-32 De heidenen, die de rechtvaardigheid niet zochten, hebben de rechtvaardigheid verkregen, maar de rechtvaardigheid die uit het geloof is. Maar Israël, die de wet der rechtvaardigheid zocht, is tot de wet der rechtvaardigheid niet gekomen. Waarom? Omdat zij die zochten niet uit het geloof, maar als uit de werken der wet.

Romeinen 10:3-4 Omdat zij de rechtvaardigheid Gods niet kennen, en hun eigen gerechtigheid zoeken op te richten, daarom zijn zij aan de rechtvaardigheid Gods niet onderworpen. Want het einde van de wet is Christus, tot rechtvaardigheid voor een ieder die gelooft.

¹³⁸⁷ **Romeinen 5:6,8** Christus, toen wij nog krachteloos waren, is te zijner tijd voor de goddelozen gestorven. God bevestigt Zijn liefde voor ons, dat Christus voor ons gestorven is, toen wij nog zondaars waren.

¹³⁸⁸ **Filippenzen 3:3** Wij zijn de besnijdenis, wij die God in de Geest dienen, en in Christus Jezus roemen, en niet in het vlees vertrouwen.

¹³⁸⁹ **Deuteronomium 10:16** Besnijdt dan de voorhuid van uw hart, en verhardt uw nek niet meer.

Jeremia 4:4 Besnijdt u voor de HEERE en doet weg de voorhuiden van uw harten.

Handelingen 7:51 U hardnekkigen en onbesnedenen van hart en oren, u weerstaat altijd de Heilige Geest; zoals uw vaders, zo ook u.

¹³⁹⁰ **Deuteronomium 30:6^a** De HEERE, uw God, zal uw hart besnijden, en het hart van uw zaad...

¹³⁹¹ **Deuteronomium 30:6^b** ... om de HEERE, uw God, lief te hebben met heel uw hart en met heel uw ziel, opdat u leeft.

¹³⁹² **Romeinen 2:25,28-29** De besnijdenis is wel nuttig, indien u de wet doet; maar indien u een overtreders der wet bent, zo is uw besnijdenis voorhuid geworden. Want die is niet een jood die het in het openbaar is; noch die is de besnijdenis, die het in het openbaar in het vlees is; maar die is een jood die het in het verborgen is, en de besnijdenis van het hart, in de geest, niet in de letter, is de besnijdenis.

¹³⁹³ **Kolossenzen 2:10-12** U bent in Hem volmaakt, in Wie u ook besneden bent met een besnijdenis, die zonder handen geschiedt, in de uittrekking van het lichaam der zonden van het vlees, door de besnijdenis van Christus; zijnde met Hem begraven in de doop, waarin u ook met Hem opgewekt bent door het geloof der werking Gods.

¹³⁹⁴ **Jeremia 9:26** Al de heidenen hebben de voorhuid, maar heel het huis van Israël heeft de voorhuid van het hart.

¹³⁹⁵ **Genesis 15:6** En hij geloofde in de HEERE; En hij rekende het hem tot gerechtigheid.

kamerling al een gelovige voordat hij werd gedoopt.¹³⁹⁶ Dit teken bekrachtigde en bekrachtigt echter wel de belofte en versterkt dus het geloof(svertrouwen) in de belofte.

Is dopen onderdompelen?

- 5 Volgens het Griekse woord voor 'dopen', *baptizoo* (afkomstig van *baptoō* – dat gewoonlijk 'onderdompelen' betekent), gaat het bij de doophandeling om wassen, afwassen. Dit kan door onderdompeling gebeuren, maar kan ook door gieten en besprenkelen. Het woord *baptizoo* wordt in het alledaagse Grieks bijvoorbeeld gebruikt om bloemen water te geven.

- 10 Dit woord staat in Lukas 11 vers 38¹³⁹⁷, waar het niet gaat over zich helemaal onderdompelen, maar zoals de gewoonte was: men goot water over de handen, niet zozeer omdat die vuil waren (hygiëne), maar als symbool van reiniging. Dus: een beetje water op een deel van het lichaam (de handen) werd door de joden omschreven als: zich dopen / gedoopt worden. In ceremoniële zin was iemand gedoopt, wanneer iemand symbolisch water op zijn handen had gegoten.

- 15 In Daniël 5 vers 21¹³⁹⁸ lezen we dat Nebukadnezars lichaam (toen hij ziek was geworden en bij de runderen in het veld bleef) nat werd (Grieks: *baptoō*) van de dauw. Hij werd duidelijk niet ondergedompeld in dauw, maar de dauw daalde op hem neer.

Denk ook aan de doortocht van het volk Israël door de Schelfzee en hun reis onder de wolk- en vuurkolom. Paulus noemt dat¹³⁹⁹: gedoopt zijn in de wolk en in de zee. Maar de wolk was en bleef hoog boven hen en bij de doortocht gingen ze op het droge en zijn ze zelfs niet nat geworden.

- 20 De joden waren in die tijd gewoon aan het gebruik van het woord *baptizoo* in de betekenis van wassen door besprenkelen of gieten, zoals blijkt uit twee voorbeelden in de apocriefe boeken: Judith 12 vers 9 (een vrouw wast zich [*baptizoo*] in een soldatenkamp bij een fontein) & Jezus Sirach 34 vers 25 (de besprenkeling met het ontzondigingswater van Numeri 19 vers 13 wordt *baptizoo* genoemd).

- 25 Wanneer de Heere Jezus de uitstorting van de Heilige Geest¹⁴⁰⁰ aan de orde stelt, zegt Hij dat ze met de Heilige Geest zouden worden gedoopt.¹⁴⁰¹ Deze doop was een uitstorting, een vervulling van de Oudtestamentische beloften die zonder uitzondering spreken over uitgieten.¹⁴⁰²

Als Johannes zijn doop vergelijkt met de doop door Christus op de Pinksterdag, is het voor de hand liggend te denken dat zijn manier van dopen (die een afbeelding was van de doop met de Heilige Geest) niet anders is geweest, dan die van Christus, namelijk door water op de dopelingen te gieten.¹⁴⁰³

- 30 Verder: zouden de drie duizend op de pinksterdag in hun dagelijkse kleding ondergedompeld zijn geweest en gingen ze daarna daarin naar hun huizen? En hoelang duurt het om 3000 mensen onder water te dompelen en weer uit het water te laten opkomen? Hoeveel energie is daar niet voor nodig – twaalf apostelen die in een paar uur drieduizend mensen dopen = elk 250 mensen! En waar zou het water vandaan moeten zijn gehaald in Jeruzalem om zoveel mensen in onder te dompelen? Daarom lijkt het aannemelijker dat ze zijn gedoopt, zoals in Ezechiël 36 vers 25 was geprofeteerd: "Dan zal Ik rein water op u sprenkelen, en u zult rein worden; van al uw onreinheden en van al uw drekgoden zal Ik u reinigen."

Baptisten wijzen erop dat onderdompeling treffender dan besprenkeling symboliseert waar het in de doop over gaat, namelijk met Christus te worden begraven en weer op te staan¹⁴⁰⁴, maar dan vergeet men dat Christus niet in een gedolven graf werd begraven, maar in een rotsgraf... De besprenkeling van de dopeling aan het voorhoofd

¹³⁹⁶ **Handelingen 8:37** En Filippus zei: "Indien u van ganser harte gelooft, is het geoorloofd." En hij, antwoordende, zei: "Ik geloof, dat Jezus Christus de Zoon van God is."

¹³⁹⁷ **Lukas 11:38** De Farizeër verwonderde zich, dat Hij (Jezus) niet eerst, voor het middagmaal, Zich gewassen (*baptizoo*) had (Letterlijk: dat Hij Zich niet eerst gedoopt had).

¹³⁹⁸ **Daniël 5:21** Hij (Nebukadnezar) werd van de kinderen der mensen verstoten; en zijn lichaam werd van de dauw des hemels nat gemaakt (, totdat hij bekende, dat God, de Allerhoogste, Heerser is over de koninkrijken der mensen, en over dezelve stelt, wie Hij wil.

¹³⁹⁹ **I Korinthiërs 10:2** ...in Mozes gedoopt zijn in de wolk en in de zee.

¹⁴⁰⁰ **Handelingen 2:33** Hij dan, door de rechterhand van God verhoogd zijnde, en de belofte van de Heilige Geest, ontvangen hebbende van de Vader, heeft dit uitgestort wat u nu ziet en hoort.

¹⁴⁰¹ **Handelingen 1:5** U zult met de Heilige Geest gedoopt worden, niet lang na deze dagen.

¹⁴⁰² **Jesaja 44:3** Ik zal Mijn Geest op uw zaad gieten, en Mijn zegen op uw nakomelingen.

Jesaja 32:15 Totdat over ons uitgegoten wordt de Geest uit de hoogte.

Ezechiël 39:29 Ik zal Mijn aangezicht voor hen niet meer verbergen, wanneer Ik Mijn Geest over het huis van Israël zal hebben uitgegoten, spreekt de Heere HEERE.

Joël 2:28 Daarna zal het geschieden, dat Ik Mijn Geest zal uitgieten over alle vlees.

Zacharia 12:10 Over het huis van David, en over de inwoners van Jeruzalem, zal Ik uitstorten de Geest der genade en der gebeden.

Vergelijk ook: **Handelingen 10:45** De gelovigen die uit de besnijdenis waren, ontzetten zich dat de gave van de Heilige Geest ook op de heidenen uitgestort werd.

Titus 3:5-6 Hij heeft ons zalig gemaakt door het bad der wedergeboorte en vernieuwing van de Heilige Geest; Die Hij over ons rijkelijk heeft uitgegoten. (Hier zie je dat de uitstorting van de Heilige Geest een bad wordt genoemd.)

¹⁴⁰³ **Markus 1:8** Ik heb u wel gedoopt met water, maar Hij zal u dopen met de Heilige Geest.

¹⁴⁰⁴ **Romeinen 6:4** Wij zijn met Hem begraven door de doop in de dood.

daarentegen symboliseert treffend de besprenkeling met rein water (= 'Het dierbaar bloed van het onbevleete Lam Jezus Christus') uit Ezechiël 36 vers 25¹⁴⁰⁵, en de verzegeling van de gelovigen in Openbaring 7 en 14.¹⁴⁰⁶

Wat de doop inhoudt

5 De inhoud van de doop is:

- (a) Gewassen worden met het bloed van Christus. Deze beeldspraak¹⁴⁰⁷ bedoelt ons te wijzen op de kwijtschelding van schuld en straf. Dit bewérkt de doop niet (zoals de roomse kerk zegt), maar dit bééldt de doop af en verzégelt de doop. God verbindt in Goddelijke waarachtigheid de zichtbare en de onzichtbare kanten van dit teken en zegel van het verbond zó nauw aan elkaar, dat de één de naam kan dragen van de ander. Tegen Paulus zegt de Heere Jezus door Ananias (Handelingen 22 vers 16): *"Laat u dopen en uw zonden afwassen."* Kanttekening: *dat is, tot een teken en verzegeling dat uw zonden door het bloed en de Geest van Christus afgewassen zijn, een manier van spreken, die aangaande de sacramenten dikwijls gebruikt wordt.*
- (b) Vernieuwd worden door de Heilige Geest (Titus 3 vers 5). Laat iemand zich dopen in oprecht berouw, steunend alleen op Christus' verdiensten en beloften, dan beeldt de doop het nieuwe, God-gewijde leven-van-de-wedergeboorte af, en is hij er een bewijs van dat Gods Geest vernieuwend in hem werkt. Dit wordt door Paulus uitgelegd in Romeinen 6, waar de sacramentele taal van de doop is: sterven met Christus en opstaan met Hem; één plant worden in Zijn begrafenis en ook in Zijn verrijzenis. Dit houdt dus in: sterven aan al onze zonden, en leven in algehele toewijding aan God. Wie één zonde liefkoost en één gebod veracht, veracht en ontkracht zijn doop. Zonder geloofsvereniging met Christus is deze symbooltaal dan ook geheel leeg. Daarom is het van groot gewicht om ons er op te onderzoeken of wij de Heere Christus liefhebben en of wij gelovig Hem aanhangen.

Samengevat (Galaten 3 vers 27): *"Zovelen als u in Christus gedoopt bent, hebt u Christus aangedaan."*

25 Heeft de doop der bekering tot vergeving van onze zonden in ons leven waarde gekregen (waarom dan)? Dan is dat te zien aan de vruchten! Welke?

Laten we ons op weg naar belijdenis doen ernstig afvragen: hoe dierbaar zijn mij Gods beloften van de vergeving van zonden en van de vernieuwing van hart? En bedenk dat de doop ons tot een nauwgezet leven volgens Gods wil uit liefde verplicht. Niet benauwd, hoor! Deze verplichting is immers tegelijk een belofte. Want de Heere Zelf heeft in het genadeverbond gezorgd voor alles wat ons hierbij ontbreekt. Daarom worden wij gedoopt in de Naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Daarin ligt een onvoorstelbaar rijke belofte (zie ons doopformulier).

30 In het teken en zegel van de doop beeldt God af en verzekert Hij de betrouwbaarheid van Zijn verbond en van de daarin begrepen belofte van de schuldvergeving omwille van het bloed van Jezus Christus. De inhoud van de verzekering door het sacrament is dus niet de inwendige genade, maar het beloofde heil! Deze inhoud, deze betekende (afgebeelde) en verzegelde zaak wordt alleen door gelovig omhelzen en toe-eigenen ons deel (daarom moeten we de sacramenten ook gelovig gebruiken en niet afstandelijk aanschouwen).

Ook de kinderen?

40 Wanneer we nog zo klein zijn, dat we geen verstand van en geen geloof in de dingen van de Geest hebben, mogen we dan wel het teken en zegel van Gods verbond ontvangen? Nee, zeggen de wederdopers en – in onze tijd – de baptisten. Je kunt de inhoud van je doop pas verstaan als je gelooft en daarom mag je het teken en zegel van die zaak ook niet ontvangen, voordat je waarlijk gelooft. Opmerkelijk is nu dat de HEERE in de dagen van Abraham zo niet heeft gehandeld. Al wist God dat de acht dagen jonge Izak geen verstand had van de inhoud van het genadeverbond of van de betekenis van de besnijdenis en dat hij geen geloof kon oefenen in Hem en in Zijn belofte, toch beval Hij Abraham om – wanneer Izak eenmaal geboren was – hem te voorzien van het onuitwisbaar teken en zegel van Zijn genadig verbond, op de achtste dag al. Dit deed God, omdat de verbondsbelofte er niet minder waar om is al heb ik geen verstand van de inhoud ervan. De besnijdenis en de doop verzegelen dan ook niet de *inwendige* genade van het verbondsleven zoals de schuldvergeving, maar ze verzegelen *Gods belófte* van het verbond(sleven).¹⁴⁰⁸ Met andere woorden: De acht dagen jonge Izak stond met God in een verbondsbetrekking, al

¹⁴⁰⁵ **Ezechiël 36:25** Dan zal Ik rein water op u sprenkelen, en u zult rein worden; van al uw onreinheden en van al uw drekgoden zal Ik u reinigen.

¹⁴⁰⁶ **Openbaring 7:3** Beschadigt de aarde niet, totdat wij de dienstknechten van onze God verzegeld zullen hebben aan hun voorhoofden.

Openbaring 14:1 Ik zag, en zie, het Lam stond op de berg Sion, en met Hem honderd vier en veertig duizend, hebbende de Naam van Zijn Vader geschreven aan hun voorhoofden. (zie ook: **Openbaring 22:4** Zij zullen Zijn aangezicht zien, en Zijn Naam zal op hun voorhoofden zijn.)

Vergelijk: **Ezechiël 9:4** De HEERE zei tot hem: "Ga door, door het midden van de stad, door het midden van Jeruzalem, en teken een teken op de voorhoofden van de lieden die zuchten en uitroepen over al die gruwelen die in het midden daarvan gedaan worden."

¹⁴⁰⁷ **I Johannes 1:7** Indien wij in het licht wandelen, zoals Hij in het licht is, dan hebben wij gemeenschap met elkander, en het bloed van Jezus Christus, Zijn Zoon, reinigt ons van alle zonde.

Openbaring 1:5 Jezus Christus heeft ons liefgehad, en ons van onze zonden gewassen in Zijn bloed.

¹⁴⁰⁸ **Romeinen 4:11** Abraham heeft het teken van de besnijdenis ontvangen als een zegel van de rechtvaardigheid van het geloof.

wist hij het nog niet, zoals wij met God in een verbondsbetrekking staan, voordat we het weten. Op deze manier benadrukt God nog eens hoezeer in het genadeverbond alles uitgaat van Hem, alles rust op Zijn genade-initiatief.

Wanneer Paulus omschrijft hoe bij Abraham de 'volwassenbesnijdenis' functioneerde, heeft hij het over een zegel NIET van de Goddelijke toerekening of gelovige toe-eigening van de geloofsgerechtigheid, maar van de gerechtigheid zelf. Besnijdenis en doop zijn zegels (bevestigingen) niet van het geloof, maar van de rechtvaardigheid van het geloof (de geloofsrechtvaardigheid of geloofsgerechtigheid) in Christus. En deze was voor Izak net zo waar als voor Abraham (alleen nog niet in geloof aanvaard en nog niet toegepast), zodat de 'geloofsbesnijdenis' kon worden tot een 'kinderbesnijdenis'.

Dat is ook de reden waarom niet alleen Izak, maar ook de ongelovige, spottende¹⁴⁰⁹ en verworpen Ismaël, niet alleen Jakob, maar ook de onheilige¹⁴¹⁰ en door God gehate¹⁴¹¹ Ezau dit teken en zegel van Gods genadige belofte en Zijn vaste verbond mochten en moesten ontvangen.¹⁴¹² God zei daarmee niet iets over de inwendige staat of het toekomstige lot van de kinderen, maar Hij zei iets over Zijn oprechte gezindheid, over Zijn onwispelbare belofte. De goddeloosheid van Ezau beroofde hem wel van de weldaden van het verbond, maar hij kon door zijn goddeloos leven de waarheid van Gods belofte niet vernietigen.

Wat doet God? Hij belooft de vergeving van de zonde. Aan wie belooft Hij deze vergeving? Niet alleen aan verbroken zondaren, die in schuldverslagenheid voor God hun strafwaardigheid gelovig belijden, maar ook aan hun kinderen¹⁴¹³... Dat is ook de reden waarom Jezus (Lukas 19 vers 9) tot Zacheüs zegt: "*Heden is aan dit huis^{gezin} zaligheid geschied (geschonken), aangezien ook deze een zoon van Abraham is.*"¹⁴¹⁴

Zacheüs heeft de zaligheid niet gekregen, omdat hij uitwendig een zoon van Abraham was, maar nú hij dan in de weg van waarachtige bekering zaligheid ontving, nú kan op grond van zijn kindschap-van-Abraham gezegd worden dat niet slechts aan hem, maar ook (in zekere zin!) aan heel zijn gezin zaligheid is geschonken (namelijk beloftegevijs – geloofsgewijs aan Zacheüs deelachtig gemaakt, en zó ook alleen aan zijn gezinsleden persoonlijk deelachtig te maken). Zo ook bij Abraham zelf.¹⁴¹⁵

Zo zegt de HEERE ook tegen het afgodische Israël dat hun kleine kinderen Zijn kinderen zijn¹⁴¹⁶, al offeren zij ze op aan de Moloch. Ze zijn Gods kinderen – geen gehoorzame, gelovige kinderen, maar ongehoorzame en ongelovige kinderen; net als de oudste zoon in Lukas 15.¹⁴¹⁷

De door de doop afgebeelde en verzegelde belofte van de vergeving van de zonde moet door de gedoopte geloofd worden, en zo zal de inhoud ervan aan hem vervuld worden. De belofte kun je in die zin voorwaardelijk noemen¹⁴¹⁸, dat ze alleen door het geloof wordt vervuld. Maar al is het geloof er nog niet, deze belofte is door God toch al gedaan! En ze wordt vervuld, wanneer ze in geloof wordt aangenomen, omhelsd, toegeëigend. Hoe doe je dat? Het geloof, waardoor je de belofte omhelst, is een vrucht van de werking van de Heilige Geest, Die ons door de scherpe bediening van de wet uitdrijft naar Jezus Christus en ons doet neervallen aan Zijn voeten. Daar geeft Hij ons het stille vertrouwen, waardoor we ons geheel aan Hem overgeven.

De Heere belooft ons door het bloed van Christus de verlossing van de zonde en Hij belooft ons de Heilige Geest, Die het geloof werkt om deze verlossing te kunnen ontvangen (HC, 74). Als God iets belooft, doet Hij dit niet zonder reden, maar dan is die belofte zaak nodig. Waarom? Omdat wij deze verlossing missen en omdat wij deze Heilige Geest niet bezitten. Omdat wij niets zelf kunnen maken, pakken of verdienen en omdat wij toch deze weldaad niet kunnen missen. In de beloften van God wordt ons dus in de eerste plaats ons gemis aangewezen. Vervolgens wijst de Heere ons erop dat de zaak alleen door Zijn kracht en werking ons deel kan worden, omdat wij uiterst onmachtig

¹⁴⁰⁹ **Genesis 21:9** Sara zag de zoon van Hagar, de Egyptische, die zij aan Abraham gebaard had, spottende.

Galaten 4:29 Zoals toen, die naar het vlees geboren was (dat is Ismaël), vervolgde degene die naar de Geest geboren was (dat is Izak), zo ook nu.

¹⁴¹⁰ **Hebreeën 12:16** Laat niet iemand zijn een hoereerder, of een onheilige, gelijk Ezau, die om een spijs het recht van zijn eerstgeboorte weggaf.

¹⁴¹¹ **Romeinen 9:13** Zoals geschreven is: Jakob heb Ik liefgehad, en Ezau heb Ik gehaat.

¹⁴¹² **Genesis 17:23** Toen nam Abraham zijn zoon Ismaël, en al de ingeborenen van zijn huis, en alle gekochten met zijn geld, al wat mannelijk was onder de lieden van het huis van Abraham, en hij besneed het vlees van hun voorhuid, juist op die dag, gelijk als God met hem gesproken had.

¹⁴¹³ **Handelingen 2:39** U komt de belofte toe^a, en uw kinderen.

^a In het Grieks staat, letterlijk vertaald: voor u is de belofte en voor uw kinderen.

¹⁴¹⁴ Kanttekening 11 merkt daarbij op: *omdat het hele huisgezin in het verbond ook gerekend wordt, volgens de belofte in Genesis 17 vers 7, wanneer de huisvader in Christus gelooft; tenzij dat zij door hun ongelovigheid deze genade verwerpen.*

¹⁴¹⁵ **Genesis 17:12-13** Een zoontje dan van acht dagen zal u besneden worden, al wat mannelijk is in uw geslachten: de ingeborene van het huis, en de gekochte met geld van elke vreemde, die niet is van uw zaad; de ingeborene van uw huis, en de gekochte met uw geld zal zeker besneden worden; en Mijn verbond zal zijn in uw vlees, tot een eeuwig verbond.

¹⁴¹⁶ **Ezechiël 16:20-21** U hebt uw zonen en uw dochters, die u aan Mij gebaard had, genomen, en hebt ze aan hen (de afgoden) geofferd om te verteren; is het wat kleins van uw hoererijen, dat u Mijn kinderen geslacht hebt, en hebt ze overgegeven, toen u ze voor hen door het vuur hebt doen gaan?

Ezechiël 23:37 Zij hebben ook hun kinderen, die zij aan Mij gebaard hadden, voor hen door het vuur laten doorgaan, tot spijs.

¹⁴¹⁷ **Lukas 15:31** En hij (de vader) zei tot hem (zijn oudste zoon – beeld van de afkerige Farizeeërs): "Kind, u bent altijd bij mij, en al het mijne is van u."

¹⁴¹⁸ Zie les 16, werkboek.

zijn. Ten slotte zegt de Heere tegen ons bij Wie wij ons hebben te vervoegen om daadwerkelijk in het bezit van de beloofde weldaad te worden gesteld.

Velen vragen zich af: meent God deze belofte van de Heilige Geest en deze heiliging in Zijn gemeente wel echt? Deze vraag is misplaatst. God meent het! Stel in plaats daarvan de vraag: mis ik het wel echt en wil ik het wel echt hebben, uit loutere genáde? Daarom luidt de stilzwijgende vraag van jouw gedoopt voorhoofd – zo dikwijls jij je in de spiegel ziet: kun jij de verlossing van de zonden en de Heilige Geest, Die het geloof werkt, niet meer missen? Voel jij je gemis? Heb je er ook eerlijk onderzoek naar gedaan hoe het komt dat je deze heerlijke zaken nu nog mist, terwijl God ze je toch heeft beloofd? En heb je er alles aan gedaan wat je kon, om deze heerlijke werkelijkheid te ontvangen? Voel jij je echter machteloos? En: wáárom verlang jij naar deze twee heerlijke beloften? Geef eens eerlijk antwoord, nu je in het doen van belijdenis je doop gaat overnemen...!

Wanneer wij zo geheiligd zijn, worden niet alleen onze voorrechten groter, maar ook onze verantwoordelijkheden en dus ook onze straf wanneer wij als geheiligde kinderen van het verbond¹⁴¹⁹ het bloed tot heiliging, het bloed van Jezus Christus, onrein achten!¹⁴²⁰ Dit geeft dus niet alleen grote voorrechten, maar schept ook verplichtingen. Is dat je bekend? Neem je die op je? Je behoort tot Zijn gemeente (daarom werd je gedoopt) en je bent daardoor ingelijfd in Zijn kerk. Deze inlijving is uitwendig, maar wat God betreft wel echt gemeend. De deur staat voor je open. De belofte is geschreven op je voorhoofd... Zalig worden is in jouw geval bij wijze van spreken makkelijker dan verloren gaan, want om zalig te worden hoeft je niets te doen, alleen je te laten zaligen, maar om verloren te gaan moet je Gods onbegrijpelijke liefde – die Hij in het teken en zegel van de doop waarachtig op je schreef en die zich op zoveel terreinen zoveel keren tegenover jou heeft geuit –, tegenwerken... Van groot belang is: op de rechte manier gebruik maken van Gods belofte, verzegeld aan jou persoonlijk in je doop. Niet overschatten, zoals de roomsen doen en zoals gebeurt overal waar men veronderstelt dat gedoopten wedergeborenen zijn en dat moet jij dan voor jezelf ook maar veronderstellen... Ook niet onderschatten zoals in onze kring zo gemakkelijk gebeurt, waar veelal alleen wordt gezegd: je hoort met een gedoopt voorhoofd niet op de kermis of in de bioscoop, terwijl ouders niet doen wat het doopformulier ze beveelt: de kinderen bij het opgroeien nader onderwijs geven, in het feit dat ze als erfgenaam van Gods Koninkrijk¹⁴²¹ gedoopt zijn. Hóe komt nu een erfgenaam van dat Koninkrijk in dat Rijk? Door wedergeboorte alleen.¹⁴²²

Waarom wij kinderen dopen

Wij dopen onze kinderen op grond van:

1. *De eenheid van het verbond in het Oude en Nieuwe Testament*¹⁴²³

Als het verbond tussen God en Abraham Christus tot inhoud heeft, en de besnijdenis een teken van dát verbond is¹⁴²⁴, dan heeft de doop blijkbaar inhoudelijk dezelfde betekenis als de besnijdenis en kan ze ook op dezelfde manier (namelijk aan de kinderen van de bondgenoten) worden bediend als de besnijdenis.

Dat de nieuwtestamentische gemeente in een verbondsverhouding tot God staat, zoals de oudtestamentische gemeente van Israël, blijkt uit de volgende schriftgegevens:

- In I Korinthiërs 7 vers 14 schrijft Paulus dat een gelovig geworden vrouw niet mag scheiden van haar ongelovige man en een gelovig geworden man niet van zijn ongelovige vrouw. De reden is: *“Want de ongelovige man is geheiligd door de vrouw en de ongelovige vrouw is geheiligd door de man.”* Kanttekening 23 verklaart dit als volgt: *namelijk ten aanzien, dat de gelovigen met hun kinderen erfgenamen zijn van Gods verbond, welk voordeel de ongelovige wederheft niet kan beletten door zijn ongelovigheid.* En dat dit zo is, bewijst de apostel met de volgende in Korinthe bekende waarheid: *“Want anders waren uw kinderen onrein, maar nu zijn zij heilig.”* De kinderen van de gemeente zijn dus in die zin Gods kinderen dat zij in Gods verbond zijn, net zoals de nakomelingen van Abraham, Izak en Israël.¹⁴²⁵

¹⁴¹⁹ **Handelingen 3:25-26** U bent kinderen van de profeten, en van het verbond, dat God met onze vaders opgericht heeft ... God, opgewekt hebbend Zijn Kind Jezus, heeft Hem eerst tot u gezonden, opdat Hij u zegenen zou, daarin dat Hij een ieder afkeert van uw boosheden.

¹⁴²⁰ **Hebreeën 10:29** Hoeveel te zwaarder straf, meent u, zal hij waardig geacht worden, die de Zoon van God vertreden heeft, en het bloed van het testament onrein geacht heeft, waardoor hij geheiligd was?

¹⁴²¹ **Markus 10:14** Jezus dat ziende, nam het hun zeer kwalijk, en zei tot hen: “Laat de kinderen tot Mij komen, en verhindert ze niet; want van zulken is het Koninkrijk Gods.”

¹⁴²² **Johannes 3:3,5** Jezus antwoordde en zei tot Nicodemus: “Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: tenzij iemand wederom geboren wordt, kan hij het Koninkrijk Gods niet zien.” Jezus antwoordde: “Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: als iemand niet geboren wordt uit water en Geest, hij kan in het Koninkrijk Gods niet ingaan.”

¹⁴²³ **Galaten 3:17** Het verbond, dat te voren door God bevestigd is op Christus, wordt door de wet, die na vierhonderd en dertig jaren gekomen is, niet krachteloos gemaakt, om de belofte te niet te doen.

¹⁴²⁴ **Genesis 17:11** U zult het vlees van uw voorhuid besnijden; en dat zal tot een teken zijn van het verbond tussen Mij en u.

¹⁴²⁵ **Genesis 17:7** Ik zal Mijn verbond oprichten tussen Mij en u, en uw zaad na u in hun geslachten, tot een eeuwig verbond, om voor u te zijn tot een God, en voor uw zaad na u.

Romeinen 9:4 Van de Israëlieten is de aanneming tot kinderen, en de heerlijkheid, en de verbonden, en de wetgeving, en de dienst van God, en de beloften.

- Dit woordgebruik (*geheiligd zijn* of *heilig zijn*) komt niet alleen in het Nieuwe Testament voor, maar is de doorgaande lijn van de Heilige Schrift. Over het volk Israël wordt gesproken als over *het heilige zaad*.¹⁴²⁶ Niet dat ze *heilig* waren in de betekenis van godzalig, maar ze worden heilig genoemd omdat ze bij het verbond hoorden! Ook Petrus noemt de Israëlieten van zijn dagen, die hij moest aanklagen vanwege hun ongeloof en van hun grote zonde zo (Handelingen 3 vers 25-26). Dienaren van Gods Woord moeten ondertussen niet nalatig zijn in het waarschuwen voor het grote gevaar dat je als zó'n kind van God verloren zult gaan, als je niet kind van God geworden bent door wedergeboorte.¹⁴²⁷

2. *De eenheid van de gemeente van het Oude en Nieuwe Testament*¹⁴²⁸

Wilde een heiden bij de gemeente van Israël horen, dan werd hij eerst besneden. Anders mocht hij het Pascha niet houden.¹⁴²⁹ De gemeente waarin wij, heidenen, worden ingelijfd, is niet een nieuwe (geestelijke) gemeente, maar dezelfde waarvan Abraham lid was. De kerk uit jood en heiden kan daarom Jeruzalem worden genoemd¹⁴³⁰. Paulus heeft het in Romeinen 11 vers 17 over Israël. De ongelovige Israëlieten worden wel als takken afgekap, maar de boom wordt niet omgekap: "Enige van de takken zijn afgebroken, en u bent in hun plaats ingeënt, en u hebt mede deel aan de wortel en de vettigheid van de olijfboom." Paulus heeft het verder in vers 23-24¹⁴³¹ over die Israëlieten die door geloof weer worden ingelijfd. Hij schrijft dat zij in hun eigen olijfboom (dat is het verbondsvolk) weer worden ingelijfd.

Is het aannemelijk dat de kinderen van die opnieuw ingelijfde Israëlieten die eerst (in de Oudtestamentische bedéling) wel bij Gods gemeente hoorden, daar nu niet meer bij horen?

Dat de gemeente en het verbond in de nieuwe bedéling niet wezenlijk nieuw werden, leert de Heere Jezus ons in de gelijkenis van de boze wijngaardeniers.¹⁴³² Het gaat daar om de wijngaard die van de joden wordt afgenomen en aan een ander volk (niet aan andere mensen – losse gelovigen, maar aan een natie) zal worden gegeven. Het gaat daar om dezelfde wijngaard, het Koninkrijk van God. Aan wie had Hij dit gegeven, niet aan sommige Israëlieten, maar aan het volk (inclusief kinderen). Dát Koninkrijk nu zou aan (opnieuw) een volk worden gegeven.

3. *Het behoren bij Christus, Zijn Rijk en gemeente*

Wie mogen er worden gedoopt? Die bij Christus, bij Zijn Koninkrijk, bij Zijn gemeente horen. Wie horen daarbij? Niet de groten, maar de kleinen¹⁴³³; niet alleen volwassen gelovigen, maar ook de kinderen van het verbondsvolk.¹⁴³⁴ Jezus zegt het uitdrukkelijk: van zulke kinderen is het Koninkrijk van God.¹⁴³⁵ Als het Koninkrijk van God ook voor baby's is, hoe zouden wij hen dan de doop, het teken en zegel van dat Koninkrijk, van die gemeente onthouden? Als Jezus hen zegent¹⁴³⁶, wat kan dan de reden zijn om hen het téken en zégel van Zijn zegen te onthouden? Dit is ook de reden dat Petrus hen in Handelingen 2 vers 38-

¹⁴²⁶ **Ezra 9:1-2** De vorsten traden tot mij toe, zeggende: "Het volk Israël en de priesters en de Levieten zijn niet afgezonderd van de volken van deze landen. Want zij hebben van hun dochters genomen voor zichzelf en voor hun zonen, zodat het heilig zaad zich vermengd hebben met de volken van deze landen."

¹⁴²⁷ **Handelingen 13:10** O u (Elymas, of Bar-Jezus, die een *jood* was) kind van de duivel, vol van alle bedrog, en van alle arglistigheid, vijand van alle gerechtigheid, zult u niet ophouden de rechte wegen des Heeren te verkeren?

¹⁴²⁸ **Romeinen 15:8-9** Ik zeg dat Jezus Christus een dienaar geworden is van de besnijdenis, vanwege de waarheid Gods, opdat Hij bevestigen zou de beloften aan de vaders; en opdat de heidenen God zouden verheerlijken vanwege de barmhartigheid.

¹⁴²⁹ **Exodus 12:48** Als nu een vreemdeling bij u verkeert, en voor de HEERE het Pascha houden zal, laat alles wat mannelijk is, bij hem besneden worden, en laat hij dan daartoe komen om dat te houden, en hij zal wezen als een ingeborene van het land; maar geen onbesneden zal daarvan eten.

¹⁴³⁰ **Galaten 4:26** Jeruzalem dat boven is, dat is vrij, hetwelk is ons aller moeder.

Hebreeë 12:22 U bent gekomen tot de berg Sion, en de stad van de levende God, tot het hemelse Jeruzalem.

Openbaring 21:2,10 Ik, Johannes, zag de heilige stad, het nieuwe Jeruzalem, nederdalen van God uit de hemel, voorbereid als een bruid, die voor haar man versierd is. En hij voerde mij weg in de geest op een grote en hoge berg, en hij toonde mij de grote stad, het heilige Jeruzalem, nederdalende uit de hemel van God.

¹⁴³¹ **Romeinen 11:23-24** Ook zij, indien zij in het ongeloof niet blijven, zullen ingeënt worden; want God is machtig om ze weer in te enten. Want indien u afgehouwen bent uit de olijfboom die van nature wild was, en tegen nature in de goede olijfboom ingeënt bent; hoeveel te meer zullen deze, die natuurlijke takken zijn, in hun eigen olijfboom geënt worden?

¹⁴³² **Mattheüs 21:40,41,43** Wanneer dan de heer van de wijngaard zal komen, wat zal hij die landlieden doen? Zij zeiden tot hem: "Hij zal de kwaden een kwade dood aandoen, en zal de wijngaard aan andere landlieden verhuren, die hem de vruchten op hun tijden zullen geven." "Daarom zeg Ik u, dat het Koninkrijk Gods van u weggenomen zal worden, en aan een volk gegeven, dat zijn vruchten voortbrengt."

¹⁴³³ **Mattheüs 18:1-4** De discipelen kwamen tot Jezus, zeggende: "Wie is toch de meeste in het Koninkrijk der hemelen?" En Jezus een kindeken tot Zich geroepen hebbende, stelde dat in het midden van hen; en zei: "Voorwaar zeg Ik u: indien u zich niet verandert, en wordt gelijk de kinderen, zult u in het Koninkrijk der hemelen geenszins ingaan. Wie dan zichzelf zal vernederen, gelijk dit kindeken, deze is de meeste in het Koninkrijk der hemelen."

¹⁴³⁴ **Deuteronomium 29:10-11** U staat heden allen voor het aangezicht des HEEREN, uws Gods: uw hoofden van uw stammen, uw oudsten, en uw ambtlieden, alle man van Israël; uw kinderen, uw vrouwen, en uw vreemdeling, die in het midden van uw leger is, van uw houthouwer tot uw waterputter toe.

Psalm 22:10-11 U bent het immers, Die mij uit de buik hebt uitgetrokken; Die mij hebt doen vertrouwen, zijnde aan mijner moeders borsten. Op U ben ik geworpen van de baarmoeder af; van de buik van mijn moeder aan bent U mijn God.

¹⁴³⁵ **Markus 10:14** Jezus, dat ziende, nam het hun zeer kwalijk, en zei tot hen: "Laat de kinderen tot Mij komen, en verhindert ze niet; want van zulken is het Koninkrijk van God."

¹⁴³⁶ **Markus 10:16** En Hij omving ze met Zijn armen, en de handen op hen gelegd hebbende, zegende Hij ze.

39¹⁴³⁷ in één adem noemt met de volwassenen, wanneer hij het heeft over dé belofte. Zo had Joël het immers al gezegd: uw zonen en uw dochters...¹⁴³⁸ En geen wonder dat Petrus de kinderen er dan bij noemt, want dat deed Joël ook al in verband met de beloofde Heilige Geest.¹⁴³⁹

Die belofte is volgens Petrus voor 'u'. Dat zijn de verslagenen in het hart. Waarom voegt Petrus direct daar bij 'en voor uw kinderen'? Hij zegt ook: 'en voor allen die verre zijn, zovelen als de Heere, onze God, toe (= nabij / tot Zich) roepen zal.' Die verre zijn, moeten eerst worden geroepen voordat de belofte voor hen is, maar de kinderen hoeven niet eerst te worden geroepen voordat de belofte voor hen is. De belofte is vanaf hun geboorte al voor hen! Waarom zegt Petrus dit? Omdat hij verbondsmatig denkt. Als na de uitstorting van de Heilige Geest, dus in de Nieuwtestamentische bedéling, het verbond en dus de belofte van Abraham ook voor de kinderen der gelovigen golden, zou dan het teken en zegel van dit verbond en deze belofte niet voor ouders én kinderen gelden? Als dit niet Petrus' bedoeling was, wat dan wel? Bedenk dat de massa bestond uit joden, die overal vandaan waren gekomen om het Pinksterfeest te vieren te Jeruzalem. Hadden zij hun kinderen thuis gelaten in Frygië en zo? Vast niet. Daar stonden ze dan ook mét hun kinderen. Zij ontvingen het teken van het verbond, de doop. "En mijn kinderen? Horen die niet meer bij het verbond, zoals tevoren?" Vers 38 is een aansporing om zich vrijmoedig te laten dopen (vers 37) en begint daarom met 'want'. Als de kinderen niet gedoopt mochten worden, hoefde Petrus ze er ook niet bij te noemen. Zo wordt voor de tijd van de bediening van de Heilige Geest alles bekrachtigd en bevestigd wat in het Oude Testament zo nadrukkelijk was geopenbaard over de eenheid van kinderen met hun ouders.

Zo ook spreekt Paulus over de heiligen in Korinthe (1 vers 2¹⁴⁴⁰) en noemt hij de kinderen van gelovige ouders ook heiligen¹⁴⁴¹, zoals Jeremia van moeders buik aan geheiligd was.¹⁴⁴² Van deze heilige gemeente getuigt hij dat ze (I Korinthiërs 12 vers 13) "allen door één Geest tot één lichaam zijn gedoopt." Zou hij hier de kinderen buiten de doop hebben gesloten? Over deze Heilige Geest schrijft Paulus dat Hij Dezelfde is in het Oude én Nieuwe Testament¹⁴⁴³, Die ook in kleine kinderen kan werken.¹⁴⁴⁴

4. *De eenheid van de inhoud van de betekende zaak van besnijdenis en doop*

- (1) dat door de Heilige Geest het zondige uit ons wordt weggedaan; in de Oudtestamentische bedéling – in het verbond met Abraham, waar de christen in deelt¹⁴⁴⁵ – beloofd.¹⁴⁴⁶
- (2) de geloofsgerechtigheid in Christus die niet alleen in de besnijdenis¹⁴⁴⁷, maar ook in de doop wordt afgebeeld en verzegeld¹⁴⁴⁸ en
- (3) de belofte dat God onze God is – een belofte die niet alleen hoort bij het verbond met Abraham, maar ook de inhoud is van het Nieuwe Testament, waar de doop een teken en zegel is.¹⁴⁴⁹

¹⁴³⁷ **Handelingen 2:38-39** Petrus zei tot hen: "Bekeert u, en een ieder van u worde gedoopt in de Naam van Jezus Christus, tot vergeving der zonden; en u zult de gave van de Heilige Geest ontvangen. Want u komt de belofte toe, en uw kinderen (letterlijk: voor u is de belofte en voor uw kinderen), en allen, die verre zijn, zo velen als er de Heere, onze God, tot Zich roepen zal.

¹⁴³⁸ **Joël 2:28** Daarna zal het geschieden, dat Ik Mijn Geest zal uitgieten over alle vlees, en uw zonen en uw dochters zullen profeteren...

¹⁴³⁹ **Joël 2:16** Verzamelt het volk, heiligt de gemeente, vergadert de oudsten, verzamelt de kinderen, en die de borsten zuigen.

¹⁴⁴⁰ **I Korinthiërs 1:2** Aan de gemeente Gods, die te Korinthe is, de geheiligden in Christus Jezus, de geroepen heiligen...

¹⁴⁴¹ **I Korinthiërs 7:14** De ongelovige man is geheiligd door de vrouw, en de ongelovige vrouw is geheiligd door de man; want anders waren uw kinderen onrein, maar nu zijn zij heilig.

¹⁴⁴² **Jeremia 1:5** Eer Ik u in moeders buik formeerde, heb Ik u gekend, en eer u uit de baarmoeder voortkwam, heb Ik u geheiligd.

¹⁴⁴³ **II Korinthiërs 4:13** Wij hebben dezelfde Geest van het geloof...

¹⁴⁴⁴ **Lukas 1:41,44** Het geschiedde, toen Elizabet de groet van Maria hoorde, sprong het kindje op in haar buik; en Elizabet werd vervuld met de Heilige Geest ... "Want zie, toen de stem van uw groet in mijn oren geschiedde, sprong het kindje van vreugde op in mijn buik."

¹⁴⁴⁵ **Galaten 3:7,9** Dus verstaat u dat degenen die uit het geloof zijn, Abrahams kinderen zijn. Zo worden zij die uit het geloof zijn, gezegend met de gelovige Abraham.

¹⁴⁴⁶ **Deuteronomium 10:16** Besnijdt dan de voorhuid van uw hart, en verhardt uw nek niet meer.

Deuteronomium 30:6 De HEERE, uw God, zal uw hart besnijden, en het hart van uw zaad, om de HEERE, uw God, lief te hebben met heel uw hart en met heel uw ziel, opdat u leeft.

¹⁴⁴⁷ **Romeinen 4:11** Abraham heeft het teken van de besnijdenis ontvangen als een zegel van de rechtvaardigheid van het geloof, die hem in de voorhuid was toegerekend: opdat hij zou zijn een vader van allen die geloven in de voorhuid zijnde, ten einde ook hun de rechtvaardigheid toegerekend wordt.

¹⁴⁴⁸ **Romeinen 6:3-4,6** Weet u niet, dat zovelen als wij in Christus Jezus gedoopt zijn, wij in Zijn dood gedoopt zijn? Wij zijn dan met Hem begraven door de doop in de dood, opdat, zoals Christus uit de doden opgewekt is tot de heerlijkheid des Vaders, zo ook wij in nieuwigheid van leven wandelen ... Dit wetend, dat onze oude mens met Hem gekruisigd is, opdat het lichaam der zonde te niet gedaan wordt, opdat wij niet meer de zonde dienen.

¹⁴⁴⁹ **Genesis 17:7** Ik zal Mijn verbond oprichten tussen Mij en u, en uw zaad na u in hun geslachten, tot een eeuwig verbond, om u te zijn tot een God, en uw zaad na u.

Jeremia 31:31-34 Zie, de dagen komen, spreekt de HEERE, dat Ik met het huis van Israël en met het huis van Juda een nieuw verbond zal maken. Niet naar het verbond, dat Ik met hun vaders gemaakt heb ten dage dat Ik hun hand aangreep om hen uit Egypteland uit te voeren, welk verbond van Mij zij vernietigd hebben. Maar dit is het verbond, dat Ik na die dagen met het huis van Israël zal maken, spreekt de HEERE: Ik zal Mijn wet in hun binnenste geven, en zal die in hun hart schrijven; en Ik zal hun tot een God zijn, en zij zullen Mij tot een volk zijn. En zij zullen niet meer een ieder zijn naaste en een ieder zijn broeder leren, zeggende: "Kent de HEERE", want zij zullen Mij allen kennen van hun kleinste af tot hun grootste toe, spreekt de HEERE; want Ik zal hun ongerechtigheid vergeven, en hun zonden niet meer gedenken.

Hebreeën 8:10 Dit is het verbond, dat Ik met het huis van Israël zal maken na die dagen, zegt de Heere: Ik zal Mijn wetten in hun verstand geven, en in hun harten zal Ik die inschrijven; en Ik zal hun tot een God zijn, en zij zullen Mij tot een volk zijn.

Er immers maar één geloof in zowel het Oude als het Nieuwe Testament, én daarom maar één doop.¹⁴⁵⁰ Als nu van dát geloof het teken, namelijk de besnijdenis aan kinderen moest worden bediend, waarom de doop dan niet? Als God had gewild dat het niet zou gebeuren, zou Hij het hebben gezegd.

5. *Het bevel (en de praktijk) om niet personen, maar volken (bestaande uit gezinnen met kinderen) te dopen*¹⁴⁵¹

Stel je voor dat we op de grens van de oude naar de nieuwe bedéling van het genadeverbond zouden leven. God had beloofd dat de nieuwe rijker zou zijn dan de oude, en gespannen zien we er naar uit. Stel, we zouden horen dat de Heere Jezus Zijn apostelen (Mattheüs 28 vers 19) de opdracht gaf om alle volken te onderwijzen (letterlijk staat er: tot discipel te maken) en die tot leden van Zijn gemeente toe te laten "...die besnijdende...", zouden wij dan zomaar hebben gedacht dat hun kinderen niet bij het verbond zouden horen, en dus niet besneden zouden moeten en mogen worden (zoals al tweeduizend jaren in opdracht van God wel was gebeurd) wanneer hun vaders besneden werden en zo tot de gemeente werden toegelaten? Zouden wij, zolang het niet uitdrukkelijk door God gezegd was, denken: natuurlijk geldt het teken van Gods verbond nú opeens alleen de heidenen die hun geloof kunnen belijden? Wat hebben de joodse apostelen, die volledig vertrouwd waren met Gods eigen bevel om bij het toelaten van volwassen gelovigen tot Zijn bondsvolk, ook hun kinderen toe te laten, gedacht? Zij konden maar één ding denken: volken tot discipelen van onze Meester maken door ze te besnijden betekent: vaders én hun zonen van acht dagen oud besnijden... Nu staat er in plaats van 'besnijdt ze': doopt ze... Waarom zou dit niet van toepassing zijn op de kinderen? Niets dan een uitdrukkelijk verbod van de Heere Jezus kon in de harten van de discipelen zo'n gedachte doen opkomen: nu de nieuwe en rijkere bedéling van Gods genadige verbondsomgang met ons is aangebroken, horen de kinderen er niet meer bij... En de discipelen hebben deze opdracht ook vervuld, door niet individuen te onderwijzen en te dopen, maar huisgezinnen.¹⁴⁵² Zo richtten de apostelen zich tot hele huisgezinnen, die bij de gemeente hoorden.¹⁴⁵³

Bedenk hierbij dat Jezus niet zegt: "...onderwijst al de mensen", maar: al de volken (dat is: als volk / natie – waarvan kinderen per definitie een groot onderdeel vormen). Het onderwijs kon wel niet aan die baby's worden gegeven, maar dat kon onder de oude bedéling ook niet, en toch wilde God dat ze besneden werden, niet alleen de volwassene, maar ook zijn acht dagen jonge zoon... Als Jezus wilde dat niet individuen werden gemaakt tot Zijn discipelen, maar een volk, dan kon het nooit buiten de kinderen om, omdat een natie zonder kinderen geen natie is. Als kinderen hier niet bij horen, had de opdracht moeten zijn: onderwijs alle mensen, die besnijdende / dopende.

Wanneer de discipelen het bevel krijgen om naties tot Zijn discipelen te maken door hen te dopen, krijgen zij dus het bevel om ook de kinderen van die naties te dopen. Zo hebben de discipelen het ook begrepen toen zij vrouwen doopten, terwijl daar niet één woord over in de Bijbel staat. Maar bij een volk / natie horen ook de vrouwen en de meisjes. Dus toen vrouwen tot geloof kwamen, doopten zij, zonder dat ze er een uitdrukkelijk bevel toe hadden ontvangen, ook de gelovige vrouwen.¹⁴⁵⁴

¹⁴⁵⁰ **Efeziërs 4:4-5** Eén lichaam is het, en één Geest, zoals u ook geroepen bent tot een hoop van uw roeping. Eén Heere, één geloof, één doop.

¹⁴⁵¹ **Mattheüs 28:19** Gaat dan heen, onderwijst al de volken, die dopende in de Naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes; lerende hen onderhouden alles wat Ik u geboden heb.

Handelingen 2:39 Want u komt de belofte toe, en uw kinderen, en allen die verre zijn, zo velen als de Heere, onze God, ertoe roepen zal.

Handelingen 16:15 & 33 En toen zij gedoopt was, en haar huis... & En hij werd terstond gedoopt, en al de zijnen.

I Korinthiërs 1:16 Ik heb ook het huisgezin van Stefanus gedoopt.

¹⁴⁵² **Handelingen 11:13-14** En Cornelius heeft ons verhaald, hoe hij een engel gezien had, die in zijn huis stond, en tot hem zei: "Zend mannen naar Joppe, en ontbied Simon, die toegenaamd is Petrus; die woorden tot u zal spreken, waardoor u zult zalig worden, en heel uw huis."

Handelingen 16:15 toen Lydia gedoopt was, en haar huis, bad zij ons, zeggende: "Indien u hebt geoordeeld, dat ik de Heere getrouw ben, zo komt in mijn huis, en blijft er."

Handelingen 16:31-34 En Paulus en Silas zeiden (tot de stokbewaarder): "Geloof in de Heere Jezus Christus, en u zult zalig worden, u en uw huis." En zij spraken tot hem het woord des Heeren, en tot allen die in zijn huis waren. En hij nam hen tot zich in die ure des nachts, en waste hen van de striemen; en hij werd terstond gedoopt, en al de zijnen. En hij bracht hen in zijn huis, en zette hun de tafel voor, en verheugde zich dat hij met heel zijn huis aan God gelovig geworden was.

Handelingen 18:8 Crispus, de overste der synagoge, geloofde aan de Heere met geheel zijn huis; en velen van de Korinthiërs, hem horende, geloofden, en werden gedoopt.

I Korinthiërs 1:16 Ik heb ook het huisgezin van Stefanus gedoopt.

¹⁴⁵³ **Efeziërs 1:1; 6:1,5** Paulus, een apostel van Jezus Christus, door de wil van God, aan de heiligen die te Efeze zijn, en gelovigen in Christus Jezus ... U kinderen, weest uw ouders gehoorzaam in de Heere; want dat is recht. U dienstknechten, weest gehoorzaam uw heren naar het vlees, met vreze en beven, in eenvoudigheid van uw hart, zoals aan Christus.

¹⁴⁵⁴ **Handelingen 16:14-15** Een zekere vrouw, met name Lydia, hoorde; van wie de Heere het hart heeft geopend, dat zij acht nam op wat door Paulus gesproken werd. En toen zij gedoopt was, en haar huis (= gezin), vroeg zij ons: "Indien u hebt geoordeeld, dat ik de Heere getrouw ben, komt dan in mijn huis, en blijft er."

Vergelijk **Galaten 3:27-29** Zovelen als u in Christus gedoopt bent, hebt u Christus aangedaan. Daarin is noch jood noch Griek; daarin is noch dienstbare noch vrije; daarin is geen man en vrouw; want u allen bent één in Christus Jezus. En indien u van Christus bent, bent u dus Abrahams zaad, en naar de belofte erfgenamen.

Zo bezien is het redelijker te vragen: “Waar staat dat bij het dopen van de naties de kinderen niet mogen worden gedoopt?”, dan te vragen: “Waar staat dat bij het dopen van de naties de kinderen ook moeten worden gedoopt?” Er is dan ook niet één voorbeeld dat kinderen niet werden gedoopt wanneer hun ouders werden gedoopt.

6. De ‘huisdoop’

Op het standpunt van baptisten (die de individuele geloofsdoop voorstaan) is het heel vreemd dat er meermalen sprake is van ‘huisdoop’.¹⁴⁵⁵ Zo werd de besnijdenis bij de instelling meteen een ‘huisbesnijdenis’, bestemd voor állen in het leefklimaat en de leefruimte van Abraham – al blijft de besnijdenis een persónlijk teken.¹⁴⁵⁶ Zo moest het bloed van het paschalam niet aan de individuen (kleding), maar aan de huizen van gezinnen worden gestreken, zodat het hele gezin daarachter veilig was – al moest ieder gezinslid persónlijk van het geslachte lam eten.¹⁴⁵⁷ Zo deden in de belofte van de Geest ook de slaven en slavinnen mee: zelfs de Geestesdoop blijkt een ‘huisdoop’ te zijn.¹⁴⁵⁸ Gezien de achtergrond van de bestaande praktijk van de proselietendoop, dat namelijk bij het overgaan van een heiden naar de joodse godsdienst, niet alleen hij, maar ook zijn vrouw en kinderen werden gedoopt en hij en zijn zonen werden besneden, is het onbegrijpelijk dat Lukas niet zorgvuldiger formuleert bij het verhalen van de doop van Lydia en de cipier in Filippi, namelijk dat allen die geloofden, werden gedoopt. En zelfs als alle huisgenoten persoonlijk tot geloof werden gebracht, kon nog niet worden gezegd dat Lydia werd gedoopt en haar huis (‘huis’ als een eenheid), maar dat Lydia en haar gelovige huisgenoten werden gedoopt. [Vergelijk dit met Lukas 19 vers 9: “*Heden is aan dit huis^{gezin} zaligheid geschied, aangezien ook deze een zoon van Abraham is.*”] Wanneer Lukas echter ervan overtuigd was dat ‘natuurlijk’ ook de kinderen van een gezin in het verbond werden ingelijfd wanneer de ouders erin werden ingelijfd, is zijn manier van vertellen heel begrijpelijk: “Toen zij gedoopt was, en haar huis...” Hoewel deze en de andere huisdoop teksten geen bewijs leveren dat kinderen werden gedoopt, is het in het verband van de bestaande praktijk op zijn minst suggestief dat het wel kan zijn gebeurd.

7. Vervulling van het Oudtestamentische teken in het Nieuwtestamentische

– Kolossenzen 2 vers 11-12.¹⁴⁵⁹ Maar is de doop wel gekomen in de plaats van de besnijdenis? Baptisten ontkennen het, wij beweren het. Wie heeft de Schrift aan zijn zijde? Over het standpunt van de baptisten moet worden gezegd, dat zij niet één schriftplaats kunnen aanvoeren waar wordt ontkend dat de doop is gekomen in plaats van de besnijdenis. Wij echter hebben de volgende Bijbelse overwegingen: behalve dat het verbond doorloopt van het Oude naar het Nieuwe Testament, (Galaten 3 vers 17) en dat de inhoud van de doop niet anders is dan van de besnijdenis (Romeinen 4 vers 11), hebben we ook een duidelijk bewijs in Kolossenzen 2 vers 11-12. Paulus beschrijft daar wat zowel de doop als de besnijdenis geestelijk inhouden: “de uittrekking van het lichaam der zonden” (zie Deuteronomium 30 vers 6). Hij schrijft dat de christenen in Kolosse deze weldaad hebben ontvangen. Wanneer? Toen ze werden besneden? Nee, toen ze werden gedoopt: “Zijnde met Hem begraven in de doop.” Dit is de besnijdenis van het hart (Deuteronomium 10 vers 16): “die zonder handen geschiedt.” De doop vervangt blijkbaar de besnijdenis en zet haar voort, en kan dit doen omdat hij precies dát symboliseert wat de besnijdenis symboliseert en dus precies dezelfde plaats inneemt die de besnijdenis innam. Als besnijdenis zo’n diep geestelijke zaak afbeeldt, en toch acht dagen jonge jongetjes ze mochten /

¹⁴⁵⁵ **Handelingen 16:15** Toen Lydia gedoopt was, en haar huis, vroeg zij: “Indien u hebt geoordeeld, dat ik de Heere getrouw ben, komt dan in mijn huis, en blijft er.” En zij dwong ons.

Handelingen 16:31 Geloof in de Heere Jezus Christus, en u zult zalig worden, u en uw huis.

I Korinthiërs 1:16 Ik heb ook het huisgezin van Stefanus gedoopt.

¹⁴⁵⁶ **Genesis 17:12,13,23,26,27** Een zoontje dan van acht dagen zal besneden worden, al wat mannelijk is in uw geslachten: de ingeborene van het huis, en de gekochte met geld van elke vreemde, die niet is van uw zaad. De ingeborene van uw huis, en de gekochte met uw geld zal zeker besneden worden; en Mijn verbond zal zijn in uw vlees, tot een eeuwig verbond. Toen nam Abraham zijn zoon Ismaël, en al de ingeborenen van zijn huis, en alle gekochten met zijn geld, al wat mannelijk was onder de lieden van het huis van Abraham, en hij besneed het vlees van hun voorhuid, precies op dezelfde dag, toen God met hem gesproken had. Juist op deze zelfde dag werd Abraham besneden, en Ismaël, zijn zoon. En alle mannen van zijn huis, de ingeborenen van het huis, en de gekochten met geld, van de vreemde af, werden met hem besneden.

¹⁴⁵⁷ **Exodus 12:22-23** Neem een bundeltje hysop en doop het in het bloed dat in een schaal zal wezen, en strijk aan de bovendorpel en aan de beide zijposten van dat bloed dat in de schaal zal zijn. En u aangaande: niemand zal uitgaan uit de deur van zijn huis, tot aan de morgen. Want de HEERE zal doorgaan, om de Egyptenaren te slaan. Maar wanneer Hij het bloed zien zal aan de bovendorpel en aan de twee zijposten, zal de HEERE de deur voorbijgaan, en de verdere niet toelaten in uw huizen te komen om te slaan / te doden.

¹⁴⁵⁸ **Joël 2:28-29** Daarna zal het geschieden, dat Ik Mijn Geest zal uitgieten over alle vlees, en uw zonen en uw dochters zullen profeteren; uw ouden zullen dromen dromen, uw jongelingen zullen gezichten zien; ja, ook over de dienstknechten, en over de dienstmaagden, zal Ik in die dagen Mijn Geest uitgieten.

¹⁴⁵⁹ **Kolossenzen 2:11-12** In Christus bent u ook besneden met een besnijdenis die zonder handen geschiedt, in de uittrekking van het lichaam der zonden van het vlees, door de besnijdenis van Christus; zijnde met Hem begraven in de doop, waarin u ook met Hem opgewekt bent door het geloof der werking Gods, Die Hem uit de doden opgewekt heeft.

moesten ontvangen, waarom zou de doop, die niet méér afbeeldt, niet aan kinderen kunnen worden toegediend?

5 Maar zijn volgens Markus 16 vers 16 en Handelingen 2 vers 38¹⁴⁶⁰ geloof en bekering niet vereisten om gedoopt te mogen worden? Bij volwassenen wel, maar ook bij kinderen? Dat staat er niet. Markus 16 vers 16 is niet van toepassing op kinderen. Zou het in deze uitspraak ook over kinderen gaan, en zou hieruit moeten volgen dat kinderen – omdat zij nog geen geloof hebben – dus niet mogen worden gedoopt, dan is er maar één verdere conclusie mogelijk, namelijk dat de Heere Jezus hier óók zegt dat kinderen – omdat zij nog geen geloof hebben – dus niet zalig kunnen worden... Geen baptist zal dit echter voor zijn rekening nemen. Welnu, als de laatste gevolgtrekking niet juist is, dan ook de eerste niet, dat ze niet gedoopt zouden mogen worden. Of andersom: het zou betekenen dat een kind van twee weken dat sterft en zalig wordt, heeft geloofd. Maar dán kon het dus ook worden gedoopt.

10 Dit alles overziende is de totale afwezigheid in het Nieuwe Testament van enig bevel om de kinderen te dopen geen bewijs dat kinderen niet in het verbond hoorden, maar hoe vanzelfsprekend dit was.

¹⁴⁶⁰ **Markus 16:16** Wie geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden; maar wie niet geloofd zal hebben, zal verdoemd worden.

Handelingen 2:38 Petrus zei tot hen: "Bekeert u, en een ieder van u worde gedoopt in de Naam van Jezus Christus, tot vergeving der zonden; en u zult de gave van de Heilige Geest ontvangen.

Les 20: Avondmaal & tucht

De bevrijding uit Egypte stond centraal in het Pascha¹⁴⁶¹, het Oudtestamentische sacrament, waarop en waarvoor in de plaats het avondmaal door Jezus in de nacht van Zijn verraad is ingesteld.¹⁴⁶² Op Pascha moest een lam worden geslacht en zijn bloed moest worden gestreken aan de beide zijposten en de bovendorpel van de deur, opdat de verderfengel voorbijging¹⁴⁶³ ('Pascha' betekent: voorbijgang) en op Goede Vrijdag is Christus, het Lam Gods, de Vervulling van alle paaslammeren, geslacht (gekruisigd) op het vloekhout van Golgotha tot wering van het eeuwig verderf, verlossing van de 'helse Farao'¹⁴⁶⁴ en tot verzoening van alle schuld. Nu kan God de overtreding voorbij gaan.¹⁴⁶⁵

Door de verzoenende dood van Christus kan God weer gemeenschap / omgang hebben met zondaren zonder Zijn Deugden te schenden. Dit werd in het Oude Testament afgebeeld in de offerande, waaraan een offermaaltijd was verbonden.¹⁴⁶⁶ Gelovigen (behoren te) verlangen naar de gemeenschap / eenheid met God door de Heilige Geest. Dat deze gemeenschap / vriendschappelijke omgang voor de zondeval mogelijk was, was al onbegrijpelijk groot, maar dat die na de zondeval nog opnieuw mogelijk is geworden tegen de hoge prijs van Christus' offerdood, is des te meer onbegrijpelijk groot.¹⁴⁶⁷ Dit is het eerste wat bij het avondmaal aan de orde komt.

Het tweede is wat door de Hemelse Gastheer wordt verklaard met deze woorden: *"Doet dat tot Mijn gedachtenis"* (Lukas 22 vers 19¹⁴⁶⁸). Voor Gods kinderen is de dood aan het vloekhout van Golgotha en het bitter lijden van hun Borg en Zaligmaker zó noodzakelijk en vooral dierbaar, dat ze die gedurig in geloof en met verwondering wensen te gedenken. Daarin ligt al hun hoop en kracht. Dat ervaren ze in de weg van totale afbraak en onwaardigheid, door het licht van de Heilige Geest. Zonder de Gekruisigde kunnen en willen ze geen dag. Niet slechts een gedachtenismaaltijd, maar een daadwerkelijk delen in de kracht van dit offer wordt door Christus bedoeld.

Wie worden dus aan Zijn tafel genodigd? Tollenaren en zondaren, de slechtsten... (jij?) Zij die zichzelf veroordelen en het zeggen: "U doet alles wel, al wierp U mij in de hel." Is het geloof in levende beoefening, dan willen Gods kinderen wel wekelijks avondmaal houden, niet in de eerste plaats om (de zekerheid van) hun geloof te versterken, maar omdat die nabije geloofsomgang met Hem Die hun ziel zo liefheeft, voor hen nooit te veel is.

In het sacrament van het avondmaal is dan ook veel geloofsversterking gelegen. Bij 'geloofsversterking' moeten we denken aan twee zaken:

- De begeerte naar de gevoelige omgang met hun Zielenvriend wordt door Zijn genadige nabijheid in dit sacrament des te meer aangewakkerd.
- Ook zonder Zijn gevoelige nabijheid wordt het Woord dat Hij sprak en dat Hij met dit zegel van Zijn liefde bevestigt, voor hen de enige rustgrond voor hun ziel!

Daarom stellen we als kerk voor de recht gelovige en naar God dorstende zielen het avondmaal vanaf jonge leeftijd open, wanneer jongeren slechts het lichaam en bloed des Heeren kunnen onderscheiden.¹⁴⁶⁹ Daarom is het afleggen van openbare geloofsbelijdenis ook al vanaf jonge leeftijd (± 17 jaar) mogelijk. Des te jonger je belijdenis doet in waar geloof, des te eerder mag je deelnemen aan die maaltijd die Christus voor Zijn gelovigen heeft ingesteld. En daarom gebruikte men in de tijd van het Nieuwe Testament elke dag het avondmaal.¹⁴⁷⁰

Het is voor jezelf een schadelijke en voor de HEERE een schandelijke houding, als je het afleggen van openbare belijdenis van geloof zonder goede reden uitstelt óf als je belijdenis wilt doen en dus toegang vraagt tot het avondmaal zonder eraan te gaan of zelfs maar ernaar te verlangen. Je onteert er God méér mee dan je erg in hebt en je schaadt er de ontwikkeling van je zielenleven ook méér mee dan je weet. Daarom is het van groot belang dat we recht inzicht in het avondmaal hebben, opdat we de Naam des Heeren aanroepen om een Goddelijk recht te krijgen om daaraan aan te gaan. Het zijn immers zeer grote zaken die de Heere in het avondmaal betekent (afbeeldt) en verzegelt.

¹⁴⁶¹ Exodus 12.

¹⁴⁶² Lukas 22:15 Hij zei tot hen: "Ik heb grotelijks begeerd, dit Pascha met u te eten, eer Ik lijd."

¹⁴⁶³ Exodus 12:13 Dat bloed zal voor u tot een teken zijn aan de huizen, waarin u bent; wanneer Ik het bloed zie, zal Ik u voorbijgaan; en er zal geen plaag onder u ten verdere zijn, wanneer Ik Egypteland zal slaan.

¹⁴⁶⁴ Vergelijk NGB, art. 34: "...het dierbare bloed van Gods Zoon, Die onze Rode Zee is, door welke wij moeten doorgaan, om te ontkomen aan de tirannie van Farao, welke is de duivel, en in te gaan in het geestelijke land Kanaän."

¹⁴⁶⁵ Micha 7:18 Wie is een God gelijk U, Die de ongerechtigheid vergeeft, en de overtreding van het overblijfsel Zijner erfenis voorbij gaat?

¹⁴⁶⁶ I Korinthiërs 10:18-21 Hebben niet degenen die de offeranden eten, gemeenschap met het altaar? ... Wat de heidenen offeren, offeren zij aan duivelen, en niet aan God; en ik wil niet, dat u met de duivelen gemeenschap hebt. U kunt niet de drinkbeker des Heeren drinken, en de drinkbeker der duivelen; u kunt niet deelachtig zijn aan de tafel des Heeren, en aan de tafel der duivelen.

¹⁴⁶⁷ Exodus 24:10-11 Zij zagen de God van Israël, maar Hij strekte Zijn hand niet tot de afgezonderden van de kinderen van Israël; maar zij aten en dronken, nadat zij God gezien hadden.

¹⁴⁶⁸ Lukas 22:19 En Hij nam brood, en toen Hij gedankt had, brak Hij het, en gaf het hun, zeggende: "Dat is Mijn lichaam, dat voor u gegeven wordt; doet dat tot Mijn gedachtenis."

¹⁴⁶⁹ I Korinthiërs 11:29 Wie onwaardig eet en drinkt, die eet en drinkt zichzelf een oordeel, niet onderscheidende het lichaam des Heeren.

¹⁴⁷⁰ Handelingen 2:46 Dagelijks^a eendrachtig in de tempel volhardende, en van huis tot huis brood brekende, aten zij samen met verheuging en eenvoudigheid van hart.

^a Calvijn merkt op (Institutie II,x,5) dat men dagelijks avondmaal hield.

- Hij zegt tot ons in Zijn belofte: het lijden en sterven van Christus en de verzoenende kracht en waarde daarvan geldt door het geloof ú. Dat is: wanneer ik het mij gegeven brood eet en uit de mij aangereikte beker drink, omhels ik met mijn ziel in het geloof eerbiedig deze mij aangeboden Borg, ik vertrouw Hem onvoorwaardelijk en steun op Zijn kruisverdiensten alleen en heb voor tijd en eeuwigheid aan Hem genoeg (hoewel ván Hem nooit genoeg!) Daarin ligt de volkomen verzoening van al mijn zonden!
- Hij schenkt een zichtbaar onderpand (bewijs) dat wij op de innigste manier geestelijk aan Christus zijn verbonden door de Heilige Geest; zoals Eva op natuurlijke wijze aan Adam...¹⁴⁷¹ Zoals voedsel door de spijsvertering één wordt met ons, ja ons bestaan ingaat en vormt, zo gaat Christus, door het geloof gegeten en gedronken (aangenomen), in ons geestelijk bestaan in en Hij maakt Zich één met ons en vormt en bepaalt ons geestelijk geheel en al!

Wie geen waarde of schoonheid ziet in Sions betalende Borg, kan Hem in Zijn verdiensten tot verzoening wel missen en wenst niet aan Hem te worden verbonden; en wat zal het avondmaal dan voor waarde hebben? Maar wie mag zeggen: Deze is mijn Liefste en al wat aan Hem is, is helemaal begeerlijk¹⁴⁷², die kan het vurige verlangen niet onderdrukken. Want gedurig leeft het: geef mij Jezus, laat Hem in mij wonen! De taal van het Hooglied, het Lied der liefde, waarin de geloofsbegeerte tot Jezus Christus wordt uitgesproken, wordt voor zo één de taal van het hart. Op belijdeniscatechisatie zitten en deze taal niet verstaan is werkelijk erg! Heb daarmee toch alsjeblieft geen vrede...!

Er is bij dit 'heilige der heiligen' van het Nieuwe Testament het grote gevaar dat we er onachtzaam mee om gaan. Daarom waarschuwt de Schrift ons ervoor dat we ons een oordeel eten en drinken. Dat gebeurt wanneer we het heilige alledaags, gewoon maken en wanneer we eten en drinken van de tekenen zonder een hartelijk verlangen naar Hem, Die het ware hemelse Brood en de ware hemelse Drank is. De HEERE zal deze ontering niet ongestraft laten. We hebben dan ook in het omgaan met de heilige dingen en in het bijzonder bij het avondmaal, nodig dat we de juiste gestalte van hart bezitten. Deze is niet: iets hebben in en van onszelf of steunen op iets wat we van de HEERE hebben gekregen. Maar die juiste gestalte is: niets hebben in of van onszelf en ons alleen verlaten op Gods genade die in Christus Jezus is. Moge de uitstalling van deze heerlijke, geestelijke maaltijd een geestelijke honger en dorst bij ons verwekken!

De mis

De roomsen hebben van het avondmaal een onbloedige herhaling van het offer van Christus gemaakt en leren:

- Dat Christus door de instellingswoorden van de priester en de daardoor optredende transsubstantiatie lichamelijk aanwezig is in het brood. Volgens de roomsen houdt dit dus in dat de vereniging van de gelovige met Christus een lichamelijke zaak is, via de spijsvertering; in plaats van een geestelijke zaak, via de Heilige Geest in het geloof. Het houdt ook in dat Hij in dat brood moet worden aanbeden (daarom ook knielend ontvangen). Dit betekent in de praktijk dat men in de roomse kerk een broodgod aanbidt en dus schandelijke afgoderij pleegt.
- Dat het offer van Christus geen kracht en waarde heeft voor mij, tenzij ik het getranssubstantieerde brood eet (wat weer in mijn maag verteert). En dat voor mij de verzoenende waarde en kracht van Christus' offerande aan het kruis, gelegen is in de 'magische formule' van de met bovenaardse macht bedeelde priester.

Wij verachten en veroordelen de roomse mensen niet (al verdoemt de roomse kerk ons wel), maar veroordelen de roomse leer. Deze is een ontering van Christus' hogepriesterlijke bediening en zij ontrooft een gelovige ziel haar troost dat al haar zonden vergeven zijn door het enige offer van Christus, dat Hijzelf eenmaal aan het kruis heeft volbracht!

Voor wie het avondmaal is

Wanneer wij een rechte visie op het teken van het avondmaal hebben gekregen, komt vervolgens aan de orde voor wie dit avondmaal nu is. Aan deze vraag zijn twee kanten:

- (a) Er is een persoonlijk-geestelijke kant waarover de kerk niet kan oordelen. In het persoonlijke is voor een ieder van ons nodig dat we een Goddelijk recht ontvangen om aan Zijn tafel te mogen aanzitten. Dat betekent: Gods toestemming, goedkeuring om deel te nemen aan deze geestelijke maaltijd. Dán alleen zal onze ziel Christus' ware lichaam en bloed ontvangen, wanneer wij gelóvig met onze mond brood en wijn, de tekenen en zegels van Christus, ontvangen. We kunnen uit het Woord weten wie de Heere aan de tafel van Zijn Zoon nodigt en wie Hij voor waardige disgenoten houdt of rekent. Dit Goddelijk recht wordt ons volgens de Bijbel verleend:

¹⁴⁷¹ **Efeziërs 5:30** Want wij zijn leden van Zijn lichaam, van Zijn vlees en van Zijn gebeente.

¹⁴⁷² **Hooglied 5:16** Zijn gehemelte is enkel zoetheid, en al wat aan Hem is, is gans begeerlijk. Zulk één is mijn Liefste; ja, zulk één is mijn Vriend, u dochters van Jeruzalem!

- Wanneer we onszelf mishagen (van onszelf walgen) om onze zonden en vervloeking, die God aan ons heeft bekend gemaakt.
- Wanneer we ons ondanks dit zelfmishagen toevertrouwen aan Christus Jezus, omdat we leerden dat in Hem schuldvergeving is voor al onze zonden. Wanneer we dus de belofte van vergeving in geloof omhelzen en dan ook vast ervan overtuigd zijn dat onze zonden om Christus' wil vergeven zijn.
- Wanneer we ons oprecht inzetten tot een Godgewijd leven in nieuwe gehoorzaamheid en hartelijke naastenliefde.

Beleef je of begeer je deze drie zaken niet, dan betekent dit niet dat je terecht kunt afblijven, maar het betekent wel dat je zó niet aan deze dis van het verbond hoort.

Rondom het avondmaal wordt door velen geworsteld, rondom de vragen van de heilstoe-eigening (voor wie zijn nu Gods beloften) en heilsekerheid (ken ik dit wel echt, in oprecht geloof) én omdat voor velen niet duidelijk is, wanneer ze aan het avondmaal welkom zijn. Het is goed te overwegen dat het niet in de eerste plaats gaat over het avondmaal, maar over de verhouding tussen Christus en onze ziel; en dat op reis naar een nimmereindigende eeuwigheid. Hierbij komt dat wij een arglistig (bedrieglijk) hart in ons omdragen! De Heilige Schrift leert ons dat we het avondmaal onwaardig kunnen eten en drinken. Dit betekent niet, dat we ons onwaardig voelen en dan moeten afblijven. Maar met onwaardig eten en drinken wordt bedoeld: met een wereldse geest, met een ongelovig hart, met een zondenlievende ziel. Zonder waar geloof wordt brood en wijn van het avondmaal 'vergif'. Niet in zichzelf, maar door ons verkeerd gebruik.

(b) Er is ook een openbaar-kerkelijke kant die betrekking heeft op de praktijk van leer en leven. Een kerkelijk recht wordt aangevraagd bij het belijdenis doen. In deze dienst blijkt openlijk voor de hele gemeente: de kerkenraad heeft deze personen toegelaten tot het avondmaal, omdat zij zich in leer en leven, in belijden en praktijk, Bijbels gedragen. Dit kerkelijk recht moet worden geweigerd, wanneer uit leer (belijdenis) en leven (praktijk) blijkt dat er geen sprake is van, maar gebrek is aan, godsvrucht.

Tucht

Juist in verband met het *heilig* avondmaal komt ook de tucht (ook wel *discipline* genoemd) aan de orde. We lezen in Psalm 118 vers 19-20¹⁴⁷³ over de poorten van Gods huis. Ze worden genoemd poorten van gerechtigheid. Wie mogen daardoor binnentreden? Het rechtvaardige volk. Zie ook de Psalmen 15 en 24, waar godzalige levensgang, heilige praktijk van gehoorzaamheid aan Gods wet onmisbaar blijken te zijn om op de heilige berg van God te mogen komen en te wonen. Dat is in het Nieuwe Testament niet veranderd, zoals we kunnen zien in I Timotheüs 2 vers 8¹⁴⁷⁴. Er is voor jou geen plaats aan de tafel, en ook niet in de kerkgemeenschap (wél in het kerkgebouw onder de verkondiging van het Woord!) wanneer je niet oprecht bent in het zoeken en dienen van de Heere. Daarom kennen we in de week van voorbereiding op de viering van het avondmaal *censura morum*. Dit is een Latijnse uitdrukking en betekent *beoordeling van gedrag*.

In onze tijd is er in veel kerken bijna geen sprake van het uitoefenen van de tucht, zoals in de dagen van de kerkhervorming werd toegepast. Toen werden immers allen die belijdenis deden, maar die niet aan het avondmaal gingen, ernstig vermaand en werden zij bij hardnekkigheid na korte tijd van de gemeente afgesneden! (zie het werkschrift: Marten Microns kerkorde van de vluchtelingengemeente te Londen; en Calvijn aanhalingen uit zijn Institutie).

Wat is tucht? Tucht komt van 'trekken' en houdt uiteindelijk in dat we onze naaste (die we liefhebben als onszelf) niet op een pad laten wandelen dat regelrecht naar de eeuwige rampzaligheid voert; daarom proberen we hem weg te trekken van dat aanstormende gevaar.¹⁴⁷⁵ Daarbij dat we de reinheid van de gemeente zo hoog hebben, dat we er niet aan wensen mee te werken dat het verkeerde voorbeeld aanstekelijk werkt. Dat gebeurt immers wanneer wereldgelijkvormigheid oogluikend wordt toegelaten. Bovenal dat het ons te doen is om de eer van God, die immers gekrenkt wordt, wanneer de gemeente (of de kerkenraad namens de gemeente) een openbaar bekend staande ongelovige of wetsovertreder toelaat aan de tafel van het nieuwe verbond.

Tucht moet *in de eerste plaats* zelftucht zijn. Dat betekent: we dienen onszelf nauwkeurig onder handen te nemen en te bestraffen over zonden die we doen, en over nalatigheid in het goede. Doe jij belijdenis dan stel jij je grág onder de gemeentetucht en beloof je deze te zullen accepteren.¹⁴⁷⁶ Dan ben je blij wanneer broeders en

¹⁴⁷³ **Psalm 118:19-20** Doet voor mij de poorten der gerechtigheid open, ik zal daardoor ingaan, ik zal de HEERE loven. Dit is de poort des HEEREN, waardoor de rechtvaardigen zullen ingaan.

¹⁴⁷⁴ **I Timotheüs 2:8** Ik wil dat de mannen bidden in alle plaatsen, opheffende heilige handen, zonder toorn en twist.

¹⁴⁷⁵ **Hebreeën 3:13** Vermaant^a elkaar te allen dage, zolang als het heden genoemd wordt, opdat niet iemand uit u verhard wordt door de verleiding van de zonde.

^a 'Vermanen' betekent: aansporen, bemoedigen en versterken, onderwijzen.

¹⁴⁷⁶ **Spreuken 13:18** Wie de bestraffing waarneemt; zal geëerd worden.

zusters in de gemeente je waarschuwen. Het is dan ook dwaas om terechtwijzing in de wind te slaan.¹⁴⁷⁷ Pas dán kunnen we naar onze naaste kijken; wat *in de tweede plaats* wordt bedoeld met tucht: door gemeenteleden onderling.¹⁴⁷⁸ En wel zo dat we uit rechte naastenliefde waarschuwen, wanneer er sprake is van (ernstige) zonden.¹⁴⁷⁹ En ook dat we die liefde erkennen wanneer anderen ons berispen¹⁴⁸⁰, in plaats van boos te worden.¹⁴⁸¹ Is tucht verenigbaar met liefde? Ja, liefde zonder tucht is lievigheid. Van belang is, dat dit uit liefde gebeurt om én God te eren én de gemeente te stichten¹⁴⁸² én de ziel te behouden! Wie verstandig is, zal bestraffing waarderen. Vervolgens zal na enige gesprekken en waarschuwingen en bij volgehouden hardnekkigheid van de desbetreffende persoon *in de derde plaats* de kerkenraad moeten worden ingeschakeld, die tot nadere maatregelen moet overgaan. Dit dient met voorzichtigheid te gebeuren, anders verwordt tucht tot willekeur en tirannie.

Dit is de taak die Christus heeft opgedragen aan de ambtsdragers. Zij vertegenwoordigen God bij de gemeente en regeren – dienend, niet heersend. Hun doel is om de ware religie te bevorderen en de ware leer voortgang te doen hebben in een leven van godzaligheid.

De tucht wordt niet alleen en ook niet in de eerste plaats geoefend door de ban of excommunicatie. Hierdoor wordt een lidmaat der gemeente afgehouden van de verbondszegels en eventueel zelfs afgesneden uit de christelijke gemeente en uit Gods Koninkrijk. Maar deze tucht wordt in de eerste plaats uitgeoefend door de verkondiging van het evangelie (HC, 84, 85)! In elke prediking gaat de deur naar de zaligheid voor jou van slot of op slot! Zo belangrijk is de prediking, de bediening der verzoening... Hoe luister jij? Hoe draaide onder de prediking van afgelopen zondag de deur van het heil? Open? Dicht? Wees eerlijk voor je eeuwig zielenheil.

In elke zuivere prediking wordt aan jou óf de vergeving der zonden óf de verdoemenis aangezegd! Je voelt wel dat dit geen geringe zaak is. Wees hiermee ernstig bezig, voor Gods hartdoorzoekende ogen. Wie dit op zich in laat werken, kan maar één ding concluderen: wat een wonder als ik door de kerkenraad word aangenomen als belijdend lid met alle rechten en plichten; én wat een nog veel groter wonder als ik door God word toegelaten aan het avondmaal om Christus' bitter lijden en sterven te gedenken! Aan het avondmaal zal het steeds weer een wonder zijn, om niet te worden verdeld, maar te worden gekoesterd.

Spreuken 25:11-12 Een rede, op zijn pas gesproken, is als gouden appels in zilveren gebeelde (= prachtig versierde) schalen. Een wijze bestraffer bij een horend oor, is een gouden oorsiersel, en een halssieraad van het fijnste goud.

Spreuken 15:5,31-32 Wie de bestraffing waarneemt, zal verstandig handelen. Het oor dat de bestraffing des levens hoort, zal in het midden der wijzen vernachten. Wie de tucht verwerpt, die versmaadt zijn ziel; maar wie de bestraffing hoort (gehoor geeft), krijgt verstand.

¹⁴⁷⁷ **Spreuken 10:17** Het pad tot het leven is voor degene die de tucht bewaart; maar wie de bestraffing verlaat, doet dwalen (sleurt ook anderen mee in zijn dwaalweg).

Spreuken 12:1,15 Wie de tucht liefheeft, die heeft de wetenschap (kennis / wijsheid) lief; maar wie de bestraffing haat, is onverstandig. De weg van de dwaas is recht in zijn (eigen) ogen; maar wie naar raad hoort, is wijs.

Spreuken 19:20 Hoor naar raad, en ontvang (= aanvaard) tucht, opdat u in uw laatste (= ten slotte / uiteindelijk) wijs bent.

Spreuken 15:10 De tucht is onaangenaam voor degene die het pad verlaat; wie de bestraffing haat, zal sterven.

¹⁴⁷⁸ **Leviticus 19:17** U zult uw broeder in uw hart niet haten; u zult uw naaste naarstig (ernstig) berispen, en zult de zonde in hem niet verdragen.

Mattheüs 18:15 Indien uw broeder tegen u gezondigd heeft, ga heen en straf hem tussen u en hem alleen; indien hij u hoort, dan hebt u uw broeder gewonnen.

¹⁴⁷⁹ **Spreuken 21:11** Als men de spotter straft, wordt de slechte (onwetende) wijs; en als men de wijze onderricht, neemt hij wetenschap aan.

Galaten 4:16 Ben ik dan uw vijand geworden, u de waarheid zeggende?

Efeziërs 5:11 hebt geen deel aan de onvruchtbare werken der duisternis, maar bestraft ze ook veeleer.

¹⁴⁸⁰ **Psalm 141:5** Laat de rechtvaardige mij slaan, het zal weldadigheid (trouw) zijn; en laat hem mij bestraffen, het zal olie op het hoofd zijn, het zal mijn hoofd niet breken; want nog zal ook mijn gebed voor hen zijn in hun tegenspoeden.

Spreuken 9:8 Bestraf de wijze, en hij zal u liefhebben.

Spreuken 25:12 Een wijs bestraffer bij een horend oor, is een gouden oorsiersel, en een halssieraad van het fijnste goud.

Spreuken 28:23 Wie een mens bestraft, zal achterna gunst vinden, meer dan die met de tong vleit.

Prediker 7:5 Het is beter te horen het bestraffen van de wijze, dan dat iemand hoort het gezang van de dwazen.

¹⁴⁸¹ **Amos 5:10** Zij haten in de poort degene die bestraft, en hebben een gruwel van die die oprecht spreekt.

¹⁴⁸² **I Thessalonicenzen 5:14** Wij bidden u, broeders, vermaant de ongeregelde..., weest lankmoedig voor allen.

Hebreeën 3:13 Vermaant elkaar te allen dage, zolang als het heden genoemd wordt, opdat niet iemand uit u verhard wordt door de verleiding van de zonde.

Les 21: Heiligmaking en dankbaarheid; bekering en goede werken

Gods werk heeft een heerlijk doel: de eer van Zijn Naam. Wie door God wordt bekeerd, wie een nieuw hart (een nieuw denken, willen, bedoelen) ontvangt, krijgt door deze aanvankelijke, krachtige vernieuwing nu hetzelfde doel. Dan is niet meer eigen behoud het hoogst, maar Gods glorie, roem, lofprijzing! Hieraan kun je weten of je een rechte christen bent en vernieuwd bent van hart en ziel en of je op de rechte manier belijdenis doet. Deze vernieuwing is vanaf het eerste begin volkomen in haar delen, maar niet meteen in haar trappen. Dat wil zeggen: in beginsel is alles aan de nieuwe mens volkomen, maar het moet in de praktijk nog groeien.¹⁴⁸³ Zoals er bij de geboorte een compleet mensje is, maar het is nog niet volwassen.

De reden waarom de Heere de heiliging niet voltooit op het moment van de wedergeboorte, is Hem in Zijn wijsheid bekend. Hij richt ons op deze manier op Zijn eer en Hij bedoelt ons nut. Want het gebrek aan heiligheid heeft als gevolg dat wij Hem dagelijks nodig hebben en dat wij ook steeds meer heimwee krijgen naar het Land der Rust. We noemen het leven voor God en aan Hem en Zijn dienst geheel gewijd: het leven van de heiliging. Zo lezen we dat Christus door Zijn Vader is geheiligd¹⁴⁸⁴ en dat Hij Zichzelf heiligt.¹⁴⁸⁵ In de Schrift worden de gelovigen vaak 'heiligen' genoemd.¹⁴⁸⁶ In de Bijbel is sprake van de heiligheid van:

- (a) God¹⁴⁸⁷ – Hij heeft Zijn heiligheid van Zichzelf.
- (b) engelen¹⁴⁸⁸ – deze zijn heilig geschapen.
- (c) zaken die aan God zijn toegewijd en in Zijn dienst staan (voorbeelden: de sabbath¹⁴⁸⁹, kleding voor Aäron¹⁴⁹⁰, de Schrift¹⁴⁹¹, levenswandel¹⁴⁹², Jeruzalem¹⁴⁹³) – deze heiligheid is per onderwerp verschillend
- (d) mensen¹⁴⁹⁴ – deze heiligheid onderscheiden we in de onderstaande vier 'soorten':
 1. *Oorspronkelijke heiligheid*. Hierin zijn wij geschapen (HC, 6).¹⁴⁹⁵ Deze is door de zondeval geheel verdwenen.
 2. *Verbondsheiligheid*. Hierin betreft God ons door de verbondsrelatie.¹⁴⁹⁶ Daarom noemt God Israël steeds Zijn volk (dat dus bij Hem hoort) en noemt Hij Zich hun God (Die ook bij hen hoort).¹⁴⁹⁷ Zij

¹⁴⁸³ **II Petrus 3:18** Wast op in de genade en kennis van onze Heere en Zaligmaker Jezus Christus.

¹⁴⁸⁴ **Johannes 10:36** Zegt u tot Mij, Die de Vader geheiligd en in de wereld gezonden heeft: "U lastert God?"

¹⁴⁸⁵ **Johannes 17:19** En Ik heilig Mijzelf voor hen, opdat ook zij geheiligd zijn in waarheid.

¹⁴⁸⁶ **Romeinen 1:7** Allen die te Rome bent, geliefden Gods, en geroepen heiligen, genade zij u, en vrede van God, onze Vader, en de Heere Jezus Christus.

Romeinen 8:27 Die de harten doorzoekt, weet, welke de mening van de Geest is, omdat Hij naar God voor de heiligen bidt.

Romeinen 12:13 Deelt mee tot de behoeften van de heiligen.

Romeinen 15:25-26,31 Nu reis ik naar Jeruzalem, dienende de heiligen. Want het heeft die van Macedonië en Achaje goed gedacht een algemene handreiking te doen aan de armen onder de heiligen die te Jeruzalem zijn... Opdat deze mijn dienst, aan Jeruzalem, aangenaam zou zijn voor de heiligen.

Romeinen 16:2 Opdat u haar ontvangt in de Heere, zoals het de heiligen betaamt.

I Korinthiërs 1:2 Aan de gemeente van God, die te Korinthe is, de geheiligden in Christus Jezus, de geroepen heiligen.

I Korinthiërs 6:1-2 Durft iemand van u die een rechtszaak heeft tegen een ander, te recht gaan voor de onrechtvaardigen, en niet voor de heiligen? Weet u niet dat de heiligen de wereld zullen oordelen? En als door u de wereld geoordeeld wordt, bent u onwaardig de minste rechtszaken?

I Korinthiërs 14:33 God is geen God van verwarring, maar van vrede, zoals in al de gemeenten der heiligen.

Hebreeë 13:24 Groet al uw voorgangers en al de heiligen.

Enzovoorts.

¹⁴⁸⁷ **Leviticus 21:8** Ik ben heilig; Ik ben de HEERE, die u heiligt!

I Petrus 1:15-16 Gelijk Hij, Die u geroepen heeft, heilig is, zo wordt ook gijzelf heilig in al uw wandel, omdat er geschreven is: wees heilig, want Ik ben heilig.

¹⁴⁸⁸ **Mattheüs 25:31** Wanneer de Zoon des mensen komen zal in Zijn heerlijkheid, en al de heilige engelen met Hem, dan zal Hij zitten op de troon van Zijn heerlijkheid.

Openbaring 14:10 Die het beest en zijn beeld aanbidt zal gepijnigd worden met vuur en sulfer voor de heilige engelen en voor het Lam.

¹⁴⁸⁹ **Exodus 16:23** Hij dan zei tot hen: "Dit is het, wat de HEERE gesproken heeft; morgen is de rust, de heilige sabbath des HEEREN!"

¹⁴⁹⁰ **Exodus 28:2** U zult voor uw broeder Aäron heilige klederen maken, tot heerlijkheid en tot sieraad.

¹⁴⁹¹ **II Timotheüs 3:15** ... dat u van kinds af de heilige Schriften geweten hebt, die u wijs kunnen maken tot zaligheid.

¹⁴⁹² **II Petrus 3:11** Omdat al deze dingen vergaan, hoedanigen behoort u te zijn in heilige wandel en godzaligheid!

¹⁴⁹³ **Openbaring 21:10** Hij toonde mij de grote stad, het heilige Jeruzalem, nederdalende uit de hemel van God.

¹⁴⁹⁴ **Kolossenzen 3:12** Doet dan aan, als uitverkorenen Gods, o heiligen en beminden, de innerlijke bewegingen van barmhartigheid, goedertierenheid, ootmoedigheid, zachtaardigheid, lankmoedigheid.

I Timotheüs 5:10 Als zij de voeten van de heiligen heeft gewassen.

Titus 2:3 ... zoals de heiligen betaamt.

Filemon 5,7 Ik hoor uw liefde en geloof, dat u hebt aan de Heere Jezus, en voor al de heiligen. Want wij hebben grote vreugde en vertroosting over uw liefde, dat de ingewanden der heiligen verkwikt zijn geworden door u, broeder!

Hebreeë 6:10 God is niet onrechtvaardig dat Hij uw werk zou vergeten, en de arbeid der liefde die u aan Zijn Naam bewezen hebt, als die de heiligen gediend hebt en dient.

¹⁴⁹⁵ **Efeziërs 4:24** ... en de nieuwe mens aandoen, die naar God geschapen is in ware rechtvaardigheid en heiligheid.

¹⁴⁹⁶ Zie **Psalm 50:5** Verzamel voor Mij Mijn "gunstgenoten, die Mijn verbond maken met offerande.

^a Kanttekening: ... *het volk (die in het algemeen de titel voeren van Zijn gunstgenoten).*

Romeinen 11:16 Indien de eerstelingen heilig zijn, is ook het deeg heilig, en indien de wortel heilig is, zijn ook de takken heilig.

¹⁴⁹⁷ **Psalm 50:7** Hoort, Mijn volk, en Ik zal spreken; Israël, en Ik zal onder u betuigen; Ik, God, ben uw God.

waren daardoor afgezonderd / geheiligd. En zo worden ze ook genoemd¹⁴⁹⁸ al was het lang niet allemaal inwendige en zaligmakende heiligheid. Paulus noemt daarom niet alleen de gelovige lezers van zijn brieven, maar ook hun kleine kinderen al 'heiligen'.¹⁴⁹⁹ Deze heiligheid ontvingen wij als kinderen der gemeente (met als teken de doop – zie verder bij de les 'kinderdoop': 'waarom wij kinderen dopen'). Ze is een groot voorrecht, maar zal ons zonder persoonlijke bekering niet baten.

3. *Toegerekende heiligheid.* Deze wordt ons door het geloof toegerekend vanuit Christus. Zo zijn wij volmaakt in Christus, in Wie wij heilig zijn.¹⁵⁰⁰ Daarom hebben Gods kinderen een heiligheid die 'volmaakter' is dan die van engelen. Immers de heiligheid van engelen is een volmaakte schepselmatige heiligheid, maar de toegerekende heiligheid van Christus is de volmaakte heiligheid van Hem, Die God en mens is in één Persoon – Gods eigen heiligheid. Deze heiligheid is uit genade het deel van alle ware gelovigen. Ze is grondslag van en onlosmakelijk verbonden aan de volgende heiligheid.

4. *Ingestorte of toegepaste heiligheid.* De Geest werkt deze heiligheid in ons door wedergeboorte en geloof. Deze heiligheid is een gave van de Geest en komt niet uit ons voort. Deze heiligheid zet zich om in daden, maar niet vanuit onze kracht, niet vanuit ons initiatief. De stuwende kracht van de Heilige Geest doet ons daden van heiligmaking beoefenen.¹⁵⁰¹ Velen denken dat na ontvangen genade een coöperatie plaatsvindt: God werkt en ik werk. Maar deze gedachte is onjuist. God (Christus) werkt door Zijn Geest in ons een leven van dankbaarheid (HC, 86). Christus vernieuwt ons door Zijn Heilige Geest tot Zijn evenbeeld. Denk aan de gelijkenis van de Ware Wijnstok (Johannes 15), waar de vrucht VAN de Wijnstok AAN de rank groeit – zoals in Hosea 14 vers 9¹⁵⁰².

In dit verband is er sprake van dankbaarheid (erkentelijkheid) [*dank* is volgens het woordenboek: goede gezindheid tegenover iemand van wie men iets goeds ondervonden heeft, en het blijkt daarvan]:

- wanneer wij *onverdiend*¹⁵⁰³ dit grote geschenk krijgen: de onverdiende verrassing van de heerlijke verlossing uit al onze ellende door Christus, uit louter genade.
- wanneer wij er heel *blij* mee zijn. En allen die de vreugde van de Godsgemeenschap kennen en in wier harten de Heilige Geest is komen wonen, zijn daadwerkelijk zo blij.¹⁵⁰⁴
- wanneer er een liefdevolle *relatie* is tot onze Weldoener; dus dat we God, onze Weldoener, kennen, onze vijandschap tegenover Hem zijn kwijtgeraakt en nauw aan Hem verbonden zijn – willen wij wel de gave, maar houden wij niet van de Gever, dan is er geen sprake van dankbaarheid.
- Wanneer we ervan overtuigd zijn dat de Gever een goede *bedoeling* heeft met het geschenk.

Een prachtige samenvatting van het leven der heiligmaking en van wat nu echt dankbaarheid is, vinden we bij Paulus in Galaten 2 vers 20.¹⁵⁰⁵

Zonder rechte kennis van God kan er geen sprake zijn van dankbaarheid. Dankbaarheid wil zich bewijzen, uiten. Wanneer dankbaarheid zich niet in daden omzet, is ze niet echt... Waaruit blijkt nu oprechte dankbaarheid tegenover God, onze Schepper en Wetgever? Uit gehoorzaamheid aan het bevel "*Mijn zoon, geef Mij uw hart*" (Spreuken 23 vers 26). God is onze Eigenaar in de eerste plaats uit kracht van schepping¹⁵⁰⁶, in de tweede plaats uit kracht van verbondssluiting¹⁵⁰⁷ en in de derde plaats uit kracht van loskoping door Christus' bloed.¹⁵⁰⁸ Zouden we dan niet

¹⁴⁹⁸ **Ezra 9:1-2** De vorsten traden tot mij toe, zeggende: "Het volk van Israël, en de priesters, en de Levieten, zijn niet afgezonderd van de volken van deze landen, naar hun gruwelen, namelijk van de Kanaänieten, de Hethieten, de Fereziëten, de Jebusieten, de Ammonieten, de Moabieten, de Egyptenaren en de Amorieten. Want zij hebben van hun dochters genomen voor zichzelf en voor hun zonen, zodat het heilig zaad zich vermengd hebben met de volken van deze landen.

¹⁴⁹⁹ **I Korintheïers 1:2** Aan de gemeente Gods, die te Korinthe is, de geheiligden in Christus Jezus, de geroepen heiligen.

I Korintheïers 7:14 De ongelovige man is geheiligd door de vrouw, en de ongelovige vrouw is geheiligd door de man; want anders waren uw kinderen onrein, maar nu zijn zij heilig.

¹⁵⁰⁰ **Kolossenzen 2:10** U bent in Hem volmaakt.

¹⁵⁰¹ **Efeziërs 2:10** Wij zijn Zijn maaksel, geschapen in Christus Jezus tot goede werken, welke God voorbereid heeft, opdat wij daarin wandelen.

¹⁵⁰² **Hosea 14:9** Uw vrucht is uit Mij gevonden.

¹⁵⁰³ **Jesaja 58:3** Waarom vasten wij, en U ziet het niet aan, waarom kwelen wij onze ziel, en U weet het niet?

¹⁵⁰⁴ **Romeinen 14:17** Het Koninkrijk van God is niet spijs en drank, maar rechtvaardigheid, en vrede, en blijdschap, door de Heilige Geest.

¹⁵⁰⁵ **Galaten 2:20** Ik ben met Christus gekruisigd; en ik leef; niet meer ik, maar Christus leeft in mij; en wat ik nu in het vlees leef, dat leef ik door het geloof van de Zoon van God, Die mij liefgehad heeft, en Zichzelf voor mij overgegeven heeft.

¹⁵⁰⁶ **Psalms 24:1** De aarde is van de HEERE, en haar volheid, de wereld, en die daarin wonen.

¹⁵⁰⁷ **Jesaja 1:2** Hoort, u hemelen, en neem ter ore, u aarde, want de HEERE spreekt: "Ik heb kinderen groot gemaakt en verhoogd; maar zij hebben tegen Mij overtreden."

¹⁵⁰⁸ **Handelingen 27:23** Deze zelfde nacht heeft bij mij gestaan een engel Gods, van Wie ik ben, Die ook ik dien.

I Korintheïers 6:19-20 Weet u niet dat uw lichaam een tempel is van de Heilige Geest, Die in u is, Die u van God hebt, en dat u van uzelf niet bent? Want u bent duur gekocht: verheerlijkt dan God in uw lichaam en in uw geest, welke van God zijn.

wensen Hem helemaal toe te behoren met ons innerlijk, ons lichaam, onze tijd, onze capaciteit en al ons bezit? Of zouden we aan Hem iets van het Zijne willen onttrekken?¹⁵⁰⁹

Middelen tot heiliging

- 5 Heilig zijn, of toegewijd zijn aan God, is niet alleen onze plicht, maar vooral een gave van God. Laten we er daarom veel om vragen en het bij de Heere zoeken.¹⁵¹⁰ Heilig zijn is niet alleen gave aan ons, maar ook onze plicht. Laten we er ons daarom tot het uiterste toe inspannen. Hoe? Door trouw gebruik te maken van de kerkgang (niet alleen op de Dag des Heeren, maar ook in de week), dagelijks tijd te nemen om de Bijbel te bestuderen, veel te bidden, allerlei verleidingen te mijden – denk aan ongefilterd internet –, een goed gezelschap
- 10 of een goede vriendenkring te zoeken – met wie we over de dingen van God kunnen praten en die ons steunen in een God-gewijd leven –, onze tijd niet te besteden aan zinloze dingen of het lezen van nutteloze boeken, maar die voor ons zielenheil nuttig zijn...! Laten we ook alle mogelijkheden tot zondigen vermijden, ons op het nauwkeurigst onthouden en afscheiden van de 'wereld'.¹⁵¹¹ En dit alles niet alleen omdat het plicht is, maar juist uit zondehaat die vrucht is van Goddelijke liefde.¹⁵¹² Niet zozeer taak, maar vooral vermaak.
- 15 Achter deze middelen zitten géestelijke oefeningen tot heiligmaking, namelijk gedurig zoeken vervuld te worden met de liefde van Christus¹⁵¹³, gedurig ons des HEEREN alwetendheid, alomtegenwoordigheid en vooral ook gunst en liefde voor ogen stellen¹⁵¹⁴, voortdurend de toevlucht nemen tot het bloed, de dood, het lijden en de gehoorzaamheid van de Heere Christus (NGB, 29), gedurig Jezus' leven als voorbeeld zien.¹⁵¹⁵
- 20 Alleen de liefde uit en tot Christus doodt onze liefde tot zonde en eigen ik. Onze gevaarlijkste vijand is niet satan of wereld, maar ons eigen boze, vroom gecamoufleerde ik. Wat een wonder om de HEERE gedurig kinderlijk te vrezen. Dat is: om uit diepe eerbied bang te zijn Hem te bedroeven, bang te zijn om Zijn toorn gaande te maken en het gevoel van Zijn gunst kwijt te raken. O, dat wij sierlijke christenen zijn, die vermaak hebben in zondeloze heiliging!¹⁵¹⁶ Een kenmerk van ware heiligmaking is: steeds meer ontevreden zijn over de geringe mate van heiliging in je leven en sterk verlangen om steeds meer voor de HEERE te leven, onvoorwaardelijk en 100%: *Uw liefdedienst heeft mij nog*
- 25 *nooit verdrotten* (gespeten). We verlangen en streven naar het volmaakte.¹⁵¹⁷ Toch worden we geen aanhangers van het perfectionisme (de leer dat we op aarde zondeloos kunnen worden). Ook worden we niet vals lijdelijk of moedeloos bij het ervaren van onze inklevende verdorvenheid (NGB, 15: ... *niet om in de zonde gerust te slapen*,

¹⁵⁰⁹ Job 41:2 Wat onder heel de hemel is, is het Mijne.

Ezechiël 18:4 Zie, alle zielen zijn van Mij.

¹⁵¹⁰ Ezechiël 36:26-27,37 Ik zal u een nieuw hart geven, en Ik zal een nieuwe geest geven in het binnenste van u; en Ik zal het stenen hart uit uw vlees wegnemen, en Ik zal u een vlees hart geven. En Ik zal Mijn Geest geven in het binnenste van u; en Ik zal maken dat u in Mijn inzettingen zult wandelen, en Mijn rechten zult bewaren en doen. ... Zo zegt de Heere HEERE: "Daarenboven zal Ik hierom door het huis van Israël verzocht worden, dat Ik het hun doe."

¹⁵¹¹ Numeri 23:9 Zie, dat volk zal alleen wonen, en het zal onder de heidenen niet gerekend worden.

I Korinthiërs 15:33 Dwaalt niet. Kwade samensprekingen verderven goede zeden.

Galaten 1:4 ... Die Zichzelf gegeven heeft voor onze zonden, opdat Hij ons trekken zou uit deze tegenwoordige boze wereld.

Efeziërs 5:7 & 11 & 15 Wees dan hun (de ongehoorzamen) medegenoten niet. & Heb geen gemeenschap met de onvruchtbare werken der duisternis, maar bestraf ze ook veeleer. & Zie dan, hoe u voorzichtig wandelt, niet als onwijken, maar als wijzen.

Titus 2:11-12 De zaligmakende genade Gods ... onderwijst ons, dat wij – de goddeloosheid en de wereldse begeerlijkheden verzakende – matig en rechtvaardig, en godzalig leven zouden in deze tegenwoordige wereld.

Jakobus 1:27 De zuivere en onbevleete godsdienst voor God en de Vader is deze: wezen en weduwen bezoeken in hun verdrukking, en zichzelf onbesmet bewaren van de wereld.

I Petrus 2:11 Geliefden, ik vermaan u als inwoners en vreemdelingen, dat u zich onthoudt van de vleeselijke begeerlijkheden, welke oorlog voeren tegen de ziel.

I Johannes 2:15-17 Hebt de wereld niet lief, noch wat in de wereld is; als iemand de wereld liefheeft, de liefde des Vaders is niet in hem. Want al wat in de wereld is, namelijk de begeerlijkheid van het vlees, en de begeerlijkheid van de ogen, en de grootsheid van het leven, is niet uit de Vader, maar is uit de wereld. En de wereld gaat voorbij, en haar begeerlijkheid; maar die de wil van God doet, blijft in eeuwigheid.

I Johannes 5:21 Kinderen, bewaart uzelf voor de afgoden.

¹⁵¹² Galaten 6:14 Het zij verre van mij, dat ik zou roemen, anders dan in het kruis van onze Heere Jezus Christus; door Wie de wereld mij gekruisigd is, en ik der wereld.

¹⁵¹³ Romeinen 5:5 ... omdat de liefde van God in onze harten uitgestort is door de Heilige Geest, Die ons is gegeven.

¹⁵¹⁴ Psalm 16:8 Ik stel de HEERE gedurig voor mij. Omdat Hij aan mijn rechterhand is, zal ik niet wankelen.

Mattheüs 18:20 Waar twee of drie vergaderd zijn in Mijn Naam, daar ben Ik in het midden van hen.

¹⁵¹⁵ I Petrus 2:21-23 Hiertoe bent u geroepen, omdat ook Christus voor ons geleden heeft, ons een voorbeeld nalatende, opdat u Zijn voetstappen zou navolgen; Die geen zonde gedaan heeft, en er is geen bedrog in Zijn mond gevonden. Die, als Hij gescholden werd, niet terug schold, en als Hij leed, niet dreigde; maar gaf het over aan Hem Die rechtvaardig oordeelt.

¹⁵¹⁶ Hebreëen 12:14 Jaag de vrede na met allen, en de heiligmaking, zonder welke niemand de Heere zien zal.

I Petrus 1:14-16 Als gehoorzame kinderen, wordt niet gelijkvormig aan de begeerlijkheden die tevoren in uw onwetendheid waren; maar zoals Hij Die u geroepen heeft, heilig is, wordt ook gijzelf heilig in al uw wandel, omdat er geschreven is: wees heilig, want Ik ben heilig.

II Petrus 1:8-10 Als deze dingen (geloof, deugd, kennis, matigheid, lijdzaamheid / volharding, godzaligheid, broederlijke liefde, liefde voor allen) bij u zijn, en in u overvloedig zijn, dan zullen zij u niet ledig of onvruchtbaar laten in de kennis van onze Heere Jezus Christus. Want bij wie deze dingen niet zijn, die is blind, van verre niet ziende, hebbende vergeten de reiniging van zijn vorige zonden. Daarom, broeders, benaastig u te meer (wees des te ernstiger / ijveriger) uw roeping en verkiezing vast te maken; want dat doende zult u nimmermeer struikelen.

¹⁵¹⁷ II Timotheüs 3:17 Opdat de mens Gods volmaakt zij, tot alle goed werk volmaakt toegerust.

maar opdat het gevoel van deze verdorvenheid de gelovigen dikwijls zou doen zuchten, verlangende om van dit lichaam des doods verlost te worden). Maar we zetten er ons biddend voor in dat het Goddelijk gebod in ons waar wordt: “Wordt niet dronken in wijn, waarin overdaad is, maar wordt vervuld met de Geest” (Efeziërs 5 vers 18).

5 Bekering

Bekering is volgens het Hebreeuws *ommekeer*, *terugkeer*. We kunnen van bekering spreken als mensen

- (1) van de ene godsdienst overgaan naar een andere, of van de ene kerk naar een andere
- (2) aanmerkelijk hun leven verbeteren, van losbandig naar deugdzzaam
- (3) de normen van de Bijbel naleven en zich als gelovigen gedragen
- 10 (4) massaal het maatschappelijke leven normeren naar de Tien Geboden – volksbekering
- (5) zich van harte tot God wenden – de waarachtige bekering.

In de waarachtige bekering kunnen de eerste vier aanwezig zijn (en wanneer nodig zullen zij ook aanwezig zijn), maar ze kunnen er ook zijn zonder die zaligmakende bekering.

- 15 De waarachtige bekering begint in het centrum van ons ik: het hart¹⁵¹⁸, en ze strekt zich uit over alle terreinen van het leven: gedachten, woorden en daden – zoals de twee Griekse woorden die in het Nieuwe Testament worden gebruikt voor ‘bekering’ ook nadrukkelijk bedoelen: *metanoia*: boete, berouw, verandering of vernieuwing van gezindheid en van levenswandel; en *epistrote*: ommekeer.

Andere omschrijvingen van deze bekering zijn:

- 20
 - verbrijzelen van het hart¹⁵¹⁹
 - scheuren van het hart¹⁵²⁰
 - ingaan door de enge poort en wandelen op de smalle weg¹⁵²¹
 - het leven verliezen om Christus' wil, zichzelf verloochenen, het kruis op zich nemen¹⁵²²
 - het doden van de werkingen van het lichaam¹⁵²³
 - 25 ▪ het zoeken van de dingen die boven zijn¹⁵²⁴
 - het kruisigen van het vlees¹⁵²⁵
 - het wandelen naar de Geest¹⁵²⁶
 - het uittrekken van de oude en het aantrekken van de nieuwe mens¹⁵²⁷

- 30 Deze waarachtige bekering onderscheiden wij in:

(a) *Eerste bekering*¹⁵²⁸ – samenvallend met de wedergeboorte in engere zin (DL III, 11-12 – zie les 15). Bekering veronderstelt dat we verkeerd zijn en dus in een groot gevaar zijn om voor eeuwig ongelukkig te worden! En dat we naar het punt van vertrek terug moeten. Dat is: we zijn in de Hof van Eden bij God vandaan gezworven en we moeten weer naar Hem terug. We verlaten dan de zonde, de afgoden, de macht van satan¹⁵²⁹ en keren terug tot Hem Die de

¹⁵¹⁸ **II Koningen 23:25** Voor hem (Josia) was geen koning aan hem gelijk, die zich tot de HEERE, met heel zijn hart, en met heel zijn ziel, en met al zijn kracht, naar al de wet van Mozes, bekeerd had.

¹⁵¹⁹ **Psalm 51:19** De offeranden van God zijn een gebroken geest; een gebroken en verslagen hart zult U, o God, niet verachten.

Jesaja 57:15 Zo zegt de Hoge en Verhevene, Die in de eeuwigheid woont, en Wiens Naam heilig is: “Ik woon in de hoogte en het heilige, en bij degene die van een verbrijzelde en nederige geest is, opdat Ik levend maak de geest der nederigen, en opdat Ik levend maak het hart der verbrijzelden.”

¹⁵²⁰ **Joël 2:13** Scheurt uw hart en niet uw klederen, en bekeert u tot de HEERE, uw God, want Hij is genadig en barmhartig, lankmoedig en groot van goedertierenheid, en berouw hebbend over het kwade.

¹⁵²¹ **Mattheüs 7:13-14** Ga in door de enge / nauwe poort, want wijd is de poort, en breed is de weg die tot het verderf leidt, en velen zijn er die erdoor ingaan; want de poort is eng / nauw, en de weg is nauw die tot het leven leidt, en weinigen zijn er die deze vinden.

¹⁵²² **Mattheüs 10:37-39** Wie vader of moeder liefheeft boven Mij, is Mijs niet waardig; en wie zoon of dochter liefheeft boven Mij, is Mijs niet waardig. En wie zijn kruis niet neemt, en Mij volgt, is Mijs niet waardig. Wie zijn ziel vindt, zal haar verliezen; en wie zijn ziel verloren zal hebben om Mij, zal haar vinden.

¹⁵²³ **Romeinen 8:13** Indien u naar het vlees leeft, zult u sterven; maar indien u door de Geest de werkingen van het lichaam doodt, zult u leven.

¹⁵²⁴ **Kolossenzen 3:1** Indien u met Christus opgewekt bent, zoekt de dingen, die boven zijn waar Christus is, zittende aan de rechterhand van God.

¹⁵²⁵ **Galaten 5:24** Die van Christus zijn, hebben het vlees gekruisigd met de bewegingen en begeerlijkheden.

¹⁵²⁶ **Romeinen 8:1** Dus is er nu geen verdoemenis voor degenen die in Christus Jezus zijn, die niet naar het vlees wandelen, maar naar de Geest.

¹⁵²⁷ **Efeziërs 4:22-24** ... dat u zou afleggen, aangaande de vorige wandeling, de oude mens, die verdorven wordt door de begeerlijkheden van de verleiding; en dat u vernieuwd zou worden in de geest van uw gemoed, en de nieuwe mens aandoen, die naar God geschapen is in ware rechtvaardigheid en heiligheid.

Kolossenzen 3:9-10 ... omdat u de oude mens met zijn werken hebt uitgedaan, en de nieuwe mens hebt aangedaan, die vernieuwd wordt tot kennis, naar het beeld van Hem Die hem geschapen heeft.

¹⁵²⁸ Bijvoorbeeld: **Handelingen 17:30** God dan, de tijden der onwetendheid overzien hebbende, verkondigt nu alle mensen overal, dat zij zich bekeren.

¹⁵²⁹ **Jesaja 59:20** “Er zal een Verlosser tot Sion komen, namelijk voor hen die zich bekeren van de overtreding in Jakob”, spreekt de HEERE.

Handelingen 14:15 Wij verkondigen u, dat u zich van deze ijdele dingen zou bekeren tot de levende God.

Handelingen 26:18 ... om hun (der heidenen) ogen te openen, en hen te bekeren van de duisternis tot het licht, en van de macht des satans tot God; opdat zij vergeving der zonden ontvangen, en een erfdeel onder de geheiligden, door het geloof in Mij.

Oorsprong en Inhoud is van alle zaligheid en zegen.¹⁵³⁰ Dan alleen zullen wij weer echt mens zijn, zalig zijn en vreugde kennen, wanneer we in gemeenschap / vertrouwelijke omgang met God mogen leven. Dat God ons oproept en uitnodigt om ons tot Hem te (be)keren is dan ook een grote gunst¹⁵³¹, want God heeft ons niet nodig en toch nodigt Hij rebellen, opstandelingen, haters van Hem en moordenaars van Zijn Zoon uit om terug te keren tot Hem.¹⁵³²

5 Het is dus in de eerste plaats een voorrecht dat we ons mógen bekeren. Hieruit ontvangen wij vrijmoedigheid en verzekering dat we werkelijk welkom zijn. In de tweede plaats is het onze ópdracht om ons tot God te (be)keren.¹⁵³³ God heeft er recht op! In de derde plaats is bekering Gods gáve.¹⁵³⁴ Wij hebben er geen verstand van én er geen macht voor én er vanuit onze natuur ook geen zin in!¹⁵³⁵

10 De Bijbel spreekt niet alleen over de eis der bekering, maar ook over *zich bekeren* als een daad van de mens, actief; niet alleen passief als een *bekeerd worden*. Sterk ligt in het Bijbelse spraakgebruik de nadruk op onze verantwoordelijkheid.¹⁵³⁶ Door deze actieve formulering wordt het eenzijdig Godswerk niet ontkend, maar de Schrift spreekt zó om ons alle uitvluchten te ontnemen waarachter wij ons in onze valse lijdelijkheid zoeken te verschuilen. De eis tot bekering is gegrond op het recht van God dat Hij op ons heeft:

- ten eerste als *Schepper* – daarom geldt het in het algemeen alle mensen;
- 15 - ten tweede vanwege Zijn *verbond* – daarom geldt in het bijzonder de verbondskinderen¹⁵³⁷;
- ten derde als *Verlosser*¹⁵³⁸ – daarom geldt dit het allermeest Zijn wedergeboren kinderen.¹⁵³⁹

¹⁵³⁰ **Deuteronomium 30:2** U zult u bekeren tot de HEERE, uw God, en Zijn stem gehoorzaam zijn, naar alles wat ik u heden gebied, u en uw kinderen, met heel uw hart en met heel uw ziel.

Jeremia 4:1 "Als u zich bekeren zult, Israël", spreekt de HEERE, "bekeer u tot Mij."

Hosea 14:2 Bekeer u, o Israël, tot de HEERE, uw God, toe^a.

^a Kanttekening: God is niet tevreden met een schijn, of vliegende gedachte en een los opzet, of half hart, maar Hij wil een oprechte afkering van het kwade hebben en bekering tot Hem en het goede.

I Thessalonicenzen 1:9 Zijzelf verkondigen hoe u tot God bekeerd bent van de afgoden, om den levende en waarachtige God te dienen.

¹⁵³¹ **Jesaja 55:6-7** Zoekt de HEERE, terwijl Hij te vinden is; roept Hem aan, terwijl Hij nabij is. De goddeloze verlate zijn weg (= laat ... zijn weg verlaten), en de ongerechte man zijn gedachten; en hij bekere zich tot de HEERE, zo zal Hij Zich over hem ontfermen, en tot onze God, want Hij vergeeft menigvuldig.

¹⁵³² **Ezechiël 33:11** Zeg tot hen: "Zo waarachtig als Ik leef", spreekt de Heere HEERE, "zo Ik lust heb in de dood van de goddeloze!, maar daarin heb Ik lust, dat de goddeloze zich bekeert van zijn weg en leeft. Bekeer u, bekeer u van uw boze wegen, want waarom zou u sterven, o huis van Israël?"

Handelingen 3:19 & 26 Betert (= heb berouw) u dan, en bekeert u (= keer terug), opdat uw zonden uitgewist worden, & God, opgewekt hebbende Zijn Kind Jezus, heeft Hem eerst tot u gezonden, opdat Hij u zegenen zou, daarin dat Hij een ieder afkeert van uw boosheden.

Handelingen 20:21 Betuigende, zowel Joden als Grieken, de bekering tot God en het geloof in onze Heere Jezus Christus.

¹⁵³³ **II Koningen 17:13** De HEERE had tegen Israël en Juda, door de dienst van alle profeten, van alle zieners, betuigd: bekeer u van uw boze wegen en houd Mijn geboden, en Mijn inzettingen, naar al de wet die Ik uw vaderen geboden heb, en die Ik tot u door de hand van Mijn knechten, de profeten, gezonden heb.

Jeremia 18:11 Zo zegt de HEERE: "Bekeer u nu, een ieder van zijn boze weg, en maakt uw wegen en uw handelingen goed."

Handelingen 2:38 Petrus zei tot hen: "Bekeer u, en een ieder van u worde gedoopt (moet zich laten dopen) in de Naam van Jezus Christus, tot vergeving der zonden; en u zult de gave van de Heilige Geest ontvangen."

Handelingen 8:22 Bekeer u dan van deze uw boosheid, en bid God, of deze overlegging uw hart u misschien vergeven wordt.

¹⁵³⁴ **Jeremia 24:7** Ik zal hun een hart geven om Mij te kennen, dat Ik de HEERE ben; en zij zullen voor Mij tot een volk zijn, en Ik zal voor hen tot een God zijn. Want zij zullen zich tot Mij met heel hun hart bekeren.

II Timotheüs 2:25 Onderwijzende degenen die tegenstaan; of God hun te eniger tijd bekering gaf tot erkenning der waarheid.

¹⁵³⁵ **Jeremia 5:3** O HEERE, zien Uw ogen niet naar waarheid? U hebt hen geslagen, maar zij hebben geen pijn gevoeld; U hebt hen verteerd, maar zij hebben geweigerd de tucht aan te nemen; zij hebben hun aangezichten harder gemaakt dan een steenrots, zij hebben geweigerd zich te bekeren.

¹⁵³⁶ **I Koningen 8:33** Wanneer Uw volk Israël geslagen zal worden voor het aangezicht van de vijand, omdat zij tegen U gezondigd zullen hebben, en zij zich tot U bekeren, en Uw Naam belijden, en tot U in dit huis bidden en smeken zullen...

II Kronieken 15:4 Als zij zich in hun nood bekeerden tot de HEERE, de God van Israël, en Hem zochten, dan werd Hij door hen gevonden.

II Kronieken 30:9 Als u zich bekeert tot de HEERE, zullen uw broeders en uw kinderen barmhartigheid vinden voor het aangezicht van degenen die hen gevangen hebben, zodat zij in dit land zullen wederkomen. Want de HEERE, uw God, is genadig en barmhartig, en zal het aangezicht van u niet afwenden, als u zich tot Hem bekeert.

Psalm 22:28 Alle einden der aarde zullen zich tot de HEERE bekeren.

Hosea 3:5 Daarna zullen de kinderen van Israël zich bekeren, en de HEERE, hun God, zoeken, en David, hun Koning; en zij zullen vrezende komen tot de HEERE en tot Zijn goedheid, in het laatste der dagen.

Maleachi 2:6 Hij (Levi = de levieten) wandelde met Mij in vrede en in rechtmatigheid, en hij bekeerde er velen van ongerechtigheid.

Mattheüs 11:21 Wee u, Chorasin, wee u Bethsaida, want als in Tyrus en Sidon de krachten waren geschied, die in u geschied zijn, zij zouden zich eertijds in zak en as bekeerd hebben.

Lukas 15:7,10 Ik zeg u, dat er zo blijdschap zal zijn in de hemel over één zondaar die zich bekeert... Zo, zeg Ik u, is er blijdschap voor de engelen Gods over één zondaar die zich bekeert.

Handelingen 9:35 ... die zich bekeerden tot de Heere.

Handelingen 11:21 En de hand des Heeren was met hen; en een groot getal geloofde, en bekeerde zich tot de Heere.

Jakobus 5:19-20 Broeders, indien iemand onder u van de waarheid is afgedwaald, en iemand hem bekeert, die wete, dat degene die een zondaar van de dwaling van zijn weg bekeert, een ziel van de dood zal behouden, en menigte der zonden zal bedekken.

¹⁵³⁷ **Jeremia 3:14** "Bekeert u, u afkerige kinderen", spreekt de HEERE, "want Ik heb u getrouwd, en Ik zal u aannemen, één uit een stad, en twee uit een geslacht, en Ik zal u brengen te Sion."

¹⁵³⁸ Denk aan HC, antw. 34: "Waarom noemt u Hem *onze Heere*? Omdat Hij ons met lichaam en ziel van al onze zonden, niet met goud of met zilver, maar met Zijn dierbaar bloed gekocht heeft, en van alle heerschappij des duivels verlost heeft, en ons zo voor Zich tot eigendom gemaakt heeft.

(b) *Tweede bekering*¹⁵⁴⁰ – samenvallend met de wedergeboorte in ruimere zin (NGB 24). Nadat een kind van God bekeerd is en misschien al een tijd met de Heere mocht leven, kan het zijn, dat hij helaas (ongemerkt) van Hem weg dwaalt en in grote, aanstootgevende zonden valt. De tweede bekering is nu, dat hij door de krachtvolle genade van de Geest opnieuw tot God wordt teruggebracht.¹⁵⁴¹ Niet dat hij het geestelijke leven kwijt was – wat de remonstranten leren – maar dat hij het gevoel ervan kwijt was. Lees DL V, 6-7.

(c) *Dagelijkse bekering*.¹⁵⁴² De dagelijkse bekering is de voortzetting van de eerste (en eventueel van de tweede) bekering en is een gedurig vertrouwensvol zoeken van het Vaderhart van God. Hierover gaat het in zondag 33 van de Heidelbergse Catechismus. De Catechismus noemt vanuit de brieven van Paulus de waarachtige bekering *afsterven van de oude mens en opstanding van de nieuwe mens* (Efeziërs 4 vers 22-24; Kolossenzen 3 vers 9-10).

De afsterving van onze oude mens vindt plaats in gemeenschap / vereniging met Christus. Dit gebeurt door het geloof – dat God schenkt én dat ook Hij alleen in oefening zet. Waar de Heilige Geest woning komt maken in ons hart en de drie-enige God ons tot Zijn tempel maakt, komt een leedwezen (droefheid) over ons verdorven bestaan dat zo egoïstisch, hoogmoedig, wellustig, eergierig, roddelziek, losbandig, ontuchtig, oneerlijk enzovoort is. Dan gaat het niet over de gevolgen van de zonde (helse straf), maar dat we God in Zijn majesteit hebben gekrenkt. Door de Geest gaan we ertegen strijden. We verzetten ons, en de blijvende aanwezigheid van onze inklevende zonde is ons dagelijks tot verdriet. Dit is daadwerkelijk de afsterving van dat machtige beginsel van zonde en van die vervloekte kracht van de oude Adam.

Tegelijkertijd (let op: niet daarna...) verheugt zo'n ziel zich in de opstanding van de nieuwe mens, het nieuwe leven, ook in gemeenschap / vereniging met Christus. Ook dit vindt plaats door het geloof, dat in ons gewerkt is door de Geest van het geloof.¹⁵⁴³ Dan beseffen we dat er geen beter leven is dan in de nauwe omgang met God en in de verlustiging in Hem.¹⁵⁴⁴

We komen in elke waarachtige bekering drie stadia tegen:

- Inkeer tot onszelf.
- Afkeer van ons vroegere vermaak¹⁵⁴⁵ zodat ons een last wordt wat ons vroeger een lust was.
- Terugkeer tot God, zodat een lust wordt wat ons vroeger een last was (Psalm 37 vers 4).

In militaire commando's vertaald:

- Halt!
- Rechtsomkeert!
- Voorwaarts, mars!

We zien het in de 'verloren zoon' (Lukas 15) die eerst tot zichzelf inkeert en overdenkt hoe verkeerd hij is; vervolgens zich afkeert van zijn vroegere leven en van al het verkeerde dat hij vroeger lief had; en ten slotte opstaat en naar zijn vader terugkeert met belijdenis van schuld en zonde. Bij hem ontvangt hij een royaal onthaal en ware vrolijkheid: in de gunst van zijn vader.

Wat verandert er in ons leven bij bekering? Alles. Zo was eerst jouw 'ik' het middelpunt van je leven en ten diepste van het heelal, maar nu wordt God jouw Eén en Al!¹⁵⁴⁶ Weet jij van die breuk in je leven? Kreeg jij berouw over je zonden? Heb jij een afkeer van alles wat tegen Gods wet en evangelie ingaat (niet alleen bij anderen, maar vooral ook bij jezelf)? Probeer jij niet meer met de verleidelijke wereld mee te gaan en een compromis te sluiten met je zonden; welke zonde dan ook?

¹⁵³⁹ **Jesaja 44:22** Ik delg uw overtredingen uit als een nevel, en uw zonden als een wolk; keer weder tot Mij, want Ik heb u verlost.

¹⁵⁴⁰ **Openbaring 2:5** Gedenk waarvan u uitgevallen bent, en bekeer u, en doe de eerste werken; en zo niet, Ik zal u haastig bijkomen, en zal uw kandelaar van zijn plaats weren, indien u zich niet bekeert.

¹⁵⁴¹ **Lukas 22:32** Ik heb voor u gebeden dat uw geloof niet ophoudt; en u, wanneer u eens bekeerd zult zijn, versterk dan uw broeders.

¹⁵⁴² **II Korinthiërs 7:9-11** Ik verblijd mij, omdat u bedroefd bent geweest tot bekering. Want u bent bedroefd geweest naar God, zodat u in geen ding schade van ons geleden hebt. Want de droefheid naar God werkt een onberouwelijke bekering tot zaligheid; maar de droefheid der wereld werkt de dood. Want ziet, juist dit dat u naar God bedroefd bent geworden, hoe grote naarstigheid (ernst / ijver) heeft het in u gewerkt? Ja, verantwoording, ja, onlust, ja, vrees, ja, verlangen, ja, ijver, ja, wraak; in alles hebt u uzelf bewezen rein te zijn in deze zaak.

¹⁵⁴³ **II Korinthiërs 4:13** Omdat wij nu dezelfde Geest van het geloof hebben, zoals er geschreven is: ik heb geloofd, daarom heb ik gesproken; zo geloven wij ook, daarom spreken wij ook.

¹⁵⁴⁴ **Job 22:26** Dan zult u zich over de Almachtige verlustigen.

Psalm 37:4 Verlustig u in de HEERE, dan zal Hij u geven de begeerten van uw hart.

Jesaja 58:14 Dan zult u zich verlustigen in de HEERE.

¹⁵⁴⁵ **Mattheüs 6:19-21,24** Vergadert voor u geen schatten op de aarde, waar mot en roest ze verderft, en waar de dieven inbreken en stelen; maar vergadert voor u schatten in de hemel, waar geen mot of roest ze verderft, en waar geen dieven inbreken of stelen. Want waar uw schat is, daar zal ook uw hart zijn... Niemand kan twee heren dienen. Want of hij zal de ene haten en de andere liefhebben, of hij zal de ene aanhangen en de andere verachten; u kunt niet God dienen en de Mammon.

¹⁵⁴⁶ **II Korinthiërs 5:9** Daarom zijn wij ook zeer begerig, hetzij inwonend, hetzij uitwonend, om Hem welbehaaglijk te zijn.

Er is onderscheid tussen:

- schijnbekering – [wanneer mensen in het verborgen zonden aan de hand houden]¹⁵⁴⁷
- uitwendige bekering, waarbij iemand van zonden tot de deugd wordt bekeerd (misschien Mattheüs 12 vers 41¹⁵⁴⁸)
- waarachtige bekering, die zich in het leven der heiliging uit. Deze bestaat in hartelijke droefheid over de zonde (dagelijks treuren over en strijden tegen onze verdoemelijke verdorvenheid; II Korintheërs 7 vers 10); en in liefde tot God, vreugde in Hem¹⁵⁴⁹ en gehoorzaamheid aan Zijn wil.

Goede werken

We gaan dus graag goede werken doen.¹⁵⁵⁰ Dit gebeurt door de inwoning van de Geest en de troost die Hij meedeelt.¹⁵⁵¹ Niet om gered te worden (want dat zijn we al, en wel door het geloof in Christus alléén). Niet opzienbarend, niet om ons erop te verheffen, maar gewoon: we doen als echte christenen vlijtig onze plicht, zoeken in alle daagse dingen hemelsgezind te zijn, God te behagen, de komst van Zijn Koninkrijk te bevorderen en onze naasten te dienen.¹⁵⁵² Het is elke dag onze taak en ons vermaak om goede werken te doen, terwijl we – vaak – niet eens weten dat we ze hebben gedaan. Reden of bron van de ware goede werken is de liefde van en tot God die in onze harten is uitgestort. We wensen dagelijks onze genaderijke Schepper te dienen. In Zijn wil ligt onze vreugde. In het niet gehoorzamen ligt onze droefheid. We doen ze niet zozeer om de beloning, maar omdat het dienen van God ons vermaak en ons tot eer is. Toch heeft de Bijbel heel wat te zeggen over de *genadige* beloning van een gehoorzaam leven.¹⁵⁵³ Deze beloning gaat ver uit boven evenredigheid, wat goede werken eventueel zouden kunnen verdienen.¹⁵⁵⁴

Goede werken kun je aan drie dingen herkennen. Ze

- komen voort uit het ware geloof¹⁵⁵⁵
- zijn genormeerd aan Gods wet¹⁵⁵⁶

¹⁵⁴⁷ **Jeremia 3:10** "In dit alles heeft Juda zich tot Mij niet bekeerd met heel haar hart, maar vals", spreekt de HEERE.

¹⁵⁴⁸ **Mattheüs 12:41** De mannen van Ninevé zullen opstaan in het oordeel met dit geslacht, en zullen het veroordelen, want zij hebben zich bekeerd op de prediking van Jonas; en zie, meer dan Jona is hier!

¹⁵⁴⁹ **Filippenzen 3:1 & 4:4** Voorts, mijn broeders, verblijdt u in de Heere. & Verblijdt u in de Heere te allen tijd; weer zeg ik: verblijdt u.

¹⁵⁵⁰ **Deuteronomium 6:25** Het zal voor ons gerechtigheid^a zijn, als wij zullen waarnemen te doen al deze geboden, voor het aangezicht van de HEERE, onze God, zoals Hij ons geboden heeft.

^a Kanttekening: *omdat alle wedergeboren kinderen van God in dit leven onvolmaakt blijven, zodat zij de genoemde voorwaarde niet kunnen volbrengen, daarom is er geen andere weg om voor God gerechtvaardigd te worden, dan door een oprecht geloof aan Jezus Christus, Wiens gerechtigheid en voldoening ons door de Vader uit genade geschonken, toegekend en door het geloof toegeëigend worden; waarop dan de goede werken volgen als een vrucht van het geloof en als bewijs van schuldige dankbaarheid, naar het voorschrift van Gods wet.*

¹⁵⁵¹ **II Thessalonicenzen 2:16-17** Onze Heere Jezus Christus Zelf, en onze God en Vader, Die ons heeft liefgehad, en gegeven heeft een eeuwige vertroosting en goede hoop in genade, vertrooste uw harten, en versterkte u in alle goed woord en werk.

¹⁵⁵² **Lukas 12:42-44** De Heere zei: "Wie is de getrouwe en voorzichtige huisbezorger, die de heer over zijn dienstdoden zal zetten, om hun ter rechter tijd het bescheiden (afgemeten) deel spijs te geven? Zalig is de dienstknecht, die zijn heer, wanneer hij komt, zal vinden, zo doende. Waarij, Ik zeg u, dat hij hem over al zijn goederen zal zetten."

¹⁵⁵³ **Psalm 19:12** In het houden van Gods geboden is een groot loon.

Mattheüs 5:12 Verblijdt en verheugt u, want uw loon is groot in de hemelen.

Mattheüs 6:1,3-4 Heb acht, dat u uw aalmoes niet doet voor de mensen, om door hen gezien te worden; anders hebt u geen loon bij uw Vader, Die in de hemelen is. Maar als u aalmoes doet, laat dan uw linkerhand niet weten, wat uw rechter doet, opdat uw aalmoes in het verborgene zou zijn, En uw Vader, Die in het verborgen ziet, Die zal het u in het openbaar vergelden.

Mattheüs 10:41-42 Wie een profeet ontvangt in de naam van een profeet, zal het loon van een profeet ontvangen. En wie een rechtvaardige ontvangt in de naam van een rechtvaardige, zal het loon van een rechtvaardige ontvangen. En wie een van deze kleinen te drinken geeft alleen een beker koud water, in de naam van een discipel, voorwaar zeg Ik u: hij zal zijn loon geenszins verliezen.

Efeziërs 6:7-8 Dien met goedwilligheid de Heere, en niet de mensen, wetend, dat wat voor goed een ieder gedaan zal hebben, hij dat van de Heere zal ontvangen.

Kolossenzen 3:23-24 Al wat u doet, doet dat van harte als voor de Heere en niet voor de mensen, wetend, dat u van de Heere zult ontvangen de vergelding der erfenis, want u dient de Heere Christus.

¹⁵⁵⁴ **Mattheüs 19:29** Wie verlaten zal hebben, huizen, of broers, of zusters, of vader, of moeder, of vrouw, of kinderen, of akkers, om Mijn Naam, die zal honderdvoudig ontvangen, en het eeuwige leven beërven.

Mattheüs 24:44-46 Wees bereid; want in welke ure u het niet meent, zal de Zoon des mensen komen. Wie is dan de getrouwe en voorzichtige dienstknecht, die zijn heer over zijn dienstdoden gesteld heeft, om aan hen hun voedsel te geven ter rechter tijd? Zalig is die dienstknecht, die zijn heer, komende, zal vinden zo doende. Voorwaar, Ik zeg u, dat hij hem zal zetten over al zijn goederen.

Lukas 12:37 Zalig zijn die dienstknechten, welke de heer, als hij komt, wakende zal vinden. Voorwaar, Ik zeg u, dat hij zich zal omgorden, en zal hen doen aanzitten, en bijkomende, zal hij hen dienen. – *Dit gaat over Jezus Die in het Komende Rijk Zijn dienaren zal bedienen... wat een eer!*

¹⁵⁵⁵ **Romeinen 14:23** Wie twijfelt, indien hij eet, is veroordeeld, omdat hij niet uit het geloof eet. En al wat uit het geloof niet is, dat is zonde.

¹⁵⁵⁶ **Mattheüs 15:9** Te vergeefs eren zij Mij, lerende leringen die geboden van mensen zijn.

Kolossenzen 2:16 Laat niemand u oordelen in spijs of in drank, of in het stuk van de feestdag, of van de nieuwe maan, of van de sabbatten.

Jesaja 8:20 Tot de wet en tot de getuigenis! Als zij niet spreken naar dit woord, het zal zijn, dat zij geen dageraad zullen hebben.

- zijn alleen gericht op Gods eer.¹⁵⁵⁷

Is er geen waar geloof, dan is de 'boom' slecht en dus ook de 'vrucht' slecht.¹⁵⁵⁸ Zijn ze niet in overeenstemming met Gods Wet, dan zijn ze niet volgens Gods wil en kunnen ze Hem dus niet behagen.¹⁵⁵⁹ Zijn ze niet op de eer van God, maar op de gunst van mensen of op het behoud van onze ziel gericht, dan staan ze haaks op de bedoeling van God. Hij wil immers dat wij met ons hele leven Hem eren, tot en met het dagelijkse eten en drinken toe.¹⁵⁶⁰

Ook de voortgaande bekering is geen prestatie van ons, maar gratie van God. Maar dan wel een gave die God door ons in ons schenkt. We zijn geheel onmachtig en in alles aangewezen op de HEERE, maar dat betekent niet dat het Zijn wil is om ons vals lijdelijk te doen zijn. We moeten de weg van de middelen bewandelen (DL, V, 14).

Goede werken om (enigszins) de hemel te verdienen (zoals de roomse kerk ten onrechte leert) zijn niet mogelijk (HC, 62), ook niet nodig (vr. 86), maar zonder goede werken naar de hemel gaan is ook onmogelijk – en je wilt dat ook niet; omdat God deze goede werken als vruchten van Christus in ons werkt (antw. 64). Daarom dienen we ons in het licht van Zijn Geest te onderzoeken of we ons in Hem verblijden en ons in Zijn wil vermaken.¹⁵⁶¹ Wie dat niet kent, moet geen belijdenis doen...!

Bekeer jij je niet steeds weer tot God¹⁵⁶², dan ben je voor Zijn Aangezicht niets anders dan een huichelaar. Laat dat zo niet voortduren, want het is tot je eeuwige schade! Vraag met de profeet om waarachtige bekering.¹⁵⁶³ We moeten iets kennen van dat hartelijk leedwezen en ook iets van die hartelijke vreugde. Ken jij God niet, dan smarten je zonden je niet en dan verheugt Zijn gunst je niet. Maar ken je Hem – zelfs al is het maar aanvankelijk –, dan smarten je zonden je gedurig, omdat je er Hem pijn door deed. Dan verblijdt je je ook net zo veel en nog veel meer in Zijn gunstrijke aanwezigheid, omdat daarin het leven van je ziel ligt!

Een belijdeniscatechisante zei eens, toen ik haar vertelde hoe de Heere in het verleden een man had bekeerd: "Wat heb ik daaraan? Ik moet zelf bekeerd worden en niet van anderen horen, dat zij bekeerd werden." Het is terecht dat ze zei: ik moet zelf bekeerd worden. Maar het is niet terecht om te zeggen, dat ze daarom niet van anderen moest of mocht horen, hoe die werden geleid tot de kennis van Christus. De Heere laat immers als in spiegels zien de grootheid van Zijn kracht en vooral de grote heerlijkheid van Zijn genadige barmhartigheid, zoals de apostel Paulus vertelt, dat de HEERE had gedaan in het bekeren van deze voormalige vervolger der gemeente. Hij is en blijft Dezelfde, Hij kan ook jou nog bekeren.

¹⁵⁵⁷ **Mattheüs 5:16** Laat uw licht zo schijnen voor de mensen, dat zij uw goede werken mogen zien, en uw Vader, Die in de hemelen is, verheerlijken.

¹⁵⁵⁸ **Mattheüs 7:17-19** Zo brengt iedere goede boom goede vruchten voort, en een kwade boom brengt kwade vruchten voort. Een goede boom kan geen kwade vruchten voortbrengen, en een kwade boom kan geen goede vruchten voortbrengen. Iedere boom die geen goede vrucht voortbrengt, wordt uitgehouwen en in het vuur geworpen.

¹⁵⁵⁹ **Mattheüs 15:13** Hij, antwoordende zei: "Elke plant die Mijn hemelse Vader niet geplant heeft, zal uitgeroeid worden."

¹⁵⁶⁰ **I Korinthiërs 10:31** Hetzij dat u eet, hetzij dat u drinkt, hetzij dat u iets anders doet, doet het al tot eer van God.

¹⁵⁶¹ **Psalms 119:16** Ik zal mij vermaken in Uw inzettingen; Uw woord zal ik niet vergeten.

Romeinen 7:22 Ik heb een vermaak in de wet van God, naar de inwendige mens.

¹⁵⁶² **Jeremia 3:12-13** "Bekeer u, u afgekeerde Israël", spreekt de HEERE, "dan zal Ik Mijn toorn op u niet doen vallen, want Ik ben goedertieren", spreekt de HEERE, "Ik zal de toorn niet in eeuwigheid behouden. Alleen ken uw ongerechtigheid, dat u tegen de HEERE, uw God, hebt overtreden, en Mijn stem niet gehoorzaam geweest", spreekt de HEERE.

¹⁵⁶³ **Jeremia 31:18** Bekeer mij, dan zal ik bekeerd zijn, want U bent de HEERE, mijn God!
Klaagliederen 5:21 HEERE, bekeer ons tot U, dan zullen wij bekeerd zijn.

Les 22: Gods Wet; Eerste & Tweede Gebod

God gaf Zijn wet aan Adam en Eva in het Paradijs, welke het middel was om het eeuwige leven te bereiken, namelijk door algehele en liefdevolle gehoorzaamheid daaraan (in het werkverbond). Deze wet – die God belangrijker acht, dan héél de schepping¹⁵⁶⁴, en die wij dus ook belangrijker moeten achten dan zelfs ons leven (HC 94) – is de uitdrukking van Zijn wil, verankerd in Zijn Wezen. Hij schreef die in hun harten, zodat deze gehoorzaamheid een heilige en vreugdevolle vanzelsheid (automatisme) was. God heeft er recht op om Zijn wil aan ons op te leggen, omdat wij geheel en al vanuit en door Hem ons bestaan hebben; wij zijn voor het minste niet zelfstandig of onafhankelijk.

Het wezenlijke geluk van de mens bestond en bestaat nog steeds in de algehele gehoorzaamheid aan deze wet – waarvan het joodse spreekwoord luidt: “De wet is de buitenkant van de liefde; de liefde is de binnenkant van de wet.” Is er liefde tot de Wetgever, dan is er vanzelf ook liefde en gehoorzaamheid tot Zijn wil en wet. Deze wet – zoals God haar aan de mens gaf en nog steeds geeft – noemen wij de morele (zedelijke) wet. Dit wil zeggen: ze geldt voor alle tijden en plaatsen, voor alle mensen; ook voor de nieuwtestamentische tijd. Wij zijn uit kracht van ons schepsel-zijn verplicht God in al Zijn geboden te gehoorzamen.

Sinds de zondeval gebeurt dit niet meer. Daarom functioneert de wet niet meer in haar oorspronkelijke bedoeling, omdat zij door ons zondige bestaan – Paulus noemt dat het ‘vlees’ – krachteloos is geworden.¹⁵⁶⁵ Maar God blijft God en Hij doet geen afstand van Zijn Recht; dus ontkracht Hij Zijn wet niet. Daarom komt Hij na de zondeval terug met dezelfde eis / wet, de eis dus van het werkverbond, maar nu te vervullen door Christus, de Laatste Adam. Wie door waarachtig geloof in Hem is geborgen, is bevrijd van de eis en de bedreiging of vloek van de wet, namelijk voor zover deze functioneert in het werkverbond.¹⁵⁶⁶ Niettemin is een christen niet zonder de wet, niet wetteloos.¹⁵⁶⁷ Deze zelfde wet van God komt namelijk weer terug in het leven van Gods kinderen.¹⁵⁶⁸ Maar nu op een heel andere manier en met een heel andere gedaante. Namelijk, nu niet bedreigend, voorwaarden stellend om het eeuwige leven te verwerven, onder de bediening van het verbroken werkverbond, maar nu in evangelische zin, vervuld, gehoorzaamd, door Christus en tot liefdewet gemaakt door de inschrijving door de Heilige Geest.¹⁵⁶⁹ We ontvangen deze wet nu in de bediening van het genadeverbond, als vreugde en vermaak.¹⁵⁷⁰

De wet functioneert in het ‘stuk der ellende’ als wet van het verbroken werkverbond, om de ziel te brengen tot de genieting van het genadeverbond. Dit gebeurt door haar ontdekkende en verootmoedigende kracht. Ook in het ‘stuk der dankbaarheid’, onder het genadeverbond, ontdaan van eis en vloek, is deze wet van God nog steeds een middel tot verootmoediging, waardoor de Heilige Geest leidt tot de ontdekking van tekortkomingen en zonden. Dit geldt dus ook voor Gods verlost volk.

Gods kinderen krijgen nu een bijzondere liefde tot God en Zijn wet; omdat deze wet de uitdrukking is van de wil van hun Vader. Omdat Christus deze wet volledig heeft gehoorzaamd, eist ze van hen die door een waar geloof in Hem zijn, geen gehoorzaamheid in die zin dat ze noodzakelijk zou zijn tot, en een verdienste voor, hun zaligheid of om daardoor God te behagen. Alleen Christus behaagt Zijn Vader en wij in Hem; nooit buiten of zonder Hem. Wie dit inleeft, mag bevrijd adem halen: ik hoef nooit iets van Gods wet te volbrengen! Niettemin wil jij als kind van God niets liever dan Gods wet, dat is Gods wil of bevel, volbrengen, gehoorzamen. Dit gebeurt nu in het ‘stuk der dankbaarheid’ niet in eigen kracht, maar na ontvangen genade door de kracht van Christus in ons.¹⁵⁷¹

¹⁵⁶⁴ **Mattheüs 5:18** Voorwaar zeg Ik u: “Totdat de hemel en de aarde voorbijgaan, zal er niet één jota (= de kleinste letter) noch één tittel (= als een punt of komma) van de wet voorbijgaan, totdat alles zal zijn geschied.

Lukas 16:17 En het is lichter dat de hemel en de aarde voorbijgaan, dan dat één tittel van de wet valt.

¹⁵⁶⁵ **Romeinen 8:3** Wat voor de wet onmogelijk was, omdat zij door het vlees krachteloos was, heeft God, Zijn Zoon zedende in gelijkheid aan het zondige vlees, en dat voor de zonde, de zonde veroordeeld in het vlees.

¹⁵⁶⁶ **Romeinen 7:4,6** U bent aan de wet gedood door het lichaam van Christus, opdat u zou worden van een Ander, namelijk van Hem Die van de doden opgewekt is, opdat wij voor God vruchten dragen... Nu zijn wij vrijgemaakt van de wet, omdat wij die gestorven zijn, waaronder wij gehouden waren; zodat wij dienen in nieuwigheid van de geest, en niet in de oudheid van de letter.

¹⁵⁶⁷ **I Korinthiërs 9:21** Voor degenen die zonder de wet zijn, ben ik geworden als zonder de wet zijnde (voor God zijnde niet zonder de wet, maar voor Christus onder de wet), opdat ik degenen die zonder de wet zijn, winnen zou.

¹⁵⁶⁸ **Jeremia 31:33** “Dit is het verbond dat Ik na die dagen met het huis van Israël maken zal”, spreekt de HEERE, “Ik zal Mijn wet in hun binnenste geven, en zal die in hun hart schrijven; en Ik zal hun tot een God zijn, en zij zullen Mij tot een volk zijn.”

I Korinthiërs 14:34 Laat uw vrouwen in de gemeenten zwijgen, want het is haar niet toegelaten te spreken, maar bevolen onderworpen te zijn, zoals ook de wet zegt.

Efeziërs 6:2 Eer uw vader en moeder (wat het eerste gebod is met een belofte).

I Petrus 1:16 Omdat er geschreven is: “Weest heilig, want Ik ben heilig.”

¹⁵⁶⁹ **Hebreeërs 8:10** “Dit is het verbond dat Ik met het huis van Israël maken zal na die dagen”, zegt de Heere: “Ik zal Mijn wetten in hun verstand geven, en in hun harten zal Ik die inschrijven; en Ik zal hun tot een God zijn, en zij zullen Mij tot een volk zijn.”

¹⁵⁷⁰ **Psalm 1:2** Zijn lust is in des HEEREN wet, en hij overdenkt Zijn wet dag en nacht.

Psalm 19:9 De bevelen des HEEREN zijn recht, verblijdende het hart.

Psalm 119:47 Ik zal mij vermaken in Uw geboden, die ik liefheb.

Romeinen 7:22 Ik heb een vermaak in de wet Gods, naar de inwendige mens.

¹⁵⁷¹ **Filippenzen 4:13** Ik vermag / kan alle dingen door Christus, Die mij kracht geeft.

Hierin komt het liefdesverlangen van het kinderhart tot uiting in gehoorzaamheid aan des Vaders wil. Zo getuigt heel Psalm 119. Ken jij dit?

God heeft op en bij de Sinaï aan Zijn volk Israël – en in hen ook aan ons – opnieuw Zijn wet gegeven. Wat een voorrecht om als kind van God (staande in een bijzondere relatie tot God) Zijn wil opnieuw te vernemen! Nu niet in de afgesloten en vervormde zin zoals de heidenen¹⁵⁷², maar in duidelijke en heldere afkondiging. Een onderdeel van heel de wet zijn de Tien Geboden. Twee andere onderdelen zijn de ceremoniële wetten (zie les 10) en de burgerlijke wetten. De ceremoniële wetten hebben hun vervulling in het werk van Christus als Borg (het Lam Gods) en mogen nu niet meer onderhouden worden. Het Oude Testament maakt al duidelijk dat een louter uitwendig offerritueel geen waarde had voor God¹⁵⁷³, en dat bij een eventuele strijd tussen ceremoniële en zedelijke plichten de ceremoniële moesten wijken.¹⁵⁷⁴

De burgerlijke wetten waren geldig zolang Israël als volk en natie bestond. Ze zijn een concretisering of nadere invulling van de Tien Geboden. Bij de burgerlijke wetten onderscheiden we de kern of eigenlijke bedoeling – welke nog steeds geldig is; én de toespitsing op de situatie van die tijd – die (voor zover onze situatie veranderd is) niet meer geldig is. Een voorbeeld daarvan vinden we in het gebod om een hek om het dak te plaatsen¹⁵⁷⁵ (voor de toenmalige platte daken, waarop werd gewoond, onmisbaar; net als nu de reling langs een balkon). De bedoeling (ga zorgvuldig om met het leven en de gezondheid van u en uw naaste) blijft ook voor ons onverminderd van kracht. Zo ook het verbod om de hoek van het land te maaien¹⁵⁷⁶ (eigenlijke bedoeling: sociale bewogenheid).

Deze Tien Geboden zijn naar hun wezen en bedoeling nog steeds geldig, al waren ze in sommige dingen wat vorm, inkleding, betreft aangepast aan de situatie van die tijd (dit zien we duidelijk bij het tweede en het vierde gebod).

De Tien Geboden functioneren op drievoudige manier:

- (a) Als middel om onze zonden te leren kennen; spiegeelfunctie in het 'stuk der ellende' onder de bediening van het werkverbond op weg naar de verlossing, het genadeverbond (zie lessen 3 en 8).
- (b) Als middel om een volk, een natie te regeren; grondvorm van het staatkundig leven – zoals NGB, 36 ons voorhoudt. Denk aan recht op leven, zesde gebod. Hiervan zijn de burgerlijke wetten onder het theocratisch bestuurd volk Israël een uitvloeisel: de Tien Geboden toegepast naar de toenmalige situatie (voorbeeld: Exodus 21). In welke mate gelden die nog? De inhoud of bedoeling van die wetten blijft geldig, maar de invulling of praktische toepassing kan veranderd zijn – neem als voorbeeld Leviticus 19 vers 9-10.¹⁵⁷⁷
- (c) Als regel, maatstaf, richtsnoer van dankbaarheid (HC, 90 & 91). Hoewel Christus de wet voor en in plaats van al de Zijnen volmaakt heeft gehouden, schrijft Zijn Geest Gods heilige, goede wet toch in hun aller hart – zoals beloofd in Jeremia 31 vers 33 en vervuld in Hebreëen 8 vers 10.¹⁵⁷⁸

We behandelen de wet nu in de laatste bedoeling, hoewel de eerste en tweede niet weg te denken zijn. Ben je God dankbaar voor zo'n groot wonder als de verlossing uit zonde en hel, dan zul je jouw dankbaarheid graag willen bewijzen. Dat doe je door goede werken te doen. En dát doe je weer door Gods wil op te volgen. Maar wat is Gods wil? De HEERE maakt deze bekend in heel Zijn Woord; samengevat in Zijn wet; nader verklaard door profeten en apostelen. En vergeet vooral niet Jezus' Eigen uitleg van de Tien Geboden in de bergrede (Mattheüs 5, 6 en 7).

¹⁵⁷² **Romeinen 2:14-15** Wanneer de heidenen, die de wet niet hebben, van nature de dingen doen, die van de wet zijn, deze, de wet niet hebbende, zijn voor zichzelf een wet; die betonen het werk van de wet geschreven in hun harten.

¹⁵⁷³ **Jesaja 1:11-17** Waartoe zal voor Mij zijn de veelheid van uwer slachtoffers? zegt de HEERE; Ik ben zat van de brandoffers der rammen, en het vet der vette beesten, en Ik heb geen lust aan het bloed der varren, noch der lammeren, noch der bokken. Wanneer u voor Mijn aangezicht komt verschijnen, wie heeft dit van uw hand geëist, dat u Mijn voorhoven zou betreden? Brengt niet meer tevergeefs offers, het reukwerk is voor Mij een gruwel; de nieuwe maanden, en sabbatten, en het bijeenroepen der vergaderingen vermag Ik niet (= kan ik niet uitstaan), het is ongerechtigheid, zelfs de verbodsdagen. Uw nieuwe maanden en uw gezette hoogtijden haat Mijn ziel, zij zijn Mij tot een last; Ik ben moe geworden, die te dragen. En als u uw handen uitbreidt (= bidt), verberg Ik Mijn ogen voor u; ook wanneer u het gebed vermenigvuldigt, hoor Ik niet; want uw handen zijn vol bloed. Wast u, reinigt u, doet de boosheid van uw handelingen van voor Mijn ogen weg, stop met kwaad doen. Leert goed te doen, zoekt het recht, helpt de verdrukke, doet de wees recht, behandelt de twistzaak der weduwe.

¹⁵⁷⁴ **I Samuël 15:22** Samuel zei: "Heeft de HEERE lust aan brandoffers en slachtoffers, als aan het gehoorzamen van de stem des HEEREN? Zie, gehoorzamen is beter dan slachtoffer, opmerken is beter dan het vette der rammen."

Spreuken 21:3 Gerechtigheid en recht te doen is bij de HEERE uitgelezenener dan offer.

¹⁵⁷⁵ **Deuteronomium 22:8** Wanneer u een nieuw huis zult bouwen, zult u op uw dak een leuning maken; opdat u geen bloedschuld op uw huis legt, wanneer iemand, vallende, daarvan afviel.

¹⁵⁷⁶ **Leviticus 23:22** Als u nu de oogst van uw lands zult inoogsten, u zult, bij uw inoogsten, de hoek van het veld niet helemaal afmaaien, en de inzameling (= wat overblijft) van uw oogst niet inzamelen; voor de arme en voor de vreemdeling zult u ze laten; Ik ben de HEERE, uw God!

¹⁵⁷⁷ **Leviticus 19:9-10** Als u ook de oogst van uw land zult inoogsten, zult u de hoek van uw veld niet helemaal afoogsten, en wat van uw oogst op te zamelen is, niet opzamelen. Insgelijks zult u uw wijngaard niet nalezen, en de afgefallen druiven van uw wijngaard niet opzamelen; voor de arme en de vreemdeling zult u die overlaten; Ik ben de HEERE, uw God!

¹⁵⁷⁸ Zie ook **Hebreëen 10:16** "Dit is het verbond, dat Ik met hen maken zal na die dagen", zegt de Heere: "Ik zal Mijn wetten geven in hun harten, en Ik zal die inschrijven in hun verstanden."

Boven de wet staat: *“Ik ben de HEERE, uw God, Die u uit Egypteland, uit het diensthuis (slavenhuis) uitgeleid heb.”* Dit opschrift vol evangelie moeten we niet overslaan. Het staat er niet zomaar boven. We moeten bedenken dat voor een zondig mens er helaas niets bitterder is dan Gods heilige en volmaakte wet. In het paradijs was ze lieflijk en aangenaam, maar door onze moedwillige ongehoorzaamheid is de wet bitter geworden.¹⁵⁷⁹ Het wonder is nu dat God door de offerdood van Jezus Christus de wet weer zoet maakt. Dit staat in de taal van de Oudtestamentische afschaduwing¹⁵⁸⁰ boven de wet geschreven. Dit opschrift leert ons ook wat I Johannes 5 vers 3 zegt: *“Dit is de liefde van God, dat wij Zijn geboden bewaren. En Zijn geboden zijn niet zwaar.”*

Wanneer we het opschrift boven de Tien Geboden verstaan, zien we de band met God¹⁵⁸¹ en proeven we Zijn liefde. Vanuit deze wonderschone genade en liefde van God bloeit de liefde in ons hart tot God op en van daaruit zijn Zijn geboden niet zwaar, maar eenvoudig en zoet. Dan komt er vermaak in Gods wet, zoals Paulus schrijft in Romeinen 7 vers 22. Immers zegt God dat Hij de HEERE is. De Naam **HEERE** staat met hoofdletters geschreven. Het duidt aan de grote Verbonds-Jehovah, Die Zich aan Zijn volk heeft gegeven. Hieruit zien we dat het opschrift van de wet een heerlijk evangelie is. Zonder evangelie verstaan wij de uiteindelijke bedoeling van de wet nooit recht. De HEERE begint dus niet met het eerste gebod, maar met de bekendmaking van Zichzelf. En deze bekendmaking is zoet en vriendelijk en vol van evangeliebeloften.

Wanneer we de geboden in deze lessen overdenken en in de praktijk van ons leven gaan invullen, stellen we (ongemerkt) steeds de vraag: wát bedoelt God precies en hóe moet ik eraan gehoorzamen / er invulling aan geven in mijn leven, elke dag weer. Hierbij moeten en mogen we heel de Schrift laten meeklinken (zowel de rest van de vijf boeken van Mozes¹⁵⁸², als de geschiedenissen van het Oude¹⁵⁸³ en Nieuwe Testament¹⁵⁸⁴, als de Psalmen¹⁵⁸⁵ en Spreuken¹⁵⁸⁶ (enz.), als de profetieën¹⁵⁸⁷, als de Evangelieën¹⁵⁸⁸, als de Brieven¹⁵⁸⁹, en de Openbaring¹⁵⁹⁰).

Het Eerste Gebod

Het eerste gebod¹⁵⁹¹ eist van (ons) allen dat we geen andere goden zullen hebben voor Gods aangezicht. Het eerste gebod zegt ons dat wij God als (onze) God moeten aanbidden¹⁵⁹², aanhangen, aannemen, aanvaarden, dienen, eren, erkennen¹⁵⁹³, gehoorzamen, liefhebben¹⁵⁹⁴, volgen en vrezen.¹⁵⁹⁵ Het tegenovergestelde is de praktijk van heidenen, die God wel kenden (uit de schepping), maar Hem als God niet hebben verheerlijkt of gedankt en niet in erkenenis hebben gehouden.¹⁵⁹⁶ Waar iemand Gods Woord naast zich neerlegt, en zelf gaat

¹⁵⁷⁹ **Romeinen 4:15** De wet werkt toorn, want waar geen wet is, is ook geen overtreding.

¹⁵⁸⁰ Het 'diensthuis' is afschaduwing van de slavendienst der zonde.

¹⁵⁸¹ **Deuteronomium 4:20** U heeft de HEERE aangenomen, en uit de ijzeroven, uit Egypte, uitgevoerd; opdat u voor Hem tot een erfvolk zou zijn, zoals het te dezen dage is.

¹⁵⁸² Zoals: **Deuteronomium 6:13-14** U zult de HEERE, uw God, vrezen, en Hem dienen; en u zult bij Zijn Naam zweren. U zult andere goden niet navolgen, van de goden der volken, die rondom u zijn.

¹⁵⁸³ Zoals: **I Samuël 7:3** Toen sprak Samuël tot het hele huis van Israël: “Als u zich met heel uw hart tot de HEERE bekeert, doe dan de vreemde goden uit het midden van u weg, ook de Astharoth; en richt uw hart tot de HEERE, en dient Hem alleen.”

¹⁵⁸⁴ Zoals: **Handelingen 14:15** Mannen, waarom doet u deze dingen? Wij zijn ook mensen van gelijke bewegingen als u, en verkondigen u, dat u zich van deze ijdele dingen zou bekeren tot de levende God, Die gemaakt heeft de hemel, en de aarde, en de zee, en al wat daarin is.

¹⁵⁸⁵ Zoals: **Psalms 81:10-11** Er zal onder u geen buitenlandse god wezen, en u zult u voor geen vreemde god neerbuigen. Ik ben de HEERE, uw God, Die u heb opgevoerd uit het land van Egypte; doe uw mond wijd open, en Ik zal hem vervullen.

¹⁵⁸⁶ Zoals: **Spreuken 31:30** Bevalligheid is bedrog, en schoonheid is ijdelheid, maar een vrouw die de HEERE vreest, die zal geprezen worden.

¹⁵⁸⁷ Zoals: **Jesaja 45:22** Wendt U naar Mij toe, wordt behouden, alle u einden der aarde, want Ik ben God, en niemand meer.

¹⁵⁸⁸ Zoals: **Mattheüs 6:24** Niemand kan twee heren dienen, want of hij zal de ene haten en de andere liefhebben, of hij zal de ene aanhangen en de andere verachten. U kunt niet God dienen en de Mammon.

¹⁵⁸⁹ Zoals: **I Johannes 5:21** Kinderen, bewaart uzelf van de afgoden.

¹⁵⁹⁰ Zoals: **Openbaring 19:10** Ik viel voor zijn voeten om hem te aanbidden, en hij zei tot mij: “Zie, dat u dat niet doet. Ik ben uw mededienstknecht, en van uw broeders, die de getuigenis van Jezus hebben. Aanbid God.”

¹⁵⁹¹ **Exodus 20:3** U zult geen andere goden voor Mijn aangezicht hebben.

De uitdrukking “u zult (niet) hebben” wordt in Leviticus 21 vers 3 gebruikt voor de huwelijksrelatie: ...zijn zuster, die maagd is, die nog geen man **toebehoord heeft**...

Deze uitdrukking wordt op tientallen plaatsen in het Oude Testament gebruikt voor de verbondsrelatie, bijvoorbeeld in Genesis 17 vers 7: Ik zal Mijn verbond oprichten tussen Mij en u, en uw zaad na u in hun geslachten, tot een eeuwig verbond, om **voor u te zijn tot** een God.

¹⁵⁹² **Mattheüs 4:10** Toen zei Jezus tot hem: “Ga weg, satan, want er staat geschreven: de Heere, uw God, zult u **aanbidden**, en Hem alleen **dienen**.”

¹⁵⁹³ **II Kronieken 33:13** Toen **erkende** Manasse, dat de HEERE God is.

¹⁵⁹⁴ **Mattheüs 22:37** Jezus zei tot hem: “U zult **liefhebben** de Heere, uw God, met geheel uw hart, en met geheel uw ziel, en met geheel uw verstand.”

¹⁵⁹⁵ **Deuteronomium 13:4** De HEERE, uw God, zult u **volgen**, en Hem **vrezen**, en Zijn geboden zult u houden, en Zijn stem **gehoorzaam zijn**, en Hem **dienen**, en Hem **aanhangen**.

¹⁵⁹⁶ **Romeinen 1:20,21,28** Zijn onzichtbare dingen worden, van de schepping der wereld af, uit de schepselen verstaan en doorzien, beide Zijn eeuwige kracht en Goddelijkheid, opdat zij niet te verontschuldigen zijn. Omdat zij, God kennende, Hem als God niet hebben verheerlijkt of gedankt. En zoals het hun niet goed gedacht heeft God in erkenenis te houden, zo heeft God hen overgegeven in een verkeerde zin, om te doen dingen die niet betamen.

bepalen wat hij zal doen, daar is afgoderij.¹⁵⁹⁷ Dit gebod gehoorzamen zal slechts kunnen door geloof in Christus en door Goddelijke liefde vanuit de Heilige Geest.

De Catechismus zegt dat dit eerste gebod vijf dingen verbiedt en vijf dingen gebiedt. Het verbod bevat allerlei vormen van wantrouwen van God:

5

(a) *Afgoderij*. Dit is (zie HC, 95) iets of iemand naast of in plaats van God vertrouwen, vrezen, liefhebben. Al bestaan er in wezen geen andere goden, die net als God werkelijk God zijn¹⁵⁹⁸, toch zijn er vele goden (duivelse machten die als God geëerd (willen) worden.¹⁵⁹⁹ Zo is Allah, de god van de mohammedanen geen God, maar hij wordt wel als God geëerd. Afgoderij is ook: onze toevlucht nemen tot en ons vertrouwen stellen in instanties, mensen of dingen¹⁶⁰⁰, buiten God om, zoals koning Asa deed.¹⁶⁰¹ Verder is afgoderij: iets of iemand belangrijker achten dan God¹⁶⁰²; iets of iemand meer liefhebben dan God¹⁶⁰³; iets of iemand meer vrezen dan God.¹⁶⁰⁴ Een afgod bestaat niet, maar wij maken iets tot afgod. Een verschil tussen God en afgoden is dan ook: God draagt Zijn volk; afgoden moeten gedragen worden.¹⁶⁰⁵ De Bijbel spot met afgoden¹⁶⁰⁶, zoals Elia op de Karmel met Baäl spot.¹⁶⁰⁷

10

(b) *Toverij*. Dit is over Gods kracht willen beschikken en dus het wereldbestuur niet aan Hem kunnen of willen overlaten. Let op: toveren is niet goochelen. Het laatste is zinsbedrog, het eerste is duivelswerk. Door de kracht van satan kunnen zijn dienaren veel bovennatuurlijke dingen (wonderen) doen. Denk aan de tovenaars in

15

¹⁵⁹⁷ **I Samuël 15:22-23** Samuël zei: "Heeft de HEERE lust aan brandoffers en slachtoffers, als aan het gehoorzamen van de stem des HEEREN? Zie, gehoorzamen is beter dan slachtoffer, opmerken dan het vette der rammen. Want weerspanningheid is een zonde der toverij, en weerstreven is afgoderij en beeldendienst.

¹⁵⁹⁸ **Deuteronomium 4:28** Daar zult u goden dienen, die het handenwerk van de mens zijn, hout en steen, die niet zien, noch horen, noch eten, noch ruiken.

Jeremia 10:3 De inzettingen van de volken zijn ijdelheid. Want het is hout, dat men uit het woud gehouwen heeft, een werk van de handen van de werkmeester met de bijl.

Galaten 4:8 Toen u God niet kende, diende u degenen die van nature geen goden zijn.

I Korintheïers 8:4 Wij weten dat een afgod niets is in de wereld, en dat er geen andere God is dan één.

¹⁵⁹⁹ **I Korintheïers 8:5** Hoewel er ook zijn die goden genoemd worden, hetzij in de hemel, hetzij op de aarde (zoals er vele goden en vele heren zijn).

I Korintheïers 10:19-20 Wat zeg ik dan? Dat een afgod iets is, of dat het afgodenoffer iets is? Ja, ik zeg: "Wat de heidenen offeren, zij aan de duivelen offeren, en niet aan God."

¹⁶⁰⁰ **Job 31:24-28** Als ik het goud tot mijn hoop gezet heb, of tot het fijn goud gezegd heb: "U bent mijn vertrouwen. Als ik blij ben geweest, omdat mijn vermogen groot was, en omdat mijn hand geweldig veel verkregen had ... dat zou ook een misdaad zijn bij de rechter; want ik zou de God van boven ^averzaakt hebben.

^a Kanttekening: namelijk door de eer die Hem alleen toekomt, aan schepselen te geven; want zij kunnen niet beiden tezamen gediend worden.

Kolossenzen 3:5 Doodt dan uw leden, die op de aarde zijn, namelijk ... de gierigheid, welke is afgodendienst.

¹⁶⁰¹ **II Kronieken 16:12** Asa werd ziek aan zijn voeten; tot op het hoogste toe was zijn ziekte; daartoe ook zocht hij de HEERE niet in zijn ziekte, maar de dokters.

¹⁶⁰² **Deuteronomium 8:14, 17-18** ... dat uw hart zich dan verheft, dat u de HEERE, uw God, vergeet Die u uit Egypteland, uit het diensthuis, uitgevoerd heeft. En u in uw hart zegt: "Mijn kracht, en de sterkte van mijn hand heeft voor mij dit vermogen verkregen." Maar u zult gedenken de HEERE, uw God, dat Hij het is, Die u kracht geeft om vermogen te verkrijgen.

Habakuk 1:11 ... houdende deze zijn kracht voor zijn God.

Handelingen 4:19 Petrus en Johannes antwoordden en zeiden tot hen: "Oordeelt u, of het recht is voor God, u meer te horen dan God."

Handelingen 5:29 Petrus en de apostelen antwoordden en zeiden: "Men moet God meer gehoorzaam zijn, dan de mensen."

Filippenzen 3:18 Velen wandelen anders; over wie ik u dikwijls gezegd heb, en nu ook wenende zeg, dat zij vijanden van het kruis van Christus zijn; wier einde is het verderf, wier god is de buik, en wier heerlijkheid is in hun schande, die aardse dingen bedenken.

II Timotheüs 3:4 ... meer liefhebbers van wellusten dan liefhebbers van God.

¹⁶⁰³ **Lukas 14:26** Indien iemand tot Mij komt en niet haat zijn vader, en moeder, en vrouw, en kinderen, en broers, en zussen, ja, ook zelfs zijn eigen leven, die kan Mijn discipel niet zijn.

¹⁶⁰⁴ **Jesaja 8:12-14** U zult niet zeggen "Een verbintenis", van alles waar dit volk van zegt: "Het is een verbintenis"; en vrees hun vrees niet, en verschrik niet. De HEERE der heerscharen, Die zult u heiligen, en Hij zij uw Vrees, en Hij zij uw Verschrikking. Dan zal Hij voor u tot Heiligdom zijn; maar tot een steen des aanstoots en tot een rotssteen der struikeling voor de twee huizen van Israël, tot een strik en tot een net voor de inwoners te Jeruzalem.

Jeremia 10:2 Zo zegt de HEERE: "Leert de weg der heidenen niet, en ontzet u niet voor de ^atekenen des hemels, omdat de heidenen zich daarvoor ontzetten."

^a Kanttekening: zon, maan, sterren, enz., die de heidenen tot afgoden maakten, en hun de regering der wereld toeschreven, en uit hun loop toekomstige dingen voorzeiden.

Lukas 12:4-5 Ik zeg u: "Vrees niet voor degenen die het lichaam doden, en daarna niet meer kunnen doen. Maar Ik zal u tonen Wie u vrezen zult: vrees Hem Die, nadat Hij gedood heeft, ook macht heeft in de hel te werpen; ja, Ik zeg u, vrees Hem!"

¹⁶⁰⁵ **Jesaja 46:4** Tot de ouderdom toe zal Ik Dezelfde zijn, ja, tot de grijsheid toe zal Ik u dragen; Ik heb het gedaan, en Ik zal u opnemen, en Ik zal dragen en redden.

Jesaja 46:7 Zij nemen hem op de schouder, zij dragen hem, en zetten hem op zijn plaats; daar staat hij, hij wijkt niet van zijn plaats. Ja, roept iemand tot hem, dan antwoordt hij niet, hij verlost hem niet uit zijn benauwdheid.

¹⁶⁰⁶ **Jeremia 10:5** Zij zijn als een palmboom van dicht werk (andere vertaling: 'als een staak in een moestuin' of: 'als een vogelverschrikker in een komkommerveld'), maar kunnen niet spreken; zij moeten gedragen worden, want zij kunnen niet gaan; vreest niet voor hen, want zij kunnen geen kwaad doen, ook is er geen goeddoen bij hen.

¹⁶⁰⁷ **I Koning 18:27** Het geschiedde op de middag, dat Elia met hen spotte, en zei: "Roep met luider stem, want hij is een god; omdat hij in gepeins is, of omdat hij wat te doen heeft, of omdat hij een reis heeft; misschien slaapt hij en zal wakker worden."

Egypte.¹⁶⁰⁸ Des te minder zekerheid mensen zoeken in God, des te meer ze deze (moeten) zoeken bij de duivel. Dit moeten we behandelen zoals de Efeziërs deden, die de toverboeken verbrandden.¹⁶⁰⁹ Dit en het volgende vatten we in onze tijd samen onder het woord 'occultisme'.¹⁶¹⁰

- 5 (c) *Waarzeggerij*. Dit is proberen de toekomst te beïnvloeden of deze te weten te komen buiten de profetie, dat is buiten Gods Woord om.¹⁶¹¹ Als wij God vertrouwen, en verborgen omgang met Hem kennen, hebben we toekomstvoorspelling niet nodig, zijn we niet bezorgd voor de dag van morgen, wetende: onze hemelse Vader zorgt voor ons.¹⁶¹² Denk aan de tragische gang van koning Saul naar de waarzegster te Endor, I Samuël 28¹⁶¹³...! Zie ook de slavin met de waarzeggende geest.¹⁶¹⁴
- 10 (d) *Superstitie* (Latijn voor *bijgeloof*). Dit is: niet gerust op de HEERE alleen vertrouwen en daarom overal bang voor zijn of overal iets van een bovennatuurlijke kracht in zien. Voorbeelden: bang zijn op vrijdag de dertiende; iets afkloppen; vanouds ook: het klokkliden bij een begrafenis. Toen wij werden gedoopt, moesten onze ouders openbaar belijden dat ze ons niet lieten dopen uit bijgeloof – iets verwachtend van het doopwater.
- 15 (e) *Aanroepen van heiligen* enzovoort. Dit is hetzelfde, namelijk niet genoeg hebben aan Christus alleen (vergelijk HC, 30; NGB, 26). Al zouden we van de voorbede van gestorven kinderen van God – zoals Maria – gebruik mógen maken, we hóefden het niet, omdat de Grote Voorbidder aan 's Vaders rechterhand volkomen genoeg is, voor allen die door Hem tot God gaan.¹⁶¹⁵

God gebiedt, dat we:

- 20 (a) *Hem recht kennen* (vergelijk HC, 6 + 122). God kennen is: Hem leren kennen door ontmoeting, omgang; vertrouwd raken met Hem, Hem liefhebben. Twee dingen zijn daarvoor nodig: juiste 'informatie over God' (Gods Woord, Zijn Zelfopenbaring) en juiste 'verwerking van die informatie' of de juiste gezindheid tegenover Hem (geloofs'orgaan', gave van Gods Geest).
- 25 (b) *Hem alleen vertrouwen*. God vertrouwen is: ons zonder voorwaarden of bedenkingen (achterdocht) aan Hem overgeven, ons gerust op Hem verlaten en Hem niet verzoeken¹⁶¹⁶; ons veilig voelen, ja: ons veilig weten bij Hem; Hem alles in ons leven en in het wereldgebeuren laten besturen (HC, 26-28); voor waar houden wat Hij zegt; op Hem, op Zijn belofte en op Zijn trouwe zorg vertrouwen.¹⁶¹⁷ Dit vertrouwen is gegrond in het kennen van Hem. Het houdt in dat we ons alleen gelukkig achten in gemeenschap / nauwverbonden met Hem!

¹⁶⁰⁸ **Exodus 7:11-12** Farao riep de wijzen en de guichelaars. En de Egyptische tovenaars deden ook zo met hun bezweringen. Want een ieder wierp zijn staf neer, en zij werden tot draken; maar Aärons staf verslond hun staven.

Openbaring 13:12-13 Het andere beest oefent al de macht van het eerste beest in tegenwoordigheid daarvan, en het maakt dat de aarde en die daarin wonen, het eerste beest aanbidden. En het doet grote tekenen, zodat het ook vuur uit de hemel doet afkomen op de aarde, voor de mensen.

¹⁶⁰⁹ **Handelingen 19:19** Velen ook van hen die ijdele kunsten gepleegd hadden, brachten de boeken bijeen, en verbrandden ze in aller tegenwoordigheid; en berekenden de waarde daarvan, en bevonden vijftig duizend zilveren penningen.

¹⁶¹⁰ Dit woord betekent 'verborgen'. We duiden hiermee aan alles wat in contact staat met of onder invloed van de duivel.

¹⁶¹¹ **Leviticus 19:31** U zult u niet keren tot de waarzeggers, en tot de duivelskunstenaars; zoek hen niet, u met hen verontreinigende; Ik ben de HEERE, uw God.

Deuteronomium 18:10 Onder u zal niet gevonden worden, die ... met waarzeggerijen omgaat, een guichelaar, of die op vogelgeschrei acht geeft, of tovenaars.

Jesaja 8:19-20 Wanneer zij tot u zullen zeggen: "Vraagt waarzeggers en duivelskunstenaars", die piepen, en binnensmonds mompelen. Zeg dan: "Zal niet een volk zijn God vragen? Zal men voor de levenden de doden vragen?" Tot de wet en tot de getuigenis! Als zij niet spreken volgens dit woord, het zal zijn, dat zij geen dageraad zullen hebben.

¹⁶¹² **Mattheüs 6:32-34** Al deze dingen (voedsel, kleding) zoeken de heidenen, want uw hemelse Vader weet, dat u al deze dingen behoeft. Maar zoek eerst het Koninkrijk van God en Zijn gerechtigheid, en al deze dingen zullen u toegeworpen worden. Wees dan niet bezorgd tegen de morgen, want de morgen zal voor het zijne zorgen; elke dag heeft genoeg aan zijn eigen kwaad.

¹⁶¹³ **I Samuël 28:7** Saul zei: "Zoek voor mij een vrouw die een waarzeggende geest heeft, dat ik tot haar ga, en door haar onderzoek." Zijn knechten zeiden tot hem: "Te Endor is een vrouw die een waarzeggende geest heeft."

¹⁶¹⁴ **Handelingen 16:16-18** Het geschiedde dat een zekere dienstmaagd, hebbende een waarzeggende geest, ons ontmoette, die haar heren grote winst toebracht met waarzeggen. Deze volgde Paulus en ons achterna, en riep: "Deze mensen zijn dienstknechten van God de Allerhoogste, die ons de weg der zaligheid verkondigen." Dit deed zij vele dagen lang. Maar Paulus, ontevreden zijnde, keerde zich om, en zei tot de geest: "Ik gebied u in de Naam van Jezus Christus, dat u van haar uitgaat." En hij ging uit op dat moment.

¹⁶¹⁵ **Hebreeën 7:25** Hij kan ook volkomen zalig maken degenen die door Hem tot God gaan, omdat Hij altijd leeft om voor hen te bidden.

¹⁶¹⁶ **Deuteronomium 6:16** U zult de HEERE, uw God, niet verzoeken, zoals u Hem verzocht hebt te 'Massa'.

Dit vers staat in verband met het houden van het eerste gebod (**vers 13-15**): U zult de HEERE, uw God, vrezen, en Hem dienen; en u zult bij Zijn Naam zweren. U zult andere goden niet navolgen, van de goden der volken, die rondom u zijn. Want de HEERE, uw God is een ijverig God in het midden van u. Dat de toorn van de HEERE, uw God, tegen u niet ontsteke, en Hij u van de aardbodem verdelge.

^a Kanttekening: God verzoeken is of uit wantrouwen van Hem, of uit hoogachting van zichzelf, het Goddelijke voorschrift, de rechte orde en de ingestelde middelen verlaten, om zijn eigen goeddunken te volgen en God, Zijn eigenschappen en Zijn wil op de proef te stellen.

Over Massa kun je lezen in Exodus 17 vers 1-7.

¹⁶¹⁷ **Mattheüs 6:25-30** Wees niet bezorgd voor uw leven, wat u eten, en wat u drinken zult; noch voor uw lichaam, waarmee u zich kleden zult; is het leven niet meer dan het voedsel, en het lichaam dan de kleding? Aanzie (= let op) de vogels des hemels, dat zij niet zaaien, noch maaien, noch verzamelen in de schuren; en uw hemelse Vader voedt ze; gaat u deze niet veel te boven? Wie toch van u kan met bezorgd te zijn één el tot zijn lengte toedoen? En wat bent u bezorgd voor de kleding? Let op de lilies van het veld, hoe zij groeien; zij arbeiden niet, en spinnen niet; en Ik zeg u, dat ook Salomo in al zijn heerlijkheid niet bekleed is geweest, als een van deze. Indien nu God het gras van het veld, dat heden er is en morgen in de oven geworpen wordt, zo bekleedt, zal Hij u niet veel meer kleden, u kleingelovigen?

- (c) *Aan Hem alleen ons onderwerpen*, en wel in alle ootmoed (= besef van onze kleinheid, onwaardigheid) en lijdzaamheid (= volharding / geduld).¹⁶¹⁸ Ons aan Hem onderwerpen is: Hem laten bepalen wat Hij wil dat wij doen en laten zullen, én Hem laten bepalen wat er in ons leven zal gebeuren.¹⁶¹⁹ In alles het met Hem eens zijn. Hem blanco volmacht geven over ons leven. Geen eigen zin doordrijven. Dit heeft alles te maken met de zekerheid dat al het lijden van God voortkomt. Denken wij, zoals vele evangelischen, dat het komt van het toeval of de duivel, dat maken wij die tot een macht naast God... In I Petrus 5 vers 6 lezen we: *vernedert u onder de krachtige hand van God, opdat Hij u te zijner tijd verhoogt*. De kanttekening bij 'verneder u' luidt: *in alles, dat is, onderwerp u met een nederig en gelovig gemoed aan de wil en de regering van God*. En dit in alle ootmoed (dus zonder rechten te laten gelden) en lijdzaamheid (met volharding en geduld, wachtend op Hem).¹⁶²⁰ Wij kunnen het lijden niet altijd begrijpen, maar mogen wél belijden dat God erbij betrokken is. Wij geloven dat er één God is, Die aan het begin en aan het einde van alle dingen staat, en Wiens almacht wij als een troost mogen ervaren. Niet het lot, maar God regeert – en dan helemaal!
- (d) *Van Hem alleen al het goede verwachten*. Verwachten is: in Gods Wezen en beloftewoord gegronde hoop hebben dat het goede zal komen, omdat Hij het heeft beloofd¹⁶²¹; niet pessimistisch (neerslachtig) zijn, al loopt alles tegen.¹⁶²² Het meest donkere lot doet dan ook een rechte christen niet twijfelmoedig zijn, omdat zijn God regeert en Hij altijd alleen maar goed doet (Psalm 37¹⁶²³)! Het houdt ook in dat we alleen tot Hem de toevlucht nemen in de nood van het leven!¹⁶²⁴
- (e) *Hem van harte liefhebben*¹⁶²⁵, *vrez*¹⁶²⁶ en *eren*.¹⁶²⁷ Liefhebben is: onszelf helemaal wegcijferen, de nabijheid van de Ander zoeken, voor Hem alles over hebben en Hem geen verdriet doen. Hij eist dat we Hem liefhebben met heel ons hart (de wil), heel onze ziel (de genegenheden), heel ons vermogen of kracht (lichaamskracht; onder andere in het verwekken van kinderen¹⁶²⁸). Vrez is: altijd alleen met God rekening houden, al kost het ons onze 'Izak'.¹⁶²⁹ Eren is: niet brutaal zijn, maar Hem gehoorzamen; Hem als God erkennen en ons zo gedragen.

Verder zegt God in het eerste gebod: *“Voor Mijn Aangezicht.”* Dit is om des te duidelijker voor te stellen, hoe erg het is om een andere god te hebben: het vindt plaats voor Gods ogen. Hij is alwetend, daarom komt het in de liefdevolle gehoorzaamheid van het eerste gebod aan op een rein geweten en op de verborgen gedachten en overleggingen van ons hart. Verder: Gods vriendelijk Aangezicht is ons leven. Andere goden daarvoor te zetten, is het licht verduisteren en ons leven doden!

Calvijn noemt ons verstand *een werkplaats waar voortdurend afgoden worden gemaakt* (Institutie I.xi.8). Vandaar al dat ongeloof, dat God beledigende wantrouwen (niet alleen bij de massa, maar ook bij ons); vandaar ook die angst en onzekerheid en het hulp zoeken bij machten en mensen, terwijl we God voorbijgaan.

Het Tweede Gebod

De HEERE verbood Zijn volk Israël een beeld te maken.¹⁶³⁰ Dit betekent niet dat er helemaal geen beelden gemaakt mochten worden¹⁶³¹, maar niet van Góð, of om Hem daardoor te dienen.¹⁶³² De heidenen deden dat wel. Omdat men

¹⁶¹⁸ **Jakobus 5:11** Zie, wij houden hen gelukzalig die verdragen. U hebt de verdraagzaamheid van Job gehoord, en u hebt het einde des Heeren gezien, dat de Heere zeer barmhartig is en een Ontfermer.

¹⁶¹⁹ **I Samuël 3:18** Eli zei: "Hij is de HEERE; Hij doe, wat goed is in Zijn ogen!"

II Samuël 15:26 Indien Hij zal zeggen: "Ik heb geen lust tot u"; zie, hier ben ik, Hij doe mij, zo als het in Zijn ogen goed is.

Job 2:10 Zouden wij het goede van God ontvangen, en het kwade niet ontvangen?

¹⁶²⁰ **Romeinen 5:3-4** Wij roemen ook in verdrukkingen, wetend dat verdrukking volharding werkt; en volharding bevinding, en bevinding hoop.

¹⁶²¹ **I Petrus 5:7** Werp al uw bekommernis op Hem, want Hij zorgt voor u.

¹⁶²² **Romeinen 8:28** Wij weten dat voor degenen die God liefhebben, alle dingen medewerken ten goede, namelijk voor degenen die naar Zijn voornemen geroepen zijn.

¹⁶²³ Bij voorbeeld **vers 9-11** De boosdoeners zullen uitgeroeid worden, maar die de HEERE verwachten, die zullen de aarde erfelijk bezitten. En nog een weinig, en de goddeloze zal er niet zijn; en u zult acht nemen op zijn plaats, maar hij zal er niet wezen. De zachtmoedigen daarentegen zullen de aarde erfelijk bezitten, en zich verlustigen over grote vrede.

¹⁶²⁴ **Psalm 146:3-5** Vertrouw niet op prins, op het menskind, bij wie geen heil is. Zijn geest gaat uit, hij keert weer tot zijn aarde; te dien dage vergaan zijn plannen. Welgelukzalig is hij, die de God van Jakob tot zijn Hulp heeft, wiens verwachting op de HEERE, zijn God is.

¹⁶²⁵ **Deuteronomium 6:5** U zult de HEERE, uw God, liefhebben, met heel uw hart, en met heel uw ziel, en met al uw kracht.

¹⁶²⁶ **Prediker 12:13** Van alles wat gehoord is, is het einde van de zaak: vrees God en houd Zijn geboden, want dit betaamt alle mensen.

¹⁶²⁷ **Openbaring 19:1** Na deze hoorde ik als een grote stem van een grote schare in de hemel, zeggende: "Halleluja, de zaligheid, en de heerlijkheid, en de eer, en de kracht zij voor de Heere, onze God."

¹⁶²⁸ **Genesis 49:3** Ruben, u bent mijn eerstgeborene, mijn kracht, en het begin van mijn macht.

Deuteronomium 21:17 De eerstgeborene... is het begin van zijn kracht. Het recht der eerstgeboorte is het zijne.

¹⁶²⁹ **Genesis 22:12** Toen zei Hij: "Nu weet ik dat u God vrezend bent, en uw zoon, uw enige, van Mij niet hebt onthouden."

¹⁶³⁰ **Exodus 20:4** U zult voor u geen gesneden beeld, noch enige gelijkenis maken van wat boven in de hemel is, noch van wat onder op de aarde is, noch van wat in de wateren onder de aarde is. U zult u voor die niet buigen, noch hen dienen. Want Ik, de HEERE uw God, ben een ijverig God, Die de misdaad der vadersen bezoek aan de kinderen, aan het derde, en aan het vierde lid van degenen die Mij haten; en doe barmhartigheid aan duizenden van degenen die Mij liefhebben en Mijn geboden onderhouden.

¹⁶³¹ **Exodus 25:18-20** U zult ook twee cherubs van goud maken; van dicht goud zult u ze maken, uit de beide einden van het verzoendeksel. En maak een cherub uit het ene einde aan deze zijde, en de andere cherub uit het andere einde aan de andere zijde. Uit het verzoendeksel zult u

meende daardoor met hun god te kunnen communiceren, over hem te kunnen beschikken, hem te manipuleren, aan onze leiband laten lopen. Denk ook aan het misbruik van de ark in de strijd tegen de Filistijnen¹⁶³³ – in plaats van naar Samuël te gaan dat die voor hen zou bidden! Een beeld maken van God

- **mág** niet, omdat de waarachtige God Soeverein, onafhankelijk is, over Wie wij nooit mogen willen beschikken. Hij beschikt integendeel over ons...
- **kán** niet, omdat Hij alomtegenwoordig, almachtig, eeuwig is, Die wij nooit in onze handen kunnen krijgen.
- **hóeft** ook niet, omdat Hij de genadige Verbondsgod is, Die ook zonder dat wij Hem in onze macht hebben en besturen, alles goed doet en volledig in overeenstemming met recht en goedheid regeert en dus volledig te vertrouwen is.

Men dacht van zijn zegen verstoken te zijn, zonder beeld: "Had de godheid geen beeld, dan merkte niemand iets van hem." Dat nu is bij de almachtige en waarachtige God totaal anders.

Een treffende illustratie van de reden, waarom mensen een beeld van hun god maakten, vinden wij in de geschiedenis van het gouden stierbeeld (Exodus 32) – verachtelijk het gouden *kalf* genoemd. De Israëlieten bedoelden niet een afgod te maken (alsof ze zo kort na de afkondiging van de wet de HEERE al weer vergeten waren), maar zij wilden van de HEERE een beeld maken, omdat de schrik voor Hem er nog diep in zat. Mozes was hun middelaar, maar hij was weg, al een maand. Nu willen ze via het beeld die grote God 'aan de ketting leggen'. Ze meenden niet dat God de HEERE er uitzag als een stier (net zo min als zij dachten dat de koperen slang een gelijkenis met God toonde¹⁶³⁴), maar zij wilden Hem – de almachtige, vreeswekkende God – voor zich hebben, bij zich hebben, binnen hun bereik hebben – in het symbool, de belichaming van kracht: een sterke stier. Ze wilden Hem niet op een soevereine afstand hebben, maar in hun macht. Daarom maakten zij een beeld – zo alleen zou Zijn kracht hun ten goede kunnen komen. Ze wisten wel dat dit stierbeeld geen god was, maar ze meenden dat ze op magische manier God aan zich bonden door een beeld... Omdat wij door geloof het aangezicht van God in de Middelaar aanschouwen¹⁶³⁵, weten we dat we God niet nabij ons hoeven te halen¹⁶³⁶, omdat Hij oneindig dicht bij ons is in Christus¹⁶³⁷ door de inwoning van Zijn Geest!¹⁶³⁸

De wortel van de zonde van het maken van een beeld is dus: we willen over God beschikken. Dat moeten we afleren. Dit wordt afgeleerd, waar we Hem oprecht leren vertrouwen. De HEERE is in Zijn onbegrijpelijkheid en ongrijpbaarheid die God op Wie wij ons volledig kunnen verlaten. We hebben dan ook niets nodig dan alleen Zijn veelbelovend Woord en Zijn veeleisende geboden! Als Hij iets zegt (bedreigt of belooft), is het 100% waar – en eist het van ons geloof, gehoorzaamheid; geen ritueel. Zegt Hij dat Hij voor mij zal zorgen, dan hoef ik zelf niet meer bezorgd te zijn en Hem ook niet ertoe aan te zetten om Zijn Woord waar te maken, dat is: ik hoef niet meer over Hem of over de natuurmachten te beschikken. Beelden maken is als het ware van 'hoogspanning' 'netspanning' maken, om er 'wat mee te kunnen', het naar onze hand te zetten.

Ook verbiedt het tweede gebod ons om God naar ons niveau omlaag te halen. Dit gebeurt wanneer we menen een beeld van Hem te kunnen maken.¹⁶³⁹ De oneindig hoog verheven Koning van het heelal af te beelden is voor

de cherubs maken, uit de beide einden daarvan. En de cherubs zullen hun beide vleugels omhoog uitbreiden, bedekkende met hun vleugels het verzoendeksel; en hun aangezichten zullen tegenover elkaar zijn. De aangezichten van de cherubs zullen naar het verzoendeksel zijn.

Numeri 21:9 Mozes maakte een koperen slang en stelde ze op een stang. En het geschiedde, als een slang iemand beet, dan zag hij de koperen slang aan, en hij bleef levend.

I Koningen 6:29 Al de wanden van het huis (de tempel), in het rond, graveerde hij met uitgesneden graveringen van cherubs, en van palmbomen, en open bloemen, van binnen en van buiten.

I Koningen 7:25 De gegoten zee stond op twaalf runderen; drie ziende naar het noorden, en drie ziende naar het westen, en drie ziende naar het zuiden, en drie ziende naar het oosten; en de zee was daar boven op; en al hun achterdelen waren inwaarts.

¹⁶³² Het tweede gebod is een voorbeeld van hoe een absoluut verbod ('noch **enige** gelijkenis') toch niet absoluut mag worden uitgelegd. Op het eerste gezicht lijkt het duidelijk: absoluut geen enkel beeld mag worden gemaakt. Maar uit het verband van dit verbod kan worden afgeleid, en móet worden besloten, dat het alléén gaat over: om God daardoor te dienen.

¹⁶³³ **I Samuël 4:3** Als het volk in het leger gekomen was, zeiden de oudsten van Israël: "Waarom heeft de HEERE ons heden geslagen voor het aangezicht der Filistijnen? Laten wij van Silo tot ons nemen de ark des verbonds des HEEREN, en laat die in het midden van ons komen, om ons te verlossen van onze vijanden."

¹⁶³⁴ **II Koningen 18:4** Hiskia nam de hoogten weg, en brak de opgerichte beelden, en roeide de bossen (=gewijde palen) uit; en hij verbrijzelde de koperen slang, die Mozes gemaakt had, omdat de kinderen van Israël tot die dagen toe aan haar gerookt hadden; en hij noemde haar Nehustan [kantt.: dat is, koperwerk, of een stuk koper, of iets dat van koper is. Zo heeft de koning de koperen slang genoemd, om te tonen dat er niets goddelijks in was, en vervolgens geen reden om die door offeranden en aanbiddingen goddelijke eer te bewijzen].

¹⁶³⁵ **Johannes 14:9** Jezus zei: "Wie Mij gezien heeft, die heeft de Vader gezien."

¹⁶³⁶ **Deuteronomium 4:7** Welk groot volk is er, dat de goden zo nabij zijn als de HEERE, onze God, zo dikwijls wij Hem aanroepen?

¹⁶³⁷ **Johannes 14:20** In die dag zult u bekennen, dat Ik in Mijn Vader ben, en u in Mij, en Ik in u.

¹⁶³⁸ **Johannes 14:23** Jezus zei: "Als iemand Mij liefheeft, die zal Mijn woord bewaren; en Mijn Vader zal hem liefhebben, en Wij zullen tot hem komen, en zullen woning bij hem maken.

Johannes 14:17 De Geest der waarheid, Die de wereld niet kan ontvangen, want zij ziet Hem niet, en kent Hem niet; maar u kent Hem, want Hij blijft bij u, en zal in u zijn.

¹⁶³⁹ **Jesaja 40:25** "Bij wie dan zult u Mij vergelijken, die Ik gelijk zou zijn?" zegt de Heilige.

Romeinen 1:23 Zij hebben de heerlijkheid van de onverderfelijke God veranderd in de gelijkenis van een beeld van een verderfelijke mens, en van gevogelte, en van viervoetige en kruipende gedierten.

Hem een grotere vernedering dan wanneer iemand zou menen Hare Majesteit enigszins recht te kunnen weergeven in de gedaante van een varken of een mug...

Verder: wat we ook van God zouden kunnen uitbeelden..., Zijn glorieijke Deugden (zie les 4) kunnen niet worden afgebeeld, en dus zou elke afbeelding van God een volslagen mistekening zijn. Alleen wij, mensen, geschapen naar Zijn beeld en gelijkenis¹⁶⁴⁰, zijn een beeld van Hem: we moeten dus geen beeld van God máken, maar beeld van Hem zijn.¹⁶⁴¹ En volkomen heeft God Zich in Zijn Zoon uitgebeeld.¹⁶⁴²

De wortel van deze zonde zit ook nu nog in ons, al maken we geen gesneden of gegoten beeld meer van Hem. Want ons verstand is altijd bezig om zich een idéé, een beeld, te vormen van God. We stellen ons God voor. Maar geloofskennis van God is iets anders dan een voorstelling van Hem. Immers moeten we belijden dat we zo gauw een verkeerd idee van God hebben: een god zonder recht: toegeefflijk, lief; een god zonder liefde: bruuft, onredelijk, hard; een god zonder handen: machteloos om ons in onze onmogelijkheid te helpen; een god zonder ogen: wiens toezicht over niets gaat en die de zonde niet straft.

Het is niet verkeerd gelovig een denk-beeld van Hem te vormen op grond van het mensvormige spreken over Hem in de Schrift.¹⁶⁴³

In de kerk

Van het tweede gebod geeft de Heidelbergse Catechismus een Nieuwtestamentische verklaring wat betreft de eredienst: geen stomme (stemmeloze) beelden, maar de levende (en vaak ook beeldrijke¹⁶⁴⁴) verkondiging van Gods Woord¹⁶⁴⁵ (zie ook het onderwerp "prediking" in les 2). Ook bij de sacramenten moet de uitleg overheersen en niet het ritueel. Daarom kunnen wij niet samenwerken met Rome, die de beeldendienst langzamerhand toeliet – zoals ook Luther helaas deed – en daarna zelfs voorschreef om zo God te 'dienen'. De eredienst dient geestelijk te zijn¹⁶⁴⁶ en daarom sober (wat zeker niet gelijk is aan somber!) om geen aanleiding te hebben om te worden afgeleid van Gods Eigen Stem. Daarom zijn we ook tegen een koor of muziekgroep enz. in de eredienst. Kortom: het Tweede Gebod leert ons dat God wil dat wij Hem niet dienen volgens ons inzicht, maar volgens Zijn bevel. Denk aan Nadab en Abihu, aan Saul, aan Uza, aan Uzziā en aan de Korintheërs.¹⁶⁴⁷

¹⁶⁴⁰ **Jakobus 3:9** Door onze tong loven wij God de Vader, en door haar vervloeken wij de mensen, die naar de gelijkenis van God gemaakt zijn.

¹⁶⁴¹ **I Korintheërs 15:49** Zoals wij het beeld van de aardse (Adam) gedragen hebben, zo zullen wij ook het beeld van de Hemelse (Christus) dragen.

¹⁶⁴² **Johannes 14:9** Jezus zei tot hem: "Wie Mij gezien heeft, die heeft de Vader gezien."

II Korintheërs 4:4 In wie de god van deze eeuw de zinnen verblind heeft, namelijk van de ongelovigen, opdat hen niet bestraalt de verlichting van het evangelie der heerlijkheid van Christus, Die het Beeld Gods is.

Hebreeënen 1:3 Die het Afschijnsel is van Zijn heerlijkheid, en het uitgedrukte Beeld van Zijn zelfstandigheid.

¹⁶⁴³ **Jesaja 65:5** Die zeggen: "Houd u tot uzelf, en nader tot mij niet, want ik ben heiliger dan u." Deze zijn een rook in Mijn neus, een vuur, de ganse dag brandende.

II Kronieken 16:9 Want de HEERE aangaande, Zijn ogen doorlopen de ganse aarde.

Psalmen 8:4 Als ik Uw hemel aanzie, het werk van Uw vingers, de maan en de sterren, die U bereid hebt.

Psalm 118:15 In de tenten der rechtvaardigen is een stem van gejuich en van heil; de rechterhand des HEEREN doet krachtige daden.

Jesaja 53:1 Wie heeft onze prediking geloofd, en aan wie is de arm des HEEREN geopenbaard?

Jesaja 66:1 Zo zegt de HEERE: "De hemel is Mijn troon, en de aarde is de voetbank van Mijn voeten."

Daniël 7:9 ... en de Oude van dagen Zich zette, Wiens kleed wit was als de sneeuw, en het haar van Zijn hoofd als zuivere wol.

¹⁶⁴⁴ **Jesaja 64:8** HEERE, U bent onze Vader; wij zijn leem, en U bent onze pottenbakker, en wij allen zijn het werk van Uw handen.

Hosea 12:11 Ik zal spreken tot de profeten, en Ik zal het gezicht vermenigvuldigen; en door de dienst der profeten zal Ik gelijkenissen voorstellen.

Mattheüs 13:3 Hij sprak tot hen vele dingen door gelijkenissen.

Johannes 16:25 Deze dingen heb Ik door gelijkenissen tot u gesproken; maar de ure komt, dat Ik niet meer door gelijkenissen tot u spreken zal, maar u vrijuit van de Vader zal verkondigen.

Romeinen 9:21 Of heeft de pottenbakker geen macht over het leem, om uit dezelfde klomp te maken, het ene vat ter ere, en het andere ter onere?

¹⁶⁴⁵ **II Timotheüs 4:2** Predik het woord; houd aan tijdig, ontijdig; weerleg, bestraf, vermaan in alle lankmoedigheid en leer.

¹⁶⁴⁶ **Johannes 4:23-24** De ure komt en is nu, wanneer de ware aanbidders de Vader zullen aanbidden in geest en waarheid. Want de Vader zoekt ook zulken die Hem zo aanbidden. God is een Geest, en die Hem aanbidden, moeten Hem aanbidden in geest en waarheid.

¹⁶⁴⁷ **Leviticus 10:1-2** De zonen van Aäron, Nadab en Abihu, namen een ieder zijn wierookvat, en deden vuur daarin, en legden reukwerk daarop, en brachten vreemd vuur voor het aangezicht des HEEREN, dat Hij hen niet geboden had. Toen ging een vuur uit van het aangezicht des HEEREN, en verteerde hen; en zij stierven voor het aangezicht des HEEREN.

I Samuël 13:9,10,13,14 Saul zei: "Brengt tot mij een brandoffer, en dankoffers." En hij offerde een brandoffer. En het geschiedde, toen hij geëindigd had het brandoffer te offeren, zie, Samuël kwam. En Saul ging uit hem tegemoet, om hem te zegenen. Toen zei Samuël tot Saul: "U hebt zot gedaan. U hebt het gebod van de HEERE, uw God, niet gehouden, dat Hij u geboden heeft; want de HEERE zou nu uw rijk over Israël bevestigd hebben tot in eeuwigheid. Maar nu zal uw rijk niet bestaan. De HEERE heeft voor Zich een man gezocht naar Zijn hart, en de HEERE heeft hem geboden een voorganger te zijn over Zijn volk, omdat u niet gehouden hebt, wat de HEERE u geboden had."

II Samuël 6:6-7 Toen zij kwamen tot aan Nachons dorsvloer, strekte Uza zijn hand uit aan de ark Gods, en hield ze, want de runderen struikelden. Toen ontstak de toorn des HEEREN tegen Uza, en God sloeg hem daar om deze onbedachtzaamheid. En hij stierf daar bij de ark Gods.

II Kronieken 26:16-21 Toen Uzziā sterk geworden was, verhief zijn hart zich tot verdervens toe, en hij overtrad tegen de HEERE, zijn God; want hij ging in de tempel des HEEREN, om te roken (= wierook te offeren) op het reukaltaar. Maar Azaria, de priester, ging hem na, en met hem des HEEREN priesters, tachtig dappere mannen. En zij weerstonden koning Uzziā, en zeiden tot hem: "Het komt u niet toe, Uzziā, de HEERE te roken, maar de priesters, Aärons zonen, die geheiligd zijn, om te roken; ga uit het heiligdom, want u hebt overtreden, en het zal u

Het afbeelden van de Heere Jezus is in strijd met Zijn waarachtig God zijn. Ook in kinderbijbels. Het gebruik van film en theater om Gods Woord uit te leggen wijzen wij af: alleen het Woord en de prediking van dat Woord is ons opgedragen. In de tijd van het Nieuwe Testament kende men ook drama en toneel, maar Jezus en Zijn apostelen maakten daarvan geen gebruik. We hebben de belofte van de werking van de Heilige Geest tot zaligheid, wanneer we de opdracht gehoorzamen: predik het Woord.¹⁶⁴⁸ Het geschreven en het gepredikte Woord is het van God gegeven middel om Zijn gemeente te vergaderen en te onderhouden.¹⁶⁴⁹ Het gaat om geloofskennis van Christus, niet om een gevoel of emotie, opgeroepen door een indrukwekkend tafereel, schilderij of film. Wie met het onaanzienlijke (dwaze) middel van de prediking niet tevreden is; wie als verkondiger meer verwacht van zijn eigen overtuigingskracht of van andere niet door God voorgeschreven middelen dan van het Woord, onteert de Heilige Geest, Die alleen geloof werkt. Jezus zegt in Johannes 15 vers 26: *“De Geest der waarheid zal van Mij getuigen.”* En direct vervolgt Hij in vers 27: *“En u zult ook **getuigen**.”* Dit sluit het zien overigens niet uit¹⁶⁵⁰, denk aan NGB, art. 2 en de wonderen van Christus en Zijn apostelen.¹⁶⁵¹

Christus mag wel ‘geschilderd’ worden, maar dan door de verkondiging van het evangelie.¹⁶⁵² Christus moet wel gekend worden, maar niet *naar het vlees*.¹⁶⁵³ De verkondiging mag niet zijn met woorden van menselijke wijsheid, maar in bewijs van de Geest en kracht (I Korinthiërs 2 vers 4), *“opdat uw geloof niet zou zijn in wijsheid van mensen, maar in de kracht Gods”* (vers 5). Paulus schrijft in Romeinen 10 vers 14 niet: “Hoe zullen zij geloven, Die zij niet **gezien** hebben? En hoe zullen zij zien, zonder die **schildert / beeldhouwt?**”, maar: “Hoe zullen zij geloven, Die zij niet **gehoord** hebben? En hoe zullen zij horen, zonder die **predikt?**”

De dreiging en de belofte bij het Tweede Gebod

Bij dit gebod (samen met het eerste) staat dat

- God ijverig¹⁶⁵⁴ is (opkomt voor en Zich inzet voor...¹⁶⁵⁵)
- de zonde der vadersen wordt bezocht¹⁶⁵⁶ / gestraft aan de kinderen voor zover die het spoor van de vaders volgen – en soms pas in de vierde generatie.¹⁶⁵⁷

niet tot eer zijn van de HEERE God.” Toen werd Uzzia toornig, en het reukwerk was in zijn hand, om te roken. Toen hij nu toornig werd tegen de priesters, rees de melaatsheid op aan zijn voorhoofd, voor het aangezicht van de priesters in het huis des HEEREN, van boven het reukaltaar. Zo was koning Uzzia melaats tot aan de dag van zijn dood; en melaats zijnde, woonde hij in een afgezonderd huis, want hij was van het huis des HEEREN afgesneden.

I Korinthiërs 11:29-30 Wie onwaardig eet en drinkt, die eet en drinkt zichzelf een oordeel, niet onderscheidende het lichaam des Heeren. Daarom zijn onder u vele zwakken en zieken, en velen slapen.

¹⁶⁴⁸ **Markus 16:15** Hij zei tot hen: “Gaat heen in de hele wereld, predikt het evangelie aan alle schepselen.”

II Timotheüs 4:2 Predik het woord; houd aan tijdig, ontijdig; weerleg, bestraf, vermaan in alle lankmoedigheid en leer.

Vergelijk: **Deuteronomium 4:12** De HEERE sprak tot u uit het midden van het vuur; u hoorde de stem van de woorden; maar u zag geen gelijkenis, behalve de stem.

¹⁶⁴⁹ **Romeinen 10:14-15** Hoe zullen zij dan Hem aanroepen, in Wie zij niet geloofd hebben? En hoe zullen zij in Hem geloven, van Wie zij niet gehoord hebben? En hoe zullen zij horen, zonder die hun predikt? En hoe zullen zij prediken, indien zij niet gezonden worden? Zoals geschreven is: hoe lieflijk zijn de voeten van degenen die vrede verkondigen.

I Korinthiërs 1:21 Omdat, in de wijsheid Gods, de wereld God niet heeft gekend door de wijsheid, zo heeft het God behaagd, door de dwaasheid der prediking, zalig te maken, die geloven.

Jakobus 1:18 Naar Zijn wil heeft Hij ons gebaard door het Woord der waarheid, opdat wij eerstelingen zouden zijn van Zijn schepselen.

I Petrus 1:23 U, die wedergeboren bent, niet uit vergankelijk, maar onvergankelijk zaad, door het levende en eeuwig blijvende Woord van God.

¹⁶⁵⁰ **Psalms 34:9** Smaakt en ziet, dat de HEERE goed is; welgelukzalig is de man, die op Hem vertrouwt.

¹⁶⁵¹ **Markus 16:20** En zij predikten overal, en de Heere werkte mee, en bevestigde het Woord door tekenen, die daarop volgden.

Johannes 2:11 Dit begin van de tekenen heeft Jezus gedaan te Kana in Galilea, en Hij heeft Zijn heerlijkheid geopenbaard; en Zijn discipelen geloofden in Hem.

Handelingen 2:22 Jezus de Nazarener, een Man van God, onder u betoond door krachten, en wonderen, en tekenen, die God door Hem gedaan heeft, in het midden van u, zoals ook gijzelf weet.

Handelingen 2:43 Een vrees kwam over elke ziel; en vele wonderen en tekenen geschiedden door de apostelen.

¹⁶⁵² **Galaten 3:1** O uitzinnige Galaten, wie heeft u betoverd, dat u de waarheid niet gehoorzaam zou zijn; voor wie Jezus Christus voor de ogen tevoren geschilderd is geweest, onder u gekruisigd zijnde?

¹⁶⁵³ **II Korinthiërs 5:16** Zo kennen wij van nu aan niemand naar het vlees; en indien wij ook Christus naar het vlees gekend hebben, toch kennen wij Hem nu niet meer naar het vlees.

¹⁶⁵⁴ **Deuteronomium 32:16** Zij hebben Hem tot ijver verwekt door vreemde goden; door gruwelen hebben zij Hem tot toorn verwekt.

Psalms 78:58 Zij verwekten Hem tot toorn door hun hoogten, en verwekten Hem tot ijver door hun gesneden beelden.

¹⁶⁵⁵ **Jesaja 9:6** Aan de grootheid van deze heerschappij en van de vrede [namelijk van de Messias, WP] zal geen einde zijn op de troon van David en in Zijn koninkrijk, om dat te bevestigen, en dat te sterken met gericht en met gerechtigheid, van nu aan tot in eeuwigheid toe. De ijver des HEEREN der heerschen zal dit doen.

Jesaja 63:15 Zie van de hemel af, en aanschouw van Uw heilige en Uw heerlijke woning; waar zijn Uw ijver en Uw mogendheden, het gerommel van Uw ingewand en van Uw barmhartigheden? Zij houden zich tegen mij in.

¹⁶⁵⁶ Het Hebreeuwse woord voor ‘bezoeken’ heeft een positieve betekenis in **Genesis 21:1** De HEERE bezocht Sara, zoals Hij gezegd had; en de HEERE deed aan Sara, zoals Hij gesproken had. En in **Exodus 4:31** Het volk geloofde, en zij hoorden dat de HEERE de kinderen van Israël bezocht, en dat Hij hun verdrukking zag, en zij neigden hun hoofden, en aanbaden.

Het heeft een negatieve betekenis in **I Samuël 15:2** Zo zegt de HEERE der heerschen: Ik heb bezocht, wat Amalek aan Israël gedaan heeft, hoe hij zich tegen hem gesteld heeft op de weg, toen hij uit Egypte opkwam.

Hier betekent het: ter verantwoording roepen.

Bij het schijnbaar God dienen – maar ondertussen niet nauwkeurig acht geven op Zijn voorschrift hóe Hij gediend wil worden en vooral: Wie Hij is – woekert de zonde voort en verwoest ze generaties. Een slordige kerkgang van ouders [en dat is geen vergissing, maar bewust negéren van God] is trendsettend voor het nageslacht, dat al minder naar de kerk gaat en zo van Gods dienst vervreemdt. En een verkeerd beeld van God voorhouden en doorgeven aan onze kinderen heeft heilloze gevolgen voor het daarop volgende geslacht!¹⁶⁵⁸ Wie dit doen, heten hier ‘die Mij háten’... Wat een dringende waarschuwing aan ouders om op het heilloze pad van het verlaten van God niet de kinderen ook mee te sleuren! God verdraagt de ontrouw niet.

Het betekent ondertussen niet dat God de zonde van de ouders straft aan ónschuldige kinderen¹⁶⁵⁹, zoals in Korachs geval.¹⁶⁶⁰ Maar vaak zien we kinderen de sporen van hun ouders volgen, juist in het verlaten van de dienst des HEEREN, waarover het in dit tweede gebod gaat.¹⁶⁶¹ Laten we ook niet vergeten dat de Heere de zonden straft aan hen die ze bedrijven, zoals Mozes duidelijk maakt in Deuteronomium 7 vers 9 en 10.¹⁶⁶²

En de HEERE doet of bewijst barmhartigheid aan duizenden geslachten van hen die Zijn geboden liefhebben en onderhouden. Wat belangrijk om als ouders een godzalig en voorbeeldig leven te leiden!

Calvijn merkt voor de Nieuwtestamentische toepassing van dit gebod nog kort op: *De bedoeling van het gebod is dus dat God niet wil dat de wettige dienst van Hem wordt ontheiligd door bijgelovige ceremoniën.*

¹⁶⁵⁷ **Genesis 15:16** Het vierde geslacht zal hierheen [naar Kanaän, WP] wederkeren [uit Egypte, WP]; want de ongerechtigheid der Amorieten is tot nog toe niet volkomen.

¹⁶⁵⁸ **Numeri 14:18** De HEERE is lankmoedig en groot van weldadigheid, vergevende de ongerechtigheid en overtreding, Die de schuldige geenszins onschuldig houdt, bezoekende de ongerechtigheid der vaders aan de kinderen, in het derde en in het vierde geslacht.

¹⁶⁵⁹ **Deuteronomium 24:16** De vaders zullen niet gedood worden voor de kinderen, en de kinderen zullen niet gedood worden voor de vaders; een ieder zal om zijn zonde gedood worden.

II Koningen 14:6 De kinderen der doodslagers doodde hij niet; zoals geschreven is in het wetboek van Mozes, waar de HEERE geboden heeft, zeggende: “De vaders zullen voor de kinderen niet gedood worden, en de kinderen zullen voor de vaders niet gedood worden; maar een ieder zal om zijn zonde gedood worden.”

Ezechiël 18:20 De ziel, die zondigt, die zal sterven; de zoon zal niet dragen de ongerechtigheid van zijn vader, en de vader zal niet dragen de ongerechtigheid van zijn zoon; de gerechtigheid van de rechtvaardige zal op hem zijn, en de goddeloosheid van de goddeloze zal op hem zijn.

¹⁶⁶⁰ **Numeri 26:9-11** Dathan en Abiram waren de geroepenen van de vergadering die gekijf maakten (weerstreefden) tegen Mozes en tegen Aäron, in de vergadering van Korach, toen zij gekijf tegen de HEERE maakten, en de aarde haar mond opendeede, en hen verslond met Korach ... Maar de kinderen van Korach stierven niet.

¹⁶⁶¹ **Psalms 49:14** Deze hun weg is een dwaasheid van hen; nochtans hebben hun nakomelingen een welbehagen in hun woorden.

¹⁶⁶² **Deuteronomium 7:9-10** U zult dan weten, dat de HEERE, uw God, die God is, Die getrouwe God, Die het verbond en de weldadigheid houdt aan hen die Hem liefhebben en Zijn geboden houden tot in duizend geslachten. En Hij vergeldt een ieder van hen die Hem haten, in zijn aangezicht (= persoonlijk), om hem te verderven; Hij zal het Zijn hater niet vertrekken (= uitstellen tot het volgende geslacht), in zijn aangezicht (= persoonlijk) zal Hij het hem vergelden.

Les 23: Derde tot en met Tiende Gebod

Het Derde Gebod

De HEERE verbiedt ons in het derde gebod¹⁶⁶³ Zijn Naam, Jehovah, ijdel (leeg, gedachteloos, zonder eerbied) te gebruiken, en gebiedt ons dat wij met diepe eerbied voor de alles te boven gaande voortreffelijkheid en verheven heiligheid van Zijn Naam vervuld zijn in al onze gedachten om zo in woorden en daden Zijn grootheid te verheerlijken. Wat betekent de uitdrukking *Naam van God*?

Gods Naam is God Zelf, zoals Hij Zich **openbaart, bekendmaakt**.¹⁶⁶⁴ We lezen dat Gods Naam in de tempel woont¹⁶⁶⁵, dat deze eraan komt¹⁶⁶⁶ en dat daardoor verlossing wordt verwacht.¹⁶⁶⁷

Hij heeft contact gezocht en gemaakt met mensen, door ons te scheppen naar Zijn beeld en naar Zijn gelijkenis – wij mogen Zijn Naam dragen.¹⁶⁶⁸ Daarom is het ijdel gebruiken (in het Hebreeuws staat 'tot ijdelheid opheffen') van Gods Naam hetzelfde als tot ijdelheid opheffen van onze ziel.¹⁶⁶⁹ Het Hebreeuwse woord voor 'gebruiken' betekent ook 'dragen'. Let nu eens op hoe Paulus, volgens Ananias, dit gebod in praktijk mag brengen (in Handelingen 9 vers 15): "De Heere zei tot hem: "Ga heen; want deze is voor Mij een uitverkoren vat, om Mijn Naam te dragen voor de heidenen, en de koningen, en de kinderen van Israël."

God wil met ons omgaan. Dit is een oneindig groot wonder dat niet aan dieren wordt geschonken. Deze kunnen God niet kennen, niet liefhebben, en zij kunnen zich niet in Hem verlustigen. Laten we dit nooit gewoon vinden. Dit is uitverkiezende genade! Wij zijn uit het stof der aarde gemaakt en hebben wat dat betreft niets voor op dieren. En zonder Gods openbaring wisten ook wij niets van Hem. God openbaart Zich in de schepping van alles en de onderhouding daarvan¹⁶⁷⁰, in ons geweten¹⁶⁷¹, in Zijn wonderdaden¹⁶⁷² en vooral in Zijn Woord.¹⁶⁷³ Deze laatste openbaring is noodzakelijk tot zaligheid.

Wij mogen deze openbaring van God, Zijn werken in schepping en voorzienigheid, Zijn schriftgeworden Woord (de Bijbel) en Zijn vleesgeworden Woord (Christus) nooit oneerbiedig gebruiken (thuis of in de kerkdienst). Ook geen kritische gedachten koesteren of woorden spreken over wat Hij deed of doet, over wat Hij besloot of spreekt.

Dit gebod gehoorzamen we niet als we doen, wat de joden doen: bang voor het misbruik van Gods Naam spreken ze hem helemaal niet uit (in plaats daarvan duiden ze God aan met "De Naam" of: "De Eeuwige"). Maar dat is de bedoeling niet – anders zouden de bijbelheiligen en bijbelschrijvers het wel heel verkeerd hebben gedaan, gezien het feit dat de Naam HEERE / Jehovah 6808 keer in het Oude Testament voorkomt... God staat ons toe, wat in het menselijke alleen aan intimi wordt toegestaan¹⁶⁷⁴, namelijk dat we Hem bij Zijn voorNaam mogen noemen. We dienen deze Naam en de openbaring van Hemzelf aan ons dan wel met gepaste eerbied te gebruiken. Dat betekent onder andere: al mogen we door waarachtig geloof een kind van de Vader zijn en dus kinderlijk aanhankelijk zijn en vertrouwelijke omgang met Hem hebben; toch mogen we nooit oneerbiedig, vrijpostig zijn.

Mensen kunnen Gods Naam ook ijdel gebruiken (of er zich ijdel van bedienen) wanneer zij eigen voordeel daarmee bedoelen (*Gott mit uns* op de riem van de Duitse soldaten, en op de € die wordt uitgegeven om tegen God

¹⁶⁶³ **Exodus 20:7** U zult de Naam van de HEERE uw God niet ijdel gebruiken, want de HEERE zal niet onschuldig houden, die Zijn naam ijdel gebruikt.

¹⁶⁶⁴ **Jesaja 52:6** Daarom zal Mijn volk, daarom zal het Mijn Naam in die dag kennen, dat Ik het Zelf ben, Die spreekt: "Zie, hier ben Ik."

¹⁶⁶⁵ **I Koningen 8:29** Laat Uw ogen open zijn, nacht en dag, over dit huis, over deze plaats, waarvan U gezegd hebt: "Mijn Naam zal daar zijn."

¹⁶⁶⁶ **Jesaja 30:27** Zie, de Naam des HEEREN komt van ver...

¹⁶⁶⁷ **Psalms 54:3** O God, verlos mij door Uw Naam, en doe mij recht door Uw macht.

¹⁶⁶⁸ **Numeri 6:23-27** Spreek tot Aäron en zijn zonen: "Zo zult u de kinderen van Israël zegenen, zeggende tot hen: "De HEERE zegene u, en behoeft u. De HEERE doe Zijn aangezicht over u lichten, en zij u genadig. De HEERE verheft Zijn aangezicht over u, en geve u vrede." Zo zullen zij Mijn Naam op de kinderen van Israël leggen; en Ik zal hen zegenen.

¹⁶⁶⁹ **Psalms 24:4** Wie zijn ziel niet opheft tot ijdelheid.

¹⁶⁷⁰ **Romeinen 1:19-20** Wat van God kenbaar is, is in hen openbaar, want God heeft het hun geopenbaard. Want Zijn onzienlijke dingen worden, van de schepping der wereld aan, uit de schepselen verstaan en doorzien, beide Zijn eeuwige kracht en Goddelijkheid, opdat zij niet te verontschuldigen zijn.

¹⁶⁷¹ **Romeinen 2:15** Zij betonen het werk der wet geschreven in hun harten, hun geweten medegetuigende, en de gedachten onder elkaar hen beschuldigende, of ook ontschuldigende (vrijsprekende).

¹⁶⁷² **Exodus 6:6** Ik zal u tot Mijn volk aannemen, en Ik zal voor u tot God zijn; en u zult bekennen (weten / erkennen), dat Ik de HEERE (Jehovah) uw God ben, Die u uitleid van onder de lasten der Egyptenaren.

¹⁶⁷³ **Exodus 34:5-7** De HEERE nu kwam nederwaarts in een wolk, en stelde Zich daar bij Mozes. En Hij riep uit de Naam des HEEREN. Als nu de HEERE voor zijn aangezicht voorbijging, riep Hij: "HEERE, HEERE, God, barmhartig en genadig, lankmoedig en groot van weldadigheid en waarheid. Die de weldadigheid bewaart aan vele duizenden, Die de ongerechtigheid, en overtreding, en zonde vergeeft; Die de schuldige geenszins onschuldig houdt, bezoekende de ongerechtigheid der vaders aan de kinderen, en aan de kindskinderen, in het derde en vierde lid."

¹⁶⁷⁴ Wie mag de president van Amerika bij zijn voornaam roepen: zeg, Barack, kom je...? (Zijn vrouw, zijn moeder), of tegen Hare Majesteit zeggen: zeg, Beatrix, wil je...? Wij mogen God bij Zijn eigenaam aanspreken; niet alleen bij de titel (Heere), maar HEERE = Jehovah. Jammer dat deze Naam in onze bijbelvertalingen niet meer staat.

te zondigen). Zo bezien wordt er in de kerk meer 'gevloekt' dan daarbuiten, omdat juist wij bloot staan aan het gevaar om God en Zijn Woord alleen maar te gebruiken als 'vlag' die de lading moet dekken. Wie Gods Naam noemt¹⁶⁷⁵, moet afstaan van ongerechtigheid.¹⁶⁷⁶ Wie zó Gods Naam gebruikt (dat is: misbruikt), zal zeker worden gestraft, hoe klein hij deze zonde ook acht. Wie echter Gods Naam hoog heeft – en dat zal zo zijn, wanneer we Hem hebben leren kennen, vertrouwen en lief hebben! – zal met eerbied over Hem denken en zo tot Hem spreken, geen (halve) vloeken of bastaardvloeken gebruiken of toelaten, en ook niet door onchristelijk gedrag aanleiding geven dat Gods Naam door anderen wordt gelasterd... Dat laatste gebeurt wanneer wij bij onkerkelijken een kwade reuk over het christendom verspreiden (HC, 122), doordat wij ons in de praktijk strijdig met onze belijdenis gedragen: dan vloeken onze daden met onze woorden...¹⁶⁷⁷

Van groot belang is, dat we Gods Naam vertrouwen¹⁶⁷⁸, aanroepen¹⁶⁷⁹ – en wel gelovig!¹⁶⁸⁰ –, om omgang met Hem te hebben en Hem te loven en te prijzen, Die Zijn Naam op ons legt, wanneer Hij ons zegent.¹⁶⁸¹ Overpeins ten slotte het lokkende en lieflijke woord van Salomo (Spreuken 18 vers 10): *“De Naam des HEEREN is een sterke Toren, de rechtvaardige zal daarheen lopen en in een hoog vertrek gesteld worden.”*

In Leviticus 24 lezen we over het 'ijdel / lichtvaardig' gebruik van Gods Naam tijdens een handgemeen. De straf daarop is de dood.¹⁶⁸²

Uit Deuteronomium 6 vers 13¹⁶⁸³ blijkt dat bij Gods Naam zweren (God als alwetende, alomtegenwoordige en almachtige Getuige aanroepen over de betrouwbaarheid van onze beweringen en beloften) te maken heeft met dit gebod. In dit vers worden de eerste drie geboden opgesomd, maar nu in stellende of positieve woorden. Niet wat verboden is, maar wat geboden is, wordt hier opgesomd. Het Derde Gebod is dan: “U zult bij Zijn Naam zweren.” Zweren bij andere goden is verboden, net als vals¹⁶⁸⁴ en onnodig zweren. In ons dagelijks spraakgebruik moeten wij als christenen zó betrouwbaar zijn – dus nooit iets aandikken, nooit overdrijven – dat we nooit hoeven te zweren, nooit krachttermen hoeven te gebruiken en nooit God tot Getuige hoeven aan te roepen over wat we beweren of beloven.¹⁶⁸⁵ Daarop wijst Jakobus ons.¹⁶⁸⁶ Ook kunnen we een ongeoorloofde eed afleggen, waarbij we iets beloven, wat we niet kunnen / mogen volbrengen. Zo verbrak Luther zijn eed om ongetrouwd te blijven / celibaat, omdat hij inzag dat hij dit nooit had mogen zweren.¹⁶⁸⁷

¹⁶⁷⁵ **Psalm 118:10** Alle heidenen hadden mij omringd. Het is in de Naam des HEEREN, dat ik ze verhouwen heb.

¹⁶⁷⁶ **II Timotheüs 2:19** Het vaste fundament van God staat, hebbende dit zegel: de Heere kent degenen die de Zijnen zijn; en: een ieder die de Naam van Christus noemt, sta af van ongerechtigheid.

¹⁶⁷⁷ **II Samuël 12:14** U hebt door deze zaak de vijanden des HEEREN grotelijks doen lasteren.

Romeinen 2:24 De Naam van God wordt om u gelasterd onder de heidenen.

II Korinthiërs 6:3 Wij geven geen aanstoot in enig ding, opdat de bediening niet gelasterd wordt.

I Timotheüs 5:14 & 6:1 Ik wil dat de jonge weduwen ... geen oorzaak van lastering aan de wederpartij geven. & De dienstknechten, zovelen als er onder het juk zijn, zullen hun heren alle eer waardig achten, opdat de Naam van God, en de leer niet gelasterd worden.

Titus 2:5 ... hun eigen mannen onderdanig te zijn, opdat het Woord Gods niet gelasterd wordt.

¹⁶⁷⁸ **Psalm 33:21** Ons hart is in Hem verblijd, omdat wij op de Naam van Zijn heiligheid vertrouwen.

¹⁶⁷⁹ **I Korinthiërs 1:2** Aan de gemeente van God, die te Korinthe is, de geheiligden in Christus Jezus, de geroepen heiligen, met allen die de Naam van onze Heere Jezus Christus aanroepen.

¹⁶⁸⁰ **Romeinen 10:13** Een ieder die de Naam des Heeren zal aanroepen, zal zalig worden.

¹⁶⁸¹ **Numeri 6:23-27** Spreek tot Aäron en zijn zonen: “Zo zult u de kinderen van Israël zegenen, zeggende tot hen: “De HEERE zegene u, en behoeft u. De HEERE doe Zijn aangezicht over u lichten, en zij u genadig. De HEERE verheft Zijn aangezicht over u, en geve u vrede.” Zo zullen zij Mijn Naam op de kinderen van Israël leggen; en Ik zal hen zegenen.

¹⁶⁸² **Leviticus 24:10-16 & 23** En er ging de zoon van een Israëlietische vrouw uit, die, in het midden van de kinderen van Israël, de zoon van een Egyptische man was; en de zoon van deze Israëlietische en een Israëlietische man twistten in het leger. Toen lasterde de zoon van de Israëlietische vrouw uitdrukkelijk de NAAM, en vloekte. Daarom brachten zij hem tot Mozes. En zij legden hem in de gevangenis, opdat hem, naar de mond des HEEREN, verklaring geschieden zou. En de HEERE sprak tot Mozes: “Breng de vloeker uit tot buiten het leger, en allen die het gehoord hebben, zullen hun handen op zijn hoofd leggen; daarna zal de hele vergadering hem stenigen. En tot de kinderen van Israël zult u spreken: “Een ieder, als hij zijn God gevloekt zal hebben, zal zijn zonde dragen. En wie de Naam des HEEREN gelasterd zal hebben, zal zeker gedood worden: de ganse vergadering zal hem zeker stenigen. Zo zal de vreemdeling zijn, net als de ingeborene, als hij de NAAM gelasterd zal hebben, zal hij gedood worden.” En Mozes zei tegen de kinderen van Israël, dat zij de vloeker tot buiten het leger zouden uitbrengen, en hem met stenen zouden stenigen. En de kinderen van Israël deden, zoals de HEERE Mozes geboden had.

¹⁶⁸³ **Deuteronomium 6:13** U zult de HEERE, uw God, vrezen, en Hem dienen; en u zult bij Zijn Naam zweren.

Zie ook: **Jozua 23:7** ... dat u niet ingaat tot deze volken; gedenk ook niet aan de naam van hun goden, en doe er niet bij zweren, en dien hen niet, en buig u niet voor hen.

¹⁶⁸⁴ **Leviticus 19:12** U zult niet vals bij Mijn Naam zweren; want u zou de Naam van uw God ontheiligen; Ik ben de HEERE.

¹⁶⁸⁵ **Mattheüs 5:33,34,37** U hebt gehoord, dat door de ouden gezegd is: “U zult de eed niet breken, maar u zult aan de Heere uw eden houden.” Maar Ik zeg u: “Zweer helemaal niet, noch bij de hemel, omdat hij is de troon Gods... Maar laat zijn uw woord ‘ja’, ‘ja’; ‘neen’, ‘neen’; wat daarboven is, dat is uit de boze.”

¹⁶⁸⁶ **Jakobus 5:12** Voor alle dingen, mijn broeders, zweert niet, noch bij de hemel, noch bij de aarde, noch enige andere eed; maar uw ‘ja’ zij ‘ja’, en het ‘neen’, ‘neen’; opdat u in geen oordeel valt.

¹⁶⁸⁷ **Richteren 11:30,31,34,35** Jetha beloofde aan de HEERE een gelofte, en zei: “Als U de kinderen van Ammon helemaal in mijn hand zult geven, dan zal het uitgaande, dat uit de deur van mijn huis mij tegemoet zal uitgaan, wanneer ik met vrede van de kinderen van Ammon wederkom, dat zal van de HEERE zijn, en ik zal het offeren ten brandoffer. Toen nu Jetha te Mizpa bij zijn huis kwam, zie, zijn dochter ging uit hem tegemoet, met trommels en met reien. Zij nu was alleen, een enig kind. Hij had uit zich anders geen zoon of dochter. En het

Godzalig zweren kan alleen in het besef van Wie Hij is, bij Wiens Naam wij de eed afleggen. Het zweren van een eed mag, wanneer het op een juiste manier gebeurt. Zo leert Gods Woord ons¹⁶⁸⁸, zo deed Jezus het¹⁶⁸⁹, zo deden Gods kinderen het¹⁶⁹⁰, ja, zo zweert God Zelf eden.¹⁶⁹¹

5 Het Vierde Gebod

De HEERE gebiedt ons in het vierde gebod¹⁶⁹² om de *Sabbathdag* (*rustdag*)¹⁶⁹³ te heiligen, apart te zetten. Hij gunt ons rust en ontspanning (we mogen adem scheppen / op adem komen¹⁶⁹⁴), als een wekelijkse verzachting van de vloek die op de arbeid ligt.¹⁶⁹⁵ De HEERE heeft Zelf ook de Sabbath geheiligd¹⁶⁹⁶ – dit is het wezen, waarvan ons rusten de afbeelding vormt, en waarin wij Hem navolgen.¹⁶⁹⁷ De rust van God is de eigenlijke inhoud van de Sabbath, zoals Paulus ons leert in Hebreeën 4 vers 9, met een verwijzing naar Psalm 95. Hij verbindt hier de rust van God na de schepping met de geestelijke rust van de Sabbath.¹⁶⁹⁸ We zouden de wekelijkse rustdag een scheppingsorde of

geschiedde, toen hij haar zag, verscheurde hij zijn klederen, en zei: "Ach, mijn dochter, jij hebt mij totaal neergebogen, en jij bent onder degenen die mij beroeren; want ik heb mijn mond opgedaan tot de HEERE, en ik zal niet kunnen teruggaan."

Mattheüs 14:6-9 Toen de dag van de geboorte van Herodes gehouden werd, danste de dochter van Herodias in het midden, en zij behaagde aan Herodes. Daarom beloofde hij haar met een eed te geven wat zij ook zou vragen. En zij zei: "Geef mij hier in een schotel het hoofd van Johannes de Doper." En de koning werd bedroefd. Maar om de eden, en degenen die aanzaten, gebod hij, dat het gegeven zou worden.

¹⁶⁸⁸ **Exodus 22:10-11** Wanneer iemand aan zijn naaste een ezel, of os, of klein vee, of enig beest te bewaren geeft, en het sterft, of het wordt verzeerd, of weggedreven, dat niemand het ziet; dan zal de eed des HEEREN tussen hen beiden zijn, of hij niet zijn hand aan het bezit van zijn naaste geslagen heeft. En die heer / eigenaar zal die eed aannemen (= met die eed tevreden zijn). En hij (de bewaarder) zal het niet wedergeven (= hoeft het niet terug te geven).

Jesaja 19:18 Te dien dage zullen er vijf steden in Egypteland zijn, sprekende de spraak van Kanaän, en zwerende bij de HEERE der heerscharen.

Jesaja 45:23 Ik heb gezworen bij Mijzelf, er is een woord der gerechtigheid uit Mijn mond gegaan, en het zal niet wederkeren: dat voor Mij alle knie gebogen zal worden, alle tong bij Mij zal zweren.

Jesaja 65:16 Wie zal zweren op aarde, die zal zweren bij de God der waarheid.

Jeremia 4:2 Zweer: "Zo waarachtig als de HEERE leeft!", in waarheid, in recht en in gerechtigheid.

Jeremia 12:16 Het zal geschieden, als zij de wegen van Mijn volk vlijtig zullen leren, zwerende bij Mijn Naam: "Zo waarachtig als de HEERE leeft!", zoals zij Mijn volk geleerd hebben te zweren bij Baäl, dan zullen zij in het midden van Mijn volk gebouwd worden.

¹⁶⁸⁹ **Mattheüs 26:63-64** De hogepriester zei tot Hem: "Ik bezweer U bij de levende God, dat U ons zegt, of U bent de Christus, de Zoon van God?" Jezus zei tot hem: "U hebt het gezegd."

¹⁶⁹⁰ **Romeinen 1:9** God is mijn Getuige, Die ik dien in mijn geest, in het evangelie van Zijn Zoon, hoe ik zonder ophouden u gedenk.

Romeinen 9:1 Ik zeg de waarheid in Christus, ik lieg niet (mijn geweten mij mede getuigenis gevende door de Heilige Geest).

II Korinthiërs 1:23 Maar ik roep God aan tot Getuige over mijn ziel, dat ik, om u te sparen, te Korinthe nog niet ben gekomen.

¹⁶⁹¹ **Genesis 22:16** "Ik zweer bij Mijzelf", spreekt de HEERE...

Psalm 110:4 De HEERE heeft gezworen, en het zal Hem niet berouwen: "U bent Priester in eeuwigheid, naar de orde van Melchizedek."

Jesaja 62:8 De HEERE heeft gezworen bij Zijn rechterhand, en bij Zijn sterke arm...

Jeremia 44:26 "Zie, Ik zweer bij Mijn grote Naam", zegt de HEERE...

Jeremia 51:14 De HEERE der heerscharen heeft gezworen bij Zijn ziel...

Amos 4:2 De Heere HEERE heeft gezworen bij Zijn heiligheid...

Amos 6:8 De Heere HEERE heeft gezworen bij Zichzelf...

Hebreeën 7:21 De Heere heeft gezworen, en het zal Hem niet berouwen: "U bent Priester in eeuwigheid naar de orde van Melchizedek."

¹⁶⁹² **Exodus 20:8-11** Gedenkt de sabbathdag, dat u die heiligt. Zes dagen zult u arbeiden en al uw werk doen; maar de zevende dag is de sabbath van de HEERE uw God; dan zult u geen werk doen, u, noch uw zoon, noch uw dochter, uw dienstknecht, noch uw dienstmaagd, noch uw vee, noch uw vreemdeling die in uw poorten is. Want in zes dagen heeft de HEERE de hemel en de aarde gemaakt, de zee en al wat daarin is, en Hij rustte op de zevende dag; daarom zegende de HEERE de sabbathdag, en heiligde die.

¹⁶⁹³ Het woord 'Sabbath' komt van het werkwoord dat in **Genesis 8:22** is vertaald met 'ophouden': Voortaan al de dagen der aarde zullen zaaiing en oogst, en koude en hitte, en zomer en winter, en dag en nacht, niet ophouden.

¹⁶⁹⁴ **Exodus 23:12** Zes dagen zult u uw werken doen; maar op de zevende dag zult u rusten; opdat uw os en uw ezel rusten, en dat de zoon van uw dienstmaagd en de vreemdeling ^aadem scheppen.

^aHet Hebreeuwse woord voor 'adem scheppen' is hetzelfde dat in Exodus 31 vers 17 wordt vertaald met 'Zich verkwikken', waarmee wordt omschreven wat God op de zevende dag van de scheppingsweek deed.

Exodus 34:21 Zes dagen zult u arbeiden, maar op de zevende dag zult u rusten; (*zelfs*) in de ploegtijd en in de oogst zult u rusten.

¹⁶⁹⁵ **Genesis 3:17-19** Tot Adam zei Hij: "Omdat u geluisterd hebt naar de stem van uw vrouw, en van die boom hebt gegeten, waarvan Ik u gebod: "U zult daarvan niet eten", daarom zij het aardrijk om u vervloekt; en met smart zult u daarvan eten al de dagen van uw leven. Ook zal het doornen en distels voortbrengen, en u zult het gewas van het veld eten. In het zweet van uw gezicht zult u brood eten.

¹⁶⁹⁶ **Genesis 2:3** God heeft de zevende dag gezegend en die geheiligd, omdat Hij daarop gerust heeft van al Zijn werk dat God geschapen had, om te volmaken.

¹⁶⁹⁷ **Efeziërs 5:1** Wees dan navolgers van God, als geliefde kinderen.

¹⁶⁹⁸ **Psalm 95:11** Daarom heb Ik in Mijn toorn gezworen: "Als zij in Mijn rust zullen ingaan!"

Hebreeën 4:3-11 Wij die geloofd hebben, gaan in de rust, zoals Hij gezegd heeft: "Zoals Ik heb gezworen in Mijn toorn: Indien zij zullen ingaan in Mijn rust!" hoewel Zijn werken van de grondlegging der wereld af al volbracht waren. Want Hij heeft ergens van de zevende dag aldus gesproken: en God heeft op de zevende dag van al Zijn werken gerust. En in deze plaats (*Psalm 95*) wederom: "Indien zij in Mijn rust zullen ingaan!" Omdat dan blijft, dat sommigen daarin ingaan, en degenen aan wie het evangelie eerst verkondigd was, niet ingegaan zijn vanwege de ongehoorzaamheid, daarom bepaalt Hij wederom een zekere dag: heden, door David zeggende, zo lange tijd daarna (zoals gezegd is): "Heden, indien u Zijn stem hoort, verhardt uw harten niet." Want indien Jozua hen in de rust gebracht heeft, had Hij daarna niet gesproken van een andere dag. Er blijft dan een rust over voor het volk van God. Want die ingegaan is in zijn rust, heeft zelf ook van zijn werken gerust, zoals God van de Zijne. Laten wij ons dus benaastigen, om in die rust in te gaan.

'natuurwet' kunnen noemen. En zo goed als alles vastloopt, wanneer je tegen de natuurwet¹⁶⁹⁹ meent te kunnen handelen, zo loopt ook alles vast als je meent tegen deze scheppingsorde/natuurwet te kunnen handelen.

Zo wordt Gods Naam geheiligd (zie eerste bede van het *Onze Vader*).¹⁷⁰⁰ We mogen die dag van Rust niet vergeten, maar moeten er zo uit leven dat elke dag in het teken van de Sabbath komt staan.¹⁷⁰¹ Waarom wilde God dit? Omdat we beseffen dat wij voor ons (aardse) bestaan niet zijn aangewezen op eigen inzicht en kracht, maar op de Almachtige, Die heeft beloofd voor de Zijnen te zullen zorgen. Daarom moeten én mogen we een zevende deel van onze tijd, maatschappelijk gesproken, onproductief doorbrengen. Anders worden we slaven van ons werk. Wat een heilzaam middel om overspannenheid, burn-out en stress te voorkomen...!

God noemt de Sabbath teken van Zijn ^{Sinai}verbond¹⁷⁰², zoals de regenboog het was van het bond met Noach en de besnijdenis van het verbond met Abraham. Dit houdt in: wie de Sabbath onteert, werpt Gods 'trouwing' (het teken van Zijn huwelijksverbond met Israël) weg. Zo functioneren zondagsrust en zondagsheiliging als graadmeter van ons geestelijk leven. God leert ons door dit gebod dat Hij onze Heiligmaker is – en dat wij dus met zondigen moeten stoppen.

De rust van deze dag heeft geen doel in zichzelf, zoals de Farizeeërs meenden. Zij bedachten meer dan zeshonderd geboden en verboden om angstvallig nauwgezet dit gebod te houden. Maar ze vergaten dat de Sabbath is bedoeld om onze Schepper en Verlosser te genieten en te verheerlijken en Hem te prijzen in het werk dat Hij heeft gedaan en nog doet in schepping en herschepping = verlossing.

Deze dag is bij uitstek geschikt om persoonlijk en in gezinsverband Zijn Woord te onderzoeken en Zijn daden te gedenken¹⁷⁰³; en in de vergadering van de gemeente naar Zijn stem te horen.¹⁷⁰⁴ Christus is hierbij ons Voorbeeld¹⁷⁰⁵ – in navolging van het gebod van God om op de Sabbath sámen te komen¹⁷⁰⁶, zoals vooral in en na de ballingschap bij het joodse volk het inzicht gegroeid is dat dit de juiste invulling van deze apart gezette dag is. En in navolging van onze Heiland denken wij er nóg steeds zo over: vandaar de kerkgang.

Christus heeft de farizeese sabbathswetten overtreden en zo de oorspronkelijke bedoeling van deze dag hersteld, namelijk het zoeken van de gemeenschap / omgang met God. Wie liefde voor de Heere en Zijn dag ontving, zal dit gebod graag stipt (dat is niet wettisch!) en geestelijk houden; niet alleen uitwendig, maar ook naar de geestelijke bedoeling en op een geestelijke manier, uit liefde, in dankbaarheid; als een vrijgemaakt mens. Die zal niet proberen er zoveel mogelijk vanaf te knabbelen, maar die zal proberen de dag des Heeren volmaakt te houden. Wie daarom de zondag verslaapt, verpraat, verluiert, verwandelt, 'rust' wel, maar heiligt de dag niet en zondigt dus. Een godzalige wenst heel de week aan God te wijden (= heiligen), Zijn Woord te bemediteren en Hem te eren, maar dit alles in het

¹⁶⁹⁹ Een natuurwet is bijvoorbeeld de wet van de zwaartekracht. Probeer jij van een toren te 'zweven' alsof er geen zwaartekracht was, dan val je te pletter. Probeer jij zeven dagen te werken, dan raak je burn-out...

¹⁷⁰⁰ **Jesaja 58:13** Indien u uw voet van de sabbath afkeert, om uw lust te doen op Mijn heilige dag; en u de sabbath noemt een verlustiging, opdat de HEERE geheiligd wordt, Die te eren is; en indien u die eert, dat u uw wegen niet doet, en uw eigen lust niet vindt, en geen woord daarover spreekt...

¹⁷⁰¹ **Exodus 34:21** Zes dagen zult u arbeiden, maar op de zevende dag zult u rusten. In de ploegtijd en in de oogst zult u rusten.

Nehemia 13:15-21 In die dagen zag ik in Juda, die personen traden op de sabbath, en die garven inbrachten, die zij op ezels laadden; als ook wijn, druiven en vijgen, en alle last die zij te Jeruzalem inbrachten op de sabbathdag. En ik betuigde tegen hen ten dage dat zij eetwaren verkochten. Er waren ook Tyriërs binnen, die vis aanbrachten, en alle koopwaren die zij op de sabbath verkochten aan de kinderen van Juda en te Jeruzalem. Zo twistte ik met de edelen van Juda en zei tot hen: "Wat voor boos ding is dit, dat u doet, en ontheiligt de sabbathdag? Deden niet uw vaders zo, en onze God bracht al dit kwaad over ons en over deze stad? En u maakt de hittige gramschap nog meer over Israël, ontheiligende de sabbath." Het geschiedde nu, wanneer de poorten van Jeruzalem schaduw gaven, voor de sabbath, dat ik bevel gaf, en de deuren werden gesloten; en ik beval, dat zij ze niet zouden opendoen tot na de sabbath. En ik stelde van mijn jongens aan de poorten, opdat er geen last zou inkomen op de sabbathdag. Toen overnachtten de kramers en de verkopers van alle koopwaren buiten voor Jeruzalem, eens of tweemaal. Daarom betuigde ik tegen hen, en zei tot hen: "Waarom overnacht u tegenover de muur? Als u het weer doet, zal ik de hand aan u slaan." Van die tijd af kwamen zij niet op de sabbath.

¹⁷⁰² **Exodus 31:13-17** U zult Mijn sabbatten onderhouden, want dit is een teken tussen Mij en u, bij uw geslachten; opdat men weet dat Ik de HEERE ben, Die u heilig. Onderhoudt dan de sabbath, omdat hij voor u heilig is! Wie hem ontheiligt, zal zeker gedood worden. Want een ieder die daarop werk doet, die ziel zal uitgeroeid worden uit het midden van haar volken. Zes dagen zal men het werk doen; maar op de zevende dag is de sabbath der rust, een heiligheid des HEEREN! Wie op de sabbathdag arbeid doet, zal zeker gedood worden. Laat dan de kinderen van Israël de sabbath houden, de sabbath onderhoudende in hun geslachten, tot een eeuwig verbond. Hij zal tussen Mij en de kinderen van Israël een teken in eeuwigheid zijn, omdat de HEERE in zes dagen de hemel en de aarde gemaakt, en op de zevende dag gerust en Zich verkwikt heeft.

Ezechiël 20:12,20 Daartoe ook gaf Ik hun Mijn sabbatten, om een teken te zijn tussen Mij en hen, opdat zij zouden weten, dat Ik de HEERE ben, Die hen heilig. En heilig Mijn sabbatten, en zij zullen tot een teken zijn tussen Mij en u, opdat u weet, dat Ik, de HEERE, uw God ben.

¹⁷⁰³ **Deuteronomium 5:15** U zult gedenken dat u een dienstknecht in Egypteland geweest bent, en dat de HEERE, uw God, u van daar heeft uitgeleid door een sterke hand en een uitgestrekte arm; daarom heeft de HEERE, uw God, u geboden dat u de sabbathdag houden zult.

¹⁷⁰⁴ **Hebreeën 10:25** Laten wij onze onderlinge bijeenkomst niet nalaten, zoals sommigen de gewoonte hebben, maar elkaar vermanen; en dat zoveel te meer, als u ziet, dat de dag (van de wederkomst) nadert.

¹⁷⁰⁵ **Lukas 4:16** En Hij kwam te Nazareth, waar Hij opgevoed was, en ging, naar Zijn gewoonte, op de dag van de sabbath naar de synagoge.

¹⁷⁰⁶ **Leviticus 23:3** Zes dagen zal men het werk doen, maar op de zevende dag is de sabbath der rust, een heilige samenroeping; geen werk zult u doen; het is des HEEREN sabbath, in al uw woningen.

II Koningen 4:22-23 Zij riep om haar man en zei: "Zend mij toch een van de jongens, en een van de ezelinnen, dat ik tot den man Gods loop, en wederkom." En hij zei: "Waarom gaat u heden tot hem? Het is geen nieuwe maan, noch sabbath."

Jesaja 66:23 Van de ene sabbath tot de andere zal alle vlees komen om aan te bidden voor Mijn aangezicht, zegt de HEERE.

bijzonder op de opstandingsdag van Christus. Bedenk steeds dat God niet één dag per week van ons eist, maar al de dagen van ons leven – zoals het heiligen van een bepaalde plaats (de tempel) niet betekende dat de rest van het land voor de zonde en de duivel was! De werkdagen worden door de ene Dag gezet onder de invloed van God.

5 Zondag

In het Nieuwe Testament is door de opstanding en het voorbeeld van Christus en door het voorbeeld van Zijn apostelen de eerste dag van de week de Nieuwtestamentische Sabbath geworden.¹⁷⁰⁷ Dit wordt al in Deuteronomium 5 vers 15 aangeduid, waar de reden om de Sabbath te houden wordt gevonden in de verlossing uit Egypte – een soort wekelijks Pascha – en niet in de schepping, zoals in Exodus 20. Deze uittocht is een afbeelding van de verlossing door Christus; Pascha wordt Pasen. Ook in Psalm 118 vers 24¹⁷⁰⁸ wordt dit geprofeteerd, waar de opstandingsdag van Christus (de dag dat de afgekeurde Steen tot de belangrijkste Hoeksteen wordt) genoemd wordt 'de dag die de HEERE gemaakt heeft'. Alle dagen heeft Hij gemaakt, maar deze dag in het bijzonder, waarom deze dag ook in het bijzonder *dag des Heeren*¹⁷⁰⁹ wordt genoemd. Ook is belangrijk dat Jezus in Zijn spreken over de Sabbath teruggrijpt (net als bij het huwelijk), niet naar de Israëlitische of Mozaïsche inzetting, maar naar de schepping, wanneer Hij zegt dat de Sabbath is gemaakt(!) voor de mens (niet: de Israëliet).¹⁷¹⁰

Jezus heeft wél gezegd dat het dienen van God in de tempel ophield¹⁷¹¹, maar niet dat de rustdag zou worden afgeschaft. Het tegendeel blijkt uit de brief aan de Hebreeënen, waar met een verwijzing naar de scheppingsrust de rust die voor de kerk blijft, een *sabbathismos* wordt genoemd.¹⁷¹²

De Heidelbergse Catechismus zegt niet wat op deze dag verboden is, maar wat geboden is: naarstig (= ijverig, goed uitgerust en goed voorbereid!) naar Gods Huis gaan om Zijn Woord te horen. Heb jij daar zin in, kom je zo vaak je maar kunt en overdenk je dat Woord daarna ook? De sacramenten te gebruiken. Ben jij van plan het vierde gebod ook hierin niet te overtreden? God de Heere openlijk aan te roepen. Heb jij Hem ook zo hard nodig? En de armen christelijke handreiking te doen. Heb jij die naaste ook zo lief? Wie dit van harte doet met een liefdevol gemoed en in evangelische geest, die heeft op die dag geen tijd en geen zin voor dagelijkse, aardse dingen, bijvoorbeeld het afleggen van 'noodzakelijke' (familie)bezoeken en het lezen van de krant...

Het Vijfde Gebod

Het gaat vanaf het vijfde gebod¹⁷¹³ over de tweede tafel van de wet¹⁷¹⁴, waarin God ons beveelt hoe wij ons, om Godswil, tegenover onze naaste zullen gedragen – waarbij het natuurlijk niet alleen over gedrag, maar ook over gezindheid gaat (net als bij de andere geboden). Samengevat: heb uw naaste (die je niet zelf kunt uitkiezen!) lief als uzelf.¹⁷¹⁵ Onder 'naaste' moet ook de vijand worden begrepen – niet die wij vijandig gezind zijn, maar die ons vijandig gezind is.¹⁷¹⁶

¹⁷⁰⁷ **Johannes 20:19 & 26** Toen het dan avond was, op die eerste dag der week, en toen de deuren gesloten waren, waar de discipelen vergaderd waren om de vrees voor de joden, kwam Jezus en stond in het midden, en zei tot hen: "Vrede zij u!" & En na acht dagen waren Zijn discipelen weer binnen, en Thomas met hen; Jezus kwam, toen de deuren gesloten waren, en stond in het midden, en zei: "Vrede zij u!"

Handelingen 20:7 Op de eerste dag der week, toen de discipelen bijeengekomen waren om brood te breken, handelde Paulus met hen, zullende de volgende dag verreizen.

I Korinthiërs 16:2 Op elke eerste dag der week, laat een ieder van u iets bij zichzelf wegleggen, vergaderende een schat, naar dat hij welvaren verkregen heeft; opdat de verzamelingen dan niet geschieden, wanneer ik gekomen zal zijn.

¹⁷⁰⁸ **Psalm 118:24** Dit is de dag die de HEERE gemaakt heeft; laten wij ons daarop verheugen, en verblijd zijn.

¹⁷⁰⁹ **Openbaring 1:10** Ik was in de geest op de dag des Heeren.

¹⁷¹⁰ **Markus 2:27** Hij zei tot hen: "De sabbath is gemaakt om de mens, niet de mens om de sabbath."

¹⁷¹¹ **Johannes 4:21** Jezus zei tot haar: "Vrouw, geloof Mij, de ure komt, wanneer jullie, noch op deze berg, noch te Jeruzalem, de Vader zullen aanbidden.

¹⁷¹² **Hebreeënen 4:9** Er blijft dan een rust (Grieks: *sabbatismos*) over voor het volk van God.

¹⁷¹³ **Exodus 20:12** Eer uw vader en uw moeder, opdat uw dagen verlengd worden in het land dat de HEERE uw God u geeft.

Deuteronomium 5:16 Eer uw vader, en uw moeder, zoals de HEERE, uw God, u geboden heeft, opdat uw dagen verlengd worden, en opdat het u welgaat in het land dat de HEERE, uw God, u geven zal.

Kolossenzen 3:20 Kinderen, wees uw ouders gehoorzaam in alles, want dat is de Heere welbehaaglijk.

¹⁷¹⁴ Omdat het in het vijfde gebod niet alleen gaat over gezagsdragers, maar daarbovenuit over Hem Die aan hen het gezag verleende, menen sommigen dat het vijfde gebod nog bij de eerste tafel hoort. In ieder geval heeft dit gebod een schanierfunctie tussen de beide tafels van de wet.

¹⁷¹⁵ **Leviticus 19:18** U zult zich niet wreken, of de toorn houden tegen de kinderen van uw volk, maar u zult uw naaste liefhebben als uzelf. Ik ben de HEERE!

Deuteronomium 10:17-19 De HEERE, uw God, is een God ... Die het recht van de wees en van de weduwe doet; en de vreemdeling liefheeft, dat Hij hem brood en kleding geeft. Daarom zult u de vreemdeling liefhebben, want u bent vreemdelingen geweest in Egypteland.

Mattheüs 7:12 Alle dingen die u wilt, dat de mensen u zouden doen, doet u hun ook zo. Want dat is de wet en de profeten.

¹⁷¹⁶ **Exodus 23:4-5** Wanneer u de os van uw vijand, of zijn dwalende ezel, ontmoet, zult u hem die ganselijk terug brengen. Wanneer u de ezel van uw hater onder zijn last ziet liggen, zult u dan nalatig zijn om het uwe te verlaten voor hem? U zult het in alle manier met hem verlaten.

Spreuken 25:21 Als degene die u haat, honger heeft, geef hem brood te eten. En als hij dorstig is, geef hem water te drinken.

De naaste (= meest nabije), die het meest nabij ons staat, zijn onze ouders. God gebiedt ons (niet in de eerste plaats kinderen, maar volwassenen!) in het vijfde gebod dat wij Hem eren / respecteren¹⁷¹⁷, Zijn gezag erkennen / van gewicht achten, voor zover Hij dat heeft gedelegeerd aan plaatsvervangers; in het bijzonder aan onze ouders – ook aan onze moeders! Onder 'vader en moeder' moeten wij – zoals blijkt uit het geheel van de Schrift, die we moeten laten meeklinken bij het verstaan van elk gebod – ook de overheid (en alle andere gezag) verstaan.¹⁷¹⁸ Wij moeten onze ouders eren. Maar hóe? Gods gebod moet immers in het dagelijkse leven worden ingevuld of toegepast. En weer moet heel de Schrift meeklinken bij de vraag: op wat voor manier moeten wij gezag eren? Laten we eerst zien hoe niet: (Exodus 21 vers 15,17) "Wie zijn vader of zijn moeder slaat, die zal zeker gedood worden. Wie ook zijn vader of zijn moeder vloekt¹⁷¹⁹, die zal zeker gedood worden." Denk ook aan Cham¹⁷²⁰ en aan één van de redenen voor de ballingschap naar Babel.¹⁷²¹

Aan hen die over ons gesteld zijn, zoals de overheid, moeten we onderworpen zijn, voor hen bidden, hun wetten houden – voor zover gegrond op Gods Woord – en (in het geval van de overheid) belasting betalen.¹⁷²² In het huwelijk komt het vijfde gebod (de gezagsverhouding) op een andere manier aan de orde in de verhouding man-vrouw.¹⁷²³ In het huwelijksformulier lezen we over 'gehoorzamen, dienen en helpen'. In de christelijke gemeente dienen wij wettig gekozen ambtsdragers te eren¹⁷²⁴ – en ons te schikken aan hun regels in de dingen die niet tegen Gods Woord ingaan, tenminste, zolang ze niet zijn bedoeld om ons geweten te binden. In de maatschappij komt bij dit gebod de verhouding aan de orde tussen heer en knecht / chef en werknemer.¹⁷²⁵ Alles onder gezag van God!

God noemt Zich Vader en vraagt om de verschuldigde eer.¹⁷²⁶ Door mensen met deze naam te versieren (onze aardse vader – maar ook leerkrachten¹⁷²⁷) geeft Hij ze enigszins deel aan Zijn luister en gezag. God neemt dit gebod zeer ernstig en zet in het Oude Testament de doodstraf op overtreding van het eren¹⁷²⁸ van onze ouders, hen te

¹⁷¹⁷ Vergelijk **Maleachi 1:6** Een zoon zal zijn vader eren, en een knecht zijn heer. Ben Ik dan een Vader, waar is Mijn eer? En ben Ik een Heere, waar is Mijn vreze / eerbied? zegt de HEERE der heerscharen.

¹⁷¹⁸ **Genesis 45:8** Nu dan, u hebt mij niet hierheen gezonden, maar God Zelf, Die mij tot Farao's vader gesteld heeft, en tot een heer over heel zijn huis, en regeerder in het hele land van Egypte.

Richteren 5:7 De dorpen hielden op in Israël. Zij hielden op, totdat ik, Debora, opstond, dat ik opstond, een moeder in Israël.

II Koningen 2:12 Elisa riep: "Mijn vader, mijn vader, wagen van Israël en zijn ruiters!"

II Koningen 5:13 Toen traden Naámans knechten toe en spraken tot hem, en zeiden: "Mijn vader, als die profeet tot u een grote zaak gesproken had, zou u ze niet gedaan hebben?"

Galaten 4:19 Mijn kinderen, die ik wederom arbeid te baren, totdat Christus een gestalte in u krijgt.

I Timotheüs 1:2 Aan Timotheüs, mijn oprechte zoon in het geloof...

I Petrus 2:13-14 Wees dan alle menselijke ordening onderdanig, om de Heere; hetzij de koning, als de opperste machthebbende; hetzij de stadhouders, als die door hem gezonden worden.

¹⁷¹⁹ Het Hebreeuwse woord betekent zoiets als: beledigt, bespot, uitlacht, minacht.

Zie ook **Deuteronomium 27:16** Vervloekt moet hij zijn, die zijn vader of zijn moeder veracht. En al het volk zal zeggen: Amen.

Spreuken 20:20 Wie zijn vader of zijn moeder vloekt, diens lamp zal uitgeblust worden in zwarte duisternis.

Spreuken 23:22 Hoor naar uw vader, die u gewonnen (verwekt) heeft; en veracht uw moeder niet, wanneer zij oud geworden is.

Spreuken 30:17 Het oog, dat de vader bespot, of de gehoorzaamheid aan de moeder veracht, dat zullen de raven der beek uitpikken, en de jongen van de arend zullen het eten.

¹⁷²⁰ **Genesis 9:22** Cham, de vader van Kanaän, zag de naaktheid van zijn vader, en hij gaf het zijn beide broers buiten te kennen.

¹⁷²¹ **Ezechiël 22:7,15** Vader en moeder hebben zij in u licht geacht... Ik zal u verstrooien onder de heidenen, en u verspreiden in de landen.

¹⁷²² **Romeinen 13:1-7** Laat elke ziel de machten (de overheden), over haar gesteld, onderworpen zijn, want er is geen macht dan van God, en de machten die er zijn, die zijn van God ingesteld. Zodat wie zich tegen de macht stelt, de instelling van God weerstaat; en die ze weerstaan, zullen over zichzelf een oordeel halen. Want de oversten zijn niet tot vrees voor de goede werken, maar voor de kwade. Wilt u nu de macht niet vrezen, doe het goede, en u zult lof van haar hebben, want zij is Gods dienaar, u ten goede. Maar als u kwaad doet, vrees dan, want zij draagt het zwaard niet te vergeefs, want zij is Gods dienaar, een wreekster tot straf voor degene die kwaad doet. Daarom is het nodig onderworpen te zijn, niet alleen om de straf, maar ook om het geweten. Want daarom betaalt u ook belastingen. Want zij zijn dienaren van God, hierin gedurig bezig zijnde. Geef dan aan een ieder wat u schuldig bent; schatting, aan wie u de schatting, tol, aan wie u de tol, vrees, aan wie u de vrees, eer, aan wie u de eer schuldig bent.

¹⁷²³ **Efeziërs 5:22-24 & 33** Vrouwen, wees aan uw eigen mannen onderdanig, zoals aan de Heere; want de man is het hoofd van de vrouw, zoals ook Christus het Hoofd van de gemeente is. Daarom, zoals de gemeente aan Christus onderdanig is, zo ook de vrouwen aan hun eigen mannen in alles. & Zo dan ook u, elk in het bijzonder, een ieder moet zijn eigen vrouw zo lief hebben als zichzelf; en de vrouw zie, dat zij de man vreest / respecteert.

¹⁷²⁴ **I Timotheüs 5:17** Laat de ouderlingen die goed regeren, dubbele eer waardig geacht worden, voornamelijk die arbeiden in het Woord en de leer.

Hebreeën 13:17 Wees uw voorgangers gehoorzaam, en wees hun onderdanig, want zij waken voor uw zielen, als die rekenschap zullen geven; opdat zij dat mogen doen met vreugde en niet al zuchtend, want dat is u niet nuttig.

¹⁷²⁵ **Efeziërs 6:5-9** U dienstknechten, wees uw heren naar het vlees gehoorzaam, met vrees en beven, in eenvoud van uw hart, zoals aan Christus; niet naar ogendienst, als mensenbehagers, maar als dienstknechten van Christus, doende de wil van God van harte; dienende met goedwilligheid de Heere, en niet de mensen; wetend, dat wat voor goed een ieder gedaan zal hebben, hij dat van de Heere zal ontvangen, hetzij dienstknecht, hetzij vrije. En u heren, doet hetzelfde bij hen, nalatende de dreiging; als die weet dat ook uw eigen Heere in de hemelen is, en dat geen aanneming des persoons / partijdigheid bij Hem is.

¹⁷²⁶ **Maleachi 1:6** "Een zoon zal zijn vader eren, en een knecht zijn heer; ben Ik dan een Vader, waar is Mijn eer? En ben Ik een Heere, waar is Mijn vreze?" zegt de HEERE der heerscharen.

¹⁷²⁷ **II Koningen 2:12** Elisa riep: "Mijn vader, mijn vader, wagen van Israël en zijn ruiters!"

Onder andere **Prediker 12:12** En wat daarboven is, mijn zoon, wees gewaarschuwd; van vele boeken te maken is geen einde, en veel lezen is vermoeiing van het vlees.

¹⁷²⁸ **Exodus 21:17** Wie zijn vader of zijn moeder vervloekt, die zal zeker gedood worden.

gehoorzamen¹⁷²⁹ en hen dankbaar te zijn¹⁷³⁰. Andersom is het ook passend dat onze aardse vaders en vorsten op God lijken.

Zonder gezag en eerbied wordt alles chaos (vergelijk NGB, 36). Sinds de Paradijs-revolutie begeert de mens helaas geen gezag boven zich te erkennen, zoals in de Parijs-revolutie van 1789 duidelijk werd gezegd: *Ni Dieu, ni maître* (geen God en geen meester). God eist van ons (gewillige) gehoorzaamheid. Deze begint in de prilste jeugd. Het is één van de moeilijkste onderdelen van de Bijbelse opvoeding om aan kinderen behoorlijke (HC, 104) of gepaste gehoorzaamheid te leren – en dus eigen zin en wil te onderwerpen aan de wil van vader en moeder! Maar als het dan niet wordt geleerd, blijkt losbandigheid en zelfzucht het karakter levenslang te hebben vernield. Gelukkig zo'n kind dat uit liefde gewillig leert gehoorzamen; niet uit angst voor straf. Vindt deze opvoeding zo in liefde plaats, dan leren we als kinderen andersom ook geduld met hen te hebben in hun gebreken.¹⁷³¹ Voor zover het 'eren' verbonden wordt met het volwassen geworden kind, heeft het dus ook betrekking op de gebrekkig / oud geworden ouders. Hen eren betekent dan: hen verzorgen. Deze zorg niet in de eerste plaats uitbesteden aan verzorgingshuizen, maar zelf op je nemen.¹⁷³² Zoals Jozef zijn ouder vader verzorgt¹⁷³³ en Ruth haar hulpbehoevende schoonmoeder¹⁷³⁴ en zoals Jezus vanaf het kruis voor Zijn ouder geworden moeder zorgt.¹⁷³⁵

Waarom moeten wij deze eer voor hen opbrengen? Niet omdat zij ouder, wijzer of sterker zijn; ook niet omdat zij straffen, maar omdat God het gebiedt! Dus niet mokkend, maar blijmoedig... Als dit er in onze jeugd niet was (en nog is), hebben wij niet slechts onze ouders veel verdriet berokkend, maar ook tegen God gezondigd, waarvoor wij vergeving nodig hebben.¹⁷³⁶

De grens van de gehoorzaamheid zoals God die wil, ligt in Gods gebod.¹⁷³⁷ Efeziërs 6 vers 1 zegt uitdrukkelijk: "kinderen, wees je ouders gehoorzaam in de Heere". Zet een vader zijn dochter aan tot het overtreden van Gods wet (seksueel misbruik, bijvoorbeeld), dan hoeft zij hem niet als haar vader te beschouwen, maar als een vreemde, die haar probeert af te brengen van de gehoorzaamheid van de ware Vader.¹⁷³⁸ Dus, wordt ons door mensen bevolen Zijn gebod te overtreden, dan mogen we niet gehoorzamen¹⁷³⁹, maar dan mogen we onze ouders respectvol waarschuwen.¹⁷⁴⁰ Dit geldt de overheid (bijvoorbeeld uitlevering van onderduikers aan de Duitse bezetters) ook de

Leviticus 20:9 Als er iemand is, die zijn vader of zijn moeder vervloekt zal hebben, die zal zeker gedood worden; hij heeft zijn vader of zijn moeder vervloekt; zijn bloed is op hem!

Spreuken 20:20 Wie zijn vader of zijn moeder vervloekt, diens lamp zal uitgeblust worden in zwarte duisternis.

¹⁷²⁹ **Deuteronomium 21:18-21** Wanneer iemand een moedwillige (= opstandige) en weerspannige zoon heeft, die de stem van zijn vader en de stem van zijn moeder niet gehoorzaam is; en zij hem gekastijd (= hardhandig bestraft) zullen hebben, en hij naar hen niet horen zal, dan zullen zijn vader en zijn moeder hem grijpen, en zij zullen hem brengen tot de oudsten van zijn stad, en tot de poort (waar rechtspraak werd gehouden) van zijn plaats. En zij zullen zeggen tot de oudsten van zijn stad: "Deze onze zoon is afwijkend en weerspannig, hij is onze stem niet gehoorzaam; hij is een brasser en zuiper." Dan zullen alle lieden van zijn stad hem met stenen overwerpen, zodat hij sterft. En u zult het boze uit het midden van u wegdooien; dat heel Israël het hoort, en vreest.

¹⁷³⁰ **Mattheüs 15:4-5** God heeft geboden: "aEer uw vader en moeder", en: "Wie vader of moeder vervloekt, die zal de dood sterven." Maar u zegt: "Wie tot vader of moeder zal zeggen: "bHet is een gave, wat van mij u ten nutte zou kunnen komen"; en zijn vader of zijn moeder geenszins zal eren, die voldoet.

^a Kanttekening: eer betekent niet alleen uiterlijke eerbied, maar ook allerlei hulp en bijstand.

^b Kanttekening: de betekenis is dat zij leerden, dat men onder het voorwendsel van offeranden, aan de ouders de schuldige hulp mocht onttrekken.

¹⁷³¹ **Genesis 9:20-21** Noach begon een akkerman te zijn, en hij plantte een wijngaard. En hij dronk van die wijn, en werd dronken; en hij ontblootte zich in het midden van zijn tent.

¹⁷³² **I Timotheüs 5:3-4** Eer de weduwen die waarlijk weduwen zijn. Maar als enige weduwe kinderen heeft, of kleinkinderen, dat die leren eerst aan hun eigen huis godzaligheid oefenen, en aan de voorouders ^bwedervergelding doen. Want dat is goed en aangenaam voor God.

^a Kanttekening: Dat is, zonder kinderen of vrienden die haar kunnen helpen; of: die van alle menselijke hulp ontbloot zijn.

^b Kanttekening: Dat is, haar wederom helpen en voeden, zoals zij de kinderen in hun jeugd hebben gedaan.

I Timotheüs 5:16 Als een gelovige man, of gelovige vrouw weduwen heeft (moeder of schoonmoeder of grootmoeder, WP), laat die hun ^a genoegzame hulp doen, en dat de gemeente niet bezwaard wordt, opdat zij (nl. de gemeente, WP) degenen die waarlijk weduwen zijn, genoegzame hulp kan doen.

^a Grieks: hulp verschaffen uit eigen middelen.

¹⁷³³ **Genesis 45:11** En ik zal u daar onderhouden; want er zullen nog vijf jaren van honger zijn, opdat u niet verarmt, u en uw huis, en alles wat u hebt.

¹⁷³⁴ **Ruth 2:11** Boaz antwoordde en zei tot haar: "Het is mij wel aangezegd alles, wat u bij uw schoonmoeder gedaan hebt, na de dood van uw man.

¹⁷³⁵ **Johannes 19:26-27** Jezus nu, ziende Zijn moeder, en de discipel die Hij liefhad, daarbij staande, zei tegen Zijn moeder: "Vrouw, zie, uw zoon." Daarna zei Hij tegen de discipel: "Zie, uw moeder." En van die ure aan nam de discipel haar in zijn huis.

¹⁷³⁶ **Lukas 2:51** En Hij ging met hen af, en kwam te Nazareth, en was hun onderdanig.

¹⁷³⁷ **Deuteronomium 33:8-9** Over Levi zei hij: ... "Die tegen zijn vader en tegen zijn moeder zei: "Ik zie hem niet." En die zijn broederen niet kende, en zijn zonen niet achtte. Want zij onderhielden Uw woord, en bewaarden Uw verbond."

Ezechiël 20:18-19 Ik zei tegen hun kinderen in de woestijn: "Wandel niet in de inzettingen van uw vaders, en onderhoud hun rechten niet, en verontreinig u niet met hun dreggoden. Ik ben de HEERE, uw God, wandel in Mijn inzettingen, en onderhoud Mijn rechten, en doe ze."

Efeziërs 6:4 Vaders, verwek uw kinderen niet tot toorn, maar voed hen op in de lering en vermaning des Heeren.

Kolossenzen 3:21 Vaders, terg uw kinderen niet, opdat zij niet moedeloos worden.

¹⁷³⁸ Zo Calvijn, Institutie II, viii, 38.

¹⁷³⁹ **Handelingen 4:19** Petrus en Johannes, antwoordende, zeiden tot hen: "Oordeelt u, of het recht is voor God, u meer te horen dan God."

Handelingen 5:29 Petrus en de apostelen antwoordden, en zeiden: "Men moet God meer gehoorzaam zijn, dan de mensen."

¹⁷⁴⁰ **I Timotheüs 5:1-2** Bestraf een oude man niet hard, maar vermaan hem als een vader... De oude vrouwen als moeders...

kerk (ambtsdragers hebben geen gezag tegen Gods Woord in). Het gezag van ouders vindt zijn grens eveneens in Gods Woord – dus mishandeling (lichamelijk of psychisch), misbruik (incest) mag, ook met een beroep op het vijfde gebod, nooit worden aanvaard. Maar ook wanneer we, op grond van Gods Woord, onze ouders niet mogen gehoorzamen, blijven we hen wél eren (alle eer, liefde en trouw bewijzen).

De juiste verhouding van de liefde en de gehoorzaamheid tussen ons en onze ouders én die tussen ons en God leert Christus ons (Mattheüs 10 vers 37): *“Wie vader of moeder liefheeft boven Mij, is Mijns niet waardig.”* En (Lukas 14 vers 26): *“Indien iemand tot Mij komt en niet haat zijn vader en moeder en vrouw en kinderen en broers en zusters, ja ook zelfs zijn eigen leven, die kan Mijn discipel niet zijn.”* Dit is natuurlijk geen oproep tot naastenhaat. Het is de scherpste manier van zeggen, dat wij, wanneer het erop aan komt, tegen alles en allen moeten kiezen, liever dan tegen God (zie ook HC, 94, laatste regel).¹⁷⁴¹

De overheid is gegeven tot bescherming van orde, eerbaarheid en vooral godzaligheid. Wijkt een overheid af van Gods Woord, dan mogen we haar daarin niet volgen, maar wel moeten we voor haar blijven bidden. Als wij gezagsdragers zijn, moeten wij van het ons toevertrouwde gezag eenmaal verantwoording afleggen! De overheid regeert dan ook niet bij de gratie van de meerderheid van het volk, maar bij de gratie van God (NGB, 36).

De belofte bij dit gebod

De belofte bij dit gebod¹⁷⁴² heeft in de eerste plaats betrekking op het maatschappelijke leven: waar gezag en orde heersen, is veiligheid, verlenging van het leven. De belofte kan ook voor het persoonlijke leven gelden: wie het wijze en liefdevolle gezag van ouders gehoorzaamt, loopt minder kans op ongelukken (wie verkeersregels houdt, loopt minder risico's). Het levert gewoonlijk een veiliger en gelukkiger leven op. Een voorbeeld daarvan vinden we in Spreuken 23 vers 19vv.¹⁷⁴³

Het kan ook anders worden vervuld: ouders eren wordt genadig beloond met het éeuwige leven. God belooft een lang leven. Wij denken: hier op aarde, dus oud worden. Maar God kan het ook anders vervullen: op de nieuwe aarde lang, eeuwig leven... In dat geval geeft Hij meer dan Hij belooft, en dus vervult Hij Zijn belofte ruimschoots. Calvijn schrijft: Hij geeft je dan 100 bunder land, terwijl Hij je er maar 1 beloofde. Denk verder ook aan Psalm 84 vers 11: *één dag in Uw voorhoven is beter dan duizend*: een christen leeft dus 1000 x zo lang als een ongelovige, wat betreft de kwaliteit van zijn levensdagen.

Het Zesde Gebod

God heeft ons naar (in overeenstemming met) Zijn beeld geschapen¹⁷⁴⁴ om deel te hebben aan Zijn Goddelijke geluk en met Hem omgang te hebben. Wie zich aan Gods beeld vergrijpt, vergrijpt zich dan ook aan God Zelf; en daarom wordt ons door het zesde gebod¹⁷⁴⁵ verboden onze naaste, die ons vlees en bloed is, wederrechtelijk te doden, denk aan abortus, euthanasie (op 1 april 2002 legaliseerde Nederland als eerste land ter wereld euthanasie); of onszelf te doden, gevaarsport, – denk ook aan roken en andere vormen van lichaamverwoestende verslaving. En bedenk: als God het lichaam / het aardse leven van onze naaste zo waardevol acht, hoeveel te meer moeten we de ziel, het geestelijke leven waardevol achten.

¹⁷⁴¹ **Lukas 9:59-62** Hij zei tegen een ander: “Volg Mij.” Maar hij zei: “Heere, laat mij toe, dat ik heenga, en eerst mijn vader begraaf.” Maar Jezus zei tegen hem: “Laat de doden hun doden begraven. Maar u, ga heen en verkondig het Koninkrijk Gods.” En ook een ander zei: “Heere, ik zal U volgen, maar laat mij eerst toe, dat ik afscheid neem van degenen die in mijn huis zijn.” En Jezus zei tegen hem: “Niemand, die zijn hand aan de ploeg slaat, en ziet naar wat achter is, is bekwaam tot het Koninkrijk Gods.”

¹⁷⁴² **Exodus 20:12** ... opdat uw dagen verlengd worden in het land dat de HEERE uw God u geeft.

Efeziërs 6:2 Eer uw vader en moeder (wat het eerste gebod is met een belofte), opdat het u welgaat, en u lang leeft op de aarde.

Vergelijk: **Deuteronomium 4:40** U zult houden Zijn inzettingen en Zijn geboden, die ik u heden gebied, opdat het u en uw kinderen na u welgaat, en opdat u de dagen verlengt in het land, dat de HEERE, uw God, u geeft, voor altijd.

Deuteronomium 32:46-47 Zet uw hart op al de woorden die ik heden onder u betuig, dat u ze uw kinderen gebieden zult, dat zij waarnemen te doen al de woorden van deze wet. Want dat is geen vergeefs woord voor u; maar het is uw leven; en door dit woord zult u de dagen verlengen op het land waar u over de Jordaan naar toe gaat, om dat te erven.

¹⁷⁴³ **Spreuken 23:19-34** Hoor, mijn zoon, en word wijs, en richt uw hart op de weg. Wees niet onder de wijnzuipers, noch onder de vleesvreter. Want een zuiper en vraat zal arm worden; en de sluimering doet verscheurde klederen dragen. Hoor naar uw vader, die u gewonnen heeft, en veracht uw moeder niet, als zij oud geworden is. De vader van de rechtvaardige zal zich zeer verheugen; en die een wijze zoon gewint, zal zich over hem verblijden. Laat uw vader zich verblijden, ook uw moeder; en laat haar zich verheugen, die u gebaard heeft. Mijn zoon, geef mij uw hart, en laat uw ogen mijn wegen bewaren. Want een hoer is een diepe gracht, en een vreemde vrouw is een enge put. Ook loert zij als een rover; en zij vermenigvuldigt de trouwelozen onder de mensen. Bij wie is wee? Bij wie 'och arme'? Bij wie geruzie? Bij wie het beklag? Bij wie wonden zonder oorzaak? Bij wie de roodheid der ogen? Bij degenen die bij den wijn vertoeven. Bij degenen die komen om gemengde drank na te zoeken. Zie de wijn niet aan, als hij zich rood vertoont, als hij in de beker zijn kleur geeft, als hij recht opgaat. In zijn einde zal hij als een slang bijten, en steken als een adder. Uw ogen zullen naar vreemde vrouwen zien, en uw hart zal verkeerdheden spreken. En u zult zijn als één die in het hart van de zee slaapt, en als één die in het opperste van de mast slaapt.

¹⁷⁴⁴ **Genesis 9:6** Wie het bloed van een mens vergiet, zijn bloed zal door de mens vergoten worden, want God heeft de mens naar Zijn beeld gemaakt.

¹⁷⁴⁵ **Exodus 20:13** U zult niet doodslaan.

Moord (ook op een vijandig mens) moet met de doodstraf worden gestraft.¹⁷⁴⁶

God wil ook dat we niet de eerste stap zetten op weg naar de doodslag, dus niet onterecht toornig zijn. Dit stelt ons strafbaar aan het helse vuur.¹⁷⁴⁷ Wie zijn broeder haat is een doodslager.¹⁷⁴⁸ Het tegenovergestelde moet onze praktijk zijn.¹⁷⁴⁹

- 5 Alle begeerte tot wraak moet ver van ons zijn.¹⁷⁵⁰ Leedvermaak is een verdoemelijke zonde! Afgunst – waarbij we een ander het goede niet gunnen – is niet alleen belediging van God¹⁷⁵¹, en schadelijk voor jezelf¹⁷⁵², maar ook een begin van doodslag.¹⁷⁵³

Het leven is een gave van God. Dat houdt in: we mogen het van een ander niet afnemen, het houdt niet minder ook in: we dienen ons leven toe te wijden aan Hem. Hij is en blijft de Eigenaar van alle leven.

- 10 In plaats van onze naasten te doden, dienen we hen lief te hebben zoals we onszelf liefhebben.¹⁷⁵⁴ Zelfs als die naasten ons vijandig gezind zijn! Hoe kunnen wij hen liefhebben? Door de liefde die Christus in ons uitstort door Zijn Heilige Geest!¹⁷⁵⁵

Wie zichzelf leert kennen, weet: ik ben een potentiële moordenaar. Een beul uit de concentratiekampen van de Tweede Wereldoorlog is niet slechter dan ik...

- 15 Daarom kunnen wij ook alleen maar beschaamd leren leven van het wonder van Gods vrije genade in de schuldvergeving door Christus' bloed. Moordenaars in ons midden mogen bedenken, dat Hij aan het kruis een *moordenaar* eeuwig binnen bracht!¹⁷⁵⁶

De wet is vaak verbiedenderwijs geformuleerd, maar is altijd ook gebiedenderwijs bedoeld; wie bij de geboden, bijvoorbeeld het zesde, niet in alle opzichten Gods eer en het goede voor zijn naaste zoekt, overtreedt dit gebod al!

- 20 De wet is steeds op Gods eer én op ons welzijn gericht. God handhaaft Zijn wet, omdat het niet-houden Hem ontrooft en ons beschadigt. Door het wonder van Gods herscheppende genade wordt het eenvoudig om de wet daadwerkelijk lief te hebben en om de geboden niet te ervaren als schurende en knellende regels!

Het Zevende Gebod

- 25 Tegen weinig zonden vinden we zoveel waarschuwingen als juist tegen de zonden op het terrein van het zevende gebod¹⁷⁵⁷, omdat weinig zonden zo hardnekkig en verwoestend zijn als juist op dit terrein. We mogen de

¹⁷⁴⁶ **Romeinen 13:4** De overheid is Gods dienaar, u ten goede. Maar indien u kwaad doet, vrees! Want zij draagt het zwaard niet te vergeefs, want zij is Gods dienaar, een wreekster tot straf van degene die kwaad doet.

^a Kanttekening: *dat is, heeft de macht ontvangen om de kwaaddoeners zelfs ook met de dood te straffen.*

¹⁷⁴⁷ **Mattheüs 5:21** U hebt gehoord dat door de ouden gezegd is: "U zult niet doden; maar wie doodt, zal strafbaar zijn door het gericht." Maar Ik zeg u: wie ten onrechte op zijn broeder toornig is, die zal strafbaar zijn door het gericht; en wie tot zijn broeder zegt: "Raka!" (nietsnut), die zal strafbaar zijn door de grote raad; maar wie zegt: "Dwaas!", die zal strafbaar zijn door het helse vuur.

¹⁷⁴⁸ **I Johannes 3:15** Een ieder die zijn broeder haat, is een doodslager; en u weet dat geen doodslager het eeuwige leven heeft in zich blijvende.

¹⁷⁴⁹ **Efeziërs 4:26,31-32** Word toornig, en zondig niet; laat de zon niet ondergaan over uw toornigheid. Laat alle bitterheid, en toornigheid, en gramschap, en geroep, en lastering van u geweerd zijn, met alle boosheid. Maar wees jegens elkaar goedertieren, barmhartig, vergevende elkaar, zoals ook God in Christus u vergeven heeft.

¹⁷⁵⁰ **Romeinen 12:17-20** Vergeldt niemand kwaad voor kwaad. Bezorgt wat eerlijk is voor alle mensen. Indien het mogelijk is, zoveel in u is, houdt vrede met alle mensen. Wreek uzelf niet, beminden, maar geeft de toorn plaats, want er is geschreven: "Mij komt de wraak toe; Ik zal het vergelden", zegt de Heere. Indien dan uw vijand hongert, spijzigt hem; indien hem dorst, geeft hem te drinken, want dat doende, zult u kolen vuur op zijn hoofd hopen.

¹⁷⁵¹ **Mattheüs 20:15** Is het Mij niet geoorloofd te doen met het Mijne, wat ik wil? Of is uw oog boos, omdat Ik goed ben?

¹⁷⁵² **Spreuken 14:30** Een gezond hart is het leven van het vlees; maar nijd is verrotting der beenderen.

Spreuken 17:22 Een blij hart zal een medicijn goed maken; maar een verslagen geest zal het gebeente verdrogen. [Een andere vertaling van het eerste stukje luidt (volgens de klanttekeningen): "Een blij hart zal goeddoen als een medicijn", namelijk: voor het lichaam, om dat in goede gezondheid te onderhouden.] HSV: ...bevordert de genezing.

¹⁷⁵³ **Genesis 4:4-5** De HEERE zag Abel en zijn offer aan, maar Kain en zijn offer zag Hij niet aan. Toen ontstak Kain zeer, en zijn aangezicht verviel (= veranderde).

Genesis 37:4 Toen zijn broeders zagen dat hun vader hem boven al zijn broers liefhad, haatten zij hem, en konden hem niet vredelijk (vriendelijk) toespreken (tot of met hem spreken).

¹⁷⁵⁴ **Mattheüs 5:39-45** Ik zeg u, dat u de boze niet weerstaat; maar, wie u op de rechterwang slaat, keer hem ook de andere toe; en als iemand met u rechten wil, en uw kleed wil nemen, laat hem ook de mantel; en wie u zal dwingen één mijl te gaan, ga met hem twee mijlen. Geef aan degene die iets van u vraagt, en keer u niet af van degene die van u lenen wil. U hebt gehoord, dat er gezegd is: "U zult uw naaste liefhebben, en uw vijand zult u haten." Maar Ik zeg u: heb uw vijanden lief; zegen ze, die u vervloeken; doe goed aan degenen die u haten; en bid voor degenen die u geweld doen, en die u vervolgen; opdat u kinderen bent van uw Vader, Die in de hemelen is, want Hij doet Zijn zon opgaan over bozen en goeden, en regent over rechtvaardigen en onrechtvaardigen.

¹⁷⁵⁵ **Kolossenzen 3:12-15** Doet dan aan, als uitverkorenen Gods, o heiligen en beminden, de innerlijke bewegingen van barmhartigheid, goedertierenheid, ootmoedigheid, zachtmoedigheid, lankmoedigheid; elkaar verdragende, en de een de ander vergevende, als iemand tegen iemand een klacht heeft; zoals Christus u vergeven heeft, doet u ook zo. En boven dit alles doet aan de liefde, welke is de band der volmaaktheid. En de vrede van God heerse in uw harten, waartoe u ook geroepen bent in één lichaam.

¹⁷⁵⁶ **Lukas 23:43** Jezus zei tot hem: "Voorwaar, zeg Ik u: heden zult u met Mij in het Paradijs zijn."

¹⁷⁵⁷ **Exodus 20:14** U zult niet echtbreken / **Deuteronomium 5:18** U zult geen overspel doen.

echt niet breken, omdat God die wondere band van het huwelijk voor altijd (hoewel niet voor eeuwig) heeft bedoeld. God gaf aan Adam een vrouw en stelde zo het huwelijk in.¹⁷⁵⁸

Het huwelijk is een afbeelding van de geestelijke huwelijksband tussen God en Zijn volk¹⁷⁵⁹; Christus en Zijn gemeente.¹⁷⁶⁰ We mogen ook geen aanleiding geven tot echtbreuk, door het verwaarlozen van onze levensgezel(in), of door haar (psychisch) te mishandelen. Scheiden is ongeoorloofd, behalve in geval van hoererij¹⁷⁶¹ (alle ernstige vormen van seksuele vergripen kunnen hieronder vallen – zoals pedofilie, homofilie¹⁷⁶² en incest¹⁷⁶³).

Het vooruit grijpen op het huwelijk (al is het geen hoererij) is een overtreding tegen dit gebod, aangezien de eenheid tussen man en vrouw voorwaarde is om de innige huwelijksgemeenschap kuis te beleven.¹⁷⁶⁴ De huwelijksgemeenschap is niet zondig, maar rein. Zij is immers nog van voor de zondeval! Seksuele begeerten zijn in zichzelf ook niet zondig, want God heeft ons zo geschapen – en alles van de schepping is goed. Maar we moeten deze (goede) begeerten wel in bedwang houden. En dat valt ons niet mee. Zonder Gods hulp lukt het niet. Daarom gaf Hij het huwelijk om eerlijk en zuiver te genieten van de seksualiteit.¹⁷⁶⁵

Zonder God kunnen we niet gelukkig en nog veel minder godzalig of recht christelijk getrouwd zijn. Daarom moet je zonder God niet aan verkering beginnen. Immers hoe houd je het een leven lang met elkaar uit zonder (zelfverloochenende) liefde? De liefde is uit God.¹⁷⁶⁶ Dit geldt niet alleen de geestelijke liefde, maar ook de menselijke, natuurlijke liefde – voor zover niet zondig... Dat je zonder Gods goedkeuring niet mag trouwen wordt nog duidelijker, als je bedenkt dat, door geslachtsgemeenschap, het krijgen van kinderen een belangrijk doel van het huwelijk is. En met eerbied moet hiervan worden gezegd: wie durft zonder gebed deze verantwoordelijkheid te dragen? Immers hebben onze (toekomstige) kinderen een ziel voor de nimmereindigende eeuwigheid. In verband met de kinderzegen¹⁷⁶⁷ mag aan alle gehuwden de vraag worden gesteld: wie is bereid zich te onderwerpen aan Gods wil wat betreft het kindertal?

Begéerte tot overspel, alle vormen van onkuisheid¹⁷⁶⁸ (onreinheid, wellust, onmatige of erotisch getinte zelfbevrediging), of aanleiding geven tot onkuisheid door onder andere drankmisbruik¹⁷⁶⁹ en dansen¹⁷⁷⁰, of je

¹⁷⁵⁸ **Genesis 2:22-24** De HEERE God bouwde de rib die Hij van Adam genomen had, tot een vrouw, en Hij bracht haar tot Adam. Toen zei Adam: "Deze is ditmaal been van mijn gebeente en vlees van mijn vlees. Men zal haar Mannin heten, omdat zij uit de man genomen is." Daarom zal de man zijn vader en zijn moeder verlaten, en zijn vrouw aankleven; en zij zullen tot één vlees zijn.

¹⁷⁵⁹ **Hosea 2:1,15,18,19** Twist tegen uw moeder, twist, omdat zij Mijn vrouw niet is, en Ik haar Man niet ben; en laat ze haar hoererijen van haar aangezicht, en haar overspelerijen van tussen haar borsten wegdoen. En het zal te dien dage geschieden, spreekt de HEERE, dat u Mij noemen zult 'mijn Man'; en Mij niet meer noemen zult 'mijn Baäl'. En Ik zal u Mij ondertrouwen in eeuwigheid; ja, Ik zal u Mij ondertrouwen in gerechtigheid en in gericht, en in goedertierenheid en in barmhartigheden. En Ik zal u Mij ondertrouwen in geloof; en u zult de HEERE kennen.

¹⁷⁶⁰ **Efeziërs 5:31-32** Daarom zal een mens zijn vader en moeder verlaten, en zal zijn vrouw aanhangen; en zij twee zullen tot één vlees wezen. Deze verborgenheid is groot, maar ik zeg dit, ziende op Christus en op de gemeente.

¹⁷⁶¹ **Mattheüs 19:9** Ik zeg u, dat wie zijn vrouw verlaat, anders dan om hoererij, en een andere trouwt, die doet overspel, en die de verlatene trouwt, doet overspel.

¹⁷⁶² **Romeinen 1:26-27** God heeft hen overgegeven tot oneerbare bewegingen / hartstochten. Want ook hun vrouwen hebben het natuurlijke gebruik (van de seksualiteit) veranderd in het gebruik tegen nature. En zo ook de mannen: nalatende het natuurlijke gebruik van hun vrouw, zijn verhit geworden in hun lust tegen elkaar, mannen met mannen schandelijkheid bedrijvende.

¹⁷⁶³ **Leviticus 18:6** Niemand zal tot enige nabestaande van zijn vlees naderen om de schaamte te ontdekken; Ik ben de HEERE!

¹⁷⁶⁴ **Genesis 2:24** Daarom zal de man zijn vader en zijn moeder verlaten, en zijn vrouw aankleven; en zij zullen tot één vlees zijn.

Markus 10:7-8 Daarom zal een mens zijn vader en zijn moeder verlaten, en zal zijn vrouw aanhangen, en die twee zullen tot één vlees zijn, zodat zij niet meer twee zijn, maar één vlees.

¹⁷⁶⁵ **Spreuken 5:15, 18-20** Drink water uit uw bak, en vloeiden uit het midden van uw borstput^a ... en verblijd u vanwege de vrouw van uw jeugd: een zeer liefelijke hinde, en een aangenaam steengeitje; laat haar borsten u te allen tijd dronken maken; dool^b steeds in haar liefde. En waarom zou u, mijn zoon, in een vreemde dolen en de schoot van de onbekende omvangen?

^a Kanttekening: *dit is een figuurlijke beschrijving vertonende de schuldige plicht, het welzijn en de gerustheid van gemoed van hen die in het heilige huwelijk naar Gods bevel kuis leven. De betekenis is, dat een ieder zich met zijn eigen wettige vrouw alleen in alle eerbaarheid moet vermaken.*

^b Kanttekening: *vermaak u met haar zoals iemand zich vermaakt in wat geoorloofd is, en daarin zich zo vergeet dat hij naar het ongeoorloofde niet eens omziet.*

I Korinthiërs 7:2,9 Omwille van de hoererijen zal iedere man zijn eigen vrouw hebben, en zal iedere vrouw zal haar eigen man hebben. Indien zij zich niet kunnen onthouden (beheersen), laat ze trouwen, want het is beter te trouwen dan te branden (van onbeheerste wellust).

¹⁷⁶⁶ **I Johannes 4:7** Geliefden, laten we elkaar liefhebben, want de liefde is uit God; en een ieder die liefheeft, is uit God geboren, en kent God.

¹⁷⁶⁷ **Psalm 127:3** Zie, kinderen zijn een erfdeel des HEEREN; de vrucht van de buik is een beloning.

Psalm 128:3-4 Uw vrouw zal wezen als een vruchtbare wijnstok aan de zijden van uw huis; uw kinderen als olijfp planten rondom uw tafel. Zie, zo zal zeker die man gezegend worden, die de HEERE vreest.

¹⁷⁶⁸ **Romeinen 13:13** Laat ons, als in de dag, eerbaar wandelen; niet in brasserijen en dronkenschappen, niet in slaapkamers en ontuchtigheden^a.

^a Met dit woord wordt steeds bedoeld: ongebreidelde wellust, losbandigheid, schaamteloosheid; de onreinheid van een wellustig leven.

Galaten 5:19 De werken van het vlees zijn openbaar; welke zijn overspel, hoererij, onreinheid, ontucht.

I Petrus 4:3 Het is ons genoeg, dat wij de voorgaande tijd van het leven de wil van de heidenen volbracht hebben, en gewandeld hebben in ontuchtigheden, begeerlijkheden, wijnzuiperijen, brasserijen, drinkerijen en gruwelijke afgoderijen.

¹⁷⁶⁹ **Spreuken 23:33** Uw ogen (namelijk van degenen die bij de wijn vertoeven, vers 30) zullen naar vreemde vrouwen zien, en uw hart zal verkeerdheden spreken.

Habakuk 2:15 Wee hem die zijn naaste te drinken geeft, u, die uw wijnfles daarbij voegt, en ook dronken maakt, opdat u hun naaktheden aanschouwt.

vermaken in overspel en andere onkuisheid (op televisie en pornosites), is ook overtreding van dit gebod. Jezus zegt (Mattheüs 5 vers 28): “Wie een vrouw aanziet om haar te begeren, heeft al overspel in zijn hart met haar gedaan.” En Paulus bevestigt het¹⁷⁷¹; vergelijk Job 31 vers 1.¹⁷⁷² Nee, David is in zijn overspel met Bathseba geen groter zondaar dan wij, wanneer wij onkuise blikken werpen op een jongen of meisje, man of vrouw. Zou je naar David willen wijzen?

5 O, wie zou bij ontdekkend licht van de Geest niet beschaamd zwijgen? De eerste steen wordt dan niet meer geworpen.¹⁷⁷³

Ons lichaam dient als tempel van de Heilige Geest¹⁷⁷⁴ rein gehouden te worden en dus dienen al onze lichaamsleden aan God te zijn gewijd. Wie niet al van jongs af hierin voorzichtig wandelt, zich niet matigt en intoomt¹⁷⁷⁵ en van harte een vijand van alle onkuisheid is (ook in het huwelijk), vernielt veel bij zichzelf, bij zijn naaste

10 en in de verhouding tot God.¹⁷⁷⁶ Eén van de middelen tot kuisheid is je onthouden van alles wat kan leiden tot onkuise gedachten en lusten. God schonk ons de kleding om (de schande van) onze naaktheid te bedekken.¹⁷⁷⁷ Dáárom draagt een godvrezend meisje geen minirok en geen uitdagende splitrok; ook geen nauwsluitende, lichaamsvormtonende en anderszins onthullende kleding. Door uitdagende kleding worden bij veel (jonge) mannen seksuele lusten opgewekt en komt het – mede door de schuld van meisjes en vrouwen – vaak tot zondige zelfbevrediging. Mede om

15 die reden bezoeken wij geen bioscoop en hebben wij geen televisie of ongefilterde internetverbinding (zie zesde bede). Mede dáárom doen we niet mee met dansen en dáárom bezoeken wij geen zwembaden of stranden waar gemengd gezwommen wordt en men zich schaamteloos ontkleedt.

Gods hulp in de strijd tegen zonden op seksueel terrein is hun beloofd die in Zijn wegen wandelen.

20 Het huwelijk heeft ook een geestelijke kant: *elkaar helpen en bijstaan in alle dingen die tot het tijdelijke en eeuwige leven behoren*. Houdt iemand wel van zijn vrouw, wanneer hij het gerust kan aanzien dat zij naar de hel reist?

Het Achtste Gebod

De HEERE verbiedt ons in het achtste gebod¹⁷⁷⁸ aan het bezit van onze naaste – of hij vriend is of vijand – te komen. God verbiedt hierbij ook ménsen te stelen¹⁷⁷⁹, of de gunst van mensen¹⁷⁸⁰. Daarmee laat Hij enerzijds merken dat eigendom geen diefstal is, zoals de maatschappijkritische Franse wijsgeer Pierre-Joseph Proudhon (1809-1865) eens beweerde. God heeft het ons toe geschikt en hierin bestaat geen toeval. Al zijn onze bezittingen slechts geleend en blijven zij het eigendom van God, Die er volledig over mag beschikken, toch mogen we op geen enkele manier iets

25 van onze naasten afpakken waar hij recht op heeft.¹⁷⁸¹

30 Aan God hebben wij als Zijn rentmeester al het onze (niet alleen al onze bezittingen, maar ook al onze lichamelijke en psychische capaciteiten) toe te wijden, met de begeerte om Hem erdoor te dienen en te verheerlijken (NGB, 12). Luther merkte al in zijn 95 stellingen op dat je de HEERE niet dient door het geld aan aflaten te geven,

¹⁷⁷⁰ **Markus 6:22** Toen de dochter van Herodias inkwam en danste en Herodes en degenen die mede aanzaten, behaagde, zei de koning tot het dochtertje: “Eis van mij, wat u ook wilt, en ik zal het u geven.”

¹⁷⁷¹ **I Korinthiërs 6:10** Dwaalt niet; geen hoereerders, noch afgodendienaars, noch overspelers, noch ontuchtigen, noch die bij mannen liggen, noch dieven, noch gierigaards, noch dronkaards, geen lasteraars, geen rovers zullen het Koninkrijk Gods beërven.

¹⁷⁷² **Job 31:1** Ik heb een verbond gemaakt met mijn ogen; hoe zou ik dan acht gegeven hebben op een maagd?

¹⁷⁷³ **Johannes 8:7** ... Toen zij Hem bleven vragen, richtte Hij Zich op en zei tot hen: “Wie van u zonder zonde is, werpe eerst de steen op haar.”

¹⁷⁷⁴ **I Korinthiërs 6:19** Weet u niet dat uw lichaam een tempel is van de Heilige Geest, Die in u is, Die u van God hebt, en dat u van uzelf niet bent?

¹⁷⁷⁵ **I Thessalonicenzen 4:3-5** Dit is de wil van God, uw heiligmaking: dat u zich onthoudt van de hoererij; dat een ieder van u zijn vat (=lichaam) weet te bezitten in heiligmaking en eer; niet in kwade beweging der begeerlijkheid, zoals de heidenen, die God niet kennen.

¹⁷⁷⁶ **I Petrus 3:7** U mannen, woont bij haar met verstand, aan het vrouwelijke vat, als het zwakste, eer gevende, als die ook mede-erfgenamen van de genade des levens bent; opdat uw gebeden niet verhinderd worden.

¹⁷⁷⁷ **Genesis 2:25** Zij waren beiden naakt, Adam en zijn vrouw; en zij schaamden zich niet.

Genesis 3:7 Toen werden hun beider ogen geopend, en zij werden gewaar, dat zij naakt waren; en zij hechtten vijgenboombladeren samen, en maakten voor zich schorten.

Genesis 3:21 En de HEERE God maakte voor Adam en zijn vrouw rokken van vellen, en trok ze hun aan.

Openbaring 3:18 Ik raad u dat u van Mij koopt ... witte klederen, opdat u bekleed moogt worden, en de schande van uw naaktheid niet geopenbaard wordt.

Openbaring 16:15 Zalig is hij, die waakt en zijn klederen bewaart, opdat hij niet naakt wandelt, en men zijn schaamte ziet.

¹⁷⁷⁸ **Exodus 20:15** U zult niet stelen.

¹⁷⁷⁹ **Exodus 21:16** Wie een mens steelt, hetzij dat hij die verkocht heeft, of dat hij in zijn hand gevonden wordt, die zal zeker gedood worden.

Deuteronomium 24:7 Wanneer iemand gevonden zal worden, die een ziel steelt uit zijn broeders, uit de kinderen van Israël, en drijft gewin met hem, en verkoopt hem, dan zal deze dief sterven, en u zult het boze uit het midden van u wegdoen.

Een voorbeeld dat het stelen van een mens goed is, is **II Koningen 11:2** Joseba, de dochter van koning Joram, de zuster van Ahazia, nam Joas, de zoon van Ahazia, en stal hem uit het midden van de zonen van de koning die gedood werden, zettende hem en zijn voedster in een slaapkamer; en zij verborgen hem voor Athalia, dat hij niet gedood werd.

¹⁷⁸⁰ **II Samuël 15:6** Op die manier deed Absalom aan heel Israël, die tot de koning tot het gericht kwamen. Zo stal Absalom het hart van de mannen van Israël.

¹⁷⁸¹ **Jakobus 5:4** Zie, het loon van de werklieden die uw landen gemaaid hebben, dat door u verkort is, roept; en het geschrei van hen die geoogst hebben, is gekomen tot in de oren van de Heere Sebaoth.

maar aan de armen.¹⁷⁸² We zijn nooit eigenaars van onze bezittingen. Merk op kanttekening 66 van Spreuken 11 vers 24¹⁷⁸³: *de rijke, ja een ieder naar zijn vermogen, is schuldig aan de arme mee te delen.*

Aan God hebben we ook eenmaal te verantwoorden wat wij hebben gedaan met ons bezit, waarvan Hij immers de Eigenaar bleef. Ook van ons vermogen tot lopen, ook van het water en brood dat wij dagelijks van God nemen – of mag je zeggen dat jij het door genade van Hem krijgt op grond van de kruisverdiensten van Zijn Zoon Jezus Christus?

Jezus waarschuwt tegen het dienen van God én de mammon (geldgod).¹⁷⁸⁴ De apostel Paulus zegt dat rijk willen worden ons in het verderf brengt.¹⁷⁸⁵ Ook zegt hij dat geen dief zalig wordt¹⁷⁸⁶ (namelijk als hij blijft stelen¹⁷⁸⁷). Denk ook aan de ernstige opmerking van Jezus over het goede graan dat verstikt onder de doornen van onder andere de verleiding tot rijkdom!¹⁷⁸⁸ Eigendom is geen diefstal, maar geldzucht of geldgierigheid is wel diefstal.

Christelijk met geld en goed omgaan is je naaste zó erdoor dienen dat je eerlijk kunt zeggen: geven is zaliger dan ontvangen...¹⁷⁸⁹ Als je voor weggeven een maat zoekt, denk dan aan de Bijbelse tienden, 10% van je netto inkomen.

Straf op diefstal is in de Bijbel nooit de doodstraf, zoals bij sommige heidense volken, en later ook in Europa, maar het dubbel of viervoudig vergoeden.¹⁷⁹⁰

Een praktisch voorbeeld

Denk aan de handel. Je mag en moet werken (eventueel handel drijven), maar niet met de bedoeling rijk te worden. Slechts met de bedoeling God daarin te gehoorzamen; en verder om een inkomen te verwerven en je gezin te onderhouden. Christelijk handel drijven is zó de prijs bepalen dat zowel koper als verkoper tevreden is. Hoe hoog mag (moet) de prijs zijn? Billijk. Dat betekent: is de koper in (financiële) nood en kan de christelijke verkoper het goed doen? Dan verkoopt hij het artikel niet duurder dan strikt nodig is, eerder goedkoper... Weet de verkoper niet hoe waardevol zijn goederen zijn, dan maakt de christelijke koper daar geen misbruik van¹⁷⁹¹, maar geeft meer dan de te lage vraagprijs! Een christen-zakenman of handelaar ziet zijn concurrent en handelspartner als náaste, net als hij geschapen naar Gods beeld... Als christen zal hij ook in de concurrentie het goede voor zijn naaste zoeken (HC, 111). Dus niet rijk willen worden ten koste van de concurrent en niet je naaste uitbuiten tot eigen voordeel.¹⁷⁹²

Natuurlijk ben je het als belijdeniscatechisant geheel en al eens met (ook het tweede deel van) de bede van Agur (Spreuken 30 vers 8). Hij bidt: *Heere, geef mij geen armoede en ook geen rijkdom!* Wie zó bidt, doet niet mee aan kansspel, lotto.

Wanneer we onze naaste niet helpen zoveel ons mogelijk is – en zoveel wij dus voor Gods aangezicht verplicht zijn – onthouden we hem het goed. Dan stelen wij – en dan is het stelen dat die arme ‘moet’ doen ánders (minder erg¹⁷⁹³) dan het stelen zonder nood!¹⁷⁹⁴

¹⁷⁸² **Spreuken 19:17** Wie zich over de arme ontfermt, leent aan de HEERE, en Hij zal hem zijn weldaad vergelden.

¹⁷⁸³ **Spreuken 11:24** Er is één die uitstrooit, aan wie nog meer toegedaan wordt; en één die meer inhoudt dan recht is, maar het is tot gebrek.

¹⁷⁸⁴ **Mattheüs 6:24** Niemand kan twee heren dienen, want of hij zal de ene haten en de andere liefhebben, of hij zal de ene aanhangen en de andere verachten; u kunt niet God dienen en de Mammon.

¹⁷⁸⁵ **I Timotheüs 6:9** Wie rijk willen worden, vallen in verzoeking, en de strik, en in vele dwaze en schadelijke begeerlijkheden, welke de mensen doen verzinken in verderf en ondergang. Want de geldgierigheid is een wortel van alle kwaad, tot welke sommigen lust hebbende zijn afgedwaald van het geloof en hebben zichzelf met vele smarten doorstoken.

Johannes 12:6 Dit ["Waarom is deze zalf niet verkocht voor driehonderd penningen, en aan de armen gegeven?"] zei Judas, niet omdat hij bezorgd was voor de armen, maar omdat hij een dief was, en de beurs had, en droeg wat gegeven werd.

Zie ook **Spreuken 22:23** De HEERE zal van degenen die hen beroven, de ziel roven.

¹⁷⁸⁶ **I Korinthiërs 6:10** Dwaalt niet. Geen hoereerders, geen afgodendienaars, geen overspelers, geen ontuchtigen, geen die bij mannen liggen (homo's), geen dieven, geen gierigaards, geen dronkaards, geen lasteraars, geen rovers zullen het Koninkrijk Gods beërven.

¹⁷⁸⁷ **Efeziërs 4:28** Laat hij die gestolen heeft, niet meer stelen, maar liever arbeiden, werkende wat goed is met de handen, opdat hij heeft mee te delen aan degene die nood heeft.

¹⁷⁸⁸ **Mattheüs 13:22** Wie in de doornen bezaaid is, deze is degene die het Woord hoort; en de zorgvuldigheid van deze wereld (de zorg om het dagelijkse bestaan), en de verleiding van de rijkdom verstikt het Woord, en het wordt onvruchtbaar.

¹⁷⁸⁹ **Handelingen 20:35** Ik (Paulus) heb u in alles getoond dat men, zo arbeidende, de zwakken moet opnemen, en moet gedenken aan de woorden van de Heere Jezus, dat Hij gezegd heeft: "Het is zaliger te geven dan te ontvangen."

¹⁷⁹⁰ **Exodus 22:1** Wanneer iemand een os, of klein vee steelt, en slacht het, of verkoopt het, die zal vijf runderen voor een os wedergeven, en vier schapen voor een stuk klein vee.

Exodus 22:7 Wanneer iemand aan zijn naaste geld of vaten te bewaren geeft, en het wordt uit diens mans huis gestolen; indien de dief gevonden wordt, hij zal het dubbel wedergeven.

¹⁷⁹¹ **Spreuken 20:14** "Het is kwaad, het is kwaad", zal de koper zeggen; maar als hij weggegaan is, dan zal hij zich beroemen.

¹⁷⁹² **Jeremia 22:13** Wee hem die zijn huis bouwt met ongerechtigheid, en zijn opperzalen met onrecht; die de dienst van zijn naaste om niet gebruikt, en geeft hem zijn arbeidsloon niet!

Maleachi 3:5 Ik zal tot u ten oordeel naderen; en Ik zal een snel Getuige zijn tegen degenen die het loon van de dagloner met geweld inhouden en Mij niet vrezen, zegt de HEERE der legerscharen.

¹⁷⁹³ Kanttekening: *Hij wil zeggen dat dieverij zo grote zonde niet is als overspel, en dat dieverij, geschied in het bijzonder door hongersnood, niet zo smadelijk en hard gestraft wordt als overspel. En dit kan men verstaan van een particuliere handeling tussen de dief en de man van wie hij iets gestolen heeft.*

¹⁷⁹⁴ **Spreuken 6:30** Men doet een dief geen verachting aan, als hij steelt om zijn ziel te vullen, omdat hij honger heeft;

Bij dit verbod om te stelen kunnen we ook aan geestelijke diefstal denken (aan de gemeente het Woord van God onthouden)!

We mogen in verband met het achtste gebod uiteindelijk dit prachtige doel hebben: al het onze besteden in de dienst des Heeren. Daarom noemt de Heidelbergse Catechismus bij dit gebod als te vermijden zonden ook gierigheid en haar tegendeel verkwisting. En de deugden die moeten worden betracht, worden als volgt verwoord: het nut van mijn naasten bevorderen en trouw arbeiden om de nooddriftigen te helpen. Hoe sta jij hiertegenover?¹⁷⁹⁵

Het jubeljaar (Leviticus 25) is gericht tegen het al maar rijker worden van de rijken en het al maar armer worden van de armen. Dus de Heere vraagt van ons eerlijke verdeling van wat Hij ons gezamenlijk geeft (bijvoorbeeld de economische welvaart). Bedenk: God is ook de Maker van de arme. Ook die bedelaar of die man uit de derde wereld die in zijn ellende dreigt om te komen, is naar Gods beeld geschapen.¹⁷⁹⁶

Als God jouw goud is (en niet goud jouw god!), heb je alles en mis je niets. Dan ben je het eens met Hebreëen 13 vers 5.¹⁷⁹⁷ Tevreden zijn, dat is het geheim. Daarover schrijft Paulus in I Timotheüs 6 vers 8 nog: “*Als wij voedsel en deksel hebben, wij zullen daarmee vergenoegd zijn.*”

15 Het Negende Gebod¹⁷⁹⁸

Het misbruik van onze tong gebeurt bijna ongemerkt, maar is zeker niet ongevaarlijk of minder erg dan hoereren of moorden.¹⁷⁹⁹ Het is één van de meest geaccepteerde zonden, maar slecht praten over de ander (wie hij of zij ook is), verdraaien van andermans woorden, iemand lichtvaardig veroordelen (ook in gedachten), zonder hem daarover eerst te horen, een halve waarheid (die een hele leugen is) uitspreken, iemand op gemene manier om zijn fouten te kijk zetten, zogenaamd grappig iemand het schaamrood naar de kaken jagen, zijn woorden / daden negatiever uitleggen dan nodig is..., het is allemaal een goddeloze bezigheid – ook als journalist... Heb jij je naaste lief als jezelf, dan doe je dit niet! Probeer jij altijd alles wat een ander doet of zegt, zo positief mogelijk uit te leggen? Zo zou je immers ook willen dat anderen alles wat jij zegt of doet, uitleggen!¹⁸⁰⁰

Jakobus zegt dat deze zonde te vergelijken is met een onschuldig lijkend klein vuurtje in een hooiberg...; en hij zegt dat het is aangestoken in de hel.¹⁸⁰¹ Daarom noemt de Heidelbergse Catechismus allerlei liegen en bedriegen *eigen werken van de duivel*. We hebben dagelijks nodig door God ervoor te worden bewaard, zodat we ons niet schuldig maken aan wat Hij verbiedt.¹⁸⁰² De leugen wordt ons verfoeilijk, wanneer wij de waarheid niet alleen spreken, maar *liefhebben*.¹⁸⁰³ Wanneer we de God der waarheid Zelf¹⁸⁰⁴ liefhebben. Wanneer we door het ware geloof één

¹⁷⁹⁵ **Mattheüs 6:19-21** Vergadert voor u geen schatten op de aarde, waar mot en roest ze verderft, en waar de dieven inbreken en stelen; maar vergadert voor u schatten in de hemel, waar geen mot of roest ze verderft, en waar geen dieven inbreken of stelen. Want waar uw schat is, daar zal ook uw hart zijn.

¹⁷⁹⁶ **Spreuken 14:31** Wie de arme verdrukt, smaadt zijn Maker; maar wie zich over de nooddriftige ontfermt, eert Hem.

Spreuken 17:5 Wie de arme bespot, smaadt zijn Maker.

Spreuken 21:13 Wie zijn oor stopt voor het geschrei van de arme, die zal ook roepen, en niet verhoord worden.

Spreuken 22:2,9 Rijken en armen ontmoeten elkaar; de HEERE heeft hen allen gemaakt. Wie goed van oog is, zal gezegend worden, want hij heeft van zijn brood aan de armen gegeven.

¹⁷⁹⁷ **Hebreëen 13:5** Uw wandel zij zonder geldgierigheid; en wees vergenoegd (tevreden) met het tegenwoordige; want Hij heeft gezegd: “Ik zal u niet begeven, en Ik zal u niet verlaten.”

¹⁷⁹⁸ **Exodus 20:16** U zult geen valse getuigenis spreken tegen uw naaste.

¹⁷⁹⁹ **Psalm 15:3** Die met zijn tong niet achterklapt, zijn metgezellen geen kwaad doet, en geen smaadrede opneemt tegen zijn naaste.

Spreuken 6:16-19 Deze zes haat de HEERE; ja, zeven zijn voor Zijn ziel een gruwel: hoge ogen, een valse tong, en handen, die onschuldig bloed vergieten; een hart dat ondeugdzaam gedachten smeedt; voeten, die zich haasten, om tot kwaad te lopen; een vals getuige, die leugens blaast; en die tussen broederen krakelen (twist) inwerpt.

Spreuken 12:22 Valse lippen zijn voor de HEERE een gruwel; maar die trouw handelen, zijn Zijn welgevallen.

Openbaring 21:8 Maar van de vreesachtigen en ongelovigen en gruwelijken en doodslagers en hoereers en tovenaars en afgodendienaars en al de leugenaars is hun deel in de poel die brandt van vuur en sulfer; dat is de tweede dood.

¹⁸⁰⁰ **Mattheüs 7:12** Alle dingen dan, die u wilt, dat de mensen u zouden doen, doet u hun ook zo. Want dat is de wet en de profeten.

I Korinthiërs 13:4-7 De liefde is lankmoedig, zij is goedertieren; de liefde is niet afgunstig; de liefde handelt niet lichtvaardig, zij is niet opgeblazen; zij handelt niet ongeschikt, zij zoekt zichzelf niet, zij wordt niet verbitterd, zij denkt geen kwaad; zij verblijdt zich niet in de ongerechtigheid, maar zij verblijdt zich in de waarheid; Zij bedekt alle dingen, zij ^agelooft alle dingen, zij hoopt alle dingen, zij verdraagt alle dingen.

^a Kanttekening: *het doen van zijn naaste altijd ten beste duidende, zolang het tegendeel niet blijkt.*

¹⁸⁰¹ **Jakobus 3:5-6** De tong is een klein lid, en roemt grote dingen. Zie, een klein vuur, hoe grote hoop hout het aansteekt. De tong is ook een vuur, een wereld van ongerechtigheid; zo is de tong onder onze leden gesteld, welke het hele lichaam besmet, en ontsteekt het rad van onze geboorte, en wordt ontstoken door de hel.

¹⁸⁰² **Mattheüs 12:36** Ik zeg u, dat van elk ijdel woord, dat de mensen gesproken zullen hebben, zij daarvan rekenschap zullen geven in de dag van het oordeel.

Efeziërs 4:29 Geen vuile rede ga uit uw mond, maar als er enige goede rede is tot nuttige stichting, opdat zij genade geeft aan die ze horen.

Efeziërs 5:4 Geen zot geklap, of gekkernij, welke niet betamen; maar veelmeer dankzegging.

¹⁸⁰³ **II Thessalonicenzen 2:10** ... degenen die verloren gaan; daarvoor dat zij de liefde der waarheid niet aangenomen hebben, om zalig te worden.

¹⁸⁰⁴ **Psalm 31:6** U hebt mij verlost, HEERE, U, God der waarheid!

worden met Hem Die zegt: *"Ik ben de Weg, de Waarheid en het Leven."* Wanneer we door de Geest der waarheid worden ingeleid in alle waarheid!¹⁸⁰⁵

Het is nog steeds waar: als we onze tong niet in toom houden¹⁸⁰⁶, is heel onze godsdienst ijdel, tevergeefs, waardeloos!¹⁸⁰⁷ Als we er goed over nadenken, schrikken we: heel de oprechtheid van mijn godsdienst (godsvreze) hangt aan dit ene: houd ik mijn tong in toom...? Daarom hebben we dagelijks nodig te smeken: *"HEERE, zet een wacht voor mijn mond, behoed de deur van mijn lippen"* (Psalm 141 vers 3). Wanneer we iets tot of over onze naaste willen zeggen vraagt deze door God gegeven wachter voor onze mond ons: (1) Is het waar wat je wilt vertellen? (2) Is het nodig dat je dit vertelt? (3) Is het uit liefde wat je nu wilt zeggen? (4) Is het nu de juiste tijd om dit te zeggen?

Pas als je deze vragen voor jezelf eerlijk met ja hebt kunnen beantwoorden, mag je gaan praten. Zou het niet stil worden op sommige koffie- en verjaardagsvisites...? Een christen krijgt de opdracht om zijn tong anders te gebruiken: tot nut en zaligheid van zijn naaste en tot eer van God.¹⁸⁰⁸

Het gaat in dit gebod over de eer (van de naam) van onze naaste. Welk gerucht verbreid je liever over je naaste? Als je iets goeds van hem weet én iets slechts...; wat wil je dan liever verder vertellen? Let wel: om tegen iemand te waarschuwen, moet soms het kwaad worden doorverteld, maar nooit uit kwaadaardigheid. Niet alleen gaat het over het kwaad spréken (en denken), maar ook over het kwaad willen hóren over je naaste. Wanneer er geen oren zijn om roddel te horen, is er waarschijnlijk ook geen tong om roddel te spreken! Laten we begeren het goede van onze naaste te horen en niet het kwade. Onderzoek je godsdienst, onderzoek je staat voor de eeuwigheid en je verhouding tot God aan dit kenmerk: bevorder ik met mond en oren het goede gerucht van mijn naaste...?

Laten we smeken dat onze belijdenis en belofte¹⁸⁰⁹ voor Gods heilig Aangezicht waar, oprecht, zal zijn. God kan dit schenken... Verder valt onder dit verbod alle on-waar-zijn in je houding enz.; ofwel: wees puur, onopgesmukt, zonder opmaak. Speel geen toneel. We zijn daarom ook tegen speelfilm in bioscoop, televisie of DVD. Een christen kan het niet uithouden in een leven van rollenspel.

De schade die roddelen aanricht

Een jonge man vertelde eens een heleboel mensen iets heel slechts over een oudere man. Hij ontdekte later dat de roddel die hij verspreid had, niet waar was. De jonge man vroeg toen de oudere man of hij hem wilde vergeven. Hij vroeg of er iets was wat hij kon doen om het goed te maken. De oude man pakte een kussen onder zijn arm en nam de jonge man mee naar de top van een kerktoeren. De wind trok hun haar alle kanten op, en hun lange jassen wapperden tegen hun benen. Ze keken naar beneden, naar het dorp en de velden eromheen. De oude man gaf de jonge man het kussen. 'Scheur het open', zei hij. De jonge man was verrast door het vreemde verzoek. Maar hij deed wat hem gevraagd was. Onmiddellijk waaiden de veren alle kanten op. Een wolk van veren draaide om hen heen, en waaierde toen wijd uit. Duizenden veertjes vielen voorbij het dorp, op de stoepen, in de heggen, in beekjes, in bomen en in het gras. 'Verzamel nu alle veren en stop ze terug in het kussen', zei de oude man. 'Allemaal?', vroeg de jonge man. 'Allemaal!', was het antwoord. 'Maar dat kan helemaal niet...' De oude man plaatste zijn hand op de schouder van de jonge man. 'Dat weet ik', zei hij vriendelijk. 'Ik wilde dat je besepte hoe onmogelijk het is om roddel terug te nemen.'¹⁸¹⁰

Het Tiende Gebod

Het tiende gebod¹⁸¹¹ openbaart de wortel van alle zonden: ontevredenheid. Waar een aardse rechter niet op let (gedachte tot moord kan en mag niet worden bestraft), daarin veroordeelt de hemelse Rechter ons wel! Het tiende gebod veronderstelt dat God élke begeerte van ons weet, noteert én er eenmaal op terug komt.¹⁸¹² De begeerte

¹⁸⁰⁵ **Johannes 16:13** Wanneer Die gekomen zal zijn, namelijk de Geest der waarheid, Hij zal u in al de waarheid leiden, want Hij zal van Zichzelf niet spreken, maar wat Hij gehoord zal hebben, zal Hij spreken, en de komende dingen zal Hij u verkondigen.

¹⁸⁰⁶ **Spreuken 10:19** In de veelheid van woorden ontbreekt de overtreding niet; maar die zijn lippen weerhoudt, is erg verstandig.

¹⁸⁰⁷ **Jakobus 1:26** Indien iemand onder u denkt dat hij godsdienstig is, en zijn tong niet in toom houdt, maar zijn hart verleidt, de godsdienst van deze is ijdel.

¹⁸⁰⁸ **Efeziërs 4:31** Alle bitterheid, en toornigheid, en gramschap, en geroep, en lastering zij van u geweerd, met alle boosheid.

Efeziërs 5:3 Hoerij en alle onreinheid, of gierigheid, laat ook onder u niet genoemd worden, zoals het de heiligen betaamt.

Efeziërs 5:19 Sprekende onder elkaar met psalmen en lofzangen en geestelijke liederen, zingende en psalmende voor de Heere in uw hart.

Kolossenzen 4:6 Uw woord zij te allen tijd in aangenaamheid, met zout besprenkeld, opdat u weet, hoe u een ieder moet antwoorden.

¹⁸⁰⁹ **Prediker 5:3-4** Wanneer u een gelofte aan God beloofd zult hebben, stel niet uit die te betalen, want Hij heeft geen lust aan zotten; wat u zult beloofd hebben, betaal het. Het is beter dat u niet belooft, dan dat u belooft en niet betaalt.

¹⁸¹⁰ **Spreuken 11:13** Wie als een achterklapper (roddelaar, kwaadspreker) wandelt, openbaart het heimelijke; maar die trouw is van geest, bedekt de zaak.

¹⁸¹¹ **Exodus 20:17** U zult niet begeren het huis van uw naaste; u zult niet begeren de vrouw van uw naaste, noch zijn dienstknecht, noch zijn dienstmaagd, noch zijn os, noch zijn ezel, noch iets, dat van uw naaste is.

¹⁸¹² **I Kronieken 28:9** Mijn zoon Salomo, ken de God van uw vader, en dien Hem met een volkomen hart en met een willige ziel; want de HEERE doorzoekt alle harten, en Hij verstaat al het gedichtsel der gedachten.

Psalms 94:11 De HEERE weet de gedachten van de mens, dat zij ijdelheid zijn.

Spreuken 6:16,18 Deze zes haat de HEERE; ja, zeven zijn voor Zijn ziel een gruwel: ...Een hart dat ondeugdzame gedachten smeedt.

alleen al naar iets wat tegen Gods wet strijdt, acht God een overtreding van Zijn wet. Want God wil geestelijk en hartelijk, ongeveinsd worden gediend.

Het gaat in het tiende gebod uiteindelijk over onze grondhouding ten opzichte van God en dus ook ten opzichte van alle zonden in ons hart en in de van God afgekeerde wereld. Hiervan geeft de apostel Johannes een treffende omschrijving (1 Johannes 2 vers 15): *“Hebt de wereld niet lief, noch wat in de wereld is. Indien iemand de wereld liefheeft, de liefde des Vaders is niet in hem.”* In het tiende gebod gaat het erom niets te begeren wat van deze wereld is. Johannes schrijft er in het volgende vers bij: *“Want al wat in de wereld is, namelijk de begeerlijkheid van het vlees en de begeerlijkheid van de ogen en de grootsheid van het leven, is niet uit de Vader, maar is uit de wereld.”* Heb je iets lief, dan gaat je hart naar het voorwerp van je liefde uit, dan begeer je het. Zo is begeren gelijk aan liefhebben en andersom.

Wat is nu de *wereld* die in het tiende gebod verboden is, die we dus niet mogen liefhebben en waar ons hart dus niet naar uit mag gaan, die we niet mogen begeren? Alles wat het leven los-van-God te bieden heeft. Een voorbeeld: is trouwen onbijbels? Zeker niet. Maar als het in ons leven zo'n belangrijke plaats gaat innemen dat alles ervoor moet wijken, dat ons (toekomstig) huwelijk God van Zijn plaats dringt en ons hart in zijn greep heeft, dan hoort het wel bij die wereld en bij wat in die wereld is. Johannes zegt dat we het niet moeten liefhebben. Vergelijk Paulus' advies in 1 Korinthiërs 7 vers 29: *“Dit zeg ik, broeders, dat de tijd voorts kort is, opdat ook die vrouwen hebben, zouden zijn als niet hebbende.”* Denk ook aan dingen als promotie, een goede positie in de maatschappij, hobby, ontspanning. Paulus breidt het dan ook meteen uit en schrijft: *“... en die kopen, als niet bezittende; en die deze wereld gebruiken, als niet misbruikende; want de gedaante van deze wereld gaat voorbij.”* De begeerlijkheid van het vlees is: heel het menselijke bestaan *los van God*. Leven zonder rekening te houden met God. Daarom staat er in het tiende gebod veel meer dan: de vrouw van je naaste. Ook zijn os en zijn ezel.

Grootsheid van het leven is: pronken en pralen met wat je hebt. Een dergelijke levensstijl die gekarakteriseerd wordt door begeerte is niet uit de Vader, zegt Johannes. De mensen vergapen er zich aan, en met de tong op de schoenen hollen ze erachteraan. Maar het stort ineens, als een economische recessie intreedt, of wanneer de dood komt of wanneer Christus verschijnt (zie 1 Johannes 2 vers 17). Wie zijn hart zet op deze wereld, het aardse en zichtbare, raakt God kwijt. In diens hart is geen plaats meer voor God. Daarom is de positieve omschrijving van het tiende gebod: *“Mijn zoon, geef Mij uw hart en laat uw ogen Mijn wegen bewaren”* (Spreuken 23 vers 26).

De roomse kerk leert dat een verkeerde begeerte die niet wordt toegestemd, geen (dood)zonde is. Maar de Schrift leert dat de wortel van zo'n niet-toegestemde begeerte – namelijk onze boze en verdoemelijke natuur, gevallen in Adam – ook al zonde en schuld is en dus de daaruit voortspruitende begeerte ook. Maar wat hebben we daar weinig erg in en wat hebben we daar weinig smart over...

Verder moeten we goed bedenken dat we het tiende gebod niet hebben gehouden wanneer we alleen maar niet hebben begeerd wat zondig is. Want de Heere heeft ons geschapen als begerende schepselen en Zijn bedoeling is dan ook dat we het goede wél begeren, dat is: lust hebben tot alle gerechtigheid¹⁸¹³ en begeren Hem te dienen. Ook dit gebod verbiedt niet alleen, maar gebiedt ook. *‘God gebiedt ons’*, zegt Calvijn, *‘een wonderlijke gloed der liefde!’*

Mag je niets begeren? Ja, maar laat je begeerte eerst ‘gekeurd’ worden door God.¹⁸¹⁴ Eén begeerte is zeker goed: die van Psalm 27 vers 4.¹⁸¹⁵

Conclusie

Zo toont de heilige wet van God ons duidelijk hoe schuldig we staan¹⁸¹⁶ en hoe onmogelijk het voor ons is om in eigen kracht deze heerlijke wet te houden, ook al zijn wij waarachtig bekeerd. Ween jij daar wel eens over? Zoek jij daarvoor verzoening in het Lam van God, Dat met Zijn bloed de schuld heeft uitgedelgd en de zonde der wereld wegneemt (HC, 115)? Paulus overdenkt de wet, nu zij door Christus vervuld is en nu zij in de hand van Christus is als wet van het genadeverbond, als leefregel der dankbaarheid. En hij komt tot de volgende dubbelconclusie (Romeinen 7 vers 22 en 23): *“Ik heb een vermaak in de wet van God naar de inwendige mens, maar ik zie een andere wet in mijn leden, welke strijdt tegen de wet van mijn gemoed en mij gevangen neemt onder de wet der zonde, die in mijn leden is.”* Daarom laat hij er direct op volgen (vers 24): *“Ik ellendig mens, wie zal mij*

Spreuken 15:26 De gedachten van de boze zijn voor de HEERE een gruwel.

Jeremia 4:14 Hoe lang zult u de gedachten van uw ijdelheid in het binnenste van u laten overnachten?

¹⁸¹³ **Mattheüs 5:6** Zalig die hongeren en dorsten naar de gerechtigheid, want zij zullen verzadigd worden.

Mattheüs 6:33 Zoek eerst het Koninkrijk van God en Zijn gerechtigheid, en al deze dingen zullen u toegeworpen worden.

¹⁸¹⁴ **Filippenzen 4:6** Wees in geen ding bezorgd, maar laat uw begeerten in alles, door bidden en smeken, met dankzegging bekend worden bij God.

¹⁸¹⁵ **Psalm 27:4** Eén ding heb ik van de HEERE begeerd, dat zal ik zoeken: dat ik al de dagen van mijn leven mocht wonen in het huis des HEEREN, om de liefelijkheid des HEEREN te aanschouwen, en te onderzoeken in Zijn tempel.

¹⁸¹⁶ **Mattheüs 5:19** Wie één van deze minste geboden ontbonden zal hebben, en de mensen zo geleerd zal hebben, die zal de minste genoemd worden in het Koninkrijk der hemelen. Maar wie ze gedaan en geleerd zal hebben, die zal groot genoemd worden in het Koninkrijk der hemelen.

verlossen uit het lichaam van deze dood?” Het antwoord op die vraag geeft Paulus zelf (vers 25): *“Ik dank God door Jezus Christus, onze Heere.”* En ten slotte jubelt-klaagt hij (vers 26): *“Zo dan, ik zelf dien wel met het gemoed de wet van God, maar met het vlees de wet der zonde.”*

Door Christus zijn Gods kinderen wel onder de vloek van de Wet vandaan¹⁸¹⁷, maar de Wet geldt nog steeds – alleen van de Tien Geboden lezen we immers dat God Zelf ze met Zijn vinger schrijft; zowel het eerste exemplaar dat Mozes in toorn verbrak¹⁸¹⁸ als ook het tweede exemplaar dat uiteindelijk in de ark des verbonds, onder het met bloed besprenkelde verzoendeksel een plaats kreeg¹⁸¹⁹; en ze houdt niet op krachtig te werken in het hart en leven van allen die Gods Naam ootmoedig vrezen.

Deze Wet maakt door haar beschuldigende en ontdekkende werk in het leven der dankbaarheid, in het hart en leven van Gods volk steeds verder plaats voor de zegen van de schuldvergeving in Christus en Zijn Gerechtigheid – Zijn plaatsvervangende gehoorzaamheid. Dus je wordt in je beleving steeds schuldiger, armer, ellendiger; opdat Gods Zoon, Die het Einde van de wet is¹⁸²⁰, je steeds onmisbaarder en begeerlijker wordt. Hij heeft de wet gehouden in de plaats van allen die het met smart dagelijks moeten ondervinden wetbrekers te zijn! En die tegelijkertijd mogen weten: in Christus heb ik de wet volmaakt gehouden en ben ik heilig!

De Wet is de volmaakte regel. Ze is de tekening van Goddelijke reinheid.¹⁸²¹ We kunnen haar hier nooit houden, maar wel begeren we vurig haar te houden. Ook proberen we het en daadwerkelijk beginnen we haar te houden. Deze volmaakte wet bedoelt in ons hart een heimwee te doen opleven naar die heerlijke toekomst van zondeloosheid. Want er komt voor Gods volk een toekomst vol van heiligheid, waarin alle zonde volmaakt zal zijn uitgebannen. De grote vraag is deze: kennen wij dit heimwee? II Petrus 3 getuigt ervan (vers 13): *“Wij verwachten, volgens Gods belofte, nieuwe hemelen en een nieuwe aarde, waarin gerechtigheid woont.”*

Wat een heugelijke, heerlijke verwachting! Nieuwe hemelen en een nieuwe aarde, waarin gerechtigheid woont! Wij kunnen er ons hier nauwelijks een voorstelling van vormen. Te leven in een maatschappij, waaruit de zonde met al haar rampzalige gevolgen is verbannen, waar geen afgunst, geen nijd, geen twist, geen vijandschap, geen ergernis, geen oorlog meer wordt gevonden, waar de rechtvaardige zijn ziel niet meer kwelt over de goddeloosheid die hij hier rondom zich aanschouwt; een maatschappij waarin allen God eren en dienen met een volkomen hart, waarin men de hemelse Vader en Zijn eniggeboren Zoon met de hele ziel liefheeft, waarin allen zich beijveren om de wil van die Vader te doen en zich naar het beeld van Zijn Zoon te vormen, waarin ongeveinsde, onbaatzuchtige liefde heerst en de één het waarachtige geluk van de ander bestendig verhoogt!

De wet is geestelijk, wij zijn vleselijk. Houd jij van een geestelijke wet die jou jouw vleselijkheid bekend maakt? Een beschuldigende wet die om Jezus' wil niet meer verdoemt, maar wel steeds (meer) naar de Borg en Plaatsvervanger uitdrijft? Verlang jij ernaar om volmaakt te zijn, zoals je Vader in de hemel volmaakt is?¹⁸²² Wens je vanuit de scherpe wetsprediking eerlijk te worden behandeld om hoe langer hoe meer de verzoening in Christus te kunnen hoogachten? Om ook hoe langer hoe meer tot Hem de toevlucht te leren nemen in de strijd tegen al het inklevende verderf, zodat Hij ook in de heiligmaking je Eén en Al wordt?

De Middelaar draagt de wet in Zijn binnenste, in Zijn hart¹⁸²³ en vervult haar voor de Zijnen. Buiten Hem om is de wet enkel toorn en vloek, maar zijn onze zielen gerechtvaardigd door Zijn gehoorzaamheid, dan schrijft de Heilige Geest diezelfde wet in ons hart¹⁸²⁴ en leert ons haar liefhebben en onderhouden. Hij alleen kan ons leren God, de Wetgever, te bedoelen in het gehoorzamen van al Zijn geboden.

¹⁸¹⁷ **Romeinen 6:14** De zonde zal over u niet heersen, want u bent niet onder de wet, maar onder de genade.

¹⁸¹⁸ **Exodus 31:18** En Hij gaf aan Mozes, toen Hij met hem op de berg Sinaï te spreken geëindigd had, de twee tafelen (platen) der getuigenis, tafelen van steen, beschreven met de vinger van God.

Exodus 32:16 & 19 En die tafelen waren Gods werk; het geschrift was ook Gods geschrift zelf, in de tafelen gegraveerd. & En het geschiedde, toen hij aan het leger naderde, en het kalf, en de reien zag, dat de toorn van Mozes ontstak, en dat hij de tafelen uit zijn handen wierp, en die beneden aan de berg verbrak.

¹⁸¹⁹ **Deuteronomium 10:1-5** In die tijd zei de HEERE tot mij: “Hou voor u twee stenen tafelen, zoals de eerste, en klim tot Mij op deze berg; daarna zult u een kist van hout maken. En Ik zal op die tafelen schrijven de woorden die geweest zijn op de eerste tafelen, die u gebroken hebt; en u zult ze leggen in die kist.” Zo maakte ik een kist van sittimhout, en hieuw twee stenen tafelen als de eerste; en ik klom op de berg, en de twee tafelen waren in mijn hand. Toen schreef Hij op de tafelen, naar het eerste schrift, de tien woorden die de HEERE ten dage der verzameling, op de berg uit het midden van het vuur tot u gesproken had; en de HEERE gaf ze mij. En ik keerde mij en ging af van de berg en legde de tafelen in de kist die ik gemaakt had; en daar zijn zij, zoals de HEERE mij geboden heeft.

¹⁸²⁰ **Romeinen 10:4** Het einde der wet is Christus, tot rechtvaardigheid voor een ieder die gelooft.

¹⁸²¹ **Deuteronomium 10:12** Nu dan, Israël, wat eist de HEERE, uw God van u dan de HEERE, uw God, te vrezen, in al Zijn wegen te wandelen, en Hem lief te hebben, en de HEERE, uw God, te dienen, met heel uw hart en met heel uw ziel?

Mattheüs 7:12 Alle dingen dan die u wilt, dat de mensen u zouden doen, doet u hun ook zo, want dat is de wet en de profeten.

Mattheüs 23:23 Wee u, u Schriftgeleerden en Farizeeërs, u geveinsden, want u vertient de munte en de dille en de komijn, en u laat na het zwaarste der wet, namelijk het oordeel en de barmhartigheid en het geloof. Deze dingen moest men doen, en de andere niet nalaten.

I Timotheüs 1:5 Het einde van het gebod is liefde uit een rein hart, en een goed geweten, en een ongeveinsd geloof.

¹⁸²² **Mattheüs 5:48** Wees dan volmaakt, zoals uw Vader Die in de hemelen is, volmaakt is.

¹⁸²³ **Psalm 40:9** Ik heb lust, o mijn God, om Uw welbehagen te doen; en Uw wet is in het midden van mijn ingewand.

¹⁸²⁴ **Hebreeën 8:10** “Want dit is het verbond dat Ik met het huis van Israël maken zal na die dagen”, zegt de Heere: “Ik zal Mijn wetten in hun verstand geven, en in hun harten zal Ik die inschrijven; en Ik zal hun tot een God zijn, en zij zullen Mij tot een volk zijn.”

Les 24: Gebed

Bidden is spreken met God. En wel over alles, wat ons bezig houdt. Alles vertellen aan Hem. Vooral is bidden: het zoeken van omgang met God; Zijn nabijheid zoeken, Zijn Aangezicht zoeken. De HEERE is nabij allen die Hem aanroepen.¹⁸²⁵ De rechte bidder is niet zozeer verlegen om Gods hulp of gave, maar om Zijn gunst en nabijheid. Als Hij komt, is de ziel gerust. Zoals een kind in een donkere nacht na een angstige droom gerust is, wanneer vader of moeder maar dichtbij is. De Bijbel gebruikt voor het bidden onder andere de uitdrukkingen

- onze ziel uitgieten voor het Aangezicht des HEEREN¹⁸²⁶
- onze ziel tot de HEERE opheffen.¹⁸²⁷

Wat is bidden dus? Niet onze wil en ons inzicht aan God bekend maken, veel minder aan Hem opleggen, maar communicatie, gesprek, ontmoeting met God. Hij spreekt tot ons in Zijn Woord en wij spreken vanuit de grond van ons hart tot de HEERE.

Bidden is niet los te maken van danken. De Catechismus zegt dat de Heere Zijn genade en Zijn Geest alleen aan zulke mensen geeft die Hem niet alleen met hartelijk zuchten erom bidden, maar die ook meteen Hem ervoor danken.

Wat houdt dat in: danken voor een gave, terwijl je om die gave bidt? Dat je belijdt: ik vertrouw U zo volkomen, dat ik U *bij voorbaat* hartelijk dank voor Uw gezindheid en belofte om mij Uw gave te schenken.¹⁸²⁸ Wanneer wij God danken, moeten wij het doen door Christus, als de Middelaar.¹⁸²⁹

Het gebed staat in de Heidelbergse Catechismus in het derde onderdeel, de dankbaarheid tegenover God voor Zijn glorierijke verlossing uit onze ellende, door Jezus Christus, uit louter genade, zonder enige verdienste van onze kant. Daarmee leert de Catechismus ons dat *dankbaarheid bewijzen* niet gelijk is aan *prestatie leveren*. Dan hoorde bidden om Gods genade en Geest er helemaal niet in thuis. Bidden is immers belijdenis van ons onvermogen en dus is de dankbaarheid die zich vooral in gebed uit, niet presteren, maar afhankelijk zijn... De Catechismus noemt het gebed zelfs het belangrijkste onderdeel van de dankbaarheid! Waarom? Omdat we in het gebed belijden hoe afhankelijk we zijn van God; en zo'n gestalte van hart is het meest tot Zijn eer!

Ook belijden we in ons gebed hoe innig lief we God hebben, hoe graag we dicht bij Hem leven.¹⁸³⁰ En we belijden hoe volkomen we Zijn wet wensen te bewaren.

De wet leidt tot het gebed om de wet te mogen gehoorzamen. Dus zoals de Catechismus het gebed aan de orde stelt gaat het niet in de eerste plaats om onze nood, onze behoeften, onze wensen en verlangens (al is bidden wel het werk van een bedelaar), maar om *Gods wil te mogen doen uit dankbaarheid*.

Om nu Gods wil te kunnen doen is Zijn genade en Geest nodig. Daarom is het verlangen naar volkomen gehoorzaamheid aan Gods wet de spoorslag tot het gebed. Het gaat niet om ons, maar om Gods eer! Daarom wordt door ons het gebed dan het meest als noodzakelijk ervaren, als we de wet des HEEREN liefhebben om haar volkomen te gehoorzamen uit liefde tot God. En als we daarbij steeds duidelijker en smartelijker gaan inleven hoe onmachtig en onwillig(!) wij vanuit onszelf zijn om de HEERE te dienen zoals Hij wil en zoals Hij waardig is, zodat we onze afhankelijkheid van Hem, met betrekking tot kracht en gewilligheid, beseffen en vertellen.

Nadat Calvijn in zijn Institutie uitgebreid over de praktijk van de godzaligheid heeft gehandeld, begint hij het hoofdstuk over het gebed (III,xx,1 – titel: *Over het gebed, dat de voornaamste oefening van het geloof is, en waardoor we Gods weldaden dagelijks verkrijgen*), met de volgende zin: *Uit wat tot nu toe behandeld is, zien we duidelijk hoe ontbloot en ledig de mens is van alle goede dingen en hoe hem alle hulpmiddelen tot zaligheid ontbreken. Daarom, als hij middelen zoekt om daarmee zijn armoede te hulp te komen, moet hij buiten zichzelf gaan en zich die van elders verwerven. Verder is ons uitgelegd dat de Heere Zich uit Eigen beweging mild vertoont in Zijn Christus, in Wie Hij voor onze ellende alle gelukzaligheid, en voor onze armoede rijkdom ons aanbiedt, in Wie Hij voor ons de hemelse schatten opent, opdat ons hele geloof Zijn geliefde Zoon aanschouwt, aan Hem onze hele verwachting hangt, op Hem onze hele hoop gevestigd zou zijn en rust.*

Dit is de eigenlijke reden om te bidden! God wil dat wij Hem bidden, terwijl Hij ons de weldaad waar we om bidden, al beloofd heeft.¹⁸³¹ Twee duidelijke voorbeelden vinden we bij David en Jeremia. God belooft genadig te zullen zijn, en Hij werkt dat uit in de weg van het gebed.¹⁸³²

¹⁸²⁵ **Deuteronomium 4:7** Want welk groot volk is er, dat de goden zo nabij zijn als de HEERE, onze God, zo dikwijls als wij Hem aanroepen?

Psalms 145:18 De HEERE is nabij allen die Hem aanroepen, allen die Hem aanroepen in waarheid.

¹⁸²⁶ **I Samuël 1:15** Hanna antwoordde en zei: "Ik heb mijn ziel uitgegieten voor het aangezicht des HEEREN."

¹⁸²⁷ **Psalms 25:1** Tot U, o HEERE, hef ik mijn ziel op.

¹⁸²⁸ **Mattheüs 21:22** Al wat u, gelovende, zult begeren in het gebed, zult u ontvangen.

Lukas 11:13 Indien dan u die boos bent, weet uw kinderen goede gaven te geven, hoeveel te meer zal de hemelse Vader de Heilige Geest geven aan degenen die Hem bidden?

¹⁸²⁹ **Romeinen 1:8** Ten eerste dank ik mijn God door Jezus Christus voor u allen, dat uw geloof verkondigd wordt in de hele wereld.

¹⁸³⁰ **Psalms 105:4** Vraag naar de HEERE en Zijn sterkte; zoek Zijn aangezicht gedurig.

Wanneer Hij ons hoort bidden, denkt Hij – als het ware – weer aan onze nood en aan Zijn belofte.¹⁸³³ Zo belangrijk is het bidden.¹⁸³⁴

Bidden is dan ook niet alleen vanuit de nood vragen om Gods genade en Geest. Het is ook een zeker weten en een vaste overtuiging dat God almachtig is en dat Hij dus kan doen wat wij niet kunnen. Daarbij mogen we in de weg van gebed leren kinderlijk vertrouwen beoefenen in Zijn gewilligheid en betrouwbaarheid om ons te geven wat Hij van ons eist. Klassiek voorbeeld van zo'n gebed vinden we in het eerste hoofdstuk van Augustinus' *Confessiones* (Belijdenissen), waar hij als volgt bidt: *geef wat U beveelt, en beveel wat U wilt*. Recht bidden is zeggen: Heere, ik kan niets, maar U kunt mij alles geven!

God legt door gebeden in Zijn Woord ons de woorden in de mond. Want de vele gebeden in de Heilige Schrift – vooral in het Boek der Psalmen – zijn mede bedoeld om ons te leren hoe wij moeten bidden. Het gebed wordt wel genoemd *de ademtocht van de ziel en de thermometer van het geestelijke leven*. Zonder ademen kan alleen een lijk. Hoe warm onze liefde tot God is, kunnen we aflezen aan onze dagelijkse gebedspraktijk en gebedsbehoefte. Hoeveel minuten per dag bidden wij, naderen wij tot God? O, wat een schuld...!

Het gebed is dus een uiting van dankbaarheid, omdat we daardoor erkennen dat God de enige Oorsprong van alle goed is, van Wie we alles verwachten. We belijden en aanbidden

- Zijn alwetendheid – en vertrouwen ons geheel aan Hem toe
- Zijn wijsheid – dat Hij Zich tegenover ons nooit vergist
- Zijn vrijmacht of soevereiniteit – dat Hij niets aan ons verplicht is
- Zijn goedheid – dat Hij ons geen kwaad zal doen, al drukt het leed, al dreigt het lot
- Zijn gewilligheid – om ons daadwerkelijk te geven wat we nodig hebben, en om ons beter te verzorgen dan de beste aardse vader zijn kinderen¹⁸³⁵
- Zijn almacht – dat Hij ons van al het nodige weet te voorzien en in allerlei nood en dood weet te beschermen.

We beroemen ons erin klein, nietig, zwak, onwetend, niets te zijn¹⁸³⁶ en dat we een God hebben Die juist op deze manier al Zijn Deugden of Eigenschappen, Loflijkheden in ons verheerlijkt. En hierin is ons hart gerust!

Om welke zaken mogen we bidden? Om alles wat we nodig hebben? Ja, maar niet omdat we het nodig hebben (alsof we er daarom recht op hadden), maar omdat God het ons heeft geboden. Hij bevéelt ons dat we Hem zullen bidden om alle geestelijke en lichamelijke nooddrift. Dus: alléén wat we nódig hebben, geen overdaad; en ál wat we nodig hebben – niets vergeten! De Heidelbergse Catechismus belijdt in antwoord 26 dat Hij ons daarmee wil verzorgen en leert ons in antwoord 117 op welke manier God dit doet, namelijk in de weg van het gebed. Wie niet bidt, kan er niet op rekenen dat hij ontvangt. Calvijn noemt het gebed dan ook: *God in Eigen Persoon aanspreken over Zijn beloften!* Door het gebed halen we als het ware God naar ons toe. Daarom is bidden *de HEERE aanroepen*.¹⁸³⁷ Dat houdt in: Hem naderbij roepen.

¹⁸³¹ **Ezechiël 36:36-37** Dan zullen de heidenen, die in de plaatsen rondom u zullen overgelaten zijn, weten, dat Ik, de HEERE, de verstoorde plaatsen bebouw, en het verwoeste beplant. Ik, de HEERE, heb het gesproken en zal het doen. Zo zegt de Heere HEERE: "Daarenboven zal Ik hierom door het huis van Israël verzocht worden, dat Ik het hun doe."

Daniël 9:2-3 In het eerste jaar van zijn regering, merkte ik, Daniël, in de boeken, dat het getal van de jaren, waarover het woord des HEEREN tot de profeet Jeremia geschied was, in het vervullen van de verwoestingen van Jeruzalem, zeventig jaren was. En ik stelde mijn aangezicht tot God, de Heere, om Hem te zoeken met het gebed, en smekingen, met vasten, en zak, en as.

¹⁸³² **II Samuël 7:27** U, HEERE der legerscharen, U, God van Israël, U hebt het voor het oor van Uw knecht geopenbaard, zeggende: "Ik zal voor u een huis bouwen." Daarom heeft Uw knecht in zijn hart gevonden, dit gebed tot U te bidden.

Jeremia 29:11-14 "Ik weet de gedachten die Ik over u denk", spreekt de HEERE, "gedachten van vrede, en niet van kwaad, dat Ik u geef het einde en de verwachting. Dan zult u Mij aanroepen, en heengaan, en tot Mij bidden; en Ik zal naar u horen. En u zult Mij zoeken en vinden, wanneer u naar Mij zult vragen met heel uw hart. En Ik zal door u gevonden worden", spreekt de HEERE, "en Ik zal uw gevangenis wenden, en u vergaderen uit al de volken, en uit al de plaatsen, waarheen Ik u gedreven heb", spreekt de HEERE, "en Ik zal u wederbrengen tot de plaats, van waar Ik u gevankelijk heb doen wegvoeren."

¹⁸³³ **Exodus 2:23-25** Het geschiedde dat de kinderen van Israël zuchtten en schreeuwden over de dienst; en hun geroep over hun dienst kwam op tot God. En God hoorde hun gekerm, en God dacht aan Zijn verbond met Abraham, met Izak, en met Jakob. En God zag de kinderen van Israël aan, en God kende hen.

¹⁸³⁴ **Psalms 106:44-45** Hij zag hun benauwdheid aan, wanneer Hij hun geschrei hoorde. En Hij dacht tot hun beste aan Zijn verbond, en het berouwde Hem naar de veelheid van Zijn goedertierenheden.

¹⁸³⁵ **Lukas 11:9-13** Ik zeg u: bidt, en u zal gegeven worden; zoekt, en u zult vinden; klopt, en u zal opengedaan worden. Want een ieder die bidt, die ontvangt; en die zoekt, die vindt; en die klopt, die zal opengedaan worden. En welke vader onder u, die de zoon om brood vraagt^a, zal hem een steen geven, of ook om een vis, zal hem voor een vis een slang geven? Of als hij ook om een ei zou vragen^a, zal hij hem een schorpioen geven? Indien dan u die boos bent, weet uw kinderen goede gaven te geven, hoeveel te meer zal de hemelse Vader de Heilige Geest geven aan degenen die Hem bidden?

^a In het Grieks hetzelfde woord als voor 'bidt'.

¹⁸³⁶ **II Korinthiërs 12:9-10** Hij heeft tot mij gezegd: "Mijn genade is voor u genoeg, want Mijn kracht wordt in zwakheid volbracht." Dus zal ik veel liever roemen in mijn zwakheden, opdat de kracht van Christus in mij woont. Daarom heb ik een welbehagen in zwakheden, in smaadheden, in noden, in vervolgingen, in benauwdheden, om Christus' wil. Want als ik zwak ben, dan ben ik machtig.

¹⁸³⁷ **Psalms 86:5** U, HEERE, bent goed, en gaarne vergevende, en van grote goedertierenheid voor allen die U aanroepen.
Handelingen 2:21 Het zal zijn, dat een ieder die de Naam des Heeren zal aanroepen, zalig zal worden.

Dit dient wel met het hart te gebeuren en niet alleen met de lippen.¹⁸³⁸ Bidden zoals de Farizeeër, die meende het goed te doen, is zinloos.¹⁸³⁹ We moeten komen als vernederden, zoals de tollenaar in dezelfde gelijkenis¹⁸⁴⁰; als rechtelozen, die het honderd procent van genade moeten hebben. En waar smeekt zo'n zondaar om? Hij zegt: "O God, wees mij zondaar genadig!" In het woordje *genadig* zit de betekenis van verzoening, zodat hij ten diepste zegt: wees met mij de zondaar verzoend. Hij bidt in de tempel. Waarom dáár? Omdat dáár het bloed van verzoening vloeit en omdat de Goddelijke belofte bij de tabernakel (en de tempel) luidt¹⁸⁴¹: "... en het zal hem vergeven worden." We mogen daarom bidden in vertrouwen op Gods onwispelbare belofte.

Ook is het nodig ons oor te neigen naar de wet¹⁸⁴², opdat we onze nood en ellende recht en grondig kennen en niet slechts enigszins, waarmee wij zo graag tevreden zijn (HC, 117). Als we onze nood en ellende, onze schuld en ons gebrek niet recht en grondig kennen, is ons bidden immers alleen maar een lege vorm. Is het niet huichelarij en spotten met God, om te smeken om die dingen die je niet werkelijk nodig hebt? De vraag is dus: wil jij werkelijk graag hebben, wat je bidt? Voel je je uiterst ellendig, wanneer God het niet geeft? Of kun je uiteindelijk best verder, ook al verhoort God je gebed niet...? Ben je tevreden met de vorm?

Calvin noemt als voorbeeld: *wanneer wij bidden dat Zijn Naam geheiligd wordt, dan moeten wij vurig hongeren en dorsten naar die heiliging*. En over vergeving schrijft hij: *wat is hatelijker of ook verfoeilijker voor God dan veinzerij, dat iemand vergeving van zonden vraagt, terwijl hij intussen óf denkt dat hij geen zondaar is óf althans niet denkt dat hij een zondaar is... waardoor God Zelf ontegenzeggelijk bespot wordt*.

Wat een voorrecht dat we niets goeds hoeven te hebben, omdat onze Vader (is Hij jouw Vader uit kracht van wedergeboorte?) alles heeft en geeft! De HEERE heeft beloofd de Geest der gebeden te zullen uitgieten.¹⁸⁴³ Wie ontvangen deze Geest? Die niet kunnen bidden en alleen al daarom de Heilige Geest nodig kregen! Laten we dagelijks bidden, roepen en zuchten om de krachtige werking van Gods Heilige Geest, opdat we het bij Hem vandaan krijgen om te leren bidden.¹⁸⁴⁴ Die Geest wil arme bedelaars leren bidden. Des te armer je bent en des te meer verlegen om die Geest, des te meer je Zijn hulp zult ervaren. Door deze Geest leren we bidden zonder ophouden¹⁸⁴⁵, zoals Paulus ook steeds aanspoort in zijn brieven en zelf ook doet, dag en nacht.¹⁸⁴⁶

Een nuttig hulpmiddel bij bidden is vasten, ons gewoonlijk van overdadig voedsel onthouden.¹⁸⁴⁷ Hierover zegt Calvin in een eerlijk getuigenis over zichzelf: *wij ervaren althans, wanneer de buik vol is, dat de geest niet zo tot God opgeheven is dat wij met ernstige en vurige gezindheid tot het gebed kunnen komen en daarin volharden*. Verder is het goed om een maandelijks vastendag te houden, om ons voor God te verootmoedigen!

Verhoring

¹⁸³⁸ **Mattheüs 15:8** Dit volk nadert tot Mij met hun mond en eert Mij met de lippen, maar hun hart houdt zich ver van Mij.

¹⁸³⁹ **Lukas 18:11-12** De Farizeeër, staande, bad dit bij zichzelf: o God, ik dank U, dat ik niet ben zoals andere mensen, rovers, onrechtvaardigen, overspelers; of ook zoals deze tollenaar. Ik vast tweemaal per week; ik geef tienden van alles wat ik bezit.

¹⁸⁴⁰ **Lukas 18:13** En de tollenaar, van verre staande, wilde ook zelfs de ogen niet opheffen naar de hemel, maar sloeg op zijn borst, zeggende: "O God, wees mij zondaar genadig!"

¹⁸⁴¹ **Leviticus 4:31** ... en de priester zal het aansteken op het altaar, tot een liefelijke reuk voor de HEERE; en de priester zal voor hem verzoening doen, en het zal hem vergeven worden.

¹⁸⁴² **Spreeken 28:9** Wie zijn oor afwendt van de wet te horen, diens gebed zelfs zal een gruwel zijn.

¹⁸⁴³ **Zacharia 12:10** over het huis van David en over de inwoners van Jeruzalem, zal Ik uitstorten de Geest der genade en der gebeden.

¹⁸⁴⁴ **Romeinen 8:26** De Geest komt onze zwakheden mede te hulp. Want wij weten niet wat wij bidden zullen, zoals het behoort, maar de Geest Zelf bidt voor ons met onuitsprekelijke verzuchtingen.

¹⁸⁴⁵ **Efeziërs 6:18** ... Met alle bidden en smeken, biddende te allen tijd in de Geest, en daartoe wakende met alle gedurigheid en smeking voor al de heiligen.

Filippenzen 4:6 Wees in geen ding bezorgd; maar laat uw begeerten in alles, door bidden en smeken, met dankzegging bekend worden bij God.

I Thessalonicenzen 5:17 Bidt zonder ophouden.

¹⁸⁴⁶ **Romeinen 1:10** Altijd in mijn gebeden biddende, of mogelijk mij nog te eniger tijd goede gelegenheid gegeven werd, door de wil van God, om tot u te komen.

Kolossenzen 1:3 & 9 Wij danken de God en Vader van onze Heere Jezus Christus, altijd voor u biddende. & Waarom ook wij, van die dag af dat wij het gehoord hebben, niet ophouden voor u te bidden en te begeren, dat u vervuld wordt met de kennis van Zijn wil, in alle wijsheid en geestelijk verstand.

I Thessalonicenzen 3:10 Nacht en dag zeer overvloedig biddende, om uw aangezicht te mogen zien, en te volmaken wat aan uw geloof ontbreekt.

II Thessalonicenzen 1:11 Waarom wij ook altijd bidden voor u, dat onze God u de roeping waardig acht, en vervult al het welbehagen van Zijn goedheid, en het werk van het geloof met kracht.

¹⁸⁴⁷ **Markus 9:29** Hij zei tot hen: "Dit geslacht kan nergens door uitgaan, dan door bidden en vasten."

Handelingen 10:30 Cornelius zei: "Vier dagen geleden was ik vastende tot dit uur toe, en ter negende ure bad ik in mijn huis."

Handelingen 14:23 Toen zij in elke gemeente, met opsteken der handen, ouderlingen verkoren hadden, gebeden hebbende met vasten, bevalen zij hen aan de Heere, in Wie zij geloofd hadden.

I Korinthiërs 7:5 Onttrekt u niet aan elkaar, tenzij dan met beider toestemming voor een tijd, opdat u zich tot vasten en bidden verledigt (= tijd vrij maakt).

- Kan een bidder rekenen op verhoring? Nee, als Ezechiël 14 vers 3 nog zijn situatie beschrijft¹⁸⁴⁸; of als hij steunt op zijn verdiensten en waardigheid, aangezien hij geheel en al onwaardig, ja: helwaardig is. Als dat voor het eerst of opnieuw wordt ingeleefd, kun je ontzettend moedeloos worden. Maar toch ja, hij mag rekenen op verhoring¹⁸⁴⁹, als hij gelovig steunt op Christus' verdiensten en beloften (kanttekening op Johannes 14 vers 13¹⁸⁵⁰). Jezus gebiedt Zijn discipelen in *Zijn Naam* te bidden. Alleen zo'n gebed van geloof is God aangenaam.¹⁸⁵¹ Dit geloof is in ons hart weten van Gods goedertierenheid en gewilligheid om ons goed te doen. Daarom eindigen wij ons gebed met God niet te wijzen op onze ernst, ijver, goede voornemens of onze gebeden, maar wij wijzen Hem eerbiedig op Zijn Eigen Naam, Zijn barmhartigheid in Zijn Zoon.¹⁸⁵² Daarom besluiten we onze gebeden met omschrijvingen als *om Jezus' wil*, of: *om Uws Naams wil*.
- 10 Zo is de inleving van onze onwaardigheid toch niet moedbenemend, maar een drangreden te meer om ons te werpen op de kruisverdiensten van Jezus Christus alleen. Zo steunt ons gebed op het geloofsvertrouwen van Gods Vaderlijke gezindheid (HC, 26 en 120). Zo werpen we alle zelfvertrouwen van ons.¹⁸⁵³ Let wel: onze onwaardigheid doet ons niet de toevlucht nemen tot de heiligen (NGB, 26) maar tot de kruisverdiensten van onze lieve Borg! Calvijn kan dan ook zeggen (Instituut III.xx.9): *het begin en ook de voorbereiding van het juiste bidden bestaat in het bidden om vergeving met ootmoedige en oprechte schuldbelijdenis... Want God is des te meer te verbidden, naarmate wij strenger zijn in het veroordelen van onszelf*. En zo moeten wij ook geloven dat God ons zal verhoren.¹⁸⁵⁴ Bedenk: wie in zijn bidden twijfelt aan God, ontvangt niets (Jakobus 1 vers 5-7). Tegelijk dienen we bij het bidden te bedenken, dat wij slechts verhoord worden, wanneer wij Gods geboden bewaren en wanneer wij doen wat welbehaaglijk is voor Hem!¹⁸⁵⁵ We steunen er niet op, maar het is voor de verhoring toch onmisbaar.¹⁸⁵⁶ Laten we bij elk gebed bedenken
- 20 dat we naderen tot de hoge en heilige God, Die een oneindige Majesteit is! En laten we steeds de binnenkamer opzoeken om des te meer los te zijn van alles buiten God en des te meer geconcentreerd te zijn op Hem alleen. Laten we Hem aanbidden in Geest en waarheid.¹⁸⁵⁷ Een belangrijk kenmerk van het gebed dat verhoord wordt, is: de bidder is heilig onbeschaamd, en toch niet brutaal.¹⁸⁵⁸ Uiteindelijk verhoort God van Zijn kinderen elk gebed, maar niet alle op dezelfde manier: sommige gebeden krijgen groen licht, andere geel en andere rood: sommige verhoort Hij met 'ja', sommige met 'wacht' en sommige met 'nee'. Elke *kleur* is Goddelijk en dus aanbiddeijk! Maar altijd verhoort Hij de kern van hun wens, namelijk, dat zij God eeuwig mogen genieten en dat Hij verheerlijkt wordt. Een reden dat gebeden niet altijd positief verhoord worden, kan ook zijn dat ze tegen elkaar in gebeden worden (neem twee kinderen van God die hebben gesolliciteerd naar dezelfde vacature en bidden om deze baan te mogen krijgen). In onze heiligste verrichtingen zit nog zoveel menselijks: zelfs voor de genadetroom dringen en duwen we elkaar nog
- 30 weg. Hoe belangrijk dan om in vertrouwen op die volmaakte Wijsheid te bidden: "Uw wil geschiede!"

Het Gebed des Heeren

¹⁸⁴⁸ **Ezechiël 14:3** Mensenkind, deze mannen hebben hun dreggoden in hun hart opgezet, en hebben de aanstoot van hun ongerechtigheid recht voor hun aangezichten gesteld; word ik dan ernstig door hen gevraagd?

¹⁸⁴⁹ **Psalm 145:19** Hij doet het welbehagen van hen die Hem vrezen, en Hij hoort hun geroep, en verlost hen.

¹⁸⁵⁰ **Johannes 14:13** Wat u begeren zult in Mijn Naam, dat zal Ik doen; opdat de Vader in de Zoon verheerlijkt wordt.

¹⁸⁵¹ **Romeinen 10:14** Hoe zullen zij dan Hem aanroepen, in Wie zij niet geloofd hebben?

Hebreeënen 11:6 Zonder geloof is het onmogelijk God te behagen. Want wie tot God komt, moet geloven dat Hij is, en een Beloner is van degenen die Hem zoeken.

Jakobus 1:5-7 Indien iemand van u wijsheid ontbreekt, laat hij ze van God begeren, Die aan een ieder mild geeft en niet verwijt; en zij zal hem gegeven worden. Maar dat hij ze begeert in geloof, niet twijfelende, want wie twijfelt, is een baar der zee gelijk, die door de wind gedreven en op- en neergeworpen wordt. Want laat die mens niet menen dat hij iets ontvangen zal van de Heere.

Jakobus 5:15 En het geloofsgebed zal de zieke behouden, en de Heere zal hem oprichten, en als hij zonden gedaan zal hebben, zal het hem vergeven worden.

¹⁸⁵² **Daniël 9:17-19** En nu, o onze God, hoor naar het gebed van Uw knecht, en naar zijn smekingen; en doe Uw aangezicht lichten over Uw heiligdom, dat verwoest is; om des Heeren wil^a. Neig Uw oor, mijn God, en hoor, doe Uw ogen open, en zie onze verwoestingen, en de stad, die naar Uw Naam genoemd is. Want wij werpen onze smekingen voor Uw aangezicht niet neer op onze gerechtigheden, maar op Uw barmhartigheden, die groot zijn. O Heere, hoor; o Heere, vergeef; o Heere, merk op en doe het, vertraag het niet. Om Uws Zelfs wil, o mijn God! Want Uw stad, en Uw volk is naar Uw Naam genoemd.

^a Kanttekening: *dat is, doe het niet om onze waardigheid, maar omwille van de Heere Christus*.

¹⁸⁵³ **Hebreeënen 4:16** Laat ons dus met vrijmoedigheid toegaan tot de troon der genade, opdat wij barmhartigheid verkrijgen, en genade vinden, om geholpen te worden ter bekwame tijd.

¹⁸⁵⁴ **Markus 11:24** Daarom zeg ik u: alle dingen die u biddende begeert, gelooft dat u ze ontvangen zult, en zij zullen u geworden (=zij zullen voor u zijn).

¹⁸⁵⁵ **I Johannes 3:22** Wat wij bidden, ontvangen wij van Hem, omdat wij Zijn geboden bewaren, en doen wat behaaglijk is voor Hem.

¹⁸⁵⁶ **Johannes 9:31** Wij weten dat God de zondaars niet hoort; maar als iemand godvruchtig is, en Zijn wil doet, die hoort Hij.

¹⁸⁵⁷ **Johannes 4:24** God is een Geest, en die Hem aanbidden, moeten Hem aanbidden in geest en waarheid.

¹⁸⁵⁸ **Lukas 11:5-8** Hij zei tot hen: "Wie van u zal een vriend hebben, en zal ter middernacht tot hem gaan, en tot hem zeggen: "Vriend, leen mij drie broden, omdat mijn vriend van de reis tot mij gekomen is, en ik heb niets dat ik hem voorzet." En dat die van binnen, antwoordende, zou zeggen: "Doe mij geen moeite aan; de deur is nu gesloten, en mijn kinderen zijn met mij in de slaapkamer; ik kan niet opstaan om u te geven." Ik zeg u: hoewel hij niet zou opstaan en hem geven, omdat hij zijn vriend is, nochtans om zijn onbeschaamdheid zal hij opstaan, en hem geven zoveel als hij er behoeft.

Het voorbeeldgebed¹⁸⁵⁹ *Het Onze Vader* is niet bedoeld om gedachteloos te worden nageprevelde, maar om te worden gebruikt als samenvatting, als voorbeeld. Kort staat daarin hoe en wat wij van de Heere hebben te bidden. Calvin noemt (Institutie III,xx,34) dit gebed als het ware een schilderij, waarop God voorstelt “al wat we van Hem mogen vragen, al wat tot ons nut is, al wat nodig is te vragen.” Het was immers levensgevaarlijk, wanneer God ons alles gaf wat wij vanuit onze natuur graag willen... Nu worden we in dit voorbeeldgebed onderwezen welke zaken ons nuttig en nodig zijn, tot Gods eer. Wanneer we zó bidden, weten we zeker dat het God aangenaam is.

De Aanspraak

De Heere Jezus heeft Zijn discipelen geleerd God aan te spreken met de Naam *Onze Vader*. Als Hij het ons niet had voorgezegd, hadden wij de moed niet gehad het uit te spreken, gezien de oneindig grote afstand tussen de Heilige en ons. Wie waagt het immers zichzelf Gods kind te noemen, als de Heere het niet om Christus' wil ons in Zijn Woord had gezegd?

Veel ernstige mensen vragen zich af, wie God als Vader mogen aanspreken. Dit is een belangrijke vraag, maar voordat we ons dit afvragen, moeten we overdenken:

- Heeft God recht op de Vadersnaam, of niet? Is Hij niet onze God, onze eigen Schepper, trouwe Verzorger en Weldoener?¹⁸⁶⁰
- Heeft God Zich tegenover ons niet Vaderlijk gedragen, hebben wij over Hem te klagen, zodat Hij Zijn Vadersnaam onwaardig is geworden?¹⁸⁶¹
- Heeft Hij als God van het verbond niet dubbel recht op de Vadersnaam?¹⁸⁶²

Deze Vadersnaam móeten wij aan God geven, omdat God onze Vader is en dus moeten we Hem ook als Vader erkennen, vertrouwen, liefhebben en eren! Van wie is God dan Vader? Op grond van de schepping: van alle mensen.¹⁸⁶³ Op grond van het verbond: in het bijzonder van alle verbondskinderen.¹⁸⁶⁴ En op grond van Christus' verdienste: van alle wedergeborenen.¹⁸⁶⁵ O, dat we ertoe verwaardigd worden om Hem eerlijk *Vader* te noemen, dus met verloochening van de door ons gekozen vader satan.¹⁸⁶⁶

Deze Vadersnaam kunnen wij dan alleen aan God geven, wanneer wij Gods wedergeboren kinderen zijn, omdat alle niet-wedergeboren kinderen van God Hem als Vader verloochenen, verwerpen en haten; en omdat zij voor zich de duivel tot hun vader blijven kiezen.

¹⁸⁵⁹ **Mattheüs 6:9** U dan bidt aldus: “Onze Vader, Die in de hemelen bent! Uw Naam worde geheiligd.”

¹⁸⁶⁰ **Maleachi 1:6** “...ben Ik dan een Vader, waar is Mijn eer? En ben Ik een Heere, waar is Mijn vreze?” zegt de HEERE der heerscharen?

Maleachi 2:10 Hebben wij niet allen één Vader? Heeft niet één God ons geschapen?

Handelingen 17:26-29 Hij heeft uit één bloed heel het geslacht der mensen gemaakt, om op de hele aardbodem te wonen, bestemd hebbende de tijden tevoren vastgesteld, en de grenzen van hun woning; opdat zij de Heere zoeken, of zij Hem ook tasten en vinden mochten, hoewel Hij niet ver is van een ieder van ons. Want in Hem leven wij, en bewegen wij ons, en zijn wij; zoals ook enigen van uw dichters gezegd hebben: “Want wij zijn ook Zijn geslacht.” Wij dan, zijnde Gods geslacht, moeten niet menen, dat de Godheid goud of zilver of steen gelijk is, welke door mensenkunst en bedenking gesneden zijn.

¹⁸⁶¹ **Jesaja 1:2** Hoort, u hemelen, en neem ter ore, u aarde, want de HEERE spreekt: “Ik heb kinderen groot gemaakt en verhoogd; maar zij hebben tegen Mij overtreden.”

Lukas 15:17-18 Tot zichzelf gekomen zijnde, zei hij: “Hoe vele huurlingen van mijn vader hebben overvloed van brood, en ik verga van honger! Ik zal opstaan en tot mijn vader gaan, en ik zal tot hem zeggen: “Vader, ik heb gezondigd tegen de Hemel, en voor u.”

¹⁸⁶² **Exodus 4:22** Dan zult u tot Farao zeggen: “Zo zegt de HEERE: “Mijn zoon, Mijn eerstgeborene, is Israël.”

Deuteronomium 1:31 In de woestijn hebt u gezien dat de HEERE uw God, u daarin gedragen heeft, zoals een man zijn zoon draagt, op heel de weg die u gewandeld hebt, totdat u kwam aan deze plaats.

Deuteronomium 14:1 Jullie zijn kinderen van de HEERE, uw God.

Jesaja 63:16 U bent toch onze Vader, want Abraham weet van ons niet en Israël kent ons niet; U, o HEERE, bent onze Vader, onze Verlosser van ouds af is Uw Naam.

Jesaja 64:8 Maar nu, HEERE, U bent onze Vader; wij zijn leem, en U bent onze pottenbakker, en wij allen zijn het werk van Uw handen.

Jeremia 3:4 & 19 Zult u niet van nu af tot Mij roepen: mijn Vader, U bent de Leidsman van mijn jeugd! & Ik zei wel: “Hoe zal Ik u onder de kinderen zetten, en u geven het gewenste land, de sierlijke erfenis van de heerscharen der heidenen?” Maar Ik zei: “U zult tot Mij roepen: “Mijn Vader”; en u zult van achter Mij niet afkeren.”

¹⁸⁶³ **Handelingen 17:28** Want in Hem leven wij, en bewegen ons, en zijn wij; zoals ook enigen van uw dichters gezegd hebben: “Want wij zijn ook Zijn geslacht.”

Efeziërs 3:15 Uit Wie [de Vader van onze Heere Jezus Christus] al het geslacht in de hemelen en op de aarde genoemd wordt.

¹⁸⁶⁴ **Deuteronomium 32:6 & 18-19** Zult u dit de HEERE vergelden, u, dwaas en onwijs volk? Is Hij niet uw Vader, Die u verkregen, Die u gemaakt en u bevestigd heeft? ... De Rotssteen, Die u gegenereerd heeft, hebt u vergeten; en u hebt in vergetenis gesteld de God, Die u gebaard heeft. Toen de HEERE het zag, versmaadde Hij hen, uit toorn tegen Zijn zonen en Zijn dochters.

Mattheüs 15:24,26 Hij antwoordde en zei: “Ik ben niet gezonden, dan tot de verloren schapen van het huis van Israël.” Hij antwoordde en zei: “Het is niet betamelijk het brood der kinderen te nemen, en aan de honden voor te werpen.”

¹⁸⁶⁵ **Johannes 1:12-13** Zovelen Hem aangenomen hebben, aan hen heeft Hij macht gegeven kinderen Gods te worden, namelijk die in Zijn Naam geloven; die niet uit bloed, en niet uit de wil van het vlees, ebn niet uit de wil van een man, maar uit God geboren zijn.

¹⁸⁶⁶ **Johannes 8:44** U bent uit de vader de duivel, en wilt de begeerten van uw vader doen; die was een mensenmoordenaar van het begin, en is in de waarheid niet staande gebleven, want geen waarheid is in hem.

Handelingen 13:10 O u kind des duivels, vol van alle bedrog, en van alle arglistigheid, vijand van alle gerechtigheid, zult u niet ophouden de rechte wegen des Heeren te verkeren?

Deze Vadernaam dŭrven wij alleen dan aan God te geven, wanneer we als kind van God door de Heilige Geest ertoe gedreven worden. Ziende hoeveel onoprechtheid, ongerechtigheid en satan-keuze er nog in ons hart leeft, dŭrven we het vanuit onszelf niet.¹⁸⁶⁷

Deze Naam verwekt in ons hart direct kinderlijk vertrouwen. Alle wantrouwende gedachten worden weggenomen. 5 Let op: we moeten de zaak niet omkeren. De Catechismus zegt heel terecht dat Christus ons beveelt God aan te spreken met de Vadernaam om op die manier in het begin van ons gebed het kinderlijke vertrouwen in ons te verwekken. En er staat niet, dat we eerst dat kinderlijke vertrouwen in ons moeten gewaar worden om vervolgens de Vadernaam pas te (dŭrven of te mogen) gebruiken...

Wat ben je gelukkig, als je zo vertrouwelijk met de oneindig hoge God mag omgaan, zoals een klein meisje op de 10 knie van vader kruipt... Onvoorstelbaar...! Dan hoef je nooit meer bang te zijn, want alles wat geschapen is, is in de hand van je Vader. Je bent, waar ook ter wereld, altijd op het terrein van je Vader. En in welke omstandigheden jij je ook bevindt, hoe benauwend en drukkend ook – Hij, Die alle dingen leidt, is je Vader! O, kom dan maar, als ellendeling in al je verlorenheid en verdorvenheid en maak vrijmoedig gebruik van deze heilige Vadernaam! Heb dan een sterk vertrouwen dat Hij Zijn Heilige Geest zal geven, wanneer je Hem daarom bidt. Juist omdat Hij de hemelse 15 Vader is (Lukas 11 vers 13).

Vervolgens wijst Jezus ons erop dat we tegelijk groot van Zijn en onze Vader hebben te denken, omdat Hij nadrukkelijk zegt dat Hij *in de Hemelen is*. Laten we Gods macht niet afmeten naar ons vermogen. Laten we Zijn trouw niet benoemen vanuit onze trouweloosheid. Laten we nooit aards of klein van God denken. Laten we nooit oneerbiedig gaan tot deze Hemelse Majesteit, Die buiten Christus een verterend Vuur is!¹⁸⁶⁸ Daarom is het zo'n oneer 20 voor deze Vader, wanneer wij steun en zekerheid zoeken buiten God, bij mensen of instanties (zie ook de uitleg van het eerste gebod en HC, 26-28).

De Eerste Bede

De eerste bede – *Uw Naam worde geheiligd* – is de eerste in rang, belangrijkheid. Alle dingen staan onder deze bede 25 gerangschikt. Om een voorbeeld te gebruiken: de bede *geef ons heden ons dagelijks brood* heeft de bedoeling: *opdat Uw Naam geheiligd wordt*. Denk er eens over na. Wanneer je bidt om eten en drinken, welk doel heb je dan? Je maag, of Gods eer? Zo ook bij de bede *vergeef ons onze schulden*. Bedoel je dan je eigen gemoedsrust en zaligheid of de glorie van de God der vergevingen?¹⁸⁶⁹

In deze eerste bede leert Christus ons de belangen van God vooraan zetten. Hier is een rechte christen aan 30 het woord. Die alleen kan eerlijk bidden om de eer van God; alle anderen zijn eerrovers van God. Deze bidder 'vergeet' helemaal hoe het met zijn eigen naam en roem ervoor staat, als de Naam van zijn Vader maar wordt geheiligd... Door dit gebed voorop te plaatsen beproeft God ons of we Hem dienen om Hem Zelf of dat het ons te doen is om onszelf. Het gaat God om Zijn eer¹⁸⁷⁰ en wanneer we op Hem lijken, krijgen we datzelfde doel.

Misschien denk je: is dat niet egoïstisch van God om altijd alles te richten op Zijn eigen eer? Deze gedachte is 35 geheel en al ten onrechte, omdat we dan te menselijk van God denken. God is zó totaal anders als de eeuwige God en de almachtige Schepper en de majesteitelijke Koning, dat het op geen enkele manier egoïstisch is dat God alle dingen doet om Zichzelf te verheerlijken. Jezus zocht als mens niet Zijn eigen eer¹⁸⁷¹ (dus precies zoals het ook volgens ons hoort), maar zocht wel steeds de eer van God. Hij vond het blijkbaar geen verkeerd streven van Zijn Vader om Zichzelf te verheerlijken! En Hij Die niet Zijn eigen eer zocht, vraagt toch aan Zijn Vader¹⁸⁷²: 40 "Vader, de ure is gekomen, verheerlijk Uw Zoon, opdat ook Uw Zoon U verheerlijkt. En nu verheerlijk Mij, U Vader, bij Uzelf, met de heerlijkheid die Ik bij U had, eer de wereld was." Dit vraagt Hij blijkbaar met betrekking tot Zijn Goddelijke natuur... Trouwens: *ere wie ere toekomt*. Ons komt geen eer toe, omdat alles wat we presteren (waarvoor we geëerd zouden kunnen worden) van God afkomstig is. Daarentegen komt op de meest natuurlijke en rechtmatige wijze God wél altijd alle eer toe, omdat Hij alleen de enige Bron is van alles dat bestaat. Wanneer 45 ere moet worden gegeven aan degene wie ere toekomt, moet elk schepsel altijd alleen God eren. Daar komt bij: de glorie van God is onze zaligheid.¹⁸⁷³

¹⁸⁶⁷ **Romeinen 8:15** U hebt niet ontvangen de Geest der dienstbaarheid weer tot vrees, maar u hebt ontvangen de Geest der aanneming tot kinderen, door Wie wij roepen: Abba, Vader!

Galaten 4:6 Omdat u kinderen bent, heeft God de Geest van Zijn Zoon uitgezonden in uw harten, Die roept: Abba, Vader!

¹⁸⁶⁸ **Hebreeën 12:29** Onze God is een verterend Vuur.

¹⁸⁶⁹ **Nehemia 9:17** Zij hebben geweigerd te horen, en niet gedacht aan Uw wonderen die U bij hen gedaan had, en zij hebben hun nek verhard, en in hun weerspannigheid hebben zij een hoofd gesteld om terug te keren tot hun dienstbaarheid. Maar U, een God van vergevingen, genadig en barmhartig, lankmoedig, en groot van weldadigheid, hebt hen evenwel niet verlaten.

¹⁸⁷⁰ **Spreuken 16:4** De HEERE heeft alles gewerkt om Zijns Zelfs wil.

¹⁸⁷¹ **Johannes 8:50** Ik zoek Mijn eer niet.

¹⁸⁷² Johannes 17:1,5

¹⁸⁷³ **Ezechiël 36:22-24** Zeg tot het huis van Israël: "Zo zegt de Heere HEERE: "Ik doe het niet om uwentwil, u huis van Israël, maar om Mijn heilige Naam, die u ontheiligd hebt onder de heidenen. Want Ik zal Mijn grote Naam heiligen; en de heidenen zullen weten dat Ik de HEERE ben, spreekt de Heere HEERE, als Ik aan u voor hun ogen geheiligd zal zijn. Want Ik zal u uit de heidenen halen, en zal u uit al de landen vergaderen; en Ik zal u in uw land brengen.""

Deze verheerlijking nu van Gods Naam begeert de bidder op twee manieren: door hemzelf en door anderen. Daarom smeekt een gelovige in de eerste plaats: leer mij U recht kennen en U in al Uw werken prijzen (dat is: goedkeuren), zowel in de voorzienigheid als in de genade; al zijn Uw besluiten en werken soms nóg zo tegen mijn begrip en wil. In de tweede plaats smeekt hij: bewaar mij ervoor dat ik mij zo zal misdragen, dat anderen Uw Naam om mijn gedrag zullen lasteren.

De Naam van God is Zijn openbaring, Zijn bekendmaking (zie de uitleg van het derde gebod). In de eerste bede nu spreken we als ons verlangen uit, dat we alle middelen waardoor het God heeft belijfd Zich te openbaren, op het hoogste zullen waarderen en op het beste zullen gebruiken. We bidden ook dat onze overheid alles zal verbannen wat God onteert; en dat alle goddeloosheid wordt uitgeroeid.

Hoe kunnen wij Gods Naam heiligen?¹⁸⁷⁴ Door Hem te geloven¹⁸⁷⁵ en door zelf geheiligd te worden.¹⁸⁷⁶ Denk ook aan I Petrus 3 vers 15: *“Heiligt God de Heere in uw harten; en weest altijd bereid tot verantwoording aan een ieder die u rekenschap afleest van de hoop die in u is, met zachtaardigheid en vreze.”*

De Tweede Bede

In de tweede bede – *Uw Koninkrijk kome* – komt de vurige begeerte naar de onderwerping aan de zoete liefdesheerschappij van Koning Jezus aan de orde: o, wat bent U het waard om onvoorwaardelijk en algeheel mijn Koning te zijn! Maar wat ben ik er ver vanaf! Want door deze tweede bede te bidden, belijden wij dat wij vanuit onze natuur onder de heerschappij van de duivel zijn.

Wanneer komt dat Koninkrijk? Calvijn schrijft: *God regeert, waar mensen – zowel door verloochening van zichzelf als door verachting van de wereld en van het aardse leven – zich toewijden aan Zijn gerechtigheid, zodat ze streven naar het hemelse leven.* Dus eerlijk deze tweede bede bidden houdt in: smeken om reiniging van al je verdorvenheid.

Hartelijk weent de rechte bidder van dit volmaakte gebed ook over de afbraak van de kerk in eigen woonplaats of vaderland, over vervolgingen in China of andere landen en over boze machten die zich altijd kanten tegen zijn geliefde Vader en Diens Rijk. In het bijzonder bidden wij ook om de omverwerping van het rijk van de antichristus!¹⁸⁷⁷

Hoe vurig verlangen wij ernaar dat de aarde vol zal zijn met de kennis des HEEREN, zoals de wateren de zee bedekken.¹⁸⁷⁸ Wens jij je geheel en al te onderwerpen aan deze allesbeheersende Koning?

In de uitleg van de tweede bede wordt door de Catechismus het Woord, de Bijbel, aan de orde gesteld. De satan legt het erop toe dat het Woord van God wordt verboden (denk aan de roomse inquisitie) of vervalst (denk aan sommige moderne vertalingen). De kerk bidt dat alle aanvallen van satan tegen Gods heilig Woord verijdeld zullen worden. Eerlijk bidden houdt echter volgens Calvijn ook de begeerte in dat Hij ons verstand en hart onderwerpt aan de vrijwillige gehoorzaamheid aan dat Woord. Dit gebeurt, wanneer Hij door Zijn Geest Zijn Woord krachtig maakt.

Ook bidden we in deze bede om de bekering van de heidenen en dat Gods kerk daar zal bloeien – niet alleen in onze woonplaats en in ons vaderland. Verder dat het volk Israël tot de Christus bekeerd wordt, zoals de Westminster Catechismus terecht belijdt.

Voor het geloofsoog eindigt deze bede in de komst van de volkomenheid van Gods Rijk, waar Paulus (Romeinen 16 vers 20) zo heerlijk van getuigt: *“De God des vredes zal de satan spoedig onder uw voeten verpletteren.”*

De Derde Bede

In de derde bede – *Uw wil geschiede, zoals in de hemel zo ook op de aarde* – wordt duidelijk dat de wil van de Hemelse Vader voor de godzaligen steeds meer hun eigen wil is geworden. Wij bidden dan ook om de vervulling van de belofte: *“Ik zal hun enerlei hart geven en Ik zal een nieuwe geest in het binnenste van u geven en Ik zal het stenen hart uit hun vlees wegnemen en Ik zal hun een vlees hart geven, opdat zij wandelen in Mijn inzettingen en Mijn*

¹⁸⁷⁴ Voorbeelden van het ontheiligen van Gos Naam:

Leviticus 18:21 Van uw zaad / kinderen zult u niet geven, om voor de Molech door het vuur te doen gaan; en de Naam van uw God zult u niet ontheiligen; Ik ben de HEERE!

Leviticus 19:12 U zult niet vals bij Mijn Naam zweren; want u zou de Naam van uw God ontheiligen; Ik ben de HEERE.

Amos 2:7 Een man en zijn vader gaan tot een jonge dochter om Mijn heilige Naam te ontheiligen (kantt.: *door onbeschaamde onkuisheid*).

¹⁸⁷⁵ **Numeri 20:12** De HEERE zei tegen Mozes en Aäron: “Omdat u Mij niet geloofd hebt, dat u Mij heiligde voor de ogen van de kinderen van Israël, daarom zult u deze gemeente niet inbrengen in het land dat Ik hun gegeven heb.”

¹⁸⁷⁶ **Ezechiël 36:22-27** Zeg tot het huis van Israël: “Zo zegt de Heere HEERE: “Ik doe het niet om u, u huis van Israël, maar om Mijn heilige Naam, die u ontheiligt hebt onder de heidenen, waarheen u gekomen bent. Want Ik zal Mijn grote Naam heiligen, die onder de heidenen ontheiligt is, die u in het midden van hen ontheiligt hebt; en de heidenen zullen weten, dat Ik de HEERE ben”, spreekt de Heere HEERE, “als Ik aan u voor hun ogen geheiligd zal zijn. Want Ik zal u uit de heidenen halen, en u uit al de landen vergaderen; en Ik zal u in uw land brengen. Dan zal Ik rein water op u sprengen, en u zult rein worden; van al uw onreinheden en van al uw dreggoden zal Ik u reinigen. En Ik zal u een nieuw hart geven, en Ik zal een nieuwe geest geven in het binnenste van u; en Ik zal het stenen hart uit uw vlees wegnemen, en Ik zal u een vlees hart geven. En Ik zal Mijn Geest geven in het binnenste van u; en Ik zal maken, dat u in Mijn inzettingen zult wandelen, en Mijn rechten zult bewaren en doen.””

¹⁸⁷⁷ **I Johannes 2:18** Kinderen, het is de laatste ure; en zoals u gehoord hebt, dat de antichristus komt, zo zijn ook nu vele antichristussen geworden; waaruit wij kennen, dat het de laatste ure is.

¹⁸⁷⁸ **Jesaja 11:9** Men zal nergens leed doen noch verderven op heel de berg van Mijn heiligheid, want de aarde zal vol van kennis des HEEREN zijn, zoals de wateren de bodem der zee bedekken.

rechten bewaren en die doen. En zij zullen Mij tot een volk zijn en Ik zal hun tot een God zijn.” (Ezechiël 11 vers 19 en 20¹⁸⁷⁹.) We belijden dat wij vanuit onszelf onmachtig zijn om Gods wil te gehoorzamen. Verder dat we geneigd zijn om altijd weer onze eigen wil door te zetten in opstand tegen God.¹⁸⁸⁰ Om de Naam van Vader te kunnen heiligen, moet Zijn Koninklijke macht zich doorzetten en daarin zal Zijn wil onze liefste wens zijn. Deze gehoorzaamheid is dan ook een kinderlijke of dankbare gehoorzaamheid en niet een slaafse of verdienende gehoorzaamheid. Wel wordt verondersteld, dat we onze eigen wil verzaken (verloochenen, doorstrepen). En dus dat wij dagelijks sterven aan eigen zin en wil. Maar dat is een zoet sterven om Jezus’ wil. O, om Hem ook te eren tot in je dagelijkse beroep(skeuze) – waarin Hij alleen het voor het zeggen heeft!

We slaan in deze bede onze ogen naar de hemel en zijn jaloers op de gewilligheid, waarmee de heilige troongeesten Hem dienen.¹⁸⁸¹ En we zijn vastbesloten te doen wat God wil dat we doen. Totdat het in ons leeft om volgens Gods aanwijzingen lief te hebben en te haten, te vrezen en ons te verheugen, is het bidden van de derde bede onoprecht.

Zij die deze drie beden niet met vurig verlangen tot Gods eer bidden, mogen volgens Calvijn niet tot Gods kinderen en knechten worden gerekend...

De Vierde Bede

De vierde bede – *Geef ons heden ons dagelijks brood* – leert ons de noden van dit tijdelijke leven in de hand van de almachtige God en zorgzame Vader te stellen en te laten.

Onbezorgd – maar niet zorgeloos of onverschillig – mag Gods kind door de tijd reizen naar de eeuwigheid. Hij weet dat zijn Vader goed voor hem zorgt en dat het daarom niet erg is, wanneer die Vaderhand hem soms pijn doet. De kleinste dingen voor ons tijdelijke leven zijn voor God niet te klein of te onbelangrijk om er zorg voor te dragen en de grootste dingen zijn voor Hem niet te groot of te moeilijk om ze volkomen in Zijn zorg op te nemen. Gods Vaderlijke gunst schittert ook in het onderhoud van ons lichamelijk bestaan. Waarom dan gepiekerd, als je Zijn geliefd kind bent?¹⁸⁸² Laten we dan niet zo dwaas zijn om zekerheden te zoeken buiten de gelovige overgave aan deze goedertieren hemelse Vader!¹⁸⁸³

Ook belijden we tot eer van de HEERE hoe afhankelijk wij zijn, omdat niet ene gave van God – veel minder enige inspanning van ons – ons baat, tenzij God Zijn zegen daaraan verbindt. Dus ook met een volle voorraadkast moeten wij nog bidden om Gods zegen over deze spijs. Eet en drink jij tot Gods eer?¹⁸⁸⁴ Bid jij om slechts het noodzakelijke voedsel en ben je tevreden als de Heere niet meer geeft dan dat? Dus geen overdaad (brood zonder beleg)? Zo bad Agur¹⁸⁸⁵ niet arm én ook niet rijk te zijn... Ben je daarbij vergenoegd met per dag te krijgen, wat je dagelijks nodig hebt? Of begeer je het voor een hele week tegelijk in voorraad te hebben? God oefent op deze manier ons vertrouwen dat Hij, Die vandaag voor ons zorgt, ook morgen voor ons zal zorgen. Dus geen zekerheden bij voorbaat, dan alleen in Zijn waarachtige beloften.¹⁸⁸⁶

We bidden om het eten, omdat we het in Adam verzondigd hebben en alleen maar verdiend hebben dat het aardrijk onder de vloek ligt.¹⁸⁸⁷ Tegelijkertijd geldt: we bidden in vrijmoedig vertrouwen om dat verzondigde voedsel, wetend dat Christus’ bloed een genoegzame prijs is voor ons dagelijks brood. Ons dagelijks voedsel is dus aan onze zijde wel verzondigd, maar door Christus betaald.

¹⁸⁷⁹ Zie ook **Jeremia 31:33** “Dit is het verbond dat Ik na die dagen met het huis van Israël maken zal”, spreekt de HEERE, “Ik zal Mijn wet in hun binnenste geven, en zal die in hun hart schrijven; en Ik zal hun tot een God zijn, en zij zullen Mij tot een volk zijn.”

Jeremia 32:38-39 Zij zullen Mij tot een volk zijn, en Ik zal hun tot een God zijn. En Ik zal hun enerlei hart en enerlei weg geven, om Mij te vrezen al de dagen, hun ten goede, en hun kinderen na hen.

¹⁸⁸⁰ **Mattheüs 16:23** Hij, Zich omkerende, zei tot Petrus: “Ga weg achter Mij, satan; u bent voor Mij een aanstoot, want u verzint niet de dingen die van God zijn, maar die van de mensen zijn.”

Efeziërs 2:3 Onder wie ook wij allen eertijds verkeerd hebben in de begeerlijkheden van ons vlees, doende de wil van het vlees en de gedachten; en wij waren van nature kinderen des toorns, zoals ook de anderen.

¹⁸⁸¹ **Psalm 103:20** Looft de HEERE, Zijn engelen, u krachtige helden, die Zijn woord doet, gehoorzamende de stem van Zijn woord.

Hebreeënen 1:14 Zijn zij niet allen gediensge geesten, die tot dienst uitgezonden worden, om degenen die de zaligheid beërven zullen?

¹⁸⁸² **Romeinen 1:7** Allen, die te Rome bent, geliefden Gods, en geroepen heiligen, genade zij u, en vrede van God, onze Vader en de Heere Jezus Christus.

¹⁸⁸³ **Mattheüs 6:31-32** Wees niet bezorgd, zeggende: “Wat zullen wij eten, of wat zullen wij drinken, of waarmee zullen wij ons kleden?” Want al deze dingen zoeken de heidenen, want uw hemelse Vader weet dat u al deze dingen behoeft.

¹⁸⁸⁴ **I Korinthiërs 10:31** Hetzij dan dat u eet, hetzij dat u drinkt, hetzij dat u iets anders doet, doet het al tot eer van God.

¹⁸⁸⁵ **Spreuken 30:7-9** Twee dingen heb ik van U begeerd, onthoud ze mij niet, eer ik sterf: doe ijdelheid en leugentaal ver van mij; geef mij niet armoede of rijkdom; voed mij met het brood van mijn bescheiden deel^a; opdat ik, verzadigd zijnde, U dan niet verloochene, en zeg: wie is de HEERE? of dat ik, verarmd zijnde, dan niet steel, en de Naam van mijn God aantast.

^a Dat is: wat God voor mij heeft bestemd.

¹⁸⁸⁶ **Psalm 104:27** Zij allen wachten op U, dat U hun spijs geeft te zijner tijd.

¹⁸⁸⁷ **Genesis 3:17-19** Tegen Adam zei Hij: “Omdat u geluisterd hebt naar de stem van uw vrouw, en van die boom gegeten waarvan Ik u gebod, zeggende: “U zult daarvan niet eten”; daarom zij het aardrijk om u vervloekt; en met smart zult u daarvan eten al de dagen van uw leven. Ook zal het voor u doornen en distels voortbrengen, en u zult het gewas van het veld eten. In het zweet van uw aangezicht zult u brood eten, totdat u tot de aarde terugkeert, omdat u daaruit genomen bent. Want u bent stof, en u zult tot stof terugkeren.”

Wanneer we *bidden* om brood, is dit geen vrijbrief om lui te zijn. Want al kan slechts God ons voedsel geven, toch moeten we er hard voor werken. *Werken zonder bidden is vruchteloos* (HC, 125), en *bidden zonder werken is goddeloos*! Heb jij ijverig je taak volbracht, dan nog is je verdiende arbeidsloon (en het daaruit vloeiende dagelijkse voedsel) een gave van God.

- 5 Laten we daarbij bedenken, dat er niet staat: geef mij mijn brood, maar: geef ons ons brood. Dat duidt erop dat een christen ook steeds oog heeft voor de nood en het welzijn van zijn naaste. Hij deelt van het zijne en bidt voor de ander.

De Vijfde Bede

- 10 De vijfde bede – *vergeef ons onze schulden, zoals ook wij vergeven onzen schuldenaren* – doet ons de christen kennen, ondanks zijn heerlijke, heilige onbezorgdheid wat betreft tijdelijk-lichamelijke zaken, als een mens die dagelijks de schuld van die dag beseft en betreurt¹⁸⁸⁸; en die blijkbaar tegelijkertijd weet waar hij met die last terecht kan.¹⁸⁸⁹ Hij torst de bittere zondelast en praat haar niet weg met een idee over Gods vergevingsgezindheid of herinnering aan eigen bevinding daarvan. Toch torst hij de last niet, want die mag hij in Naam van zijn Vader leggen op Christus.

- 15 Tevens is de rechte bidder van het *Onze Vader* hieraan te herkennen, dat hij van harte al zijn naasten vergeeft, hoe veel keren en hoe gemeen zij ook zijn (geweest). Ga jij dagelijks gebogen onder de last van je God-beledigende zondes Schuld? En maak je tegelijk dagelijks in het geloof gebruik van het Offer van Christus, zodat je er toch niet meer onder gebogen gaat? Ben jij ook bereid om alle beledigingen, jou aangedaan, gulhartig te vergeven? Wanneer wij in
20 ons hart voelen de liefde tot onze naaste in het bereidwillig vergeven van al zijn zonden tegenover ons, dan ontvangen we des te meer vrijmoedigheid om zelf ook om vergeving te bidden (Mattheüs 18 vers 21-35).¹⁸⁹⁰ Wens jij je naaste geen vergeving te schenken? Dan bid je in deze bede dat God jou ook geen vergeving schenkt... Deze bijvoeging is dan ook een duidelijk kenmerk van wie wel en wie niet een kind van God mag heten.

- 25 Misschien vind je 'gelijk / zoals' in deze bede moeilijk. Moet God net zo mij mijn zonden vergeven als ik mijn naaste zijn zonden vergeef? Mijn vergevingsgezindheid is en blijft immers onder de maat! Toch staat het er zo, net als in Psalm 103 vers 13: "Zoals een vader zich ontfermt over de kinderen, ontfermt de HEERE Zich over degenen die Hem vrezen."

- De vergevingsgezindheid van God is de basis van onze vergevingsgezindheid¹⁸⁹¹, maar na ontvangen genade geeft onze vergevingsgezindheid ons vrijmoedigheid om onze Vader te vragen ons te vergeven: 'zoals U mij
30 vergevingsgezind hebt gemaakt jegens mijn naasten, zo bent U het zeker ook jegens mij!'¹⁸⁹²

De Zesde Bede

- In de zesde of laatste bede – *leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze* – wordt aan Gods volk geleerd niet met zijn drie doodsvijanden te spelen. Het is spelen met het helse vuur. Het is onmogelijk om zondige
35 verleidingen op te zoeken en tegelijk eerbiedig, eerlijk, te bidden: bewaar mij voor de verzoeking, de verleiding, de zonde. De verzoeking waarover het hier gaat, komt of van binnen uit (door ons boze hart) of van buiten af (door de wereld en de duivel). Ten aanzien van ons boze bestaan zegt Jezus wat uit het 'vaatje buskruit' dat ons hart is, tevoorschijn komt (Markus 7 vers 21-23): kwade gedachten, overspelen, hoererijen, doodslagen, dieverijen, gierigheden, boosheden, ontucht, jaloersheid, lastering, hoogmoed, onverstand. Over de wereld lezen we:
40 "Overspelers en overspeelsters, weet u niet dat vriendschap met de wereld vijandschap met God is? Wie dan een vriend van de wereld wil zijn, die wordt een vijand van God gesteld" (Jakobus 4 vers 4; zie ook I Johannes 2 vers 15-17)¹⁸⁹³ en de uitleg van het tiende gebod).

- De duivel wordt genoemd *een briesende (brullende) leeuw, die zoekt te verslinden* (I Petrus 5 vers 8). Van vele middelen maakt hij gretig gebruik: moderne massamedia en communicatiemiddelen, muziek, film, dans, en welke
45 verlokkingen er van welke zonde ook maar op jou uitgaan! Als een leeuw is losgebroken in de omgeving van je woonplaats, ga jij dan gezellig wat wandelen...? De duivel is nog veel gevaarlijker dan wat we denken bij een leeuw.

¹⁸⁸⁸ I Johannes 1:10 Indien wij zeggen dat wij niet gezondigd hebben, maken wij Hem tot een leugenaar, en Zijn woord is niet in ons.

¹⁸⁸⁹ I Johannes 1:9 Indien wij onze zonden belijden, Hij is getrouw en rechtvaardig, dat Hij ons de zonden vergeeft, en ons reinigt van alle ongerechtigheid.

¹⁸⁹⁰ Mattheüs 6:14 Indien u aan de mensen hun misdaden vergeeft, zal uw hemelse Vader ook u vergeven. Maar indien u aan de mensen hun misdaden niet vergeeft, zal ook uw Vader uw misdaden niet vergeven.

¹⁸⁹¹ Kolossenzen 3:13 ... vergevende de een de ander, als iemand tegen iemand een klacht heeft; zoals Christus u vergeven heeft, doe ook u net zo.

¹⁸⁹² Lukas 11:4 Vergeef ons onze zonden; want ook wij vergeven aan een ieder die ons schuldig is.

¹⁸⁹³ I Johannes 2:15-17 Hebt de wereld niet lief, noch wat in de wereld is; als iemand de wereld liefheeft, is de liefde van de Vader niet in hem. Want al wat in de wereld is, namelijk de begeerlijkheid van het vlees, en de begeerlijkheid van de ogen, en de grootsheid van het leven, is niet uit de Vader, maar is uit de wereld. En de wereld gaat voorbij, en haar begeerlijkheid; maar die de wil van God doet, blijft in eeuwigheid.

Meermalen verkleedt hij zich ook nog eens als een engel van het licht, dus alsof hij van God kwam.¹⁸⁹⁴ Dan verdraait hij de waarheid enigszins of past haar verkeerd toe.

Christus is gekomen om de werken van de duivel te verbreken.¹⁸⁹⁵ Daarom werd Hij door hem verzocht en overwon Hij hem.¹⁸⁹⁶ Hij wierp de duivel uit de hemel.¹⁸⁹⁷ Laten we voorzichtig zijn. Hoe kunnen we ons wapenen tegen zijn list en macht? Door het zwaard van de Geest¹⁸⁹⁸ niet 'roestig' te laten worden, en niet ongebruikt te laten... Verder door gebed en vasten.¹⁸⁹⁹ Van belang is dat we dan door de Heilige Geest worden vervuld, anders komt de duivel terug!¹⁹⁰⁰ God gebruikt bij Zijn kinderen alles wat de duivel ten kwade bedoelt, ten goede. Hij wil dat we in onafgebroken waakzaamheid en afhankelijkheid leven.

Wanneer jij nu aan je genadige Vader vraagt: bewaar mij toch voor verleidingen, want ik ben er in het geheel niet tegen opgewassen en ik zal zeker het onderspit delven!, dan vermijd en schuw je daadwerkelijk alle mogelijkheden tot zondigen net zo zeer als de zonde zelf.¹⁹⁰¹ Wie dan ook een instrument als de televisie in huis meent te kunnen hebben, of een ongefilterde internetverbinding de baas kan blijven, is een vreemd soort 'christen'. Geen teerhartig, God-daadwerkelijk-vrezend kind van God. Wie meent sterk genoeg te zijn om tegen de verleiding te zijn opgewassen, moet de zesde bede maar wegstrepen uit dit volmaakte gebed. Maar bedenk dat Jezus aan Zijn discipelen geleerd heeft om deze zesde bede dagelijks te bidden! Wantrouw toch jezelf, want jouw hart is vanuit je natuur een bondgenoot van de duivel. Daarom is het zeer verstandig om de grens nauw te trekken... Daarom zegt Jezus tot deze bidder: waakt!¹⁹⁰²

God heeft in Zijn wijsheid besloten dat deze drie doodsvijanden Zijn volk nog voortdurend aanvechten. Waarom? Hij kon ons er ineens van verlossen op de dag van onze wedergeboorte. Zijn wijze bedoeling hiermee is echter dat wij dagelijks vluchten tot onder Zijn vleugels.¹⁹⁰³ En zo wordt Zijn Naam verheerlijkt, wanneer Hij Zijn trouw en bescherming bewijst. Wanneer wij God bidden om ons niet in verzoeking te leiden, veronderstellen we daarmee niet dat God ons tot zonde verleidt, maar we belijden wel dat Hij ons in Zijn rechtvaardig oordeel bloot kan stellen aan verleidingen, zoals Hij bij de godzalige koning Hiskia deed.¹⁹⁰⁴ In deze zesde bede smeken we dat de Heere ons tegelijk met de verzoeking of beproeving ook de uitkomst, de uitweg, zal geven.¹⁹⁰⁵

De Lofprijzing – doxologie

Het eindigt alles in de lofprijzing – *want van U is het Koninkrijk, en de kracht, en de heerlijkheid, in der eeuwigheid* –, waarin Christus troost biedt door ons te leren bidden: *o lieve Vader, U bent machtig en genadig en gewillig! Daarom durf ik U dit alles in het gebed te vragen, zonder enig recht aan mijn kant.* Hieruit mag een arme bedelaar moed scheppen: de twijfelende bidder grijpt boven zichzelf uit en ankert in God en Zijn eer.

¹⁸⁹⁴ **II Korinthiërs 11:13-15** Valse apostelen zijn bedrieglijke arbeiders, terwijl zij zich veranderen in apostelen van Christus. En het is geen wonder, want de satan zelf verandert zich in een engel van het licht. Dus is het niets groots, indien ook zijn dienaars zich veranderen, als waren zij dienaars der gerechtigheid; van wie het einde zal zijn naar hun werken.

¹⁸⁹⁵ **I Johannes 3:8** Wie de zonde doet, is uit de duivel, want de duivel zondigt vanaf het begin. Hiertoe is de Zoon van God geopenbaard, dat Hij de werken van de duivel verbreken zou.

¹⁸⁹⁶ **Mattheüs 4:1,10-11** Toen werd Jezus door de Geest weggeleid in de woestijn, om verzocht te worden door de duivel. ... Toen zei Jezus tot hem: "Ga weg, satan, want er staat geschreven: de Heere, uw God, zult u aanbidden, en Hem alleen dienen." Toen liet de duivel van Hem af; en ziet, de engelen zijn toegekomen, en dienden Hem.

¹⁸⁹⁷ **Lukas 10:18** En Hij zei tot hen: "Ik zag de satan als een bliksem uit de hemel vallen."

Openbaring 12:10-11 Ik hoorde een grote stem, zeggende in de hemel: "Nu is de zaligheid en de kracht en het koninkrijk geworden van onze God; en de macht van Zijn Christus, want de aanklager van onze broeders, die hen aanklaagde voor onze God dag en nacht is neergeworpen. En zij hebben hem overwonnen door het bloed van het Lam, en door het woord van hun getuigenis.

¹⁸⁹⁸ **Efeziërs 6:17** Neem het zwaard van de Geest, hetwelk is Gods Woord.

¹⁸⁹⁹ **Mattheüs 6:13** Leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze.

Markus 9:29 Hij zei tot hen: "Dit geslacht kan nergens door uitgaan, dan door bidden en vasten."

¹⁹⁰⁰ **Mattheüs 12:43-45** Wanneer de onreine geest van de mens uitgegaan is, gaat hij door dorre plaatsen, zoekende rust, en vindt ze niet. Dan zegt hij: "Ik zal weerkeren in mijn huis, van waar ik uitgegaan ben." En komende, vindt hij het leeg, met bezemen gekeerd en versierd. Dan gaat hij heen en neemt met zich zeven andere geesten, bozer dan hij zelf, en ingegaan zijnde, wonen zij daar; en het laatste van die mens wordt erger dan het eerste. Zo zal het ook met dit boos geslacht zijn.

¹⁹⁰¹ **Judas 1:23** Haat ook de rok die van het vlees bekleet is.

¹⁹⁰² **Markus 13:37** En wat Ik u zeg, zeg Ik allen: waakt.

¹⁹⁰³ **Psalm 91:1-4,13,15** Die in de schuilplaats van de Allerhoogste is gezeten, die zal overnachten in de schaduw van de Almachtige. Ik zal tot de HEERE zeggen: "Mijn Toevlucht en mijn Burg, mijn God, op Wie ik vertrouw!" Want Hij zal u redden van de strik van de vogelvanger, van de zeer verderfelijke pest. Hij zal u dekken met Zijn vlerken, en onder Zijn vleugels zult u betrouwen; Zijn waarheid is een rondas en beukelaar (schild)... Op de felle leeuw en de adder zult u treden, u zult de jonge leeuw en de draak vertreden... Hij zal Mij aanroepen, en Ik zal hem verhoren; in de benauwdheid zal Ik bij hem zijn. Ik zal hem er uittrekken, en Ik zal hem verheerlijken.

¹⁹⁰⁴ **II Kronieken 32:31** Toen de gezanten van de vorsten van Babel bij hem waren, verliet God hem, om hem te verzoeken, om te weten al wat in zijn hart was.

¹⁹⁰⁵ **I Korinthiërs 10:13** U heeft geen verzoeking bevangen dan menselijke; maar God is getrouw, Die u niet verzocht zal laten worden boven wat u vermoegt (aan kunt); maar Hij zal met de verzoeking ook de uitkomst geven, opdat u ze kunt verdragen.

Amen

Wij eindigen ons gebed met het woord *amen*. Daarmee zeggen we: ik geloof U, ik vertrouw U, U bedriegt mij niet. Wanneer U Zelf mij beveelt dit alles te bidden, zou U het mij dan niet geven? U hebt al verhoord, al wat ik U smeeek; want U hebt mij deze heerlijke dingen Zelf beloofd.

5 Dit is heerlijke geloofstaal, zelfs al zegt heel ons gevoel en ons gezicht en ons begrip, dat ons gebed niet verhoord is! Toch heeft mijn Vader mij verhoord, vast en zeker!

10 Hoe is het bij ons, in ons gebedsleven? Van harte wens ik jullie allen toe dat je zo met God mag omgaan in vrijmoedige, tedere, kinderlijke afhankelijkheid en aanhankelijkheid. Opdat God in jullie aller leven verheerlijkt wordt en jullie allen de eeuwige zaligheid beërven mogen! Ja, dat je verwaardigd wordt om geheel en al met Zijn wil verenigd te zijn en Hem God te laten. De hoogste stand in het geestelijke leven (ook met betrekking tot het gebedsleven) is dan ook (Jesaja 64 vers 8): *“En nu, HEERE, U bent onze Vader, wij zijn leem en U bent onze Pottenbakker, en wij allen zijn het werk van Uw handen.”*

Les 25: De wederkomst van Christus; eschatologie

'Eschatologie' is de leer (logie) van het eschaton (het laatste). Het gaat over onze tijdelijke en eeuwige toekomst (zowel van een ieder als van heel het mensdom in het algemeen; zowel van onze levensgeschiedenis als van heel de wereld- en kerkgeschiedenis). Let op: het gaat over *ónze* toekomst! We zijn er dus niet theoretisch mee bezig, maar heel persoonlijk betrokken bij deze steeds dichterbij komende toekomst, waarvoor we worden gewaarschuwd.¹⁹⁰⁶

Mensen kijken naar het eerste begin van alle dingen en vragen zich af: waar komen wij vandaan, wat was er vóór dat begin? Ook kijken zij naar het laatste einde van alle dingen – en wat daarachter ligt. Het kan – zo voelt elk weldenkend mens, ook een ongelovige – toch niet eindeloos, eeuwig zo doorgaan...! Waar en hoe zal het einde zijn, niet alleen van mijn leven, maar ook van de wereldgeschiedenis? Veel mensen worden moedeloos en zien geen perspectief, geen uitzicht; het doemdenken neemt toe, naarmate de welvaart toeneemt en het normbesef, de godsdienst afneemt. Waarom zijn zo velen somber? Omdat, al hebben veel mensen nagedacht over de toekomst, niemand het antwoord weet op de vraag wat er ligt achter die grens van de dood of het wereldeinde. Ook een atheïst weet niet zeker dat er na de dood niets meer is. Dat wenst hij alleen maar... Niemand, behalve Hij Die het einde al vanaf het begin weet, omdat Hij 'boventijds' is: de eeuwige God. Hij openbaart ons iets over die toekomst. Niet genoeg tot bevrediging van onze nieuwsgierigheid, wel genoeg tot onze zaligheid en troost. Nee, Hij geeft ons geen 'blauwdruk' of nauwkeurige beschrijving van de toekomst, maar Hij leert Zijn volk, dat de huidige bedéling van gebrek en zonde gelukkig voorbijgaat en dat hun een vol geluk wacht.¹⁹⁰⁷ Vooral bedoelt de Bijbel ons te zeggen, dat wij de Heere Jezus Christus moeten en mogen verwachten om met sterk verlangen in te stemmen met de Geest¹⁹⁰⁸: "*Kom, Heere Jezus!*", én om ons leven dien in overeenstemming met in te richten. Wat de Schrift ons over de komst van Christus in glorie vertelt, heeft niet de bedoeling een schema te ontwerpen hoe het precies zal gaan (dat weet God en laten we graag aan Hem over), maar om ons leven zó in te richten dat het met Christus' komst in overeenstemming zal zijn.

Gods Koninkrijk breidt zich over heel de schepping uit.¹⁹⁰⁹ Heel de schepping zucht onder de gevolgen van onze zonden. Ze is in barensweeën van, en ze ziet met sterk verlangen uit naar, de volkomen verlossing van Gods kinderen.¹⁹¹⁰

Christus' komst op de wolken des hemels te verwachten betekent een extra¹⁹¹¹ aansporing om heilig te leven¹⁹¹², om hoop te koesteren¹⁹¹³, en ervoor klaar te zijn.¹⁹¹⁴ Zeker, als je bedenkt dat de wetteloosheid zal toenemen naarmate de wederkomst dichterbij komt.¹⁹¹⁵

¹⁹⁰⁶ **I Thessalonicenzen 5:6** Laat ons dus niet slapen, zoals de anderen, maar laat ons waken, en nuchter zijn.

I Petrus 4:7 Het einde van alle dingen is nabij; weest dus nuchter, en waakt in de gebeden.

¹⁹⁰⁷ **I Johannes 2:17** De wereld gaat voorbij, en haar begeerlijkheid; maar die de wil van God doet, blijft in eeuwigheid.

Openbaring 21:5 En Die op de troon zat, zei: "Zie, Ik maak alle dingen nieuw."

¹⁹⁰⁸ **Openbaring 22:17** De Geest en de Bruid zeggen: "Kom!" En laat wie het hoort, zeggen: "Kom!"

¹⁹⁰⁹ **Daniël 2:35,44** Toen werden tezamen vermaald het ijzer, leem, koper, zilver en goud, en zij werden als kaf van de dorsvloeren des zomers, en de wind nam ze weg, en er werd geen plaats voor ze gevonden; maar de steen die het beeld geslagen heeft, werd tot een grote berg, zodat hij de hele aarde vervulde... In de dagen van die koningen zal de God des hemels een Koninkrijk verwekken dat in eeuwigheid niet verstoord zal worden; en dat Koninkrijk zal aan geen ander volk overgelaten worden; het zal al die koninkrijken vermalen en te niet doen, maar zelf zal het in alle eeuwigheid bestaan.

Kolossenzen 1:20 En dat God, door Christus vrede gemaakt hebbende door het bloed van Zijn kruis, door Hem alle dingen verzoenen zou tot Zichzelf, hetzij de dingen die op de aarde, hetzij de dingen die in de hemelen zijn.

¹⁹¹⁰ **Romeinen 8:19-22** Het schepsel, met een opgestoken hoofd, verwacht de openbaring van de kinderen Gods. Want het schepsel is aan de ijdelheid onderworpen, niet gewillig, maar om hem die het daaraan onderworpen heeft; op hoop dat ook het schepsel zelf vrijgemaakt zal worden van de dienstdaardigheid der verderfenis, tot de vrijheid van de heerlijkheid der kinderen Gods. Want wij weten, dat al het schepsel tezamen zucht, en tezamen in barenswaad is tot nu toe.

¹⁹¹¹ 'extra', omdat Gods wil / gebod genoeg aansporing is, maar Zijn beloften van beloning én de verkondiging van Christus' komst een extra aansporing zijn.

¹⁹¹² **I Korinthiërs 15 laatste vers** (als conclusie van hét hoofdstuk over de wederkomst van Christus en de opstanding der doden): Zo dan, mijn geliefde broeders, weest standvastig, onbeweeglijk, altijd overvloedig zijnde in het werk des Heeren, als die weet, dat uw arbeid niet ijdel is in de Heere.

I Thessalonicenzen 5:2,6 U weet dat de dag des Heeren zal komen, als een dief in de nacht. Laat ons dan niet slapen, zoals de anderen, maar laat ons waken, en nuchter zijn.

I Petrus 5:4 Als de overste Herder verschenen zal zijn, zult u de onverwelkelijke kroon der heerlijkheid behalen.

II Petrus 3:11-12 Dus omdat al deze dingen^a vergaan, hoedanigen behoort u te zijn in heilige wandel en godzaligheid! Verwachtende en haastende tot de toekomst van de dag van God, waarin de hemelen, door vuur ontstoken zijnde, zullen vergaan, en de elementen brandende zullen versmelten.

^aNamelijk al het zichtbare, hoe mooi en prachtig en waardevol het ook wordt geacht!

I Johannes 3:2-3 Geliefden, nu zijn wij kinderen van God, en het is nog niet geopenbaard wat wij zijn zullen. Maar wij weten, wanneer Hij geopenbaard zal zijn, dat wij Hem gelijk zullen wezen; want wij zullen Hem zien, zoals Hij is. En een ieder die deze hoop op Hem heeft, die reinigt zichzelf, zoals Hij rein is.

¹⁹¹³ **Lukas 21:28** Wanneer nu deze dingen beginnen te geschieden, ziet dan omhoog, en heft uw hoofden opwaarts, omdat uw verlossing nabij is.

¹⁹¹⁴ **Mattheüs 24:44** Daarom, wees ook u bereid; want in welke ure u het niet meent, zal de Zoon des mensen komen.

¹⁹¹⁵ **Mattheüs 24:12** Omdat de ongerechtigheid vermenigvuldigd zal worden, zal de liefde van velen verkillen.

Openbaring 22:11 Die onrecht doet, laat hem nog onrecht doen; en die vuil is, laat hem nog vuil worden; en die rechtvaardig is, laat hem nog gerechtvaardigd worden; en die heilig is, laat hem nog geheiligd worden.

5 Veel nieuwsgierige vragen zijn er te stellen, maar niet één ervan beantwoordt God ons. Alleen wanneer het nuttig voor ons is, geeft Hij ons antwoord. Nieuwsgierige vragen moeten we in geloof leren kwijtraken en God-verheerlijkende vragen leren overdenken. Wat weten we wel? Dat alles een doel heeft. De grote Schepper heeft een goed plan, Zijn eeuwige Raad. En wie zal dat doel van Gods Raad weerstaan?¹⁹¹⁶ Volgens deze Raad stuurt Hij alle dingen, mensen en gebeurtenissen naar Zijn doel, namelijk de verheerlijking van al Zijn heerlijke Deugden en Namen. Hierin is de zaligheid begrepen van al Zijn uitverkorenen, die Hem deze eer gunnen. De hele Bruidskerk van de Heere Christus (waar jij op de één of andere manier bij hoort!) is op weg naar die toekomst – waarbij de ernstvolle woorden van de Heere Christus niet mogen worden vergeten, dat er **tien** meisjes wachten op de Bruidegom en dat (door eigen schuld) **vijf** buitengesloten worden en (door genade) **vijf** binnen komen... (Mattheüs 25 vers 1-13). Het verschil is: olie alleen in de lampen of ook in de vaten – tijdgeloof houdt niet vol, alleen wáár geloof volhardt tot het einde.¹⁹¹⁷

10 Hebben wij ook zicht gekregen op de Bruidegom? Hebben wij verlangen naar Zijn komst-in-ons-hart en op de wolken des hemels? Is er een sterk heimwee naar Hem, Die onze Liefste is geworden? Zo tekent de Schrift ons de gestalte van de bruidskerk.¹⁹¹⁸ Of is Hij onze Geliefde niet en zullen we straks horen: “Ik ken u niet!”¹⁹¹⁹ Het ontzaglijke oordeel wordt immers ook voltrokken, en wel over al Zijn vijanden. De Heilige Schrift is daarover niet onduidelijk.¹⁹²⁰ De doden, klein en groot, zullen worden opgewekt en zullen voor Hem verschijnen.¹⁹²¹

Het chiliasme

20 Over de toekomst bestaat een veelheid van opvattingen. We onderscheiden het *a-chiliasme*, het *post-chiliasme*, en het *pre-chiliasme*. Wat betekenen deze aanduidingen? Het woord *chiliasme* komt van het Griekse woord voor ‘duizend’. Dat heeft te maken met het in Openbaring 20 beschreven duizendjarige rijk. Hetzelfde wordt ook op zijn

¹⁹¹⁶ **Spreuken 21:30** Er is geen wijsheid, en er is geen verstand, en er is geen raad tegen de HEERE.

Jesaja 14:27 De HEERE der heerscharen heeft het in Zijn raad besloten, wie zal het dan verbreken? en Zijn hand is uitgestrekt, wie zal ze dan keren?

¹⁹¹⁷ **Mattheüs 24:13** Wie volharden zal tot het einde, die zal zalig worden.

¹⁹¹⁸ **Filippenzen 3:20** Onze wandel (ons burgerschap / onze nationaliteit) is in de hemelen, waaruit wij ook de Zaligmaker verwachten: de Heere Jezus Christus.

I Thessalonicenzen 1:10 ...en Zijn Zoon uit de hemelen te verwachten, Die Hij uit de doden verwekt heeft: Jezus, Die ons verlost van de komende toorn.

Openbaring 22:17 En de Geest en de Bruid zeggen: “Kom!”

¹⁹¹⁹ **Mattheüs 7:23** Dan zal Ik hun openlijk aanzeggen: “Ik heb u nooit gekend; ga weg van Mij, u die de ongerechtigheid werkt!”

Lukas 13:25 ... nadat de Heere van het huis opgestaan zal zijn en de deur gesloten zal hebben en u zult beginnen buiten te staan en aan de deur te kloppen, zeggende: “Heere, Heere, doe ons open!”, en Hij zal antwoorden en tot u zeggen: “Ik ken u niet, van waar u bent.”

¹⁹²⁰ **Mattheüs 11:22** Ik zeg u: “Het zal Tyrus en Sidon verdraaglijker zijn in de dag van het oordeel, dan u (‘kerkgangers’).”

Mattheüs 12:36-37 Ik zeg u, dat van elk ijdel woord, dat de mensen gesproken zullen hebben, zij daarvan rekenschap zullen geven in de dag des oordeels. Want uit uw woorden zult u gerechtvaardigd worden, en uit uw woorden zult u veroordeeld worden.

Mattheüs 13:40-42 Zoals dan het onkruid vergaderd, en met vuur verbrand wordt, zo zal het ook zijn in de voleinding van deze wereld. De Zoon des mensen zal Zijn engelen uitzenden, en zij zullen uit Zijn Koninkrijk vergaderen al de ergernissen en degenen die de ongerechtigheid doen; en zullen die in de vurige oven werpen; daar zal weinig zijn en knersing der tanden.

Mattheüs 16:27 De Zoon des mensen zal komen in de heerlijkheid van Zijn Vader, met Zijn engelen, en dan zal Hij een ieder vergelden naar zijn doen.

Mattheüs 25:41,46 Dan zal Hij zeggen tot degenen die ter linkerhand zijn: “Gaaf weg van Mij, u vervloekten, in het eeuwige vuur, dat voor de duivel en zijn engelen bereid is. En zij zullen gaan in de eeuwige pijn.

Markus 9:43-48 Indien uw hand u ergert (= tot zonde verleidt), houw ze af; het is u beter verminkt tot het leven in te gaan, dan twee handen hebbende, heen te gaan in de hel, in het onuitbluslijk vuur; waar hun worm niet sterft, en het vuur niet uitgeblust wordt. En indien uw voet u ergert, houw hem af; het is u beter kreupel tot het leven in te gaan, dan twee voeten hebbende, geworpen te worden in de hel, in het onuitbluslijk vuur; waar hun worm niet sterft, en het vuur niet uitgeblust wordt. En indien uw oog u ergert, werpt het uit; het is u beter maar één oog hebbende in het Koninkrijk Gods in te gaan, dan twee ogen hebbende, in het helse vuur geworpen te worden; waar hun worm niet sterft, en het vuur niet uitgeblust wordt.

Romeinen 2:5,6,8,9 Naar uw hardheid, en onbekeerlijk hart, vergadert u voor uzelf toorn als een schat in de dag van de toorn, en van de openbaring van het rechtvaardig oordeel van God. Die een ieder zal vergelden naar zijn werken. Degenen die twistgierig zijn, en die de waarheid ongehoorzaam, maar de ongerechtigheid gehoorzaam zijn, zal verolgenheid en toorn vergolden worden: verdrukking en benauwdheid over elke ziel van de mens die het kwade werkt.

II Thessalonicenzen 1:7-9 ... in de openbaring van de Heere Jezus van de hemel met de engelen van Zijn kracht; met vlammend vuur wraak doende over degenen die God niet kennen, en over degenen die het Evangelie van onze Heere Jezus Christus niet gehoorzaam zijn. Die tot straf zullen lijden het eeuwig verderf, van het aangezicht des Heeren, en van de heerlijkheid van Zijn sterkte.

Hebreeënen 10:26-27 Als wij willens zondigen, nadat wij de kennis der waarheid ontvangen hebben, zo blijft er geen slachtoffer meer over voor de zonden; maar een verschrikkelijke verwachting van het oordeel, en hitte van het vuur, dat de tegenstanders zal verslinden.

¹⁹²¹ **Johannes 5:28-29** De ure komt waarin allen die in de graven zijn, Zijn stem zullen horen en zullen uitgaan, die het goede gedaan hebben, tot de opstanding des levens, en die het kwade gedaan hebben, tot de opstanding der verdoemenis.

Handelingen 24:15 Hebbende hoop op God, dat er een opstanding der doden wezen zal, zowel van de rechtvaardigen als van de onrechtvaardigen.

I Korinthiërs 15:42-43 Zo zal ook de opstanding der doden zijn: het lichaam wordt gezaaid in verderfelijheid, het wordt opgewekt in onverderfelijheid; het wordt gezaaid in oneer, het wordt opgewekt in heerlijkheid; het wordt gezaaid in zwakheid, het wordt opgewekt in kracht.

Latijns aangeduid met *millennianisme* (van het Latijnse woord voor 1000: *mille*), met de voorvoegsels *a-* (betekent: geen), *post-* (betekent: na), en *pre-* (betekent: voor).

A-chiliasme

- 5 Volgens de opvatting van het *a-chiliasme* is het duizendjarige rijk van Openbaring 20 een aanduiding van heel de tijd tussen Christus' hemelvaart en Zijn wederkomst, waarin Hij aan 's Vaders rechterhand regeert (HC, 50 & 51). In deze Nieuwtestamentische tijd is de duivel in die zin gebonden dat hij zijn misleidende heerschappij niet onder alle volken in stand kan houden¹⁹²², want in tegenstelling tot de tijd van het Oude testament wordt het evangelie nu gepredikt tot aan het einde der aarde en wordt de kerk gesticht niet alleen onder Israël, maar onder alle volken – waarbij cultuur, politiek en zeden (zoals lijkverbranding / crematie, polygamie, kinderoffers, weduwenverbranding) worden gekerstend. Er wordt voor de wederkomst van Christus niet nog een duizendjarige bloeitijd verwacht. Vlak voor de wederkomst zal satan nog losgelaten worden en meer invloed uitoefenen dan ooit (zijn wij in die tijd?). Over het algemeen was dit tot voor kort (of nog?) de opvatting in de reformatorische hoek, zoals ook Augustinus dit leerde.

15 Post-chiliasme

- Volgens de opvatting van het *post-chiliasme* is het duizendjarige rijk van Openbaring 20 een aanduiding van een toekomstige bloeitijd van Christus' kerk op aarde, waarna Hij wederkomt. Daarom heet deze opvatting *postchiliasme*, omdat Christus ná (*post*) de duizendjarige bloeitijd terugkomt. De oudvaders (predikanten uit de twee eeuwen na de Kerkhervorming in de kerk van ons Vaderland, Engeland en Schotland) hebben veel geschreven en gepreekt over deze toekomst. Ze hebben een bloeitijd voor de kerk verwacht. Eerst zal de antichrist(us)¹⁹²³ vallen (II Thessalonicenzen 2 vers 1-12) en de afgodische roomse kerk verwoest worden. Er zal een lange tijd komen, 'duizend jaren', van grote bloei en vrede (geestelijk en natuurlijk). De aarde zal vol worden van de kennis des HEEREN.¹⁹²⁴ De overgrote meerderheid van de mensen zal waar geloof deelachtig worden. Maatschappelijke verbanden worden Bijbels gevuld en functioneren volgens Gods wil. Satans invloed is duidelijk tot een minimum beperkt. Het einde van alle dingen zal komen, wanneer het evangelie van vrije genade aan alle volken over de hele wereld is gepredikt.¹⁹²⁵ In het laatst van de tijd, wanneer Gods Woord over de hele wereld verbreid gaat worden, zal ook in het bijzonder de algemene verharding die over het volk der joden ligt, worden weggenomen.¹⁹²⁶ De bijzondere beloften van God, aan Israël gedaan, zullen dan hun vervulling vinden in de bekering der joden. In Romeinen 11 handelt Paulus over die heerlijke toekomst van Israël, die aanstaande is.
- 30 Onder de bekering der joden verstaat men de bekering van grote delen van het joodse volk – als volk, als natie (de kanttekening spreekt over *grote menigten*) tot het geloof in Christus, nadat de heidenen al in menigten tot de gemeente van Christus zijn gebracht. Romeinen 11 vers 26: “En zo zal heel Israël zalig worden.” Hoe en wanneer de bekering der joden zal plaatsvinden, is moeilijk te zeggen. De verwerping van het evangelie door het overgrote deel der joden is hun val, die de gelegenheid is geweest dat aan de heidenen het evangelie is gepredikt en dat deze daardoor tot de zaligheid geroepen en gebracht zijn.¹⁹²⁷ Het voorbeeld van de gelovige heidenen dient dan om de ongelovige joden ook tot het geloof in Christus op te wekken.¹⁹²⁸ Zolang de joden

¹⁹²² Vergelijk **Mattheüs 12:28-29** Indien Ik door de Geest van God de duivelen uitwerp, dan is het Koninkrijk Gods tot u gekomen. Of hoe kan iemand in het huis van een sterke inkomen en zijn vaten ontroven, tenzij dat hij eerst de sterke gebonden heeft en dan zal hij zijn huis beroven.

¹⁹²³ **I Johannes 2:18** Kinderen, het is de laatste ure; en zoals u gehoord hebt dat de antichristus komt, zo zijn ook nu vele antichristussen geworden; waaruit wij kennen, dat het de laatste ure is.

¹⁹²⁴ **Jesaja 11:1-9** Er zal een Rijsje voortkomen uit de afgehouden tronk van Isaï, en een Scheut uit zijn wortels zal Vrucht voortbrengen. En op Hem zal de Geest des HEEREN rusten. Hij zal de armen met gerechtigheid richten, en de zachtmoedigen van het land met rechtmatigheid bestraffen; maar Hij zal de aarde slaan met de roede van Zijn mond, en met de adem van Zijn lippen zal Hij de goddeloze doden. En de wolf zal met het lam verkeren, en de luipaard bij de geitenbok neerliggen; en het kalf en de jonge leeuw en het mestvee tezamen, en een kleine jongen zal ze drijven. De koe en de berin zullen tezamen weiden, hun jongen zullen neerliggen, en de leeuw zal stro eten, als de os. En een zuigeling zal zich vermaken over het hol van een adder; en een gespeend kind (peuter) zal zijn hand uitsteken in de kuil van de basilisk (giftige slang). Men zal nergens leed doen noch verderven op heel de berg van Mijn heiligheid, want de aarde zal vol van kennis des HEEREN zijn, zoals de wateren de zee bedekken.

¹⁹²⁵ **Mattheüs 24:14** Dit Evangelie van het Koninkrijk zal in de hele wereld gepredikt worden tot een getuigenis voor alle volken; en dan zal het einde komen.

¹⁹²⁶ **II Korinthiërs 3:14-16** Hun zinnen zijn verhard geworden, want tot op de dag van heden blijft hetzelfde deksel in het lezen van het Oude Testament, zonder ontdekt te worden, hetwelk door Christus te niet gedaan wordt. Maar tot de huidige dag toe, wanneer Mozes gelezen wordt, ligt een deksel op hun hart. Maar wanneer het tot de Heere bekeerd zal zijn, wordt het deksel weggenomen.

¹⁹²⁷ **Handelingen 13:46-48** Paulus en Barnabas, vrijmoedigheid gebruikende, zeiden: “Het was nodig, dat eerst tot u (Joden) het Woord Gods gesproken zou worden; maar omdat u het verstoot, en uzelf het eeuwige leven niet waardig oordeelt, ziet, wij keren ons tot de heidenen. Want zo heeft de Heere ons geboden: “Ik heb u gesteld als licht voor de heidenen, opdat u bent tot zaligheid, tot aan het uiterste der aarde.”” Toen nu de heidenen dit hoorden, verblijdden zij zich, en prezen het Woord des Heeren; en er geloofden zovelen, als er bestemd waren tot het eeuwige leven.

¹⁹²⁸ **Romeinen 11:11** Hebben zij gestruikeld, opdat zij zouden vallen? Dat zij verre; maar door hun val is de zaligheid voor de heidenen geworden, om hen tot jaloersheid te verwekken^a.

Christus verwerpen, erkennen zij niet de Drie-enige God en dienen dus in wezen een andere god en kunnen dus niet zalig worden.

Paulus, de apostel der heidenen, heeft in elke plaats waar hij kwam, altijd het evangelie eerst tot de joden gesproken. Paulus was in het bijzonder met zijn bloedverwanten, het volk der joden, begaan.¹⁹²⁹ God heeft ook nu, voorafgaand aan die bloeitijd, uitverkorenen onder Israël, die moeten worden toegebracht. Daarom is zending onder de joden geboden.

Helemaal aan het einde van deze duizend jaren zal (ook volgens de pre-chilasten) satan ongekende invloed uitoefenen, maar uiteindelijk door Christus verpletterend worden verslagen.

Pre-chiliasme

Ook volgens de opvatting van het *pre-chiliasme* is het duizendjarige rijk van Openbaring 20 een aanduiding van een bloeitijd van de kerk, maar voordat deze aanbreekt, komt Christus lichamelijk op aarde terug. Daarom heet deze opvatting *prechiliasme*, wat betekent: vóór (*pre*) deze bloeitijd keert Jezus terug en dán zal Hij gedurende deze (tien) eeuwen vanuit het aardse Jeruzalem regeren over heel de wereldbevolking, die in overgrote meerderheid Hem gelovig zal toebehoren, waarbij satan geen invloed kan uitoefenen. Deze opvatting schijnt te strijden met NGB, 37, omdat er gedurende deze duizend jaren nog miljoenen (om niet te zeggen: miljarden) bekeerd zullen worden, terwijl artikel 37 zegt dat Christus zal terugkomen wanneer het getal der uitverkorenen vervuld zal zijn (= toegebracht, bekeerd). In evangelische hoek, onder pinkster- en baptistenkringen vindt deze opvatting grote aanhang. Ook Bijbelgetrouwe christenen als de bekende C.H. Spurgeon, J.C. Ryle, Andrew en Horatius Bonar en Robert Murray M'Cheyne hingen deze mening aan – die zich op veel vooral Oudtestamentische schriftplaatsen kan beroepen.

Temidden van alle theorieën over de wederkomst, die in de loop der eeuwen zijn ontwikkeld (waarvan er sommige heel onbijbels zijn en andere min of meer waarschijnlijk zijn), blijft voor ons persoonlijk de grote vraag: zijn wij bereid om onze Rechter Die onontkoombaar komt, te ontmoeten? Dan zullen de boeken van Gods geheugen en van ons geweten geopend worden (Openbaring 20 vers 11-15). Kunnen jullie allen – aanstaande belijdende leden der kerk – antwoord 52 belijden? Is Hij Die komt, jullie en mijn Borg? In de aanstelling door God en in de liefdevolle verkondiging en uitnodiging van het evangelie van Gods belofte zeker wel. In de toe-eigening door de Heilige Geest echter, door het waarachtig geloof ook? Onderzoek het eerlijk! De eeuwigheid duurt eendeloos! Wat zal het onvoorstelbaar erg zijn om straks voor eeuwig verloren te gaan, terwijl we zo indringend zijn gewaarschuwd en ook lieflijk en welmenend zijn genodigd!

De wederkomst is de laatste trede van de staat van Christus' verhoging. Dan immers zal al het leed en onrecht, aangedaan aan Zijn kerk – aan Zijn lichaam, dus aan Hemzelf –, voorgoed voorbij zijn. Antwoord 52 gaat over die troost, die ook hierin bestaat dat al de verbitterde vijanden van God en van Zijn volk, terecht, worden verdoemd. De duivel zal nooit meer tot zonde of twijfel en wanhoop kunnen verleiden. De kerk jubelt daarover¹⁹³⁰ (Psalm 9; II Thessalonicenzen 1 vers 6-10) niet in wraakzucht, maar omdat de dag van Gods wraak Hem verheerlijkt in Zijn rechtvaardigheid en heiligheid.¹⁹³¹ Dit jubelen is voor ons nú, in het heden der genade, vermengd met droefheid, omdat we in oprechte liefde tot onze naaste zijn verdoemenis niet wensen, maar zijn zaligheid. Maar op die grote dag zal Gods kerk zo volkomen aan Gods kant staan, dat ze Hem zal loven over de uitvoering van Zijn rechtvaardig vonnis – al is het ook tot verdoemenis van al Zijn (en haar) vijanden...

Die oordeelsdag is vreselijk voor allen die de Heere Jezus Christus niet liefhebben.¹⁹³² Zij zullen worden gedaagd voor Christus, Die zij hebben versmaad, maar Die toch hun Rechter zal zijn. Huiveringwekkend zal het zijn. De Bijbel leert ons dat alle goddelozen bij die gelegenheid in doodsangst zullen zijn. Zij zullen zeggen tot de

^a Kanttekening: dat zij door het voorbeeld der gelovige heidenen opgewekt worden, om hen navolgende, het evangelie mede aan te nemen en zich tot Christus te bekeren, en daardoor de zaligheid mede te verkrijgen.

¹⁹²⁹ **Romeinen 11:1-2** Heeft God Zijn volk verstoten? Dat zij verre, want ik ben ook een Israëliet, uit het zaad van Abraham, van de stam van Benjamin. God heeft Zijn volk niet verstoten, dat Hij tevoren gekend heeft.

¹⁹³⁰ **Psalm 72:4** Hij zal de ellendigen van het volk richten; hij zal de kinderen van de nooddriftige verlossen, en de verdrukker verbrijzelen.

Psalm 97:3 & 10 Een vuur gaat voor Zijn aangezicht heen, en het steekt Zijn wederpartijen rondom aan brand. & Hij bewaart de zielen van Zijn gunstgenoten; Hij redt hen uit de hand van de goddelozen.

Psalm 104:35 De zondaars zullen van de aarde verdaan worden, en de goddelozen zullen niet meer zijn. Loof de HEERE, mijn ziel; hallelujah!

Openbaring 18:20 Bedrijft vreugde over haar (het geestelijke Babylon, dat verwoest is), u hemel, en u heilige apostelen, en u profeten, want God heeft uw oordeel aan haar geoordeeld.

Openbaring 19:1-4 Daarna hoorde ik als een grote stem van een grote schare in de hemel, zeggende: "Halleluja, de zaligheid, en de heerlijkheid, en de eer, en de kracht zij voor de Heere, onze God. Want Zijn oordelen zijn waarachtig en rechtvaardig, omdat Hij de grote hoer geoordeeld heeft, die de aarde verdorven heeft met haar hoererij, en Hij het bloed van Zijn dienaren van haar hand gewroken heeft." En zij zeiden ten tweeden maal: "Halleluja!" En haar rook gaat op in alle eeuwigheid. En de vier en twintig ouderlingen, en de vier levende wezens vielen neer, en aanbaden God, Die op den troon zat, zeggende: "Amen, halleluja!"

¹⁹³¹ **Romeinen 12:19** Wreekt uzelf niet, beminden, maar geeft aan de toorn plaats, want er is geschreven: "Mij komt de wraak toe; Ik zal het vergelden", zegt de Heere.

¹⁹³² **I Korinthiërs 16:22** Indien iemand de Heere Jezus Christus niet liefheeft, die zij een vervloeking; Maran-atha!

bergen en tot de steenrotsen: *“Valt op ons en verbergt ons van het Aangezicht van Hem Die op de troon zit en van de toorn van het Lam; want de grote dag van Zijn toorn is gekomen; en wie kan bestaan?”*¹⁹³³ Dan is de glorie van Koning Jezus volkomen. Daarom zien Gods kinderen uit naar die dag, dat God alles zal zijn in allen.¹⁹³⁴ Je bent dan geheel van jezelf verlost.¹⁹³⁵ Eeuwige blijdschap zal dan het deel van Gods kind wezen.¹⁹³⁶

5 Daar komt bij, dat al Gods beloften dan volledig in vervulling zullen gaan, waarmee NGB, 37 eindigt:

Daarom verwachten wij die grote dag met een groot verlangen om ten volle te genieten Gods beloften in Jezus Christus onze Heere.

O, zullen wij daaraan deel hebben? Dan hebben we het beginsel van de eeuwige vreugde nú in ons hart..., zodat we reikhalzend uitzien (zoals de bruid uitziend naar de trouwdag¹⁹³⁷) naar de volle ontplooiing van Christus' luister en van

10 Zijn Koninkrijk in ons hart en leven en in heel de samenleving.¹⁹³⁸

Christus zegt (Mattheüs 24 vers 14): *“Dit evangelie van het Koninkrijk zal in de hele wereld gepredikt worden tot een getuigenis voor alle volken; en dan zal het einde komen.”* De vraag aan ons is: wensen wij in Gods hand een middel te zijn tot bespoediging van de komst van Christus (waar het bruidsverlangen toch op is gericht)? Laten we dan ijverig zijn in de verspreiding van het evangelie! Ga uit om zielen te winnen voor Koning Jezus.

15

Hoe zal het ongeveer toegaan wanneer Christus komt? Het begint met een bevel van God; Hij Zelf geeft het teken dat de grote dag waarop geen nacht meer volgt en die dus niet 24 uren, maar – volgens Wilhelmus à Brakel – wel duizend jaren kan duren, aangebroken is. Een aartsengel roept met luide stem, als heraut, om de levenden en de doden voor de rechterstoel van Christus te roepen.¹⁹³⁹ De zon wordt verduisterd en de maan houdt op licht

20

te geven; de sterren vallen van de hemel (we weten niet hoe); de hemelkrachten wankelen.¹⁹⁴⁰ Het teken van de Zoon des mensen verschijnt aan de hemel¹⁹⁴¹ (dit teken is volgens sommige kerkvaders, als Chrysostomus, het kruis). De gestorven heiligen staan op uit hun graf.¹⁹⁴² Dan verschijnt de Zoon des mensen stralend¹⁹⁴³, in al de glans van Zijn heerlijkheid¹⁹⁴⁴, op de wolken des hemels¹⁹⁴⁵, omgeven door al Zijn heilige engelen.¹⁹⁴⁶ Al de Zijnen, de uit de dood verreezen en de nog levende heiligen, worden op de wolken de lucht ingevoerd om hun

¹⁹³³ **Openbaring 6:12-17** Ik zag, toen het Lam het zesde zegel geopend had, en zie, er werd een grote aardbeving; en de zon werd zwart als een haren zak, en de maan werd als bloed. En de sterren des hemels vielen op de aarde, zoals een vijgenboom zijn onrijpe vijgen afwerpt, als hij door een grote wind geschud wordt. En de hemel is weg geweken, als een boek dat toegerold wordt; en alle bergen en eilanden zijn bewogen uit hun plaatsen. En de koningen der aarde, en de groten, en de rijken, en de oversten over duizend, en de machtigen, en alle dienstknechten, en alle vrijen, verborgen zichzelf in de spelonken, en in de steenrotsen der bergen; en zeiden tot de bergen en tot de steenrotsen: *“Valt op ons, en verbergt ons van het aangezicht van Hem Die op de troon zit, en van de toorn van het Lam. Want de grote dag van Zijn toorn is gekomen, en wie kan bestaan?”*

¹⁹³⁴ **I Korinthiërs 15:28** Wanneer alle dingen aan Hem onderworpen zullen zijn, dan zal ook de Zoon Zelf onderworpen worden aan Hem Die Hem alle dingen onderworpen heeft, opdat God zij alles in allen.

¹⁹³⁵ **Romeinen 7:24-25** Ik ellendig mens, wie zal mij verlossen uit het lichaam dezes doods? Ik dank God, door Jezus Christus, onze Heere.

¹⁹³⁶ **Jesaja 35:10** De vrijgekochten des HEEREN zullen wederkeren, en tot Sion komen met gejuich, en eeuwige blijdschap zal op hun hoofd wezen; vrolijkheid en blijdschap zullen zij verkrijgen, maar droefenis en zuchting zullen wegvlugten.

¹⁹³⁷ **Openbaring 19:7** Laat ons blij zijn en vreugde bedrijven, en Hem de heerlijkheid geven, want de bruiloft van het Lam is gekomen, en Zijn vrouw heeft zich bereid.

¹⁹³⁸ **II Korinthiërs 5:4-9** Ook wij, die in deze tent zijn, zuchten, bezwaard zijnde, omdat wij niet ontkleed, maar overkleed willen worden, opdat het sterfelijke door het leven verslonden wordt. Die ons nu hiertoe bereid heeft, is God, Die ons ook het onderpand van de Geest gegeven heeft. Wij hebben dan altijd goede moed, en weten, dat wij, inwonend in het lichaam, uitwonend van de Heere ... Daarom zijn wij ook zeer begerig, hetzij inwonend, hetzij uitwonend, om Hem welbehaaglijk te zijn.

¹⁹³⁹ **Mattheüs 24:31** Hij zal Zijn engelen uitzenden met een bazuin van groot geluid, en zij zullen Zijn uitverkorenen bijeen vergaderen uit de vier winden, van het ene uiterste der hemelen tot het andere uiterste daarvan.

I Korinthiërs 15:51-52 Zie, ik zeg u een verborgenheid: wij zullen wel niet allen ontslapen, maar wij zullen allen veranderd worden; in een punt van de tijd, in een ogenblik, met de laatste bazuin. Want de bazuin zal klinken, en de doden zullen onverderfelijk opgewekt worden, en wij zullen veranderd worden.

I Thessalonicenzen 4:16 De Heere Zelf zal met een geroep, met de stem van de aartsengel en met de bazuin Gods neerdalen van de hemel; en die in Christus gestorven zijn, zullen eerst opstaan; daarna wij die levend overgebleven zijn, zullen tezamen met hen opgenomen worden in de wolken, de Heere tegemoet, in de lucht; en zo zullen wij altijd met de Heere wezen.

¹⁹⁴⁰ **Markus 13:24-25** In die dagen, na die verdrukking, zal de zon verduisterd worden, en de maan zal haar schijnsel niet geven. En de sterren van de hemel zullen daaruit vallen, en de krachten in de hemelen, zullen bewogen worden.

Handelingen 2:19-20 Ik zal wonderen geven in de hemel boven, en tekenen op de aarde beneden, bloed en vuur, en rookdamp. De zon zal veranderd worden in duisternis, en de maan in bloed, eer dat de grote en doorluchtige dag des Heeren komt.

¹⁹⁴¹ **Mattheüs 24:30** Dan zal in de hemel verschijnen het teken van de Zoon des mensen; en dan zullen al de geslachten der aarde wenen, en zullen de Zoon des mensen zien, komend op de wolken des hemels, met grote kracht en heerlijkheid.

¹⁹⁴² **I Korinthiërs 15:22-23** Zoals zij allen in Adam sterven, zo zullen zij ook in Christus allen levend gemaakt worden. Maar een ieder in zijn orde: de eersteling Christus, daarna die van Christus zijn, bij Zijn komst.

¹⁹⁴³ **Kolossenzen 3:4** Wanneer Christus, Die ons leven is, geopenbaard zal zijn, dan zult ook u met Hem geopenbaard worden in heerlijkheid.

¹⁹⁴⁴ **Markus 13:26** Dan zullen zij de Zoon des mensen zien, komend in de wolken, met grote kracht en heerlijkheid.

Markus 14:62 En Jezus zei: “U zult de Zoon des mensen zien zitten ter rechterhand van De Kracht (=God), en komen met de wolken des hemels.”

¹⁹⁴⁵ **Openbaring 1:7** Ziet, Hij komt met de wolken en elke oog zal Hem zien, ook degenen die Hem doorstoken hebben; en alle geslachten der aarde zullen over Hem rouw bedrijven; ja, amen.

¹⁹⁴⁶ **Mattheüs 25:31** Wanneer de Zoon des mensen komen zal in Zijn heerlijkheid, en al de heilige engelen met Hem, dan zal Hij zitten op de troon van Zijn heerlijkheid.

- 5 Heere te verwelkomen.¹⁹⁴⁷ Hij is hun Verlosser.¹⁹⁴⁸ Op Hem hebben zij zo lang gewacht. Zij begeleiden Hem op Zijn triomftocht naar de aarde, waar Hij het rijk van God zal vestigen. Voor henzelf brengt dit moment een nu nog onbekende en onvoorstelbare verheerlijking, want zij zullen Hem gelijk wezen¹⁹⁴⁹, ook in hun lichaam¹⁹⁵⁰ – geen handicap, ziekte, slijtage meer... Christus houdt Zijn glorieuze intocht in deze vijandige wereld, waar Hij alle God vijandige machten vernietigend verslaat.¹⁹⁵¹ Vooral het boek Openbaring schildert in felle kleuren de komst van onze grote Koning als de laatste veldslag van de Koning der hele aarde tegen de verenigde legers van duivel en de antichristus, het beest.¹⁹⁵²

¹⁹⁴⁷ **I Thessalonicenzen 4:16-17** De Heere Zelf zal met een geroep, met de stem van de aartsengel, en met de bazuin Gods neerdalen van de hemel; en die in Christus gestorven zijn, zullen eerst opstaan; daarna wij, die levend overgebleven zijn, zullen samen met hen opgenomen worden in de wolken, de Heere tegemoet, in de lucht; en zo zullen wij altijd met de Heere wezen.

¹⁹⁴⁸ **Filippenzen 3:20-21** ... de hemelen, waaruit wij ook de Zaligmaker verwachten, namelijk de Heere Jezus Christus; Die ons vernederd lichaam veranderen zal, opdat het gelijkvormig wordt aan Zijn heerlijk lichaam, naar de werking, waardoor Hij ook alle dingen aan Zichzelf kan onderwerpen.

¹⁹⁴⁹ **I Johannes 3:2** Geliefden, nu zijn wij kinderen Gods, en het is nog niet geopenbaard wat wij zijn zullen. Maar wij weten, wanneer Hij geopenbaard zal zijn, dat wij Hem gelijk zullen wezen, want wij zullen Hem zien, zoals Hij is.

¹⁹⁵⁰ **Filippenzen 3:21** Die ons vernederd lichaam veranderen zal, opdat het gelijkvormig wordt aan Zijn heerlijk lichaam.

¹⁹⁵¹ **II Thessalonicenzen 1:7-10** ... in de openbaring van de Heere Jezus van de hemel met de engelen van Zijn kracht; met vlammend vuur wraak doende over degenen die God niet kennen, en over degenen die het evangelie van onze Heere Jezus Christus niet gehoorzaam zijn. Die tot straf het eeuwig verderf zullen lijden, van het aangezicht des Heeren, en van de heerlijkheid van Zijn sterkte, wanneer Hij gekomen zal zijn om verheerlijkt te worden in Zijn heiligen, en wonderbaar te worden in allen die geloven in die dag.

II Thessalonicenzen 2:8 En dan zal de ongerechte geopenbaard worden, die de Heere verdoen zal door de Geest van Zijn mond, en te niet maken door de verschijning van Zijn komst.

Zie ook: **Lukas 19:27** Deze mijn vijanden, die niet hebben gewild, dat Ik over hen Koning zou zijn, brengt ze hier, en slaat ze voor Mij dood.

¹⁹⁵² **Openbaring 11:15-19** De zevende engel heeft gebazuind, en er geschieden grote stemmen in de hemel, zeggende: "De koninkrijken der wereld zijn geworden van onze Heere en van Zijn Christus, en Hij zal als Koning heersen in alle eeuwigheid." En de vier en twintig ouderlingen, die voor God zitten op hun tronen, vielen neer op hun aangezichten, en aanbaden God, zeggende: "Wij danken U, Heere God almachtig, Die is, en Die was, en Die komen zal, dat U Uw grote kracht hebt aangenomen, en als Koning hebt geheerst; en de volken waren toornig geworden, en Uw toorn is gekomen, en de tijd van de doden, om geoordeeld te worden, en om het loon te geven aan Uw dienstknechten, de profeten, en de heiligen, en die Uw Naam vrezen, de kleinen en de groten; en om te verderven degene die de aarde verdierven." En de tempel van God in de hemel is geopend geworden, en de ark van Zijn verbond is gezien in Zijn tempel; en er werden bliksemen, en stemmen, en donderslagen, en aardbeving, en grote hagel.

Openbaring 13:1,11 Ik zag uit de zee een beest opkomen, hebbende zeven hoofden en tien hoornen; en op zijn hoornen waren tien koninklijke hoeden, en op zijn hoofden was een naam van lastering. En ik zag een ander beest uit de aarde opkomen, en het had twee hoornen, zoals van het Lam, en het sprak als de draak.

Openbaring 16:10 De vijfde engel goot zijn schaal uit op de troon van het beest; en zijn rijk is verduisterd geworden; en zij kauwden hun tongen van pijn.

Openbaring 17:14 Dezen (de tien hoornen, die tien koningen zijn) zullen tegen het Lam oorlog voeren, en het Lam zal hen overwinnen (want Hij is Heere der heren, en Koning der koningen).

Openbaring 19:19-20 Ik zag het beest, en de koningen der aarde, en hun legers vergaderd, om oorlog te voeren tegen Hem Die op het paard zat, en tegen Zijn legers. En het beest werd gegrepen, en met hem de valse profeet, die de tekenen in de tegenwoordigheid van hem gedaan had, waardoor hij verleid had hen die het merkteken van het beest ontvangen hadden, en die zijn beeld aanbaden. Deze twee zijn levend geworpen in de poel van vuur, die van sulfer brandt.

Openbaring 20:10 De duivel, die hen verleidde, werd geworpen in de poel van vuur en sulfer, waar het beest en de valse profeet zijn; en zij zullen gepijnigd worden dag en nacht in alle eeuwigheid. MAAR

Onderwerpenregister

- aanbod van genade, 47
- aannemen in het geloof, 121
- aanneming tot kinderen, 128
- 5 aanvechting, 118
- Adam, hoofd of representant van het werkverbond, 69
- Adam, Laatste, 56
- adoptie (geestelijke), 128
- afbeelding van Jezus, 165
- 10 afgoderij, 160
- afsterving van de oude mens, 154
- Agur, bede van, 178
- algemene werking van de Geest, 104
- ambtsdragers, 110
- 15 amen, 194
- antichrist, 190, 197
- antropomorf spreken over God, 26
- apocrief, 18
- apostolisch
- 20 de kerk is, 108
- Apostolische Geloofsbelijdenis, 19
- arminianen, 19
- Athanasius, 19
- Augustinus over het gezag van de kerk, 14
- 25 Augustinus over Oude en Nieuwe Testament, 10
- avondmaal, 145
 - en doop, 131
 - Goddelijk recht, 7
 - voor wie, 146
- 30 avondmaal en belijdenis doen, 7
- beeld van Gods
 - de mens, 50
- beeldendienst, 163
 - in de kerk, 164
- 35 begeerte, 181
- begravenis van Jezus, 97
- bekering, 152
 - eerste, tweede of dagelijkse, 152
 - is boete, 134
- 40 omschrijvingen ervan, 152
- bekering en doop, 134
- belijdenis doen
 - is belijden van de waarheid, 8
 - is schuldbelijdenis, 6
- 45 belijdenisgeschriften, 10, 19
- belofte
 - en doop, 141
 - en vergeving, 132
 - geloof neemt de beloften aan, 119
- 50 beloften
 - voorwaardelijke en onvoorwaardelijke, 121
- berouw van God, 30
- besnijdenis, 95
 - en doop, 134
- 55 grond voor de kinderdoop, 141
- betrouwbaarheid van de Bijbel, 14
- bidden, 184
- Bijbel & belijdenisgeschriften, 10
- bijgeloof, 161
- 60 bioscoop, 177
- bloed van Christus en de doop, 137
- borgtocht, 126
- brood, 191
- canoniek, 18
- 65 Caspar Olevianus, 19
- catechismus
 - wat betekent dit woord, 21
- Catechismus van Emden, 22
- Catechismus van Genève, 21
- 70 Catechismus van Westminster, 22
- censura morum, 147
- ceremoniën, 82
- charismata, 106
- cherubs, 49
- 75 chillasme, 196
- christelijke kerk, 108
- christelijke vrijheid, 91
- christen, 91
 - kenmerken, 114, 149
- 80 Christus, 88
 - is Heer, 93
- Christus werd een vloek, 96
- Christus' gerechtigheid
 - is Zijn wetsgehoorzaamheid, 80
- 85 Chrysostomus, 107
- consciëntie, 55
- cultuurmandaat, 54
- daden van God
 - enige voorbeelden van, 63
- 90 dag des Heeren, 171
- dankbaarheid, 150
- dansen, 177
- de enige troost, 21
- diaken, 110
- 95 diefstal, 177
- dood
 - drievoudige, 75, 97
 - dood van Christus, 19
 - doodsstaat van de mens, 19
- 100 doodsstaat, geestelijke, 122
- doop, 134
 - en avondmaal, 131
 - en belijdenisdoen, 6
 - in plaats van de besnijdenis, 143
- 105 inhoud, 137
- niet noodzakelijk onderdompeling, 136
- Dordtse Leerregels, 19
- Drie Formulieren van Enigheid, 19
- drie-eenheid, 36
- 110 bewijsteksten, 36
- werkingen in ons, 42
- drievoudig ambt van Christus, 89
- duidelijkheid der Heilige Schrift, 15
- duivel, 192
- 115 wie hij is, 68
- duivelen, 49
- economische welvaart, 179
- eer van God
 - geen egoïsme, 189
- 120 eigenschappen
 - van de Bijbel, 12
- Eigenschappen
 - van God, 27
- engel
- 125 werd satan, 68

- engelen
 - en wederkomst, 199
 - schepping van de, 49
 - straf der, 88
- 5 veilige begeleiding door, 129
- worden door God gebruikt, 66
- engelen en demonen
 - in Gods hand, 65
- engelen en duivelen, 49
- 10 engelen en zondeval, 68
- Eniggeboren Zoon, 92
- erfzonde, 70
- eschatologie, 195
- evolutietheorie, 48, 58
- 15 Ezau
 - gehaat, 46
- Frederik III de Vrome, 21
- gebed, 184
 - onverhoord, 187
- 20 Gebed des Heeren, 187
- gebed en voorbeschikking, 46, 65
- geboorte van Jezus, 94
- geestesgaven, 106
- gehoorzaamheid
 - aan overheid, 173
 - grens, 173
- 25 geldgierigheid, 178
- geloof
 - historisch, wonder- of tijd-, 117
- 30 is weten, toestemmen en vertrouwen, 118
- niet noodzakelijk voor kinderdoop, 144
- omschrijvingen, 119
- geloofsgerechtigheid
 - en besnijdenis, 134
- 35 geloofsversterking'
 - door het sacrament, 145
- geloofszekerheid
 - hoe kom je eraan?, 24
- gemeenschap aan Christus, 116
- 40 gemeenschap der heiligen, 108
- gemeente, lid van de
 - en doop, 140
- genadegaven, 106
- genadeverbond, 85
- 45 overgaan van werkverbond in, 56
- gerechtigheid
 - Gods drievoudige, 78
- gerechtigheid van Christus
 - is Zijn wetsgehoorzaamheid, 80
- 50 geslachtsgemeenschap, 176
- getuigenis van de Heilige Geest
 - over de Bijbel, 14
- geweten, 55
 - gereinigd, 91
- 55 gezagsverhouding, 172
- gezalfd, 88
- goede werken, 155
- gouden kalf, 163
- gratia infusa, 132
- 60 gravamen, 20
- Guido de Brès, 19
- haat
 - uitverkorenen worden door de wereld gehaat, 45
- handel, 178
- 65 Heere (Adonai)
 - Wat deze Naam betekent, 4
- heerlijkheid van God, 32
- Heidelbergse Catechismus, 21
- Heilige Geest
 - is God, bewijsteksten, 42, 102
 - zaligmakende of algemene werkingen, 104
- heiligenaanbidding, 161
- heiligmaking, 149
 - is gave en opgave, 151
- 75 heilstoe-eigening, 147
- hel, 75
- helwaardigheid, 81
- hemelvaart van Christus, 100
- historisch geloof, 117
- 80 huisdoop
 - grond voor de kinderdoop, 143
- huwelijk, 176
- ijver
 - van God, 30
- 85 Immanuël, 87
- inkeer, 154
- inspiratie van de Bijbel, 12
- internet, 177
- Jezus, 87
- 90 Johannes de Doper, 134
- jubeljaar, 179
- Karl Barth, 25
- katholiek of algemeen
 - de kerk is, 108
- 95 kenmerken van de ware kerk, 115
- kerk, 108
 - en belijdenis doen, 8
 - kenmerken, 115
 - leden, 112
- 100 triomferende of strijdende, 113
- waar of vals, 115
- zichtbaar of onzichtbaar, 112
- kerkelijk gezag
 - van de belijdenisgeschriften, 20
- 105 kerkelijk recht, 7, 147
- kind van God, 122
- kind van God zijn, 92
- kinderdoop, 137
 - grond van de, 139
- 110 Koning
 - Christus is Koning, 89
- Koninkrijk van Christus
 - en doop, 140
- Koninkrijk van God, 190
- 115 kruisiging, 96
- Laatste Adam, 56
- lankmoedigheid van God, 29
- lichaam
 - tempel van de Heilige Geest, 177
- 120 lijden en sterven van Christus
 - voor wie?, 19
- lijden van de Borg, 95
- lofprijzing - doxologie, 193
- lotto, 178
- 125 mammon, 178
- man-vrouw, 172

- medewerking Gods
 - en voorzienigheid, 63
- Middelaar, 82
 - van verwerving en van toepassing, 85
- 5 middelen
 - God gebruikt middelen, 66
 - wettig of onwettig, 60
- minirok, 177
- mis, 146
- 10 Naam van God, 167
- Namen van God, 26
- natuurverbond, 56
- nederdaling ter helle, 97
- Nederlandse Geloofsbelijdenis, 19
- 15 Nicea, 19
- noodlot, 65
- noodzakelijkheid der Heilige Schrift, 16
- onderdompelen, 136
- onderhouding
 - en voorzienigheid, 63
- 20 onfeilbaarheid, 12
- onkuisheid, 176
- onmacht, 122
- onrecht
 - niet in God, 61
- 25 onsterfelijkheid van de ziel, 53
- onverhoorde gebeden, 187
- Onze Vader, 188
- oordeel der liefde, 8, 46
- 30 opstanding van Christus, 99
- opstanding van de nieuwe mens, 154
- ouderling, 110
- overheid, 174
- overspel, 176
- 35 overtuiging door de Geest, 105
- Owen, John over het geloof, 20
- paradox, 16
- Pascha, 145
- paus
 - onfeilbaar, 15
- 40 Pelagius, 52
- Pinksteren, 105
- plaatsvervanging van de Borg, 126
- praktijk der godzaligheid
 - en belijdenis doen, 8
- 45 predikant, 110
- prediking, 17
- Priester
 - Christus is Priester, 89
- 50 Profeet
 - Christus is Profeet, 89
- Proudhon, 177
- Raad des vredes, 85
- recht van God, 146
- 55 rechtvaardiging, 126
 - beleving van de, 127
 - weldaden in, 128
 - weldaden uit, 128
- regering van God en voorzienigheid, 63
- 60 remonstranten, 19
- roddel, 180
- roeping
 - en verkiezing, 45
- inwendige, 45, 109
- 65 tot bekering, 44, 75
- uitwendige, 109
- Rome, 52
- Sabbath, 170
- sacrament, 131
- 70 sacramenten, 131
- schaamteloos zwemmen, 177
- schande
 - Christus heeft schande veracht, 85
 - graf is, 97
- 75 kort haar voor vrouwen, 54
- mis is, 146
- naaktheid is, 177
- om niet aan het avondmaal te gaan, 145
- zonde is, 71
- 80 schepping, 48
 - nut dit te weten, 56
- scheppingsverbond, 56
- schijnbare tegenstrijdigheden, 16
- schijnbekering, 155
- 85 schijn geloof, 118
- schriftkritiek, 14
- schuldbelijdenis, 6
- schulden, 192
- serafs, 49
- 90 soevereiniteit of vrijmacht van God, 31, 61
- sterven
 - wat het inhoudt, 23
- sterven van Jezus, 96
- superstitie, 161
- 95 televisie, 177
- Tien Geboden, 158
- tijdgeloof, 118
- toelating van God is actief, 63
- toestemmen
 - geloof als toestemmen, 118
- 100 toeval, 58
- tong
 - misbruik, 179
- toorn van God, 31
- 105 toverij, 160
- traditie is geen norm, 15
- troost, 22
- Trooster, de Andere
 - de Heilige Geest, 105
- 110 trouwring
 - beeld voor sacramenten, 133
- tucht, 9, 110, 147
- tussentoestand, 23
- Tweede Gebod
 - dreiging, 165
- 115 twijfel, 24, 118
 - in het gebed, 187, 193
- tegengif, 131
- uitverkiezing, 19
- 120 ethisch doel, 46
- vagevuur, 23
- valse profeten, 17
- vasten, 186
- verantwoordelijkheid
 - en bekering, 153
 - en huwelijk, 176
- 125

- verantwoordelijkheid van de mens, 8, 59
 en Gods belofte, 65
verantwoordelijkheid van predikanten, 110
verantwoordelijkheid, en verbondsvorrechten, 139
- 5 verbond
 en doop, 139
 uitwendig of inwendig erin, 86
verbond der verlossing, 85
vergeving
10 als belofte, 132
 vergeving der zonden, 124
verharding, is onze schuld, 62
verharding, wordt door God bewerkt, 62
verhoging van Christus, 99
- 15 verhoring van het gebed, 187
verjaardagsvisites, 180
verkiezing en verwerping, 44
verkwisting, 179
verloren zoon, 154
- 20 vernedering van Christus, 94
 vrucht, 97
vernieuwing door de Heilige Geest
 en de doop, 137
vertrouwen, 118
- 25 verwerping, 46
verzoeking, 192
verzoening, 124
 voor wie?, 19
vloek
- 30 Christus werd een, 96
 volharding der heiligen, 19
 volksbeking, 152
 voorbeschikking. Zie predestinatie
 voorbeschikking en gebed, 46
- 35 voorzienigheid, 58
voorzienigheid en gebed, 65
vrede
 Christus is onze vrede, 10
vrede bij God
- 40 vrucht van rechtvaardigverklaring, 128
vrede door verzoening, 96
vrede maken, 83
vrede met God, 51, 86
vrede met zijn lot, 65
- 45 vredeijk, 197
vredestichters, 115
Vredevorst, 87
vreze des Heeren, 162
- vrij van de wet, 157
- 50 vrije wil, 52, 55
vrijheid
 van de christen, 91
vrijheid van de ceremoniële wetten, 106
vrijheid van de wettische geest, 106
- 55 vrijmacht van God, 31, 34, 45, 49, 86, 108, 185
vrucht van de Geest, 107, 113
waarzeggerij, 161
wedergeboorte, 122
wedergeboorte en de remonstranten, 19
- 60 wederkomst, 101
wereld, 181
werkverbond, 55
wet
 als eis van het werkverbond, 56, 157
 als regel der dankbaarheid, 158
- 65 wet en evangelie, 24
wet is geestelijk, 182
wet van God, 157
wet, het opschrift van de, 159
- 70 wijsheid, wat is ze?, 51
wil van Gods besluit of van Zijn bevel, 4
wil, vrije, 55
wonderen, 64
wondergeloof, 117
- 75 Woord en sacramenten, 110
Zacharias Ursinus, 19
Zacheüs
 en de kinderdoop, 138
zaligmakende werking van de Geest, 104
- 80 zelfbevrediging, 176
zelfmishagen, 147
ziel, 53
zitten aan de rechterhand van de Vader, 101
zoenoffer, 96
- 85 zondag, 169
zonde
 hoe erg, 81
 omschrijvingen, 71
 straf op de zonde, 75
- 90 zonde tegen de Heilige Geest, 106
zondekennis, 71
 algemene en bijzondere, 72
 middel tot, 74
 waarom nodig, 74
- 95 zondeval, 68
zwembaden, 177